

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਟੀਕਾਕਾਰ
ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ
ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ, ਰਿਸ਼ੀਕੋਸ਼।

ਗੁਰੁ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਟੀਕਾਕਾਰ
ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਨਰੋਤਮ

ਮੁੱਖ ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ

ਸੰਪਾਦਕ
ਡਾ. ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ

ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਕ
ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ, ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼।

©
ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼

ਫੋਨ. -----

GURU BHAV DEEPA
TEEKAKAR

CHIEF EDITOR
DR. HARBHAJAN SINGH

EDITORS
DR. KULWINDER SINGH
MANJEET KAUR

ISBN : -----

ਜੂਨ 2017
ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ : -----
ਮੁੱਲ : ----- ਰੁਪਏ

ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ਸੰਤ ਜੋਧ ਸਿੰਘ, ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ, ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤੀ ਅਤੇ
..... ਵਿਖੇ ਛਪੀ

-ਸਾਦਰ ਸਮਰਪਨ-

ਪਰਮ ਪੂਜਨੀਕ ਸ਼੍ਰੋਮਣੀ ਵਿਦਵਾਨ ਮਹਾਨ ਤਪਸਵੀ
ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ੧੦੮ ਮਹੰਤ ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ
ਸੰਸਥਾਪਕ ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਦੇ
ਸੂਖਮ ਧਰਮ ਚਿੰਤਨ, ਪ੍ਰਚੰਡ ਵਿਵੇਕ, ਮਾਨਵ ਸੇਵਾ
ਅਤੇ ਅਨਿੰਨ ਤਪ ਸਾਧਨਾ
ਨੂੰ

ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ

ਧਰਮ ਦਾ ਮੁਖ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਹੈ। ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਦੋ ਪ੍ਰਮੁਖ ਸਾਧਨ ਸੇਵਾ ਅਤੇ ਸਿਮਰਨ ਹਨ। ਸੇਵਾ ਦੁਆਰਾ ਮਨੁਖ ਦੀਆਂ ਸਰੀਰਿਕ ਤਕਲੀਫ਼ਾਂ ਘਟਾਉਣ ਅਤੇ ਜੀਵਨ ਲਈ ਅਤਿ ਜ਼ਰੂਰੀ ਲੋੜਾਂ ਦੀ ਪੂਰਤੀ ਕਰਨਾ ਮਾਨਵ-ਕਲਿਆਣ ਗਿਣਿਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਅਧਿਆਤਮਕ ਚੇਤਨਾ ਜਾਗ੍ਰਿਤ ਹੋਣ ਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਵਿਚ ਰਸਲੀਨ ਹੋਣ ਨਾਲ ਪ੍ਰਾਣੀਆਂ ਦੀ ਆਤਮਕ ਕਲਿਆਣ ਦਾ ਰਸਤਾ ਪਧਰਾ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਨਿਰਮਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਆਪਣੇ ਆਰੰਭ ਤੋਂ ਹੀ 'ਆਪਿ ਜਪੈ ਅਵਰਹ ਨਾਮੁ ਜਪਾਵੈ' ਦੇ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਵਿਸ਼ਵਾਸ ਦੀ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹਤਾ ਨਾਲ ਚਲਦਿਆਂ, ਨਿਜ-ਅਭਿਆਸ ਅਤੇ ਸੰਗਤੀ-ਸਾਧਨਾ ਦੇ ਵਿਸ਼ਵ-ਵਿਆਪੀ ਪ੍ਰਸਾਰ ਵਿਚ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਉਂਦੀ ਰਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ 'ਸਰਬ ਰੋਗ ਕਾ ਅਉਖਦੁ ਨਾਮੁ' ਦੇ ਰਾਹ ਉਤੇ ਤੌਰ ਕੇ ਹਰ ਪ੍ਰਾਣੀ ਦੇ ਹਿਰਦੈ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਬੀਜ ਬੀਜਣਾ ਅਤੇ ਹਰ ਜੀਵ ਦੀ ਮੁਕਤੀ ਲਈ ਸਾਰਾ ਜੀਵਨ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰ ਦੇਣਾ ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਹਰ ਮਹਾਪੁਰਖ ਦੇ ਜੀਵਨ ਦਾ ਅਸਲ ਮਕਸਦ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਨਿਰਮਲੇ' ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਦਿਤੀ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਨਿਸ਼ਠਾ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਣ ਲਈ ਇਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੇ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਉਲੇਖਨੀਯ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਵਿਸ਼ਵ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਮਹਾਨ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਵੀ ਦਿਤੇ। ਨਿਰਮਲੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਵਾਸਤੇ ਗਿਆਨ ਦੀ ਸਾਧਨਾ ਹੀ ਵਾਸਤਵਿਕ ਤਪ-ਸਾਧਨਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਪਦਾਰਥਕ ਲਾਲਸਾਵਾਂ ਤੋਂ ਦੂਰ ਰਹਿ ਕੇ ਸ਼ਿਦਤ ਨਾਲ ਨਿਭਾਉਂਦੇ ਆ ਰਹੇ ਹਨ। ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਸਮਸਤ ਸੂਖਮਤਾਈਆਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਵਾਕਫ਼ੀ ਬਹੁਤ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਇਸ ਕਾਰਣ ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਮੁਚਿਤ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦਾ ਵਿਵੇਚਨ ਕਰਨਾ ਆਪਣੇ ਆਚਾਰ-ਵਿਵਹਾਰ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਲਾਜ਼ਮੀ ਹਿਸਾ ਬਣਾਈ ਰਖਿਆ ਹੈ। ਉਂਵ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੀ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ-ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਤਿਕਾਰਯੋਗ ਸਥਾਪਿਤੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਧਰਮ ਉਦੇਸ਼ ਸੀ, ਇਸ ਲਈ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ, ਕਿ ਉਹ ਵੇਦ-ਵੇਦਾਂਗ ਆਦਿ ਦੇ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਗਿਆਤਾ ਹੋਣ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਇਸੇ ਉਦੇਸ਼ ਨਾਲ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਨਿਰਮਲ ਸਿਖ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਭਾਸ਼ਾ ਅਤੇ ਦਰਸ਼ਨ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀ ਗੰਭੀਰ ਸੂਝ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਕਾਸ਼ੀ ਭੇਜੇ ਸਨ।

ਵਿਦਿਆ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਤੇ ਪ੍ਰਸਾਰ ਦੀ ਇਸ ਨਿਰਮਲ ਰੀਤੀ ਨੇ ਜੋ ਸਰਵਚ ਚਿੰਤਨ-ਪ੍ਰਾਪਤ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਸਾਰ ਨੂੰ ਦਿਤੇ ਹਨ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਵਿਚੋਂ ਆਪਣੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਵਿਵੇਕ ਕਾਰਣ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ' ਦਾ ਨਾਮ ਲਾਸਾਨੀ ਹੈ। ਭਾਸ਼ਾ, ਸਾਹਿਤ ਅਤੇ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਧਾਵਾਂ ਵਿਚ ਕੁਸ਼ਲ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੇ ਜੋ ਸਾਹਿਤ ਸਿਰਜਨਾ ਕੀਤੀ ਹੈ, ਉਸ ਉਤੇ ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਸਹਿਤ ਸਾਰੇ ਸਿਖ ਜਗਤ ਨੂੰ ਬਹੁਤ ਗੌਰਵ ਮਹਿਸੂਸ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਕੋਸ਼ਕਾਰੀ, ਸਿਧਾਂਤਕਾਰੀ, ਵਿਆਖਿਆਕਾਰੀ, ਟੀਕਾਕਾਰੀ ਅਤੇ ਭਾਸ਼ਾ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਵਡੇ ਗਿਆਤਾ ਸਨ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰੇ ਖੇਤਰਾਂ ਉਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪਣੀ ਅਤਿ ਪ੍ਰਵੀਨ ਕਲਮ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਅਜ਼ਮਾਇਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਅਮਰ ਗੁਰਮਤਿ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ 'ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਿਕਾ' ਉਹ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਆਖਿਆ-ਪੁਸਤਕ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਚ 'ਨਰੋਤਮ' ਜੀ ਨੇ ਜਪੁ, ਸੋਦਰੁ, ਸੋਪੁਰਖੁ, ਸੋਹਿਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਟੀਕਾ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਲਖਣ ਪਹੁੰਚ ਅਤੇ ਨਵੇਕਲਾ ਚਿੰਤਨ ਸੀ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਕ ਬਿਲਕੁਲ ਨਿਆਰਾ ਅਤੇ ਮੌਲਿਕ ਅਰਥ-ਨਿਰੂਪਣ ਢੰਗ ਸੀ, ਜੋ ਕਿਸੇ ਵੀ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਨਾਲ ਨਹੀਂ ਮਿਲਦਾ। ਇਸ ਅਦੁਤੀ

ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ-ਪਧਤੀ ਸਰਵਕਾਲੀ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸੁਰਜੀਤ ਰਖਣਾ ਗੁਰਬਾਣੀ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀਆਂ ਦਾ ਪਰਮ ਕਰਤਵ ਹੈ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਸੰਤੁਸ਼ਟੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ, ਕਿ ਪਿਛਲੇ ਕੁਝ ਸਮੇਂ ਤੋਂ ਸਮੁੱਚਾ ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਆਪਣੇ ਇਸ ਪਰਮ ਦਾਇਤਵ ਨੂੰ ਨਿਭਾਉਣ ਪ੍ਰਤੀ ਚੇਤੰਨਸ਼ੀਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਸ ਸਾਂਝੇ ਪ੍ਰਯਤਨ ਦੇ ਫਲਸਰੂਪ ਕਈ ਨਿਰਮਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਲੋਕਾਂ ਦੀਆਂ ਅਨਮੋਲ ਪੁਸਤਕਾਂ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਕੇ ਗਿਆਨ-ਅਭਿਲਾਸ਼ੀਆਂ ਦੇ ਹਥਾਂ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਾਈਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ।

ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਹੰਤ ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੁਆਰਾ ਸਥਾਪਿਤ ਅਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਹੰਤ ਆਤਮਾ ਸਿੰਘ ਜੀ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਹੰਤ ਨਾਰਾਇਣ ਸਿੰਘ, ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਾਬਾ ਨਿੱਕਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਵਿਕਸਿਤ ਹੋਇਆ 'ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼' ਹੁਣ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਹੰਤ ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਮਾਰਗ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨੂੰ ਬਹੁ-ਭਾਂਤੀ ਸਮਰਪਿਤ ਹੈ। ਇਕ ਪਾਸੇ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਅਤੇ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੇ ਨਿਰੰਤਰ ਪ੍ਰਸਾਰ ਲਈ ਆਸ਼ਰਮ ਦੇ ਅਨੇਕਾਂ ਟਿਕਾਣਿਆਂ ਤੋਂ ਮਨੁੱਖਤਾ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬਾਨ ਦੇ ਆਸ਼ੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਵਾਲਤਾ ਦੇ ਸੂਤ੍ਰ ਵਿਚ ਪਰੋਅ ਕੇ ਕਲਿਆਣ ਦੇ ਰਾਹ ਤੌਰਨ ਦੇ ਉਪਰਾਲੇ ਕੀਤੇ ਜਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਦੂਜੇ ਪਾਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਲੰਗਰਾਂ, ਹਸਪਤਾਲਾਂ ਅਤੇ ਵਿਦਿਅਕ ਸੰਸਥਾਵਾਂ ਦੁਆਰਾ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਭੇਦ-ਭਾਵ ਦੇ ਮਨੁੱਖਤਾ ਦੀ ਬਹੁਭਾਂਤੀ ਸੇਵਾ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਅਭਿਆਗਤਾਂ ਨੂੰ ਭੋਜਨ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਰੋਗੀਆਂ ਦਾ ਰੋਗ ਨਿਵਾਰਣ ਲਈ ਮੁਫਤ ਸਿਹਤ ਸੇਵਾਵਾਂ ਦਿੱਤੀਆਂ ਜਾ ਰਹੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਆਸ਼ਰਮ ਦੁਆਰਾ ਸੰਚਾਲਿਤ ਵਿਦਿਅਕ ਅਦਾਰਿਆਂ ਦੁਆਰਾ ਸਾਧਨਹੀਣ ਮਨੁੱਖ ਭਾਈਆਂ ਦੇ ਬਚਿਆਂ ਨੂੰ ਬਿਹਤਰੀਨ ਸਿੱਖਿਆ ਦੇਣ ਦਾ ਪ੍ਰਬੰਧ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਇਸ ਦੇ ਨਾਲ ਹੀ ਆਸ਼ਰਮ ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਦੇ ਗਿਆਨਮਈ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਹਰ ਤਰੀਕੇ ਨਾਲ ਸਮਰਪਿਤ ਹੋ ਕੇ ਪੁਰਾਤਨ ਅਤੇ ਨਵੀਨ ਅਧਿਆਤਮਕ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਵੀ ਨਿਭਾਅ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਇਸੇ ਲੜੀ ਵਿਚ ਅਸੀਂ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ' ਦੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚੋਂ ਅਮਰ ਅਤੇ ਸਦੀਵੀ ਰਚਨਾ 'ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਿਕਾ' ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਦੇ ਜਿਗਿਆਸੂਆਂ ਤੀਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਇਸ ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰ ਕੇ ਨਵੀਨ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨ ਦੀ ਸੇਵਾ ਨਿਭਾਉਣ ਦੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਲੈ ਰਹੇ ਹਾਂ। ਆਪਣੇ ਸੇਵਕਾਂ ਤੋਂ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਕਰਵਾਉਣ ਲਈ ਬਲ-ਬੁਧੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਮੈਂ ਅਕਾਲ ਪੁਰਖ ਦਾ ਸ਼ੁਕਰਗੁਜ਼ਾਰ ਹਾਂ।

ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਵਲੋਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਸੰਪਾਦਨ ਦਾ ਪ੍ਰਾਜੈਕਟ ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਕੇਂਦਰ ਦੇਹਰਾਦੂਨ ਨੂੰ ਦਿੱਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਮੈਨੂੰ ਹਾਰਦਿਕ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੈ ਕਿ ਕੇਂਦਰ ਵਿਚ ਕਾਰਜਰਤ ਸਮੂਹ ਅਕਾਦਮਿਕ ਅਮਲੇ ਨੇ ਇਸ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਪੂਰੀ ਤਨਦਿਲੀ ਨਾਲ ਨਿਭਾਅ ਕੇ ਇਸ ਕਠਿਨ ਕਾਰਜ ਨੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਮੈਂ ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਅਤੇ ਸਮੂਹ ਨਿਰਮਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਲੋਂ ਇਨ੍ਹਾਂ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦਾ ਧੰਨਵਾਦ ਕਰਦਾ ਹਾਂ ਅਤੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਦੀਰਘ ਆਯੂ ਲਈ ਸਮੂਹ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਵਲੋਂ ਆਸੀਸ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹਾਂ। ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹੇ ਕਾਰਜ ਕਰਨ ਲਈ ਸਦਾ ਅਸੀਮ ਬਲ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰਨ।

ਆਸ ਹੈ ਕਿ 'ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼' ਦਾ ਇਹ ਸੁਹਿਰਦ ਪ੍ਰਯਤਨ ਜਿਥੇ ਪਾਠਕਾਂ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸੰਸਿਤ ਹੋਵੇਗਾ ਅਤੇ ਨਿਰਮਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਪ੍ਰਤਿਸ਼ਠਾ ਵਿਚ ਵੀ ਵਾਧਾ ਕਰੇਗਾ, ਉਥੇ ਨਵੀਂ ਪੀੜ੍ਹੀ ਦੇ ਚਿੰਤਨਸ਼ੀਲ ਵਰਗ ਨੂੰ ਆਪਣੇ ਵਿਦਵਾਨ ਬਜ਼ੁਰਗਾਂ ਦੀਆਂ ਘਾਲਨਾਵਾਂ ਅਤੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀਆਂ ਦਾ ਇਹਸਾਸ ਕਰਵਾਉਣ ਵਿਚ ਵੀ ਸਫਲ ਹੋਵੇਗਾ। ਅਜ ਦੇ ਪਦਾਰਥਕ ਯੁਗ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਅਧਿਆਤਮਕ ਰਚਨਾਵਾਂ 'ਤਪਤਿ ਮਾਹਿ ਠਾਢਿ ਵਰਤਾਈ' ਦਾ ਕਾਰਜ ਕਰ ਸਕਦੀਆਂ ਹਨ। ਅਦਾਰਾ ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ 'ਨਰੋਤਮ' ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਰਚਨਾ ਨੂੰ ਪਾਠਕਾਂ ਦੇ ਹਥਾਂ ਤਕ ਪਹੁੰਚਾਉਣ ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਆਪ ਨੂੰ ਸੋਭਾਗਸ਼ਾਲੀ ਸਮਝ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਪਰਮ ਪੂਜਨੀਕ ਸ਼੍ਰੀਮਾਨ ੧੦੮ ਮਹੰਤ ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਕੇਵਲ 'ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼' ਦੇ ਸੰਸਥਾਪਕ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ

ਵਿਖਿਆਤ ਨਹੀਂ ਹੋਏ, ਬਲਕਿ ਉਹ ਆਪਣੀ ਪਰਿਸ਼ਮ-ਭਰਪੂਰ ਤਪ-ਸਾਧਨਾ, ਅਸੀਮ ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ ਅਦਭੁਤ ਧਰਮ-ਚਿੰਤਨ ਕਰ ਕੇ ਨਿਰਮਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੇ ਅਦੁਤੀ ਪੁਰੁਸ਼ ਸਨ। ਉਦਾਹਰਣਾਰਥ ਪੰਥ-ਰਤਨ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਗਿਆਨੀ ਸੰਤ ਸਿੰਘ 'ਮਸਕੀਨ' ਜੀ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਤੋਂ ਸਿਖਿਅਤ ਹੋਏ ਸਨ ਅਤੇ ਸੰਤ ਬਲਵੰਤ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹੰਤ ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦੇ ਪਰਮ ਸ਼ਿਸ਼ਾਂ ਵਿਚੋਂ ਸਨ। ਇੰਵ 'ਮਸਕੀਨ' ਜੀ ਦੇ ਸਿਖ-ਚਿੰਤਨ ਪਿਛੇ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ ਗਿਆਨ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਦਾ ਮੂਲ ਸੋਮਾ ਵੀ ਮਹੰਤ ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਦਾ ਅਧਿਆਤਮਕ-ਚਿੰਤਨ ਅਤੇ ਪ੍ਰਚੰਡ ਵਿਵੇਕ ਹੀ ਸੀ। ਮੇਰੇ ਜ਼ਿਹਨ ਵਿਚ ਜਦੋਂ ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਵਿਚਾਰ ਆਇਆ, ਤਾਂ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਤੌਰ ਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਮਹੰਤ ਬੁਢਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਮਹਾਰਾਜ ਤੋਂ ਢੁਕਵਾਂ ਹੋਰ ਕੋਈ ਵਿਅਕਤਿਤ੍ਵ ਕਲਪਿਤ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ ਇਹ ਗੌਰਵਸ਼ਾਲੀ ਪੁਸਤਕ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਨਿਰਮਲ ਵਿਵੇਕ, ਪਵਿਤ੍ਰ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਤਪ-ਸਾਧਨਾ ਨੂੰ ਸਮਰਪਿਤ ਕੀਤੀ ਜਾ ਰਹੀ ਹੈ।

ਮਾਨਵਤਾ ਦੀ ਸੇਵਾ ਵਿਚ
ਸੰਤ ਜੋਧ ਸਿੰਘ
ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ
ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼।

ਸੰਪਾਦਕੀ ਟਿਪਣੀਆਂ

ਜੀਵਨ ਦੇ ਹਰ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦੀ ਮੌਜੂਦਗੀ ਕੁਦਰਤ ਦਾ ਅਨਾਦਿ ਸੁਭਾਅ ਹੈ। ਇਹ ਮੂਲ-ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ ਜਿਥੇ ਬਹੁ-ਪ੍ਰਕਾਰੀ ਰਚਨਾ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਦਾ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਉਥੇ ਇਸੇ ਸੁਭਾਅ ਕਾਰਣ ਮਾਨਵ-ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਵਿਚ ਬਹੁ-ਭਾਂਤਿ ਅਜਿਹਾ ਵਿਭਾਜਨ ਵੀ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ 'ਬਹੁ ਵਾਟੀਂ ਜਗ ਚਲਿਆ' ਦੀ ਸਥਿਤੀ ਉਤਪੰਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਜੋ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਅਧੋਗਤਿ ਵਲ ਲਿਜਾਂਦੀ ਹੈ। ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਅਨੇਕਤਵ ਦੀ ਸੁੰਦਰਤਾ ਨੂੰ ਮਾਣਦਿਆਂ, ਜਦੋਂ ਤੀਕ ਮਾਨਵਤਾ ਦੇ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੇ ਅਤੇ ਸਰਬ-ਹਿਤਕਾਰੀ ਅੰਤਿਮ ਸਰੋਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਜਾਣ ਕੇ ਏਕਤਵ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਕੀਤਾ ਜਾਂਦਾ, ਤਦੋਂ ਤੀਕ ਮਨੁਖ ਸਵਾਰਥ ਦੇ ਵਿਨਾਸ਼ਕਾਰੀ ਬੰਧਨਾਂ ਵਿਚੋਂ ਮੁਕਤ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਨਾਨਾ ਸਰੂਪਾਂ ਨੂੰ ਵਿਗਾਸ ਸਹਿਤ ਵੇਖਣਾ ਜਿਤਨਾ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ, ਉਤਨਾ ਹੀ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕੁਦਰਤ ਦੇ ਇਕ ਮੂਲ ਦੀ ਪਛਾਣ ਕਰਨਾ। ਇਕ ਵਿਚ ਅਨੇਕਤਾ ਵੇਖਣਾ ਅਤੇ ਅਨੇਕਤਾ ਵਿਚ ਏਕਤਾ ਦਾ ਸੁਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਵਿਚਾਰ ਰਖਣਾ, ਬਲਕਿ ਦੋਹਾਂ ਸਥਿਤੀਆਂ ਵਿਚ ਅੰਤਿਮ ਸੰਤੁਲਨ ਕਾਇਮ ਰਖਣਾ ਸਾਂਵਾਂ-ਪਧਰਾ ਅਤੇ ਸੁਖਾਵਾਂ ਜੀਵਨ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ, ਇਸੇ ਵਾਸਤੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਜਾਪੁ' ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਮਹਾਂ-ਮੰਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਿਆ ਸੀ- ਏਕ ਹੈਂ ਅਨੇਕ ਹੈਂ। ਅਨੇਕ ਹੈਂ ਫਿਰ ਏਕ ਹੈਂ। ਕੁਦਰਤ ਨੂੰ ਸੁਖ-ਸਰੂਪ ਵੇਖਣ ਵਾਸਤੇ ਉਸ ਦੇ ਬਹੁ-ਰੰਗਾਂ ਨੂੰ ਸੁਹਿਰਦਤਾ ਨਾਲ ਪ੍ਰਵਾਣ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੈ, ਕਿਉਂਕਿ ਇਹ 'ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਖੰਡ ਸਚੇ ਬ੍ਰਹਿਮੰਡ' ਦਾ ਅਟਲ ਦੈਵੀ-ਵਿਧਾਨ ਹੈ। ਪਰ ਇਹ ਇਕਹਿਰਾ ਵਿਧਾਨ ਮਾਨਵਤਾ ਨੂੰ ਬਿਖਰਾਅ ਦੇ ਉਸ ਰਾਹ ਉਤੇ ਵੀ ਲਿਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜਿਥੇ ਅੰਤਰ-ਕਲਹ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਮਨੁਖਤਾ ਅਧੋਗਤਿ ਅਤੇ ਵਿਨਾਸ਼ ਵਲ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਖਰਾਅ ਅਤੇ ਅਧੋਗਤਿ ਨੂੰ ਰੋਕਣ ਵਾਸਤੇ ਧਰਮ-ਸੰਸਥਾਪਕਾਂ ਨੇ ਸਮੇਂ-ਸਮੇਂ ਅਵਤ੍ਰਿਤ ਹੋ ਕੇ 'ਏਕੁ ਪਿਤਾ ਏਕਸ ਕੇ ਹਮ ਬਾਰਿਕ' ਦਾ ਸੰਦੇਸ਼ ਦੇ ਕੇ ਇਕੋ ਸਰਵੋਤਮ ਧਰਮ ਨਾਲ ਜੁੜਨ ਦੀ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿਤੀ ਹੈ। ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਮਾਨਵਤਾ ਪੂਰੀ ਤਰ੍ਹਾਂ ਧਾਰਮਿਕ ਬਿਖਰਾਅ ਦਾ ਸ਼ਿਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮਾਨਵੀ ਕਦਰਾਂ-ਕੀਮਤਾਂ ਤੋਂ ਟੁਟ ਜਾਂਦੀ ਹੈ, ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਵਤਾਰੀ ਪੁਰੁਖ ਉਸ ਨੂੰ ਏਕਤਾ ਦੇ ਸੂਤ੍ਰ ਵਿਚ ਪ੍ਰੋਣ ਲਈ ਜਗਤ ਵਿਚ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਸਰਬ-ਸਾਂਝੀਆਂ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਮਨੁਖਾਂ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਏਕਤਾ ਦੇ ਬੰਧਨ ਵਿਚ ਬੰਨ੍ਹ ਦੇਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰਗ ਉਤੇ ਚਲਣ ਵਾਲੇ ਲੋਕਾਂ ਦਾ ਇਕ ਸੁਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਪੰਥ ਹੋਂਦ ਵਿਚ ਆ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਪਰ ਹੌਲੀ-ਹੌਲੀ ਉਸ ਪੰਥ ਦੇ ਚਿੰਤਨ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਵਿਭਿੰਨਤਾ ਦਾ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਵਖ-ਵਖ ਵਿਆਖਿਆ ਦੀਆਂ ਪ੍ਰਣਾਲੀਆਂ ਵਿਵਸਥਿਤ ਹੋਣ ਲਗ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ। ਰਹਿਣ-ਸਹਿਣ, ਵੇਸ਼-ਭੂਸ਼ਾ ਅਤੇ ਖਾਣ-ਪੀਣ ਸੰਬੰਧੀ ਵਿਭਿੰਨ ਵਿਚਾਰ ਜਨਮ ਲੈ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਇੰਝ ਧਾਰਮਿਕ ਪੰਥਾਂ ਵਿਚ ਵਖ-ਵਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਦਾ ਉਦਗਮ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਆਪਣੀ ਪਹਿਲੀ ਵਾਰ ਵਿਚ ਇਸਲਾਮ ਦੇ ਬਹੁਤਰ ਫਿਰਕਿਆਂ ਵਿਚ ਵਿਭਾਜਿਤ ਹੋਣ ਦਾ ਜ਼ਿਕਰ ਕੀਤਾ ਹੈ।

ਸਿਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਮੁਖ-ਧਾਰਾ ਤੋਂ ਇਲਾਵਾ ਪਹਿਲਾਂ ਤਿੰਨ ਪ੍ਰਮੁਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਨਿਰਮਲ ਭੋਖ, ਸੇਵਾ ਪੰਥੀ ਅਤੇ ਉਦਾਸੀ ਮਤਿ ਦਾ ਵਿਕਾਸ ਹੋਇਆ ਸੀ। ਪਰ ਇਹ ਸਮੁੱਚੇ ਪੰਥ ਦਾ ਤਿੰਨ ਵਰਗਾਂ ਵਿਚ ਵਿਭਾਜਨ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਬਲਕਿ ਵਖ-ਵਖ ਖੇਤ੍ਰਾਂ ਵਿਚ ਆਪਣੇ-ਆਪਣੇ ਵਿਲਖਣ ਢੰਗ ਨਾਲ ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਇਕ-ਉਦੇਸ਼ੀ ਸਮੂਹਾਂ ਨੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੀ ਮੁਖ-ਧਾਰਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਨੂੰ ਆਧਾਰ ਵੀ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦੀ ਸੀ ਅਤੇ ਪੰਥ ਦਾ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ-ਨਿਰਲੇਪ ਨਿਆਰਾ ਅਸਤਿਤ੍ਵ ਵੀ ਸੰਭਾਲੀ ਬੈਠੀ ਸੀ।

ਸੇਵਾ ਪੰਥੀਆਂ ਦੀਆਂ ਗਤੀਵਿਧੀਆਂ ਨੇ ਮਾਨਵ-ਸੇਵਾ ਦੁਆਰਾ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਅਸੂਲਾਂ ਵਲ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਪ੍ਰੇਰਕ ਭਾਈ ਕਨ੍ਹਈਆ ਜੀ ਵਰਗੇ ਆਦਰਸ਼ਕ ਸਿਖ ਸਨ। ਉਦਾਸੀਨ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਆਪਣੇ ਤਪ-ਤਿਆਗ ਦੁਆਰਾ ਸਿਖ ਪੰਥ ਦਾ ਦੂਰ-ਦੂਰ ਤੀਕ ਵਿਸਤਾਰ ਕੀਤਾ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਤਪ-ਤਿਆਗ ਉਤੇ ਬਾਬਾ ਸ਼੍ਰੀ ਚੰਦ ਜੀ ਦੇ ਜੀਵਨ ਅਤੇ ਸਿਖਿਆਵਾਂ ਦਾ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੀ। ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਉਪਰੋਕਤ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਨਾਲੋਂ ਵਿਲਖਣ ਸੀ, ਕਿਉਂਕਿ ਗੁਰੂ ਸਾਹਿਬ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਕੋਈ ਇਕ ਵਿਅਕਤੀ ਉਸ ਦਾ ਪ੍ਰੇਰਕ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਗਿਆਨਵਾਨ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਦੀ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਆਪ ਸਨ ਅਤੇ ਪਹਿਲੇ ਪੰਜ ਨਿਰਮਲ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਪੰਥ ਦੇ ਪੰਚ-ਪ੍ਰਧਾਨੀ ਸਿਸਟਮ ਦੇ ਅਸਲੋਂ ਅਨੁਕੂਲ ਹੀ ਮੰਨੇ ਜਾਣੇ ਚਾਹੀਦੇ ਹਨ। ਇਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੇ ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੇ ਸਭ ਤੋਂ ਅਹਿਮ ਕਾਰਜ ਗੁਰਮਤਿ-ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਸੰਭਾਲੀ ਹੋਈ ਸੀ। ਇਹ ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੀ ਉਹ ਗਿਆਨਮੁਖੀ ਧਾਰਾ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੇ ਯਤਨਾਂ ਨਾਲ ਨਾ ਕੇਵਲ ਗੁਰਸਿਖੀ ਵਿਚ ਗਿਆਨ ਦਾ ਵਿਸਤਾਰ ਹੋਇਆ, ਬਲਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਭਾਰਤੀ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਆਪਣੀ ਨਵੇਕਲੀ ਪਹਿਚਾਨ ਵੀ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਸਕਿਆ। ਸਿਖ ਰਿਵਾਇਤਾਂ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਮ ਅਤੇ ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਮਹਾਨ ਧਣੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਸਿਖ ਪੰਥ ਨੂੰ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਗਿਆਨ ਪੱਖੋਂ ਆਤਮ-ਨਿਰਭਰ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਸਿਖਾਂ ਨੂੰ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਦੀ ਉਚੇਰੀ ਵਿਦਿਆ ਲੈਣ ਵਾਸਤੇ ਆਪ ਆਸ਼ੀਰਵਾਦ ਦੇ ਕੇ ਕਾਸ਼ੀ ਭੇਜਿਆ ਸੀ, ਉਹੋ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਸਿਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਨਿਰਮਲੇ ਸਿਖ ਅਖਵਾਏ ਸਨ। ਨਿਰਮਲੇ ਸੰਤਾਂ ਨੇ ਹਰ ਪਧਰ ਉਤੇ ਆਪਣੀ ਜ਼ਿੰਮੇਵਾਰੀ ਨੂੰ ਸਫਲਤਾ ਸਹਿਤ ਨਿਭਾਇਆ। ਜਿਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪਿੰਡਾਂ ਵਿਚ ਸਾਧਾਰਣ ਅਨਪੜ੍ਹ ਲੋਕਾਂ ਨੂੰ ਗੁਰਮੁਖੀ ਅਖਰ ਸਿਖਾ ਕੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੇ ਪਾਠ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ, ਉਥੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਭਾਰਤ ਦੇ ਅਦੁੱਤ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਸਿਖ ਪੰਥ ਦੀ ਆਪਣੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਪਹਿਚਾਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕੀਤੀ। ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਵਿਦਿਆ ਦੇ ਆਪਣੇ ਵਿਦਿਆਲੇ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰ ਕੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਤੋਂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦਾ ਏਕਾਧਿਕਾਰ ਸਮਾਪਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ ਅਤੇ ਵੈਦਿਕ ਕਰਮਕਾਂਡਾਂ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਭਾਰਤੀ ਵੈਦਿਕ-ਚਿੰਤਨ ਦਾ ਅਜਿਹਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕੀਤਾ, ਜਿਸ ਵਿਚ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਅਤੇ ਆਤਮਾ ਵਿਸ਼ਯਕ ਚਰਚਾ ਨੂੰ ਹੀ ਸਥਾਨ ਮਿਲ ਸਕਿਆ। ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਵਾਹਿਤ ਸਾਹਿਤਿਕ ਕ੍ਰਾਂਤੀ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾ ਇਹ ਰੰਗ ਲਿਆਈ ਕਿ ਜਾਤਿ-ਭੇਦ ਤੋਂ ਨਿਰਲੇਪ ਇਕ ਅਕਾਲ ਦੇ ਸਾਧਕ ਪਿੰਡਾਂ ਦੇ ਸਾਧਾਰਣ ਅਨਪੜ੍ਹ ਲੋਕ ਭਾਰਤੀ ਚਿੰਤਨ ਦੇ ਅਸਲ ਵਾਰਿਸ ਹੋ ਨਿਬੜੇ ਅਤੇ ਵੈਦਿਕ ਲੋਕਾਂ ਵਲੋਂ ਇਸ ਦੀ ਪ੍ਰੋੜਤਾ ਦੇ ਚਿੰਨ੍ਹ ਵਜੋਂ ਅਜ ਵੀ ਕੁੰਭ ਦੇ ਮੇਲਿਆਂ ਉਤੇ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਦੀ ਸਰਵ-ਉਚ ਆਭਾ ਅਧੀਨ ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਦੇ ਵਿਸ਼ਾਲ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਵੇਖੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਇਹ ਨਗਰ ਕੀਰਤਨ ਨਹੀਂ, ਸਿਖ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਦਿਗ-ਵਿਜੈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਸਿਹਰਾ ਕੇਵਲ ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਸਿਰ ਹੀ ਬਝਦਾ ਹੈ।

ਹੋਰ ਸਿਖ ਸੰਪ੍ਰਦਾਵਾਂ ਵਾਂਗ ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਕੇਵਲ ਮੌਖਿਕ ਗਿਆਨ ਵਲ ਹੀ ਰੁਚਿਤ ਨਹੀਂ ਰਿਹਾ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਪ੍ਰਬੁਧ ਗਿਆਨਵਾਨਾਂ ਨੇ ਅਨੇਕਾਂ ਗ੍ਰੰਥਾਂ ਦੀ ਸਿਰਜਨਾ ਕਰ ਕੇ ਸਿਖ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਅਮੀਰੀ ਵਿਚ ਬੇਮਿਸਾਲ ਯੋਗਦਾਨ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ' ਨਿਰਮਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਵਿਦਵਾ ਦਾ ਸਰਬਕਾਲੀ ਸਿਖਰ ਹਨ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਜਿਥੇ ਇਸ ਭੇਖ ਦੇ ਅਨਮੋਲ ਵਿਦਿਆ-ਰਤਨ ਹਨ, ਉਥੇ ਹੀ ਉਹ ਵੈਦਿਕ ਚਿੰਤਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰਭਾਵਿਤ ਵਿਅਕਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਵੀ ਸਿਖਰ ਉਤੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਉਤੇ ਵੈਦਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਇਤਨਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਹੈ, ਕਿ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸਿਖ ਵਿਦਵਾਨ ਉਸ ਨੂੰ ਪ੍ਰਵਾਨ ਕਰਨ ਤੋਂ ਇਨਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਦੇ ਵਿਦਵਾਨ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਆਮ ਤੌਰ 'ਤੇ ਵੈਦਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੇ ਹੁੰਦਿਆਂ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪੰਥ ਦੀ ਉਤਮਤਾ ਨੂੰ ਹੀ ਅਗੇ ਵਧਾਉਂਦੇ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਥੇ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰਮਤਿ ਨੂੰ ਅਦੁੱਤੀ ਮਤਿ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਵੀ ਵੇਦ ਮਤਿ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਉਤੇ ਅਵਾਂਛਿਤ ਲੇਪਨ ਕਰਦੇ ਨਜ਼ਰ ਆਉਂਦੇ

ਹਨ, ਜਿਸ ਨਾਲ ਕਦੇ-ਕਦੇ ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਮੂਲ-ਭਾਵਨਾ ਤੋਂ ਥੋੜ੍ਹਾ ਦੂਰੀ ਉਤੇ ਦਿਸਣ ਲਗ ਪੈਂਦੇ ਹਨ। ਪਰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਸਾਹਮਣੇ ਇਹ ਵਿਅਕਤੀਗਤ ਧਾਰਨਾਵਾਂ ਨਜ਼ਰ-ਅੰਦਾਜ਼ ਕਰਨੀਆਂ ਪੈਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਕਿਉਂਕਿ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਲਿਖਿਤਾਂ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਉਤਮਤਾ ਹੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਤ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਡੀ ਦੇਣ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਵਿਚੋਂ ਵਾਹਿਗੁਰੂ ਸ਼ਬਦਾਰਥ (1862 ਈ.), ਮੋਖ ਪੰਥ ਟੀਕਾ (1865 ਈ.), ਸੁਰਤਰੁ ਕੋਸ਼ (1866 ਈ.), ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣੈ ਸਾਗਰ (1877 ਈ.), ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਦਰਸ਼ਨ (1878 ਈ.), ਗੁਰੂ ਵੰਸ਼ ਤਰੁ ਦਰਪਣ (1878 ਈ.), ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਿਕਾ (1881 ਈ.), ਸਟੀਕ ਭਗਤ ਬਾਣੀ (1882 ਈ.), ਗੁਰ ਤੀਰਥ ਸੰਗ੍ਰਹਿ (1883 ਈ.), ਟੀਕਾ ਸਿਰੀ ਰਾਗ (1885 ਈ.), ਗੁਰੂ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼ (1889 ਈ.), ਪ੍ਰੀਖਿਆ ਪ੍ਰਕਰਣ (1890 ਈ.) ਆਦਿ ਵੇਖ ਕੇ ਸਮਝ ਆਉਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਕਿਸੇ ਇਕ ਖੇਤ੍ਰ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਗ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਉਹ ਸਿਖ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੇ ਹਰ ਪਖ ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਤੋਂ ਵਾਕਿਫ਼ ਸਿਧ ਹੁੰਦੇ ਹਨ।

'ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਿਕਾ' ਦੇ ਨਾਮ ਹੇਠ ਰਚੀ ਗਈ ਪੁਸਤਕ ਵਿਚ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜਪੁ, ਸੋਦਰੁ, ਸੋਪੁਰਖੁ, ਸੋਹਿਲਾ ਅਤੇ ਸ਼ਬਦ ਹਜ਼ਾਰੇ ਬਾਣੀਆਂ ਦੀ ਟੀਕਾ ਪੁਸਤਕ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਇਹ ਕ੍ਰਿਤੀ ਦੀਵਾਨ ਬੂਟਾ ਸਿੰਘ ਵਲੋਂ ਯੰਤ੍ਰ ਆਫਤਾਬ ਲਾਹੌਰ ਵਿਚ ਸੰਨ 1881 ਈ. ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਈ ਸੀ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਨਾਮ ਤੋਂ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਦਵਤਾ ਅਤੇ ਗੁਰੂ-ਨਿਸ਼ਠਾ ਦੇਵੇਂ ਪ੍ਰਮਾਣਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ। 'ਦੀਪਿਕਾ' ਦਾ ਅਰਥ ਛੋਟਾ ਦੀਵਾ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਗੁਰਬਾਣੀ ਨੂੰ ਹੀ ਪਰਿਪੂਰਣ 'ਦੀਪਕ' ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਗੁਰਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ ਦੀਪਕ ਤੁਲ ਨਹੀਂ ਮੰਨਦੇ। ਉਹ ਬਹੁਤ ਸੁਚੇਤ ਮਨ ਵਾਲੇ ਚਿੰਤਕ ਸਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਗਿਆਨ ਸੀ ਕਿ ਤੁਛ ਮਾਨਵੀ ਬੁਧੀ ਦੇ ਪ੍ਰਵੇਸ਼ ਨਾਲ ਹਰ ਵਿਆਖਿਆ ਮੂਲ ਬਾਣੀ ਤੋਂ ਨਿਖਿਧ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਭਾਵ ਉਸ ਵਿਚ ਮਾਨਵੀ ਬੁਧੀ ਦੇ ਵਿਕਾਰ ਸ਼ਾਮਿਲ ਹੋ ਜਾਂਦੇ ਹਨ, ਜੋ ਮੂਲ ਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੇ। ਇਸ ਕਾਰਣ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਟੀਕਾ ਭਾਵ ਵਿਆਖਿਆ ਨੂੰ 'ਦੀਪਿਕਾ' ਆਖਿਆ ਹੈ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਆਰੰਭਿਕ ਮੰਗਲ-ਪਦ ਵਿਚ ਹੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਨੂੰ ਸਿਰਜਿਤ ਕਹਿ ਕੇ ਸਾਧਾਰਣ ਸਿਖ ਧਾਰਨਾ ਕਿ ਓਅੰਕਾਰ ਅਸਿਰਜਿਤ ਹੈ, ਨੂੰ ਅਸਥਿਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ-

ਕਬਿਤੁ ॥

ਸ੍ਵੇ ਤੇ ਸਿੱਧ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਨਿੱਤ੍ਰ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਰੂਪ,
 ਨਿਰਜੁਰ ਨਿਰੀਹ ਨਿਰਦੋਖ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ ॥
 ਅਜੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਆਦਿ ਅੰਤ ਸੇ ਬਿਹੀਨ ਰੂਪ,
 ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਪਾਰ ਨਿਖਲ ਪਸਾਰ ਹੈ ॥
 ਏਕ ਰੂਪ ਏਕ ਜੋਤਿ ਏਕ ਸੁਖ ਏਕ ਓਤ,
 ਏਕ ਨਿਧੀ ਏਕ ਦੇਵ ਏਕਾ ਏਕੰਕਾਰ ਹੈ ॥
 ਵਹੀ ਨਿਜ ਮਾਯ ਮੈ ਪਸਾਰ ਜੋਤਿ ਤੀਨ ਰੂਪ,
 ਧਾਰਕੇ ਕਹਾਯੋ ਗਿਰਾਸਾਰ ਓਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧ ॥

ਅਸਲੀਅਤ ਵਿਚ ਸੂਖਮ-ਦਰਸ਼ੀ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰੀ ਇਸ ਤਬ ਨੂੰ ਜਾਣਦੇ ਹਨ, ਕਿ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਜਗਤ, ਬ੍ਰਹਮ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ, ਜੋ ਸਿਰਜਨਾ ਦਾ ਸਤਿ ਹੈ। ਅਸਿਰਜਿਤ ਵਿਚ ਕੋਈ ਤ੍ਰਿਏਕ ਸੰਭਵ ਹੀ ਨਹੀਂ। ਨਾ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸ਼ਨੁ ਅਤੇ ਮਹੇਸ਼ ਦੀ, ਨਾ ਸਤ ਗੁਣ, ਰਜ ਗੁਣ ਅਤੇ ਤਮਸ ਦੀ, ਨਾ ਬ੍ਰਹਮ, ਜਗਤ ਅਤੇ ਜੀਵ ਦੀ। ਇੰਜ 'ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲ (ਕਾਰ) 'ਓਅੰ' ਅਸਿਰਜਿਤ ਹੋਂਦ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਮਾਇਆ ਦੀ ਉਪਾਧੀ ਵਾਲਾ ਤ੍ਰਿਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। ਉਂਜ ਤਾਂ ਧਰਮ ਵਿਚ ਅਜਿਹੀਆਂ ਘੋਸ਼ਨਾਵਾਂ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਬੁਧੀ ਤੋਂ ਉਪਰ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਕਈ ਵਾਰੀ ਸ਼ਕ ਦੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਤੋਂ ਵੇਖੀਆਂ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ ਅਤੇ ਪਰਮਸਤਿ ਵਿਚ ਅਸਲੋਂ ਵਿਲੀਨ ਮਨਸੂਰ ਵਰਗਿਆਂ

ਲਈ ਚਿੰਤਨਹੀਣਾਂ ਦੇ ਕੋਪ ਦਾ ਕਾਰਣ ਵੀ ਬਣ ਜਾਂਦੀਆਂ ਹਨ, ਪਰ ਗਿਆਨਵਾਨਾਂ ਲਈ 'ਨਰੋਤਮ' ਜੀ ਦੀ ਇਸ ਉਕਤਿ ਤੋਂ ਵਿਚਲਿਤ ਹੋਣ ਦੀ ਜ਼ਰੂਰਤ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਅੰਤਿਮ ਹਕੀਕਤ ਇਹੋ ਹੈ। ਅਸਿਰਜਿਤ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਵਿਚ 'ਓਅੰ' ਦਾ ਤ੍ਰਿਏਕ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਇਕ ਅਦ੍ਵੈ ਅਸਿਰਜਿਤ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਅਖੰਡ ੧ ਹੀ ਕਿਹਾ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ, ਜੋ ਨਾ ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ ਨਾ ਸਰਗੁਣ ਹੈ, ਨਾ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਸਾਕਾਰ ਹੈ। ਉਹ ਹਰ ਵਿਭਾਜਨ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੈ। ਜਦੋਂ ਕਿ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਤਿੰਨ ਖੰਡਾਂ ਦਾ ਸੰਜੋਗ ਹੈ। 'ਓਅੰਕਾਰ' ਤਿੰਨ ਪਧਰੀ ਵਾਸਤਵਿਕਤਾ ਦੀ ਸੰਯੁਕਤ ਹੋਈ ਇਕਾਈ ਹੈ, ਜਿਸ ਦੁਆਰਾ ਸਾਧਕ ਤਿੰਨ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਚ ਵੇਖਦਾ ਹੈ ਜਾਂ ਤਿੰਨਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਚ ਵਿਲੀਨ ਕਰਨ ਦੇ ਸਮਰਥ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਅਸਿਰਜਿਤ ਰੂਪ ਦਾ ਲਖਾਇਕ ੧ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਦੀ ਹੋਂਦ ਨੂੰ ਅਖੰਡ ਰਖਣ ਲਈ ਆਧਾਰ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ੧ ਦੀ ਅਣਹੋਂਦ ਵਿਚ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਵਿਭਾਜਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਅਤੇ ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਇਸ ਗਲ ਦਾ ਗਵਾਹ ਹੈ ਕਿ ਵੇਦ ਦੇ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਨੂੰ ਧਰਮ-ਚਿੰਤਕਾਂ ਨੇ ਤ੍ਰਿਦੇਵ ਵਿਚ ਜਾਂ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਵਿਚ ਖੰਡ-ਖੰਡ ਕਰ ਕੇ ਤੁਛ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ। ਅਸਿਰਜਣ ਕਾਲ ਵਿਚ ਇਕ ਤੋਂ ਸਿਵਾ ਕੁਝ ਨਹੀਂ ਕਲਪਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਇਸ ਲਈ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਹੀ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਿਚ ਸਿਰਜਿਤ ਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀਂ ਦਰਸਾ ਰਹੇ, ਬਲਕਿ ਇਸ ਪ੍ਰਮਾਣਿਕ ਸਚਾਈ ਸੰਬੰਧੀ 'ਬਿਚਿਤ੍ਰ ਨਾਟਕ' ਵਿਚ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵੀ ਇਹੋ ਵਿਚਾਰ ਦਿਤਾ ਹੈ-

ਪ੍ਰਿਥਮ ਕਾਲ ਜਬ ਕਰਾ ਪਸਾਰਾ। ਓਅੰਕਾਰ ਤੇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਰਾ।

ਕਾਲਸੈਨ ਪ੍ਰਥਮੈ ਭਇਓ ਭੂਪਾ। ਅਧਿਕ ਅਤੁਲ ਬਲਿ ਰੂਪ ਅਨੂਪਾ।੧੦।

ਅਰਥਾਤ ਜਦੋਂ ਰਚਨਾ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਹੁੰਦਾ ਹੈ, ਤਾਂ ਪਹਿਲਾਂ 'ਅਕਾਲ' ਦੀ ਸਤਾ 'ਕਾਲ' ਵਿਚ ਪਰਿਵਰਤਿਤ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਜੋ constant ਅਵਿਭਾਜਿਤ ਨਿਰੰਤਰ ਕਾਲ ਦਾ ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਭਾਵ ਇਸ ਸਮੇਂ ਕਾਲ ਤਾਂ ਹੈ, ਖੰਡਿਤ ਜਾਂ ਵਿਭਾਜਿਤ ਕਾਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਮਾਨ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ। ਇਸੇ ਨੂੰ 'ਜਪੁ' ਦੇ ਆਰੰਭਿਕ ਸਲੋਕ ਵਿਚ 'ਆਦਿ ਸਚੁ' ਆਖਿਆ ਹੈ। ਉਹ ਅਖੰਡ ਕਾਲ ਸਿਰਜਿਤ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਦੀ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਕ੍ਰਿਆਸ਼ੀਲਤਾ ਤੋਂ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਦਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਚਲਾਉਂਦਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੋਂ ਅਗੇ ਕਾਲ ਦੇ ਜਾਗਤਿਕ ਤ੍ਰਿਕਾਲ ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁੰਦੇ ਹਨ। ਗਲ ਕੁਝ ਸਿਖਾਂ ਵਲੋਂ ਬਹੁ-ਨਿੰਦਿਤ ਸ਼੍ਰੀ ਦਸਮ ਗ੍ਰੰਥ ਦੀ ਉਕਤ ਘੋਸ਼ਣਾ ਉਤੇ ਹੀ ਨਹੀਂ ਮੁਕ ਜਾਂਦੀ, ਬਲਕਿ ਇਸੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਦਿਆਂ ਸ਼੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੇ 'ਦਖਣੀ ਓਅੰਕਾਰੁ' ਬਾਣੀ ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਲਿਖਿਆ ਹੈ-

ਓਅੰਕਾਰਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ ॥ ਓਅੰਕਾਰੁ ਕੀਆ ਜਿਨਿ ਚਿਤਿ ॥

ਓਅੰਕਾਰਿ ਸੈਲ ਜੁਗ ਭਏ ॥ ਓਅੰਕਾਰਿ ਬੇਦ ਨਿਰਮਏ ॥

ਓਅੰਕਾਰਿ ਸਬਦਿ ਉਧਰੇ ॥ ਓਅੰਕਾਰਿ ਗੁਰਮੁਖਿ ਤਰੇ ॥

ਓਨਮ ਅਖਰ ਸੁਣਹੁ ਬੀਚਾਰੁ ॥ ਓਨਮ ਅਖਰੁ ਤ੍ਰਿਭਵਣ ਸਾਰੁ ॥

ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ' ਹਥਲੀ ਪੁਸਤਕ 'ਗੁਰੁਭਾਵ ਦੀਪਿਕਾ' ਦੇ ਆਰੰਭ ਵਿਚ ਲਿਖੇ ਮੰਗਲ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੇ ਅਵਤ੍ਰਣ ਸੰਬੰਧੀ ਉਸ ਵੈਦਿਕ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਅਨੁਸਰਣ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਜਿਸ ਅਨੁਸਾਰ ਜਦੋਂ ਜਦੋਂ ਧਰਮ ਦੀ ਗਿਲਾਨੀ ਹੁੰਦੀ ਹੈ, ਤਾਂ ਭਗਵਾਨ ਵਿਸ਼ਨੁ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਪਾਪ ਦਾ ਵਿਨਾਸ਼ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਫਿਰ ਵੀ ਕਈ ਹੋਰ ਸਿਖ ਕਵੀਆਂ ਵਾਂਗ ਉਹ ਕਿਸੇ ਦੇਵੀ ਦੇਵਤਾ ਦੀ ਪਰੰਪਰਾਵਾਦੀ ਆਰਾਧਨਾ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਬਲਕਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੂੰ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਕੇ ਫਿਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਦੀਆਂ ਦਸ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀ ਹੀ ਉਪਮਾ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਦਸਾਂ ਪਾਤਸ਼ਾਹੀਆਂ ਦੀ ਵੰਦਨਾ ਉਪਰੰਤ ਉਹ ਆਪਣੇ ਸਿਖਿਆ ਦਾਤੇ ਪੰਡਿਤ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਨੂੰ ਪ੍ਰਣਾਮ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਫਿਰ ਦਸਦੇ ਹਨ ਕਿ ਜੋ ਕਥਾ ਰੀਤਿ ਸਿਖ ਪੰਥ ਵਿਚ ਚਲਦੀ ਆ ਰਹੀ ਹੈ ਅਤੇ ਜਿਸ ਨੂੰ ਉਹ ਅਗੇ ਵਧਾ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹ ਕਿਸੇ ਬਾਹਰੀ ਪੰਥ ਵਿਚੋਂ ਨਹੀਂ ਆਈ, ਬਲਕਿ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੇ ਅਤਿ

ਨਿਕਟਵਰਤੀ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਵਰਗੇ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠ ਸਿਖਾਂ ਤੋਂ ਹੀ ਪ੍ਰਵਾਹਿਤ ਹੋਈ ਹੈ। ੧੯ਵੇਂ ੧ ਦੇ ਅੰਕ ਬਾਰੇ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਅਦੁੱਤ ਦਾ ਪ੍ਰਤੀਕ ਹੈ। ਜੀਵ ਅਤੇ ਈਸ਼ ਇਕੋ ਹੋਂਦ ਹਨ, ਬੈਰਾਗੀਆਂ ਵਾਂਗ ਵਖ-ਵਖ ਨਹੀਂ। ਵੇਦ ਵਿਚ ਸੂਦ੍ਰ-ਵਰਣ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀਆਂ ਲਈ 'ਓ' ਮੰਤ੍ਰ ਵਰਜਿਤ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ੧ ਲਗਾ ਕੇ ਇਸ ਨੂੰ ਸਾਂਝਾ ਮੰਤ੍ਰ ਬਣਾ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਹੁਣ ਇਸ ਦਾ ਜਾਪ ਬਿਨਾ ਕਿਸੇ ਵਰਣ-ਭੇਦ ਅਤੇ ਲਿੰਗ-ਭੇਦ ਦੇ ਸਭ ਜਾਤੀਆਂ ਦੇ ਇਸਤ੍ਰੀ-ਪੁਰੁਖ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਮੂਲ ਮੰਤ੍ਰ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ- ਸਤਿ ਸੇ ਲੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਮੈ ਜੇਤੇ ਨਾਮ ਹੈ ਸੇ ਸਭ ਏਕ ਅੰਕ ਕੇ ਅਰਥ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਬਿਸੇਖਣ ਹੈ ਏਕੜੇ ਕਾ ਅਰਥ ਸਭ ਕਾ ਬਿਸੇਖੁ ਹੈ, ਜੁਦਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕੋ ਬਿਸੇਖਣ ਕਹੇ ਹੈ ਜੁਦਾ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸੇਖਜ ਹੈ। ੧੯ ਸਿਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਜੋ ਏਕਾਕਾਰ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਓ ਰੂਪ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ ਵਹੁ ਸਤ ਤੀਨ ਕਾਲ ਮੈ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ ਔਰ ਗੁਰ ਸਰਬ ਕੋ ਸਿਖਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਰਬ ਵਸਤੁਯੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸੁਧ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਪ੍ਰਥਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਔ ਤਟਸਥ ਲਖਣ ਬੋਧਕ ਪਦੋਂ ਸੇ ਸਤਿਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਏਤਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ। 'ਨਰੋਤਮ' ਜੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਹਰ ਪਦ ਨੂੰ ਸੰਭਵ ਬੌਧਿਕ ਸੂਖਮਤਾ ਤੀਕ ਅਰਥਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਸ਼ਬਦ ਦੀ ਜੋ ਬਾਰੀਕੀ ਹੋਰ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਲਈ ਅਸੰਭਵ ਹੈ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਉਥੇ ਤੀਕ ਸਹਿਜਭਾਵੀ ਪਹੁੰਚ ਹੈ। 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਦੇ ਪਹਿਲੇ ਸਲੋਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ- ਆਦਿ ਸਰਬ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਪਹਲੇ ਭੀ ਵਹੁ ਪਰ ਪੁਰਖ ਸਚ ਹੈ। ਰੂਪ ਹੁਯਾ ਜੁਗਾਦਿ ਸਾਰੇ ਸੂਖਮ ਸਭੂਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾਲ ਮੈ ਭੀ ਸਚ ਹੈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੁਯਾ ਹੈ ਭੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਕੀ ਬਿਤੀ ਕਾਲ ਮੇ ਭੀ ਵਹੁ ਸਚ ਹੈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਕੇ ਪ੍ਰਲਯ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਭੀ ਵਹੁ ਸਚ ਹੈ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਵੇਗਾ।

'ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ' ਦਾ ਅਰਥ ਸਿਖ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਨੇ ਦੋ ਤਰੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਕੁਝ ਨੇ ਸੋਚੈ, ਸੋਚਿ, ਸੋਚੀ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਚਿੰਤਨ ਅਰਥਾਤ ਵਿਚਾਰ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ, ਜਦੋਂ ਕਿ ਕੁਝ ਨੇ ਇਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਸਰੀਰਿਕ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਿਲਖਣ ਢੰਗ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ 'ਸੋਚੈ' ਨੂੰ ਚਿੰਤਨ ਮੰਨ ਕੇ ਪਰ 'ਸੋਚਿ' ਨੂੰ ਸਰੀਰਿਕ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨਾਲ ਜੋੜ ਕੇ ਅਰਥ ਬਣਾਏ ਹਨ- ਚਿੰਤਨ ਕਰਨ ਨਾਲ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ, ਭਾਵੇਂ ਲਖਾਂ ਵਾਰ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ। ਪਰ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤਾ ਗਿਆਨ ਦੀ ਇਛਾ ਨਾਲ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮ ਕਰੇ ਤਾਂ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਮਿਲਦੀ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਵਿਸਤਾਰ ਦੀ ਬਹੁਤਾਤ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਵਿਸਤਾਰ ਸਾਧਾਰਣ ਪਾਠਕ ਵਾਸਤੇ ਗੁੰਝਲਦਾਰ ਵੀ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਕਦੇ-ਕਦੇ ਇਹ ਵੀ ਲਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦਾ ਹੈ ਕਿ ਗਿਆਨ ਦੇ ਵਧੀਕ ਲੇਪਣ ਕਾਰਨ ਵਿਆਖਿਆ ਮੂਲ-ਪਾਠ ਤੋਂ ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਹੋ ਗਈ ਹੈ। ਉਦਾਹਰਣ ਲਈ 'ਭੁਖਿਆ ਭੁਖਿ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦਿਆਂ ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ- '(ਭੁਖਿਆ ਇਤਿ) ਈਹਾ ਭੁਖਿਆ ਪਦ ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਅਤਯੰਤ ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾ ਪਰ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਇਸ ਲੋਕ ਕੇ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਜੋ ਆਉਨੇ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ ਵਿਖੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇ ਭੋਗਨੇ ਸੇ ਔਰ ਤਿਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਾਲਿਯੋ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਹੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਦਿਬ੍ਰਜ ਭੋਗੋਂ ਵਾਲੀ ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਭੀ ਭਾਰ ਨਾਮ ਸਮੂਹੋ ਕੋ ਪੁਰਖ ਬੰਨਾ ਨਾਮ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰ ਲੇਵੇ ਭਾਵ ਯਹ ਜੈਸੇ ਅਗਨਿ ਘ੍ਰਿਤ ਪਾਵਨੇ ਸੇ ਨਹੀ ਸਾਂਤ ਹੋਵੇ ਜਲ ਪਾਵਨੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਵਿਖਿਯੋ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਤਿਨ ਕੇ ਭੋਗ ਔ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਉਲਟੀ ਬਢੇ ਹੈ ਕਿੰਤੁ ਤਿਨਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਉਲਟੀ ਜੇ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਤਾ ਸੇ ਵਹੁ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬਚਨ ਹੈ 'ਬਿਨਾ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀ ਕੋਊ ਰਾਜੈ' ਤਥਾ 'ਸਹਸ ਖਟੇ ਲਖ ਕਉ ਉਠਿ ਧਾਵੈ।' ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਇਸ ਚਰਚਿਤ ਪਦ ਦੀ ਪਾਰੰਪਰਿਕ ਵਿਆਖਿਆ ਅਨੁਸਾਰ 'ਭੁਖਿਆ' ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਅੰਨ-ਤਿਆਗ ਰੂਪ ਵੈਦਿਕ ਕਰਮ-ਕਾਂਡ ਨਾਲ ਹੈ ਅਤੇ ਇਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੋਇਆ ਹੈ ਕਿ ਆਹਾਰ ਆਦਿ ਦੇ ਵ੍ਰਤ ਰਖਣ ਨਾਲ ਮਨ ਦੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸ਼ਾਂਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦੀ। ਸਾਧਾਰਣ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਮਹਿਸੂਸ ਕਰਦਾ ਹੈ ਕਿ ਆਹਾਰ-

ਤਿਆਗ ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚੋਂ ਬਾਹਰ ਕਰਨ ਨਾਲ ਵ੍ਰਤ ਦੇ ਵੈਦਿਕ ਕਰਮ ਦਾ ਨਿਖੇੜ ਅਲੋਪ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਜਾਂ ਇਹ ਕਹਿ ਲਈਏ ਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਵਰਜਿਤ ਕਰਮ ਨੂੰ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰ ਵਲੋਂ ਯੁਕਤਿ-ਸੰਗਤ ਠਹਿਰਾਉਣ ਦੀ ਚੋਸ਼ਟਾ ਹੋਈ ਹੈ।

ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਉਤੇ ਵੇਦ-ਮਤਿ ਦਾ ਇਤਨਾ ਗੂੜ੍ਹਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਕਿ ਉਹ ਬਹੁਤ ਥਾਂਵਾਂ ਉਤੇ ਵੇਦ ਦੀ ਉਚਿਤਤਾ ਸਿਧ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਮੂਲ ਆਸ਼ੇ ਤੋਂ ਦੂਰ ਚਲੇ ਗਏ ਵੀ ਲਗਣ ਲਗ ਜਾਂਦੇ ਹਨ। 'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ' ਨੂੰ ਅਰਥਾਉਣ ਲਗਿਆਂ, ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ- (ਹੁਕਮਿ ਇਤਿ) ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਹੁਕਮ ਔ ਰਜਾਯ ਪਦ ਆਗਯਾ ਕੇ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਔ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਿ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੈ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਆਗਯਾ ਵਾਲੇ ਕੇ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਆਗਯਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਵੇਦ ਔ ਸਤ੍ਰਨਾਮਾਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ। ਵੇਦ ਕੇ ਆਗਯਾਪਨਾ ਮਾਰੂ ਕੀ ਵਾਰ ਮੈ ਲਿਖਾ ਹੈ ਹਰਿ ਆਗਯਾ ਹੋਏ ਵੇਦ ਇਤਿ ਹਰਿ ਆਗਯਾ ਕਹੀਯੋ। ਹਰਿ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਹੋਏ ਵੇਦ ਤੈਸੇ ਸਤ੍ਰਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਹੁਯਾ। ਯਾ ਤੇ ਰਜਾਈ ਕਹੀਯੋ ਹੁਕਮ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮ ਵੇਦਾਦਿ ਵਿਦਯਾ ਸਾਸਤ੍ਰੇ ਵਿਖੇ ਕਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੈ ਵਿਚਾਰਣੇ ਮੈ ਚਲਣਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਨਾ, ਜਿਸ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਔ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤਿ ਦੁਆਰਾ ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਕਯਨ ਕੇ ਬਿਚਾਰਣੇ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਯਾਨੀ ਬਨ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਤ ਪੜਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਅਦ੍ਰਿਤੀ ਸਤ੍ਰ ਮੈ ਬਿਤ ਹੁਯਾ ਸਤ੍ਰ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਵਹੁ ਆਗਯਾ ਕਹਾਂ ਖੋਜੋ ਜਿਸ ਸੇ ਵੈਸਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪ੍ਰਛਤੇ ਸਿਖ ਕੇ ਗੁਰੁ ਬਤਾਵੇ- (ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਮੈ ਨਾਨਕ ਨੇ ਵਹੁ ਆਗਯਾ ਸਤ੍ਰਨਾਮਾਦਿ ਰੂਪ ਈਹਾ ਸਾਥ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਔਰ ਆਗੇ ਮੈਨੇ ਵੇਦਾਦਿ ਰੂਪ ਭੀ ਜਗਤ ਰਚਨਾ ਕੇ ਸਾਥ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੁਯੀ ਹੈ। ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਹੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿਚ ਆਏ 'ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ' ਦਾ ਵੇਦ-ਮਤਿ ਨਾਲ ਕੋਈ ਸਿਧਾ ਸੰਬੰਧ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਇਹ ਜਗਤ ਵਿਚ ਵਿਦਮਾਨ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀ ਆਗਿਆ ਰੂਪ ਅਨੁਸ਼ਾਸਨ ਦੀ ਗਲ ਹੈ, ਜੋ ਜੀਵ ਦੀ ਚਿਤ-ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਿਚ ਕੁਦਰਤਨ ਅੰਕਿਤ ਹੈ। ਪਰ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰੀ ਵਿਚ ਵੇਦਮਤਿ ਦਾ ਅਕਾਰਥ ਲੇਪਣ ਹੋਇਆ ਹੈ।

ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀ ਹਰ ਪੰਕਤੀ ਅਤੇ ਪਦ ਦੇ ਅਰਥ ਉਹ ਆਪਣੀ ਮੌਲਿਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਅਤੇ ਪੂਰਵ-ਨਿਰਧਾਰਿਤ ਵੈਦਿਕ ਪ੍ਰਭਾਵਾਂ ਅਧੀਨ ਹੀ ਕਰਦੇ ਹਨ। 'ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ॥ ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ' ਦੇ ਅਰਥ ਬਣਾਉਣ ਲਗਿਆਂ ਉਹ 'ਦੇਦਾ' ਦੇਣ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨਾਲ ਅਤੇ 'ਲੈਦੇ' ਲੈਣ ਵਾਲੇ ਜੀਵਾਂ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਨਹੀਂ ਕਰਦੇ, ਸਗੋਂ ਉਹ 'ਦੇਦਾ' ਦਾ ਅਰਥ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਅਤੇ 'ਲੈਦੇ' ਦਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਬਣਾ ਦੇਂਦੇ ਹਨ, ਯਥਾ- ਦੇਦਾ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਣ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਗੁਰੁ ਭੀ ਤਿਨ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਂ ਕੇ ਦੇਹ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਦੇਵੇ ਹੈ ਜੋ ਲੈਦੇ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ਼ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਥਕ ਪਾਹ ਨਾਮ ਚੌਰਾਸੀ ਚਕ੍ਰ ਮੈ ਫਿਰਦੇ ਥਕ ਪੜਦੇ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਗੁਰੁ ਪਾਸ ਕਹਤੇ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਮੈ ਚੌਰਾਸੀ ਚਕ੍ਰ ਮੈ ਫਿਰਤਾ ਥਕ ਗਯਾ ਹੋਂ ਅਥ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇ ਕਰ ਮੁਕਤ ਕਰੋ, ਤਿਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ ਹੈ ਔਰੋ ਕੇ ਨਹੀ ਦੇਵੇ। ਪੁਨਾ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਜੁਗਾ ਚਾਰ ਵਰਣੋ ਮੈ ਪੁਨਾ ਜੁਗੰਤਰ ਪੂਰਬ ਯੁਗ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਯੁਗ ਚਾਰ ਆਸ਼ੋ ਮੈ ਹੋਕਰ ਖਾਹੀ ਨਾਮ ਵੇਦ ਮੈ ਅਤਿਗ੍ਰਾਹ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹੇ ਜੀਵੋ ਕੇ ਅਤ੍ਰਿਤ ਕਲੇਸ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਸਬਦ ਸਪਰਸਾਦਿ ਵਿਖਯੋਂ ਕੇ ਖਾਹ ਨਾਮ ਸਮਦਮਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ ਤਿਨਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੇਵੇ ਹੈ ਔਰ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਜਨੋ ਕੇ ਨਹੀ ਦੇਵੇ। ਇਥੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਤੇ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਸ਼ਬਦ ਫਿਰ ਵੈਦਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦਾ ਹੀ ਗੁਰਮਤਿ ਉਤੇ ਲੇਪਣ ਹੈ। ਵੇਦ ਮਤਿ ਵਿਚ ਹਰ ਵਿਅਕਤੀ ਆਪਣੇ ਵਰਣ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ। ਇੰਵ ਗਿਆਨ-ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹਰ ਮਨੁਖ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਹਰ ਮਨੁਖ ਹਰ ਕਰਮ ਕਰਨ ਦਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਮਨੁਖ ਦਾ ਵੈਦਿਕ ਕਰਮ-ਬੰਧਨ ਨਸ਼ਟ ਕਰ ਦਿਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਉਲੰਘਣ ਹੀ ਕਹੀ ਜਾਵੇਗੀ। 'ਨਦਰੀ ਮੇਖੁ ਦੁਆਰੁ' ਵਿਚ 'ਨਦਰੀ' ਸ਼ਬਦ ਦਾ ਅਰਥ ਵਿਦਵਾਨ ਲੇਖਕ ਨੇ 'ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੁਆਰਾ' ਨਾ ਬਣਾ

ਕੇ ਗਿਆਨਵਾਨ ਨੂੰ 'ਨਦਰੀ' ਆਖਿਆ ਹੈ, ਯਥਾ- ਔਰ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ਕਹੀਯੋ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਦਰਵਾਜੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਨਦਰੀ ਨਾਮ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਤਾਪ ਤ੍ਰਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖ ਕਾ ਨਾਸ ਔ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਬੰਧਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਧਾਰਨਾ ਦਾ ਗੰਭੀਰ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਵੇਦਾਂਤੀ ਹਨ। ਵੇਦਾਂਤੀਆਂ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ, ਕਰਮ ਅਤੇ ਭਗਤਿ ਆਦਿ ਮੁਕਤਿ ਦੇ ਕਾਰਣ ਨਹੀਂ ਬਣਦੇ। ਇਹ ਸਿਰਫ ਅੰਤਹਕਰਣ ਦੀ ਸ਼ੁਧੀ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਹਨ। ਮੁਕਤਿ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨ ਵਿਚ ਹੈ- ਯਾ ਤੇ ਗੀਤਾ ਮੈ ਜੋ ਸਿਧੀ ਨਾਮ ਸੇ ਕਰਮੋ ਤੇ ਜਨਕਾਦਿਕੋ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਸੋ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀ ਲਿਖੀ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਸੇ ਸੰਧਿਸੀ ਨਾਮ ਸੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਸੁਧੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਯਾਨ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤੁ ਬਤਾਯ ਕੇ ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਮੈ ਸਿਖਯਨ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਹੇਤ ਤਿਨ ਕੋ ਸਰਬਦਾ ਅਦੁਤੀ ਦੇਖਨ ਕੀ ਸਿਖਿਆ ਕਰੇ ਹੈ।

ਵਿਦਵਾਨ ਟੀਕਾਕਾਰ ਸਪਸ਼ਟ ਰੂਪ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੇਦ ਰਖਿਅਕ ਦਰਸਾਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਹ ਗੁਰੂ ਪਦ ਦੇ ਪਾਰੰਪਰਿਕ ਸਿਖ ਅਰਥ ਨਾ ਦਰਸਾ ਕੇ 'ਗੋ' ਪਦ ਨੂੰ ਵੇਦ-ਬਚਨ ਸਥਾਪਿਤ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੂ ਨੂੰ ਵੇਦ-ਰਖਿਅਕ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਪ੍ਰਸਤੁਤ ਕਰਦਿਆਂ ਲਿਖਦਾ ਹੈ- ਤਥਾ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖ ਹੈ ਈਹਾ ਗੋ ਨਾਮ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਕਾ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਜੋ ਰਖਯਾ ਕਰੇ ਸੋ ਕਹੀਯੋ ਗੋਰਖ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਬਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਵੇਦ ਕੇ ਔ ਵੇਦ ਮਾਰਗੋ ਕੇ ਬਿਰੋਧੀ ਦੁਸ੍ਰ ਦੈਤੋ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਤਿਨ ਕਾ ਸਥਾਪਨ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਰਖਯਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਗੁਰੁ ਭੀ ਵੇਦ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਸਤਕ ਰੂਪ ਦੈਤਨ ਕਾ ਅਥਵਾ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਕੋ ਅਨ੍ਰਥਾ ਲਗਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਨੈਯਾਯਿਕਾਦਿਕ ਦੈਤਜ ਤੁਲਯ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਤਿਰਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਮੈ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਕਹਤੇ ਹੁਯੇ ਤਿਸ ਕੀ ਰਖਯਾ ਕਰੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖ ਬਿਸੁ ਰੂਪ ਹੈ।...ਜੈਸੇ ਸਰਬਤੁ ਵੇਦ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਕੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰਨੇ ਸੇ ਸਰਬ ਲੋਕ ਮੇ ਬਧਿਆ ਹੁਯਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰੁ ਭੀ ਸੰਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਂ ਵਿਖੇ ਵੇਦ ਮਰਯਾਦਾ ਕੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਿ ਕਰਨੇ ਸੇ ਬਧੇ ਹੁਯੇ ਹੈ। ਪਰੰਪਰਾਈ ਸਿਖ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ 'ਗੋ' ਸ਼ਬਦ ਨੂੰ ਅੰਧਕਾਰ ਅਤੇ 'ਰੁ' ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇੰਝ ਅੰਧੇਰੇ ਵਿਚ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪਰਮ ਪੁਰੁਖ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਕਿਹਾ ਜਾਂਦਾ ਹੈ।

ਸਿਖ ਸਿਧਾਂਤ ਅਨੁਸਾਰ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਅਤੇ ਤੀਰਥ ਇਸਨਾਨਾਂ ਦਾ ਕੋਈ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਮਹਤਵ ਨਹੀਂ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨੂੰ ਹੀ ਤੀਰਥ ਇਸਨਾਨ ਮੰਨ ਲਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਜਪਣ ਨੂੰ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥਾਂ ਦੇ ਇਸਨਾਨ ਤੋਂ ਵੀ ਉਤਮ ਦਰਸਾਇਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਪਰ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਤੀਰਥ ਦਾ ਮਹਤਵ ਸਵੀਕਾਰ ਕਰਦਿਆਂ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਕਰਦੇ ਹਨ। ਉਹ 'ਸੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ' ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਲਿਖਦੇ ਹਨ 'ਪੁਨਾ ਸੁਣਿਐ ਸੁਵਣ ਸੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਕੋ ਅਠਸਠ ਕਹੀਯੋ ਸਭੀ ਮੁਖਯ ਤੀਰਥੋ ਕਾ ਅਸਨਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਭਾਵ ਸਭ ਤੀਰਥੋ ਕੇ ਸਨਾਨ ਕਾ ਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਕਾ ਕੀਆ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰਾਦਿਕ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥੋਂ ਕਾ ਸ੍ਰਾਨ ਸਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਮੈ ਕਹੇ ਜੋ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾਦਿਕ ਸੁਭ ਕਰਮ ਵਹੁ ਤਬੀ ਪੂਰਣਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜਬ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਤਿਨ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸਮੇ ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਵੇ, ਨਾ ਲੇਵੇ ਤਬ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦੋਖੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਵਹੁ ਪੂਰਣ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਇੰਝ ਨਾਮ ਦੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਿਚ ਤੀਰਥ ਦਾ ਮਹਾਤਮ ਨਸ਼ਟ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ, ਬਲਕਿ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾ ਮੁਖ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾਮ ਉਸ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਲਈ ਸਹਾਇਕ ਪ੍ਰਯਤਨ ਬਣ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਤੋਂ ਮਹਤਵ ਨਾਮ ਦਾ ਸਥਾਪਿਤ ਨਹੀਂ ਹੁੰਦਾ, ਬਲਕਿ ਤੀਰਥ ਯਾਤਰਾਵਾਂ ਦੀ ਸ਼੍ਰੇਸ਼ਠਤਾ ਸਥਾਪਿਤ ਹੋ ਜਾਂਦੀ ਹੈ।

ਉਹ ਇਕ ਮੌਲਿਕ ਟੀਕਾਕਾਰ ਹਨ, ਜੋ ਪੂਰਵਵਰਤੀ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਮੁਹਤਾਜ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਉਹ ਸ਼ਬਦਾਂ ਅਤੇ ਪੰਕਤੀਆਂ ਨੂੰ ਆਪਣੀ ਰੀਤਿ ਮੂਜਬ ਅਰਥਾਉਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਬਹੁਤ ਸਾਰੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦੇ ਅਰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਮ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਨਾਲੋਂ ਹਟ ਕੇ ਕੀਤੇ ਹਨ। ਉਦਾਹਰਣਾਰਥ ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਆਰਜਾ (ਉਮਰ) ਦੇ ਆਰਯ ਭਾਵ

ਸ਼੍ਰੇਣੀ, ਹੋਰ ਦਸੂਣੀ ਦੀ ਥਾਂ ਹੋਰਦ ਸੂਣੀ ਭਾਵ ਸੁੰਵੀ, ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚ ਧਰਤੀ ਦੇ ਖੰਡਾਂ ਦੀ ਥਾਂ ਖੰਡਾ ਦੇ ਅਰਥ ਖੰਡਨ ਭਾਵ ਨਿਵ੍ਰਿਤੀ, ਪਰਵਾਣ ਸ਼ਬਦ ਵਿਚ ਪਰ ਸ਼੍ਰੇਣੀ ਅਤੇ ਵਾਣ ਨੂੰ ਗਊ ਦਾ ਬਣ, ਧੌਲ ਧਰਮ ਵਿਚ ਧੌਲ ਦਾ ਮੂਲ ਸਤੇ ਗੁਣ ਅਰਥ ਸੁਧ ਨਿਸ਼ਕਾਮ ਧਰਮ, ਧਵਲੈ ਨੂੰ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤੀਤ ਤੁਰੀਆ ਰੂਪ ਗਿਆਨੀ, ਵਡੀ ਨਾਈ ਵਿਚ ਨਾਈ ਦਾ ਅਰਥ ਨਾਮ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਨਾਈ ਦਾ ਅਰਥ ਆਵਾਜ਼ ਭਾਵ ਵੇਦ ਰੂਪ ਆਵਾਜ਼, ਖਾਇਕੁ ਦਾ ਅਰਥ ਕੋਈ ਖਾਏ, ਮੁਹਿ ਦਾ ਅਰਥ ਮੂੰਹ ਨਾ ਕਰ ਕੇ ਮੁਖਯਨ ਭਾਵ ਪ੍ਰਧਾਨ, ਖਾਇ (ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ) ਦਾ ਅਰਥ ਗ੍ਰਹਿਣ ਕਰੇ, ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਿ ਨਾਲੇ ਵਿਚ ਦਰਿ ਦਾ ਅਰਥ ਦਲ ਭਾਵ ਸਮੂਹ, ਸਰਮ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਵਿਚ ਸਰਮ ਦਾ ਅਰਥ 'ਸੁਖ' ਅਤੇ ਪਤੁ ਦਾ ਪਰਮਾਨੰਦ (ਸਰਮ ਨਾਮ ਸੁਖੋ ਕਾ ਪਤੁ ਨਾਮ ਸ੍ਰਾਮੀ ਅਰਥਾਤ ਮੁਖਯ ਜੋ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਅਵਸਥਾ..), ਆਦੇਸੁ ਦਾ ਉਪਦੇਸੁ, ਲੋਇ ਦਾ ਅਰਥ ਲੋਕ ਦੀ ਥਾਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼, ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਵਿਚ ਥਾਪਿ ਦਾ ਅਰਥ ਸਥਾਪਿਤ ਦੀ ਥਾਂ ਕਲਪ ਕੇ, ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ ਵਿਚ ਪੰਚ ਦਾ ਅਰਥ ਸੂਰਯਾਦਿ ਪੰਚ ਅਤੇ ਪਰਵਾਣ ਦਾ ਭਾਵ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਆਦਿ ਕੀਤੇ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਪਰੰਪਰਾਗਤ ਟੀਕਿਆਂ ਨਾਲ ਮੇਲ ਨਹੀਂ ਬਣਦਾ। ਇਸ ਨੂੰ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਲਖਣਤਾ ਵੀ ਕਹਿ ਸਕਦੇ ਹਾਂ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵੈਦਿਕ ਝੁਕਾਅ ਵੀ ਮੰਨਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ ਹੈ।

ਬਹੁਤੇ ਲੋਕ ਭਾਰਤ ਦੇ ਸਾਰੇ ਯੋਗ-ਪਰਕ ਪੰਥਾਂ ਨੂੰ ਵੈਦਿਕ ਮਤਿ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮੇਟ ਲੈਂਦੇ ਹਨ। ਭਾਰਤੀ ਧਰਮ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਗਿਆਤਾ ਹੀ ਇਹ ਗਲ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਇਹ ਪੰਥ ਅਵੈਦਿਕ ਸਨ। ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਕਰਮਾਦਿ ਯੋਗਾਂ ਨੂੰ ਵੈਦਿਕ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਉਹ ਇਹ ਜਾਣਦੇ ਹਨ ਕਿ ਪਤੰਜਲਿ ਦਾ ਯੋਗ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ੬ ਵੈਦਿਕ ਦਰਸ਼ਨਾਂ ਦਾ ਅਨਿਖੜ ਅੰਗ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਸਰਵਥਾ ਵੈਦਿਕ ਯੋਗ ਹੈ। ਪਰ ਉਹ ਧਰਮ-ਸ਼ਾਸਤ੍ਰ ਦੀਆਂ ਇਹ ਬਾਰੀਕੀਆਂ ਵੀ ਸਮਝਦੇ ਹਨ ਕਿ ਨਾਥ ਪੰਥ ਆਦਿ ਯੋਗਿਕ ਮਤਿ ਅਵੈਦਿਕ ਪੰਥ ਹਨ। ਉਹ ਲਿਖਦੇ ਹਨ- ਗੋਰਖ ਮਤ ਕਾ ਮੁਦ੍ਰਾ ਧਾਰਣਾਦਿ ਰੂਪ ਯੋਗ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਕਰਮਾਦਿ ਯੋਗੋ ਮੇ ਗਿਨਾ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਅਵੈਦਕ ਮਤ ਹੈ, ਤੋ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੁਖਣੋ ਕੋ ਭੂਖਣ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਤਿਨ ਕੇ ਅਨੇਕ ਚਿੰਨੋ ਕੋ ਗਯਾਨ ਸਾਧਨਤਾ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ। ਉਹ ਇਸੇ ਸੰਬੰਧ ਵਿਚ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਨੂੰ ਵੈਦਿਕ ਮਤਿ ਦੇ ਧਾਰਨੀ ਦਸਦਿਆਂ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ- ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਗੋਰਖ ਮਤ ਕੇ ਯੋਗੀ ਤੋ ਮੁਦ੍ਰਾ ਮੱਟੀ ਵਾ ਕੰਚਕੀ ਗੋਰਖ ਮਤ ਕੇ ਅਵੈਦਿਕ ਯੋਗ ਕਾ ਜਨਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਚਿੰਨ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ ਅਰ ਹਮ ਵੈਦਿਕ ਗਯਾਨ ਜੋਗ ਕਾ ਲਖਾਯਕ ਚਿੰਨ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ। ਸਾਧਾਰਣ ਵੇਦ-ਨਿਸ਼ਠ ਲੋਕਾਂ ਵਾਂਗ ਹੀ ਉਹ ਕੁਰਾਨ ਨੂੰ ਇਕ ਸਨਮਾਨਿਤ ਗ੍ਰੰਥ ਵਜੋਂ ਨਹੀਂ ਵੇਖਦੇ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ- ਯਾ ਤੇ ਨਾਮ ਸੇ ਹੀ ਨਿਖਿਧ ਵਸਤੁ ਕੇ ਬੋਧਕ ਕੁਰਾਨ ਕੀ ਜੋ ਲੇਖ ਨਾਮ ਲਿਖਤ ਕੋ, ਲਿਖਨ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਵਖਤ ਕੋ ਕੈਸੇ ਪਾਵੇ, ਭਾਵ ਯਹ ਕਾਫਰ ਮਾਰਨੇ, ਬੁਤ ਤੋਤਨੇ ਆਦਿ ਸਬੂਲ ਵਿਚਾਰੋ ਮੈ ਫਸਨੇ ਵਾਲੇ ਸੁਖਮ ਪਰਮਾਤਮ ਰੂਪ ਵਸਤੁ ਸੈ ਜਗਤ ਕੇ ਹੋਨੇ ਕੇ ਸਮੇ ਕੋ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਹੀ ਜਾਨ ਸਕੇਗੇ।

ਉਹ ਸਾਰੀ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਨੂੰ ਸਿਖ ਦੇ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਦੇ ਉਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਹੀ ਵੇਖਦੇ ਹਨ ਅਰਥਾਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਧਾਰਨਾ ਹੈ ਕਿ ਇਹ ਸਾਰੀ ਬਾਣੀ ਉਪਨਿਸ਼ਦਾਂ ਵਾਂਗ ਪ੍ਰਸ਼ਨ-ਉਤਰ ਰੂਪ ਵਿਚ ਉਚਾਰਣ ਹੋਈ ਹੈ। ਇਸੇ ਲਈ ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਨੁਸਾਰ 'ਜਪੁ' ਵੀ ਇਕ ਉਪਨਿਸ਼ਦ ਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਬੰਧੀ ਉਨ੍ਹਾਂ ਲਿਖਿਆ ਹੈ- ਰੀਤਿ ਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਕਰ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕੇ ਹੇਤੂ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਮੇ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਾਵਨੇ ਹੇਤ ਤਿਨ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਕੇ ਅਬ ਤਤ੍ਰ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਅਰ ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਕੋ ਸੂਚਨ ਕਰਤੇ ਹੁਯੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਏਕਤਾ ਕੇ ਨਿਰੂਪਕ ਸਰਬ ਉਪਨਿਖਦੋ ਕੇ ਸਿਰੋਮਣੀ ਰੂਪ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇ ਹੈ- ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ। ਪਹਿਲੀਆਂ 19 ਪਉੜੀਆਂ ਨੂੰ ਉਹ ਜਪੁ ਦਾ ਪੂਰਬਾਰਧ ਦਸਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਅਗਲੀਆਂ ਪਉੜੀਆਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਉਤਰਾਰਧ ਕਹੀਆਂ ਹਨ। ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਇਹ ਜਗੁ ਸਚੈ ਕੀ ਹੈ ਕੋਠੜੀ ਸਚੇ ਕਾ ਵਿਚਿ ਵਾਸੁ, ਸਚੇ ਤੇਰੇ ਖੰਡ ਸਚੇ ਬ੍ਰਹਮੰਡ, ਸਚੀ ਤੇਰੀ ਕੁਦਰਤਿ ਸਚੇ ਪਾਤਿਸਾਹ, ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ

ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਆਦਿ ਅਨੇਕਾਂ ਕਥਨਾਂ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਜਗਤ ਦੇ ਮਿਥਿਆ ਹੋਣ ਨੂੰ ਅਸਵੀਕਾਰ ਕੀਤਾ ਹੈ। ਉਹ ਜਗਤ ਨੂੰ ਨਿਰਗੁਣ ਪ੍ਰਭੂ ਦਾ ਸਰਗੁਣ ਵਿਸਤਾਰ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਅਸਲ ਵਿਚ ਉਹ ਨਿਰਗੁਣ-ਸਰਗੁਣ ਨੂੰ ਵੀ ਉਲੰਘ ਕੇ ਨਿਰਗੁਣਤਾ ਵਿਚ ਸਰਗੁਣਤਾ ਅਤੇ ਸਰਗੁਣਤਾ ਵਿਚ ਨਿਰਗੁਣਤਾ ਦਾ ਲੇਪਨ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਗੁਣ-ਨਿਰਗੁਣ ਦਾ ਭਾਰਤੀ ਵਿਭਾਜਨ ਮੋਟ ਕੇ ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਹੀ ਇਕ ਰੂਪ ਕਰ ਦੇਂਦੇ ਹਨ। ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿਚ ਜਗਤ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦੀ ਕ੍ਰਿਤੀ ਹੀ ਨਹੀਂ ਰਹਿ ਜਾਂਦਾ, ਸਗੋਂ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਦਾ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚ ਜਗਤ ਅਤੇ ਪ੍ਰਭੂ ਨੂੰ ਵਖ-ਵਖ ਮੰਨਣਾ ਮਿਥਿਆਤਵ ਹੈ। ਦੋਹਾਂ ਨੂੰ ਇਕ ਹੋਂਦ ਨਾ ਮੰਨਣਾ ਅਗਿਆਨ ਹੈ। ਅਦ੍ਰਿਤ ਵੇਦਾਂਤ ਦਾ ਸਾਰਾ ਦਰਸ਼ਨ ਜਗਤ ਦੇ ਮਿਥਿਆਤਵ ਦੀ ਨੀਂਹ ਉਤੇ ਟਿਕਿਆ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਵੇਦਾਂਤ ਦਰਸ਼ਨ ਦੀ ਭਾਵਨਾ ਅਨੁਰੂਪ ਜਗਤ ਨੂੰ ਮਿਥਿਆ ਅਤੇ ਅਸਾਰ ਹੀ ਮੰਨਦੇ ਹਨ। 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਦੀ ਧਰਮਖੰਡ ਵਾਲੀ ਪਉੜੀ ਵਿਚ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਦੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਨੂੰ ਸਰਵਭਾਂਤਿ ਸਿੰਗਾਰਣ ਅਤੇ ਸਜਾਉਣ ਦੀ ਗਲ ਕਰਦੇ ਹਨ, ਪਰ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਅਗਨੀ, ਆਕਾਸ਼, ਪਾਤਾਲ ਆਦਿ ਅਗਿਆਨ ਨੇ ਬਣਾਏ ਹਨ। 'ਨਰੋਤਮ' ਜੀ ਵੇਦਾਂਤਿਕ ਧਾਰਨਾ ਅਨੁਰੂਪ ਜਗਤ ਨੂੰ ਕਲਪਿਤ ਦਸਦੇ ਹਨ- ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੇ ਕਲਪਿਤ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੈ ਕਿਆ ਸਿਧ ਹੂਯਾ, ਯਹ ਸੁਨ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਰੂਪਤਾ ਸਿਧ ਹੂਈ।

ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ ਵਲੋਂ 'ਜਪੁ' ਬਾਣੀ ਦੇ ਅੰਤਿਮ ਸਲੋਕ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਬਹੁਤ ਹੀ ਭ੍ਰਾਂਤਿ-ਪੂਰਣ ਹੋਈ ਹੈ। ਬਹੁਤੇ ਟੀਕਾਕਾਰਾਂ ਨੇ ਸ਼ਾਬਦਿਕ ਅਰਥ ਕਰ ਕੇ ਪਵਣ ਨੂੰ ਗੁਰੂ, ਪਾਣੀ ਨੂੰ ਪਿਤਾ ਅਤੇ ਧਰਤੀ ਨੂੰ ਮਾਤਾ ਕਹਿ ਦਿਤਾ ਹੈ, ਪਰ ਇਹ ਵਿਆਖਿਆ ਗੁਰਮਤਿ ਦੇ ਸਿਧਾਂਤ ਦੀ ਕਸਵਟੀ ਉਤੇ ਨਹੀਂ ਟਿਕ ਸਕਦੀ। ਕਿਉਂਕਿ ਪ੍ਰਭੂ ਦੀਆਂ ਸਥੂਲ ਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਨੂੰ ਅਜਿਹਾ ਮਹਤਵ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਨੇ ਕਿਤੇ ਨਹੀਂ ਦਿਤਾ। ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿਚ ਸਭ ਦਾ ਮਾਤਾ-ਪਿਤਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਅਤੇ ਗੁਰੂ ਵੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪ ਹੈ। ਹਵਾ ਵਰਗੇ ਸਥੂਲ ਅਤੇ ਜੜ੍ਹ ਤਤ ਨੂੰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਦੇਵ ਜੀ ਵਲੋਂ ਗੁਰੂ ਘੋਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਸੰਭਵ ਨਹੀਂ ਹੋ ਸਕਦਾ। ਪਰ ਹੁਣ ਤਾਂ ਪਰਯਾਵਰਣ ਪ੍ਰੇਮੀਆਂ ਨੇ ਇਸ ਉਤੇ ਵਾਤਾਵਰਣ ਵਿਗਿਆਨ ਦੇ ਖੋਜ-ਪੜ੍ਹ ਵੀ ਲਿਖ ਮਾਰੇ ਹਨ। ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ' ਨੇ ਇਸ ਸਲੋਕ ਦੀ ਬਹੁਤ ਹੀ ਸੂਖਮ, ਵਿਵੇਕੀ, ਵਿਲਖਣ ਅਤੇ ਸਿਧਾਂਤਿਕ ਪਖੋਂ ਯੁਕਤੀ-ਸੰਗਤ ਵਿਆਖਿਆ ਕੀਤੀ ਹੈ। ਉਹ ਕਹਿੰਦੇ ਹਨ ਕਿ ਗੁਰੂ ਪਵਣ ਵਾਂਗ ਅਗਯਾਨ ਦੀ ਦੁਰਗੰਧ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਵਣ ਤੁਲ ਹੈ, ਨਾ ਕਿ ਪਵਣ ਹੀ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਜਿਵੇਂ ਪਾਣੀ ਸੀਤਲਤਾ ਦੇਂਦਾ ਅਤੇ ਪਿਆਸ ਦੂਰ ਕਰਦਾ ਹੈ, ਤਿਵੇਂ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਦੇ ਕੇ ਸਿਖ ਨੂੰ ਤਿੰਨਾਂ ਤਾਪਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤਿ ਦੇ ਕੇ ਸੀਤਲਤਾ ਦੇਂਦਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਤੁਲ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਧਰਤੀ ਤੁਲ ਮਾਤਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਹੀ ਦਾਈ ਅਤੇ ਦਾਇ ਵਾਂਗ ਜੀਵ ਨੂੰ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਦਾਨ ਕਰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਵੇਦਾਂਤਿਕ ਪਰੰਪਰਾ ਦੇ ਸਿਖ ਗਿਆਨੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹਨ। ਵੇਦਾਂਤ ਵਿਚ ਮੁਕਤਿ-ਮਾਰਗ ਦਾ ਆਸਰਾ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਨਾਮ ਦੀ ਪ੍ਰਾਥਮਿਕਤਾ ਨਹੀਂ। ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿਚ ਨਾਮ ਪ੍ਰਥਮ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਨੂੰ ਨਾਮ ਦਾ ਆਧਾਰ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਗੁਰੂ ਆਪਣੇ ਮੁਖ ਰੂਪ ਵਿਚ ਨਾਮ ਦਾ ਦਾਤਾ ਹੈ। ਪਰ 'ਨਰੋਤਮ' ਜੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਉਹ ਨਾਮ-ਦਾਤਾ ਗਿਆਨ-ਦਾਤਾ ਦੇ ਰੂਪ ਵਿਚ ਸਾਹਮਣੇ ਆਉਂਦਾ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ 'ਜਪੁ' ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਨੂੰ ਸਕਾਮ ਕਰਮਾਂ ਦਾ ਖੰਡ ਕਿਹਾ ਗਿਆ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਕਰਮ ਖੰਡ ਨੂੰ ਪੂਰਬ ਕਾਂਡ ਵੇਦ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਕੀਤਾ ਹੈ ਅਤੇ ਕਰਮ ਖੰਡ ਦਾ ਸੰਬੰਧ ਯਗਾਦਿ ਕਰਮਾਂ ਨਾਲ ਜੋੜਿਆ ਹੈ। ਸ਼ਾਇਦ ਇਸੇ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਪ੍ਰਤੀਕਰਮ ਵਿਚ ਸਿੰਘ ਸਭਾਈ ਚਿੰਤਨ ਤੋਂ ਪ੍ਰੇਰਿਤ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ ਨੇ 'ਕਰਮ' ਦਾ ਅਰਥ ਬਦਲ ਕੇ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਕਰ ਦਿਤਾ ਸੀ, ਜੋ ਫਿਰ ਇਕ ਉਕਾਈ ਹੈ। 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਵਿਚ 'ਕਰਮ' ਸ਼ਬਦ ਨਾ ਤਾਂ ਕਰਮਕਾਂਡ ਵਾਸਤੇ ਹੈ ਅਤੇ ਨਾ ਹੀ ਇਹ ਬਖਸ਼ਿਸ਼ ਦੇ ਅਰਥਾਂ ਵਿਚ ਆਇਆ ਹੈ। ਇਥੇ 'ਕਰਮ' ਦਾ ਅਰਥ ਅਮਲ ਹੈ ਅਤੇ 'ਕਰਮ ਖੰਡ' ਗਿਆਨ-ਸਾਧਿਤ ਸਿਖ ਦੇ ਵਿਵਹਾਰਿਕ ਨਿਰਮਲ ਜੀਵਨ ਨਾਲ ਸੰਬੰਧਿਤ ਹੈ।

ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਭਾਰਤੀ ਸਾਧਨਾ-ਪਧਤੀ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ਤਰ ਵੇਦਾਂਤਿਕ ਪਧਤੀ, ਦੀਆਂ ਸਮੂਹ ਸੂਖਮਤਾਵਾਂ ਦੇ ਪਰਮ ਗਿਆਤਾ ਸਨ। ਉਹ ਗਿਆਨ ਸਾਮਗਰੀ ਦੇ ਵੀਹ ਲਛਣ ਇੰਝ ਗਿਣਾਉਂਦੇ ਹਨ- ੧. ਆਪਣੇ ਗੁਣਾਂ ਦੀ ਸਲਾਘਾ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੋਣਾ। ੨. ਆਪਣੇ ਧਰਮ ਕਾ ਜਸ ਹੇਤ ਪ੍ਰਗਟ ਨਾ ਕਰਨਾ। ੩. ਜੀਵਾਂ ਨੂੰ ਦੁਖ ਨਾ ਦੇਣਾ। ੪. ਨਿਰਬਲ ਦੇ ਅਪਰਾਧ ਨੂੰ ਸਹਿਣ ਕਰ ਲੈਣਾ। ੫. ਅਕੁਟਲਤਾ ਭਾਵ ਕੁਟਿਲਤਾ ਨਾ ਰਖਣਾ। ੬. ਗੁਰੂ ਦੀ ਸੇਵਾ ਤਨ, ਮਨ, ਧਨ ਨਾਲ ਕਰਨੀ। ੭. ਜਲਅਮ੍ਰਿਤ ਨਾਲ ਸਰੀਰ ਦੀ ਸੁਧੀ ਅਤੇ ਰਾਗ-ਦ੍ਵੈਖ ਤਜਾਗ ਨਾਲ ਮਨ ਕੀ ਸੁਧੀ ਕਰਨੀ। ੮. ਮੁਕਤੀ-ਮਾਰਗ ਵਿਚ ਦ੍ਰਿੜ੍ਹ ਨਿਸ਼ਚੈ ਰਖਣਾ। ੯. ਸਰੀਰ ਕਾ ਸੰਜਮ ਕਰਨਾ। ੧੦. ਇੰਦ੍ਰੀਆਂ ਦੇ ਵਿਸ਼ਿਆਂ ਤੋਂ ਵੈਰਾਗ ਕਰਨਾ। ੧੧. ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਹੋਣਾ। ੧੨. ਜਨਮ, ਮਰਨ, ਜਰਾ, ਰੋਗ, ਦੋਖ ਇਨ੍ਹਾਂ ਸਾਰਿਆਂ ਵਿਚ ਦੋਖ ਵੇਖਣੇ। ੧੩. ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕਾਂ ਨਾਲ ਪ੍ਰੇਮ ਦਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ। ੧੪. ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕਾਂ ਦੇ ਸੁਖ ਦੁਖ ਤੋਂ ਆਪ ਸੁਖੀ ਦੁਖੀ ਹੋ ਕੇ ਨਾ ਬੈਠਣਾ। ੧੫. ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਿਚ ਸਮਚਿਤ ਰਹਿਣਾ। ੧੬. ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਤੋਂ ਭਿੰਨ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀਂ ਉਹੀ ਸਾਡਾ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਐਸੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਅਨਨਯ ਭਗਤੀ ਕਰਨੀ। ੧੭. ਚਿਤ ਨੂੰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਏਕਾਂਤ ਦੇਸ਼ ਦਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ। ੧੮. ਬਾਹਰ ਮੁਖੀ ਜਨਾਂ ਦੀ ਸੰਗਤ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ। ੧੯. ਤਤਤ੍ਵ ਪਦਾਰਥਾਂ ਦਾ ਸੋਧਨ ਕਰਨਾ। ੨੦. ਮੁਕਤੀ ਨੂੰ ਸਭ ਤੋਂ ਉਤਮ ਜਾਣਨਾ। ਇਹ ਉਹ ਵੀਹ ਗਿਆਨ ਦੀਆਂ ਸਾਮਗ੍ਰੀਆਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਤੋਂ ਅਪਰੋਖ ਗਿਆਨ ਉਤਪੰਨ ਹੁੰਦਾ ਹੈ।

ਨਿਰਸੰਦੇਹ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੇ ਖੇਤ੍ਰ ਵਿਚ ਇਕ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਭਾਵਸ਼ਾਲੀ ਵਿਲਖਣ ਪ੍ਰਤਿਭਾ ਦੇ ਸਵਾਮੀ ਸਨ। ਆਪਣੇ ਸਮੂਹ ਝੁਕਾਵਾਂ ਦੇ ਬਾਵਜੂਦ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਗੁਰਮਤਿ ਪ੍ਰਤੀ ਨਵੇਕਲੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ ਲਈ ਸਦਾ ਪਥ-ਪਰਦਰਸ਼ਕ ਰਹੇਗੀ। ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰੀ ਵਿਚ 'ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ' ਦਾ ਆਪਣਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਥਾਨ ਅਤੇ ਯੋਗਦਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ਲੇਸ਼ਣ ਵਾਸਤੇ 'ਨਰੋਤਮ' ਜੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰੀ ਸਦਾ ਆਧਾਰ ਦਾ ਕੰਮ ਕਰਦੀ ਰਹੇਗੀ। ਅਦ੍ਵੈਤ-ਵੇਦਾਂਤ ਨੂੰ ਇਕ ਵਿਲਖਣ ਪ੍ਰਣਾਲੀ ਦੇ ਤੌਰ 'ਤੇ ਸਮਝਣਾ ਹੋਰ ਗਲ ਹੈ, ਪਰ ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਇਸ ਦਾ ਗੁਰਮਤਿ ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ ਕਿਵੇਂ ਸਮਾਵੇਸ਼ ਕਰਦਾ ਹੈ ? ਇਸ ਦੇ ਸਮੂਹ ਸੂਤ੍ਰ 'ਨਰੋਤਮ' ਜੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਵਿਚ ਹੀ ਸਮਾਹਿਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਥੋਂ ਹੀ ਜਾਣੇ ਜਾ ਸਕਦੇ ਹਨ। 'ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ' ਗੁਰਮਤਿ ਵਿਚਾਰਧਾਰਾ ਨੂੰ ਵੇਦ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਕਾਰਣਾਂ ਕਰ ਕੇ ਵੇਖਦਾ ਰਿਹਾ ਹੈ ? ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਨਾਲ ਪੜ੍ਹੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀਂ ਸਮਝਿਆ ਜਾ ਸਕਦਾ। ਭਾਵੇਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਗੁਰਮਤਿ ਚਿੰਤਨ ਨੂੰ ਵੇਦ ਦੀ ਨਿਰੰਤਰਤਾ ਵਿਚ ਹੀ ਸਵੀਕਾਰ ਵੇਖਦੇ ਹਨ, ਫਿਰ ਵੀ ਗੁਰਮਤਿ ਨੇ ਭਾਰਤੀ ਚਿੰਤਨਧਾਰਾ ਵਿਚ ਕਿਹੜੇ ਵਾਧੇ ਕੀਤੇ ਹਨ ? ਇਹ ਵੀ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਤੋਂ ਹੀ ਸਪਸ਼ਟ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਮਸਲਨ ਅਸੀਂ ਉਪਰ ਕਿਹਾ ਹੈ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਅਨੁਸਾਰ ਸੂਦ੍ਰ ਅਤੇ ਇਸਤ੍ਰੀ 'ਓਅੰਕਾਰ' ਦਾ ਜਾਪ ਨਹੀਂ ਸੀ ਕਰ ਸਕਦੇ, ਪਰ ਉਹ ੧੦ ਦਾ ਜਾਪ ਕਰ ਸਕਦੇ ਹਨ। ਹਿੰਦੂ ਕਰਮਕਾਂਡ ਵਿਚ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਦੇ ਨਾਮ ਦਾ ਮਹਤਵ ਨਹੀਂ ਸੀ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਰਮਕਾਂਡ ਦੀ ਸਫਲਤਾ ਵਾਸਤੇ ਨਾਮ ਸਿਮਰਨ ਦੀ ਵਿਧੀ ਦੇ ਦਿਤੀ। ਸੋ ਵੇਦ ਦੇ ਦਾਇਰੇ ਤੋਂ ਬਾਹਰ ਗੁਰਮਤਿ ਦਾ ਪ੍ਰਸਾਰ ਕਿਨ੍ਹਾਂ ਦਿਸ਼ਾਵਾਂ ਵਿਚ ਅਤੇ ਕਿਥੋਂ ਤੀਕ ਹੈ ? 'ਨਰੋਤਮ' ਜੀ ਨੇ ਇਸ ਪ੍ਰਥਾਇ ਗੰਭੀਰ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਗਟਾਏ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਚਿੰਤਨਧਾਰਾ ਵਿਚ ਵੇਦਾਂਤ ਦਾ ਅੰਤਿਮ ਨਿਸ਼ਾਨਾ 'ਅਦ੍ਵੈਤ' ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰਨ ਵਾਸਤੇ ਵੇਦ ਮਾਧਿਅਮ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਹੀ ਮਾਧਿਅਮ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਨੂੰ ਕੇਵਲ ਨਿਰਮਲ ਭੇਖ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰੀ ਵਿਚ ਹੀ ਨਹੀਂ, ਬਲਕਿ ਗੁਰਮਤਿ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰੀ ਵਿਚ ਸਰਬਕਾਲੀ ਸਥਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਭਾਵੇਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਆਮ ਆਦਮੀ ਦੀ ਬੌਧਿਕ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਨਹੀਂ ਆ ਸਕਦੀ, ਫਿਰ ਵੀ ਇਹ ਚਿੰਤਕਾਂ ਦੀ ਪਰਮ ਪਥ-ਪਰਦਰਸ਼ਕ ਹੈ। 'ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ' ਵਾਂਗ ਕਈ ਅਜਿਹੇ ਸ਼ਬਦ ਜਾਂ ਤੁਕਾਂ ਹਨ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ

ਯੁਕਤੀ-ਸੰਗਤ ਸਮਾਧਾਨ ਹੋਰ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ ਤੋਂ ਨਹੀਂ ਹੋਇਆ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੀ ਵਿਆਖਿਆ ਅਜਿਹੀਆਂ ਕਈ ਗੁੰਝਲਾਂ ਨੂੰ ਖੋਲ੍ਹਣ ਵਿਚ ਸਹਾਈ ਹੋ ਸਕਦੀ ਹੈ।

ਇਸ ਲਈ ਅਜਿਹੀ ਅਨਮੋਲ ਵਿਰਾਸਤ ਨੂੰ ਵਿਦਵਾਨਾਂ ਦੀਆਂ ਭਾਵੀ ਪੀੜ੍ਹੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸੰਭਾਲ ਕੇ ਰਖਣਾ ਅਤਿ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀਆਂ ਕੁਝ ਪੁਸਤਕਾਂ ਨੂੰ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਹੋਇਆਂ ਇਕ ਸਦੀ ਤੋਂ ਵਧੀਕ ਸਮਾਂ ਬਿਤੀਤ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ ਅਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦੇ ਕਾਗਜ਼ ਦੀ ਮਿਆਦ ਲਗਪਗ ਖਤਮ ਹੋ ਚੁਕੀ ਹੈ। ਇਨ੍ਹਾਂ ਨੂੰ ਭਵਿੱਖ ਵਾਸਤੇ ਸੁਰਖਿਅਤ ਕਰਨ ਲਈ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਹੋ ਗਿਆ ਹੈ। ਹੁਣ ਜੇ ਪੁਸਤਕ ਕੰਪਿਊਟਰ ਉਤੇ ਟਾਈਪ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ, ਉਹ ਡਿਜੀਟਲ ਰੂਪ ਵਿਚ ਆਸਾਨੀ ਨਾਲ ਸੰਭਾਲੀ ਜਾ ਸਕਦੀ ਹੈ। ਇਹ ਤਸਲੀ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਸਿਖ ਪੰਥ, ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ 'ਨਿਰਮਲ ਭੋਖ', ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਬਹੁਤ ਚੇਤੰਨ ਹੈ ਅਤੇ ਅਜਿਹੇ ਕਈ ਉਪਰਾਲੇ ਹੋ ਰਹੇ ਹਨ ਕਿ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੀਆਂ ਸਾਰੀਆਂ ਪੁਸਤਕਾਂ ਦਾ ਪੁਨਰ-ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ ਰਿਸ਼ੀਕੋਸ਼ ਦੇ ਮਹਾਪੁਰੁਖ ਹਮੇਸ਼ਾ ਇਸ ਪੱਖੋਂ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਤੌਰ ਤੇ ਚੇਤੰਨ ਹਨ। ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀਆਂ ਰਚਨਾਵਾਂ ਦੀ ਸੰਭਾਲ ਵਾਲੇ ਪਾਸੇ ਉਸ ਸਮੇਂ ਅਦੁਤੀ ਕਦਮ ਚੁਕਿਆ ਸੀ, ਜਦੋਂ ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੁਆਰਾ ਰਚਿਤ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਸਰਵੋਤਮ ਕ੍ਰਿਤੀ 'ਗੁਰੂ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼' ਦੀ ਪੁਨਰ-ਸੰਪਾਦਨਾ ਕਰ ਦਿਤੀ। ਇਸ ਨੂੰ ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰਨ ਲਗਿਆਂ ਇਸ ਗਲ ਵਲ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਧਿਆਨ ਦਿਤਾ ਕਿ ਇਹ ਕੋਸ਼ ਆਮ ਪਾਠਕ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਵਿਚ ਹੋਣਾ ਚਾਹੀਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਲਈ ਪਹਿਲਾ ਕਦਮ ਚੁਕਦਿਆਂ ਇਸ ਕੋਸ਼ ਦੀ ਲਿਖਿਤ ਨੂੰ ਸੰਧੀ-ਛੇਦ ਕੀਤਾ ਗਿਆ, ਜੋ ਕਿ ਜ਼ਰੂਰ ਹੀ ਇਕ ਜਟਿਲ ਕਾਰਜ ਸੀ। ਇਸ ਕੋਸ਼ ਵਿਚ ਸੰਗ੍ਰਹਿਤ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਅਜਿਹੇ ਪੁਰਾਣੇ ਢੰਗ ਦਾ ਸੀ, ਕਿ ਆਮ ਪਾਠਕ ਲਈ ਸ਼ਬਦ ਲਭਣਾ ਆਸਾਨ ਨਹੀਂ ਸੀ। ਇਸ ਲਈ ਦੂਜਾ ਵਡਾ ਉਪਰਾਲਾ ਇਹ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਕਿ ਇਸ ਦੇ ਸ਼ਬਦਾਂ ਦਾ ਕ੍ਰਮ ਵੀ 'ਮਹਾਨ ਕੋਸ਼' ਦੇ ਵਿਗਿਆਨਿਕ ਸ਼ਬਦ-ਕ੍ਰਮ ਅਨੁਸਾਰ ਕਰ ਦਿਤਾ ਗਿਆ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਸੁਯੋਗ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਚੀ ਲੈ ਕੇ ਇਸ ਦੀ ਛਪਾਈ ਦੇ ਆਦੇਸ਼ ਦਿਤੇ ਅਤੇ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਨੇ ਇਸ ਨੂੰ 2010 ਈ. ਵਿਚ ਆਪਣੇ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ।

ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ ਰਿਸ਼ੀਕੋਸ਼ ਦੇ ਮਹਾਪੁਰੁਖਾਂ ਦੀ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਕੇਂਦਰ ਉਤੇ ਸਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰਹੀ ਹੈ। ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਕਰ ਕੇ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਉਚੇਚਾ ਵਕਤ ਕਢ ਕੇ ਕੇਂਦਰ ਵਿਖੇ ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਕੇ ਸਾਨੂੰ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਕਰਨ ਦੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਦੇ ਹਨ ਅਤੇ ਇਥੋਂ ਦੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ-ਖੋਜਕਾਰਾਂ ਨੂੰ ਖੋਜ-ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਭਰਪੂਰ ਪ੍ਰੇਰਨਾ ਦਿੰਦੇ ਹਨ। ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਰੁਚੀ ਕਾਰਣ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਹੀ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਵਿਚ, ਕੇਂਦਰ ਦੀ ਸੀਨੀਅਰ ਸਹਾਇਕ ਬੀਬੀ ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ ਨੇ ਨਿਰਮਲ ਭੋਖ ਦੇ ਪਰਉਪਕਾਰੀ ਵਿਦਵਾਨ ਮਹਾਪੁਰੁਖ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਮੋਹਰਿ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼ਟ ਪੁਸਤਕ 'ਭਰਮ ਤੋੜ ਗ੍ਰੰਥ' ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰ ਦਿਤਾ, ਜਿਸ ਦਾ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਨ ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ ਰਿਸ਼ੀਕੋਸ਼ ਵਲੋਂ 2015 ਈ. ਵਿਚ ਕੀਤਾ ਗਿਆ ਸੀ। ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਜੀ ਦੇ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਉਪਰਾਲੇ ਨਾਲ ਪੰਡਿਤ ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ' ਜੀ ਦੀ ਇਹ ਪੁਸਤਕ 'ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਿਕਾ' ਨੂੰ ਪੁਨਰ-ਸੰਪਾਦਿਤ ਕਰਨ ਦਾ ਕੰਮ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਕੇਂਦਰ ਨੇ ਆਪਣੇ ਹਥ ਵਿਚ ਲਿਆ। ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਕੰਪਿਊਟਰ ਟਾਈਪਿੰਗ ਦੁਆਰਾ ਮੁਢਲਾ ਖਰੜਾ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਵਿਚ ਸ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਅਮਨ ਸਿੰਘ ਨੇ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾਇਆ ਸੀ, ਜਿਸ ਦੀ ਪਰੂਫ-ਰੀਡਿੰਗ ਆਦਿ ਦੁਆਰਾ ਸੋਧ-ਸੁਧਾਈ ਅਸਾਂ ਲਗਨ ਨਾਲ ਕਰਨ ਦਾ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ। 'ਗੁਰੂ ਗਿਰਾਰਥ ਕੋਸ਼' ਵਾਂਗ ਹੀ ਸਾਰੀ ਪੁਸਤਕ ਸ਼ਬਦ-ਸੰਧੀ ਵਿਚ ਲਿਖੀ ਹੋਈ ਸੀ ਅਤੇ ਪੁਸਤਕ ਨੂੰ ਆਮ ਪਾਠਕ ਲਈ ਛਪਾਈ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਵਾਸਤੇ ਮੂਲ-ਪਾਠ ਦਾ ਸੰਧੀ-ਛੇਦ ਕਰਨਾ ਜ਼ਰੂਰੀ ਸੀ। ਮੁਸ਼ਕਿਲ ਭਾਸ਼ਾ ਹੋਣ ਕਾਰਨ ਇਹ ਵਡੀ ਮਿਹਨਤ ਦਾ ਕਾਰਜ ਸੀ, ਜੋ ਧਿਆਨ-ਪੂਰਵਕ ਕਰਨਾ ਆਵਸ਼ਕ ਸੀ। ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਮੂਲ ਪਾਠ ਵਿਚ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਪੰਨੇ ਦੇ ਉਪਰ ਰਖੀਆਂ ਗਈਆਂ ਸਨ ਅਤੇ ਕਿਸ ਪੰਕਤੀ

ਦੇ ਅਰਥ ਕਿਥੋਂ ਸ਼ੁਰੂ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਸੂਚਨਾ ਦਾ ਲੇਖਕ ਦੁਆਰਾ ਇਕ ਵਿਲਖਣ ਢੰਗ ਵਰਤਿਆ ਗਿਆ ਸੀ। ਮਸਲਨ 'ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ' ਪੰਕਤੀ ਦੇ ਅਰਥ ਦੇਣੇ ਹਨ, ਤਾਂ ਸੂਚਨਾ 'ਆਦਿ ਇਤਿ' ਦਿਤੀ ਗਈ ਹੈ। ਇੰਜ ਹੀ 'ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ' ਦੇ ਜਿਥੋਂ ਅਰਥ ਆਰੰਭ ਹੁੰਦੇ ਹਨ, ਉਥੇ 'ਸਹਸ ਇਤਿ' ਅੰਕਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਪਾਠਕਾਂ ਦੀ ਸਹੂਲਤ ਵਾਸਤੇ ਯਤਨ ਕਰ ਕੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀਆਂ ਪੰਕਤੀਆਂ ਸੰਬੰਧਿਤ ਵਿਆਖਿਆ ਦੇ ਨਾਲ ਲਗਾ ਦਿਤੀਆਂ ਹਨ ਭਾਵ ਹੁਣ ਜਿਥੇ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੀ ਪੰਕਤੀ ਹੈ, ਉਸੇ ਦੇ ਅਗੇ ਉਸ ਦੇ ਅਰਥ ਹਨ। ਪੰਡਿਤ ਜੀ ਦੇ ਵੇਲੇ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਛਪਾਈ ਸਮੇਂ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਪਾਠ ਵਿਚ ਜੋ ਗਲਤੀਆਂ ਹੋਈਆਂ ਸਨ, ਉਹ ਵੀ ਸੋਧ ਦਿਤੀਆਂ ਗਈਆਂ ਹਨ। ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਸੋਧ-ਸੁਧਾਈ ਦਾ ਅਸੀਂ ਹਰ ਸੰਭਵ ਯਤਨ ਕੀਤਾ ਹੈ, ਫਿਰ ਵੀ ਕਈ ਉਕਾਈਆਂ ਰਹਿ ਗਈਆਂ ਹੋਣਗੀਆਂ। ਇਹ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਦੀ ਗਲ ਹੈ ਕਿ ਪਰਉਪਕਾਰ ਹਿਤ ਗੁਰਮਤਿ ਸਾਹਿਤ ਦੀ ਇਸ ਦੁਰਲਭ ਕ੍ਰਿਤੀ ਨੂੰ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦੀ ਅਗਵਾਈ ਵਿਚ ਨਿਰਮਲ ਆਸ਼ਰਮ ਰਿਸ਼ੀਕੇਸ਼ ਵਲੋਂ ਪ੍ਰਕਾਸ਼ਿਤ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ।

ਅਸੀਂ ਸਰਵ-ਪ੍ਰਥਮ ਸਤਿਗੁਰੂ ਜੀ ਦੇ ਆਭਾਰੀ ਹਾਂ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦੀ ਅਸੀਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੁਆਰਾ ਡਾ. ਬਲਬੀਰ ਸਿੰਘ ਸਾਹਿਤ ਕੇਂਦਰ ਗੁਰਮਤਿ ਗਿਆਨ ਦੇ ਖੇਤਰ ਵਿਚ ਨਿਰੰਤਰ ਆਪਣਾ ਯੋਗਦਾਨ ਪਾ ਰਿਹਾ ਹੈ। ਕੇਂਦਰ ਸ਼੍ਰੀ ਮਾਨ ਸੰਤ ਜੋਧ ਸਿੰਘ ਜੀ ਦਾ ਹਮੇਸ਼ਾ ਕ੍ਰਿਤਗ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਵਿਸ਼ੇਸ਼ ਸਨੇਹ ਅਤੇ ਅਪਾਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦਾ ਅਸੀਮ ਭੰਡਾਰ ਸਾਨੂੰ ਹਮੇਸ਼ਾ ਨਿਰਯਤਨ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੈ। ਇਸ ਪੁਸਤਕ ਦੀ ਪੁਨਰ-ਸੰਪਾਦਨਾ ਲਈ ਉਹੋ ਸਾਡੇ ਪ੍ਰੇਰਕ ਰਹੇ ਹਨ, ਉਹੋ ਸਰਪ੍ਰਸਤ ਹਨ ਅਤੇ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਇਹ ਕਾਰਜ ਉਨ੍ਹਾਂ ਆਪ ਹੀ ਸੰਪੂਰਨ ਕਰਵਾਇਆ ਹੈ। ਅਸੀਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਮਾਰਗ-ਦਰਸ਼ਨ ਦੇ ਹਮੇਸ਼ਾ ਪਰਮ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀ ਰਹਾਂਗੇ। ਪੰਜਾਬੀ ਯੂਨੀਵਰਸਿਟੀ ਦੇ ਵਾਈਸ-ਚਾਂਸਲਰ ਡਾ. ਜਸਪਾਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸਭ ਖੋਜ-ਕਾਰਜਾਂ ਲਈ ਹਮੇਸ਼ਾ ਹੀ ਸਾਨੂੰ ਜਿਤਨੀ ਸੁਹਿਰਦ ਸਰਪ੍ਰਸਤੀ ਅਤੇ ਅਥਾਹ ਸਹਿਯੋਗ ਦਿੰਦੇ ਹਨ, ਉਸ ਦੀ ਪ੍ਰਸ਼ੰਸਾ ਲਈ ਸਾਡੇ ਕੋਲ ਢੁਕਵੇਂ ਸ਼ਬਦ ਨਹੀਂ ਹਨ। ਅਸੀਂ ਦਿਲ ਦੀਆਂ ਗਹਿਰਾਈਆਂ ਤੋਂ ਉਨ੍ਹਾਂ ਦੇ ਸਰਬ-ਭਾਂਤਿ ਧੰਨਵਾਦੀ ਹਾਂ। ਸ. ਅਮਨ ਸਿੰਘ ਅਤੇ ਸ. ਲਖਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਨੇ ਪੁਸਤਕ ਦਾ ਮੁਢਲਾ ਪ੍ਰਾਰੂਪ ਤਿਆਰ ਕਰਨ ਦਾ ਕਾਰਜ ਕੀਤਾ ਸੀ, ਉਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਸਾਡੇ ਵਲੋਂ ਧੰਨਵਾਦ ਕੀਤਾ ਜਾਣਾ ਵੀ ਆਵਸ਼ਕ ਹੈ।

'ਗੁਰੁ ਭਾਵ ਦੀਪਿਕਾ' ਉਨ੍ਹਾਂ ਅਮਰ ਕ੍ਰਿਤੀਆਂ ਵਿਚੋਂ ਹੈ, ਜਿਨ੍ਹਾਂ ਦਾ ਗਿਆਨ ਕਾਲ ਦੀਆਂ ਸੀਮਾਵਾਂ ਤੋਂ ਮੁਕਤ ਹੁੰਦਾ ਹੈ। ਇਸ ਸਰਬਕਾਲੀ ਗਿਆਨ-ਅਮ੍ਰਿਤ ਨੂੰ ਅਜੋਕੇ ਪਾਠਕ ਦੀ ਪਹੁੰਚ ਯੋਗ ਬਣਾਉਣ ਲਈ ਕੁਝ ਨਵੀਨ ਢੰਗਾਂ ਦੇ ਕੇ ਪੁਸਤਕ ਕੀਤਾ ਜਾ ਰਿਹਾ ਹੈ, ਪਰ ਪੁਸਤਕ ਦੇ ਪਦ-ਪਦਾਰਥ ਨੂੰ ਮੂਲ ਵਿਚ ਹੀ ਰਖਿਆ ਗਿਆ ਹੈ। ਆਸ਼ਾ ਹੈ, ਇਹ ਪੁਸਤਕ ਆਤਮ-ਗਿਆਨੀਆਂ ਵਾਸਤੇ, ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਦੇ ਵਿਆਖਿਆਕਾਰਾਂ ਵਾਸਤੇ, ਨਿਰਮਲ ਸੰਪ੍ਰਦਾਇ ਨੂੰ ਗੰਭੀਰਤਾ ਸਹਿਤ ਸਮਝਣ ਵਾਲੇ ਖੋਜਾਰਥੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਅਤੇ ਸਾਧਾਰਣ ਗਿਆਨ ਅਭਿਲਾਸ਼ੀਆਂ ਵਾਸਤੇ ਸਰਬ-ਭਾਂਤਿ ਕਲਿਆਣਕਾਰੀ ਹੋਵੇਗੀ।

ਕੁਲਵਿੰਦਰ ਸਿੰਘ
ਮਨਜੀਤ ਕੌਰ
ਸੰਪਾਦਕ

ਹਰਭਜਨ ਸਿੰਘ
ਮੁਖ ਸੰਪਾਦਕ

ਟੀਕਾ

ਗੁਰੁਭਾਵਦੀਪਕਾ

ਸ਼ੀਮਤ

ਪੀਠਿਤਤਾਰਾਸਿੰਘਨਰੋਤਮ

ਕਚਿਤ

ਸ਼ੀਮਤਸ਼ੀਨਾਨਕਸਾਹੀ ੪੧੨

ਸ਼ੀਮਤ ੧੯੩੬ ਬਿ: ਸੰਨ ੧੯੮੧ ਈ:

ਲਾਹੌਰ

ਯੰਤ੍ਰਆਫਤਾਬਪੰਜਾਬਮੇਛਾਪਾਗਿਆ

ਦੀਵਨਬੁਟਾਸਿੰਘਮਾਲਕਕੋਆਧਿਕਾਰ

ਭੂਮਿਕਾ
(ਪਹਿਲਾ ਐਡੀਸ਼ਨ)

ੴ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਕਬਿਤੁ ॥

ਸ੍ਰੋਤੇ ਸਿੱਧ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਨਿੱਤ੍ਰ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਰੂਪ,
ਨਿਰਜੁਰ ਨਿਰੀਹ ਨਿਰਦੋਖ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ ॥
ਅਜੈ ਅਬਿਨਾਸੀ ਆਦਿ ਅੰਤ ਸੇ ਬਿਹੀਨ ਰੂਪ,
ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਪਾਰ ਨਿਖਲ ਪਸਾਰ ਹੈ ॥
ਏਕ ਰੂਪ ਏਕ ਜੋਤਿ ਏਕ ਸੁਖ ਏਕ ਓਤ,
ਏਕ ਨਿਧੀ ਏਕ ਦੇਵ ਏਕਾ ਏਕੰਕਾਰ ਹੈ ॥
ਵਹੀ ਨਿਜ ਮਾਯ ਮੈ ਪਸਾਰ ਜੋਤਿ ਤੀਨ ਰੂਪ,
ਧਾਰਕੇ ਕਹਾਯੋ ਗਿਰਾਸਾਰ ਓਂਕਾਰ ਹੈ ॥ ੧ ॥
ਤਾਂਕੇ ਰਚੇ ਮਾਯਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਵਪੁ ਥੂਲ ਮਾਹ
ਜਬੀ ਜਬੀ ਵੈਦਕ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੋਤ ਹਾਨੀਆ ॥
ਤਬੀ ਤਬ ਕਾਂਹੂ ਕਾਂਹੂ ਰੂਪ ਕੋ ਬਨਾਯ ਸੁਭ,
ਆਵੇਂ ਜਗ ਰੱਛ ਕਾਜ ਬਿਸੁ ਸਿਵ ਗਯਾਨੀਆ ॥
ਯਾਤੇ ਕਲੁ ਕਾਲੁਖ ਦਬਾਈ ਧਰਾ ਸੋਰ ਸੁਨ,
ਧਾਰਜੋ ਹਰਿ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਕੋ ਵਪੁ ਜਾਨੀਆ ॥
ਆਇ ਜਾਇ ਪੂਛੇ ਪਰ ਕੀਨੋ ਉਪਦੇਸ ਬੇਸ,
ਕਾਟਕ ਕਲੇਸ ਦੁਖ ਸੁਖ ਦਮ ਹਾਨੀਆ ॥ ੨ ॥
ਤਾਹੀ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਅਸੇਖ ਮੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੇਤ,
ਰਚੇ ਅੰਕ ਦੂਜੇ ਗੁਰੁ ਗੁਰਮੁਖੀ ਸੁਨਾਮ ਹੈ ॥
ਦੀਨੋ ਉਪਦੇਸ ਲੇਸ ਕਾਟਕ ਕਲੇਸ ਬੇਸ,
ਜਾਹ ਕੋ ਨ ਪ੍ਰੇਮ ਰੰਚ ਮਾਹ ਧਨ ਧਾਮ ਹੈ ॥
ਕੀਨੀ ਅਤਿ ਸੇਵ ਦੇਵ ਭੇਵ ਕੀ ਪਛਾਨ ਹੇਤ,
ਨੇਤ ਗੁਰ ਈਸ੍ਵਰ ਨ ਛੋਡ ਆਨ ਕਾਮ ਹੈ ॥
ਕੀਨੋ ਤਪ ਭਾਰੀ ਤਪ ਭਾਰੀ ਕੋ ਮਿਟਾਨ ਵਾਰ
ਖਿਮਾ ਕੇ ਪਹਾਰ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਸੁਨਾਮ ਹੈ ॥੩॥
ਵਹੀ ਉਪਦੇਸ ਦੇਸ ਦੇਸ ਮੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੇਤ
ਦੀਨੋ ਗੁਰੁ ਤੀਜੇ ਸਾਥ ਬਖਸ ਸਿਧਾਨ ਕੇ ॥

ਜਾਕੇ ਪਾਇ ਜਹਾਂ ਕਹਾਂ ਜਗ ਮੈ ਸੁਨਾਮੀ ਭਏ
 ਗੰਗੁ ਸਾਹੀ ਆਦਿ ਪੁਜੇ ਸਭੀ ਸਾਥ ਮਾਨਕੇ ॥
 ਪੁੱਤ੍ਰੀ ਪਤਿ ਠਾਨ ਗੁਰੁ ਨਿਗਾ ਸੇ ਨਿਹਾਲ ਕੀਨੋ,
 ਚੌਥੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਜਾਯ ਆਪਨੀ ਸੁ ਠਾਨ ਕੇ ॥
 ਰਚੇ ਬਰ ਤੀਰਥ ਤਰਾਨ ਕੇ ਨਿਖਲ ਜੀਵ,
 ਆਗਾ ਦਯੀ ਅਮਰ ਅਗਾਮੀ ਸਭ ਜਾਨਕੇ ॥੪॥
 ਤਾਹੀ ਉਪਦੇਸ ਵਾ ਰੇ ਜਨੋ ਕੇ ਦਿਖਾਨ ਹੇਤ,
 ਅਦਭੁਤ ਬਿਭੂਤ ਦਿੱਬਜ ਦਿਬੁ ਜਾਂਹ ਤਾਹ ਕੀ ॥
 ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਰੋਵਰ ਸਵਾਰਜੋ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ,
 ਆਸਰਾ ਸਪੂਰਕ ਗਰੀਬ ਨਰ ਨਾਹ ਕੀ ॥
 ਬਾਂਧੜੇ ਹੈ ਬਿਧਾਤੇ ਯਾਤੇ ਦੂਸਰੇ ਨ ਤਾਹ ਸਮ,
 ਦੇਖਨ ਮੈ ਆਯੋ ਗੁਰੁ ਉਪ ਗੁੰਥ ਮਾਹ ਕੀ ॥
 ਕੁਸ਼੍ਰੀ ਕਲੰਕ ਕੁਸ਼੍ਰ ਕਾ ਕਕਾਰੋਪਨ
 ਪੁਨਾ ਨਾਯ ਧੋਯ ਖੋਯ ਬੈਠੇ ਉਪਮਾ ਸੁਵਾਹ ਕੀ ॥੫॥
 ਵਹੀ ਉਪਦੇਸ ਕੁਲ ਕਾਟਕ ਕਲੇਸ ਜਾਨ
 ਜਗ ਮੇ ਠਰਾਨ ਹੇਤ ਅਨਯ ਮਤ ਰੀਤਿ ਸੋ ॥
 ਨਾਮ ਸੇ ਮਹਾਨ ਪੋਤ ਬਾਧੜੇ ਗੁਰੁ ਗੁੰਥ ਜਾਹ
 ਦੇਖਤ ਹੀ ਪਾਪ ਪੁੰਜ ਭਾਗੇ ਜਨ ਚੀਤ ਸੋ ॥
 ਬਾਂਧੀ ਮਰਯਾਦ ਰਾਗ ਬਾਨੀ ਮੈ ਗਵੱਈਯੋ ਹਿਤ
 ਜਾਕੇ ਸੁਨ ਸਭੀ ਜਨ ਆਵੇਂ ਪਾਸ ਮੀਤ ਸੋ ॥
 ਪ੍ਰਾਤ ਜਪ ਸਾਯੰ ਜਪ ਸੈਨ ਜਪ ਤੀਨੋ ਕਹੇ
 ਔਰ ਸਭ ਰੀਤਿ ਥਿਰ ਕਰੀ ਲੋਹ ਭੀਤਿ ਸੋ ॥੬॥
 ਤਾਹੀ ਉਪਦੇਸ ਮਾਹ ਚਿੱਤ ਬਿਤ ਵਾਰਨੇ ਕੇ
 ਕਾਰਕ ਵਿਘਨ ਜਨ ਸਿਖਾ ਅਤਿ ਦੈਬੇ ਕੋ ॥
 ਬਾਂਧੀ ਤਰਵਾਰ ਮੀਰੀ ਪੀਰੀ ਕਸ ਕਟ ਮਾਹ
 ਕਾਟਕ ਕੁਲਾਨ ਦੁਸ੍ਰ ਬਦਲਾ ਸੁ ਲੈਬੇ ਕੋ ॥
 ਕੀਨੋ ਘਮਸਾਨ ਰਾਮ ਰਾਵਨ ਕੇ ਦਲ ਸਾਮ
 ਕਾਕ ਗ੍ਰਿਧ ਜੋਗਨ ਕੇ ਜੂਥਨ ਅਘੈਬੇ ਕੋ ॥
 ਦੁਸ੍ਰਨ ਖਪਾਨੋ ਔ ਤਰਾਨੋ ਸੁਭ ਸੰਤਨ ਕੋ
 ਯੇ ਹੀ ਬਰ ਕਾਮ ਗੁਰੁ ਹਰਿਗੁਬਿੰਦ ਹੈਬੇ ਕੋ ॥੭॥
 ਤਾਹੀ ਉਪਦੇਸ ਵਾਰ ਸਾਰ ਸਾਰ ਸੇਵਦਾਰ
 ਜਨਨ ਕੋ ਦੈਬੇ ਹਿਤ ਰਾਜ ਕਾਜ ਰੀਤੀ ਪੁਰ ॥
 ਜੰਗਲ ਮੈਂ ਮੰਗਲ ਕਹਾਵਤ ਸਫਲ ਹੇਤ
 ਕੀਨੀ ਜਬ ਯਾਤ੍ਰਾ ਸੁ ਦਾਤਾ ਹਰਿਰਾਇ ਗੁਰ ॥

ਫੂਲ ਬੰਸ ਫੂਲਨ ਮੈਂ ਲੋਨੇ ਫਲ ਲਾਵਨ ਕੇ
 ਹਾਥ ਮੈ ਸੰਭਾਰੀ ਗੁਰ ਬਰਛੀ ਸੁ ਮਹਾਂ ਖੁਰ ॥
 ਰਾਜਤ ਬਤਾਵਤ ਸੁ ਸਿਖਾ ਸਭ ਸਿਖਨ ਕੇ
 ਜੈਸ ਕਬਿ ਰਾਜੇ ਸੁਰ ਸਭਾ ਮੈ ਸੁਰਾਨ ਗੁਰ ॥੮॥
 ਸੋਈ ਉਪਦੇਸ ਲੇਸ ਚਿੱਤ ਮੈ ਪ੍ਰਵੇਸ ਜਿਨੇ
 ਤਿਨ ਹੀ ਕੇ ਬੋਧਨ ਕੇ ਹੇਤ ਅਸ ਗਯਾਨ ਕੇ ॥
 ਦੀਪ ਸਿਖਾ ਨਦੀ ਜਲ ਭੂਤ ਸਿਖੀ ਮੇਘ ਛਾਯ
 ਸਾਮ ਸਭੇ ਚਿਤ ਮਾਹ ਰਾਖੇ ਅਸ ਧਯਾਨ ਕੇ ॥
 ਘਰ ਧਨ ਸੁਤ ਭ੍ਰਿਤ ਨਾਰੀ ਆਦਿ ਸਭੀ ਲਖੇ
 ਆਪਨੀ ਸਮੇਤ ਦੇਹ ਬਿੱਜਲ ਸਕਾਨ ਕੇ ॥
 ਚਲ ਰੂਪ ਸਭੀ ਸੂਚ ਅਚਲ ਮਹਾਨ ਸੂਚਯੋ
 ਯੋ ਏਕ ਹੀ ਸਰੂਪ ਹਰਿਕ੍ਰਿਸ਼ ਭਗਵਾਨ ਕੇ ॥੯॥
 ਤਾਹੀ ਉਪਦੇਸ ਲੇ ਸਵਾਰਨ ਕੇ ਬਾਰ ਬਾਰ
 ਮਾਯਕ ਸਮਾਨ ਜਗ ਭਾਖਯੋ ਸੁ ਨਦੀ ਬੇਗ ॥
 ਦੋਖ ਕੇ ਦਿਖਯੋ ਭਲ ਸਾਥ ਮਤ ਗੁੰਬਨ ਕੇ
 ਨੀਕੀ ਭਾਂਤ ਜਗ ਕੇ ਬਤਾਯੋ ਸਾਮ ਭੀ ਤਰੇਗ ॥
 ਸਾਧਨ ਸੰਜੋਗੀ ਜਨ ਈਸ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾਹਵਾਰ
 ਗੁਰੁ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਕਹਯੋ ਨੀਕੇ ਚਿੱਤ ਜਾਨ ਲੇਗ ॥
 ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਲ ਬਾਦਰ ਬਰਖ ਬਰਨੀਕ ਕਹਯੋ
 ਸਾਦਰ ਬਹਾਦਰ ਸੁ ਗੁਰੁ ਵਰ ਵਾਕ ਤੇਗ ॥੧੦॥
 ਕਹੇ ਉਪਦੇਸ ਵਾਰੇ ਸਭੀ ਗੁਰੁ ਪਯਾਰੇ ਭਾਰੇ
 ਕੋਮਲ ਚਿਤ ਐਸੇ ਪੇਖੇ ਗੁਰੂਵਰ ਜਗ ਮੈ ॥
 ਰਾਖੀਏ ਧਰਮ ਹਿੰਦ ਕਾਟੀਏ ਯਵਨ ਕੁਲ
 ਜਾਪੀਏ ਪੁਰਾਨੋ ਜਾਪ ਚਾਲ ਜਾਹ ਮਗ ਮੈ ॥
 ਭਾਖਯੋ ਹਮ ਚਿਰੀ ਮ੍ਰਿਗ ਵੇਤੋ ਸਮ ਬਾਜ ਸਿੰਘ
 ਕੈਸੇ ਮਾਰ ਲੇਹ ਹਮ ਕੁਹਾਰੋ ਨਿਜ ਪਗ ਮੈ ॥
 ਅਮ੍ਰਿਤ ਦੈ ਕੀਨੇ ਜਿਹ ਸਭੀ ਜਨ ਬਾਜ ਸਿੰਘ
 ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਬੰਦੋ ਪਗ ਲਗ ਮੈ ॥੧੧॥
 ਤਾਹੀ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਪੁੰਜ ਗੁੰਬ ਗੁਰੂ
 ਬੋਧਕ ਤ੍ਰਿਕਾਂਡਨ ਮੈ ਭਗਤਿ ਗਯਾਨ ਅਤਿ ਹੀ ॥
 ਸਾਧਨ ਸਮੂਹ ਔਰ ਮਹਿਮਾ ਸਤਸੰਗਤ ਕੀ
 ਈਸ ਭਕਤਿ ਗੁਰੂ ਭਕਤਿ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮਤ ਸਤ ਹੀ ॥
 ਮਾਨੁਖ ਜਨਮ ਦੁਰਲੰਭ ਸਭ ਜੋਨਨ ਮੈ
 ਪਾਇ ਮਤ ਖੋਵੇ ਮਨ ਲਇ ਜਤ ਕਤ ਹੀ ॥

ਏਕ ਈਸ ਦਸੇ ਗੁਰੂ ਬਾਰਵੇ ਗ੍ਰੰਥ ਪੰਥ
ਤੇਰਵੇ ਬਿਸੇਖ ਬੰਦੇ ਸਭੀ ਦਾਯ ਗਤਿ ਹੀ ॥੧੨॥

ਦੋਹਰਾ॥

ਜਿਨ ਸੁਗੰਧ ਉਪਦੇਸ ਦੈ ਸੇਵਕ ਭ੍ਰਮਰ ਆਨੰਦ ॥
ਕੀਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਲਾਬ ਹਰਿ ਗੁਰਵਰ ਤਿਨ ਪਦ ਬੰਦ ॥੧੩॥
ਗੁਰੁਮਤ ਆਰਯ ਲੋਕ ਜੇ ਮਨੀ ਸਿੰਘ ਲੋਆਹ ॥
ਤਿਨ ਕੀ ਰਚੀ ਪੁਰਾਤਨੀ ਗਹ ਆਲੰਬ ਬਰਤਾਹ ॥੧੪॥
ਔ ਪੁਨ ਵੈਦਕ ਅਰਥ ਕੀ ਨਿਰਣੇ ਰੀਤੀ ਜੋਨ ॥
ਜੈਮੁਨਿ ਮੁਨਿ ਪੁਨ ਬਯਾਸ ਜੂ ਭਾਖੀ ਮਗ ਲੇ ਤੋਨ ॥੧੫॥
ਜੋ ਜੋ ਸੰਕਰ ਆਦਿਕਨ ਭਾਸਯ ਬਨਾਏ ਗ੍ਰੰਥ ॥
ਔ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣ ਕੀ ਟੀਕਾ ਕੇ ਜੋ ਪੰਥ ॥੧੬॥
ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣੇ ਗ੍ਰੰਥ ਮੇ ਲਿਖ ਕਰ ਸਭ ਤਿਨ ਰੀਤਿ॥
ਅਬ ਈਹਾਂ ਤਿਹ ਸੂਚਨਾ ਭਾਖੋ ਰਾਖੋ ਚੀਤ ॥੧੭॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੀ ਟੀਕਾ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਟੀਕਾ ਕਾ ਪਰਮ ਸਹਾਈ 'ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣੇ ਸਾਗਰ ਗ੍ਰੰਥ' ਬਨਾਯਾ ॥ ਉਸਕੇ ਪਹਿਲੇ ਅਧਯਾਯ ਮੈ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਕਹਯਾ ਗੁਰੁਮਤ ਕਾ ਸਿਧਾਂਤ ਭਕ੍ਰੀ ਪੂਰਬਕ ਗਯਾਨ ਲਿਖਯਾ। ਦੂਸਰੇ ਮੈ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਔ ਪੁੰਨਯ ਯਜਨਕਤਾ ਸਿਧ ਕਰੀ, ਤੀਸਰੇ ਮੈ ਵੇਦਾਦਿਕੋ ਵਤ ਇਸ ਕੀ ਟੀਕਾ ਅਵਸਯ ਚਾਹੀਯੇ ਯਹ ਸਿਧ ਕੀਆ। ਚੌਥੇ ਮੈ ਟੀਕਾ ਕੇ ਰਚਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਲਿਖੀ, ਪਾਂਚਵੇ ਮੈ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਛਠੇ ਮੈ ਗੁਰੂ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਸਿਧ ਕੀਯੇ, ਸਾਤਵੇ ਮੈ ਅਵਤਾਰ ਹੋਨੇ ਕਾ ਬੀਜ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਆਠਵੇ ਮੈ ਵੇਦ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ ਚਲਾਵਨਾ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਨੌਵੇ ਮੈ ਗੁਰੁਮਤ ਕੇ ਇਸ੍ਰ ਦੇਵ ਕਾ ਨਿਰਣੈ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਇਤਨਾ ਉਸਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਖੰਡ ਹੈ॥

ਦੂਸਰੇ ਖੰਡ ਕੇ ਚਲਤੇ ਦਸਵੇ ਅਧਯਾਯ ਮੈ ਪਾਖਾਣ ਪੂਜਾ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਨਹੀ ਯੁਗਲ ਉਪਾਸਨਾ ਕੀ ਆਵਸਯਕਤਾ ਨਹੀ ਭਕਤੀ ਗੁਰੂ ਮਤ ਮੇ ਅਨਨਯ ਹੈ ਯਹ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਗਯਾਰਵੇ ਮੈ ਸਭ ਮਤ ਸੰਮਤ ਭਕਤੀ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸਿਧ ਕਰੀ ਹੈ, ਬਾਰਵੇ ਮੈ ਭਕਤੀ ਕਾ ਭਕਤੀ ਕੇ ਗ੍ਰੰਥੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਤੇਰਵੇ ਮੈ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਸਹਿਤ ਰਸੋ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰਣੇ ਕਰ ਸਾਂਤ ਰਸ ਮੇ ਸਭ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਚੌਦਵੇ ਮੈ ਬਾਤਸਲਯਾਦਿ ਪਾਂਚ ਰਸੋ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨਿਰਣੇ ਕਰ ਭਕਤੀ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੀ ਹੈ। ਪੰਦ੍ਰਵੇ ਮੈ ਦੂਸਰੇ ਭਾਵ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਮੈ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਚਾਰ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਸੋਲਵੇ ਮੈ ਗੁਰੂ ਸਮੀਪ ਜਾ ਕਰ ਸ੍ਵਣਾਦਿ ਔ ਪਦੋ ਮੈ ਸਕਤੀ ਲਖਣਾ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਸਤਾਰਵੇ ਮੈ ਪਦੋ ਸੇ ਔਰ ਵਾਕਯਨ ਸੈ ਜੈਸਾ ਅਰਥ ਗਯਾਨ ਹੋਤਾ ਹੈ ਔ ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਸੈ ਜੋ ਮੁਕਤੀਆਂ ਹੋਤੀ ਹੈ ਉਨ ਕੇ ਸਰੂਪੋ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਇਤਨਾ ਉਸ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਖੰਡ ਹੈ॥-

ਤੀਸਰੇ ਖੰਡ ਕੇ ਚਲਤੇ ਅਠਾਰਵੇ ਧਯਾਯ ਮੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨੋ ਵਿਖੇ ਉਤਪਤੀ ਮੈ ਬਿਰੋਧ ਕੇ ਪਰਿਹਾਰ ਕੀ ਰੀਤਿ ਚਲਾ ਕਰ ਤਾ ਮੇ ਮਾਯਾਦਿਕੋ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਉਨੀਸਵੇਂ ਮੈ ਸੰਨਯਾਸੀਯੋਂ ਕੇ ਮਤ ਕੇ ਮੂਲ ਪਾਠ ਪੰਚੀਕਰਣ ਭਾਸਯ ਔ ਪੰਚੀਕਰਣ ਵਾਰਤਕ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਬੀਸਵੇ ਮੈ ਬੈਸਨਵੇ ਕੇ ਮਤ ਕਾ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਤਤ੍ਵ ਤ੍ਰਯ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਇਕੀਸਵੇ ਮੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੇ ਬਿਨਾ ਅਨਯ ਦੇਵਨ ਕੇ ਮਾਨਨੇ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਬਾਈਸਵੇ ਮੈ ਬਿਗੜੇ ਸਬਦੋ ਕੇ ਨਿਰਦੋਖਤਾ ਪੁਨਾ ਅਰਥੋਂ ਕੀ ਔ ਪਦੋਂ ਕੀ ਪੁਨਰੁਕ੍ਰੀ ਕਾ ਪਰਿਹਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਤੇਈਸਵੇ ਮੈ ਰਾਗੋ ਕੋ

ਭਲਾ ਬੁਰਾ ਚਿੰਤਨ ਮੈਂ ਰਾਗਮਾਲਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਣਾਈ ਨਹੀਂ ਯਹ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਚੌਵੀਸਵੇਂ ਮੈਂ ਜਗਾ ਜਗਾ ਸੇ ਏਕ ਏਕ ਵਸਤੁ ਕੇ ਨਾਮ ਚੁਨ ਚੁਨ ਕੇ ਕੋਸ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਪਚੀਸਵੇਂ ਮੈਂ ਹਜਾਰੇ ਸਬਦੋ ਵਤ ਲਖੇ ਕਰੋੜੇ ਕਜੁਨਾ ਲਿਖੇ ਇਤਯਾਦਿਕ ਗਯਾਰਾਂ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨੋ ਕੇ ਉਤਰ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਯਹ ਉਸਕਾ ਤੀਸਰਾ ਖੰਡ ਹੈ-

ਚੌਥੇ ਖੰਡ ਕੇ ਚਲਤੇ ਹੀ ਛਬੀਸਵੇਂ ਅਧਯਾਯ ਮੈਂ ਦਸ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨੋ ਕਾ ਉਤਰ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਸਤਾਈਸਵੇਂ ਮੈਂ ਸਤ ਸੂਦ੍ਰੋ ਕੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿਕੋਵਤ ਵੇਦ ਵਿਦਯਾ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਅਠਾਈਸਵੇਂ ਮੈਂ ਸੇਖ ਰਹੇ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨੋ ਕਾ ਉਤਰ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਉਨਤੀਸਵੇਂ ਮੈਂ ਗਿਨਤੀ ਵਾਲੀ ਤੁਕਾ ਮੈਂ ਵਸਤੁਓ ਕੀ ਗਿਨਤੀ ਪੂਰੀ ਕਰਨੀ ਲਿਖੀ ਹੈ, ਤੀਸਵੇਂ ਮੈਂ ਵੇਦਾਦਿ ਨਿਖਲਸਤ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਕਾ ਏਕ ਮੈਂ ਤਾਤਪਰਯ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਇਕਤੀਸਵੇਂ ਮੈਂ ਵੇਦਾਦਿਕੋ ਵਤ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸਿਧ ਕੀਆ ਹੈ। ਯਹ ਉਸ ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣਯ ਸਾਗਰ ਕਾ ਚੌਥਾ ਖੰਡ ਹੈ।-

ਇਸ ਕੇ ਸਮਾਨ ਏਕ ਔਰ ਭੀ ਗੁਰੂ ਔ ਗੁਰੁਸਿਖੋਂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਅਪ੍ਰਮਾਣਪਨ ਕੀ ਪਰੀਖਯਾ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਟੀਕਾ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ ਬਾਣੀਯੋ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਣੇ ਸੇ ਪ੍ਰਮ ਸਹਾਈ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਟੀਕਾ ਪੜਨੇ ਸੁਣਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਗੁਰੁਮਤ ਕੇ ਸੱਜਨ ਲੋਕ ਇਨਕੋ ਪਹਲੇ ਅਵਸਯ ਪੜ ਸੁਨ ਲੀਆ ਕਰੇ ਤਬ ਉਨ ਕੋ ਮੂਲ ਟੀਕਾ ਦੇਖਨੇ ਪਰਮ ਸੁਗਮ ਹੋਗੇ ਅਰ ਮਤ ਮਤਾਤਰੋਂ ਕਾ ਭੀ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਹੋਗਾ ਅਰ ਬਾਣੀ ਕੇ ਯਥਾਰਥ ਅਯਥਾਰਥ ਅਰਥ ਕੀ ਭੀ ਪੂਰੀ ਪਰੀਖਯਾ ਹੋਗੀ। ਯਾ ਤੇ ਅਵੱਸਯ ਪਹਲੇ ਦੇਖ ਲੇਵੇਂ ਅਰ ਏਤੀ ਵਾਰਤਾ ਏਹੀਂ ਔਰ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਵੇਂ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈਂ ਜੋ ਅਰਥ ਪਰਬ ਪਰਬ ਵਾ ਸਕੰਧ ਸਕੰਧ ਮੈਂ ਕਹਯਾ ਹੋਤਾ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਵਾ ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਤਿਸਕੀ ਸੂਚੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਅਰਥ ਅਧਯਾਯ ਵਿਖੇ ਹੋਵੇ ਤਿਸਕੀ ਭੀ ਸੂਚੀ ਹੋਤੀ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਭੀ ਜੋ ਅਰਥ ਗੁਰੋ ਨੇ ਰਾਗ ਰਾਗ ਮੈਂ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਤਿਸਕੀ ਔਰ ਜੋ ਅਰਥ ਰਾਗੋ ਮੈਂ ਸਬਦ ਸਬਦ ਵਿਖੇ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਸੂਚੀ ਲਿਖਨੀ ਉਚਿਤ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਏਹੀਂ ਗੁਰੋ ਨੇ ਜੋ ਅਰਥ ਏਕ ਰਾਗ ਮੈਂ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਵਹੀ ਸਭ ਮੈਂ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਏਕ ਸਬਦ ਮੈਂ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਵਹੀ ਸਤਸੰਗ ਮਹਿਮਾ ਨਾਮ ਮਹਿਮਾ ਦੀ ਬਹੁਤ ਕਰ ਅਨਯ ਸਬਦੋ ਮੈਂ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਮੈਂ ਜੋ ਅਰਥ ਏਕ ਏਕ ਸਾਖਾ ਮੇਂ ਔ ਸਾਖਾ ਕੇ ਪ੍ਰਪਾਠਕੋ ਮੈਂ ਲਿਖਯਾ ਵਹੀ ਬਹੁਤ ਕਰ ਅਨਯ ਸਾਖਾ ਪ੍ਰਪਾਠਕੋ ਮੈਂ ਲਿਖਯਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਾ ਕੀ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇ ਪਰਬ ਸਕੰਧ ਅਧਯਾਯੋਵਤ ਵੇਦੋ ਕੇ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਵਾ ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਸੂਚੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਤੈਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਆਦਿ ਅੰਤ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਲਿਖੀ ਯਾਤੇ ਟੀਕਾ ਮੇਂ ਭੀ ਨਹੀਂ ਲਿਖਤੇ ਕਿੰਤੂ ਯਹ ਤੋ ਲਿਖਤੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਮੈਂ ਈਸ੍ਵਰ ਵੇਦ ਬ੍ਰਿਛ ਕਾ ਮੂਲ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਅਰ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਗਯਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨ ਤਾ ਕੇ ਤੀਨ ਸਕੰਧ ਲਿਖੇ ਹੈ ਅਰ ਸਕੰਧੋ ਮੈਂ ਕਰਮਾਦਿਕੋ ਕੇ ਅਵਾਂਤਰ ਭੇਦੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨ ਤਿਨ ਸਕੰਧੋ ਕੀਆਂ ਸਾਖਾ ਲਿਖੀਆ ਹੈ ਅਰ ਸਾਖਾ ਸਾਖਾ ਮੈਂ ਕਰਮਾਦਿਕੋ ਕੇ ਕਰਤਾ ਕਰਣਾਦਿ ਰੂਪ ਅੰਗੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨ ਪਤ੍ਰ ਸੂਚਨ ਕੀਯੇ ਹੈਂ ਅਰਥਵਾਦ ਬਚਨ ਪੁਸਪ ਸੂਚਨ ਕੀਯੇ ਹੈ ਅਰਥਵਾਦ ਰੋਚਕ ਬਚਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਕਰਮਾਦਿਕੋ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਫਲ ਰੂਪ ਸੂਚਨ ਕੀਯੇ ਹੈਂ ਯਾਹੀ ਤੇ ਭਾਗਵਤ ਕੇ ਆਦਿ ਮੈਂ ਭਾਗਵਤ ਕੋ ਨਿਗਮ ਤਰੁ ਕਾ ਪੱਕਾ ਫਲ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਏਹੀਂ ਭੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਔ ਗੁਰੂ ਤੋ ਇਸ ਕਾ ਮੂਲ ਹੈ ਅਰ ਕਰਮਾਦਿਕੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨ ਇਸਕੇ ਸਕੰਧ ਹੈ ਦਾਨ ਸਨਾਦਿਕ ਕਰਮ ਔ ਸੁਵਣਾਦਿ ਭਕ੍ਰੀਯੋ ਕੇ ਭੇਦ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨ ਇਸਕੀ ਸਾਖਾ ਹੈ ਸਾਖਾ ਮੇਂ ਭੀ ਦਾਨ ਸਨਾਨਾਦਿਕ ਕਰਮੋ ਕੇ ਕਰਤਾ ਕਰਣਾਦਿ ਰੂਪ ਅੰਗੋ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਇਸ ਕੇ ਪਤ੍ਰ ਹੈ ਰੋਚਕ ਬਚਨ ਇਸਕੇ ਫੂਲ ਹੈ ਭਕਤੀ ਗਯਾਨ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਪੂਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਇਸਕੇ ਫਲ ਹੈ ਐਸਾ ਯਹ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਰੂਪ ਵਡਾ ਉੱਤਮ ਬ੍ਰਿਛ ਹੈ। ਨਿਖਲ ਜਨੋ ਕੋ ਧਰਮ ਅਰਥ ਕਾਮ ਰੂਪ ਛਾਯਾ ਹੇਤ ਔਰ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਫਲ ਹੇਤ ਸਦਾ ਸੇਵਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੈਂ ਭੀ ਇਸ ਕੋ ਸਰਬਦਾ ਸੇਵਨਾਰਥ ਇਸਕੇ ਪਰਮ ਮੂਲ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਗੁਰੂ ਕਾ ਚਿਤ ਮੈਂ ਯਯਾਨ ਕਰ ਆਦਿ ਮੈਂ ਲਿਖੇ ਏਕ ਅੰਕ ਸਹਿਤ ਓਸੇ ਬਿਵਰਣ ਕਰਤਾ ਹੋਂ ਏਹੀਂ ਪ੍ਰਥਮ ਯਹ ਗਾਥਾ ਹੈ ਜਬ ਜਬ

ਸੰਸਾਰ ਮੈਂ ਅਧਰਮ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਔ ਧਰਮ ਕੀ ਨੂਜਨਤਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ ਤਬ ਤਬ ਉਤਮ ਲੋਕੋਂ ਕੀ ਰਖਯਾ ਹੋਤ ਔ ਦੁਸਟੋ ਕੇ ਬਿਨਾਸ ਹੋਤ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਨੋ ਕਾ ਨਿਮਿਤ ਹੈ। ਸੋ ਪੁਰਾਣੋ ਮੈਂ ਸਰਬਤ੍ਰ ਲਿਖੇ ਹੈਂ ਅਰ ਇਸ ਮਤ ਮੇਂ ਭੀ ਵਡੇ ਮਹਾਨ ਭਾਈ ਗੁਰਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ 'ਸੁਣੀ ਪੁਕਾਰ ਦਾਤਾਰ ਪ੍ਰਭੁ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਜਗ ਮਾਹਿ ਪਠਾਇਆ' ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਮੈਂ ਪਹਲੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕੇ ਬਰਣਨ ਮੈਂ ਛਠੇ ਸਵੈਯੇ ਮੈਂ ਕੱਲ ਭੱਟ ਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ 'ਸਤਜੁਗਿ ਤੈ ਮਾਣਿਓ ਛਲਿਓ ਬਲਿ ਬਾਵਨ ਭਾਇਓ' ਸ੍ਰੀ ਮੁਖਵਾਕ ਸਵੈਯੋਂ ਮੈਂ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਦੇਵ ਜੀ ਲਿਖੇ ਹੈਂ 'ਹਰਿ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜਿਨ ਪਰਸਿਅਉ ਸਿ ਜਨਮ ਮਰਣ ਦੁਹੁ ਥੇ ਰਹਿਓ' ਭਵਿਖਯਤ ਪੁਰਾਣ ਕੇ ਪੈਤੀਸਵੇ ਅਧਯਾਯ ਮੈਂ ਲਿਖਯਾ ਹੈ 'ਜਬ ਅਧਰਮੀ ਰਾਜਾ ਲੋਕੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਧਰਮ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਤਿਸ ਕਾਲ ਮੈਂ ਧਰਮ ਕੀ ਰਖਾ ਔ ਮਲੇਛ ਲੋਕੋਂ ਕੇ ਨਾਸ ਹੋਤ ਬੇਦੀ ਬੰਸ ਵਿਖੇ ਪਛਮ ਦੇਸ ਮੋ ਖੱਤ੍ਰੀਯੋਂ ਕੀ ਕੁਲ ਵਿਖੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਅਵਤਾਰ ਹੋਵੇਗਾ ਲੋਗਨ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇਗਾ ਔ ਤਿਨ ਕੇ ਧਰਮ ਕੀ ਰਛਾ ਕਰੇਗਾ' ਸਲੋਕ ਭਵਿਖਯਤ ਪੁਰਾਣ ਕੇ ਜੁਦੇ ਛਪਵਾਏ ਜਾਵੇਂਗੇ ਔ ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣੇ ਮੈਂ ਲਿਖ ਦੀਏ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਈਹਾਂ ਨਹੀਂ ਲਿਖੇ ਗੁਰਦਾਸ ਬਚਨ ਸੇ ਲੋਕਰ ਪੀਛੇ ਸਮਗ੍ਰ ਲਿਖੇ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਕਲਿਜੁਗ ਮੈਂ ਸੰਪੂਰਣ ਲੋਕੋਂ ਕੇ ਧਰਮ ਕੀ ਰੱਛਾ ਹੋਤ ਬਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਪੂਰਬ ਅਵਤਾਰੋਂ ਵਤ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਯਾ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਮੈਂ ਆਕਰ ੨੮ ਬਰਸ ਦੋ ਮਹੀਨੇ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਬਿਚਰ ਕੇ ਲੋਗਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਨਾ ਕੀਆ। ਇਸ ਲੀਏ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਸੀਘ੍ਰ ਉਪਦੇਸ ਕਰਾਵਨੇ ਹੋਤ ਅਪਨੇ ਅਵਤਾਰ ਕੋ ਯਾਦ ਕੀਆ ਤਬ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਅਵਤਾਰੀ ਬਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਕੇ ਯਾਦ ਕਰਨੇ ਸੇ ਨਦੀ ਮੇਂ ਸਨਾਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਮਿਸ ਸਰਜੂ ਮੈਂ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰ ਰਾਮ ਚੰਦ੍ਰ ਜੀ ਵਤ ਨਿਜ ਧਾਮ ਖੀਰ ਸਾਗਰ ਮੈਂ ਬਿਸਨੁ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਗਏ ਜੈਸੇ ਅਰਜਨ ਕ੍ਰਿਸਨ ਜੀ ਗਏ ਥੇ। ਉਸ ਕਾਲ ਮੈਂ ਨਿਜ ਰੂਪ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਆਗਯਾ ਦਈ ਤੁਮ ਜਨੋ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ ਜਿਸ ਗਯਾਨ ਭਗਤੀ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਹੋਤ ਮੈਨੇ ਤੁਮਾਰਾ ਸ੍ਰੂਪ ਧਾਰਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਕਹਯਾ ਹੋ ਭਗਵਨ ਗੁਰੋਂ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਲੋਕਰ ਆਗੇ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨ ਕੀ ਪੁਰਾਤਨ ਮਰਯਾਦਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਆਪਨੇ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਮੈਂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਆਗੇ ਨਾਰਦ ਕੋ, ਨਾਰਦ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਕੀਆ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਨੇ ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣ ਰਚਕੇ ਨਿਖਲ ਭਾਰਤ ਖੰਡ ਮੈਂ ਕੀਆ ਤੈਸੇ ਹਮ ਭੀ ਜਿਸ ਉਪਦੇਸ ਕੋ ਆਗੇ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਚਲਾ ਕਰ ਪ੍ਰਬਿਤ ਕਰੇ ਐਸਾ ਨਿਖਲ ਵੇਦ ਕਾ ਰਹਸਯ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ ਸੁਨ ਕਰ ਬਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਏਕ ਓਂ ਸੇ ਲੇ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਯੰਤ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਅਰ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਕੀਰਤਨ ਭਕਤੀ ਕੀ ਕਲਜੁਗ ਮੇਂ ਮੁਖਯਤਾ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਹੋਤ ਕਹਾ। ਇਸ ਪੂਰਬ ਕੀਯੇ ਉਪਦੇਸ ਕੋ ਜਪ ਯਹ ਜਪਨ ਕੀ ਆਗਯਾ ਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਿਖਲ ਕੋ ਜਪਾਵਨੇ ਹੋਤ ਆਪ ਉਸ ਜਪ ਕੋ ਜਪਤੇ ਹੁਯੇ ਇਸ ਭਾਰਤ ਭੂਮੀ ਮੇਂ ਸੁਲਤਾਨਪੁਰ ਨਗਰ ਵਿਖੇ ਆਏ, ਆ ਕਰ ਉਸਕਾ ਬਿਸਤਾਰ ਕੀਆ।

ਤਾਰਾ ਸਿੰਘ 'ਨਰੋਤਮ'

ਤਤਕਰਾ

ਸ਼ੁਕਰਾਨਾ ਅਤੇ ਅਰਦਾਸ	I
ਸੰਪਾਦਕੀ ਟਿਪਣੀਆਂ	I
ਪਹਿਲੀ ਅਡੀਸ਼ਨ ਦੀ ਫੋਟੋ	I
ਪਹਿਲੇ ਅਡੀਸ਼ਨ ਦੀ ਭੂਮਿਕਾ	I
ਜਪੁ ਪੂਰਬਾਰਧ	੧
ਜਪੁ ਉਤਰਾਰਧ	52
ਰਹਰਾਸ	115
ਸੋਹਿਲਾ	148
ਹਜਾਰੇ ਸਬਦ	162

**ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ
ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥੧੫॥**

ਵੇਦ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ਼ ਮੈਂ ਓਂ ਕੇ ਆਦਿ ਮੈਂ ਏਕ ਅੰਗ ਨਹੀਂ ਕਹਿੰਦਾ ਅਰ ਈਹਾਂ ਕਹਿੰਦਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਕਾ ਯਹ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ, ਸਭ ਕੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜੋ ਸਿਧਾਂਤ ਵਸਤੂ ਅਦ੍ਵੈਤ ਹੈ ਦ੍ਵੈਤ ਨਹੀਂ। ਯਾਂ ਤੇ ਜੀਵ ਈਸ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ, ਬੈਰਾਗੀਯੋਂ ਕੇ ਮਤ ਵਤ ਦੋ ਨਹੀਂ। ਕੋਈ ਏਕ ਅੰਗ ਆਦਿ ਮੇਂ ਕਹਨੇ ਕਾ ਬੀਜ ਯਹ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਜੋ ਯਹ ਉਪਦੇਸ਼ ਪੁਰਖ ਇਸਤ੍ਰੀ ਮਾਤ੍ਰ ਕੇ ਸਾਂਝਾ ਹੈ ਅਰ ਵੇਦ ਮੈਂ ਤੀਨ ਵਰਣੋਂ ਕੇ ਪੁਰਖੋਂ ਬਿਨਾ ਨਿਖਲ ਵਰਣੋਂ ਕੀ ਇਸਤਰੀਆਂ ਅਰ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਓਂ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਉਚਾਰਣ ਕਰਨ ਕੀ ਆਗਯਾ ਨਹੀਂ। ਯਾ ਤੇ ਸਾਂਝਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਭੀ ਕਰਨਾ ਔ ਪੂਰਬ ਵੇਦ ਮੈਂ ਕਹੀ ਅਪਨੀ ਆਗਯਾ ਭੀ ਸਹੀ ਰਖਨੀ ਯਹ ਵਿਚਾਰਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਓਂ ਕੇ ਆਦਿ ਮੈਂ ਪੜਦਾ ਰਖ ਦੀਆ ਹੈ ਜੋ ਪੜਦੇ ਸੇ ਸਭੀ ਬੋਲੇ। ਪੜਦੇ ਸੇ ਬੋਲਨੇ ਮੈਂ ਦੋਖ ਨਹੀਂ, ਜੈਸੇ ਉਲਟਾ ਬੋਲਨੇ ਸੇ ਦੋਖ ਨਹੀਂ। ਯਹੀ ਬਾਤ ਸਮਝ ਕੇ ਬਾਲਮੀਕ ਕੋ ਰਿਖੀਯੋਂ ਨੇ ਰਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਉਲਟਾ ਮਰਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕੀਆ। ਅਰਥ ਇਸ ਪਖ ਮੇਂ ਭੀ ਏਕ ਕਾ ਵਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪੀਛੇ ਬਤਾਯਾ ਹੈ।

ਓਂ ਕਾ ਅਰਥ ਬਯਾਕਰਣ ਵਾਲੇ ਨਾਮ ਲੇਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਰਖਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਅਵ ਧਾਤੂ ਸੇ ਇਸਕੋ ਬਨਾਵਤੇ ਹੈ, ਅਵ ਕਾ ਅਰਥ ਰਖਯਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਰਛਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਓਂ ਕਹੇ ਹੈ ਔਰ ਗ੍ਰੰਥੇ ਵਾਲੇ ਆਉ।ਮ। ਇਨ ਤੀਨ ਅਖਰੋਂ ਕੇ ਮੇਲ ਕੇ ਇਸ ਕੇ ਬਨਾਵੇ ਹੈ। ਆਉ। ਕਾ ਓਂ ਮੰਸੇ ਕੀ ਬਿੰਦੀ ਹੋ ਕਰ ਓਂ ਬਨੇ ਹੈ, ਅਕਾਰ ਉਕਾਰ ਮਕਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਇਨ ਤੀਨੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਮਾਤ੍ਰਾ ਨਾਮ ਅਵਯਵ ਕਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਓਂ ਸਮੁਦਾਯ ਕੇ ਯੇ ਤੀਨ ਅਵਯਵ ਹੈ। ਅਕਾਰ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਅਰਥ ਬਿਰਾਟ ਈਸ਼ੁਰ ਔ ਬਿਸ਼ੁ ਜੀਵ ਹੈ। ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੇ ਔ ਜਾਗ੍ਰੁਤ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸ਼ੁ ਹੈ। ਪੰਜ ਸਥੂਲ ਭੂਤੋਂ ਕੇ ਅੰਸ ਮਿਲਾ ਕਰ ਬਨੇ ਚਾਰ ਖਾਣ ਕੇ ਸਰੀਰ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਲ ਮੈਂ ਦਸ ਇੰਦ੍ਰੇ ਚਾਰ ਅੰਤਾਕਰਣ ਚੌਦਾਂ ਇਨਕੇ ਵਿਖਯ ਚੌਦਾ ਇੰਦ੍ਰਯੋਂ ਕੇ ਸਹਾਈ ਦੇਵਤਾ ਵਿਦਯਮਾਨ ਹੋਵੇਂ, ਤਿਸ ਕਾਲ ਕਾ ਨਾਮ ਜਾਗ੍ਰੁਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਜਾਗਣ ਸਮਾ ਹੈ। ਇਸ ਜਾਗ੍ਰੁਤ ਅਵਸਥਾ ਔ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸ਼ੁ ਜੀਵ ਹੈ। ਸੇ ਬਿਸ਼ੁ ਜੀਵ ਬਿਰਾਟ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੀਵਨ ਕੇ ਸਰੀਰੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਪਿੰਡ ਹੈ ਔ ਨਿਖਲ ਪਿੰਡੋਂ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਜਾਤੀ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਬ੍ਰਿਛੋਂ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਕਾ ਨਾਮ ਬਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਚਾਰ ਖਾਣ ਕੇ ਪਿੰਡ ਔ ਚੌਦਾ ਭਵਨੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਹੈ ਔ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਈਸ਼ੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਰਾਟ ਹੈ ਪਿੰਡ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸ਼ੁ ਹੈ ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਸੇ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ। ਯਾ ਤੇ ਪਿੰਡ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬਿਸ਼ੁ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬਿਰਾਟ ਸੇ ਜੁਦਾ ਨਹੀਂ ਦੋਨੋ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਨਕੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਮੈਂ ਬੀਜ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਪੀਛੇ ਏਕ ਅੰਕ ਕਾ ਅਰਥ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਹਾ ਵਹੀ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਜੀਵ ਈਸ ਦੋ ਰੂਪ ਧਾਰ ਲੇਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਏਕ ਹੀ ਅਕਾਸ ਘਟ ਮਠ ਮੈਂ ਮਿਲਕੇ ਦੋ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਸੇ ਦੋ ਰੂਪ ਭੀ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹੇ ਹੈ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਦੋ ਰੂਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਚੀਜਾ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਦੇਸੋ ਮੈਂ ਰਹੇ ਜਬ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈਂ ਹੋਵੇ ਤਬ ਵਹੁ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਜਬ ਘਟ ਕੋ ਮਠ ਮੈਂ ਰਖ ਦੇਵੇ ਤਬ ਦੋ ਰੂਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਘਟ ਮਠ ਕੇ ਏਕ ਸਥਾਨ ਮੈਂ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਕਾਸ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਪਿੰਡ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਕੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈਂ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬਿਸ਼ੁ ਬਿਰਾਟ ਭੀ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਜਾਗ੍ਰੁਤ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬਿਸ਼ੁ ਜੀਵ ਬਿਰਾਟ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਐਸੇ ਓਂ ਕੀ ਪਹਲੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਅਰਥ ਗਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਚਿਤਵੇ ਅਕਾਰ ਸੇ ਆਗੇ ਦੂਸਰੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਉਕਾਰ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਅਰਥ ਹਿਰਨਯਗਰਭ ਈਸ਼ੁਰ ਔ ਤੈਜਸ ਜੀਵ ਹੈ। ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਔ ਸੂਪਨ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਤੈਜਸ ਹੈ, ਪਾਂਚ ਗਯਾਨ ਇੰਦ੍ਰੇ ਪਾਂਚ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰਯ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਾਣ ਮਨ ਬੁਧ ਦੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਇਨ ਸੂਖਮ ਭੂਤੋ ਕੇ ਕਾਰਯ ਸਤਾਰਾਂ ਤਤਾਂ ਕਾ ਨਾਮ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਾਲ ਮੈ ਅਨੁਭਵ ਕੀਯੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਵਾਸਨਾ ਸੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਨੇ ਹੀ ਸੰਪੂਰਣ ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਔ ਤਿਨਕੇ ਵਿਖਯ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਭਾਨ ਹੋਨਾ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ ਕਹੀਯੇ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੁਫਨ ਸਮਾ ਹੈ। ਇਸ ਸ੍ਵਪਨ ਅਵਸਥਾ ਔ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾ ਨਾਮ ਤੈਜਸ ਜੀਵਤ ਹੈ ਤੈਜਸ ਜੀਵਨ ਕੇ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰੋਂ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ਹੀ ਬਨ ਵਹੀ ਹਿਰਣ੍ਯਗਰਭ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਕਹੇ ਸਰੀਰੋਂ ਕੋ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਭੀ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤੈਜਸ ਜੀਵ ਹਿਰਣ੍ਯਗਰਭ ਈਸ ਰੂਪ ਹੈ ਐਸੇ ਓਂ ਕੀ ਦੂਸਰੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਅਰਥ ਗਯਾਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਚਿਤਵੇ, ਉਕਾਰ ਸੇ ਆਗੇ ਤੀਸਰੀ ਮਾਤ੍ਰਾ ਮਕਾਰ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਅਰਥ ਮਾਯਾਪਤਿ ਈਸ੍ਵਰ ਔ ਪ੍ਰਾਗ੍ਯ ਜੀਵ ਹੈ। ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਔ ਸੁਖੁਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਜੀਵ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਗ੍ਯ ਹੈ। ਮਾਯਾ ਕੇ ਮਲਿਨ ਅੰਸ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਹੈ ਜੈਸੇ ਬੀਜ ਮੈ ਬ੍ਰਿਛ ਲੀਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸੁਪਨ ਕੇ ਸੰਪੂਰਣ ਗਯਾਨੋ ਕੇ ਸਹਿਤ ਅੰਤਹਕਰਣ ਕਾ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਮੈ ਲੀਨ ਹੋਨਾ ਸੁਖੁਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸੋਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੁਖੁਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਔ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਗ੍ਯ ਜੀਵ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਗ੍ਯ ਜੀਵੋਂ ਕੇ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਮਾਯਾ ਰੂਪ ਹੈ ਵਹੁ ਮਾਯਾ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸਰੀਰ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਯਾ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਰੂਪ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰੋਂ ਕੋ ਏਕ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਏਕ ਦੇਸ ਮੈ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਭੀ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਾਗ੍ਯ ਜੀਵ ਮਾਯਾਪਤੀ ਈਸ ਰੂਪ ਹੈ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਬਿਸ੍ਵਾਦਿਕ ਤੀਨ ਨਾਮ ਔ ਬਿਰਾਟਾਦਿਕ ਤੀਨ ਨਾਮ ਏਕ ਅਗਯਾਨ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈ ਔ ਜੁਦੇ ਭਾਸੇ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਔ ਵਾਚ੍ਯ ਵਾਚਕ ਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਯੇ ਸਭੀ ਓਂ ਰੂਪ ਹੈ। ਬਿਸ੍ਵ ਅਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ ਤੈਜਸ ਉਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ ਪ੍ਰਾਗ੍ਯ ਮਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ ਸਮਾਧਿ ਸੇ ਪੂਰਬ ਐਸਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਆਕਾਰ ਰੂਪ ਬਿਸ੍ਵ ਕਾ ਉਕਾਰ ਮੈ ਤੈਜਸ ਰੂਪ ਉਕਾਰ ਕਾ ਮਕਾਰ ਮੈ ਪ੍ਰਾਗ੍ਯ ਰੂਪ ਮਕਾਰ ਕਾ ਤੁਰੀ ਚੇਤਨ ਮੈ ਲਯ ਕਰਕੇ ਐਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਜੋ ਮੈ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਰੂਪ ਪਰ ਨਿਤ੍ਯ ਮੁਕਤ ਚੇਤਨ ਹੋ ਮੇਰੇ ਮੈ ਕੋਈ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀ ਯਹ ਸੁੱਧ ਬੁੱਧ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਗੁੰਥੋਂ ਮੈ ਇਸ ਓਕਾਰ ਕੀ ਅਰਥ ਮਾਤ੍ਰਾ ਲਿਖੀ ਹੈ ਅਰਥ ਮਾਤ੍ਰਾ ਲਿਖਨੇ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਅਕਾਰਾਦਿਕ ਓਂ ਸਮੁਦਾਯ ਕੇ ਪੂਰੇ ਤੀਨ ਅਵਯਵ ਹੈ ਉਨ ਅਵਯਵੋਂ ਕੇ ਜਬ ਅਵਸਥਾ ਔ ਸਰੀਰ ਭਾਗ ਦੂਰ ਕੀਯੇ ਤਬ ਉਨ ਕਾ ਆਧਾ ਭਾਗ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇਖ (ਸ਼ੇਸ਼) ਰਹੇ ਹੈ। ਆਧਾ ਭਾਗ ਅਵਸਥਾ ਔ ਸਰੀਰ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਆਧਾ ਅਵਯਵ ਚੇਤਨ ਸੇਖ ਰਹਿਆ ਅਰਥ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਹਿਆ ਜਾਵੇ ਹੈ ਇਸੀ ਕੋ ਤੁਰੀਆ ਕਹੇ ਹੈ। ਬੇਦਾਂਤੀ ਮਹਾਂਵਾਕ੍ਯਨ ਮੇ ਭੀ ਆਧਾ ਭਾਗ ਛੇਡਕੇ ਆਧਾ ਲੇਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਉਹਾਂ ਭੀ ਓਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅਰਥ ਮਾਤ੍ਰਾ ਕਾ ਹੀ ਗ੍ਰਹਣ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਰਥ ਮਾਤ੍ਰਾ ਭੀ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਕਹਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਯਹ ਅਮਾਤ੍ਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਏਤਾ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਏਕੜੇ ਅੰਗ ਸਹਿਤ ਓਕਾਰ ਸੇ ਕਹਿਆ। ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਮੈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਬਚਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ 'ਏਕੰਕਾਰ ਏਕਾਂਗ ਲਿਖ ਉਤ੍ਰਾ ਓਕਾਰ ਦਿਖਾਇਆ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਏਕੜੇ ਕਾ ਅਰਥ ਅਦੁਤੀ ਨਿਰਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਵਹੀ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਸਕਤੀ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਅਕਾਰ, ਉਕਾਰ, ਮਕਾਰ ਤੀਨ ਰੂਪ ਹੁਯਾ ਓਂ ਕਾ ਵਾਚ੍ਯ ਅਰਥ ਹੈ ਮਾਤ੍ਰਾ ਭਾਗ ਤਯਾਗ ਕੇ ਸੁਧ ਸ੍ਵਰੂਪ ਅਰਥ ਮਾਤ੍ਰਾ ਲਖਯ ਅਰਥ ਹੈ ਐਸੇ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਏਕ ਅੰਗ ਸਹਿਤ ਓਂ ਕਾ ਅਰਥ ਕਹਿਆ।

ਅਬ ਆਗੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣ ਔ ਤਟ੍ਸਥ ਲਖਣੋ ਸੇ ਬਿਸਤਾਰ ਸਹਿਤ ਕਹੇ ਅਰਥ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੋ ਪੁਨਾ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਇਤਿਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ। ਸਤਿ ਸੇ ਲੇ ਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਮੈ ਜੇਤੇ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਏਕ ਅੰਕ ਕੇ ਅਰਥ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਬਿਸੇਖਣ ਹੈ ਏਕੜੇ ਕਾ ਅਰਥ ਸਭ ਕਾ ਬਿਸੇਖੁ ਹੈ ਜੁਦਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕੋ ਬਿਸੇਖਣ ਕਹੇ ਹੈ ਜੁਦਾ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸੇਖਯ ਹੈ। ਬਿਸੇਖਣ ਕਾ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਲਖਣ ਹੈ ਸੋ ਲਖਣ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਏਕ ਸ੍ਵਰੂਪ ਲਖਣ ਦੂਜੇ ਤਟ੍ਸਥ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਲਖਣ। ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਕੇ ਜਨਾਵਨਾ ਹੈ ਉਸਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਜੋ ਤਾਕੇ ਸਭ ਸੇ ਜੁਦਾ ਹੋ ਕਰ ਜਨਾ ਦੇਵੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਹੈ ਜੋ ਵਸਤੁ ਕਿਨਾਰੇ ਮੈ ਥਿਰ ਹੋ ਕਰ ਜਨਾਵਨੇ ਜੋਗੜ ਵਸਤੁ ਕੋ ਸਭ ਸੇ ਜੁਦਾ ਕਰ ਜਨਾ ਦੇਵੇ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਤਟਸ੍ਰਥ ਲਖਣ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਸਤਿਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਏਤੇ ਪਾਠ ਮੈ ਸਤਨਾਮੁ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਹੈ ਵਾ ਨਾਮ ਕਾ ਆਗੇ ਮੇਲ ਹੈ ਸਤ ਏਤਾ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਹੈ ਨਾਮ ਕਰਤਾ ਏਤਾ ਤਟਸ੍ਰਥ ਲਖਣ ਹੈ ਵੇਦ ਮੈ ਸਤ ਪਦ ਚਿਤ ਔ ਆਨੰਦ ਕੇ ਬਹੁਤ ਕਰ ਸਾਥ ਸੁਨਿਆ ਜਾਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਈਹਾਂ ਭੀ ਤਿਨਕਾ ਲਖਾਯਕ ਹੈ। ਸਤਿਨਾਮ ਪਾਠ ਕਾ ਅਰਥ ਐਸੇ ਹੈ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਨਾਮ ਕਹੀਯੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਬੋਧਕ ਪਦ ਹੈ ਜਿਸ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਉ ਈਹਾਂ ਸਤਨਾਮ ਹੈ ਇਸੀ ਅਰਥ ਮੈ ਯਹ ਏਕ ਕਾ ਬਿਸੇਖਣ ਹੈ ਸਤ ਕਾ ਨਾਮ ਸਤਨਾਮ ਵਾ ਸਤ ਜੋ ਹੋਵੇ ਨਾਮ ਸੋ ਕਹੀਏ ਸਤਨਾਮ। ਇਨ ਅਰਥੋਂ ਮੈ ਬਿਸੇਖਣ ਨਹੀ ਬਨੇ ਨਾ ਬਨਨੇ ਮੈ ਯਹ ਹੇਤੁ ਹੈ ਬਿਸੇਖੜ ਬਿਸੇਖਣ ਕੇ ਵਾਚਕ ਪਦ ਦੋਨੋ ਏਕ ਅਰਥ ਕੋ ਕਹੇ ਤਬ ਤਿਨਕਾ ਬਿਸੇਖ ਬਿਸੇਖਣ ਭਾਵ ਹੋਵੇ ਹੈ ਭਿੰਨ ਅਰਥੋਂ ਕੋ ਕਹੇ ਤਬ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਈਹਾਂ ਪਹਲੇ ਅਰਥ ਮੈ ਸਤਨਾਮ ਬਿਸੇਖਣ ਏਕ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਅਗਲੇ ਦੋ ਅਰਥੋ ਮੈ ਨਹੀ ਕਹੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਏਕੜੇ ਕਾ ਅਰਥ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਸਤਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ ਸਤ ਕਾ ਨਾਮ ਵਾ ਸਚਾ ਨਾਮ ਹੈ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਹੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਨ ਬਾਣੀ ਸੇ ਅਤੀਤ ਅਰਥ ਰੂਪ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਅਰਥੋ ਕੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਇਨਕਾ ਬਿਸੇਖੜ ਬਿਸੇਖਣ ਭਾਵ ਨਹੀ ਬਨੇ। ਨਾਮ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ ਸਤ ਮਾਤ੍ਰ ਬਿਸੇਖਣ ਕਰੇ ਤਬ ਸੀਧਾ ਹੀ ਬਨ ਜਾਵੇ ਹੈ ਜੋ ਕੈਸਾ ਏਕ ਹੈ ਸਤ ਹੈ ਚਿਤ ਹੈ ਆਨੰਦ ਹੈ। ਕਰਤਾ ਸਾਥ ਜੁੜ ਕਰ ਨਾਮ ਪਦ ਰੂਪ ਕਾ ਲਖਾਯਕ ਹੈ ਨਾਮ ਵਾਚਕ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਰੂਪ ਵਾਚਕ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਨਾਮ ਸੇ ਨਿਖਲ ਬਾਣੀ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ ਰੂਪ ਸੇ ਤਿਸ ਬਾਣੀ ਕੇ ਸੰਪੂਰਣ ਅਰਥ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਕੈਸਾ ਏਕ ਹੈ ਵਾਚਕ ਵਾਚਕ ਰੂਪ ਨਿਖਲ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਪਾਲਨਾ ਨਾਸ ਕਾ ਕਰਤਾ ਕਹੀਏ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਣ ਹੈ ਪੁਨਾ ਮਕੜੀ ਵਤ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਅਪਨਾ ਸ੍ਰੂਪ ਜਨਾਵਨ ਹੇਤ ਕਹੇ ਪਾਠ ਕਾ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਅਰਥ ਕਹਿਆ। ਬਿਸਤਾਰ ਸੇ ਐਸੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕਾਹੂ ਕਾ ਮੰਦਰ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਕਾਹੂ ਦਯਾਲੂ ਪੁਰਖ ਕੋ ਪੂਛੇ ਜੋ ਉਸ ਕਾ ਮੰਦਰ ਕੌਨ ਹੈ ਤਬ ਬਤਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਦਯਾਲੂ ਪੁਰਖ ਉਸ ਕੋ ਮੰਦਰ ਕੀ ਦੋਨੋ ਨਿਸਾਨੀਯੋ ਸੇ ਬਤਾਵੇ ਹੈ ਜੋ ਉਸਕਾ ਮੰਦਰ ਵਹੁ ਹੈ ਜੋ ਕਲੀ ਕੇ ਲੇਪ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ਕਉਏ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਈਟ ਚੂਨਾ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਕੋ ਮੰਦਰ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕਲੀ ਕਾ ਲੇਪ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਹੈ ਕਉਆ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਕਰ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਤਟਸ੍ਰਥ ਲਖਣ ਹੈ। ਐਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਦਯਾਲੂ ਨੇ ਸਤਨਾਮ ਏਤਾ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਕਹਯਾ ਵਾ ਸਤ ਮਾਤ੍ਰ ਕਹਯਾ ਕਰਤਾ ਵਾ ਨਾਮ ਕਰਤਾ ਏਤਾ ਤਟਸ੍ਰਥ ਲਖਣ ਕਹਿਆ ਸਤ ਪਦ ਜੋ ਵਸਤੁ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਸੇ ਪਹਲੇ ਅਰ ਸੰਸਾਰ ਰਚਨਾ ਕਾਲ ਮੈ ਅਰ ਰਚਨਾ ਕੇ ਬਿਨਾਸ ਕਾਲ ਮੈ ਰਹੇ ਭਾਵ ਕਬੀ ਜਿਸਕਾ ਨਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਗਯਾਨ ਪਦ ਜਿਸ ਕੇ ਚਾਨਣੇ ਸੇ ਸੂਰਯਾਦਿਕੋ ਮੈ ਚਾਨਣਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਿਸ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਸ੍ਰੂਪਨ ਮੈ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਰ ਅਤੰਤ ਅੰਧੇਰੇ ਜਾਗ੍ਰੁਤ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਭੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੇਤਾ ਕੁਛ ਵਸਤੁਯੋ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਨਾਮ ਲੇਨਾ ਗ੍ਰਹਣ ਤਯਾਗ ਕਰਨਾਦਿਕ ਬੜਵਹਾਰ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਅਰ ਸ੍ਰੂਪਨ ਅਵਸ੍ਥਾ ਵਿਖੇ ਜੇਤੇ ਪ੍ਰਸਿੱਧ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸੂਰਯ ਚੰਦ ਅਗਨਿ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਕੋਈ ਰਹੇ ਨਹੀ। ਉਹਾਂ ਕੇਵਲ ਏਕ ਪੁਰਖ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜਹਾਂ ਅਤੰਤ ਅੰਧੇਰੇ ਮੈ ਥਿਤ ਹੁਯਾ ਕੋਈ ਉਜਾਲਾ ਅਬ ਵਡਾ ਅੰਧੇਰਾ ਹੈ ਐਸਾ ਅੰਧੇਰੇ ਕੀ ਸਿਧੀ ਕਰੇ ਹੈ ਵਹੀ ਏਕ ਪੁਰਖ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈ ਤਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੇ ਚਿਤ ਚੇਤਨ ਗਯਾਨ ਜਯੋਤਿ ਇਤਯਾਦਿਕ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਆਨੰਦ ਕੋ ਚਾਹਤਾ ਹੁਯਾ ਪੁਰਖ ਅਨੇਕ ਰੰਗ ਤਮਾਸੜੋ ਕੋ ਛੋਡਕੇ ਸੋਨਾ ਚਾਹੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜਿਸ ਆਨੰਦ ਕੋ ਸਯਨ ਮੈ ਉਠ ਕਰ ਮੈ ਵਡਾ ਸੁਖੀ ਹੋਯਾ ਐਸੇ ਯਾਦ ਕਰੇ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਸੁਖ ਕੀ ਰਛਾ ਹੇਤ ਗ੍ਰਿਹਾਦਿਕੋ ਕੋ ਆਗ ਲਗੇ ਸਭ ਕੋ ਛੋਡ ਕਰ ਇਕੋਲਾ ਭਾਗੇ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਆਨੰਦ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਸਭੀ ਪਦਾਰਥ ਆਨੰਦ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਆਨੰਦ ਹੈ। ਯੇ ਤੀਨੋ ਨਾਮ ਏਕ ਵਸਤੁ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰ ਔਰ ਨਾਮੋ ਸੇ ਇਨ ਸ੍ਰੂਪ ਨਾਮੋ ਮੈ ਯਹ ਬਿਸੇਖ ਹੈ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਔਰ ਵਸਤੂਯੋਂ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਨਾਮ ਏਕ ਨਾਮ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ ਅਰਥ ਕੋ ਨਹੀ ਕਹਤਾ ਕਹੇ ਕੋ ਹੀ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰ ਯੇ ਸ੍ਰੂਪ ਨਾਮ ਏਕ ਵਸਤੁ ਮੇ ਹੀ ਦੂਸਰੇ ਨਾਮ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ ਅਰਥ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਅਗਨਿ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਦਾਹਕ ਉਸਨ ਪ੍ਰਕਾਸ ਪਦੇ ਮੇ ਦਾਹਕ ਪਦ ਉਸਨ ਪਦ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰ ਉਸਨ ਪਦ ਦਾਹਕ ਪਦ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ਪਦ ਇਨ ਦੋਨੋ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਪਦੋਂ ਮੇ ਭੀ ਸਤ ਪਦ ਚਿਤ ਪਦ ਔ ਆਨੰਦ ਪਦੋਂ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ ਤੀਨੋ ਕਾਲੇ ਮੇ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਚਿਤ ਪਦ ਸਤ ਪਦ ਔ ਆਨੰਦ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਸਕੋ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਆਨੰਦ ਪਦ ਸਤ ਪਦ ਔ ਚਿਤ ਪਦ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਰਬਤ੍ਰ ਯਹ ਨੇਮ ਸਿਧ ਹੁਯਾ ਜੋ ਜੋ ਵਸਤੂਯੋਂ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਏਕ ਨਾਮ ਸੇ ਨਾ ਕਹੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਹੀ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਹੋਤੇ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਕਾਹੂ ਨਿਮਿਤ ਸੇ ਨਹੀ ਬਨਾ ਹੁਯਾ ਐਸੇ ਵਸਤੂਯੋਂ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਨਾਮ ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਹੈ ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਨਾਮੋ ਕੋ ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸਤ ਨਾਉ ਕਾਹੂ ਕਾਰਣ ਸੇ ਨਾ ਬਨੇ ਹੁਯੇ ਤੀਨੋ ਕਾਲੇ ਮੈ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਚਿਤ ਨਾਉ ਅਪਨੇ ਚਾਨਨੇ ਮੈ ਔਰ ਚਾਨਨਾ ਨਾ ਚਾਹਨੇ ਵਾਲੇ ਚਾਨਨੇ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਆਨੰਦ ਨਾਉ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਕਾਹੂ ਔਰ ਨਾ ਸੁਖ ਚਾਹਨੇ ਵਾਲੇ ਸੁਖ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਔਰ ਸ੍ਰੂਪ ਬੋਧਕ ਨਾਮੋ ਮੇ ਰੀਤਿ ਜਾਨ ਲੇਨੀ ਇਸੀ ਵਾਰਤਾ ਕੇ ਸਮਝਾਵਨੇ ਹੇਤ ਮਾਰੂ ਸੋਲਹੇ ਮੈ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਏਕ ਸਤਨਾਮ ਕੋ ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਕਹਿਆ ਹੈ 'ਕਿਰਤਮ ਨਾਮ ਕਥੇ ਤੇਰੇ ਜਿਹਬਾ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਤੇਰਾ ਪਰਾ ਪੂਰਬਲਾ' ਪਰਾ ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਯਾਨ ਹੈ ਪੂਰਬਲਾ ਪਹਲਾ ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮਧੁਸੂਦਨ ਦਾਮੋਦਰਾਦਿ ਕ੍ਰਿਤਮ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਤੇਰੇ ਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮ ਜਿਹਬਾ ਬਹੁਤ ਕਹੇ ਹੈ ਜੋ ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਤੇਰਾ ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬ ਕੀ ਅਪੇਖਾ ਕਰ ਮੁਖਯ ਪਹਲਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਭਕਤ ਸਦਾ ਆਸਰਾ ਲੇਵੇ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬਦਾ ਜਪੇ ਹੈ ਮੁਖਯ ਜਾਨ ਕਰ ਹੀ ਸਦਾ ਜਪਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਹੈ 'ਜਪਿ ਮਨ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਸਦਾ ਸਤਿ ਨਾਮੁ' ਇਤਯਾਦਿ ਜੋ ਬਸਤੂਯੋਂ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾਹੂ ਨਿਮਿਤ ਸੇ ਬਨੇ ਹੋਵੇ ਉਨ ਕਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਤਮ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਤਮ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਪਦੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮ ਹੈ ਅਰ ਕਰਮ ਨਾਮ ਹੈ ਜੈਸੇ ਮਧੁ ਰਾਖਸ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਮਧੁਸੂਦਨ ਨਾਮ ਹੈ ਮੁਰ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਸੇ ਮੁਰਾਰੀ ਨਾਮ ਹੈ ਦਾਮ ਨਾਮ ਰੱਜੁ ਕਾ ਹੈ ਤਿਸ ਸਾਥ ਯਸੋਦਾ ਨੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਾ ਉਦਰ ਬਾਧਿਆ ਇਸ ਤੇ ਦਾਮੋਦਰ ਨਾਮ ਹੈ। ਨਾਰ ਨਾਮ ਜਲ ਕਾ ਹੈ ਤਿਸ ਮੈ ਘਰ ਬਨਾਵਨੇ ਸੇ ਨਾਰਾਯਣ ਨਾਮ ਹੈ। ਐਸੇ ਔਰ ਭੀ ਜੋ ਜੋ ਈਸ੍ਵਰ ਨੇ ਕਾਮ ਕੀਯੇ ਉਨਸੇ ਤਿਸਕੇ ਅਨੇਕ ਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮ ਪੜੇ ਕਹਨੇ ਮੈ ਬਹੁਤ ਕਰ ਯੇਹੀ ਆਵੇ ਹੈ ਯਾਹੀ ਤੇ ਜਾਪੁ ਬਾਣੀ ਮੈ ਗੁਰੂ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਨੇ 'ਤਵ ਸਰਬ ਨਾਮ ਕਥੈ ਕਵਨ ਕਰਮ ਨਾਮ ਬਰਨਤ ਸੁਮਤਿ' ਐਸੇ ਕਰਮ ਨਾਮੋ ਕੇ ਕਥਨ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਗਯਾ ਕਰੀ ਹੈ ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮੋ ਕੇ ਕਹਨ ਕੀ ਨਹੀ ਕਰੀ ਪੂਰਬ ਲਿਖੇ ਸਮਗ੍ਰ ਪਾਠ ਕਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ ਜੋ ਵਸਤੂਯੋਂ ਕੇ ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮ ਹੋਤੇ ਹੈ ਵਹੁ ਵਸਤੂਯੋਂ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜੋ ਕ੍ਰਿਤਮ ਨਾਮ ਹੋਤੇ ਹੈ ਵਹੁ ਬਨਾਵਟੀ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪਹਲੇ ਨਾਮੋ ਕੋ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਬੋਧਕ ਨਾਮ ਕਹਤੇ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਨਾਮੋ ਕੋ ਤਟਸਥ ਲਖਣ ਬੋਧਕ ਨਾਮ ਕਹਤੇ ਹੈ ਤਟਸਥ ਲਖਣ ਬੋਧਕ ਨਾਮੋ ਸੇ ਸਰਬ ਕੋ ਹੀ ਸੀਘ੍ਰ ਉਸ ਵਸਤੁ ਕੀ ਪਹਚਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਬੋਧਕ ਨਾਮੋ ਸੇ ਸੂਖਮ ਬੁਧੀ ਵਾਲਿਯੋਂ ਕੋ ਸੀਘ੍ਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰ ਕੋ ਸਹਜ ਸਹਜ ਸਤਸੰਗ ਕਰਨੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਉਪਾਯ ਵਸਤੁ ਕੀ ਪਹਚਾਨ ਕੇ ਦੋਨੋ ਹੈ ਯਾਹੀ ਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਵਸਤੁ ਕੀ ਪਹਚਾਨ ਹੇਤ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਦੋਨੋ ਕਾ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਸਤਨਾਮ ਕਰਤਾ ਏਤਾ ਪਾਠ ਕਹਯਾ ਹੈ ਸ੍ਰੂਪ ਬੋਧਕ ਸਤਨਾਮ ਪਾਠ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਬਿਸਤਾਰ ਸੇ ਕਹਯਾ ਪਰੰਤੂ ਏਕ ਕਾ ਬਿਸੇਖਣ ਸਤਨਾਮ ਪਾਠ ਸਤ ਹੈ ਨਾਮ ਜਿਸਕਾ ਇਸ ਅਰਥ ਮੇ ਬਨਯਾ ਔਰ ਮੇ ਨਹੀ ਬਨਯਾ ਨਾਮ ਪਦ ਕੋ ਕਰਤਾ ਸਾਥ ਮੇਲੇ ਤਬ ਸੁਗਮ ਹੀ ਸਤ ਏਕ ਕਾ ਬਿਸੇਖਣ ਬਨੇ ਹੈ ਜੋ ਕੈਸਾ ਏਕ ਹੈ ਸਤ ਕਹੀਏ ਤੀਨੋ ਕਾਲੇ ਮੈ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪੁਨਾ ਸਤ ਕੇ ਉਪ ਲਖਣ ਮਾਨ ਕੇ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਔ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ ਨਾਮ ਸਾਥ ਰੂਪ ਕਾ ਮੇਲ ਹੈ ਨਾਮ ਵਸਤੁਯੋਂ ਕੇ ਨਾਮੋ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ ਰੂਪ ਵਸਤੁਯੋਂ ਕੇ ਅਕਾਰੋ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਪਦੋ ਸੇ ਨਿਖਲ ਵਾਚਯ ਵਾਚਕ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾ ਪਾਲਨ ਕਾ ਪ੍ਰਲਯ ਕਾ ਵਹੁ ਏਕ ਕਰਤਾ ਕਹੀਏ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਣ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜਗਤ ਕਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਾਥ ਅਭੇਦ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਵਹੀ ਨਿਖਲ ਕਾ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈ ਦੋਨੋ ਲਖਣੋ ਕੇ ਬੋਧਕ ਪਦੋ ਸੇ ਦੋਨੋ ਲਖਣ ਬਤਾਯੇ ਜਿਨ ਦੋਨੋ ਕੋ ਸੁਨ ਕਰ ਸ੍ਰੋਤਾ ਕੋ ਐਸਾ ਗਜਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੋ ਸਤ ਰੂਪ ਹੈ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਹੈ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜੋ ਨਿਖਲ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਪਾਲਨਾ ਪ੍ਰਲਯ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਣ ਹੈ ਔ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਹੈ ਸੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹੈ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਯਹ ਉਸਕਾ ਸ੍ਰੋਤ ਸਿਧ ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਰੂਪ ਹੈ ਉਤਪਤੀ ਪਾਲਨਾ ਪ੍ਰਲਯ ਕਾ ਨਿਮਿਤ ਪਨਾ ਔ ਉਪਾਦਾਨ ਪਨਾ ਉਸ ਕਾ ਬਨਾਵਟੀ ਕ੍ਰਿਤਮ ਰੂਪ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਮੈ ਕਰਤਾ ਪਨਾ ਨਿਖਲ ਕਾਰਯੋ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਪ੍ਰਲਯ ਬਿਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਗਜਾਨ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਇਛਾ ਸੇ ਲੇਕਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਰਯੋ ਕੋ ਰਚੇ ਹੈ ਵਹੁ ਗਜਾਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਭੂਤ ਗਜਾਨ ਨਹੀ ਜੋ ਪੀਛੇ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਮੈ ਕਹਯਾ ਹੈ ਕਿੰਤੂ ਮਾਯਾ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਜਾਨ ਹੈ ਆਕਾਰ ਉਸਕਾ ਯਹ ਹੈ ਏਕ ਮੈ ਬਹੁਤ ਰੂਪ ਹੁੰ ਯਹ ਗਜਾਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਮੈ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੰਸਾਰ ਰਹੇਗਾ ਸਦਾ ਰਹੇ ਹੈ ਇਸ ਕੋ ਨਯਾਯ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਨਿਤਯ ਮਾਨੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਗਜਾਨ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਰਬੱਗ ਔ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਦਯਾ ਵਾਲਾ ਕਹਯਾ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਗਜਾਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਮੈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਾਥ ਮਾਯਾ ਕਾ ਅਨਾਦੀ ਮੇਲ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਯਹ ਗਜਾਨ ਆਗੇ ਸਰਬ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਮੈ ਕਾਰਣ ਹੈ ਸਰਬ ਕਾਰਯੋ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਮੈ ਏਕ ਮੈ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ ਯਹ ਇਛਾ ਉਪਜੇ ਹੈ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਸਾਂਖੀ ਮਹਤਤ੍ਵ ਕਹੇ ਹੈ ਬੇਦਾਂਤੀ ਇਸ ਕੇ ਕਾਰਣ ਗਜਾਨ ਕੋ ਮਹਤਤ੍ਵ ਕਹੇ ਹੈ ਇਛਾ ਸੇ ਆਗੇ ਤ੍ਰਿਯਾ ਹੰਕਾਰਤਾ ਸੇ ਪੰਚ ਤਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ਦ੍ਵਾਰਾ ਨਿਖਿਲ ਸੰਸਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜਿਸ ਕੀ ਰਚਨਾ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਜਗਤ ਕਰਤਾ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਕਰਤਾ ਪਨਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਮੈ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਕਹਯਾ ਹੈ ਉਪਾਦਾਨ ਪਨਾ ਅਪਨੇ ਕਾਰਯੋ ਸਾਥ ਅਪਨੀ ਅਭੇਦਤਾ ਰੂਪ ਹੈ ਅਥਵਾ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਏਕਾਕਾਰ ਕਾ ਅਨੇਕਾਕਾਰ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਹੈ ਜੈਸੇ ਨੀਂਦ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਏਕ ਹੀ ਸ੍ਰੂਪਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਅਨੇਕ ਹਾਥੀ ਸ਼ੇਰ ਨਦੀ ਸਮੁਦ੍ਰਾਦਿ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਆਕਾਰ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਜੈਸੇ ਦੁਧ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ ਦਹੀ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ ਕਿੰਤੂ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕੋ ਨਾ ਛੋਡ ਕੇ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸਿਪੀ ਜੇਵਰੀ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕੋ ਨਾ ਛੋਡ ਕੇ ਭ੍ਰਮੀ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸਟਿ ਮੈ ਰੂਪਾ ਔ ਸਰਪ ਬਨ ਜਾਵੇ ਹੈ ਐਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਭੀ ਅਪਨੇ ਅਕ੍ਰਿਤਮ ਸ੍ਰੂਪ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਨਾ ਛੋਡ ਕੇ ਹੀ ਜਗਤ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਯਹੀ ਉਸ ਮੈ ਉਪਾਦਾਨ ਪਨਾ ਹੈ, ਯਹ ਉਪਾਦਾਨ ਪਨਾ ਤਾ ਮੇ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਬਨਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਦੁਧਵਤ ਬਦਲ ਕੇ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਉਪਾਦਾਨ ਪਨਾ ਮਾਯਾ ਮੇ ਹੈ ਅਵਾਸਤਵ ਤੇ ਬਦਲ ਕੇ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਅਕਾਰ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਉਪਾਦਾਨ ਪਨਾ ਚੇਤਨ ਮੇ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਯਾ ਅਰ ਮਾਯਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਦੋਨੋ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਉਪਾਦਾਨ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਵਰਤੀ ਉਪਾਦਾਨ ਹੈ ਮਾਯਾ ਕਾ ਨਾਮ ਪਰਿਣਾਮੀ ਉਪਾਦਾਨ ਹੈ। ਬਿਵਰਤ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਵਰਤੀ ਹੈ ਪਰਿਣਾਮ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪਰਿਣਾਮੀ ਹੈ। ਝੂਠੇ ਬਦਲ ਜਾਨੇ ਕਾ ਬਿਵਰਤ ਹੈ, ਸਚੇ ਬਦਲ ਜਾਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪਰਿਣਾਮ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕੋ ਨਾ ਛੋਡ ਕੇ ਝੂਠਾ ਬਦਲ ਕੇ ਜਗਤ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਮਾਯਾ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਬਦਲ ਕੇ ਜਗਤ ਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਗਤ ਕਾ ਨਿਮਿਤ ਔ ਉਪਾਦਾਨ ਦੋ ਪਰਕਾਰ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਮਾਯਾ ਜਗਤ ਕਾ ਉਪਾਦਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਇਸ ਬਾਰਤਾ ਮੈ ਪ੍ਰਮਾਣ ਯੇ ਬਚਨ ਹੈ ‘ਅਪਨੀ ਮਾਇਆ ਆਪਿ ਪਸਾਰੀ ਆਪਹਿ ਦੇਖਨਹਾਰਾ॥ ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਰੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਸਭ ਤੇ ਰਹੈ ਨਿਆਰਾ॥’ ‘ਮਾਇਆ ਮਾਈ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਪਰਸੂਤਿ ਜਮਾਇਆ॥’ ‘ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ ਉਪਾਇਆ॥’ ਤਥਾ ‘ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਲ ਸਭ ਜਗ ਕੋ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਤਾਤਾ॥ ਤਾਤੇ ਭਯੋ ਤੇਜ ਬਿਖਯਾਤਾ॥ ਸੋਈ ਭਵਾਨੀ ਨਾਮ ਕਹਾਈ॥ ਜਿਨ ਸਗਰੀ ਯਹ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਉਪਾਈ॥’
ਇਤਯਾਦਿ ਇਨਕਾ ਅਰਥ ਨਾ ਬਨਤੀ ਵਸਤੁ ਕੋ ਬਨਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮ ਮਾਯਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਮਦਾਰੀ ਕੀ
ਲਾਗ ਪੰਖਾਦਿਕੋ ਸੈਨਾ ਬਨਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੇ ਕਬੂਤਰਾਦਿਕੋ ਕੇ ਬਨਾ ਦੇਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਮਾਯਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਯਹ ਹੈ ਯਾ ਤੇ
ਨਿਰਾਕਾਰ ਮੈ ਸਾਕਾਰ ਰੂਪ ਨਿਰਗੁਣ ਮੈ ਸਰਗੁਣ ਰੂਪ ਏਕ ਮੈ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਨਾ ਬਨਤੀ ਕੋ ਬਨਾ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਅਪਨੀ
ਮਾਯਾ ਸਕਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਮਦਾਰੀ ਕੀ ਮਾਯਾਵਤ ਆਪ ਪਸਾਰੀ। ਏਕ ਮੈ ਬਹੁਤ ਹੋਵੋਂ ਐਸੀ ਇਛਾ ਸੇ ਲੇਕਰ
ਸਥੂਲ ਤੱਤੋ ਕੇ ਕਾਰਯ ਚਾਰ ਖਾਣੀ ਚੌਦਾ ਭਵਨ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਰਚਨਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਆਪ ਫੈਲਾਈ ਹੈ ਅਰ ਆਪ ਹੀ ਉਸ
ਚਰਨਾ ਕੋ ਰਖਯਾ ਹੋਤ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਰ ਮਾਯਾ ਸਾਥ ਮਿਲਕੇ ਆਪ ਭੀ ਦੇਵ ਨਰ ਤਿਰਯਗਾਦੀ ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਧਰੇ
ਕਹੀਯੋ ਆਕਾਰੋਂ ਕੋ ਧਾਰਕੇ ਬਹੁ ਰੰਗੀ ਨਾਨਾ ਆਕਾਰੋਂ ਵਾਲਾ ਹੋ ਰਹਯਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਸਭ ਆਕਾਰੋਂ ਕੋ
ਧਾਰਤਾ ਹੂਯਾ ਭੀ ਸ੍ਰੂਪ ਸੇ ਨਾ ਬਦਲਨੇ ਤੇ ਸਰਪ ਰਜਤਾਦਿਕੋ ਸੇ ਰਸੀ ਸਿਪੀਵਤ ਆਪ ਸਰਬ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਰਹੇ
ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਮਾਈ ਮਾਯਾ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਮਾਯਾ ਸੇ ਏਕ ਮੈ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ ਇਛਾ ਕਰ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਪ੍ਰਸੂਤ ਤ੍ਰਿਯਾ ਹੰਕਾਰ
ਸੇ ਲੇਕਰ ਨਿਖਲ ਰਾਜਸ ਤਾਮਸ ਸਾਂਤਕ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚ ਰਚਿਆ ਔ ਆਪ ਨਿਰਾਕਾਰ ਕਾਰਣ ਸੇ ਬਨਯਾ ਯਹ ਕਹੇ-
(ਨਿਰੰਕਾਰ ਇਤਿ) ਨਿਰੰਕਾਰ ਕਹੀਯੋ ਮਾਯਕ ਆਕਾਰੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸੁਧ ਏਕਾਕਾਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਮਾਯੀ ਆਦਿਕ
ਨਿਖਲ ਅਪਨੇ ਸਾਥ ਅਭਿੰਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤੇ ਆਕਾਰ ਰਚੇ ਐਸਾ ਹੀ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਅਧਿਕ
ਬਿਸਤਾਰ ਨਿਰਣੇ ਸਾਗਰ ਕੇ ਅਠਾਰਵੇ ਅਧਯਾਯ ਮੈ ਦੇਖ ਲੇਨਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਬਚਨੋ ਸੇ ਕਹੀ ਮਾਯਾ ਕੀ
ਉਪਾਦਾਨਤਾ ਕੋ ਔ ਮਾਯਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਬਨੀ ਜਗਤ ਕੀ ਨਿਮਿਤਤਾ ਔ ਉਪਾਦਾਨਤਾ ਕੋ ਏਕ ਕਾਲ
ਮੇ ਹੀ ਗੰਗਾ ਮੇ ਮੀਨ ਘੋਖ ਹੈ ਇਸ ਵਾਕਯਵਤ ਕਰਤਾ ਪਦ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ‘ਨਿਰੰਕਾਰਿ ਆਕਾਰੁ
ਉਪਾਇਆ॥’ ‘ਪਹਿਲ ਪੁਰੀਏ ਪੁੰਡਰਕ ਵਨਾ॥’ ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨੋ ਮੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਪੂਰਣ ਕੋ ਜਗਤ ਕੀ
ਕਾਰਣਤਾ ਕਹੀ ਹੈ ਅਰ ਪੁਰਖ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਣ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪੁਰਖ ਪਦ ਈਹਾਂ ਉਪਾਦਾਨਤਾ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ
ਸਤਯਨਾਮਾਦਿ ਵਾਕਯ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਤਯਾਦਿਕ ਨਾਮ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਬੋਧਕ ਹੈ ਵਹੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ
ਜਗਤ ਕੇ ਜਨਮਾਦਿਕੋ ਕਾ ਕਰਤਾ ਨਾਮ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਣ ਔ ਪੁਰਖ ਕਹੀਏ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਉਪਾਦਾਨ
ਕਾਰਣ ਕੇ ਸਾਥ ਕਾਰਯ ਅਭਿੰਨ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਉਸ ਸਾਥ ਅਭਿੰਨ ਹੈ ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੇ ਸੂਚਕ ਗੁਰੂ
ਬਚਨ ਹੈ ‘ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ’ ਬਨ ਤ੍ਰਿਨ ਪਰਬਤ
ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਜੇਕਰ ਜਗਤ ਕਾ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਬ ਜਗਤ ਕੋ ਹਰਿ ਰੂਪ ਕਹਨਾ ਅਰ ਬਨ
ਤ੍ਰਿਣ ਪਰਬਤੋਂ ਕਾ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇਗਾ ਔ ਕਹਯਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਿਮਿਤਵਤ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਕਾ
ਉਪਾਦਾਨ ਭੀ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਹੈ ਤਾਤੇ ਸਤਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਈਹਾਂ ਸਤਯਨਾਮ ਇਤਨੇ ਪਾਠ ਸੇ ਪੀਛੇ ਕਹੀ ਰੀਤਿ
ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਇਤਨੇ ਪਾਠ ਸੇ ਪੀਛੇ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਤਟਸ੍ਥ ਲਖਣ
ਕਹਿਆ ਹੈ। ਲਖ ਵਸਤੁ ਸਾਥ ਅਭਿੰਨ ਹੋਕਰ ਤਿਸ ਕਾ ਇਤਰੋਂ ਸੇ ਭੇਦ ਕਰੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਹੈ ਔਰ
ਲਖ ਸੇ ਭਿੰਨ ਹੋਕਰ ਤਿਸ ਕਾ ਇਤਰੋਂ ਸੇ ਭੇਦ ਕਰੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਤਟਸ੍ਥ ਹੈ। ਸਤਿ ਨਾਮ ਪਾਠ ਮੈਂ ਭਾਖਾ ਕੇ
ਅਨੁਰੋਧ ਸੇ ਤਤੇ ਮੈ ਸਿਆਰੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਅਰ ਗਤ ਬਿਧ ਅਗਨ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਭਾਖਾ ਕੇ ਅਨੁਰੋਧ ਸੇ ਸਿਆਰੀ
ਛੋਡ ਮੁਕਤੇ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਅਰਥ ਕੇ ਸਮੇ ਮੇ ਅਰਥ ਉਨਕਾ ਸਿਆਰੀ ਅਰ ਮੁਕਤਾ ਬਿਸਾਰ ਕੇ ਹੀ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਹੈ।
ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਿ ਮੈ ਬਿਸਨੁ ਸਿਵ ਕੇ ਵਾਚਕ ਹਰਿ ਹਰ ਔ ਪਵਨ ਅਗਨਿ ਕੇ ਵਾਚਕ ਅਨਿਲ ਅਨਲਵਤ ਸਿਆਰੀ
ਮੁਕਤਾਪਨ ਯਾਦ ਰਖਕੇ ਨਹੀ ਕੀਆ ਜਾਤਾ ਯਾ ਤੇ ਅਨੇਕ ਸਥਾਨੋ ਮੇ ਅਰਥ ਕੀ ਯੋਗਯਤਾ ਸੇ ਸਿਆਰੀ ਵਾਲੇ ਕੋ
ਮੁਕਤਾ ਮਾਨ ਕੇ ਔ ਮੁਕਤੇ ਕੋ ਸਿਆਰੀ ਵਾਲਾ ਮਾਨਕੇ ਅਰਥ ਕਰੇਂਗੇ ਸੋ ਭੀ ਸਮਯਕ ਜਾਨਨੇ ਰਹੇ। ਯਹ ਬਿਚਾਰ
ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇ ਕਹੇ ਹੈ ਤਟਸ੍ਥ ਲਖਣ ਕੇ ਬੋਧਕ ਸੰਪੂਰਣ ਪਦੋ ਕਾ ਸਤਯਾਦਿ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਕੇ ਬੋਧਕ ਪਦੋਂ ਕੇ ਕਹੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸੁਖ ਨਿਰਾਕਾਰ ਕੇ ਬੋਧਨ ਮੇਂ ਹੀ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ ਉਤਪਤੀ ਬਿਤੀ ਪ੍ਰਲਯ ਕੇ ਕਹਨੇ ਮੈਂ ਤਾਤਪਰਯ ਨਹੀਂ ਕਾਹੇ ਤੇ ਨਿਸਾਨੀਯੋਂ ਕਾ ਜਿਸ ਕੇ ਜਨਾਵਨੇ ਹੇਤ ਕਹੀ ਜਾਤੀ ਹੈ। ਉਸਕੇ ਜਨਾਵਨੇ ਮੈਂ ਤਾਤਪਰਯ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਅਪਨੇ ਜਨਾਵਨੇ ਮੈਂ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਉਤਪਤੀ ਆਦਿਕ ਬੋਧਕ ਪਦੋ ਕਾ ਭੀ ਏਕ ਬੋਧਨ ਮੈਂ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਸਰਬ ਵਾਕਯਨ ਕਾ ਏਕ ਕੇ ਬੋਧਨ ਮੈਂ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ ਸੋਈ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ ਜੋ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਕਰ ਨਿਖੇਧਕ ਬਚਨੋ ਨੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਨਿਖੇਧਨਾ ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਉਤਪਤੀ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈਂ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ। ਜੋ ਅਵਾਂਤਰ ਬਚਨੋ ਨੇ ਸੁਖ ਸ੍ਰੂਪ ਕਹਨਾ ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰਤੇ ਹੁਏ ਨਿਖੇਧਕ ਬਚਨ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ ਜੋ ਮਹਾਂਵਾਕਨ ਨੇ ਅਭੇਦ ਕਹ ਕਰ ਏਕ ਸਿਧ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਤਿਸੀ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਜੀਵ ਈਸ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਅਵਾਂਤਰ ਬਚਨ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਉਤਪਤੀ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਨਿਖੇਧ ਬਚਨੋ ਮੈਂ ਨਿਖੇਧਨੇ ਯੋਗਯ ਅਰਥ ਕੇ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਸੇ ਨਿਖੇਧਕ ਬਚਨੋ ਕੇ ਸਹਾਈ ਹੈ। ਨਿਖੇਧਕ ਬਚਨ ਅਵਾਂਤਰ ਬਚਨੋ ਮੈਂ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਸੁਖ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਸੇ ਅਵਾਂਤਰ ਬਚਨੋ ਕੇ ਸਹਾਈ ਹੈ। ਅਵਾਂਤਰ ਵਾਕਯ ਮਹਾਂਵਾਕਯਨ ਮੈਂ ਕਹਨੀ ਏਕਤਾ ਕੇ ਯੋਗਯ ਜੀਵ ਈਸ ਕੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮਹਾਂਵਾਕਯਨ ਕੇ ਸਹਾਈ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਬਚਨੋ ਕਾ ਏਕ ਮੈਂ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਰਤਾ ਕੇ ਇਸ ਅਵਾਂਤਰ ਬਚਨ ਕੇ ਸਤਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਏਤੇ ਪਾਠ ਮੈਂ ਬਤਾਯ ਕੇ ਔਰ ਪਦੋ ਸੇ ਭੀ ਪੁਨਾ ਕਹੇ ਅਰਥ ਕਾ ਹੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨਿਰਣੈ ਕਰਤੇ ਹੈਂ- (ਨਿਰਭਉ ਇਤਿ) ਨਿਰਭਉ ਪਦ ਨਿਰਭਵ ਅਰ ਨਿਰਭਯ ਦੋ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪਹਲੇ ਪਾਠ ਮੈਂ ਨਿਰ ਕਹੀਏ ਦੂਰ ਹੁਯਾ ਹੈ ਭਵ ਕਹੀਏ ਯੇ ਸੁਥੁਲ ਸੁਖਮ ਰੂਪਕਾਰਯ ਸੰਸਾਰ ਔ ਤਿਸ ਕਾ ਕਾਰਣ ਮਾਯਾ ਜਿਸ ਸੇ ਐਸਾ ਸੁਖ ਰੂਪ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੇ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਕਹਤੇ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਨਿਰਭਯ ਪਾਠ ਮੈਂ ਨਿਰ ਕਹੀਏ ਦੂਰ ਹੁਯਾ ਹੈ ਅਜ ਅਭਿਨਾਸੀ ਹੋਨੇ ਤੇ ਜਨਮ ਮਰਣਾਦਿ ਭਯ ਜਿਸ ਸੇ ਐਸਾ ਵਹੁ ਪਰ ਪੁਰਖ ਹੈ ਵਾ ਏਕ ਹੋਨੇ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਭਯ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਯਾਹੀ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਕਹੀਏ ਏਕ ਅਦ੍ਵਿਤੀ ਸ੍ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਵੈਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਯਹ ਪ੍ਰਸਿਧ ਬਾਤ ਹੈ ਭਯ ਦੂਸਰੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਵੈਰ ਦੂਸਰੇ ਸਾਥ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੋ ਏਕ ਹੈ ਉਸ ਕੋ ਕਾਹੂ ਕਾ ਭਯ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ ਯਾ ਤੇ ਨਿਰਭਯ ਹੈ ਔ ਉਸਕਾ ਕਾਹੂ ਸਾਥ ਵੈਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ ਯਾ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ ਵਾ ਆਪ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਅਪਨੇ ਮੈਂ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ ਅਗਯਾਨ ਅੰਧੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ ਅੰਧੇਰੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਾ ਬਿਰੋਧ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਰ ਯਹ ਪਰ ਪੁਰਖ ਬਿਨਾ ਬ੍ਰਿਤਿ ਮੈਂ ਚੜੇ ਵਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰੇ ਨਹੀਂ ਯਾ ਤੇ ਨਿਰਵੈਰ ਹੈ ਪੁਨਾ ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ ਕਹੀਏ ਸਭ ਕੇ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਲ ਸੇ ਭਿੰਨ ਔ ਕਾਲ ਕਾ ਭੀ ਸੰਘਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਮੂਰਤੀ ਕਹੀਏ ਸ੍ਰੂਪ ਜਿਸਕਾ ਐਸਾ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਇਸਕਾ ਬਿਸੇਖ ਬਿਚਾਰ ਅਕਾਲ ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਮੈਂ ਦੇਖ ਲੇਨਾ ਪੁਨਾ ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਅਜੂਨੀ ਮੈਂ ਕਹੀਏ ਮਾਯਾ ਤੇ ਰਹਿਤ ਸੁਖ ਸ੍ਰੂਪ ਵਹੁ ਅਕਾਰਣ ਹੈ। ਸੈ ਸਬਦ ਬਾਂਗਰ ਦੇਸ ਮੈਂ ਹੈ ਕੀ ਜਗਾ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਦੇਵਦਤ ਸੈ ਰਾਮ ਸੈ ਕਿਸਨ ਸੈ ਤੈਸੇ ਅਜੂਨੀ ਮੈਂ ਕਹਿਆ ਹੈ ਪੁਨਾ ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਹੈ। ਭੰ ਕਹੀਏ ਸ੍ਰੂਪਕਾਸ ਰੂਪ ਹੈ ਅਥਵਾ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਉ ਸੈ ਬਨਯਾ ਹੈ ਔ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਉ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਵ ਸੈ ਬਨਯਾ ਹੈ, ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੈਂ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਵ ਪਾਠ 'ਆਜੋਨੀ ਸੰਭਵਿਅਉ ਜਗਤੁ ਗੁਰ ਬਚਨਿ ਤਰਾਯਉ॥' ਐਸੇ ਚੌਥੇ ਪੰਜਵੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਵੈਯੋ ਮੈਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਔ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਉ ਪਾਠ ਅਮੋਘ ਦਰਸਨ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਉ ਐਸੇ ਮਾਰੂ ਕੇ ਸੋਲਹੇ ਮੈਂ ਲਿਖਾ ਹੈ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਈਹਾ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਅਰਥ ਇਸ ਕਾ ਯਹ ਹੈ ਅਜੂਨੀ ਕਹੀਏ ਅਕਾਰਣਪਨੇ ਕਾ ਸੰਭਵ ਬਣਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਪਰ ਸ੍ਰੂਪ ਵਿਖੇ ਐਸਾ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਹੈ ਭਾਵ ਇਸਕਾ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮਾਯਾ ਸਾਥ ਮਿਲਯਾ ਹੈ ਤਿਸੀ ਮੈਂ ਜਗਤ ਕਾ ਕਾਰਣ ਪਨਾ ਬਨੇ ਹੈ ਜੋ ਮਾਯਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਰਹਿਤ ਸੁਖ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ ਤਿਸ ਵਿਖੇ ਨਹੀਂ ਬਨੇ ਯਾ ਤੇ ਸੁਖ ਸ੍ਰੂਪ ਅਕਾਰਣ ਹੈ ਜੂਨੀ ਪਦ ਉਪਾਦਾਨ ਕਾਰਣ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਅਜੂਨੀ ਪਦ ਸੇ ਅਕਾਰਣ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਖ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਕਾ ਅਕਾਰਣ ਹੈ ਐਸੇ ਕਾਹੂ ਕਾ ਕਾਰਯ ਨਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਸਰਬ ਕਾ ਅਕਾਰਯ ਭੀ ਹੈ ਤਾਂਤੇ ਜੂਨੀ ਸੇ ਸੰਭਵ ਬਨਨਾ ਹੋਵੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਜਿਸਕਾ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਜੂਨੀ ਸੰਭਵ ਹੈ। ਐਸਾ ਕੌਨੇ ਕਾਰਯ ਨਾ ਜੋ ਹੋਵੇ ਜੋਨੀ ਸੰਭਵ ਸੇ ਕਹੀਯੇ ਅਜੂਨੀ ਸੰਭਵ ਐਸਾ ਅਜ ਹੋਨੇ ਤੇ ਅਕਾਰਯ ਸ੍ਰੂਪ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਪਾਠ ਸੇ ਹੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਅਕਾਰਯ ਰੂਪ ਭੀ ਕਹਯਾ ਪੁਨਾ ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਪਰ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕਹੀਯੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਰਚ ਕੇ ਸਕਲ ਜਗਤ ਕੋ ਸਿਖਯਾ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਤਿਸਕੋ ਬੇਦ ਪੜਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਕਲ ਜਗਤ ਕੋ ਸਿਖਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕੋ ਕੋ ਭੀ ਸਿਖਯਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਅਰਥ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕਹਤੇ ਹੈ 'ਭਾਈ ਰੇ ਗੁਰ ਬਿਨੁ ਗਿਆਨੁ ਨ ਹੋਇ॥ ਪੂਛਹੁ ਬ੍ਰਹਮੇ ਨਾਰਦੈ ਬੇਦ ਬਿਆਸੈ ਕੋਇ॥' ਅਥਵਾ ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਪਰ ਪੁਰਖ ਹੈ ਗੁਰੂ ਕਹੀਯੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਮੈ ਚਤੁਰ ਜੋ ਤਤੁਵੇਤਾ ਜਨ ਹੈ, ਤਿਨ ਕਾ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਵਹੀ ਉਤਮ ਸਿਖਨ ਕੋ ਵਾਸਤਵ ਵਸਤੁ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੁਰੂ ਲਿਖਤੇ ਹੈ 'ਆਪਿ ਵਿਖਾਲੇ ਰਾਹੁ' ਅਰ ਗੀਤਾ ਮੈ ਅਰਜਨ ਕਹੇ ਹੈ ਤੂਹੀ ਚਰਾਚਰ ਜਗਤ ਕਾ ਪਿਤਾ ਹੈ ਅਰ ਪੂਜਯ ਹੈ ਅਰ ਵਡਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਿਧ ਹੁਯਾ ਪਰ ਪੁਰਖ ਹੀ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਧਾਰਕੇ ਸਭ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਪਰ ਹੈ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਹੀਯੇ ਸੰਪੂਰਣ ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨ ਬਰਣ ਜਾਤ ਪਾਤਾਦੀ ਕਾਰਯ ਮਲ ਔ ਅਗਯਾਨ ਰੂਪ ਕਾਰਣ ਮਲ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਸੁਧ ਹੈ। ਲੋਕ ਮੈ ਪ੍ਰਸਾਦ ਪਦ ਕਾ ਕਿਰਪਾ ਵਾ ਖੁਸੀ ਅਰਥ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਏਕ ਜੋ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਓ ਰੂਪ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ ਵਹੁ ਜਾਣੀਯੇ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ ਸਤਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਤਗੁਰੋਂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਜਾਣੀਯੇ ਐਸਾ ਉਤਰ ਰੂਪ ਅਰਥ ਗਯਾਨੀ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਆਦਿ ਸੇ ਸਤ ਇਤਨਾ ਲੋਕਰ ਔ ਅੰਤ ਸੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦ ਏਤਾ ਲੋਕਰ ਗੁਰ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਰਾਗੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਸਬਦੋਂ ਕੇ ਆਦਿ ਮੈ ਮੰਗਲ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਅਰ ਸ੍ਰੀ ਗਣੇਸਾਯਨਮ: ਇਤਯਾਦਿ ਲਿਖਨੇਵਤ ਜੋ ਕੁਛ ਲਿਖੇ ਉਸਕੇ ਆਦਿ ਮੈ ਲਿਖਨਾ ਯਹ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ੧ੳ ਸੋਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਜੋ ਏਕਾਕਾਰ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਓ ਰੂਪ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ ਵਹੁ ਸਤ ਤੀਨ ਕਾਲ ਮੈ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ ਔਰ ਗੁਰ ਸਰਬ ਕੋ ਸਿਖਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪ੍ਰਸਾਦ ਸਰਬ ਵਸਤੁਯੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸੁਧ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਪ੍ਰਥਮ ਸ੍ਰੂਪ ਔ ਤਟਸ੍ਥ ਲਖਣ ਬੋਧਕ ਪਦੋਂ ਸੇ ਸਤਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਏਤਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ। ਪੀਛੇ ਉਸੀ ਸਤ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਬੋਧਕ ਔ ਤਟਸ੍ਥ ਬੋਧਕ ਬਿਸੇਖਣੋਂ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਔ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਜੈਸੇ ਮੈਨੇ ਆਗੇ ਵੇਦ ਮੈ ਗਾਇਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰਾਦਿਕ ਸੰਪੂਰਣ ਪਾਪੋਂ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰ ਸੁਧੀ ਕੇ ਹੇਤ ਕਹੇ ਹੈ ਤੈਸਾ ਯਹ ਸੰਪੂਰਣ ਅਗਯਾਨ ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਪਾਪ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਣੇ ਸੇ ਪਰਮ ਸੁਧੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਤੇਰੇ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਰਬ ਕੋ ਆਗੇ ਯਹੀ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਤੂ ਇਸ ਕੋ ਜਪ ਯਹ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰ ਕਰਤੇ ਰਹੇ ਅਰ ਸਰਬ ਕੋ ਕਰਣੇ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ। ਜਿਸ ਕੀ ਸ੍ਰੋਤ ਕੋ ਸੁਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਪੋਤੇ ਮਿਹਰਬਾਨ ਨੇ ਆਪਣੀ ਬਾਣੀ ਮੈ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਇਹ ਜਪ ਕਰਤੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸਚ ਨਾਨਕ ਕੀਆ ਬਖਾਣ ਜਗਤ ਉਧਾਰਣ ਕਾਰਣੇ ਧੁਰ ਹੋ ਹੋਯਾ ਫੁਰਮਾਣ ਇਤਿਯਾਦਿ ਮਨਕਾ ਸੰਤੋਖ ੧., ਸਰੀਰਕ ਸੁਧੀ ੨., ਬਾਣੀ ਕੀ ਮੌਨ ੩., ਮਨ ਮੈ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ੪., ਜਪ ਮੈ ਮਨ ਕੀ ਸਾਵਧਾਨਤਾ ੫., ਦੀਰਘ ਕਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਸਤਕਾਰ ਸੇ ਮਨ ਮੈ ਜਪ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ੬., ਯੇ ਜਪ ਕੀ ਸਿਧੀ ਕੇ ਕਾਰਣ ਹੈ ਯੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਬ ਜਪ ਸਮਯਕ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਯਹ ਜਪਨੇ ਵਾਲੇ ਯਾਦ ਰਖੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਬਯਾਖਾ ਕਰ ਅਬ ਜਿਨਕੋ ਜਾਨ ਕੇ ਇਸ ਮੈ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਅਨੁਬੰਧ ਭੀ ਇਸ ਮੈ ਸੂਚਨ ਕੀਯੇ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ। ਲੋਕ ਮੈ ਯਹ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਜਿਸ ਵਿਦਯਾ ਕਾ ਪੁਰਖ ਆਪ ਕੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਸੇ ਅਵਾਂਤਰ ਔ ਪਰਮ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਮੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਦਿਕੋ ਕੇ ਪਰਸਪਰ ਮੇਲ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਸੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੇ ਮੂਲ ਵਸਤੁ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਦੇਖਤਾ ਹੈ ਉਸ ਵਿਦਿਆ ਕੇ ਪੜਨੇ ਮੈ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਤਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੇ ਆਪਕੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀ ਦੇਖਤਾ ਅਰ ਜਿਸ ਸੇ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਹੀ ਦੇਖਤਾ ਅਰ ਜਿਸ ਮੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਦਿਕੋ ਕਾ ਪਰਸਪਰ ਮੇਲ ਨਹੀ ਦੇਖਤਾ ਅਰ ਜਿਸ ਸੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੇ ਮੂਲ ਵਸਤੁ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਨਹੀ ਦੇਖਤਾ ਤਿਸ ਵਿਦਯਾ ਕੇ ਪੜਨੇ ਮੈ ਕੋਈ ਨਹੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਤਾ। ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁਯਾ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸਰਬ ਬਿਦਯਾ ਕੇ ਪਠਨ ਕੀ ਪ੍ਰਬਿਝਤੀ ਮੈ ਪ੍ਰਥਮ ਉਸ ਵਿਦਯਾ ਮੈ ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਕਾ ਸਿਧ ਹੋਨਾ ਬੀਜ ਹੈ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੈ ਇਨ ਚਾਰੋਂ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ੧., ਪ੍ਰਯੋਜਨ ੨., ਸੰਬੰਧ ੩., ਵਿਖਯ ੪., ਯੇ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਨਾਮ ਹੈ। ਅਨੁਬੰਧ ਚਾਰੋਂ ਕਾ ਏਕ ਨਾਮ ਹੈ। ਅਧਿਕਾਰ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ, ਅਧਿਕਾਰ ਨਾਮ ਜਿਸ ਸੇ ਪੁਰਖ ਕਿਸੇ ਕਾਮ ਯੋਗਯ ਹੋ ਜਾਵੇ ਉਸ ਵਸਤੁ ਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਵਿਦਯਾ ਮੈ ਬਿਬੇਕਾਦਿਕ ਚਾਰ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਪੁਰਖ ਸੁਵਣਾਦਿ ਕਾਮ ਕੇ ਯੋਗਯ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਬਿਬੇਕਾਦਿਕੋ ਕਾ ਨਾਮ ਈਹਾ ਅਧਿਕਾਰ ਹੈ ਤਿਨੋ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਨਾਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ। ਬਿਬੇਕਾਦਿਕੋ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪੋਂ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣੇ ਮੈ ਦੇਖ ਲੇਨਾ ਜਿਸ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਵਿਦਯਾ ਮੈ ਪ੍ਰਬਿਝਤ ਹੋਈਏ ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਸੋ ਆਗੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਏਕ ਅਵਾਂਤਰ ੧, ਦੂਸਰਾ ਪਰਮ ੨, ਜਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਵਹੁ ਇਸ ਵਿਦ੍ਯਾ ਮੈ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਏਕ ਜਾਨਨਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਜੀਵੇਸ ਕਾ ਅਭੇਦ ਗਯਾਨ ਹੈ। ਇਸ ਗਯਾਨ ਕਾ ਸੂਚਨ ਈਹਾਂ ਜੀਵ ਈਸ ਦੋਨੋ ਮੈ ਅਨੁਗਤ ਏਕਾਕਾਰ ਚੇਤਨ ਕੇ ਬੋਧਕ ਸਤਨਾਮ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਵਾਕ ਨੇ ਕੀਆ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਆਗੇ ਔਰ ਫਲ ਨਾ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਆਪ ਹੀ ਫਲ ਹੋਵੇ, ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਪਰਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ। ਵਹੁ ਇਸ ਵਿਦਯਾ ਮੈ ਦੋ ਅੰਸ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਨ ਮੈ ਪਹਲਾ ਅੰਸ ਜਨਮ ਮਰਣ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਫੇਰ ਕਬੀ ਜੀਵ ਕੋ ਨਾ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੈ ਅਗਯਾਨ ਤਤ ਕਾਰਯ ਕੀ ਨਿਬਿਝਤੀ ਕਹਤੇ ਹੈ ਤਥਾ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਅਤੰਤਾ ਭਾਵ ਕਹਤੇ ਹੈ ਤਥਾ ਦੁਖ ਕਾ ਅਤੰਤ ਨਾਸ ਕਹਤੇ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਅੰਸ ਜਿਸ ਆਨੰਦ ਕੇ ਆਗੇ ਸਭੀ ਆਨੰਦ ਤੁਛ ਹੈ ਐਸੇ ਪਰਮ ਸੁਖ ਕਾ ਲਾਭ ਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਪਰਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕਾ ਸੂਚਨ ਈਹਾਂ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਜਨਮ ਮਰਣਾਦਿ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਭਯ ਸੇ ਹੀਨ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਬੋਧਕ ਨਿਰਭਯ ਪਾਠ ਨੇ ਕੀਆ ਹੈ ਵਾ ਜਾਗ੍ਰਤ ਸ੍ਰੂਪਨ ਸੁਖਪਤਿ ਰੂਪ ਭਵ ਸੇ ਹੀਨ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਬੋਧਕ ਨਿਰਭਵ ਪਾਠ ਨੇ ਕੀਆ ਹੈ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨਾਦਿਕੋ ਕੇ ਆਪਸ ਮੇ ਮੇਲ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਸੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈ ਜਿਨ ਮੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਯ ਪ੍ਰਾਪਕ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਜੋ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੀ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਯ ਹੈ ਜਿਸਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੀ ਹੈ ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਕ ਹੈ। ਐਸੇ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਅਰ ਗਯਾਨ ਕਾ ਜਨਯ ਜਨਕ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਅਰ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਬੋਯਯ ਬੋਧਕ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਪੜਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਸਾਥ ਪਾਠਯ ਪਾਠਕ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਐਸੇ ਔਰ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨੇ ਇਸ ਕਾ ਸੂਚਨ ਈਹਾਂ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈ ਸਪਸ੍ਰ ਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਵਿਦਯਾ ਸੇ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਕੇ ਜਾਣੀਯੇ ਸੋ ਵਸਤੁ ਤਿਸ ਵਿਦਯਾ ਕਾ ਵਿਖਯ ਕਹੀਯੇ ਹੈ ਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ ਕੇ ਦੋ ਸ੍ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ ਏਕ ਅਗਯਾਤ ਦੂਸਰਾ ਗਯਾਤ ਨਾ ਜਾਨੇ ਹੂਯੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਅਗਯਾਤ ਕਹੇ ਹੈ ਔ ਅਗਯਾਤ ਕੇ ਗਯਾਨ ਹੇਤ ਵਿਦਯਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੋ ਅਗਯਾਤ ਸ੍ਰੂਪ ਅਨੇਕ ਹੈ। ਜੀਵ ਕਾ ਈਸ ਕਾ ਈਸ ਕੀ ਭਕਤੀ ਕਾ ਜੀਵ ਈਸ ਕੇ ਅਭੇਦ ਕਾ ਹੈ ਔਰ ਅਨੇਕ ਹੈ। ਜਿਨ ਸ੍ਰੂਪੋਂ ਕਾ ਇਸੀ ਵਿਦਯਾ ਸੇ ਗਯਾਨ ਹੋਕਰ ਤਿਨ ਗਯਾਤੋ ਸੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਿਧ ਹੋਨੇ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਇਨ ਸਭ ਮੈ ਅਤੰਤ ਅਗਯਾਤ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਅਭੇਦ ਹੈ ਜਿਸ ਕੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਜੋਤਿ ਮੈ ਜੋਤਿ ਕਾ ਸਮਾਵਨਾ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਵਹੀ ਅਗਯਾਤ ਹੁਯਾ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਵਿਖਯ ਹੈ ਈਹਾਂ ਇਸ ਵਿਖਯ ਕਾ ਸੂਚਨ ਅਪਨੇ ਅਸ੍ਰਿਤ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਅਗਯਾਨ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧ ਕੇ ਅਭਾਵ ਬੋਧਕ ਨਿਰਵੈਰ ਪਦ ਨੇ ਕੀਆ ਹੈ। ਅਰ ਇਸ ਅਗਯਾਤ ਰੂਪ ਅਭੇਦ ਵਿਖਯ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਪਰਮਾਨੰਦ ਹੈ ਔ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਸਭ ਜਨ ਚਾਹ ਕਰੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਭਕ੍ਰੀ ਪੂਰਬਕ ਗਯਾਨ ਸੇ ਗਯਾਤ ਹੁਯਾ ਯਹ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਰੂਪ ਅਭੇਦ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਇਸ ਕਾ ਸੂਚਨ ਨਿਰਭਉ ਪਦ ਸੇ ਪੂਰਬ ਕੀਆ ਹੈ ਸੁਵਣ ਕੀਰਤਨ ਸਮਰਣ ਭਕਤੀਯੋ ਕੇ ਯੋਗਯ ਨਾਮ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਮੇ ਸਤ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ ਕਹੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਈਸ੍ਰ ਕੀ ਭਕਤੀ ਇਸ ਕਾ ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਵਾ ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣੇ ਮੈ ਲਿਖੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਮੁਖ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਏਕ ਗਯਾਨ ਤੋ ਇਸ ਕਾ ਮੁਖ ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਔ ਇਸ ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਹਰਿ ਭਗਤੀ ਚਿਤ ਸੁਧੀ ਬਿਬੇਕ ਵੈਰਾਗਯ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸਮ ਦਮ ਉਪਰਤਿ ਤਿਤਿਖਯਾ ਸ੍ਰਯਾ ਸਮਾਧਾਨਤਾ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਗੁਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਨਾ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਯੇ ਸਭੀ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਭਕਤੀ ਇਨ ਸਭ ਮੈ ਗਯਾਨ ਕੇ ਮੁਖਯ ਸਾਧਨ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਦਯਾ ਕਾ ਹੇਤੁ ਹੈ। ਯਾਂ ਤੇ ਭਕਤੀ ਪੂਰਬਕ ਗਯਾਨ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਅਵਾਂਤਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ ਯਹ ਪੀਛੇ ਸੂਚਨ ਮੈ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਅਨਬੰਧ ਚਤੁਸ੍ਰੇ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਸੂਚਨ ਕਰ ਜਪਨੇ ਹੇਤ ਉਪਦੇਸ ਕੀਯੇ ਜਪ ਪਦ ਸੇ ਇਸ ਬਾਣੀ ਕਾ ਨਾਮ ਸੂਚਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਇਸ ਮੇਂ ਵਿਖਯ ਆਦਿਕ ਅਨੁਬੰਧੋ ਕਾ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਪੂਰਬ ਸਤਨਾਮਾਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈ ਕਹੇ ਕਰਤਾ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਸਤ ਸ੍ਰੂਪ ਉਪਾਦਾਨ ਮੈ ਸਰਬ ਕਾ ਅਭੇਦ ਸਿਧ ਕਰਤੇ ਹੈ।

ਆਦਿ ਸਚੁ ਜੁਗਾਦਿ ਸਚੁ॥

(ਆਦਿ ਇਤਿ) ਆਦਿ ਪਦ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਕਾ ਐ ਹੇਤੁ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਜੁਗਾਦਿ ਪਦ ਜੁਗ ਹੈ ਆਦਿ ਜਿਸਕੇ ਸੇ ਕਹੀਯੇ ਜੁਗਾਦਿ ਵਾ ਜੁਗੋ ਕਾ ਜੋ ਹੋਵੈ ਆਦਿ ਜੋ ਕਹੀਯੇ ਜੁਗਾਦਿ ਐਸੇ ਦੋ ਅਰਥੋ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ ਦੋਨੋ ਮੈ ਪਹਲੇ ਅਰਥ ਵਿਖੇ ਜੁਗਾਦਿ ਪਾਠ ਸਤ ਤ੍ਰੇਤਾ ਦ੍ਰਾਪਰ ਕਲਿਜੁਗ ਹੈ ਆਦਿ ਨਾਮ ਹੇਤੁ ਜਿਸ ਆਪਨੇ ਮੇ ਉਤਪਨ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਤਿਸਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ।

ਦੂਜੇ ਅਰਥ ਮੈ ਜੁਗਾਦਿ ਪਦ ਜੁਗੋਂ ਸੇ ਲੇ ਨਿਖਲ ਸਥੂਲ ਸੂਖਮ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਆਦਿ ਨਾਮ ਹੇਤੁ ਜੋ ਬਹੁਤ ਹੋਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਤਿਸ ਇਛਾ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ ਵਾ ਦੂਜੇ ਅਰਥ ਮੇ ਹੀ ਜੁਗ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜਲ ਅਗਨਿ ਵਾਯੂ ਚਾਰ ਤਿਨਕਾ ਆਦਿ ਨਾਮ ਹੇਤੁ ਜੋ ਆਕਾਸ ਤਿਸ ਆਕਾਸ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਐਸੇ ਤੀਨੋਂ ਅਰਥੋ ਮੈ ਜੁਗਾਦਿ ਪਦ ਕਾਲ ਸਹਿਤ ਸੰਪੂਰਣ ਸੂਖਮ ਸਥੂਲ ਜਗਤ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਰਜਤਾਦਿਕ ਮਿਥਯਾ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਸੁਕਤੀ ਆਦਿਕ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਹੀ ਹੁਏ ਤੈਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਧੂਮ ਪਹਾਰ ਰੂਪ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਆਦਿ ਕਹੀਏ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਮੇ ਸਚ ਨਾਮ ਏਕ ਪਰ ਪੁਰਖ ਹੀ ਹੁਯਾ ਯਹ ਪਹਲੀ ਤੁਕ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜੈਸੇ ਰਜਤਾਦਿਕੋਵਤ ਤਿਨਕੇ ਉਤਪਤੀ ਕਾਲ ਕੋ ਭੀ ਸੁਕਤੀ ਆਦਿਕ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨੋ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਰਜਤਾਦਿਕ ਮਿਥਯਾ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਉਤਪਤੀ ਕਾਲ ਭੀ ਸੁਕਤੀ ਆਦਿਕ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਜੁਗਾਦਿ ਕਹੀਯੇ ਧੂਮ ਪਹਾਰ ਰੂਪ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਉਤਪਤੀ ਕਾਲ ਭੀ ਸਹਿਤ ਸੂਖਮ ਥੂਲ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਸਚ ਨਾਮ ਏਕ ਪਰ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਪਨੇ ਉਪਾਦਾਨ ਪਰ ਪੁਰਖ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ ਯਹ ਦੂਸਰੀ ਤੁਕ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ ਪਾਠ ਸੇ ਭੂਤਕਾਲ ਐਂ ਭੂਤਕਾਲ ਮੇ ਹੁਈ ਸਰਬ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕੋ ਸਰਬ ਵਿਖਯੋਂ ਕੇ ਸਹਿਤ ਪਰ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਸਿਧ ਕਰਕੇ ਅਬ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਐਂ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸਰਬ ਵਿਖਯੋਂ ਕੋ ਪਰ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ-

ਹੈ ਭੀ ਸਚੁ ਨਾਨਕ ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਚੁ ॥

(ਹੈ ਭੀ ਇਤਿ) ਹੈ ਨਾਮ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਐਂ ਤਿਸ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਹੈ ਭੀ ਕਹੀਯੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਕੇ ਸਹਿਤ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਸਚ ਨਾਮ ਪਰ ਪੁਰਖ ਹੈ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਥਯਾ ਰਜਤਾਦਿਕ ਐਂ ਤਿਨਕਾ ਬਿਤੀ ਕਾਲ ਸੁਕਤੀ ਰੂਪ ਹੈ ਏਵੰ ਹੋਸੀ ਪਾਠ ਭੀ ਭਵਿਖਯਤ ਕਾਲ ਐਂ ਤਿਸ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਸਰਬ ਕੀ ਪ੍ਰਲਯ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੋਸੀ ਭੀ ਕਹੀਯੇ ਭਵਿਖਯਤ ਕਾਲ ਕੇ ਸਹਿਤ ਭਵਿਖਯਤ ਕਾਲ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਲਯ ਭੀ ਸਚ ਨਾਮ ਪਰ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਹੀ ਹੈ। ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਿਥਯਾ ਰਜਤਾਦਿਕੋ ਕਾ ਨਾਮ ਸਿਪੀਆਦਿਕੋ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਬਿਨਾ ਔਰ ਜਗਾ ਨਾ ਦੇਖਨੇ ਤੇ ਤਿਨਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੋ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੂਪ ਸਰਬ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਪਹਲੇ ਕਹਿਆ ਸਰਬ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਬਿਤੀ ਪ੍ਰਲਯ ਕਾਲ ਮੇ ਭੀ ਕਾਹੂ ਵਸਤੁ ਕੀਤਾ ਸੇ ਭਿੰਨ ਸਤਾ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਭੀ ਤਿਸਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪਰ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਆਸਰੇ ਕੀ ਸਤਾ ਤੇ ਭਿੰਨ ਇਨ ਕੀ ਸਤਾ ਕਾ ਨਾ ਹੋਨਾ ਹੀ ਇਨ ਸਭ ਕੋ ਹਰਿ ਰੂਪਤਾ ਹੈ। ਯਹ ਸਾਰੇ ਆਦਿ ਸਚ ਸੇ ਲੇ ਪਾਠ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਆ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਅਥਵਾ ਅਗਲੇ ਪਾਠ ਕੇ ਇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਟੀਕਾ ਕਾ ਸ੍ਰੁਤ੍ਰੁਪ ਸੂਚਨ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਨਾਨਕ ਸਤ ਇਸ ਸ੍ਰੁਤ੍ਰੁਪ ਬੋਧਕ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ ਕਹੇ ਹੈ-

(ਆਦਿ ਇਤਿ) ਆਦਿ ਸਰਬ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਪਹਲੇ ਭੀ ਵਹੁ ਪਰ ਪੁਰਖ ਸਚ ਹੈ। ਰੂਪ ਹੁਯਾ ਜੁਗਾਦਿ ਸਾਰੇ ਸੂਖਮ ਸਥੂਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾਲ ਮੈ ਭੀ ਵਹੁ ਸਚ ਹੈ ਸ੍ਰੁਤ੍ਰੁਪ ਹੁਯਾ ਹੈ ਭੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਕੀ ਬਿਤੀ ਕਾਲ ਮੇ ਭੀ ਵਹੁ ਸਚ ਹੈ ਸ੍ਰੁਤ੍ਰੁਪ ਹੈ, ਹੋਸੀ ਭੀ ਸਾਰੇ ਜਗਤ ਕੇ ਪ੍ਰਲਯ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਭੀ ਵਹੁ ਸਚ ਹੈ ਸ੍ਰੁਤ੍ਰੁਪ ਹੋਵੇਗਾ॥੧॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋ ਮੈ ਤਿਸ ਪਰ ਪੁਰਖ ਕਾ ਹੋਨਾ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਕਥਨ ਕੀਆ ਯਾ ਤੇ ਪਹਿਲੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਪਰ ਪੁਰਖ ਮੈ ਸਰਬ ਦ੍ਰੈਤ ਕਾ ਅਭਾਵ ਔ ਦੂਸਰੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਤਿਸਕਾ ਸਰਬ ਕਾਲੋ ਮੇ ਹੋਨਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਅਦੁਤੀ ਅਬਿਨਾਸੀ ਰੂਪ ਵਿਖਯ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਪੁਨਾ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ ਪਰੰਤੁ ਇਸ ਨਿਰਣੇ ਕਰੇ ਸ੍ਰੁਤ੍ਰੁਪ ਕਾ ਚਿਤ ਮੈ ਯਥਾਰਥ ਭਾਨ ਚਿਤ ਕੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਚਿਤ ਕੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀਪੁਨੇ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਗੁਰੂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਧਰਮੇ ਕੇ ਕਹਤੇ ਹੈ।

ਸੋਚੈ ਸੋਚਿ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਸੋਚੀ ਲਖ ਵਾਰ॥

(ਸੋਚੈ ਇਤੀ) ਈਹਾ ਸੋਚੈ ਪਦ ਚਿੰਤਨ ਪਰ ਹੈ ਸੋਚਿ ਪਦ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਪਰ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਕੇ ਕਰਣੇ ਬਿਨਾ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਚਿਤ ਕੀ ਮੈਲ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਇਤਨੇ ਚਿੰਤਨ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਚਿਤ ਕੀ ਪ੍ਰਵਿਤ੍ਰਤਾਈ ਨਹੀ ਹੋਤੀ ਜੇ ਨਾਮ ਜੇਕਰ ਵਹੁ ਚਿੰਤਨ ਕਰੀਯੋ ਲਖਵਾਰ ਅਗਿਣਤਵਾਰ ਵਾ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਕਿੰਤੁ ਤਾ ਕੇ ਕਰਣੇ ਸੇ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਵੈਸਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਤਾ ਹੁਯਾ ਗਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਕੇ ਕਰੇ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮੇ ਮੇ ਮੁਖਯ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਭਕ੍ਰੀ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਚਿਤ ਸੁਧੀ ਹੇਤ ਤਿਸ ਕੇ ਕਰੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਲਿਖਤੇ ਹੈ- 'ਹਰਿ ਕੀ ਭਗਤਿ ਕਰਹੁ ਮਨ ਮੀਤ॥ ਨਿਰਮਲ ਹੋਇ ਤੁਮਾਰੋ ਚੀਤ॥' ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕਾ ਭਗਤੀ ਸੇ ਚਿਤ ਸੁਧ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਪਰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਚਿਤ ਮੈ ਬਿਬੇਕ ਵੈਰਾਗਯ ਭੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਏਤੀ ਵਾਰਤਾ ਗੁਰੂ ਕਹੀ ਤੁਕ ਸੇ ਸੂਚਨ ਕਰਕੇ ਅਬ ਸਮਾਦਿ ਸਾਧਨ ਲਿਖਤੇ ਹੈ-

ਚੁਪੈ ਚੁਪ ਨ ਹੋਵਈ ਜੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਲਿਵਤਾਰ॥

(ਚੁਪੈ ਇਤਿ) ਚੁਪੈ ਯਹ ਪਦ ਬਾਣੀ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਕਾ ਸੂਚਕ ਹੈ, ਲਿਵ ਪਦ ਸਮਾਧਿ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਤਾਰ ਪਦ ਸਮਾਧਿ ਕੀ ਅਖੰਡਤਾ ਕਹਤਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਚੁਪੈ ਕਹੀਯੋ ਬਾਣੀ ਸੇ ਲੇ ਸੰਪੂਰਣ ਨੇਤ੍ਰ ਕਰਣਾਦਿਕ ਬਾਹਰ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕੇ ਰੋਕਣੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਚੁਪ ਨਾ ਹੋਵਈ ਕਹੀਏ ਮਨ ਕਾ ਸਮ ਰੂਪ ਰੋਕਣਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਤਾਰ ਨਾਮ ਤੇਲ ਧਾਰਾਵਤ ਏਕ ਰਸ ਲਿਵ ਨੇਤ੍ਰੋ ਕੇ ਮੀਟਨ ਰੂਪ ਸਮਾਧਿ ਕੇ ਲਾਇ ਰਹਾ ਕਹੀਏ ਬਿੜਾਲੀ ਕੀ ਤਰਾ ਲਗਾਯ ਰਖੇ ਕਿੰਤੁ ਮਨ ਕਾ ਰੋਕਨਾ ਰੂਪ ਸਮ ਤੋ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੈ ਕਹੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕੋ ਸੇ ਹੀ ਹੋ ਸਕੇ ਹੈ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੈ ਕਹਯਾ ਹੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮਨ ਮੈ ਵਿਖਯੋਂ ਕੇ ਚਿਤਵਤਾ ਹੁਯਾ ਉਪਰ ਸੇ ਨੇਤ੍ਰਾਦਿ ਮੂੰਦਕੇ ਕਰਮੇਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕੇ ਰੋਕੇ ਹੈ ਵਹੁ ਮਿਥਯਾ ਆਚਾਰ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵਿਖਯੋਂ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਮਨ ਕੇ ਰੋਕਨੇ ਸੇ ਸਰਬ ਬਾਹਰ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕਾ ਰੁਕਨਾ, ਕਹਨੇ ਸੇ ਮਨ ਕਾ ਰੁਕਨਾ ਰੂਪ ਸਮ ਸਾਧਨ ਔ ਬਾਹਰ ਕੇ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕਾ ਰੁਕਨਾ ਰੂਪ ਦਮ ਸਾਧਨ ਨਿਰਣੇ ਕੀਯੋ ਉਪਰਤਿ ਤਿਤਿਖਯਾ ਸ੍ਰੁਯਾ ਸਮਾਧਾਨਤਾ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਇਨ ਹੀ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਸੇ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਸ੍ਰੁਤ੍ਰੁਪ ਦੇਖਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਹੋਵੇ ਨਿਰਣੇ ਸਾਗਰ ਮੈ ਦੇਖ ਲੇਨਾ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਸੇ ਲੇ ਬਿਬੇਕਾਦਿ ਤੀਨ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰ ਗੁਰੂ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰਤੇ ਹੈ।

ਭੁਖਿਆ ਭੁਖਿ ਨ ਉਤਰੀ ਜੇ ਬੰਨਾ ਪੁਰੀਆ ਭਾਰ॥

(ਭੁਖਿਆ ਇਤਿ) ਈਹਾ ਭੁਖਿਆ ਪਦ ਵਿਖਯੋਂ ਕੀ ਅਤਯੰਤ ਤ੍ਰਿਸ੍ਨਾ ਪਰ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਇਸ ਲੋਕ ਕੇ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਜੋ ਆਉਨੇ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ ਵਿਖੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇ ਭੋਗਨੇ ਸੇ ਔਰ ਤਿਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਾਲਿਯੋਂ ਕੀ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਹੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ ਜੇਕਰ ਦਿਬਜ ਭੋਗੋਂ ਵਾਲੀ ਇੰਦ੍ਰਪੁਰੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੇ ਭੀ ਭਾਰ ਨਾਮ ਸਮੂਹੋਂ ਕੇ ਪੁਰਖ ਬੰਨਾ ਨਾਮ ਇਕਤ੍ਰ ਕਰ ਲੇਵੇ ਭਾਵ ਯਹ ਜੈਸੇ ਅਗਨਿ ਘ੍ਰਿਤ ਪਾਵਨੇ ਸੇ ਨਹੀ ਸਾਂਤ ਹੋਵੇ ਜਲ ਪਾਵਨੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਵਿਖਯੋਂ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਤਿਨ ਕੇ ਭੋਗ ਔ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਉਲਟੀ ਬਢੇ ਹੈ ਕਿੰਤੁ ਤਿਨਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਉਲਟੀ ਜੋ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਤਾ ਸੇ ਵਹੁ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬਚਨ ਹੈ 'ਬਿਨਾ ਸੰਤੋਖ ਨਹੀ ਕੋਊ ਰਾਜੈ' ਤਬਾ 'ਸਹਸ ਖਟੇ ਲਖ ਕਉ ਉਠਿ ਧਾਵੈ॥ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਨ ਆਵੈ ਮਾਇਆ ਪਾਛੈ ਪਾਵੈ॥' ਇਤਿਜਾਦਿ ਵਿਖਯੋਂ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਕੋ ਛੋਡ ਕੇ ਜੋ ਸਾਸਤ੍ਰ ਪੜੇ ਚਤੁਰ ਵਿਖਯੋਂ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀਆਂ ਸਭੀ ਸਿਆਣਪਾ ਨਿਸਫਲ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ-

ਸਹਸ ਸਿਆਣਪਾ ਲਖ ਹੋਹਿ ਤ ਇਕ ਨ ਚਲੈ ਨਾਲਿ ॥

(ਸਹਸ ਇਤਿ) ਜੋ ਪੁਰਖ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਅਰ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਮੈ ਅਤਿ ਚਤੁਰ ਹੈਂ ਤਿਨੋਂ ਕੀਆਂ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਮੈ ਕਹੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਕੀਆਂ ਸਿਆਣਪਾ ਨਾਮ ਬੁਧੀਆਂ ਹਜਾਰਾ ਅਰ ਲਾਖਾ ਭੀ ਚਾਹੇ ਹੋਵੇ ਤੋ ਭੀ ਤਿਨਾ ਸਿਆਣਪਾ ਮੇ ਸੈ ਏਕ ਭੀ ਤਿਨਕੋ ਪਰਲੋਕ ਮੈ ਲਾਭ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਤਿਨਕੇ ਸਾਥ ਨਹੀ ਚਲੇ ਯਾ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਬਿਨਾ ਤਿਨ ਮੰਦਭਾਗੀਯੋਂ ਕੀਆਂ ਸਭੀ ਸਿਆਣਪਾ ਨਿਸਫਲ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਰੂਪ ਚੌਥੇ ਸਾਧਨ ਕੋ ਕਹ ਕਰ ਜੈਸੇ ਚਾਰ ਸਾਧਨੋਂ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਨਾ ਤਿਸ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਕਹਤੇ ਹੈ-

ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੈ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ॥

(ਕਿਵ ਇਤਿ) ਸਾਧਨੋਂ ਵਾਲਾ ਸਿਖਯ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰਤਾ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਸਚ ਕਾ ਆਪਨੇ ਪੂਰਬ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ ਮੈ ਕਿਵ ਨਾਮ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਸ ਸਚ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਸਚਜਾਰਾ ਨਾਮ ਸਤ੍ਰਵਾਦੀ ਹੋਵੋਂ ਯਹ ਸਿਖਯਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਨ ਕਰ ਜੇ ਗੁਰ ਯਹ ਉਤਰ ਕਹੇਂ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤੂ ਅਗਯਾਨ ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਯ ਮਿਥਯਾ ਸੰਸਾਰ ਦ੍ਰਿੜ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰ ਸਤ੍ਰਵਾਦੀ ਹੋ, ਤਿਸ ਪੈ ਸਿਖ ਤਿਨਕੇ ਨਾਸ ਹੇਤ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਤਾ ਹੈ- (ਕਿਵ ਇਤਿ) ਕਿਵ ਨਾਮ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੂੜੇ ਕਹੀਯੇ ਮਿਥਯਾ ਰੂਪ ਅਗਯਾਨ ਔ ਤਿਸਕੇ ਕਾਰਯ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿੜ ਕਾ ਪਾਲ ਨਾਮ ਤੰਬੂ ਕੀ ਤਰਾ (ਆਪਨੇ ਬੀਜ ਮੇ ਢਕ ਲੇਨੇ ਵਾਲਾ ਤੰਬੂ ਰੂਪ ਵਾ ਪੁਲ ਕੀ ਤਰਾ) ਮੇਰੇ ਕੋ ਆਛਾਦਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਲ ਰੂਪ ਪੜਦਾ ਤੁਟੇ ਨਾਮ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਦ੍ਰਿੜ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਸੇ ਮੈ ਅਦੁਤੀ ਸਚ ਕੇ ਜਾਨਕੇ ਤਿਸ ਮੈ ਬਿਤ ਹੁਯਾ ਤਿਸ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੋਂ ਸਿਖਯ ਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨਕੇ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਮੈ ਚਿਤ ਕੀ ਬਿਤੀ ਵਾਲੇ ਸਤਵਾਦੀ ਗੁਰੂ ਤਿਸ ਕੋ ਕੂੜ ਅਦੁਤੀ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਕਾ ਪੜਦਾ ਸਤ ਮੈ ਚਿਤ ਕੀ ਬਿਤੀ ਕਰਾ ਕਰ ਸਤਵਾਦੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਉਪਦੇਸ ਕਹਤੇ ਹੈ-

ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਨਾਨਕ ਲਿਖਿਆ ਨਾਲਿ ॥ ੧ ॥

(ਹੁਕਮਿ ਇਤਿ) ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਹੁਕਮ ਔ ਰਜਾਯ ਪਦ ਆਗਯਾ ਕੇ ਵਾਚਕ ਹੈ ਔ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤਿ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੈ ਹੁਕਮੀ ਰਜਾਈ ਆਗਯਾ ਵਾਲੇ ਕੇ ਵਾਚਕ ਹੈ ਆਗਯਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਵੇਦ ਔ ਸਤ੍ਰਨਾਮਾਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਵੇਦ ਕੋ ਆਗਯਾਪਨਾ ਮਾਰੂ ਕੀ ਵਾਰ ਮੈ ਲਿਖਾ ਹੈ ਹਰਿ ਆਗਯਾ ਹੋਏ ਵੇਦ ਇਤਿ ਹਰਿ ਆਗਯਾ ਕਹੀਯੇ ਹਰਿ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਹੋਏ ਵੇਦ ਤੈਸੇ ਸਤ੍ਰਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਹੁਯਾ ਯਾ ਤੇ ਰਜਾਈ ਕਹੀਯੇ ਹੁਕਮ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਹੁਕਮ ਨਾਮ ਵੇਦਾਦਿ ਵਿਦਯਾ ਮੈ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਵਿਖੇ ਕਹੀ ਵਿਚਾਰ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੈ ਵਿਚਾਰਣੇ ਮੈ ਚਲਣਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਨਾ ਜਿਸ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਔ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਕਯਨ ਕੇ ਬਿਚਾਰਣੇ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਯਾਨੀ ਬਨ ਅਗਯਾਨ ਤਤ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿੜ ਪੜਦਾ ਨਾਸ ਕਰ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਰ ਮੈ ਬਿਤ ਹੁਯਾ ਸਤ੍ਰ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ ਵਹੁ ਆਗਯਾ ਕਹਾਂ ਖੋਜੋ ਜਿਸ ਸੇ ਵੈਸਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਪੂਛਤੇ ਸਿਖ ਕੋ ਗੁਰੂ ਬਤਾਵੇ- (ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਮੈ ਨਾਨਕ ਨੇ ਵਹੁ ਆਗਯਾ ਸਤ੍ਰ ਨਾਮਾਦਿ ਰੂਪ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਈਹਾ ਸਾਥ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਔਰ ਆਗੇ ਮੈਨੇ ਵੇਦਾਦਿ ਰੂਪ ਭੀ ਜਗਤ ਰਚਨਾ ਕੇ ਸਾਥ ਹੀ ਲਿਖੀ ਹੂਯੀ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਉਸ ਆਗਯਾ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਯ ਮੈ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਵਾਲਾ ਹੁਯਾ ਤੂੰ ਸਤ੍ਯਵਾਦੀ ਬਨਾ ੧ ਅਰ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਯ ਮੈ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਦ੍ਰੈਤ ਕੇ ਕਲਪਤ ਜਾਨ ਕੇ ਹੋਵੇ। ਸੇ ਦ੍ਰੈਤ ਕੇ ਕਲਪਤ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨ ਯਹ ਕਹੇ-

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਆਕਾਰ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ॥

(ਹੁਕਮੀ ਇਤਿ) ਹੁਕਮੀ ਕਹੀਯੇ ਹੁਕਮ ਵਾਲੇ ਮਾਯੀ ਈਸ੍ਵਰ ਸੇ ਹੀ ਹੋਵਨ ਬਨੇ ਹੈ। ਸੰਪੂਰਣ ਸੂਖਮ ਸਬੂਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਆਕਾਰ ਨਾਮ ਚਰਾਚਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮਾਯਾ ਹੀਨ ਕੇ ਵਲ ਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਬਨੇ ਯਾ ਤੇ ਮਾਯੀ ਕੇ ਰਚੇ ਆਕਾਰੋ ਕੇ ਮਾਯਾ ਕੇ ਸਹਿਤ ਪੂਮ ਪਹਾਰਵਤ ਝੁਠੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਤ੍ਯ ਵਸਤੁ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਅਦੁਤੀ ਹੈ ਸਤ੍ਯਵਾਦੀ ਬਨਨੇ ਹੇਤ ਤਿਸ ਮੈ ਤੂ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਕਰ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਰੋਂਗਾ ਤਿਸ ਮੈ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਪਰੰਤੁ ਪਹਲੇ ਆਪ ਮੇਰੇ ਕੋ ਉਸ ਅਦੁਤੀ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਕਥਨ ਕਰੋ ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਕਹੇ- (ਹੁਕਮੁ ਇਤਿ) ਹੁਕਮ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦ ਔ ਸਤਨਾਮ ਰੂਪ ਪਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਹੁਕਮ ਸੇ ਭੀ ਲਖਣਾ ਬਿਨਾ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਦੁਤੀ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਈ ਨਹੀ ਕਹਿਆ ਜਾਵੇ ਯਾ ਤੇ ਹਮ ਉਸਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਸਾਖਯਾਤ ਕੈਸੇ ਕਹੇ ਭਾਵ ਯਹ ਆਗਯਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਨੇ ਤੇ ਨਹੀ ਕਹਤੇ ਸਾਖਯਾਤ ਨਾ ਕਹਨਾ ਜਿਸਕੋ ਮਨ ਬਾਣੀ ਨਹੀ ਵਿਖਯ ਕਰਤੇ ਐਸੇ ਵੇਦ ਮੈ ਕਹਯਾ ਹੈ ਅਰ ਗੁਰ ਭੀ ਗ: ਮ. ਪ ਮੈ ਅਰੁ ਸੁਖਮਨੀ ਮੈ ਕਹਤੇ ਹੈ 'ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ' 'ਸਾਧ ਕੀ ਮਹਿਮਾ ਬੇਦ ਨ ਜਾਨਹਿ' ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ ਮਹਤ੍ਵ ਕੋ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ ਵੇਦ ਯਹ ਪਹਲੀ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਅਰ ਸਾਧ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਕੇ ਅਦੁਤੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮਹਿਮਾ ਕੋ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਵੇਦ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ ਲਖਣਾ ਸੇ ਜਾਨੇ ਹੈ ਯਹ ਦੂਸਰੀ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਲਖਣਾ ਸੇ ਭੀ ਜਾਨਨਾ ਨਾ ਮਾਨੇਗੇ ਤਬ ਸਾ.ਮ.ਪ ਮੇ ਜੋ ਲਿਖਿਯਾ ਹੈ, 'ਏਕੁ ਸੁਧਾਖਰੁ ਜਾ ਕੈ ਹਿਰਦੈ ਵਸਿਆ ਤਿਨਿ ਬੇਦਹਿ ਤਤੁ ਪਛਾਨਿਆ॥' ਏਕ ਸੁਧ ਅਖਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਿਸਕੇ ਬਿਚਾਰ ਦ੍ਵਾਰਾ ਹਿਰਦੇ ਮੈ ਬਸਿਆ ਹੈ ਉਸੀ ਨੇ ਲਖਣਾ ਸੇ ਵੈਸੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਵੇਦ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈ ਯਹ ਵੇਦ ਕਾ ਤਤ੍ਵ ਪਛਾਨਿਆ ਹੈ ਰਹੇ ਅਧਿਕ ਵਿਚਾਰ ਮੂਲ ਮੈ ਚਲੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਲਖਣਾ ਸੇ ਬਿਨਾ ਜਿਸਕੋ ਸੂਤੀ ਨਹੀ ਕਹਤੀ ਉਸ ਅਦੁਤੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਹਮ ਭੀ ਨਹੀ ਕਹਤੇ ਯਹ ਮੇਰੇ ਕੋ ਆਪਨੇ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਯ ਮੈ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਕਰਾ ਕਰ ਸਤ੍ਯਵਾਦੀ ਬਨਾਵਨ ਹੇਤ ਪੂਰਬ ਕਹਯਾ ਉਸ ਮੇ ਮੈ ਯਹ ਪੂਛਤਾ ਹੋਂ ਕਿ ਆਸਤ੍ਯਵਾਦੀ ਬਨਨਾ ਹੀ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਯ ਮੈ ਚਿਤ ਥਿਤੀ ਕਰਨੇ ਕਾ ਫਲ ਹੈ ਅਥਵਾ ਕੁਛ ਔਰ ਭੀ ਹੈ ਤਹਾ ਗੁਰੁ ਕਹਤੇ ਹੈ-

ਹੁਕਮੀ ਹੋਵਨਿ ਜੀਅ ਹੁਕਮਿ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ॥

(ਹੁਕਮੀ ਇਤੀ) ਜੋ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਯ ਮੈ ਚਿਤ ਥਿਤੀ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਹੈ ਵਹੁ ਹੁਕਮੀ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦਾਦਿ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋਵਨਾ ਨਾਮ ਹੈ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੁ ਲਿਖਤੇ ਹੈ, 'ਜਿਨਿ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਜੇਹਾ' 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ' 'ਨਾਨਕ ਲੀਨ ਭਇਓ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿਉ ਜਿਉ ਪਾਨੀ ਸੰਗਿ ਪਾਨੀ' ਇਤੀ ਵੇਦ ਭੀ ਲਿਖੇ ਹੈ ਜਿਸ ਜਿਸਨੇ ਦੇਵਤ੍ਰਯੋਂ ਮੇ ਸੇ ਜਾਨਿਆ ਸੋਈ ਤਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੁਯਾ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਯ ਮੈ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਕਾ ਕੇਵਲ ਸਤ੍ਯਵਾਦੀ ਬਨਨਾ ਹੀ ਫਲ ਨਹੀ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਭੀ ਤਿਸਕਾ ਫਲ ਹੈ ਸੋ ਯਹ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਹੀ ਇਸ ਮਤ ਮੈ ਮੁਕਤੀ ਹੈ ਅਰ ਤਿਸ ਕਾ ਦਰਵਾਜਾ ਕੇਵਲ ਗੁਰੁ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਜਨ ਗਯਾਨ ਹੀ ਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਯਹ ਕਹੇ ਹੈ- (ਹੁਕਮਿ ਇਤੀ) ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਹੁਕਮ ਕੋ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਬੋਧਕ ਜਾਨਕੇ ਉਸਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤਿਸੀ ਕੋ 'ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਰਾਮੁ ਹੈ ਆਤਮ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਸਬਦਿ ਵੀਚਾਰਾ ਹੇ' 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਏ' 'ਗੁਰਿ ਸਬਦੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਦੁਤੀਅ ਗਏ ਸੁਖ ਹੋਊ' ਇਤਿਜਾਦਿ ਬਚਨੇ ਸੇ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਯ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋ ਕੇ ਮਿਲੈ ਵਡਿਆਈ ਕਹੀਯੇ 'ਜਬ ਇਸ ਸੇ ਸਭ ਬਿਨਸੇ ਭਰਮਾ॥ ਭੇਦੁ ਨਾਹੀ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਾ॥' ਇਤਿਜਾਦਿ ਗੁਰ ਬਚਨ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਮੇਂ ਕਹੀ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਵਡਿਆਈ ਮਿਲੇ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰੀਯੋ ਕੋ ਤਿਸਕੇ ਬਿਚਾਰ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਕੋ ਕਹ ਕਰ ਤਿਸ ਆਗਯਾ ਸੇ ਉਲਟੇ ਚਲਨੇ ਵਾਲਿਆ ਕੋ ਉਤਮ ਔ ਮਧ ਰੂਪ ਜੂਨੋ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹਤੇ ਹੈ-

ਹੁਕਮੀ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਹੁਕਮਿ ਲਿਖਿ ਦੁਖ ਸੁਖ ਪਾਈਅਹਿ ॥

(ਹੁਕਮੀ ਇਤਿ) ਹੁਕਮ ਵਾਲੇ ਈਸ਼ਰ ਕਰਤਾ ਸੇ ਹੀ ਉਤਮ ਕਹੀਯੋ ਵੇਦ ਮੇਂ ਕਹੀ ਉਪਾਸਨਾ ਔ ਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੋਤੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਤਾਹੀ ਸੇ ਨੀਚ ਕਹੀਯੋ ਨਿਖਿਧ ਕਰਮੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਔ ਨਿਖਿਧ ਭੂਤਾਦਿਕੋ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੋਤੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਗੁਰੂ ਕਹਤੇ ਹੈ, 'ਆਪੇ ਉਝੜਿ ਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਆਪਿ ਵਿਖਾਲੇ ਰਾਹੁ' ਵੇਦ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਉਸ ਸੇ ਸੁਭ ਕਰਾਵੇ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਈਹਾ ਸੇ ਉਤਮ ਲੋਕੋ ਮੈਂ ਲੇ ਜਾਨਾ ਚਾਹੇ ਹੈ ਅਰ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੀ ਉਸ ਸੇ ਅਸੁਧ ਕਰਮ ਕਰਾਵੇ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਈਹਾਂ ਸੇ ਨਿਖਿਧ ਲੋਕੋ ਮੈਂ ਲੇ ਜਾਨਾ ਚਾਹੇ ਹੈ ਤਿਨ ਲੋਕੋ ਮੇਂ ਜਾਕਰ ਜੋ ਵਹੁ ਹੁਕਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਵੇ ਹੈ ਸੋ ਕਹੇ- (ਹੁਕਮਿ ਇਤਿ) ਵੇਦ ਰੂਪ ਹੁਕਮੈ ਜੋ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਸੇ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪਾਪ ਸੇ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਿਨ ਲੋਕੋ ਮੇਂ ਜਾਕਰ ਇਸ ਲਿਖੇ ਹੁਕਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪਾਪੀਯੋ ਨੇ ਦੁਖ ਪਾਈਅਹਿ ਨਾਮ ਦੁਖ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਅਰ ਪੁਨੀਯੋ ਤੇ ਸੁਖ ਪਾਈਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਪੁਨੀ ਸੁਖ ਪਾਵੇ ਹੈ ਅਰ ਪਾਪੀ ਦੁਖ ਪਾਵੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਗੁਰੂ ਅਨੇਕ ਸੁਥਾਨੋ ਮੈਂ ਲਿਖੇ ਹੈ ਹਰਿ ਪਾਪੀਆ ਕੋ ਦੰਡ ਦੇਵੇ ਹੈ ਧਰਮੀਯੋ ਕਾ ਜੈਕਾਰ ਕਰਾਵੇ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਤਮੋ ਕੋ ਸੁਖ ਭੋਗ ਔ ਨੀਚੋ ਕੋ ਦੁਖ ਕਾ ਭੋਗ ਕਹਕੇ ਅਬ ਗੁਰੂ ਉਤਮੋ ਮੈਂ ਔਰ ਬਿਸੇਖ ਕਹਤੇ ਹੈ-

ਇਕਨਾ ਹੁਕਮੀ ਬਖਸੀਸ ਇਕਿ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ ॥

(ਇਕਨਾ ਇਤਿ) ਤਿਨ ਉਤਮੋ ਮੇਂ ਸੇ ਭੀ ਇਕਨਾ ਨਾਮ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰ ਈਸ਼ਰ ਕੋ ਪ੍ਰਸਨ ਕਰਨ ਵਾਲਿਆ ਕੋ ਅਵਤਾਰ ਰੂਪ ਹੋਕਰ ਉਤਰੇ ਤਿਸ ਹੁਕਮੀ ਸੇ ਵਾ ਮੁਕਤੀ ਦਾਤਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਹੋਤ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਹੂਯੋ ਤਿਸ ਹੁਕਮੀ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਬੰਧ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀ ਬਖਸੀਸ ਨਾਮ ਦਾਤ ਹੋਤੀ ਹੈ ਯਹੀ ਉਨਮੋ ਔਰ ਉਤਮੋ ਸੇ ਬਿਸੇਖ ਹੈ ਤਿਨ ਉਤਮੋ ਮੇਂ ਨਿਸਕਾਮੋ ਕਾ ਬਿਸੇਖ ਕਹਕੇ ਸਕਾਮੀਯੋ ਕਾ ਪੁਨਾ ਕਹਤੇ ਹੈ- (ਇਕਿ ਇਤਿ) ਇਕ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ ਕਹੀਯੋ ਤਿਨ ਉਤਮੋ ਮੇਂ ਏਕ ਉਤਮ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਚਿਤ ਮੈਂ ਧਨ ਪੁਤ੍ਰ ਇਸਤਰੀ ਸ੍ਰਗਾਦਿਕੋ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਰਖਕੇ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤਬ ਤਿਨਕੀ ਕਾਮਨਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਈਸ਼ਰ ਨੇ ਜਨਮ ਮਰਣਾਦਿ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਮੈਂ ਵਹੁ ਸਦਾ ਭਰਮਾਈਦੇ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਈਸ਼ਰ ਤਿਨਕੋ ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰ ਮੈਂ ਸਦਾ ਫੇਰੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਵੇਦਾਦਿਕੋ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਾ ਜਾਨ ਕੇ ਜਬ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਤਾ ਹੀ ਸਰਬਦਾ ਦੁਖ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ ਹੈ ਤਬ ਮੰਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਦੁਖ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇਗੇ ਯਹ ਕੈਮੁਤਿਕ ਨਜਾਯ ਸੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜਿਸ ਸੈ ਵਡੀ ਬਸਤੁ ਬਿਗੜੇ ਵਾ ਸੁਧਰੇ ਤਿਸ ਸੇ ਛੋਟੀ ਵਸਤੁ ਕੇ ਬਿਗੜਨੇ ਵਾ ਸੁਧਰਨੇ ਕਾ ਕਿਆ ਕਹਨਾ ਹੈ। ਇਸ ਅਰਥ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਦ੍ਰਿਸਟਾਂਤ ਕੋ ਕੈਮੁਤਿਕ ਕਹੇ ਹੈ ਜੈਸੇ 'ਜਿਹ ਪਰਤਾਪ ਸਿੰਧ ਸੈਲ ਤਰਾਹੀ ਤਿਹ ਜਪ ਨਰ ਨ ਤਰਨ ਕਹੁ ਕਾਹੀ' ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਇਸ ਪ੍ਰਸਨ ਕਾ ਹੁਕਮ ਰਜਾਈ ਚਲਣਾ ਸੇ ਲੇ ਇਕ ਹੁਕਮੀ ਸਦਾ ਭਵਾਈਅਹਿ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਸੇ ਉਤਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਕੇ ਅਬ ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲ ਕਾ ਉਤਰ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ ਗੁਰੂ-

ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰਿ ਸਭੁ ਕੋ ਬਾਹਰਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਤ ਹਉਮੈ ਕਹੈ ਨ ਕੋਇ ॥ ੨ ॥

(ਹੁਕਮੈ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਪਹਲੇ ਜੋ ਤੈਨੇ ਸਤਯਵਾਦੀ ਹੋਨੇ ਕੀ ਰੀਤਿ ਪੂਛੀ ਸੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਰਣੇ ਕਰੀ ਤਿਸ ਸੇ ਤੇਰੇ ਕੋ ਅਦੁਤੀ ਸਤਯ ਮੈਂ ਚਿਤ ਕੀ ਥਿਤੀ ਸੇ ਸਤਯਵਾਦੀਪਨਾ ਰਹੋ ਅਬ ਜੋ ਤੈਨੇ ਪੀਛੇ ਅਗਯਾਨ ਤਤ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕਾਰਯ ਮਿਥਯਾ ਬੰਧਨ ਕੇ ਨਾਸ ਕੀ ਰੀਤਿ ਪੁਛੀ ਥੀ ਤਿਸ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੁਵਣ ਕਰ ਜੇਤੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਵੇਦਾਦਿ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਹੈ ਤਿਸ ਸੰਪੂਰਣ ਮੈ ਸਰਬ ਕਾ ਮੂਲ ਆਗਯਾ ਓਂਕਾਰ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਆਗਯਾ ਐ ਤਿਸ ਵਾਚਕ ਆਗਯਾ ਸੈ ਅਭਿੰਨਤਾ ਕਾ ਵਾਚਯ ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਅਪਨੀ ਮੂਲ ਆਗਯਾ ਓਂਕਾਰ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ। ਤਿਸ ਆਗਯਾ ਸੈ ਬਾਹਰ ਨਹੀ ਪੁਨਾ ਓਂਕਾਰ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਪਰ ਪੁਰਖ ਸੈ ਉਪਜੀ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਤਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਹੈ ਤਾ ਸੈ ਬਾਹਰ ਨਹੀ ਜਬ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮੈ ਅੰਦਰ ਸਭ ਕੋ ਕਹੀਯੋ ਓਂਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਾ ਉਤਪਤਿ ਓਂਕਾਰ ਵੇਦ ਨਿਰਮਏ ਤਥਾ ਪ੍ਰਥਮੇ ਓਂਕਾਰ ਤਿਨ ਕਹਾ ਤਾਤੇ ਜਗਤ ਭਯੋ ਸਭ ਜਾਨੀਯਤ ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਮੇ ਸਰਬ ਕੀ ਮੂਲ ਕਾਰਣ ਕਹੀ ਓਂ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਸੰਪੂਰਣ ਵਾਚਯ ਵਾਚਕ ਰੂਪ ਧੂਮ ਪਹਾਰ ਰਚਨਾ ਕੋ ਜਾਨੇ ਬਾਹਰ ਹੁਕਮ ਨ ਕੋਇ ਕਹੀਯੋ ਓਂ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਸੇ ਬਾਹਰ ਸ੍ਰੁਤੰਤੁ ਕਿਸੇ ਵਾਚਯ ਵਾਚਕ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨੇ ਕਿਤੁ ਕਾਰਯ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਕਾਰਣ ਮੇ ਹੀ ਕਲਪਤ ਜਾਨੇ ਪੁਨਾ ਗੁਰ ਕਹਤੇ ਹੈਂ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੈ ਜੇ ਬੁਝੈ ਨਾਮ ਹਰਿ ਆਗਯਾ ਹੋਏ ਵੇਦ ਇਤਿਯਾਦਿ ਬਚਨ ਸੇ ਹੁਕਮੈ ਕਹੀਏ ਜੇਕਰ ਉਸ ਹੁਕਮ ਕੋ ਉਸ ਕੇ ਕਾਰਣ ਏਕਾਕਾਰ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਅੰਦਰ ਕਲਪਿਤ ਜਾਨੇ ਤਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਬਾਹਰ ਜੈਸੇ ਮੀਮਾਸਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਸਚਾ ਜਾਨਤੇ ਹੈ ਵੈਸਾ ਨਾ ਜਾਨੇ ਤਬ ਤਿਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਅਧਿਸ਼ਾਨ ਕੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰੁਰੂਪ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਰੂਪ ਅਗਯਾਨ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਐ ਅਗਯਾਨ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਅਗਯਾਨ ਸੇ ਜੋ ਦੇਹਾਦਿ ਅਨਾਤਮ ਕੋ ਆਤਮਾ ਜਾਨ ਰਖਿਆ ਵਹੁ ਜਾਨਨਾ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰ ਵਹੁ ਜਾਨਨਾ ਦੂਰ ਭਯਾ ਜੋ ਦੇਹ ਕੋ ਅਪਨਾ ਆਪ ਮਾਨ ਕਰ ਹਉਮੈ ਮੈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੋਂ ਮੈ ਖੜੀ ਹੋਂ ਮੈ ਗੋਰਾ ਹੋਂ ਮੈ ਕਾਲਾ ਹੋ ਐਸੀ ਦੇਹ ਮੈ ਹਉਮੈ ਕਹਤਾ ਥਾ ਸੋ ਕਹੇ ਨ ਕੋਇ ਨਾਮ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਹਤਾ ਭਾਵ ਯਹ ਵਹੁ ਕਹਨਾ ਸਭ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਗਯਾਨ ਐ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਯ ਨਿਖਲ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਕੂੜ ਪਦ ਸੇ ਕਹੇ ਕਾ ਪਾਲ ਨਾਮ ਤੰਬੂ ਰੂਪ ਵਾ ਪੁਲ ਰੂਪ ਪੜਦਾ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੇ ਪਾਲ ਪ੍ਰਸੂ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹਿਆ ॥੨॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਕਿਵ ਸਚਿਆਰਾ ਹੋਈਐ ਕਿਵ ਕੂੜੇ ਤੁਟੈ ਪਾਲਿ ਇਸ ਪਾਠ ਸੇ ਕੀਯੋ ਪ੍ਰਸੂ ਕਾ ਹੁਕਮਿ ਰਜਾਈ ਸੇ ਲੇ ਹਉਮੈ ਕਹੇ ਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੇ ਉਤਰ ਲੋਕਰ ਅਬ ਸਿਖ ਤਿਸ ਮੈ ਅਧਿਕ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਸਨ ਉਠਾਵੇ ਹੈ-

ਗਾਵੈ ਕੇ ਤਾਣੁ ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਤਾਣੁ ॥

(ਗਾਵੈ ਕੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਪਨੇ ਪੂਰਬ ਯਹ ਕਹਿਆ ਜੋ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਵੇਦ ਐ ਸਤਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਅਦੁਤੀ ਸਤਯ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨੇ ਹੈ ਵਹੁ ਮੈ ਅਦੁਤੀ ਸਤਯ ਰੂਪ ਹੂ ਐਸੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਨਿਖਲ ਅਗਯਾਨ ਤਤ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਕੂੜ ਕੇ ਪੜਦੇ ਸੇ ਛੂਟ ਕੇ ਸੰਪੂਰਣ ਅਹੰਤਾ ਮਮਤਾ ਬੰਧਨੋ ਸੇ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੋ ਯਥਾਰਥ ਕਹਯਾ ਪਰੰਤੁ ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਸਤਯ ਕੇ ਕਹਨੇ ਮੈ ਵੇਦਾਦਿ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਕਾ ਬਲ ਹੈ। ਇਸ ਕੋ ਕੋਨ ਗਾਵੈ ਹੈ ਸੋ ਬਤਾਵੇ ਯਹ ਪੂਛੇ- (ਗਾਵੈ ਕੇ ਇਤਿ) ਕੋ ਪਦ ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਸਨ ਪਰ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਗਾਵੈ ਕੇ ਤਾਣ ਕਹੀਯੋ ਵੇਦਾਦਿਕ ਆਗ੍ਯਾ ਕਾ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਕਹਣੇ ਮੈ ਬਲ ਹੈ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਕੋਣ ਕਹੇ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਵੇਦ ਕਹੇ ਹੈ ਵਾ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਿਨਿਕ ਰਿਖਿ ਕਹੇ ਹੈ ਵਾ ਸਰਬਵੇਤਾ ਆਪ ਕਹਤੇ ਹੈ ਸਿਖਯ ਕਾ ਪ੍ਰਸੂ ਸੁਨਕੇ ਹਮ ਸਭੀ ਕਹਤੇ ਹੈ ਯਹ ਗੁਰ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਹੋਵੈ ਕਿਸੈ ਇਤਿ) ਕਿਸੇ ਸਾਥ ਜਿਸਕਾ ਮੇਲ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਕੋ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਕਹਣੇ ਕੀ ਸਮਰਥ ਹੈ ਵਹੀ ਗਾਵੈ ਹੈ ਵਹੁ ਸਾਮਰਥ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਗਯਾਨ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਵੇਦ ਮੈ ਹੈ ਐ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਬ੍ਰਾਹਮਿਨਿਕ ਰਿਖੀਯੋ ਮੈ ਅਰ ਹਮਾਰੇ ਮੇ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਵੇਦ ਏਕ ਹੀ ਅਦੁਤੀ ਸਤਯ ਹੈ ਐਸੇ ਅਪਨੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਆਪ ਉਪਕ੍ਰਮਾਦਿ ਚਿੰਨੋ ਸੇ ਪੈਦਾ ਕਰੇ ਹੈ ਐ ਬ੍ਰਾਹਮਿਨਿਕ ਯਥਾ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਮੈ ਘਟਾਦਿ ਨਾਮ ਐ ਤਿਨਕੇ ਆਕਾਰ ਕਹਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਏਕ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਹੀ ਸੱਚੀ ਹੈ ਤਥਾ ਸਤਯ ਮੈ ਸਰਬ ਵਸਤੁਯੋ ਕੇ ਨਾਮ ਐ ਆਕਾਰ ਕਹਨੇ ਕੋ ਹੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਸਭੀ ਸਤਰੂਪ ਹੈ, ਐਸੇ ਵੇਦ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਜਾਨੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਹਮ ਸ੍ਰੀ ਸਤਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਜਾਨੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਾਨੋ ਆਪ ਸਭੀ ਆਗਯਾ ਕਾ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਯ ਕੇ ਕਹਨੇ ਮੇ ਤਾਤਪਰਯ ਪਰੰਤੁ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੀ ਦਾਤ ਕੋ ਕੌਨ ਸਿਖਯ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੇ ਹੈ ਯਹ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ ਕਰੇ-

ਗਾਵੈ ਕੋ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥

(ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ) ਸਿਖਯ ਕੋ ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਯ ਵਸਤੁ ਕੋ ਗਾਵੈ ਕਹੀਯੋ ਕੌਨ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ। (ਜਾਣੈ ਇਤਿ) ਨੀਸਾਣ ਪਦ ਪਾਰਸੀ ਮੇ ਧੂਜਾ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਸੋ ਧੂਜਾ ਦੂਸਰਿਯੋ ਸੇ ਏਕ ਕੇ ਅਲਗ ਕਰਣ ਕਾ ਚਿੰਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਚਿੰਨ ਕਾ ਨਾਮ ਲਿੰਗ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਨੀਸਾਣ ਪਦ ਲਿੰਗ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ ਸੋ ਲਿੰਗ ਵੇਦ ਮੈ ਵੇਦ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਖਟ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜਿਸ ਅਰਥ ਮੇ ਖਟ ਲਿੰਗ ਪੂਰੇ ਆ ਜਾਵੇ ਉਸੀ ਮੈ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰ ਮੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਖਟ ਲਿੰਗੋ ਸੇ ਵੇਦ ਕਾ ਸੂਵਣ ਕਰ ਮਨਨਾਦਿ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੈ ਸਿਖਯ ਵਹੀ ਸਿਖਯ ਕੋ ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਯ ਵਸਤੁ ਕੋ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ ਜੋ ਜਾਣੇ ਨੀਸਾਣ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦ ਕਾ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਯ ਵਸਤੁ ਕੇ ਕਹਨੇ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਤ ਕੇ ਜਨਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਖਟ ਲਿੰਗੋ ਸੇ ਸੂਵਣਾਦਿਕੋ ਕੀ ਪਰੰਪਰਾ ਕੋ ਜਾਣੇ ਹੈ ਖਟ ਲਿੰਗੋ ਕੇ ਨਾਮ ਉਪਕ੍ਰਮੋਪਸੰਹਾਰ ੧., ਅਭਯਾਸ ੨., ਅਪੂਰਬਤਾ ੩., ਫਲ ੪., ਅਰਥਵਾਦ ੫., ਉਪਪੱਤਿ ੬.। ਯੇ ਹੈ ਸੂਰੂਪ ਇਨਕੇ ਆਗੇ ਲਿਖੇਗੇ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਵਹੁ ਗਾਵੈ ਉਸਕੋ ਜੋ ਉਸ ਦੇਨੇ ਯੋਗਯ ਮੈ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਿਰਣੇ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਖਟ ਲਿੰਗੋ ਸੇ ਸੂਵਣਾਦਿ ਕਰਾਵਨਾ ਜਾਨੇ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਤਿਸ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਯ ਕੇ ਵੇਦ ਮੈ ਕਹੇ ਆਨੰਦਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਕੋ ਕੌਨ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਯਹ ਪੂਛੇ ਵਾ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਮੇ ਵੇਦ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਨੀਸਾਣੋ ਸੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਗਾਵੇ ਹੈ ਯਹ ਮੈਨੇ ਜਾਣਿਆ ਪਰੰਤੁ ਪੁਨਾ ਭੀ ਤਿਸ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਵੇਦ ਮੈ ਕਹੇ ਆਨੰਦਾਦਿ ਗੁਣੋ ਕੋ ਕੌਨ ਕਹੇ ਹੈ ਯਹ ਪੂਛੇ-

ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ ॥

(ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ) ਗਾਵੈ ਕੋ ਗੁਣ ਕਹੀਯੋ ਤਿਸ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਆਨੰਦਾਦਿ ਗੁਣੋ ਕੋ ਕੌਨ ਗਾਵੇ ਹੈ, ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਵਡਿਆਈ ਇਤਿ) ਵਡਿਆਈ ਹੋਵੇ ਆਚਾਰ ਮੈ ਜਿਸਕੀ ਸੋ ਕਹਾਵੇ ਵਡਿਆਈਆ ਚਾਰ ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖ! ਜਿਸ ਮਹਾਤਮਾ ਕੀ ਬ੍ਰਹਮਗਯਾਨ ਕੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਕੀ ਪ੍ਰਬਿਠਤੀ ਕਰਨ ਰੂਪ ਆਚਾਰ ਮੈ ਔ ਸਮਦਮਾਦਿ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦ ਰੂਪ ਆਚਾਰ ਮੈ ਸਰਬ ਜਨੋ ਵਿਖੇ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਹੋਵੇ ਵਹੀ ਤਿਸ ਕੇ ਵੇਦ ਮੈ ਕਹੇ ਆਨੰਦਾਦਿ ਗੁਣੋ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਔਰ ਨਹੀ ਕਹੇ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਕਥਨ ਹੈ ਜਗ ਮੈ ਉਤਮ ਕਾਢੀਐ ਵਿਚਲੇ ਕੇਈ ਕੇਇ ਉਤਮ ਕਹੇ ਆਚਾਰ ਸੇ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲੇ, ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਾਣਿਆ ਆਚਾਰ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲਾ ਗੁਣ ਕਹੇ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਤਿਸ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੀ ਬੋਧਕ ਵਿਦਯਾ ਕੋ ਕੌਨ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ ਯਹ ਪੂਛੇ-

ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਿਆ ਵਿਖਮੁ ਵੀਚਾਰੁ ॥

(ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ) ਗਾਵੈ ਕੋ ਵਿਦਯਾ ਕੌਨ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ ਤਿਸ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਵਿਦਯਾ ਕੋ ਸੁਨਕੇ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਵਿਖਮੁ ਇਤਿ) ਵਿਖਮੁ ਹੋਵੇ ਬੀਚਾਰ ਜਿਸ ਕੋ ਸੋ ਕਹਾਵੇ ਵਿਖਮ ਬੀਚਾਰ ਆਤਮਾ ਔਰ ਅਨਾਤਮਾ ਕੇ ਸੂਰੂਪ ਕੋ ਦ੍ਰਸ਼ਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਸਤ੍ਯ ਮਿਥਯਾ ਆਨੰਦ ਦੁਖਾਦਿ ਰੂਪੋ ਸੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰ ਜਾਨਨਾ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਖਮ ਵਿਚਾਰ ਹੈ ਔਰ ਕਹੇ ਰੂਪੋ ਸੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਰ ਜਾਨਨਾ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਮ ਵੀਚਾਰ ਹੈ ਯਦ ਵਾ ਬ੍ਰਾਕਰਣ ਸੈ ਪਦ ਕੀ, ਮੀਮਾਂਸਾ ਸੈ ਵਾਕਯ ਕੀ, ਨਯਾਯ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕੀ ਰੀਤਿ ਕੋ ਜਾਣਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਖਮ ਵਿਚਾਰ ਹੈ। ਅਰ ਬ੍ਰਾਕਰਣਾਦਿਕੋ ਸੇ ਪਦਾਦਿਕੋ ਕੀ ਰੀਤਿ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸਮ ਵੀਚਾਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋ ਲੋਕ ਸਣਗੁਦਤਾ ਗਯਾਨ ਕਹਤੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ ਤਿਸ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੀ ਬੋਧਕ ਵਿਦਯਾ ਕੋ ਕੌਨ ਕਹੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਕੋ ਸਮੀਪ ਦਿਖਲਾਯਾ ਬਿਖਮ ਬੀਚਾਰ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਕੋ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਨਹੀ ਕਹਿ ਸਕੇ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਕੋ ਕੌਨ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਹ ਪੂਛੇ।-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਗਾਵੈ ਕੋ ਸਾਜਿ ਕਰੇ ਤਨੁ ਖੇਹ ॥

(ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ) ਗਾਵੈ ਕੋ ਕਹੀਯੋ ਕੌਨ ਗਾਵੇ ਹੈ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਿ ਸੁਨਕੇ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਸਾਜ ਇਤਿ) ਖੇਹ ਕੇ ਆਗੇ ਜਾਨੇ ਕਾ ਅਧਯਾਹਾਰ ਕਰ ਲੇਨਾ ਯਾ ਤੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਈਸ਼ੁਰ ਪਹਲੇ ਰਚਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰੇ ਹੈ ਔ ਇਛਾ ਕਰ ਤੀਨ ਗੁਣ ਰੂਪ ਹੰਕਾਰ ਕੇ ਰਚੇ ਹੈ ਤਾ ਸੇ ਸੂਖਮ ਤਤੋ ਕੇ ਔ ਤਿਨਸੇ ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਅੰਤਹਕਰਣ ਪ੍ਰਾਣ ਔ ਸ੍ਰਬੁਲ ਤਤੋ ਕੇ ਰਚੇ ਹੈ ਤਿਨ ਸੇ ਚਾਰ ਖਾਣੀ ਚੌਦਾ ਭਵਨੋ ਕੇ ਰਚੇ ਹੈ ਔ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਜ ਕਹੀਯੋ ਰਚ ਕੇ ਪੁਨ ਚਾਰ ਖਾਣੀ ਚੌਦਾ ਭਵਨਾਂ ਕਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੈ ਲਯ, ਤਿਸਕਾ ਜਲ ਮੈ ਲਯ, ਜਲ ਕਾ ਅਗਨਿ ਮੈ ਲਯ, ਅਗਨਿ ਕਾ ਪਵਨ ਮੈ ਲਯ, ਪਵਨ ਕਾ ਆਕਾਸ ਮੈ ਲਯ ਤਾ ਕਾ ਸੂਖਮੋ ਮੈ ਤਿਨ ਕਾ ਤ੍ਰਿਯਾ ਹੰਕਾਰ ਮੈ ਤਿਸ ਕਾ ਇਛਾ ਮੈ ਤਾ ਕਾ ਮਾਯਾ ਮੈ ਲਯ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰੇ ਹੈ ਤਨ ਖੇਹ ਕਹੀਯੋ ਤਨੋ ਕੇ ਸਾਜ ਕੇ ਤਿਨ ਕਾ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਲਯ ਜੋ ਇਸ ਬਾਤ ਕੇ ਜਾਨੇ ਹੈ ਵਹੀ ਏਕ ਸੇ ਅਨੇਕ ਹੋ ਜਾਨੇ ਕਾ ਔ ਅਨੇਕ ਸੇ ਏਕ ਹੋ ਜਾਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਤਾਵਤਾ ਹੁਯਾ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਿ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਮਾਤ੍ਰ ਕੇ ਸੇਖ ਬਤਾਵੇ ਹੈ, ਹੇ ਗੁਰੋ! ਗਯਾਨ ਸੇ ਅਗਯਾਨ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਕਰ ਬ੍ਰਿਛ ਦੂਰ ਭਯੋ ਛਾਯਾ ਦੂਰ ਹੋਨੇਵਤ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨੀ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਬਿਨਾਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪਾਵਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਕੀ ਬਿਤੀ ਕੌਨ ਗਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਪੂਛੇ-

ਗਾਵੈ ਕੋ ਜੀਅ ਲੈ ਫਿਰਿ ਦੇਹ ॥

(ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ) ਗਾਵੈ ਕੋ ਕਹੀਯੋ ਕੌਨ ਗਾਵੇ ਹੈ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੈ ਨਾ ਬਨਤੀ ਗਯਾਨੀ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਬਿਤੀ ਕੇ ਸੁਨਕੇ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਜੀਅ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੈਸੇ ਤਤੇ ਲੋਹੇ ਪੈ ਜਲ ਸਿੰਚਨ ਸੇ ਅਗਨਿ ਦੂਰ ਭਯਾ ਭੀ ਖਣ ਮਾਤ੍ਰ ਤਪਤ ਬਨੀ ਰਹੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗਯਾਨ ਸੈ ਅਗਯਾਨ ਦੂਰ ਭਯਾ ਗੁਾਨੀ ਕਾ ਅਵਿਦਯਾ ਕੀ ਲੇਸ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਕੁਛ ਕਾਲ ਸਰੀਰ ਰਹੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਫਿਰ ਗਯਾਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਭੀ ਦੇਹ ਨਾਮ ਸਬੁਲ ਸਰੀਰ ਮੈ ਜੀਅ ਲੈ ਕਹੀਯੋ ਜੀਵਨਾ ਲੇਤਾ ਹੈ ਅਵਿਦਯਾ ਕੀ ਲੇਸ ਸੇ ਐਸੇ ਵੇਦਵੇਤਾ ਕਹੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਗਯਾਨ ਸੈ ਪੀਛੇ ਭੀ ਜੀਅ ਨਾਮ ਜੀਵਤਾ ਹੈ, ਲੈ ਨਾਮ ਸੇਵਕ ਦੇਤੇ ਹੈ ਸੇ ਲੇਤਾ ਹੈ ਔ ਫਿਰ ਫਿਰਤਾ ਹੈ ਦੇਹ ਗ੍ਰਾਨੋਪਦੇਸ ਦੇਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਦ ਕੇ ਗਯਾਤਾ ਕਹੇ ਹੈ ਵੇਦ ਯਹ ਹੈ ਤਿਸ ਕੋਓ ਤਾਹੀ ਕਾਲ ਦੇਰ ਹੈ ਜੇਤਾ ਕਾਲ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਭੋਗ ਕੇ ਸਰੀਰ ਨ ਗਿਰੇ, ਗਿਰੇ ਪੀਛੇ ਜੋਤਿ ਮੈ ਜੋਤਿ ਮਿਲ ਜਾਵੇ ਹੈ ਜੋ ਐਸੇ ਵੇਦ ਕੇ ਕਥਨ ਕੇ ਜਾਨਤੇ ਹੈਂ ਵਹੁ ਕਹਤੇ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਬਿਤੀ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੈ ਸਿਧ ਕਰੀ ਤਿਸ ਕੋ ਯਹ ਤਤ੍ਰਵੇਤਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਸਭ ਸੇ ਜੁਦਾ ਜਾਨ ਕਰ ਕੌਨ ਗਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਪੂਛੇ-

ਗਾਵੈ ਕੋ ਜਾਪੈ ਦਿਸੈ ਦੂਰਿ ॥

(ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ) ਗਾਵੈ ਕੋ ਕਹੀਯੋ ਕੌਨ ਤਿਸ ਗਯਾਨੀ ਕੋ ਸਭ ਸੇ ਜੁਦਾ ਜਾਨ ਕਰ ਯਹ ਗਯਾਨੀ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ ਹੈ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਜਾਪੈ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਮਲਿਨ ਚਿਤੋ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਕੋ ਇਤਰੋ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕਰ ਨਹੀ ਜਾਨੇ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਸੇ ਸੁਧ ਚਿਤ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਦਈ ਦਿਬਯ ਸਕਤੀ ਬਿਸੇਖ ਸੇ ਜਾਨ ਲੇਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸੁਧ ਚਿਤ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਿਯੋਂ ਕੇ ਵਹੁ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਜਾਪੈ ਕਹੀਯੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਸਮੀਪ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਮਲਿਨ ਚਿਤ ਵਾਲੇ ਜੀਵੋ ਕੇ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤਾ ਭੀ ਤਿਸਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਦਿਸੇ ਦੂਰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਹਜਾਰ ਕੋਸ ਕੇ ਪਰੇ ਕੀ ਤਰਾਂ ਯਾ ਤੇ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਗਯਾਨੀ ਕੋ ਅਨੇਕ ਜਨੋ ਮੇ ਸੇ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਕਰ ਕਹੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾ ਸੂਚਕ ਗੁਰੂ ਲਿਖੇ ਹੈ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਜਾਨੈ' ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਾਨੋ ਐਸੇ ਕੋ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲਾ ਸਿਖਯ ਹੀ ਪਰੰਤੂ ਵਹੁ ਗਯਾਨੀ ਭੀ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਮੈ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਤ, ਦੂਸਰੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਵਰ, ਤੀਸਰੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਵਰਿਸ੍ਰ, ਚੌਥੇ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਵਰੀਯਾਨ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਤਿਨ ਮੇ ਸੇ ਜਿਗਯਾਸੂ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੌਨ ਗਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਪੂਛੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਗਾਵੈ ਕੋ ਵੇਖੈ ਹਾਦਰਾ ਹਦੂਰਿ ॥

(ਗਾਵੈ ਕੋ ਇਤਿ) ਗਾਵੈ ਕੋ ਕਹੀਯੋ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਸਿਖਨ ਕੋ ਚਾਰੋ ਬ੍ਰਹਮਗਿਆਨੀਯੋ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੌਨ ਕਰੇ ਹੈ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰ ਕਰੇ- (ਵੇਖੈ ਇਤਿ) ਚਾਰੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀਯੋ ਮੈ ਤੀਨ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਮਾਧੀਆਂ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪਹਲਾ ਬ੍ਰਹਮਵਿਤ ਸਮਾਧੀ ਸੇ ਬਿਨਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਜਾਨਨ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਵਹੁ ਕਰੇ ਹੈ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਵੇਖੇ ਨਾਮ ਜਾਣੇ ਹੈ। ਹਾਥ ਮੈ ਰਖੀ ਸੰਦੇਹ ਰਹਿਤ ਵਸਤੁਵਤ ਹਾਦਰ ਕਹੀਯੋ ਪ੍ਰਤਖ ਕਰ ਹਦੂਰ ਨਾਮ ਸਨਮੁਖ ਭਾਵ ਯਹ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਅਪਨੇ ਆਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਸਰਬਦਾ ਪ੍ਰਤਖ ਕਰ ਸਨਮੁਖ ਦੇਖੇ ਹੈ ਵਹੀ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰੇ ਹੈ। ਸਮਾਧੀ ਵਾਲੇ ਮਸਤ ਗ੍ਰਾਨੀ ਇਸ ਕੇ ਸਮਾਨ ਨਹੀ ਕਰੇ ਹਾਦਰ ਕਾ ਮੂਲ ਹਾਜਰ ਹੈ ਹਦੂਰ ਕਾ ਹਜੂਰ ਹੈ ਹਾਜਰ ਪ੍ਰਤਖ ਹਦੂਰ ਸਨਮੁਖ ਯੇ ਉਨਕੇ ਅਰਥ ਹੈ ਸੋ ਪੀਛੇ ਕਰੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਅਰਬੀ ਮੇ ਹਜੂਰ ਵਡੇ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ ਔ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਸੇ ਵਡਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਤਿਸ ਹਦੂਰ ਨਾਮ ਸਰਬ ਸੇ ਵਡੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਹਾਦਰ ਨਾ ਅਪਰੋਖ ਦੇਖੇ ਹੈ ਵਹੀ ਚੌਥੀ ਵਾਲਾ ਗ੍ਰਾਨੀ ਤਿਸ ਕੋ ਜਿਗਿਆਸੁ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰੇ ਹੈ ਔਰ ਗਿਆਨੀ ਨਹੀ ਕਰੇ॥ ਕੋ ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰਸੂ ਅਰ ਨਿਖੇਧ ਦੇ ਹੈ ਪ੍ਰਸੂ ਪਖ ਮੈ ਅਰਥ ਦਿਖਾਯੇ ਬਹੁਤ ਮਹਾਤਮਾ ਇਸਕੇ ਅਰਥ ਨਿਖੇਧ ਪਖ ਮੇ ਭੀ ਕਰੇ ਹੈ ਜੋ ਗਾਵੈ ਕੋ ਤਾਣ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਬਲ ਕੋ ਜਿਸ ਤੇ ਹੋਵੇ ਕਿਸੇ ਤਾਣ ਕਹੀਯੋ ਨਹੀ ਹੈ। ਕਿਸੇ ਮੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਬਲ ਕੇ ਕਹਨੇ ਕਾ ਬਲ ਐਸੇ ਹੀ ਨਿਖੇਧ ਪਖ ਮੇ ਗਾਵੈ ਵਾਲੀ ਸਭੀ ਤੁਕੋਂ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਹਮ ਕੋ ਪਹਲਾ ਅਰਥ ਹੀ ਅਛਾ ਭਾਸੇ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਰਬ ਕੇ ਕਹਨ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰਤੇ ਤਬ ਆਪ ਭੀ ਤਿਸਕਾ ਭੈ ਵਿਚਿ ਸੂਰਜ ਭੈ ਵਿਚ ਚੰਦ ਐਸਾ ਬਲ ਕੈਸੇ ਕਹਤੇ ਕਹਜਾ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਸੂ ਪਖ ਮੇ ਹੀ ਬ੍ਰਾਹਮੀ ਸਮਝ ਕਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕੇਤੇ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਗੁਰੋ ਕੇ ਕੇਤੇ ਕਥਨ ਅਪਨੇ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਬੋਧਨ ਹੇਤ ਹੋਵੇਗੇ ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਸਿਖਯ ਪ੍ਰਤਿ ਉਤਰ ਕਰੇ ਗੁਰੂ-

ਕਥਨਾ ਕਥੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ ॥

(ਕਥਨਾ ਇਤਿ) ਕਥਨਾ ਕਹੀਯੋ ਸਿਖਯਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰੇ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨੋ ਕੀ ਔਰ ਕਥੀ ਨਾਮ ਤਿਨਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਗੁਰੂਯੋ ਕੀ ਨ ਆਵੈ ਤੋਟਿ ਨਹੀ ਆਵਤੀ ਔਧ ਜੋ ਏਤੇ ਕਥਨ ਔਰ ਏਤੇ ਕਹਨ ਵਾਲੇ ਹੈ ਔਧ ਨਾ ਆਵਨ ਹੇਤੁ ਕਰੇ-

ਕਥਿ ਕਥਿ ਕਥੀ ਕੋਟੀ ਕੋਟਿ ਕੋਟਿ ॥

(ਕਥਿ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਪਹਲਾ ਕਥ ਪਦ ਕਹਨੇ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ ਪਰ ਹੈ ਦੂਸਰਾ ਕਥ ਪਦ ਕਥਨ ਪਰ ਹੈ ਕਥੀ ਕਹਨੇ ਵਾਲਿਯੋਂ ਕੋ ਕਰੇ ਹੈ ਕੋਟੀ ਆਦਿਕ ਤੀਨੋ ਏਕ ਏਕ ਸਾਥ ਜੋੜ ਲੇਨੇ ਕ੍ਰੋੜ ਸੰਖਯਾ ਕੇ ਬੋਧਕ ਕੋਟਿ ਪਦ ਈਹਾ ਅਨਗਿਨਤ ਪੈ ਜਾਨ ਲੇਨੇ ਔ ਅਨਗਿਨਤਤਾ ਕਹਨੇ ਯੋਗਯ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਵਸਤੁ ਮੈ ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨੇ ਵੇਦ ਇਤਿਯਾਦਿ ਬਚਨ ਸੇ ਕਾਹੂ ਸਬਦ ਕੀ ਸਕਤੀ ਕਾ ਵਿਖਯ ਨਾ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਜਾਨ ਲੇਨੀ ਔ ਕਥਨ ਮੈ ਕਿਸੇ ਨੇ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟਾਤਾਦਿ ਦੇਕਰ ਕਹਨਾ ਰੂਪ ਜਾਨ ਲੇਨੀ ਕਹਨੇ ਵਾਲਿਯੋਂ ਮੈ ਭੂਤ ਭਵਿਖੁਤ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲੋ ਮੈ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬੋਸੁਮਾਰਤਾ ਰੂਪਯਾਨ ਯਾ ਤੇ ਕਥ ਨਾਮ ਕਹਨੇ ਯੋਗਯ ਵਸਤੁ ਕੋ ਕੋਟੀ ਅਨਗਿਨਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਔਰ ਕਥ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭੇਦ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਯੋਂ ਕੇ ਬਚਨੋ ਕੋ ਕੋਟਿ ਅਨਗਿਨਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਔਰ ਕਥੀ ਨਾਮ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋ ਮੈ ਹੋਨੇ ਕਰ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਯੋਂ ਕੋ ਕੋਟਿ ਨਾਮ ਅਨਗਿਨਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲਿਯੋਂ ਕੀ ਔਰ ਕਹਨੇ ਕੀ ਔਧਿ ਨਹੀ ਆਵੇ ਜੋ ਏਤੇ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਂ ਕੇ ਬੀਚ ਸੇ ਕੈਸੇ ਉਪਦੇਸ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਂ ਕੇ ਗੁਰੂ ਅਨਗਿਨਤ ਕਥਨੀਯ ਵਸਤੁ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਦੇਵੇ ਹੈ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਦੇ ਤੁਕੋਂ ਸੇ ਉਤਰ ਕਰੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਦੇਦਾ ਦੇ ਲੈਦੇ ਥਕਿ ਪਾਹਿ ॥ ਜੁਗਾ ਜੁਗੰਤਰਿ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥

(ਦੇਦਾ ਇਤਿ) ਦੇਦਾ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਗੁਰੂ ਭੀ ਤਿਨ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਂ ਕੋ ਦੇਹ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਦੇਵੇ ਹੈ ਜੋ ਲੈਦੇ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ ਲੇਨੇ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਥਕ ਪਾਹ ਨਾਮ ਚੌਰਾਸੀ ਚਕ੍ਰ ਮੈ ਫਿਰਦੇ ਥਕ ਪੜਦੇ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਕਹਤੇ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੈ ਚੌਰਾਸੀ ਚਕ੍ਰ ਮੈ ਫਿਰਤਾ ਥਕ ਗਯਾ ਹੋਂ ਅਬ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਉਪਦੇਸ ਦੇ ਕਰ ਮੁਕਤ ਕਰੋ ਤਿਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਦੇਵੇ ਹੈ ਔਰੋ ਕੋ ਨਹੀ ਦੇਵੇ ਪੁਨਾ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਜੁਗਾ ਚਾਰ ਵਰਣੇ ਮੈ ਪੁਨਾ ਜੁਗਾਂਤਰ ਪੂਰਬ ਯੁਗ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਯੁਗ ਚਾਰ ਆਸ਼੍ਰੋ ਮੈ ਹੋਕਰ ਖਾਹੀ ਨਾਮ ਵੇਦ ਮੈ ਅਤਿ ਗ੍ਰਾਹ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹੇ ਜੀਵੋ ਕੋ ਅਤੰਤ ਕਲੇਸ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਸਬਦ ਸਪਰਸਾਦਿ ਵਿਖਯੋਂ ਕੋ ਖਾਹ ਨਾਮ ਸਮਦਮਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ ਤਿਨਕੋ ਉਪਦੇਸ ਦੇਵੇ ਹੈ ਔਰ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਜਨੋ ਕੋ ਨਹੀ ਦੇਵੇ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਯਹ ਜੋ ਗੁਰੁਯੋ ਅਰ ਸਿਖੋ ਕੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਚਲਾ ਆਵੇ ਹੈ ਇਸ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਮਾਰਗ ਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਚਲਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਕੌਨ ਹੈ ਐਸੀ ਪੁਛਨ ਕੀ ਇਛਾ ਮੈ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਹੁਕਮੀ ਹੁਕਮੁ ਚਲਾਏ ਰਾਹੁ ॥ ਨਾਨਕ ਵਿਗਸੈ ਵੇਪਰਵਾਹੁ ॥ ੩ ॥

(ਹੁਕਮੀ ਇਤੀ) ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਵੇਦ ਪੜਾਇਆ ਔ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਨਾਰਦਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਪੜਾਇਆ, ਤਿਨੋ ਨੇ ਬ੍ਰਾਹਮਾਦਿਕੋਂ ਕੋ ਪੜਾਯਾ ਯਾ ਤੇ ਹੁਕਮੀ ਨਾਮ ਵੇਦਾਦਿ ਕੀ ਆਗਯਾ ਵਾਲਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਹੁਕਮ ਨਾਮ ਅਪਨੀ ਵੇਦਾਦਿ ਆਗਯਾ ਦੁਆਰਾ ਚਲਾਏ ਰਾਹ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰੇ ਹੈ ਤਤ੍ਵਗਯਾਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਮਾਰਗ ਔ ਉਸ ਮਾਰਗ ਸੇ ਆਪ ਹੀ ਉਪਦੇਸ ਵਾਲੋਂ ਕੋ ਚਿਤ ਮੈ ਵਿਕਾਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ-

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਵਾਲੋਂ ਕੋ ਚਿਤ ਮੈ ਆਪ ਹੀ ਬਿਗਸੇ ਨਾਮ ਅਦੁਤੀ ਸਤ੍ਰੁ ਰੂਪ ਸੇ ਬਿਗਾਸ ਕੋ ਭਾਵ ਖਿਲਨੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਵੇਪਰਵਾਹ ਨਾਮ ਪੂਰਣ ਕਾਮ ਹੁਕਮੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ॥੩॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੁਕਮੀ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਵਾਲੋਂ ਕੋ ਚਿਤ ਮੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਨਾ ਕਹ ਕਰ ਉਪਦੇਸੁ ਗੁਰੋ ਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰਵਤ ਉਪਦੇਸ ਮਰਯਾਦਾ ਕਾ ਚਲਾਵਨਾ ਕਹਨੇ ਹੇਤ ਪੁਨਾ ਹੁਕਮੀ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਔ ਵਾ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕਾ ਬੋਧਕ ਨਾਮ ਯਾਦ ਕਰਾਵੇ ਹੈ-

ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੁ ਨਾਇ ਭਾਖਿਆ ਭਾਉ ਅਪਾਰੁ ॥

(ਸਾਚਾ ਇਤਿ) ਸਾਚਾ ਤੀਨੋ ਕਾਲੇ ਮੈ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਔ ਸਾਹਿਬ ਨਿਖਲ ਸੇ ਵਡਾ ਯਹ ਜਿਸਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਔ ਇਸ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਬੋਧਕ ਜਿਸਕਾ ਅਨਯ ਨਾਮੋ ਸੇ ਸਚ ਨਾਇ ਕਹੀਯੇ ਸਚ ਯਹ ਨਾਮ ਹੈ ਪੁਨਾ ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਭਾਖਿਆ ਨਾਮ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਵੇਦ ਮੈ ਵੇਦ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਵੇਤਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਔਰ ਵੇਦ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੁਯੋ ਨੇ ਜਿਸ ਕਾ ਭਾਉ ਨਾਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਸਜਾਤੀ ਵਿਜਾਤੀ ਸ੍ਵਗਤ ਭੇਦ ਰੂਪ ਪਾਰ ਸੇ ਵਾ ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੁ ਕੇ ਭੇਦ ਰੂਪ ਪਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਅਪਾਰ ਨਾਮ ਬਿਅੰਤ ਐਸਾ ਹੁਕਮੀ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਉਕੁ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੇ ਬੋਧਕ ਈਸ਼੍ਵਰ ਔ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨੋ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਸਿਖ ਕੈਸਾ ਜਾਨੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਆਖਹਿ ਮੰਗਹਿ ਦੇਹਿ ਦੇਹਿ ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਦਾਤਾਰੁ ॥

(ਆਖਹਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਆਖੁ ਕਹੀਯੇ ਉਪਦੇਸ ਕਾਲ ਮੈ ਉਨਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਔ ਅਪਨੇ ਵਚਨੋ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਜਾਨ ਲੇਵੇ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਬੇਨਤੀ ਸਹਿਤ ਪੂਛੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਕਹੇ ਕਿੰਤੂ ਪੂਛੇ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ- (ਮੰਗਹਿ ਇਤਿ) ਮੰਗਹਿ ਕਹੀਯੇ ਵਹੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਭੀ ਹਮਾਰੇ ਤਾਈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਦੇਵੇ ਦੇਵੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਐਸੇ ਬੇਨਤੀ ਸਹਿਤ ਮਾਂਗੇ ਹੈ ਜਿਸ ਮਾਂਗਨੇ ਪੈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਯਾ ਹੈ 'ਸੋਈ ਦਸਿ ਉਪਦੇਸਤਾ ਮਰਾ ਮਨੁ ਅਨਤ ਨ ਕਾਹੂ ਜਾਇ ਜੀਉ' ਇਤਯਾਦਿ ਗੁਰੂ ਪੂਰਣ ਕਾਮ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨ ਸੇ ਕੁਛ ਨਹੀ ਮਾਂਗੇ ਕਿੰਤੂ ਦੇਵੇ ਹੀ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ- (ਦਾਤਿ ਇਤਿ) ਦਾਤਿ ਕਰੇ ਕਹੀਯੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੈ ਕਹੀ ਉਪਦੇਸ ਕੀ ਵਿਧੀ ਮੈ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਗੁਰੂ ਤਿਨੋ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਦਾਨ ਹੀ ਕਰੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਵਹੁ ਦਾਤਾਰ ਨਾਮ ਦਾਤਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਜੋ ਸਿਖਜ ਨੇ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਮੈ ਤਾਤਪਰਜ ਜਾਨਿਆ ਹੈ ਵਹੀ ਤਿਸਕੋ ਅਵਧੀ ਹੈ ਵਾ ਆਗੇ ਕੁਛ ਔਰ ਜਾਨਨਾ ਭੀ ਰਹੇ ਹੈ, ਯਹ ਪੂਛੇ-

ਫੇਰਿ ਕਿ ਅਗੈ ਰਖੀਐ ਜਿਤੁ ਦਿਸੈ ਦਰਬਾਰੁ ॥

(ਫੇਰਿ ਕਿ ਇਤਿ) ਫੇਰਿ ਕਹੀਯੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਚਨ ਸੇ ਏਕ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨੇ ਸੇ ਪੀਛੇ ਕਿ ਨਾਮ ਕਿਆ ਰਹੇ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਅਗੈ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਸ੍ਰਵਣ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਏਕ ਕਾਨ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨ ਕਾ ਸੁਨਨਾ ਦੂਸਰਾ ਤਿਸ ਬਚਨ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰ ਜਾਨਨਾ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਪੀਛੇ ਯੁਕਤੀਯੋ ਸੇ ਕਹੇ ਅਰਥ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਮਨਨ ਕਹਾਵੇ ਹੈ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਤਿਸ ਵਸਤੁ ਮੈ ਚਿਤ ਕੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ ਕਰ ਦੇਨੀ ਨਿਦਿਯਯਾਸ ਕਹਾਵੇ ਹੈ ਤਿਸ ਸੇ ਅਨੰਤਰ ਪੂਰਣ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਗਯਾਨ ਮੈ ਅਵਸਥਾ ਤੀਨ ਸੇ ਪਰੇ ਚੌਥੇ ਤੁਰੀ ਚੇਤਨ ਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਰੂਪ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਅਗੇ ਕਹੀਯੇ ਅਨੰਤਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਵੇਦਾਦਿਕੋ ਕੇ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਾਸਨ ਸਾਧਨ ਭੀ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਰਖੀਅਹਿ ਨਾਮ ਰਖੀਦੇ ਹੈ ਭਾਵ ਰਖੇ ਹੁਏ ਹੈ। ਜਿਨੋ ਸੇ ਸਰਬ ਕੇ ਰਾਜਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਮੁਖਜ ਸ੍ਰਬਾਨ ਅਪਨਾ ਦਰਬਾਰ ਦਿਸੇ ਨਾਮ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਗਯਾਨ ਸੇ ਪ੍ਰਤਖ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਵਾ ਮੁਖ ਸੇ ਸਿਖ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਕੈਸਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਕਰੇ ਹੈ ਵਾਹੇਗੁਰੋ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਵਾ ਮੁਖ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕੈਸਾ ਬਚਨ ਸਿਖ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ ਯਹ ਪੂਛੇ ਸਿਖ-

ਮੁਹੋ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਐ ਜਿਤੁ ਸੁਣਿ ਧਰੇ ਪਿਆਰੁ ॥

(ਮੁਹੋ ਇਤਿ) ਮੁਹੋ ਕਾ ਮੂਲ ਮੁਖ ਹੈ ਮੁਖ ਨਾਮ ਆਦਿਕਾ ਔ ਬਚਨ ਕਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਮੁਹ ਨਾਮ ਮੁਖ ਸੇ ਸਿਖਜ ਨੇ ਕਿ ਬੋਲਣੁ ਬੋਲੀਯੇ ਕਹੀਯੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਕਿਆ ਬਚਨ ਬੋਲੀਦਾ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਆਦਿ ਮੈ ਸਿਖਜ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਕਿਆ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਹੈ ਇਸਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਕਿਆ ਕਰਮ ਕਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਪੂਛੇ ਹੈ ਵਾ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ ਵਾ ਗਯਾਨ ਕਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਪੂਛੇ ਹੈ ਸਿਖਜ ਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਜਿਤੁ ਇਤਿ) ਜਿਤੁ ਨਾਮ ਜਿਸ ਵਾਕਯ ਕੋ ਸੁਣਕੇ ਧਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਸਿਖਜ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੋ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ਸਿਖ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਵਹੁ ਵਾਕਯ ਬੋਲੇ ਹੈ। ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਸਿਖਜ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਯਹ ਬਿਚਾਰੇ ਹੈ ਮੁਝ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਕੋ ਕਰਮ ਕਾ ਪੂਛਨਾ ਤੇ ਸ੍ਰਰਗਾਦਿਕੋ ਕੇ ਸਾਧਨ ਕਰਮ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਨਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਉਚਿਤ ਨਹੀ ਕੇਵਲ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ ਪੂਛਨਾ ਭੀ ਕੇਵਲ ਉਪਾਸਨਾ ਕੋ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਨਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਉਚਿਤ ਨਹੀ ਕਿੰਤੁ ਉਪਾਸਨਾ ਸੇ ਉਪਜਿਆ ਗਯਾਨ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਸੋ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਪਹਲੇ ਪਦਾਰਥ ਗਯਾਨ ਹੋਕਰ ਪੀਛੇ ਵਾਕਯਾਰਥ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਕੋ ਪ੍ਰਥਮ ਯਹ ਪੂਛਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਈਸ਼ਰ ਕਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਕੈਸਾ ਹੈ ਜਿਸਕੀ ਭਕ੍ਰੀ ਸੈ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਰ ਮੇਰਾ ਜੀਵ ਕਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਕੈਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਭਕ੍ਰੀ ਕਰਕੇ ਗਯਾਨ ਹੋਨਾ ਹੈ ਯਹ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਹੈ ਜਿਸ ਬਚਨ ਕੋ ਸੁਨ ਗਯਾਨ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਾਨ ਗੁਰੂ ਤਿਸ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਇਤਨਾ ਹੀ ਪੂਛਨਾ ਉਚਿਤ ਜਾਨ ਕਰ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤੀਨੋ ਤਾਪ ਸੂਰਜ ਕੇ ਸਮਾਨ ਮੇਰੇ ਕੋ ਦਾਹ ਕਰੇ ਹੈ ਇਨ ਸੈਂ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇਰਾ ਤਰਨਾ ਹੋਵੇ ਯਹ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਸਿਖ ਮੁਖਜ ਸੇ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਹੈ ਗੁਰੂ ਭੀ ਇਸ ਯੁਕ੍ਰੀ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੇ ਬਚਨੋ ਕੋ ਸੁਣਕੇ ਸਿਖਜ ਕੋ ਸਾਧੁ ਸਾਧੁ ਕਹਤੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਤਿਸ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ ਹੈਂ ਅਥਵਾ ਇਸ ਸਾਰੀ ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਫੇਰ ਕਿ ਪਾਠ ਸੈ ਕੀਆ ਸਿਖਜ ਕਾ ਪ੍ਰਸ਼ਨ ਸੁਨਕੇ ਮੁਹੋ ਨਾਮ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਵਾ ਮੁਖ ਸੈ ਗੁਰ ਕਿਆ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਹੈਂ ਭਾਵ ਯਹ ਕਿ ਆਸ ਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਹੈ ਵਾ ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਬੋਲੇ ਹੈਂ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇਂ- (ਜਿਤੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਯਹ ਪੁਰਖ ਸਗੁਣ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਯੋਗਯ ਹੈ ਅਰ ਯਹ ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਯੋਗੁ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਐਸੇ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਗੁਰੂ ਜਿਸਕੇ ਯੋਗਜ ਹੈ ਉਸਕੋ ਵੈਸਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਦੇਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਸੁਣਕੇ ਵਹੁ ਸਿਖ ਉਸਕੇ ਅਰਥ ਕੇ ਵਿਚਾਰਣੇ ਮੈ ਧਰੇ ਪਿਆਰ ਨਾਮ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੀਛੇ ਸਿਖਜ ਨੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਉਚਿਤ ਸਮਝਕੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕੀਯੇ ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਨਕੈ ਗੁਰੂ ਕਿਆ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ-

ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਵੇਲਾ ਸਚੁ ਨਾਉ ਵਡਿਆਈ ਵਿਚਾਰੁ ॥

(ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਇਤਿ) ਅਥਵਾ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਗੁਰੂ ਜੋ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਯੋਗਜ ਸਮਝਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਹੈ ਤਹਾ ਕਹੇ- (ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਤੈਨੇ ਜੋ ਪੂਛਯਾ ਥਾ ਭਜਨੇ ਯੋਗਜ ਈਸ਼ਰ ਕਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਕੈਸਾ ਹੈ ਅਰ ਮੇਰਾ ਭਜਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਕੈਸਾ ਹੈ ਅਰ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਤਾਪੇ ਸੇ ਮੈ ਕੈਸੇ ਤਰੋਂ ਇਨ ਕਾ ਯਹ ਉਤਰ ਹੈ ਯਹ ਜੋ ਤੇਰੇ ਕੋ ਮਨੁਖਜ ਜਨਮ ਮਿਲਯਾ ਹੈ ਜਿਸ ਮੈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਇਤਨੀ ਪੂਛਨੇ ਕੀ ਸਮਝ ਹੂਯੀ ਹੈ ਯਹੀ ਤੇਰਾ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਹੀਯੇ ਮੁਕਤਿ ਹੋਨੇ ਕਾ ਵੇਲਾ ਨਾਮ ਸਮਾ ਹੈ ਇਸਕੇ ਪਰੇ ਔਰ ਜਨਮ ਨਹੀ। ਇਸੀ ਸੇ ਗੁਰੂ ਲਿਖੇ ਹੈ 'ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਬਹੁਰਿ ਨਹ ਪਾਵੈ ਕਛੁ ਉਪਾਉ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਕਰੁ ਰੇ' ਤਰਨੇ ਕਾ ਸਮਾ ਬਤਾਯ ਕਰ ਤਰਨੇ ਕਾ ਉਪਾਯ ਬਤਾਵੇ- (ਸਚੁ ਨਾਉ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਤਾਪੇ ਸੇ ਤਰਨੇ ਹੇਤ ਸਚੁ ਨਾਉ ਕਹੀਯੇ ਸਤ ਯਹ ਨਾਮ ਹੈ ਸ੍ਰਰੂਪ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਜਿਸ ਈਸ਼ਰ ਕਾ ਤੂੰ ਤਿਸ ਕਾ ਪੁਨਾ ਅਪਨਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਬਿਚਾਰ ਜੋ ਈਸ਼ਰ ਕਾ ਕਿਆ ਸ੍ਰਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਮੇਰਾ ਕਿਆ ਸ੍ਰਰੂਪ ਹੈ ਪੁਨਾ ਵਡਿਆਈ ਬਿਚਾਰ ਕਹੀਯੇ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਅਰ ਅਪਨੀ ਮਹਾਨ ਭਾਵਤਾ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਜੋ ਈਸ਼ਰ ਮੈ ਕਿਆ ਵਡਿਆਈ ਹੈ ਅਰ ਮੇਰੇ ਮੈ ਵਹੁ ਵਡਿਆਈ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ ਇਸਕਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ। ਹੇ ਸਿਖਜ! ਪ੍ਰਥਮ ਤੂੰ ਪੀਛੇ ਸਤਨਾਮਾਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਮੈ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੈ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋ ਮੈ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਸਰਬ ਕੋ ਅਪਨੇ ਤੇਜ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਵਾਲਾ ਸਰਬ ਕੋ ਅਪਨਾ ਆਨੰਦ ਦੇਕਰ ਆਨੰਦੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕਾਹੂ ਕੇ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧ ਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕਿਸੀ ਸੇ ਨਾ ਡਰਨੇ ਵਾਲਾ ਐਸੇ ਈਸ਼ਰ ਕੇ ਸ੍ਰਰੂਪ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ 'ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲ ਪਛਾਣੁ' ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਮੈ ਭੀ ਜੋਤਿ ਨਾਮ ਸੰਪੂਰਣ ਦੇਹੇਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਵਾਲਾ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਹੋਂ ਅਰ ਜੋ ਮੇਰਾ ਮੂਲ ਨਾਮ ਆਦਿ ਨਿਰੁਪਾਧਿਕ ਰੂਪ ਹੈ ਸੋ ਸਤ ਰੂਪ ਹੈ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੈ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹੂੰ ਅਰ 'ਆਤਮੁ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਾਮ ਮਹਿ ਆਤਮੁ' ਇਤਯਾਦਿ ਗੁਰ ਬਚਨੋ ਸੈ ਏਕ ਰੂਪ ਹੂੰ ਐਸੇ ਅਪਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰਰੂਪ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਈਸ਼ਰ ਮੈ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਮਤਾ ਸ੍ਰਤੰਤ੍ਰਤਾ ਨਿਤਯ ਮੁਕਤਾਦਿਕ ਜੋ ਵਡਿਆਈਆ ਹੈ ਜਬ ਮੈ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਬਿਚਾਰ ਸੈ ਤਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਏਕ ਰੂਪ ਹੂੰ ਤਬ 'ਜੋ ਤੁਧੁ ਸੇਵਹਿ ਸੇ ਤੁਧ ਹੀ ਜੇਹੇ ਨਿਰਭਉ ਬਾਲ ਸਖਾਈ ਹੇ' ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਸੈ ਜੋ ਉਸਕੀਆਂ ਵਡਿਆਈਆਂ ਹੈ ਵਹੀ ਮੇਰੀਆਂ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਪਨੀ ਵਡਿਆਈਆਂ ਕਾ ਭਾਵ ਅਪਨੀ ਮਹਾਨ ਭਾਵਤਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਜੋ ਮੈ ਮਹਾਨ ਰੂਪ ਹੂੰ ਤਿਸ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਪੀਛੇ ਕੇਵਲ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿਢਤਾ ਸੇ ਤੇਰਾ ਸੂਰਯ ਸਮਾਨ ਤਪਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਤਾਪ ਤ੍ਰਯ ਬੰਧ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਤਰਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਇਸ ਗਯਾਨ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਕਰਮ ਰੂਪ ਉਪਾਇ ਸੈ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ ਯਹ ਨਿਸਚੇ ਜਾਨ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਗੀਤਾ ਮੈ ਸੀ ਸਿਧੀ ਨਾਮ ਸੇ ਕਰਮ ਸੇ ਹੀ ਜਨਕਾਦਿਕੋ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਕੇਵਲ ਗਯਾਨ ਸੇ ਆਪਨੇ ਮੁਕਤੀ ਕੈਸੇ ਕਹੀ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਕਰਮੀ ਆਵੈ ਕਪੜਾ ਨਦਰੀ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥

(ਕਰਮੀ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਕਰਮੇ ਸੇ ਕਰਮੀ ਕਹੀਯੇ ਕਰਮਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਪੂਰਬ ਸਰੀਰ ਛੋਡ ਕੇ ਕਪੜਾ ਨਾਮ ਬਸਤ੍ਰ ਤੁੱਲ ਪਹਰਨੇ ਕੋ ਦੂਸਰਾ ਸਰੀਰ ਰੂਪ ਬਸਤਰ ਹੀ ਮਿਲੇ ਹੈ। ਬਿਦੇਹ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਭਾਵ ਯਹ ਕਰਮੇ ਸੇ ਸਕਾਮੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਸਰੀਰ ਮਿਲਨੇ ਸੇ ਤਾਪ ਤ੍ਰਯ ਰੂਪ ਸੂਰਯ ਸਮਤ ਪਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਸੰਸਾਰ ਸੰਬੰਧੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਾ ਸੇ ਤਰਨਾ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇ ਔਰ ਮੋਖ ਦੁਆਰ ਕਹੀਯੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਦਰਵਾਜੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਨਦਰੀ ਨਾਮ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਤਾਪ ਤ੍ਰਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖ ਕਾ ਨਾਸ ਔ ਪਰਮ ਆਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਬੰਧਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਯਾ ਤੇ ਗੀਤਾ ਮੈ ਜੋ ਸਿਧੀ ਨਾਮ ਸੇ ਕਰਮੇ ਤੇ ਜਨਕਾਦਿਕੋ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਲਿਖੀ ਹੈ ਸੋ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਲਿਖੀ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੇ ਸੇ ਸੰਧਿਸੀ ਨਾਮ ਸੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਸੁਧੀ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਜਾਨ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤੁ ਬਤਾਯ ਕੇ ਤਿਸ ਗਜਾਨ ਮੈ ਸਿਖਜਨ ਕੀ ਪ੍ਰਬਿਠੀ ਹੇਤ ਤਿਨ ਕੇ ਸਰਬਦਾ ਅਦੁਤੀ ਦੇਖਨ ਕੀ ਸਿਖਿਆ ਕਰੇ ਹੈ-

ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ ॥ ੪ ॥

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀਯੋਂ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਗਜਾਨ ਕੋ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਹੇਤੁ ਜਾਣਕੇ ਸਦਏਵੇ ਨਾਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣੀਐ ਨਾਮ ਜਾਨਣਾ ਚਾਹੀਏ ਜੋ ਜੇਤਾ ਕੁਛ ਦਿਖਲਾਈ ਦੇਵੇ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਜੈਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਹੀ ਘਟਾਦਿ ਰੂਪ ਹੈ ਤੈਸੇ ਆਪ ਹੀ ਸਚਜਾਰ ਬਨ ਰਹਯਾ ਹੈ ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਨਹੀ ਇਸੀ ਸੇ ਇਹ ਜਗਤ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪ ਹੈ ਇਤਯਾਦਿ ਔਰ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ॥੪॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਪਨੇ ਜੋ ਅਦੁਤੀ ਦੇਖਨ ਕੀ ਸਿਖਯਾ ਕਹੀ ਤਿਸ ਮੈ ਹਮ ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਹੈ ਜੋ ਐਸੇ ਅਦੁਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਹਮ ਕੌਨ ਦੇਸ ਮੈ ਔਰ ਕੌਨ ਕਾਲ ਮੈ ਚਖੂਯੇ ਸੇ ਘਟ ਕੀ ਤਰਾ ਥਾਪੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਇ ॥

(ਥਾਪਿਆ ਇਤਿ) ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਇ ਕਹੀਯੇ ਵਹੁ ਅਦੁਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਿਸੇ ਪਰਮਾਣ ਸੇ ਭੀ ਕਿਸੇ ਦੇਸ ਮੈ ਅਰ ਕਿਸੇ ਕਾਲ ਮੈ ਸਭ ਵਸਤੁਯੋਂ ਸੇ ਅਲਗ ਕਰ ਬਿਤ ਨਹੀ ਕੀਆ ਜਾਵੇ ਜੈਸੇ ਘਟਾਦਿਕ ਵਸਤੁਯੋਂ ਕੋ ਨੇਤ੍ਰਾਦਿਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਭ ਵਸਤੁਯੋਂ ਸੇ ਅਲਗ ਕਰ॥ ਕਿਸੇ ਦੇਸ ਮੈ ਅਰ ਕਿਸੇ ਕਾਲ ਮੈ ਥਾਪੇ ਹੈ ਨਾ ਥਾਪਿਆ ਜਾਨੇ ਮੈ ਹੇਤੁ ਕਹੇ- (ਕੀਤਾ ਇਤਿ) ਜੋ ਵਸਤੁ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਹੈ ਵਹੀ ਕਾਹੂ ਦੇਸ ਕਾਲ ਮੈ ਥਾਪੀ ਜਾਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਘਟਾਦਿ ਕੁਲਾਲਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਕਰੇ ਜਾਵੇ ਹੈ ਸੋ ਥਾਪੇ ਜਾਵੇ ਹੈ ਜੋ ਕਰੀ ਨਹੀ ਜਾਵੇ ਵਹੁ ਥਾਪੀ ਨਹੀ ਜਾਵੇ ਯਾ ਤੇ ਜਿਸ ਸੇ ਵਹੁ ਅਦੁਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀਤਾ ਨ ਹੋਯ ਕਹੀਯੇ ਕਾਹੂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੇ ਬਨਾਯਾ ਨਹੀ ਜਾਵੇ ਇਸੀ ਸੇ ਵਹੁ ਕਾਹੂ ਦੇਸ ਔਰ ਕਾਲ ਮੈ ਔਰ ਵਸਤੁਯੋਂ ਸੇ ਅਲਗ ਕਰ ਘਟਾਦਿਕੋਂ ਕੇ ਸਮਾਨ ਥਾਪਿਆ ਨਹੀ ਜਾਵੇ ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਮੈ ਦੇਸ ਕਾਲ ਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਾਹੂ ਕਾ ਬਨਾਯਾ ਨਾ ਹੋਨੇ ਕਰ ਥਾਪਿਆ ਨ ਜਾਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਮੈ ਮਤ ਬਨੇ ਦੇਸ ਕਾਲ ਕਾ ਭੇਦ ਤੋ ਭੀ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ ਜੀਵ ਕੋ ਤਾ ਸੇ ਭਿੰਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਵਸਤੁ ਕਾ ਤੇ ਤਿਸ ਮੈ ਭੇਦ ਬਨੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਅਦੁਤੀ ਨਹੀ ਬਨੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਆਪੇ ਆਪਿ ਨਿਰੰਜਨੁ ਸੋਇ ॥

(ਆਪੇ ਇਤਿ) ਆਪੇ ਕਹੀਯੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਆਪਨਾ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ ਜੀਵ ਰੂਪ ਹੈ ਤਾ ਸੈ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਜਿਸ ਹੇਤੁ ਸੇ ਸੋਇ ਨਾਮ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮ ਜੀਵਾਦਿ ਭੇਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਅੰਜਨ ਅਗਿਆਨ ਸੇ ਰਹਿਤ ਨਿਰੰਜਨ ਰੂਪ ਹੈ ਤਾ ਤੇ ਤਿਸ ਮੇ ਜੀਵਾਤਮ ਰੂਪ ਵਸਤੁ ਕਾ ਭੀ ਭੇਦ ਨਾ ਬਨਨੇ ਤੇ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਭੇਦੋਂ ਸੇ ਰਹਿਤ ਅਦੁਤੀ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ ਜਾਨਨਾ ਇਸ ਬਾਤ ਕਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਵੇਦ ਮਾਨ ਸੇ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵਹੁ ਅਦੁਤੀ ਕਾ ਬੋਧਕ ਵੇਦ ਮਾਨ ਕੈਸੇ ਮਿਲੇ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਗੁਰੂ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਭਕ੍ਰੀ ਸੇ ਮਿਲੇ ਯਹ ਕਹੇ-

ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਪਾਇਆ ਮਾਨੁ ॥

(ਜਿਨਿ ਇਤਿ) ਜਿਨਿ ਸੇਵਿਆ ਕਹੀਯੇ ਜਿਨ ਪੁਰਖਾ ਨੇ ਭਗਤਾਂ ਕੀ ਅਥਵਾ ਸਰਬ ਕੀ ਰਖਯਾ ਹੇਤੁ ਮੂਰਤੀ ਧਾਰਕੇ ਉਤਰਿਆ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸੇਵਿਆ ਸੇਵਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਸੇ ਤਿਨੋ ਨੇ ਹੀ ਤਿਸ ਗੁਰੂ ਮੂਰਤਧਾਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾਲ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸੇ ਪਾਯਾ ਹੈ ਯਥਾਰਥ ਗਜਾਨ ਕੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਮਾਨ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਣ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ ਮਾਨ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਕੀਆ ਲਾਭ ਦੇਈਏ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਨਾਨਕ ਗਾਵੀਐ ਗੁਣੀ ਨਿਧਾਨੁ ॥

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਹੇ ਸਿਖਜ! ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯੇ ਤਿਸ ਮਾਨ ਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨੋ ਪ੍ਰੀਤ ਮਿਥਯਾ ਭੂਤ ਸਤ੍ਯ ਸੰਕਲਪਾਦਿ ਗੁਣੋ ਵਾਲੇ ਗੁਣੀ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਪੁਨਾ ਨਿਧਾਨ ਨਾਮ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੇ ਲਯ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸਥਾਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਾ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤਿ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸੁਧ ਸ੍ਰੂਪ ਗਾਵੀਯੇ ਨਾਮ ਕਹੀਯੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਤਿਸ ਮਾਨ ਨੇ ਸਤ੍ਯਾਦਿ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਗੁਣੇ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਾ ਪੁਨਾ ਨਿਧਾਨ ਨਾਮ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੇ ਉਪਾਦਾਨ ਔ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਾ ਅਖੰਡ ਸ੍ਰੂਪ ਗਾਵੀਯੇ ਨਾਮ ਕਥਨ ਕਰੀਯੇ ਹੈ ਯਹ ਲਾਭ ਦੇਈਯੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਗਾਵੀਯੇ ਪਾਠ ਆਗੇ ਸੁਤੀਆ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਸੇਖ ਕਰ ਜੋ ਸੁਤੀਆ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆ ਨੇ ਗੁਣੀ ਸਤਾ ਸਫੁਰਣਾਦਿ ਗੁਣੇ ਵਾਲਾ ਪੁਨਾ ਨਿਧਾਨ ਸਰਬ ਕਾ ਕਾਰਣ ਗਾਵੀਯੇ ਹੈ ਵਹੁ ਈਸ਼ੁਰ ਜਿਨ ਮੁਮੁਖਯੋ ਨੇ ਸੇਵਿਆ ਹੈ, ਤਿਨੋ ਨੇ ਤਿਸ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਵਹੁ ਮਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਐਸੇ ਅਨੁਯ ਅਨੁਸਾਰ ਅਰਥ ਕਰ ਲੇਨਾ ਅਥਵਾ ਗੁਣੀ ਅਰ ਨਿਧਾਨ ਪਦ ਦੋਨੋ ਮਾਨ ਕੇ ਵਿਸੇਖਣ ਹੈ ਜੋ ਕੈਸਾ ਮਾਨ ਹੈ ਗੁਣੀ ਨਾਮ ਨਿਰਦੋਖਤਾਦਿ ਗੁਣੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ਨਿਧਾਨ ਨਾਮ ਯਥਾਰਥ ਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਸਥਾਨ ਹੈ ਐਸੇ ਸੁਤੀਆ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆ ਵਿਦ੍ਵਾਨੋ ਨੇ ਗਾਵੀਯੇ ਹੈ ਸਬਦ ਮੇ ਉਲਟਾ ਜਨਾਵਨਾ ਔਰ ਝੂਠੇ ਕਾ ਕਹਯਾ ਹੋਨਾ ਦੋਖ ਹੋਵੇ ਹੈ ਵੇਦ ਮੇ ਯੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਨਿਰਦੋਖ ਹੈ ਅਰ ਸਚੇ ਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਜਨਕ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਗੁਣੀ ਹੈ ਅਰ ਨਿਧਾਨ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਭਕ੍ਰੀ ਸੇ ਪਾਏ ਸੁਤਿ ਮਾਨ ਸੇ ਤਤੁ ਕਹਨੇ ਸੇ ਪੀਛੇ ਕਿਆ ਸਾਧਨ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਗਾਵੀਯੇ ਸੁਣੀਯੇ ਮਨਿ ਰਖੀਯੇ ਭਾਉ ॥

(ਗਾਵੀਯੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਬ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸੇ ਮਹਾਵਾਕ੍ਯ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਗਾਵੀਯੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੀਯੇ ਹੈ ਮੁਮੁਖੁ ਪ੍ਰਤਿ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਮੁਮੁਖੁ ਨੇ ਸੁਣੀਯੇ ਨਾਮ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਰੂਪ ਸੁਵਣ ਕਰੀਯੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਖਟ ਲਿੰਗੋ ਸੈ ਸੰਪੂਰਣ ਬਚਨੋ ਕਾ ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਕੇ ਕਹਨੇ ਸੈ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ ਐਸਾ ਅਦੁਤੀ ਸੈ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਦੂਜਾ ਸੁਵਣ ਕਰੀਯੇ ਹੈ। ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਖਟ ਲਿੰਗ ਯੇ ਹੈ ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ ਕੀ ਏਕਰੂਪਤਾ ੧., ਅਭਯਾਸ ੨., ਅਪੂਰਬਤਾ ੩., ਫਲ ੪., ਅਰਥਵਾਦ ੫., ਉਪਪਤੀ ੬., ਸ੍ਰੂਪ ਇਨਕੇ ਯੇ ਹੈ ਜੋ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਯੋਗ੍ਯ ਵਸਤੁ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਉਪਕ੍ਰਮ ਆਦਿ ਵਿਖੇ ਔ ਉਪਸੰਹਾਰ ਸਮਾਪਤੀ ਵਿਖੇ ਵੈਸਾ ਕਹਨਾ ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ ਕੀ ਏਕਰੂਪਤਾ ਕਹੀਏ ਹੈ ਯਹ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਾ ਪਹਲਾ ਚਿੰਨ ਹੈ ਜੈਸੇ ਆਦਿ ਸਚ ਸੇ ਲੇ ਸਭ ਆਪੇ ਹੀ ਸਚਯਾਰ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੇ ਵਾ ਸਤਨਾਮ ਸੇ ਲੇ ਤਨ ਮਨ ਥੀਵੇ ਹਰਿਆ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੇ ਆਦ੍ਯੰਤ ਮੇ ਕਥਨ ਹੈ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਯੋਗ੍ਯ ਵਸਤੁ ਕਾ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਕਥਨ ਅਭਯਾਸ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਯਹ ਦੂਸਰਾ ਚਿੰਨ ਹੈ ਜੈਸੇ ਤੁ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਨਿਰੰਕਾਰ ਯਹ ਚਾਰ ਵਾਰ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਕਥਨ ਹੈ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਯੋਗ੍ਯ ਵਸਤੁ ਕੀ ਅਨ੍ਯ ਉਪਾਯ ਸੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਪੂਰਬਤਾ ਕਹੀ ਹੈ ਯਹ ਤੀਸਰਾ ਚਿੰਨ ਹੈ ਜੈਸੇ ਜਿਨ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨ ਪਾਇਆ ਮਾਨ ਤਥਾ 'ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਮਿਟੇ ਕਥੇ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ' ਇਨ ਬਚਨੋ ਸੇ ਗ੍ਯਾਨ ਭਕ੍ਰੀ ਬਿਨਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਹੀ ਹੈ। ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਯੋਗ੍ਯ ਵਸਤੁ ਕੇ ਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹਨੀ ਫਲ ਕਹੀਯੇ ਹੈ ਜੈਸੇ 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਏ' ਯਹ ਗ੍ਯਾਨ ਸੇ ਜੋਤਿ ਮੈ ਜੋਤਿ ਕਾ ਮਿਲਨਾ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹੀ ਭਰਮ ਭਉ ਕੇ ਨਾਸ ਸਹਿਤ ਇਸੀ ਪਰਾਪਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਮੁਕਤੀ ਹੈ ਸੋਈ ਗ੍ਯਾਨ ਕਾ ਫਲ ਹੈ ਯਹ ਚੌਥਾ ਚਿੰਨ ਹੈ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਯੋਗ੍ਯ ਵਸਤੁ ਕੀ ਸਥਾਨ ਸਥਾਨ ਮੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਅਰਥਵਾਦ ਕਹੀਯੇ ਹੈ ਯਹ ਪਾਂਚਵਾ ਚਿੰਨ ਹੈ ਜੈਸੇ 'ਉਸਤਤਿ ਮਨ ਮਹਿ ਕਰਿ ਨਿਰੰਕਾਰ' ਪੁਨਾ 'ਪ੍ਰਭ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਹੁ ਸੰਤ ਮੀਤ' ਇਤ੍ਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਮੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਹੀ ਹੈ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਯੋਗ੍ਯ ਵਸਤੁ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤੋ ਸੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹਨਾ ਉਪਪੱਤੀ ਕਹੀਯੇ ਹੈ ਯਹ ਛਠਾ ਚਿੰਨ ਹੈ ਜੈਸੇ 'ਏਕੈ ਕਨਿਕ ਅਨਿਕ ਭਾਤਿ ਸਾਜੀ ਬਹੁ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਚਾਇਓ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਭਰਮੁ ਗੁਰਿ ਖੋਈ ਹੈ ਇਵ ਤਤੈ ਤਤੁ ਮਿਲਾਇਓ॥' 'ਜਲ ਤੇ ਤਰੰਗ ਤਰੰਗ ਤੇ ਹੈ ਜਲੁ ਕਹਨ ਸੁਨਨ ਕਉ ਦੂਜਾ॥' ਯਹ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤੋ ਸੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਦੁਤੀ ਕਾ ਕਹਨਾ ਹੈ ਉਪਪੱਤੀ ਅਭਯਾਸ ਉਪਕ੍ਰਮ ਉਪਸੰਹਾਰ ਯੇ ਤੀਨ ਚਿੰਨ ਸਬਦ ਮੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਅਰਥਵਾਦ ਫਲ ਅਪੂਰਬਤਾ ਯੇ ਤੀਨ ਚਿੰਨ ਅਰਥ ਮੇ ਹੋਵੇ ਹੈ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੈ ਇਨ ਖਟ ਚਿੰਨੋ ਸੇ ਗਾਵਨ ਪੀਛੇ ਸਰਬ ਬਚਨੋ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਕੇ ਕਹਨੇ ਮੈ ਨਿਰਣੇ ਕਰੀਯੇ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਦੂਜਾ ਸੁਵਣ ਹੈ। ਐਸਾ ਸੁਵਣ ਕਰਕੇ ਪੀਛੇ ਮਨਨ ਕਰੀਯੇ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਰੂਪ ਸੁਵਣ ਕੀਯਾ ਹੈ, ਉਸੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਯੁਕਤੀਯੋ ਸੈ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਮਨਨ ਕਹੀਯੇ ਹੈ ਯਹ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਉਪਰ ਸੇ ਕਹਯਾ ਹੈ। ਇਸ ਮਨਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਮਨ ਰਖੀਯੇ ਭਾਉ ਕਹੀਯੇ ਮਨ ਮੈ ਮਨਨ ਕੀਯੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਹੀ ਭਾਵ ਨਾਮ ਧਯਾਨ ਰਖੀਯੇ ਤਿਸ ਕਾ ਧਯਾਨ ਕਰਤੇ ਬੀਚ ਮੇ ਔਰ ਕਾਹੂ ਵਸਤੁ ਕਾ ਧਯਾਨ ਨਾ ਕਰੀਯੇ ਕਿੰਤੁ ਅਨਯ ਵਸਤੁਯੋ ਕਾ ਬੀਚ ਮੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਛੋਡ ਕੇ ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਹੀ ਤੇਲ ਕੀ ਧਾਰਵਤ ਏਕ ਰਸ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕਰੀਯੇ ਇਸ ਸੇ ਪੀਛੇ ਜਿਸ ਕਾ ਸੁਵਣ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਯਾਸਣ ਕੀਯਾ ਉਸ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕਾ ਸੋਹੰ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਹੁ ਸਤ ਅਦੁਤੀ ਮੈ ਹੋ ਐਸਾ ਸੰਸੇ ਬਿਪਰਯੋ ਸੇ ਬਿਨਾ ਭਾਸਨਾ ਰੂਪ ਤਤੁ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਿਨ ਸੇਵਿਆ ਸੇ ਆਰੰਭ ਕਰ ਪਹਲੇ ਈਸ਼ਰ ਭਕ੍ਰਿ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੂਯੇ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਾ ਪਾਵਨਾ ਪਾਯ ਕੇ ਤਿਸ ਸੇ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਤਿਸ ਮੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਰੂਪ ਦੂਜਾ ਸੁਵਣ ਕਰਨਾ ਮਨਨ ਕਰਨਾ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕਰਨਾ ਤਾ ਸੇ ਸੰਸੇ ਬਿਪਰਯ ਰਹਿਤ ਗਯਾਨ ਹੋਨਾ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਗੁਰੂ ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਸੈ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਮੁਕਤੀ ਕਹਤੇ ਹੈ-

ਦੁਖ ਪਰਹਰਿ ਸੁਖ ਘਰਿ ਲੈ ਜਾਇ ॥

(ਦੁਖ ਇਤਿ) ਦੁਖ ਪਰਹਰਿ ਕਹੀਯੇ ਸੁਵਣਾਦਿਕੋ ਸੇ ਉਪਜਿਆ ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਸਰਬ ਦੁਖਾ ਕੇ ਕਾਰਣ ਅਗਯਾਨ ਰੂਪ ਮਹਾ ਦੁਖ ਕੋ ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਯ ਸੁਖਮ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਰੂਪ ਦੁਖ ਕੋ ਔ ਇਨ ਸਰੀਰੋ ਮੈ ਦੁਖ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਅਧਯਾਤਮ ਅਧਿਭੂਤਕ ਆਧਿਦੈਵਕ ਰੂਪ ਦੁਖੋ ਕੋ ਪਰਹਰਿ ਕਹੀਯੇ ਰਜੁ ਕੇ ਅਗਯਾਨ ਸਹਿਤ ਤਾ ਕੇ ਕਾਰਯ ਸਰਪਾਦਿਕੋ ਕੋ ਰਜੁ ਗਯਾਨਵਤ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਗਯਾਨੀ ਕੋ ਸੁਖ ਘਰ ਲੈ ਜਾਇ ਕਹੀਯੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੇ ਸਥਾਨ ਰੂਪ ਜੋਤਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਲੇ ਜਾਵੇ ਹੈ ਜਿਸ ਮੇ ਜਾਨਾ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ, 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਏ॥' ਤਥਾ 'ਗੁਰਿ ਸਬਦ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਦੁਤੀਅ ਗਏ ਸੁਖ ਹੋਊ॥' ਇਤਿਯਾਦਿ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਈਸਰ ਭਕ੍ਰਿ ਸੇ ਪਾਏ ਮਾਨ ਕਾ ਸੁਵਣ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਗਯਾਨ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ ਸਰਬ ਦੁਖਾ ਕੋ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਸਹਿਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਮੈ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਫਲ ਕਹਿਆ ਵਹੁ ਮਾਨ ਕਹਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਗੁਰਮੁਖਿ ਨਾਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਵੇਦੰ ਗੁਰਮੁਖਿ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ॥

(ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਤਿ) ਜੋ ਮੁਕਤੀ ਫਲ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਮਾਨ ਰੂਪ ਨਾਦੰ ਕਹੀਯੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਵਾਕਯ ਹੈ ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰਿਯ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ੍ਰੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੁਖ ਮੇ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵੇਦ ਸਰਬ ਵਾਕਯਨ ਕਾ ਆਧਾਰ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤੀਨ ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦ ਮੇ ਹੀ ਤਿਸ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਕਹੋ ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਕਹੋ- (ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਖਕੇ ਤੀਨੋ ਕਾਂਡੋ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕਰੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਤ੍ਰਿਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦੰ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦ ਹੈ ਵਹੁ ਭੀ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੁਖ ਮੇ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਨੇਕ ਸਾਖਾ ਵਾਲੇ ਤੀਨ ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦ ਕਾ ਅਪਨੇ ਰਚਨੇ ਵਾਲੇ ਈਸ਼ਰ ਕਾ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਮੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨਾ ਬਨੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਸਮਰਥਗੀਨ ਜੀਵ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੁਖ ਮੇ ਤਿਸ ਅਤਯੰਤ ਬਿਸਤ੍ਰਿਤ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੋ- (ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖ! ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੁਖ ਮੇ ਭੀ ਈਸ਼ਰਵਤ ਰਹਿਆ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ ਇਸ ਮੇ ਹੇਤੁ ਕਹੇ ਸਮਾਈ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੇ ਸ ਨਾਮ ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰਿਯ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ੍ਰੁ ਗੁਰੂ ਮਾਯੀ ਨਾਮ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ' ਇਤਿਯਾਦਿ ਬਚਨ ਸੇ ਈਸ਼ਰ ਰੂਪ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤਿਸਕੇ ਮੁਖ ਮੇ ਈਸ਼ਰਵਤ ਵੇਦ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਅਰਥ ਕੋ ਦ੍ਰਿਢ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਪੀਛੇ ਕਹੋ ਬਿਸੇਖਣੋ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਰੂਪਤਾ ਹੀ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਗੁਰੂ ਈਸਰੁ ਗੁਰੂ ਗੋਰਖੁ ਬਰਮਾ ਗੁਰੂ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ ॥

(ਗੁਰੂ ਇਤਿ) ਭਕੋ ਉਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੇਤ ਧਾਰੀ ਈਸਰੁ ਕੀ ਤੀਨ ਮੂਰਤੀਯੋਂ ਮੇ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਵ ਰੂਪਤਾ ਕਹੇ ਹੈ- (ਗੁਰੂ ਈਸਰੁ ਇਤਿ) ਅਪਨੇ ਸੇਵਕੋਂ ਪੈ ਸੀਘ੍ਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਗੁਰੂ ਈਸਰੁ ਕਹੀਯੇ ਸਿਵ ਰੂਪ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜੈਸੇ ਸਿਵ ਸਭ ਕਾ ਲਯ ਕਰੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਪ੍ਰਚਿੰਚ ਕੇ ਨਿਖੇਧਕ ਬਚਨੋ ਸੇ ਸਭ ਕਾ ਬਾਧ ਰੂਪ ਲਯ ਕਰੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਿਵ ਰੂਪ ਹੈ ਤਥਾ ਗੁਰੂ ਗੋਰਖੁ ਹੈ ਈਹਾ ਗੋ ਨਾਮ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਕਾ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਜੋ ਰਖਯਾ ਕਰੇ ਸੇ ਕਹੀਯੇ ਗੋਰਖੁ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਬਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਵੇਦ ਕੇ ਔ ਵੇਦ ਮਾਰਗੋ ਕੇ ਬਿਰੋਧੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੈ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰਕੇ ਤਿਨ ਕਾ ਸ੍ਰਥਾਪਨ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਰਖਯਾ ਕਰੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਵੇਦ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਨਾਸਤਕ ਰੂਪ ਦੈਤਨ ਕਾ ਅਥਵਾ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਕੋ ਅਨੁਥਾ ਲਗਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਨੈਯਾਯਿਕਾਦਿਕ ਦੈਤਜ ਤੁਲਯ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਤਿਰਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਮੈ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਕਹਤੇ ਹੁਯੇ ਤਿਸ ਕੀ ਰਖਯਾ ਕਰੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਗੋਰਖੁ ਕਹੀਯੇ ਬਿਸਨੁ ਰੂਪ ਹੈ ਤਥਾ ਗੁਰੂ ਬਰਮਾ ਇਸ ਕਾ ਮੂਲ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ ਬਧੇ ਹੋਏ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਸਰਬਤ੍ਰ ਵੇਦ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਕੇ ਪ੍ਰਵਿਰਤ ਕਰਨੇ ਸੇ ਸਰਬ ਲੋਕ ਮੇ ਬਧਿਆ ਹੁਯਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਸੰਪੂਰਣ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਂ ਵਿਖੇ ਵੇਦ ਮਰਯਾਦਾ ਕੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਿ ਕਰਨੇ ਸੇ ਬਧੇ ਹੁਯੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਬਰਮਾ ਗੁਰੂ ਕਹੀਯੇ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਕੋ ਈਸਰੁ ਕੀ ਤੀਨ ਮੂਰਤਿ ਰੂਪ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਤਿਨ ਕੀ ਤੀਨ ਸਕਤੀ ਰੂਪ ਕਹੇ ਹੈ- (ਗੁਰੂ ਇਤਿ) ਬਰਮਾ ਅਰ ਪਾਰਬਤੀ ਕੇ ਮਯਯ ਕਾ ਗੁਰੂ ਪਦ ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਨਯਾਯ ਸੇ ਦੋਊ ਓਰ ਲਗੇ ਹੈ ਤਥਾ ਪਾਰਬਤੀ ਕੇ ਆਦਿ ਕਾ ਗੁਰੂ ਪਦਮਾ ਲਖਮੀ ਅਰ ਈਸਰ ਸ੍ਰੁਤੀ ਸਾਥ ਭੀ ਜੁਤੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਸਿਵਾ ਕਾ ਰੂਪ ਹੀ ਸਤੀ ਹਿਮਾਲਯ ਕੀ ਪੁਤ੍ਰੀ ਰੂਪ ਕੋ ਧਾਰਕੇ ਭੀ ਨਾਰਦ ਕੇ ਭ੍ਰਮਾਵਨੇ ਸੇ ਅਪਨੇ ਨਿਸਚੇ ਸੇ ਨਹੀ ਚਲੀ ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਦਰਸੀ ਗੁਰੂ ਭੀ ਦੇਹੋਂਦ੍ਰਿਯਾਦਿ ਨਾਨਾ ਦ੍ਰਿਤ ਕੋ ਧਾਰਤੇ ਹੁਯੇ ਅਪਨੀ ਸੱਚੀ ਅਦੁਤੀ ਸਤਯ ਨਿਸਠਾ ਸੇ ਨਹੀ ਚਲੇ ਯਾ ਤੇ ਨਿਸਠਾ ਸੇ ਨਾ ਚਲਨੇ ਕੀ ਸਮਾਨਤਾ ਸੇ ਗੁਰੂ ਪਾਰਬਤੀ ਰੂਪ ਹੈ ਤਥਾ ਗੁਰੂ ਮਾ ਲਖਮੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਲਖਮੀ ਅਪਨੀ ਸਮੀਪਤਾ ਸੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਧਨੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ ਅਰ ਕੰਗਾਲਤਾ ਕੋ ਹਰ ਦੇਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਅਪਨੀ ਸਮੀਪਤਾ ਸੇ ਸਿਖਯ ਕੋ ਗਯਾਨੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ ਅਰ ਗਯਾਨ ਤਤ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਦੁਖ ਕੋ ਹਰ ਦੇਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਲਖਮੀ ਰੂਪ ਹੈ ਤਥਾ ਗੁਰੂ ਈਸਰੁ ਸ੍ਰੁਤੀ ਜੈਸੇ ਬੀਣਾ ਧਾਰਨੇ ਵਾਲੀ ਸ੍ਰੁਰਸ੍ਰੁਤੀ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਉਪਾਸਕ ਕੋ ਜੋ ਬਾਂਛਿਤ ਹੋਵੇ ਸੇ ਸੀਘ੍ਰ ਸਿਧ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਮੋਖ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲਿਆਂ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਪਦ ਕੀ ਗ੍ਰਾਨ ਦ੍ਰਾਰਾ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਸੀਘ੍ਰ ਸਿਧੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ ਯਾਂਤੇ ਗੁਰੂ ਸਰਸ੍ਰੁਤੀ ਰੂਪ ਹੈ। ਕੋਈ ਮਾਈ ਪਦ ਪਾਰਬਤੀ ਕਾ ਬਿਸੇਖਣ ਕਰੇ ਹੈ ਸੇ ਕੋਸ ਸੇ ਮਾ ਕਾ ਲਖਮੀ ਈ ਕਾ ਸਰਸ੍ਰੁਤੀ ਨਾ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਕਰੇ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਬਿਸੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀ ਸਕਤੀ ਰੂਪ ਨਹੀ ਕਹਨਾ ਥਾ ਤਬ ਪਾਰਬਤੀ ਰੂਪ ਭੀ ਕਯੁ ਕਹਯਾ। ਇਸ ਆਸੰਕਾ ਕੇ ਨਾ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ। ਤੀਸਰਾ ਜੋ ਮਾ ਅਰ ਈ ਪਰ ਲਗਾਵਨੇ ਮੈ ਯਥਾ ਸੰਖਯਾ ਦੇਵਨ ਕੀ ਸਕਤੀਆਂ ਰੂਪ ਕਹਨੇ ਸੇ ਚਮਤਕਾਰ ਹੈ ਸੇ ਬਿਸੇਖਣ ਕਰਨੇ ਮੇ ਨਹੀ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ ਚੌਥੇ ਜੋ ਦੋ ਪਦੋ ਕੇ ਏਕ ਪਦ ਮਾਨਨੇ ਮੈ ਗੋਰਵਤਾ ਹੈ ਉਸ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਾਤ੍ਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਪੈ ਕਹੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਦੰ ਇਤ੍ਰਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨਾ ਗੁਰ ਪਰਮੇਸ੍ਰੁਰ ਦਿਖਾਯਾ ਹੈ ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਕੀ ਖਬਰ ਆਗੇ 'ਮੈ ਆਪਣਾ ਗੁਰੂ ਪੂਛਿ ਦੇਖਿਆ' ਇਤਿਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਰਾਗ ਕੇ ਪਹਲੇ ਸਬਦ ਮੇ ਦਈ ਹੈ ਤਥਾ 'ਹਰਿ ਗੁਰ ਮੂਰਤੀ ਏਕਾ ਵਰਤੈ ਨਾਨਕ ਹਰਿ ਗੁਰ ਭਾਇਆ' ਇਤਿਯਾਦਿ ਪਾਠੋ ਸੇ ਔਰ ਰਾਗੋਂ ਮੈ ਦਈ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਇਸ ਪਾਠ ਕੀ ਉਥਾਨਕਾ ਐਸੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਮਾਨ ਕਾ ਫਲ ਆਪਨੇ ਮੁਕਤੀ ਕਹੀ ਵਹੁ ਉਪਦੇਸ ਗੁਰੋਂ ਸੇ ਕੈਸੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਗੁਰੂ ਇਤਿ) ਗੁਰਮੁਖ ਸਨਮੁਖ ਮਨਮੁਖ ਵੇਮੁਖੀਆ ਐਸੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੈ ਗੁਰਮੁਖ ਮਨਮੁਖ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਸਨਮੁਖ ਵੇਮੁਖ ਕਹੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਦੰ ਕਹੀਯੇ ਗੁਰੋਂ ਸੇ ਸਨਮੁਖ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਵਹੁ ਨਾਦੰ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਜਿਨ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਗੁਰਮੁਖੋਂ ਕੇ ਹੇਤ ਈਸਰ ਨੇ ਵੇਦੰ ਨਾਮ ਵੇਦ ਬਨਾਏ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜਿਨ ਗੁਰਮੁਖੋਂ ਨੇ ਤਿਸ ਵੇਦ ਕਰਤਾ ਈਸਰ ਕੇ ਸਰਬ ਮੇ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ਬਜਾਪਕ ਹੋ ਰਹਿਆ ਜਾਨਿਆ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਪਾਠ ਮੇ ਗੁਰਮੁਖੋਂ ਹੇਤ ਬੇਦ ਬਨਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਕਹਿਆ ਜੋ ਈਸਰ ਤਿਸੀ ਕੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਗੋਰਖ ਨਾਮ ਸੇ ਸਾਖਯਾਤ ਅਪਨਾ ਗੁਰੂ ਕਹੇ- (ਗੁਰੂ ਇਤਿ) ਗੋ ਭੂਮੀ ਕਾ ਔ ਵੇਦ ਬਾਣੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਰਖ ਪਾਲਨਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਗੋਬਿੰਦ ਗੋਪਾਲ ਨਾਮੋਵਤ ਗੋਰਖ ਨਾਮ ਬਿਸੂ ਕਾ ਹੈ ਸੋਈ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਹੈ ਔ ਬਿਸਨੁ ਗੁਰ ਕੇਹੀ ਪ੍ਰਲਯ ਔ ਉਤਪਤਿ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਰੂਪ ਸਿਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਿਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸੂ ਗੁਰੂ ਤੇ ਆਨਨ ਹੀ ਬਿਸਨੁ ਰੂਪ ਹੈ। ਯਹ ਸਪਸ੍ਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਪ੍ਰਥਮ ਈਸਰ ਪਦ ਸੇ ਸਿਵ ਪੀਛੇ ਬਰਮਾ ਪਦ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਕੈਸੇ ਵਹੁ ਸਿਵਾਦਿਕ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜਿਨ ਕੀ ਪਾਰਬਤੀ ਆਦਿਕ ਤੀਨ ਸਕਤੀਆਂ ਹੈ॥ ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਸਕਤੀਆਂ ਕੋ ਗੁਰੂ ਨਹੀ ਕਹਿਆ ਸਕਤੀਆਂ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰੁ ਸਕਤੀਆਂ ਸਾਥ ਗੁਰੂ ਪਦ ਲਿਖਾ ਭੀ ਨਹੀ ਈਸਰ ਗੋਰਖ ਪਦੋ ਕੇ ਆਦਿ ਮੈ ਅਰ ਬਰਮਾ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇ ਗੁਰੂ ਪਦ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸੋ ਸਕਤੀਆ ਸਾਥ ਨਹੀ ਮੇਲਨਾ ਕੇਵਲ ਬਰਮਾ ਸਾਥ ਹੀ ਰਖਨਾ ਯਾ ਹੀ ਤੇ ਬਰਮਾ ਗੁਰੂ ਪਾਠ ਪੜਨਾ ਸੁਧ ਹੈ ਗੁਰੂ ਪਾਰਬਤੀ ਮਾਈ ਯਹ ਪੜਨਾ ਸੁਧ ਨਹੀ ਰਹੋ ਯਹ ਬਿਚਾਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹੇ ਹੈ ਹਮਾਰਾ ਗੁਰੂ ਗੋ ਨਾਮ ਵੇਦ ਬਾਣੀ ਕੀ ਅਰ ਭੂਮੀ ਆਦਿਕੋਂ ਕੀ ਰਛਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਬਿਸਨੁ ਹੈ ਔਰ ਨਹੀ ਪੁਨਾ ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਈਸਰ ਕਹੀਏ ਗੁਰੂ ਸਿਵ ਰੂਪ ਹੈ ਏਵੰ ਬਰਮਾ ਗੁਰੂ ਕਹੀਏ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪ ਹੈ ਐਸੇ ਬਿਸਨੁ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਹੀ ਸਿਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕੀਏ ਜੁਦੇ ਨਹੀ ਕਹੇ ਅਥਵਾ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਦੰ ਸੇ ਲੇ ਸਾਰੇ ਪਾਠ ਕਾ ਅਰਥ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਓਰ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਇਸਕੀ ਯਹ ਉਥਾਨਕਾ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਮਾਨ ਕਾ ਫਲ ਮੁਕੁੀ ਕਹੀ ਵਹੁ ਨਾਦ ਆਪ ਕੋ ਕਹਾ ਸੇ ਮਿਲਾ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਗੁਰਮੁਖਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਨਾਦ ਸੇ ਮੁਕੁੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਵਹੁ ਨਾਦ ਹਮਕੋ ਹਮਾਰੇ ਅਵਤਾਰੀ ਸਰਬ ਕੇ ਗੁਰੂ ਬਿਸੂ ਈਸਰ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਮਿਲਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਸਮਗ੍ਰ ਵੇਦੰ ਨਾਮ ਲੋਕੋ ਕੋ ਸੁਭ ਮਾਰਗ ਹੇਤ ਵੇਦ ਹੁਯਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਰਬ ਮੇ ਮੁਖ ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਹੋਕਰ ਰਹਿਆ ਸਮਾਈ ਨਾਮ ਸੰਪੂਰਣ ਮਾਯਾ ਤਤ ਕਾਰਯ ਮੋ ਮ੍ਰਿਦ ਵਿਕਾਰੋ ਮੇ ਮ੍ਰਿਦਵਤ ਬਜਾਪਤ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ ਵਿਸਨੁ ਗੁਰੂ ਕੋ ਹੀ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਮਹੇਸਰ ਹੈ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਗੀਤਾਵਤ ਸਿਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪਤਾ ਔਧਰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪਤਾ ਸੂਚਨ ਕਰੇ ਹੈ- (ਗੁਰੂ ਈਸਰੁ ਇਤਿ) ਅਰਥ ਯਹ ਹਮਾਰਾ ਗੁਰੂ ਬਿਸਨੁ ਹੀ ਈਸਰ ਮਹਾਦੇਵ ਰੂਪ ਹੈ ਔ ਪੁਨਾ ਵਹੀ ਗੁਰੂ ਬ੍ਰਹਮਾ ਰੂਪ ਹੈ ਕੈਸੇ ਵੇ ਸਿਵਾਦਿ ਹੈ ਜਿਨ ਕੀ ਸਰਬ ਕੋ ਬਾਂਛਿਤ ਫਲੋਂ ਕੋ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਤੀਨ ਸਕਤੀਆਂ ਹੈ ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਦੂਸਰੀ ਬਜਾਖਾ ਸੈ ਅਪਨਾ ਗੁਰੂ ਬਿਸੂ ਕਹਿਆ ਪਹਲੀ ਬਜਾਖਾ ਮੈ ਗੁਰੂ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਬਿਸਨੁ ਕਹਯਾ ਇਸ ਬਾਰਤਾ ਕੋ ਸੁਨਕੇ ਸਿਖਯ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਯਹ ਸਤ੍ਯ ਬਾਰਤਾ ਹੈ ਆਪਨੇ ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਸਿਵਾਦਿ ਸ੍ਰੂਪ ਕਹਯਾ ਹੈ ਆਪ ਵੈਸੇ ਹੀ ਮਾਨਤੇ ਹੋ ਪਰੰਤੁ ਅਪਨੇ ਕੋ ਕੈਸਾ ਮਾਨਤੇ ਹੋ ਯਹ ਭੀ ਕਹੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਜੇ ਹਉ ਜਾਣਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਕਹਣਾ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ॥

(ਜੇ ਹਉ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤਿਸ ਸਿਵਾਦਿ ਸ੍ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਜੇ ਹਉ ਕਹੀਏ ਜੈਸਾ ਮੈ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਜਾਣਾ ਜਾਣਤਾ ਹੂੰ ਤੈਸਾ ਆਖਾ ਨਾਹੀ ਨਾਮ ਕਹਤਾ ਨਹੀ ਹੂੰ ਬਾਣੀ ਸੇ 'ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ' ਇਤਿਜਾਦਿ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਕਥਨੁ ਨ ਜਾਈ ਨਾਮ ਕਹਿਆ ਨਹੀ ਜਾਵੇ ਯਾ ਤੇ ਨਹੀ ਕਹਤਾ ਅਰ ਮਨ ਸੈ ਜੈਸਾ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸ੍ਰੂਪ ਹੂੰ ਤੈਸਾ ਜਾਨਤਾ ਹੋ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵੇਦ ਉਸ ਕਾ ਬਾਣੀ ਸੇ ਨਾ ਕਹਨਾ ਅਰ ਮਨ ਸੇ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਕਹੈ ਹੈ ਅਰ ਆਪ ਉਸਕਾ ਬਾਣੀ ਸੇ ਨਾ ਕਹਨਾ ਮਾਨ ਕੇ ਮਨ ਸੇ ਜਾਨਨਾ ਕਹਤੇ ਹੋ ਯਹ ਕੈਸਾ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤਾਤਪਰਯ ਹਮਾਰਾ ਜਿਸ ਬਾਤ ਕੋ ਵੇਦ ਕਹੇ ਹੈ ਉਸੀ ਮੇ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਵੇਦ ਭੀ ਸਰਬਥਾ ਬਾਣੀ ਸੇ ਨਾ ਕਹਨਾ ਔ ਮਨ ਸੇ ਉਸਕਾ ਜਾਨਨਾ ਨਹੀ ਕਹੇ ਕਹੇ ਤੋ ਜਿਸ ਕੋ ਉਪਨਿਖਦ ਹੀ ਕਹਤੀ ਹੈ ਉਸਕੋ ਪੂਛਤਾ ਹੋਂ ਅਰ ਦੇਖੀਦਾ ਹੈ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੂਖਮ ਮਨ ਸੇ ਯਹ ਉਸੀ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਕਹਨਾ ਅਸੰਗਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਯਾ ਤੇ ਵੇਦ ਕਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਉਸਕੋ ਬਾਣੀ ਨਹੀ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕਹੇ ਅਰ ਅਸੁਧ ਮਨ ਸੇ ਵਹੁ ਦੀਸੇ ਨਹੀ ਲਖਣਾ ਸੇ ਉਸਕੋ ਬਾਣੀ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰ ਸੁਧ ਮਨ ਸੇ ਵਹੁ ਦੀਸੇ ਹੈ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਹਮ ਕੋ ਲਖਣਾ ਸੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਤਿਨਾਮਾਦਿ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਏਕਾਕਾਰ ਵਸਤੁ ਬਤਾਈ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ-

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥

(ਗੁਰਾ ਇਤਿ) ਗੁਰਾ ਕਹੀਯੋ ਗੁਰੂਯੋ ਨੇ ਮੇਰੇ ਕੋ ਸਤਨਾਮਾਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਸੈ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਏਕ ਦੇਹ ਨਾਮ ਏਕਾਕਾਰ ਵਸਤੁ ਬੁਝਾਈ ਬੋਧਨ ਕਰੀ ਹੈ ਦੇਹ ਅਰ ਆਕਾਰ ਯੇ ਪ੍ਰਯਾਯ ਹੈ ਏਕ ਚੀਜ ਕੇ ਦੋ ਨਾਮੋ ਕੋ ਪ੍ਰਯਾਯ ਕਹਤੇ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇ ਆਪ ਕੋ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਤਨਾਮਾਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਸੇ ਏਕਾਕਾਰ ਵਸਤੁ ਬਤਾਈ ਹੈ ਉਸਕਾ ਆਪ ਕੋ ਗਜਾਨ ਕੈਸਾ ਹੁਯਾ ਹੈ ਯਹ ਪੁਛਤੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥ ੫ ॥

(ਸਭਨਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਵੇਦ ਵਿਖੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀ ਦੋ ਪਰਾਰਧ ਕੀ ਉਮਰ ਲਿਖੀ ਹੈ ਅਰ ਉਸਕਾ ਈਸ਼ਰ ਸੇ ਉਪਜਣਾ ਅਰ ਵੇਦ ਪੜਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਬਹੁ ਪਹਲਾ ਜੀਵ ਹੈ ਔਰ ਸਭ ਪੀਛੇ ਹੈ। ਅਰ ਜੀਵ ਰੂਪ ਏਕਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੰਤੋਕਰਣ ਮੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕੇ ਹੁਯਾ ਹੈ ਈਸ਼ਰ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਮੈ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕੇ ਹੁਯਾ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਜੀਵੋ ਕੋ ਕਰਮਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਦੇਵੇ ਹੈ ਜੀਵ ਲੇਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਕਹੀਯੋ ਨਿਖਲ ਬਹਮਾਦਿਕ ਨਾਨਾ ਅੰਤਾਕਰਣੋ ਮੈ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬੋ ਜੀਵੋ ਕਾ ਏਕ ਮਾਯਾ ਮੈ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਪਨੇ ਸੇ ਇਕ ਦਾਤਾ ਨਾਮ ਤਿਨਕੋ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਖ ਦੁਖਾਦਿਕ ਫਲੋ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਏਕ ਹੈ ਸੋ ਨਾਮ ਵਹੀ ਮਾਯਾ ਸੇ ਅਲਗ ਕੀਆ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੰਤਾਕਰਣ ਸੇ ਅਲਗ ਹੁਯਾ ਏਕਾਕਾਰ ਰੂਪ ਮੈ ਹੁੰ। ਜਿਸ ਏਕਾਕਾਰ ਕੋ 'ਆਤਮ ਰਾਮੁ ਰਾਮੁ ਹੈ ਆਤਮ ਹਰਿ ਪਾਈਐ ਸਬਦਿ ਵਿਚਾਰਾ ਹੇ' 'ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਮ ਤੁਮ ਗੁਰਿ ਖੋਈ ਹੈ ਅੰਭੈ ਅੰਭੁ ਮਿਲੋਗਨੀ' 'ਕਬੀਰ ਜਾ ਕਉ ਖੋਜਤੇ ਪਾਇਓ ਸੋਈ ਠਉਰੁ॥ ਸੋਈ ਫਿਰਿ ਕੈ ਤੂ ਭਇਆ ਜਾ ਕਉ ਕਹਤਾ ਅਉਰੁ' ਇਤਿਜਾਦਿ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸੇ ਏਕਾਕਾਰ ਕੋ ਕਬ ਸਿਮਰਤੇ ਹੋ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ- (ਵਿਸਰਿ ਇਤਿ) ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ਕਹੀਯੋ ਵਹੁ ਏਕਾਕਾਰ ਹਮ ਕੋ ਕਬੀ ਭੁਲਤਾ ਹੀ ਨਹੀ ਯਾਦ ਤੋ ਤਬ ਕਰੇ ਜਬ ਭੂਲੇ॥ ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਸਰਬਦਾ ਏਕ ਵਸਤੁ ਮੈ ਬਿਰਤਾ ਸੂਚਨ ਕਰੀ ॥੫॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੀ ਏਕਾਕਾਰ ਕੇ ਗਜਾਨ ਤੀਰਥ ਮੇ ਮੈ ਭੀ ਕਬੀ ਨਾਵੇਗਾ, ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਨਿਦਿਯਾਸਨ ਸੇ ਉਸਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ-

ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵਾ ਵਿਣੁ ਭਾਣੇ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ ॥

(ਤੀਰਥਿ ਇਤਿ) ਏਕਾਕਾਰ ਕਾ ਗਜਾਨ ਤੀਰਥ ਹੈ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕਾ ਰਿਦੇ ਮੈ ਪ੍ਰਤਖ ਭਾਨ ਹੋਨਾ ਤਿਸ ਮੈ ਸ੍ਰਾਨ ਹੈ ਜਿਸਸੇ ਮੈਲ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਗਜਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਮੈਲ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਜ ! ਅਗਜਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਮੈਲ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਮੈ ਨਾਵਾ ਨਾਮ ਤੂ ਤਬ ਨਾਵੇਗਾ ਭਾਵ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਨੇ ਰੂਪ ਸ੍ਰਾਨ ਕੋ ਤੂ ਤਬ ਕਰੇਗਾ ਜੇਕਰ ਪਹਲੇ ਏਕਾਕਾਰ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਤਿਸ ਭਾਵਾ ਨਾਮ ਤਿਸ ਕਾ ਨਿਦਿਯਾਸਨ ਸਾਧਨ ਕਰ ਲੇਵੇਗਾ। ਬਿਨ ਭਾਣੇ ਕਹੀਯੋ ਨਿਦਿਯਾਸਨ ਸਾਧਨ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਤੋ ਕਿ ਨਾਇ ਕਰੀ ਕਹੀਯੋ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਮੈ ਅਗਜਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਮੈਲ ਕਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਸਨਾਨ ਕੀਆ ਕਰੇਗਾ ਭਾਵ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਯਾ ਤੇ ਜਬ ਤੂੰ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਨਿਦਿਯਾਸਨ ਸਾਧਨ ਕਰੇਗਾ ਤਬ ਏਕਾਕਾਰ ਕੇ ਗਜਾਨ ਕੋ ਪਾਵੇਂਗਾ। ਅਥਵਾ ਹੇ ਸਿਖਜ ! ਕਹੇ ਗਜਾਨ ਤੀਰਥ ਵਿਖੇ ਤੂੰ ਤਬ ਪੀਛੇ ਕਹਜਾ ਸ੍ਰਾਨ ਕਰੇ ਜਬ ਯਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਜਾਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਕੇ ਯੋਗਜ ਹੈ ਐਸੇ ਤੂੰ ਤਿਸ ਗੁਰੂ ਕੋ ਭਾਵਾ ਨਾਮ ਭਾਇ ਜਾਵੇ ਬਿਨ ਭਾਣੇ ਕਹੀਯੋ ਨਾ ਭਾਵੇ ਤਬ ਉਪਦੇਸ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਕੀਆ ਨਾਵਨਾ ਕਰੇਗਾ ਭਾਵ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇਗਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੀਛੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਭਾਯ ਜਾਨਾ ਸਭ ਸਿਖਜਨ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਕਾ ਹੇਤੁ ਕਹਜਾ ਅਬ ਤਿਸ ਭਾਏ ਜਾਨੇ ਮੇ ਹੇਤੁ ਪੁਛਨ ਕੀ ਇਛਾ ਭਯਾ ਇਸ ਜਨਮ ਕੇ ਵਾ ਜਨਮਾਂਤਰ ਕੇ ਜਿਸ ਕਰਮ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ ਵਹੀ ਕਰਮ ਹੇਤੁ ਹੈ ਤਿਸ ਭਾਇ ਜਾਨੇ ਮੈ ਯਹ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਜੇਤੀ ਸਿਰਠਿ ਉਪਾਈ ਵੇਖਾ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ ॥

(ਜੇਤੀ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਜੇਤੀ ਨਰ ਦੇਵ ਤਿਰਯਕ ਰੂਪ ਸਿਰਠੀ ਨਾਮ ਸਿਸ੍ਰਿ ਗਮ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਰਚੀ ਵੇਖਾ ਨਾਮ ਦੇਖਤੇ ਹੈਂ ਤਿਸ ਮੈ ਬਿਣ ਕਰਮਾ ਕਹੀਯੇ ਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੇ ਕਰਣੇ ਬਿਨਾ ਇਸ ਲੋਕ ਮੈ ਵਾ ਪਰਲੋਕ ਮੈ ਸੁਖ ਭੋਗਣਾ ਕਿ ਮਿਲੈ ਲਈ ਕਹੀ ਕਿਆ ਮਿਲਣੇ ਲਗਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਤੈਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਹੇਤੂ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਅੰਤੋਕਰਣ ਕੀ ਸੁਧੀ ਆਦਿਕ ਫਲ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਯਾ ਤੇ ਸੁਧੀ ਫਲ ਹੇਤ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀ ਹੇਤ ਸੁਧੀ ਕਰ ਗਯਾਨਾਰਥ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਨੇ ਹੇਤ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀ ਕਰ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਭਯਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਭਾਵੇਗਾ ਯਾ ਤੇ ਭਾਵਨੇ ਕਾ ਪਰੰਪਰਾ ਹੇਤੁ ਜਾਨਕੇ ਭਾਵਨੇ ਹੇਤੁ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਤਿ ਸਿਖੜ ਕੇ ਭਾਉਨੇ ਮੈ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੇ ਕੇ ਪਰੰਪਰਾ ਸੇ ਸਾਧਨ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਵਹੁ ਭਾਉਨਾ ਭੀ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕਾ ਹੇਤੁ ਸਾਖਯਾਤ ਹੈ ਵਾ ਪਰੰਪਰਾ ਸੇ ਹੈ ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਪ੍ਰਤਿ ਪਰੰਪਰਾ ਸੇ ਹੈ ਯਹ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਜਵਾਹਰ ਮਾਣਿਕ ਜੇ ਇਕ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ ॥

ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥

ਸਭਨਾ ਜੀਆ ਕਾ ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸੋ ਮੈ ਵਿਸਰਿ ਨ ਜਾਈ ॥ ੬ ॥

(ਮਤਿ ਵਿਚਿ) ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੇ ਹੀਰੇ ਮੋਤੀ ਮੂੰਗੇ ਆਦਿਕ ਨਾਮ ਰਤਨ ਹੈ ਪਾਰਸੀ ਮੇ ਇਨਕਾ ਨਾਮ ਜਵਾਹਰ ਹੈ ਰਤਨੋ ਮੈ ਲਾਲ ਰੰਗ ਵਾਲੇ ਏਕ ਜਾਤਿ ਕੇ ਰਤਨ ਕਾ ਨਾਮ ਮਾਣਿਕ ਹੈ॥ ਰਤਨ ਕਾ ਅਖਰੀ ਅਰਥ ਚਮਕ ਦਿਖਲਾਕਰ ਅਪਨੇ ਮੈ ਲੋਕੋ ਕੀ ਮਤਿ ਕੇ ਰਵਣ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੀ ਚੀਜ ਹੈ ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਕਰ ਅਪਨੇ ਮੈ ਲਗਾਵਨੇ ਵਾਲੀ ਚੀਜ ਹੈ ਮਾਣਿਕ ਕਾ ਸਭ ਮਣੀਯੋਂ ਮੈ ਅਨਯ ਵਸਤੁਯੋਂ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਵਾਲੀ ਚੀਜ ਹੈ ਜੇ ਕਾ ਅਰਥ ਜਬ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜੇ ਨਾਮ ਜਬ ਗੁਰੂ ਕੇ ਭਾਉਨੇ ਕਾਲ ਮੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਇਕ ਨਾਮ ਏਕ ਵਸਤੁ ਮੈ ਸਿਖੜ ਸੁਣੀ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਸੁਣ ਕਰੇ ਹੈ ਤਬ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਸੰਯੁਕੁ ਏਕ ਵਸਤੁ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਉਪਜੀ ਜੋ ਮਤਿ ਨਾਮ ਸੋ ਮੈ ਏਕ ਜਾਨਨਾ ਰੂਪ ਬੁਧੀ ਤਿਸ ਮਤਿ ਵਿਚਿ ਰਤਨ ਕਹੀਯੇ ਬੁਧੀ ਕੇ ਅਪਨੇ ਵਿਖੇ ਰਮਣ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਚੇਤਨ ਤਿਸ ਮੈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸੁਧ ਦਰਪਣ ਮੈ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਰਤਨ ਪਦ ਕਾ ਅਨਯ ਭਾਖਾ ਪੜਿਆ ਕੇ ਕਹਯਾ ਅਰਥ ਜਨਾਵਨੇ ਹੇਤ ਪਾਰਸੀ ਮੇ ਨਾਮ ਕਹੇ- (ਜਵਾਹਰਿ ਇਤਿ) ਭਾਵ ਯਹ ਜੈਸੇ ਜਵਾਹਰ ਅਪਨੇ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਕਰ ਗਾਹਕੋ ਕੇ ਅਪਨੇ ਮੈ ਲਗਾਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਮਤਿ ਕੇ ਤਾ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸਨਾ ਰੂਪ ਜੌਹਰ ਦਿਖਾਕਰ ਚੇਤਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੀ ਮਤਿ ਕੇ ਅਪਨੇ ਮੈ ਲਗਾਵੇ ਹੈ ਮਤਿ ਮੈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁਏ ਚੈਤਨਯ ਕੀ ਮਤਿ ਮੈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਔਰ ਪਦਾਰਥੋ ਸੈ ਬਿਸੇਖਤਾ ਕਹੇ- (ਮਾਣਿਕ ਇਤਿ) ਜੈਸੇ ਬਾਹਰ ਘਟਾਦਿਕੋ ਕੇ ਅਨਯ ਰਤਨੋ ਸੇ ਮਾਣਿਕ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਰਤਨ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਹੈ ਅਰ ਅੰਧੇਰੇ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ ਐਸੇ ਬੁਧਿ ਮੈ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਨਿਖਲ ਪਦਾਰਥੋ ਮੇ ਸੇ ਬੁਧੀ ਕੇ ਚੈਤਨਯ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਹੈ। ਅਗਯਾਨ ਤਤ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਅੰਧੇਰੇ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖੜ ਕਾ ਭਾਉਨਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗ੍ਰਾਨ ਮੈ ਹੇਤੁ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸਿਖੜ ਕੇ ਭਾਉਨੇ ਸੇ ਗੁਰੂ ਸਿਖੜ ਕੇ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕਾ ਬਾਣੀ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਸੁਣ ਕਰਾਵੇ ਹੈ ਸੁਣ ਕੀਯੇ ਕਾ ਸਿਖ ਮਨਨ ਕਰੇ ਹੈ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕਰੇ ਹੈ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਕਹੇ ਵਾਕਯ ਸੇ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਮਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸੁਣ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖੜਾ ਕਾ ਭਾਉਨਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕਾ ਪਰੰਪਰਾ ਹੇਤੁ ਹੈ। ਸੇਖ ਰਹਾ ਗੁਰਾ ਇਕ ਦੇਹ ਸੇ ਲੇ ਬਿਸਰ ਨ ਜਾਈ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਕਾ ਅਰਥ ਸੇ ਪੀਛੇ ਲਿਖਯਾ ਹੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥੬॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸੇ ਨਿਜ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਗਯਾਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੇ ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਕਾ ਕਿਆ ਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਅਵਿਦਯਾ ਕੀ ਅਤਯੰਤ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਜੇ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਆਰਜਾ ਹੋਰ ਦਸੁਣੀ ਹੋਇ ॥

(ਜੇ ਜੁਗ ਇਤਿ) ਜੁਗ ਪਦ ਕੇ ਮੂਲ ਯੁਗ ਔ ਯੁਕ ਦੇ ਹੈ ਇਸ ਅਰਥ ਮੇ ਯੁਗ ਪਦ ਯੁਕ ਸੇ ਬਨਾ ਹੈ ਅਰਥ ਇਸਕਾ ਸੰਯੁਕੁ ਹੈ ਚਾਰੇ ਪਦ ਸੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਤੇ ਚਾਰ ਸਾਧਨ ਲੇਨੇ ਆਰਯਾ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਹੋਰ ਨਾਮ ਭੇਦ ਕਾ ਹੈ ਤਿਸ ਭੇਦ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਅਵਿਦਯਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੋਰਦ ਹੈ। ਸੂਣੀ ਰਹਤ ਹੋਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜੇ ਪੁਰਖ ਚਾਰੇ ਜੁਗ ਨਾਮ ਬਿਬੇਕਾਦਿ ਚਾਰ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਹੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਹੁਚਕਰ ਸੁਵਣ ਸੇ ਲੇ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਾਧਨ ਕਰ ਆਰਜਾ ਨਾਮ ਆਰਯ ਭਾਵ ਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਹੋ ਗਏ ਹੈ, ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਗਯਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ ਹੋਰਦ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਭੇਦ ਦੇਵਨੇ ਵਾਲੀ ਅਵਿਦਯਾ ਸੇ ਸੂਣੀ ਨਾਮ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਭਾਵ ਗਯਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਅਗਯਾਨ ਕੀ ਅਤੰਤ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਗਯਾਨ ਕੀ ਅਤੰਤ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕਹਾ ਜਾਣੀਯੇ ਹੈ। ਯਹ ਸੁਨ ਸਤ੍ਰੁਓਂ ਕੋ ਮਾਰ ਕਰ ਤਿਨਕੇ ਮਧ ਮੈ ਸੂਰਬੀਰੋਵਤ ਗਯਾਨੀ ਨਵ ਵਿਧ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਨਾਸ ਮੇ ਸੋਭੇ ਹੈ ਯਹਿ ਕਹੇ-

ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਨਾਲਿ ਚਲੈ ਸਭੁ ਕੋਇ ॥

(ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਇਤਿ) ਖੰਡਾ ਪਦ ਈਹਾ ਖੰਡਨ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖੂ ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਐ ਕਹੀਯੇ ਨਉ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਮੈ ਬਿਤਿ ਹੁਏ ਸਭ ਕੋ ਵਹੁ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਨਵ ਵਿਧ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਬਿਨਾਸ ਕਾਲ ਮੇ ਕੋਈ ਵਿਕਾਰ ਰਹ ਭੀ ਜਾਤੇ ਹੋਂਗੇ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਨਾਲਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਸਭੀ ਕਾਮਾਦਿ ਵਿਕਾਰ ਸੰਸਾਰ ਬ੍ਰਿਛ ਕੀ ਸਾਖਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜਹਾ ਬ੍ਰਿਛ ਜਾਵੇ ਸਾਖਾ ਸਾਥ ਹੀ ਜਾਵੇ ਹੈ ਪੀਛੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਨਵ ਵਿਧ ਸੰਸਾਰ ਗਯਾਤਾ ਗਯਾਨ ਗੋਯ ੩., ਭੋਕੁ ਭੋਗ ਭੋਗੜ ੩., ਕਰਤਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਣ ੩., ਯਹ ਹੈ ਵਾ ਯਹ ਹੈ, ਪਾਂਚ ਮਹਾਭੂਤ ੧., ਪਾਂਚ ਗ੍ਰਾਨ ਇੰਦ੍ਰੈ ੨., ਪਾਂਚ ਕਰਮ ਇੰਦ੍ਰੈ ੩., ਪਾਂਚ ਪ੍ਰਾਣ ੪., ਚਾਰ ਅੰਤਹਕਰਣ ੫., ਏਕ ਸ੍ਰੁਥੁਲ ਸਰੀਰ ੬., ਤੀਨ ਕਰਮ ੭., ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ੮., ਇਨ ਸਭ ਕਾ ਮੂਲ ਅਗਯਾਨ ੯.॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਗਯਾਨ ਕੀ ਅਤੰਤ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਕਾਲ ਮੇ ਗਯਾਨੀ ਔਰ ਕਿਆ ਲਾਭ ਲੇਵੇ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਰਖਾਇ ਕੈ ਜਸੁ ਕੀਰਤਿ ਜਗਿ ਲੇਇ ॥

(ਚੰਗਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਗਯਾਨ ਸੇ ਅਗਯਾਨ ਕੇ ਅਤੰਤ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਕਾਲ ਮੇ ਗਯਾਨਵਾਨ ਅਪਨੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਰੁਰੂਪ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ ਅਪਨਾ ਚੰਗਾ ਨਾਮ ਕਹੀਯੇ ਉਤਮ ਨਾਮ ਧਰਾਵੇ ਹੈ ਔ ਉਤਮ ਨਾਮ ਧਰਾਯਕੇ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਵੇਦ ਸੇ ਅਪਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਕੇ ਯਸ ਕੀ ਕੀਰਤ ਨਾਮ ਕਥਨ ਕੋ ਲੇਵੇ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਗੀਤਾ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੈ ਜੋ ਖਰ ਅਖਰ ਨਾਮੋ ਵਾਲੇ ਮਾਯਾ ਜੀਵ ਸੇ ਪਰੇ ਉਤਮ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਹੂਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਉਸ ਨਾਮ ਕੋ ਧਰਾਯ ਕੇ ਵਹੀ ਸ੍ਰੁਰੂਪ ਹੂਯਾ ਵੇਦ ਸੇ ਅਪਨੇ ਜਸ ਕਾ ਕਥਨ ਸੁਨੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਕੋ ਕੋਊ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਹੀ ਪਾਵੇ ਹੈ ਸਭੀ ਕਿਉ ਨਹੀ ਪਾਵੇ ਯਹ ਸੁਨ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਜਨੋ ਕੋ ਤਿਸਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹੇ-

ਜੇ ਤਿਸੁ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵਈ ਤ ਵਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੇ॥

(ਜੇ ਤਿਸੁ ਇਤਿ) ਤਿਸ ਪਦ ਈਹਾ ਤ੍ਰਿਸ਼੍ਣਾ ਵਾਲੇ ਪੈ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੇ ਪੁਰਖ ਤਿਸ ਨਾਮ ਵਿਖੜੋਂ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸ਼੍ਣਾ ਵਾਲੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਵਹੁ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਹੁਏ ਬਿਨਾ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇ ਅਭਾਵ ਤੇ ਨਦਰ ਗਯਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਨ ਆਵਈ ਨਾਮ ਨਹੀ ਆਇ ਸਕਤੀ ਔ ਗਯਾਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਆਏ ਬਿਨਾ ਉਨਕੀ ਉਤਮ ਜਨੋ ਮੇ ਕੋਈ ਵਾਰਤਾ ਨਹੀ ਪੂਛਤਾ ਯਾ ਤੇ ਮਨੁਖ ਸਰੀਰ ਲੇ ਇਸ ਕਾ ਫਲ ਨਾ ਲੇਨੇ ਸੇ ਉਨਕੇ ਮਨੁਖ ਮਤ ਜਾਨੋ ਕਿੰਤੂ ਕੀਟਾ ਅੰਦਰ ਕੀਟ ਜਾਨੋ ਸੋਈ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕੀਟਾ ਅੰਦਰਿ ਕੀਟੁ ਕਰਿ ਦੋਸੀ ਦੋਸੁ ਧਰੇ ॥

(ਕੀਟਾ ਇਤਿ) ਕੀਟ ਜੋ ਤਾਮਸ ਜੂਨੀ ਸਰਪਾਦਿਕ ਹੈ ਤਿਨਾ ਕੇ ਬੀਚ ਉਨਕੋ ਭੀ ਏਕ ਕੀਟ ਹੀ ਜਾਨੇ॥ ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੇ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਦੋਸੀ ਨਾਮ ਦੋਸ ਵਾਲਾ ਦੋਸ ਧਰੇਯ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਰੂਪ ਮਹਾਦੋਸ ਕੋ ਰਿਦੇ ਮੈ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਦੋਸ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਉਸਕੋ ਆਤਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਨਹੀ ਆਵੇ। ਆਤਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਉਸਕੋ ਆਵੇ ਹੈ ਜੋ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਪੁਛੇ ਸੋਈ ਕਰੇ-

ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣਿ ਗੁਣੁ ਕਰੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਗੁਣੁ ਦੇ ॥

ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਜਿ ਤਿਸੁ ਗੁਣੁ ਕੋਇ ਕਰੇ ॥ ੭ ॥

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਜੇ ਮਹਾਤਮਾ ਨਿਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਗੁਣ ਕਹੀਯੇ ਬਿਚਾਰ ਕਰੇ ਹੈ ਉਨਕੇ ਪਾਸ ਜਾਯ ਕੇ ਸਿਖ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੇ ਜੋ ਹੇ ਗੁਣਵੰਤਿਆ ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੇ ਗੁਣ ਦੇਇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਕੇ ਮੇਰੇ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਦੂਰਾ ਗ੍ਰਾਨ ਦੇਵੇ। ਐਸੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਤਿਸਕੋ ਅਪਨੇ ਤੁਲ ਹੀ ਵਿਚਾਰ ਦੇਵੇ ਹੈ॥੭॥ ਔਰ ਜੋ ਵਿਖਯ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਾਲੇ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਨਹੀ ਦੇਵੇ ਯਹੀ ਕਰੇ- (ਤੇਹਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖ! ਤੇਹਾ ਨਾਮ ਐਸਾ ਕੋਈ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਜੋ ਤਿਸ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਵਾਲੇ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਭੀ ਗੁਣ ਨਾਮ ਨਿਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਗਿਆਨ ਰਿਦੇ ਮੈ ਕਰ ਦੇਵੇ। ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬਚਨ ਹੈ 'ਸਾਧੂ ਕਉ ਮਿਲਨੇ ਜਾਈਐ ਸਾਥ ਨ ਲੀਜੈ ਕੋਇ' ਅਰਥ ਯਹ ਜਬ ਗਿਆਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਈਯੇ ਤਬ ਕੋਈ ਵਾਸਨਾ ਰਿਦ ਮੈ ਨਾ ਲੇ ਜਾਈਯੇ ਅਰ 'ਪਾਛੈ ਪਾਉ ਨ ਦੀਜੀਐ' ਸੰਸਾਰ ਮੈ ਫੈਕਨੇ ਵਾਲੇ ਆਮੁਰ ਪਦਾਰਥੋ ਮੈ ਫੇਰ ਅਪਨਾ ਚਿਤ ਨਾ ਲਗਾਈਯੇ ਆਗੇ ਮੋਖ ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਮੈ ਪ੍ਰਬਿਤ ਹੋਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਨੂਨ ਅਧਿਕ ਦੇਹ ਕੇ ਬ੍ਰਜਵਹਾਰ ਹੋਵੇ ਸੋ ਹੋਇ ਨਾਮ ਹੋਵੇ ਪੁਰਖਾਰਥ ਗਿਆਨ ਹੋਤ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਿਬਿਤੀ ਕਾ ਹੀ ਕਰੀਏ ਇਤਯਲੰ॥੭॥

ਦੂਸਰੀ ਇਸ ਪਉੜੀ ਕੀ ਯਹ ਬਯਾਖਾ ਹੈ। ਔ ਪਉੜੀ ਮਾਤ੍ਰ ਕੇ ਕਹੇ ਅਰਥ ਸੇ ਪੂਰਬ ਪਾਠ ਸਾਥ ਇਸਕਾ ਮੇਲ ਐਸੇ ਹੈ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਗੁਰਮੁਖ ਨਾਦੰ ਸੇ ਲੋਕਰ ਗੁਰ ਕੀ ਸਿਖ ਸੁਣੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਸੇ॥ ਈਸ੍ਰ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਈਸ੍ਰ ਤੁਲਯਤਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਈਸ੍ਰ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਨਰੋਂ ਕੀ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਹੈ ਗੁਰੂ- (ਜੇ ਜੁਗ ਇਤਿ) ਜੇ ਨਾਮ ਜਿਸ ਕਾਹੂੰ ਪੁਰਖ ਕੀ ਆਰਜਾ ਉਮਰ ਜੁਗ ਚਾਰੇ ਨਾਮ ਚਾਰ ਜੁਗ ਕੀ ਹੋਵੇ ਅਰ ਹੋਰ ਕਹੀਯੇ ਚਾਰ ਸੇ ਆਗੇ ਦਸੁਣੀ ਨਾਮ ਚਾਰ ਦਾਹੇ ਚਾਲੀ ਇਸ ਹਿਸਾਬ ਸੇ ਦਸ ਗੁਣੀ ਚਾਲੀ ਜੁਗੋ ਕੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਯਹ ਸਭ ਅਵਸਥਾ ਮਿਲਾ ਕੈ ਚੁਤਾਲੀ ਜੁਗੋ ਕੀ ਹੋਵੇ॥ ਵਡੀ ਅਵਸਥਾਵਤ ਪਤਿਸ੍ਰਾ ਭੀ ਵਡੀ ਹੋਵੇ ਸੋਈ ਕਰੇ- (ਨਵਾ ਇਤਿ) ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਜਾਣੀਯੇ ਕਹੀਯੇ ਉਤਨੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਨਵੇ ਖੰਡੇ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਕਰਕੇ ਲੋਕੋ ਨੇ ਜਾਣੀਦਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਲੋਕ ਉਸਕੋ ਨਵੇ ਖੰਡੇ ਵਿਖੇ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਜਾਨਤੇ ਹੋਵੇ। ਯਾਹੀ ਤੇ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜਾ ਕੇ ਸਾਥ ਮੰਡਲੇਸ੍ਰੋਵਤ ਏਕ ਖੰਡ ਸੇ ਅਨਯ ਖੰਡ ਵਿਖੇ ਜਾਨੇ ਕਾਲ ਮੈ ਰਿਖਿ ਮੁਨਿ ਪਿਤਰ ਦੇਵਤਾ ਸਭੀ ਸਭ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕਰਨੇ ਸੇ ਉਸ ਕੇ ਨਾਲ ਚਲੇ ਨਾਮ ਸਾਥ ਚਲਤੇ ਹੋਵੇ। ਉਸੀ ਕੀ ਔਰ ਅਧਿਕਤਾ ਕਰੇ- (ਚੰਗਾ ਇਤਿ) ਯਹ ਵਡੀ ਉਮਰ ਵਾਲਾ ਅਰ ਨਵਾ ਖੰਡਾ ਵਿਚਿ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਵਡਾ ਉਤਮ ਹੈ ਵਡਾ ਉਤਮ ਹੈ ਐਸੇ ਸਭ ਲੋਕੋ ਸੇ ਅਪਨਾ ਚੰਗਾ ਨਾਉ ਕਹੀਯੇ ਉਤਮ ਨਾਮ ਧਰਵਾਇ ਕਰ ਜੇ ਵਹੁ ਅਪਨੇ ਜਸ ਕੇ ਕੀਰਤ ਨਾਮ ਔਰੋ ਸੇ ਕਹਨੇ ਨੂ ਜਗਤ ਮੈ ਲੇ ਨਾਮ ਲੇਵੇ ਕੀਰਤਿ ਪਦ ਕੇ ਜਸ ਅਰ ਕਹਨਾ ਦੋ ਅਰਥ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਈਹਾ ਕੀਰਤਿ ਕਹਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਨਿਚੋੜ ਕੀ ਬਾਤ ਕਹੋਂ- (ਜੇ ਇਤਿ) ਜੇ ਤਿਸ ਕਹੀਯੇ ਜਬ ਤਿਸ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਬਹੁਤ ਵਡਿਆਈ ਵਾਲੇ ਕੋ ਭੀ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਨਦਰ ਨਾਮ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਨ ਆਵਈ ਨਾਮ ਨਾ ਆਵੇ ਭਾਵ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤਾਂ ਨਾਮ ਤਬ ਤਿਸਕੀ ਤੂੰ ਕੋਨ ਹੈ ਕਿਸ ਕਾ ਪੁਤ੍ਰ ਹੈ ਕਿਆ ਕਾਮ ਕਰਤਾ ਹੈ ਐਸੀ ਬਾਤ ਨ ਪੁਛੈ ਕੋਇ ਨਾਮ ਨਹੀ ਪੁਛਦਾ ਮਰਣ ਪਿਛੇ ਸੁਰਨਰਾਦਿ ਕੋਈ ਭੀ ਅਥਵਾ ਜੀਵਨ ਕਾਲ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਵਿਖੇ ਨਹੀ ਪੂਛਤਾ ਮੁਮੁਖੁਯੋ ਮੇ ਸੇ ਮੁਮੁਖੁ ਕੋਈ ਭੀ ਉਸ ਗ੍ਰਾਨਹੀਨ ਕੀ ਮਰਣ ਪੀਛੇ ਦਸਾ ਕਹੇ- (ਕੀਟਾ ਇਤਿ) ਕਾਹੂ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਕਰਮ ਨੇ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਸਰਪਾਦੀ ਕੀਤਿਯੋ ਕੇ ਸਰੀਰ ਮੈ ਕੀਟ ਕਰ ਨਾਮ ਕੀਤਾ ਕਰੀਯੋ ਹੈ ਅਰ ਕਾਹੂ ਕਰ ਜੋ ਗੁਣੀ ਕਰ ਮਨੇ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਖਾਦਿਕ ਦੋਖੇ ਵਾਲੇ ਦੋਖੀਯੋ ਕੇ ਮਧਜ ਮੇ ਵਡਾ ਦੋਖ ਧਰੇ ਨਾਮ ਦੋਖੋ ਕੇ ਧਾਰਨੇ ਵਾਲਾ ਕਰੀਯੋ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਰਹੋ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਕਰਮੋ ਕਾ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਫਲ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਹੇਤ ਕਰੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਕਿਆ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੋ ਕਹੋ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੋ- (ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੇ ਸਿਖਜ! ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੂਯਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਿਰਗੁਣ ਕਹੀਯੋ ਵੈਰਾਗੁ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣਹੀਨੋ ਵਿਖੇ ਗੁਣ ਕਰੇ ਨਾਮ ਤਿਨ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਕੇ ਕਰੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੂਏ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣਹੀਨੋ ਮੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਸੁਧੀ ਦੁਆਰਾ ਤਿਨ ਗੁਣੋ ਕਾ ਮਿਲਨਾ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਹੋਵੇ ਅਰ ਜੋ ਈਸ਼ਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਮਿਲੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਵਾਲੇ ਹੈ ਤਿਨ ਗੁਣਵੰਤਜਾ ਨਾਮ ਗੁਣਾ ਵਾਲਜਾ ਮੇ ਈਸ਼ਰ ਅਪਨੀ ਮੂਰਤਿ ਧਾਰੀ ਗੁਰੂ ਦੁਆਰਾ ਮੋਖ ਕਾ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਗੁਣ ਦੇਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਮੈ ਈਸ਼ਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੈਸੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਮੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਈਸ਼ਰ ਗਯਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਵਾ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਗੁਣ ਕਰੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਤਿਸ ਮੇ ਭੀ ਕੋਈ ਤਿਸਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕਾ ਬਦਲਾ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਗੁਣ ਕਰੇ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੋ- (ਤੇਹਾ ਇਤਿ) ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਕਹੀਯੋ ਤੈਸਾ ਜੀਵ ਰਿਖਿ ਮੁਨਿ ਪਿਤਰ ਦੇਵਨ ਮੈ ਕੋਈ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ॥ ਜੋ ਤਿਸ ਸਤਜ ਸੰਕਲਪਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਵਾਲੇ॥ ਸਰਬ ਕੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਈਸਰ ਮੈ ਗੁਣੋ ਕੇ ਕੋਈ ਕਰੇ॥ ਭਾਵ ਯਹ ਈਸ਼ਰ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਕਾ ਬਦਲਾ ਦੇਨੇ ਮੈ ਸਮਰਥ ਨਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ ਅਥਵਾ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਧਿਕਾਈ ਮੈ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਕੋ॥ ਈਸ਼ਰ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਔਰ ਦੇਵਤਾ ਹੀ ਕਯੋ ਨਾ ਕਰ ਦੇਵੇ॥ ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੋ- (ਤੇਹਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖ! ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ ਕਹੀਯੋ॥ ਈਸ਼ਰ ਤੇ ਅਨਯ ਐਸਾ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ॥ ਜੋ ਤਿਸ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਮੈ॥ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਕੇ ਕਰੇ॥ ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ॥ ਈਸ਼ਰ ਸੇ ਭਿੰਨ ਸਭੀ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਦੇਵਤਾ ਜੀਵ ਹੈ॥ ਯਾ ਤੇ ਜੀਵਨ ਕੇ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਵਹੁ ਫਲ ਦੇਨੇ ਮੈ ਸਮਰਥ ਨਹੀ॥ ਔਰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਭੀ ਜਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਸੁਧੀ ਦੁਆਰਾ ਅਪਨਾ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਫਲ ਦੇਨੇ ਮੈ ਆਪ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਈਸ਼ਰ ਹੀ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਫਲ ਦਾਤਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੈ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣ ਕਰੇ ਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਬ ਈਸ਼ਰ ਹੀ ਸਮਰਥ ਹੋਨੇ ਤੇ ਗੁਣ ਕਰੇ ਹੈ ਤਬ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਹੋਨੇ ਤੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਸੇ ਔਰ ਚਿਤ ਕੀ ਸੁਧੀ ਸੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੈ ਗੁਣ ਕਰ ਦੇਵੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਸੇ ਔਰ ਚਿਤ ਕੀ ਸੁਧੀ ਸੇ ਕਿਆ ਕਾਮ ਹੈ। ਹੇ ਸਿਖ! ਜੇਕਰ ਈਸ਼ਰ ਚਾਹੇ ਤਬ ਉਨਸੇ ਬਿਨਾ ਭੀ ਗੁਣ ਕਰ ਦੇਵੇ ਪਰੰਤੂ ਵਹੁ ਚਾਹਤਾ ਨਾਹੀ ਯਾ ਤੇ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਵਸਤੁ ਭੀ ਕਰਮ ਸੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਕਰੇ ਇਸੀ ਸੇ ਗੁਰੂ ਲਿਖੇ ਹੈ 'ਜਿਨ ਕਉ ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਿਆ ਤਿਨ ਕਾ ਸਖਾ ਗੋਵਿੰਦੁ' 'ਜਿਨ ਕਉ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਿਆ ਤਿਨ ਪਾਇਆ ਹਰਿ ਨਾਮੁ' ਇਤਿਯਾਦਿ। ਇਸ ਬਿਚਾਰ ਮੈ ਬੈਸਨਵ ਲੋਕੋ ਕੇ ਮਤ ਮੈ ਦੋ ਪਖ ਹੈ ਏਕ ਸਹੇਤੁਕ ਕ੍ਰਿਪਾਵਾਦੀ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਨਿਰਹੇਤੁਕ ਕ੍ਰਿਪਾਵਾਦੀ ਹੈ। ਨਿਰਹੇਤੁਕ ਕ੍ਰਿਪਾਵਾਦੀ ਯਹ ਕਹੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਗਊ ਅਪਨੇ ਬਛਰੇ ਕਾ ਚਾਟਨਾ ਚੁੰਘਨਾ ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਸੇ ਕਰੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਈਸ ਭੀ ਇਨ ਜੀਵੋ ਪੈ ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਸੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਹੈ ਸਹੇਤੁਕ ਕ੍ਰਿਪਾਵਾਦੀ ਯਹ ਕਹੇ ਹੈ ਬਛਰੇ ਮੈ ਗਊ ਕਾ ਮਾਤਾਪਨਾ ਹੈ ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਮੈ ਕਾਰਨ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਗਊ ਚਾਟਨਾਦਿਕ ਨਹੀ ਕਰੇ ਕਿੰਤੂ ਕਹੇ ਹੇਤੁ ਸੇ ਕਰੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਈਸ਼ਰ ਭੀ ਜੀਵੋ ਪੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮਾਦਿਕ ਕਾਰਨ ਸੇ ਹੀ ਕਰੇ ਹੈ ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਨਹੀ ਕਰੇ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਜਿਨ ਕਉ ਪੂਰਬ ਲਿਖਿਆ ਇਤਿਯਾਦਿ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਹੈ ਜਹਾ ਕਹੀ ਬਾਲਕਾਦਿਕੋ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤੋ ਸੇ ਬਿਨਾ ਕਾਰਣ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਹੀ ਹੋਵੇ ਸੋ ਈਸ਼ਰ ਕਾ ਬਲ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੀਆ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਜੋ ਜੇਕਰ ਵਹੁ ਚਾਹੇ ਬਿਨਾ ਕਾਰਨ ਸੇ ਹੀ ਜੀਵ ਕੀ ਕਲ੍ਹਾਨ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕਰੇ ਰਹੇ ਯਹ ਬਿਚਾਰ ਪੂਰਬ ਨਾਨਕ ਨਿਰਗੁਣ ਇਤਿਜਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਸਾਧਨੇ ਕੇ ਹੇਤੂ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਯਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੈ ਸਾਧਨ ਦੇ ਕਰ ਤਾ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਯਹ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ ਪਰੰਤੂ ਗਯਾਨ ਕੇ ਉਪਜਣੇ ਕਾ ਕ੍ਰਮ ਨਹੀ ਕਹਯਾ ਕ੍ਰਮ ਪੀਛੇ ਗਾਵੀਯੇ ਸੁਣੀਐ ਮਨ ਰਖੀਐ ਈਹਾ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ ਅਰ ਤਹਾ ਹੀ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਗਯਾਨ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤ ਸਾਧਨ ਹੈ ਸੁਵਣਾਦਿਕ ਤਿਸ ਦੁਆਰਾ ਹੈ ਯਹ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ ਅਬ ਗੁਰੂ ਉਨ ਸੁਵਣਾਦਿਕੋ ਕੀ ਵੇਦ ਕੇ ਅਰਥਵਾਦ ਬਚਨੋਵਤ ਅਪਨੇ ਅਰਥਵਾਦ ਬਚਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੇ ਹੈ-

ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਸੁਰਿ ਨਾਥ ॥

(ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ) ਉਸਤਤੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਅਰਥਵਾਦ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੋਭੁਤਾਰਥ ੧., ਗੁਣਵਾਦ ੨., ਅਨੁਵਾਦ ੩., ਭੇਦ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤੀਨੋ ਮੈ ਅਨਯ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧਹੀਨ ਅਰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨ ਭੂਤਾਰਥਵਾਦ ਕਹੀਯੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਬ੍ਰਿਙ੍ਗਾ ਸੁਰ ਕੇ ਤਾਈ ਬਜ੍ਜ ਮਾਰਿਆ ਯਹ ਵੇਦ ਬਚਨ ਅਨਯ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧਹੀਨ ਅਰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਭੂਤਾਰਥਵਾਦ ਹੈ ਤੈਸੇ ਈਹਾਂ ਪਹਲੀ ਤੁਕ ਹੈ ਤਥਾ ਪੋਹ ਨ ਸਕੈ ਇਤਿਜਾਦਿਕ ਔਰ ਹੈ ਅਨ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਸੇ ਵਿਰੁਧ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਗੁਣਵਾਦ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਮੈ ਯਗ ਕੇ ਖੰਭੇ ਕੇ ਸੂਰਯ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਸੇ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਬਿਰੁਧ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਗੁਣਵਾਦ ਹੈ ਈਹਾ ਤੈਸੇ ਦੂਸਰੀ ਤੀਸਰੀ ਤੁਕਾਂ ਤਥਾ ਤਿਨਕੇ ਸਮਾਨ ਕਹਨੇ ਵਾਲੀ ਔਰ ਤੁਕਾਂ ਹੈ। ਅਨਯ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਜਾਣੇ ਹੁਯੇ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਅਨੁਵਾਦ ਕਹੀਯੇ, ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਮੈ ਅਗਨਿ ਪਾਲੇ ਕੀ ਔਖਧ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਸੇ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਸਭ ਕੀ ਜਾਣੀ ਹੁਈ ਬਾਤ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਹੈ ਗੁੰਥ ਜੀ ਮੈ ਤੈਸੇ 'ਅਗੀ ਪਾਲਾ ਕਿ ਕਰੇ' ਇਤਿਜਾਦਿਕ ਔਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਜਾਨੇ ਅਰਥ ਕੇ ਕਹਨ ਵਾਲੀਆਂ ਤੁਕਾਂ ਹੈ ਇਨ ਅਰਥਵਾਦ ਬਚਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਲੋਕੋ ਮੈ ਰੋਚਕ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਮੂਲ ਪਾਠ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਸੁਣਿਐ ਕਹੀਯੇ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਸੁਵਣ ਸੇ ਸੁਵਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਸਿਧ ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਕੀ ਸਿਧੀ ਵਾਲਾ ਵਾ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਸਿਧੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸਿਧ ਨਾਮ ਸਿਧੀ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੈ ਸਿਧੀ ਈਹਾ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਵਾ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਤੇ ਪੀਰ ਕਹੀਯੇ ਸਿਖਯਨ ਕੇ ਸਤ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪਾਰਸੀ ਮੇ ਪੀਰ ਨਾਮ ਵਡੇ ਕਾ ਹੈ ਸੇ ਵਡਾ ਗੁਰੂ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪੁਨਾ ਇਸੀ ਤੇ ਸੁਰ ਕਹੀਯੇ ਦੇਵ ਸੰਪਦਾ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਮੈ ਵਾ ਤਿਸ ਕੇ ਸਾਧਨੇ ਮੈ ਲਗਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਤ ਵਸਤੁ ਕੇ ਸੁਵਣ ਰੂਪ ਸਰਬ ਪੁੰਨੋ ਸੇ ਵਡੇ ਪੁੰਨ ਸੇ ਚਿਤ ਮੈ ਭੋਗੋਂ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਸਿਧ ਦੇਵਤਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਪੀਰ ਨਾਮ ਬ੍ਰਿਹਸਪਤੀ ਸਮਾਨ ਦੇਵਨ ਮੈ ਉਪਦੇਸ਼ਾ ਗੁਰੂ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਸੁਰ ਨਾਥ ਇੰਦ੍ਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੁਵਣ ਕੇ ਮਹਾਤਮ ਸੇ ਸਿਧ ਦੇਵਤਾਦਿ ਹੋਨਾ ਗੀਤਾ ਕੇ ਛਠੇ ਅਧਯਾਯ ਕੇ ਇਕਤਾਲੀਸ ਮੇ ਸਲੋਕ ਮੈ ਕ੍ਰਿਸ਼੍ਣ ਜੀ ਨੇ ਸਪਸ਼ ਕਹਿਆ ਹੈ ਜੇ ਜੇਕਰ ਗਯਾਨ ਉਦੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਹਲੇ ਹੀ ਸੁਵਣ ਵਾਲੇ ਕਾ ਸਰੀਰ ਛੁਟ ਜਾਵੇ ਤਬ ਉਤਮ ਲੋਕੋ ਮੈ ਜਾਵੇ ਹੈ ਤਹਾਂ ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਵਸਕੇ ਫੇਰ ਇਸ ਲੋਕ ਮੈ ਉਤਮ ਕੁਲ ਮੇ ਆਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਅਨਯ ਪ੍ਰਮਾਣੇ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧਹੀਨ ਸੁਵਣ ਕਾ ਮਹਾਤਮ ਕਹਨੇ ਸੇ ਯਹ ਤੁਕ ਭੂਤਾਰਥਵਾਦ ਹੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਧਰਤਿ ਧਵਲ ਆਕਾਸ ॥

ਪੁਨਾ ਸਤ ਕੇ ਸੁਵਣ ਸੇ ਸੁਣਨੇ ਵਾਲਾ ਧਰਤੀ ਨਾਮ ਭੂਮੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਈਹਾ ਭੂਮੀ ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਸੁਣਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਕਹਨਾ ਪ੍ਰਤਖ ਨਾ ਦੇਖਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਤਖਯ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਾਥ ਵਿਰੁੱਧ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਭੂਮੀਵਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੈ ਖ੍ਰਿਮਾ ਗੁਣ ਕੇ ਯਹ ਪਾਠ ਲਖਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਗੁਣਵਾਦ ਹੈ ਪੁਨਾ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਧਵਲ ਨਾਮ ਧਰਤੀ ਕੇ ਉਠਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਿਖਭਵਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਗੇ ਔਰੋ ਕੇ ਸੁਨਾਵਨੇ ਯੋਗ ਉਪਦੇਸ ਬੋਝ ਕੇ ਉਠਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਅਕਾਸ ਜੈਸੇ ਸਰਬ ਲੋਕੋ ਕੇ ਵਸਨੇ ਕੀ ਜਗਾ ਹੈ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਸੰਪੂਰਣ ਦੈਵੀ ਗੁਣੋ ਕੇ ਵਸਨੇ ਕੀ ਜਗਾ ਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸੁਣਿਐ ਦੀਪ ਲੋਅ ਪਾਤਾਲ ॥

ਪੁਨਾ ਸੁਣਿਐ ਕਹੀਯੇ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਦੀਪ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸਰਬ ਓਰ ਸੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੇ ਪਾਨੀ ਸਾਥ ਆਵਰੇ ਹੂਯੇ ਭੂਮੀ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਕਾ ਨਾਮ ਦੀਪ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਦੀਪ ਜੈਸੇ ਸ੍ਰਫ ਜਲ ਸੇ ਆਵਰਿਆ ਸੋਭੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਉਤਮ ਗੁਣੇ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰਫ ਪੁਰਖੋ ਸੇ ਆਵਰਿਆ ਸੁਵਣ ਵਾਲਾ ਭੀ ਸੋਭੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਲੋਯ ਨਾਮ ਸੂਰਯਾਦਿ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਵਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਤਰ ਜਨੋ ਮੈ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਲੋਯ ਕਾ ਮੂਲ ਲੋਕ ਹੈ ਲੋਕ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਾ, ਜਨੋ ਕਾ, ਭਵਨੋ ਕਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਦੀਪ ਲੋਯ ਕਠਾ ਪਦ ਕਰਨੇ ਸੇ ਦੀਪਲੋਯ ਪਦ ਅੰਤਰਿਖ ਲੋਕ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਔ ਨਖੁਤ੍ਰੋ ਕੇ ਮਯਜ ਸਥਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਅੰਤਰਿਖ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਸੂਰਯ ਕੀ ਕਿਰਣੋ ਸੇ ਦੀਪਤਿ ਵਾਲਾ ਅੰਤਰਿਖ ਲੋਕ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸਤ ਕੇ ਸੁਵਣ ਸੇ ਸਤ ਕੇ ਸੁਵਣ ਵਾਲਾ ਭੀ ਸਤ ਵਸਤੁ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੀ ਸੂਰਯ ਕੀ ਕਿਰਣੋ ਤੁਲਯ ਬ੍ਰਿਤੀਯੋਂ ਸੇ ਦੀਪਤਿ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਸੁਵਣ ਸੇ ਪਾਤਾਲਵਤ ਨਿਉਣੇ ਰੂਪ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਅਪਨੇ ਮੈ ਗਜਾਨੀਪਨੇ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਨਹੀ ਕਰੇ ਯਹ ਪਾਤਾਲ ਕਹਨੇ ਸੇ ਲਖਾਯ॥

ਸੁਣਿਐ ਪੋਹਿ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਕਹੀਯੇ ਸੁਵਣ ਸੇ ਸੁਵਣ ਸਯੁੰਕੁ ਪੁਰਖ ਨੂ ਪੋਹ ਨ ਸਕੈ ਕਾਲ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੇ ਅਮਰ ਸੂਰੂਪ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਮ੍ਰਿਤੁਜੁ ਮਾਰ ਨਹੀ ਸਕੇ। ਸਰੀਰ ਸੇ ਪ੍ਰਾਣੋ ਕਾ ਜੁਦਾ ਕਰਨਾ ਮਾਰਨਾ ਹੈ ਸੇ ਸੁਵਣ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੋ ਨਹੀ ਸਕੇ। ਯਾਹੀ ਤੇ ਵੇਦ ਮੈ ਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਾਣ ਉਪਰ ਨਹੀ ਜਾਵੇ ਯਹ ਕਹਯਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਮਾਨ ਤੇ ਸੁਣਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਤੇ ਜਗਤ ਮੈ ਅਨੰਤ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਸਦਾ ਸੁਵਣ ਮੈ ਜਿਨਕੋ ਮੋਦ ਰਹੇ ਵੇ ਕੌਨ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੋ-

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੁਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ੮ ॥

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈਂ ਹੇ ਸਿਖ! ਜੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਭਗਤ ਹੈ ਤਿਨ ਭਗਤਾ ਨਾਮ ਭਕ੍ਰੀ ਵਾਲੇ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀਆਂ ਕੋ ਐਸੇ ਗਿਆਨ ਕੇ ਹੇਤੂ ਸੁਵਣ ਮੈ ਸਦਾ ਨਾਮ ਸਰਬਦਾ ਕਾਲ ਵਿਗਾਸ ਨਾਮ ਮੋਦ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸੂਰਯ ਸੇ ਸਰ ਮੈ ਕਮਲੋ ਕੇ ਮੋਦ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਭਕ੍ਰੀਹੀਨੋ ਕੋ ਕ੍ਰਮਦੋਵਤ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਭਕ੍ਰੀ ਕੋ ਸੁਵਣ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਹੇਤੂ ਕਹ ਕਰ ਗੁਰ ਚੇਲੇ ਬਾਤ ਕਹੋ- (ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ) ਦੁਖ ਕਾਰਯ ਹੈ ਪਾਪ ਤਿਨਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਈਹਾ ਕਾਰਯ ਕਾ ਕਾਰਣ ਦੁਖ ਪਾਪ ਸਬਦ ਕਾਰਯ ਕਾਰਣ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਲਖਾਯਕ ਹੈ। ਯਾਂ ਤੇ ਜੈਸੇ ਦੁਖਾ ਕੇ ਹੇਤੂ ਪਾਪੋ ਕਾ ਪੁੰਨੋ ਸੇ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਹੇਤੂ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪ ਮਹਾਪਾਪ ਕਾ ਸਤ ਕੇ ਸੁਵਣ ਸੇ ਸਤ ਕੇ ਪੂਰਨ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ।

ਸੁਣਿਐ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਇੰਦੁ ॥

(ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ) ਈਸਰ ਸਿਵ ਬਿਸੂ ਦੇਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੋਨੇ ਤੇ ਈਸਰ ਸਬਦ ਸੇ ਈਹਾ ਦੇਨੋ ਲੇਨੇ ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਸਿਵ ਬਿਸੂ ਈਸਰ ਸਰਬ ਜੀਵੋ ਕੋ ਅਪਨੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਕਾਰਯੋ ਮੈ ਲਗਾਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸੁਵਣ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਭੀ ਵੇਦ ਮੈ ਗ੍ਰਾਹ ਅਰ ਅਤਿਗ੍ਰਾਹ ਸਬਦ ਸੇ ਕਹੇ ਇੰਦੁਯ ਔ ਤਿਨਕੇ ਵਿਖਯੋ ਕੋ ਅਪਨੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਯਥਾ ਯੋਗ ਕਾਰਯੋ ਮੈ ਲਗਾਵੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਸੁਵਣ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮਾਵਤ ਮਰਯਾਦਾ ਥਾਪਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਥਾ ਇੰਦੁ ਚੰਦ੍ਰਮਾਵਤ ਸਰਬ ਕੋ ਆਨੰਦ ਕਰੇ ਹੈ।

ਸੁਣਿਐ ਮੁਖਿ ਸਾਲਾਹਣ ਮੰਦੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਕਹੀਯੇ ਸੁਵਣ ਕਰਨੇ ਸੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਪੁਰਖ ਮੁਖ ਸ੍ਰੋਸੋ ਔ ਮੰਦ ਮਾਤ੍ਰਿਯੋ ਕਰ ਸਲਾਹਣ ਨਾਮ ਉਸਤਤੀ ਕੇ ਯੋਗ ਹੋਵੇ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਸਰਬ ਹੀ ਤਿਸਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸੁਵਣ ਸੇ ਮੁਖਯ ਜਾਨਕਰ ਸਲਾਹਣ ਨਾਮ ਸਲਾਘਾ ਕੇ ਯੋਗ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ ਮੰਦ ਭੀ ਜੈਸੇ ਬਾਲਮੀਕੀ ਰਾਮ ਸੁਵਣ ਸੇ ਹੁਯਾ ਅਥਵਾ ਸੁਵਣ ਸੇ ਸੁਵਣ ਵਾਲੇ ਕੋ ਮੁਖ ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜਾਨਕਰ ਸਲਾਹਤੇ ਹੈ। ਮੰਦ ਭੀ ਉਤਮੋ ਸੇ ਤਿਸ ਕੇ ਸਲਾਹਨ ਕੀ ਕਿਆ ਕਹੋ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸੁਣਿਐ ਜੋਗ ਜੁਗਤਿ ਤਨਿ ਭੇਦ ॥

(ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ) ਯੋਗ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤਨ ਪਦ ਈਹਾਂ ਤੀਨੋ ਸਰੀਰੋ ਪਰ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸੁਵਣ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਜੋਗ ਕੇ ਸੰਯੁਕਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਤਨਿ ਭੇਦ ਕਹੀਯੇ ਤੀਨੋ ਸਰੀਰੋ ਸੇ ਆਤਮਾ ਕੇ ਭੇਦ ਗਯਾਨ ਸੰਯੁਕਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੁਗਤਿ ਪਦ ਕਾ ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਵਤ ਦੋਊ ਓਰ ਮੇਲ ਹੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਸਾਸਤ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਵੇਦ ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ੯ ॥

ਸਿਖਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥੋਂ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਸਤ੍ਰ ਹੈ ਵਹੁ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈ ਏਕ ਧਰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਦੂਸਰੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਨਜਾਯ ਬੈਸੇਖਕ ਸਾਂਖ ਪਾਤੰਜਲ ਚਾਰੋ ਮਾਨਸ ਧਰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਮੀਮਾਸਾ ਯਾਗਾਦਿਕਾਯਿਕ ਧਰਮੋ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹੈ। ਬੇਦਾਂਤ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹੈ, ਵੇਦ ਮੇ ਕਹੇ ਅਰਥ ਕੇ ਸਮਰਣ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰੰਥੋ ਕਾ ਨਾਮ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਹੈ ਵਹੁ ਭੀ ਦੋ ਰੂਪ ਹੈ। ਮਨੁ ਆਦਿਕੋ ਕੋ ਬਨਾਯੇ ਧਰਮ ਕੇ ਸਮਰਣ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਗੀਤਾ ਉਪਦੇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਮਰਣ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਵੇਦਨ ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਕਾ ਹੈ ਸੇ ਵੇਦਨ ਹੋਵੇ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਗਯਾਨ ਕੀ ਜਿਸ ਵਿਖੇ ਵਾ ਜਿਸ ਕਰ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਵੇਦ ਹੈ। ਵਹੁ ਤੀਨ ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਹੈ ਕਰਮ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਵੇਦ ਕਾ ਭਾਗ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਹੈ, ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾਂਡ ਹੈ, ਗਯਾਨ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਗਯਾਨ ਕਾਂਡ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਤ ਕੇ ਸੁਵਣ ਸੇ ਸੁਵਣ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਅਧਿਕਾਰ ਮੂਜਬ ਧਰਮ ਕੀ ਔ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਸਿਖਯਾ ਕਰੇ ਹੈ ਤਥਾ ਧਰਮ ਕੇ ਔ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਮਰਣ ਕਰਾਵੇ ਹੈ। ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਕਰਮ ਕਾ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਾਸਤ੍ਰਾਦਿ ਤੀਨੋ ਰੂਪਤਾ ਸੁਵਣ ਵਾਲੇ ਕੋ ਬਨੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸੁਵਣ ਸੇ ਸੁਵਣ ਵਾਲੇ ਕੋ ਇਨ ਤੀਨੋ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ॥ ਅਗਲੀਆਂ ਦੋ ਤੁਕੋ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਬ ਲਿਖਾ ਹੀ ਹੈ ਈਹਾਂ ਅਰ ਆਗੇ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥੯॥

ਸੁਣਿਐ ਸਤੁ ਸੰਤੋਖੁ ਗਿਆਨੁ ॥

(ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ) ਸਤਨਾਮ ਯਥਾਰਥ ਕਥਨ ਔਰ ਸੰਤੋਖ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਸੇ ਜੋ ਮਿਲੇ ਉਸ ਮੈ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਔਰ ਗਯਾਨ ਸਤ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਣੇ ਯੋਗਯ ਹੈ ਐਸਾ ਜਾਨਨਾ ਯੇ ਤੀਨੋ ਸ੍ਰੋਤਾ ਕੋ ਸੁਣਿਐ ਨਾਮ ਸਤ ਕੇ ਸੁਵਣ ਸੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਅਠਸਠਿ ਕਾ ਇਸਨਾਨੁ ॥

ਪੁਨਾ ਸੁਣਿਐ ਸੁਵਣ ਸੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਕੋ ਅਠਸਠ ਕਹੀਯੇ ਸਭੀ ਮੁਖਯ ਤੀਰਥੋ ਕਾ ਅਸਨਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਭਾਵ ਸਭ ਤੀਰਥੋ ਕੇ ਸਨਾਨ ਕਾ ਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਸ੍ਰੋਤਾ ਕਾ ਕੀਆ ਕੁਰਖੇਤ੍ਰਾਦਿਕ ਅਠਾਹਠ ਤੀਰਥੋਂ ਕਾ ਸ੍ਨਾਨ ਸਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਧਰਮ ਸਾਸਤ੍ਰੋਂ ਮੈ ਕਹੇ ਜੋ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾਦਿਕ ਸੁਭ ਕਰਮ ਵਹੁ ਤਬੀ ਪੂਰਣਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜਬ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਤਿਨ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸਮੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਵੇ, ਨਾ ਲੇਵੇ ਤਬ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦੋਖੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਵਹੁ ਪੂਰਣ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੈ ਸਰਬ ਸੁਭ ਕਰਮਾ ਕੇ ਆਦਿ ਮੈ ਓਂ ਤਤ ਸਤ ਐਸੇ ਪ੍ਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਨਾਮੋ ਕਾ ਕਥਨ ਕਰਨਾ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਔ ਨਾਮੋ ਕਾ ਕਥਨ ਤਬ ਬਨੇ ਹੈ। ਜਬ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੁ ਸੇ ਸੁਵਣ ਕੀਆ ਹੋਵੇ ਬਿਨਾ ਸੁਵਣ ਕੀਏ ਬਨੇ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਸੁਵਣ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਸਭੀ ਕਰਮ ਸਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਪੂਰਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਦੋਖ ਯਗਨ ਮੈ ਅਵਗਯਾਦਿ ਨਾਮ ਜਾਪ ਮੈ ਸ੍ਰੋਸ਼ੋ ਕੀ ਨਿੰਦਾਦਿ ਯਾਤ੍ਰਾ ਮੋ ਜੀਵ ਮਰਦਨਾਦਿ ਹੈ-

ਸੁਣਿਐ ਪੜਿ ਪੜਿ ਪਾਵਹਿ ਮਾਨੁ ॥

(ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ) ਸੁਣਿਐ ਕਹੀਏ ਗੁਰੁ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਪੀਛੇ ਪੜ ਪੜ ਨਾਮ ਸਾਸਤ੍ਰਾਂ ਕੇ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪੜਨੇ ਅਰ ਪੜਾਵਨੇ ਸੇ ਜੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਮਾਨ ਨਾਮ ਸਤਕਾਰ ਸੇ ਸ਼ੋਭਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕਾ ਫਲ ਪਾਵੇ ਹੈ ਵਾ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਪੜੇ ਹੈ ਅਰ ਪੜਕੇ ਮਾਨ ਪਾਵੇ ਹੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਲਾਗੈ ਸਹਜਿ ਧਿਆਨੁ ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ੧੦ ॥

ਪੁਨਾ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲੇ ਕੀ ਲਗੇ ਹੈ, ਸਹਜ ਨਾਮ ਸ੍ਰਭਾਵਕ ਹੀ ਧਿਆਨ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਾਖਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਸਮਾਪੀ ਸਹਜ ਪਦ ਸੇ ਈਹਾ ਯਹੀ ਸਮਾਪੀ ਜਾਨਣੀ ਯਤਨ ਸੇ ਸਿਧ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਨਿਦਿਧਾਸਨ ਰੂਪ ਨਹੀ ਜਾਨਣੀ। ਸੇਖ ਬਖਾਖਯਾਤ ਹੈ॥੧੦॥

ਸੁਣਿਐ ਸਰਾ ਗੁਣਾ ਕੇ ਗਾਹ ॥

(ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ) ਸਰ ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਹੈ ਗੁਣ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਭੂਖਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮੈਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਹੈ ਗਾਹ ਨਾਮ ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਸਥਾਨ ਕਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸੁਣਿਐ ਨਾਮ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲਾ ਮਨਨ ਨਿਦਿਧਾਸਨ ਆਦਿ ਗਿਆਨੋ ਕੀ ਔਰ ਮੈਤ੍ਰੀਦਿ ਗੁਣਾ ਕੀ ਗਾਹ ਨਾਮ ਜਗਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸਰ ਸਬਦ ਕੋ ਗਿਆਨ ਕੀ ਬੋਧਕਤਾ ਸ੍ਰਰਸਤੀ ਸਬਦ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਗਿਆਨ ਵਾਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਸਰਸ੍ਰਤੀ ਹੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਸੇਖ ਪੀਰ ਪਾਤਿਸਾਹ ॥

(ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ) ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਸੇਖ ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰਖ ਕਾ, ਪੀਰ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਕਾ ਹੈ, ਪਾਤਿਸਾਹ ਨਾਮ ਰਾਜਾ ਕਾ ਹੈ॥ ਯਾ ਤੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਸੇਖ ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਜੋ ਪੀਰ ਨਾਮ ਪੂਜਯ ਗੁਰੂ ਤਿਨ ਕੇ ਪਾਤਿਸਾਹ ਨਾਮ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਆ ਹੈ ਵਹੁ ਵਿਦਯਾ ਸਰਬ ਵਿਦਯਾ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਭੀ ਸਰਬ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਸੁਣਿਐ ਅੰਧੇ ਪਾਵਹਿ ਰਾਹੁ ॥

ਪੁਨਾ ਸੁਣਿਐ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਜੋ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੀ ਬੁਧੀ ਰੂਪ ਨੇਤ੍ਰੋ ਸੇ ਅੰਧੇ ਨਾਮਹੀਨ ਹੈ ਵਹੁ ਅਗਲੇ ਮਨਨਾਦਿ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਨੇਤ੍ਰ ਲੋਕਰ ਪਾਵੇ ਰਾਹ ਨਾਮ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਮਾਰਗ ਜੋ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕਾ ਗਿਆਨ ਤਿਸ ਕੋ ਪਾਵੇ ਹੈ॥ ਅਬ ਸਤ ਅਦੁਤੀ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਾ ਸਾਖਾਤਕਾਰ ਦੁਆਰਾ ਮੁਕਤੀ ਫਲ ਦਿਖਾਵਤੇ ਹੁਯੇ ਤਿਸ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇ ਹੈ-

ਸੁਣਿਐ ਹਾਥ ਹੋਵੈ ਅਸਗਾਹੁ ॥

ਨਾਨਕ ਭਗਤਾ ਸਦਾ ਵਿਗਾਸੁ ॥

ਸੁਣਿਐ ਦੂਖ ਪਾਪ ਕਾ ਨਾਸੁ ॥ ੧੧ ॥

(ਸੁਣਿਐ ਇਤਿ) ਬਿਸੇਖ ਬਿਚਾਰ ਸੇ ਹੀਨ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਦ੍ਰਿੜ ਕਬ ਸੇ ਹੈ ਕਬ ਲੋ ਰਹੇਗੀ। ਕਹਾ ਸੇ ਲੇ ਕਹਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੈ, ਕਿਆ ਕਿਆ ਰੂਪ ਹੈ, ਐਸੇ ਨਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀ ਥਾਹ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਅਰ ਜਿਨੋ ਨੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕੀਆ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਬਚਨੋ ਸੇ ਮਰੁ ਭੂਮੀ ਮੈ ਜਲਵਤ ਸੂਖਮ ਸ੍ਰਬੁਲ ਕਾਰਣ ਦ੍ਰਿੜ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਹੋਕਰ ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਥਾਹ ਮਿਲੇ ਹੈ ਜੋ ਥਾਹ ਵੇਦ ਮੈ ਪੁਰਖ ਸੇ ਪਰੇ ਕੁਛ ਨਹੀ ਵਹੀ ਪਰਾਗਤਿ ਹੈ ਵਹੀ ਕਾਸ੍ਰਾ ਹੈ ਐਸੇ ਪਰਾਗਤਿ ਔ ਕਾਸ੍ਰਾ ਸਬਦ ਸੇ ਕਹੀ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸੁਣਿਐ ਕਹੀਯੇ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਅਸਗਾਹ ਕਹੀਏ ਜਿਸ ਦ੍ਰਿੜ ਕੀ ਬਿਸੇਖ ਬਿਚਾਰ ਹੀਨੋ ਕੋ ਥਾਹ ਨਹੀ ਵਹੁ ਸਰਬ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੋ ਸਰਬ ਕੇ ਨਿਖੇਧ ਕਾ ਠਿਕਾਨਾ ਰਹਨੇ ਸੇ ਵਹੀ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਰੂਪ ਥਾਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸ੍ਰਵਣ ਕਾ ਕਹਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਮਹਾਤਮ ਕਹੇ ਥੋੜਾ ਸਾ ਕਹਕੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਨਹੀ ਕਹ ਸਕਤੇ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ। ਸੇਖ ਕੀ ਟੀਕਾ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪੂਰਵਤ ਹੈ॥੧੧॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਣੀਐ ਤੁਕ ਮੈ ਕਹੇ ਸੁਣਨ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਕੇ ਅਬ ਉਸੀ ਤੁਕ ਕੇ ਸੂਚਨ ਕਰੇ ਮਨਨ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਹੈ-

ਮੰਨੇ ਕੀ ਗਤਿ ਕਹੀ ਨ ਜਾਇ ॥

(ਮੰਨੇ ਕੀ ਇਤਿ) ਜਾਣੀਯੇ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਰੁਚਿ ਸੇ ਜਿਸ ਕਰ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਗਤਿ ਹੈ ਐਸੀ ਉਸਤਤਿ ਵਸਤੁ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਈਹਾਂ ਗਤਿ ਨਾਮ ਉਸਤਤਿ ਕਾ ਹੈ ਸੋ ਮੰਨੇ ਕੀ ਕਹੀਯੇ ਮਨਨ ਕੀ ਗਤਿ ਨਾਮ ਉਸਤਤਿ ਹਮ ਸੇ ਏਤੀ ਹੀ ਮਨਨ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਹੈ ਐਸੇ ਮਾਪ ਸੇ ਨਹੀ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਤੇ ਵਹੁ ਅਮਾਪ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਏਕ ਸੇ ਨਾ ਕਹੀ ਗਈ ਕੇ ਦੂਸਰਾ ਕਹ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕੋਈ ਕਹ ਦੇਵੇਗਾ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥

(ਜੇ ਇਤਿ) ਜੇ ਕੋਈ ਉਸਕੀ ਅਮਾਪਤਾ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨਕੇ ਮਨਨ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਵਹੀ ਪੀਛੈ ਸੇ ਜਬ ਸਤਸੰਗ ਸੇ ਮਨਨ ਕੇ ਅਮਾਪ ਜਾਨੇਗਾ ਤਬ ਆਪ ਹੀ ਮੈ ਜਿਸਕੀ ਕੋਈ ਭੀ ਉਸਤਤਿ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ ਉਸਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੇ ਕਾ ਬ੍ਰਿਥਾ ਹੀ ਉਦਯਮ ਕੀਆ ਐਸੇ ਪਛੁਤਾਏਗਾ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਕਹੇ ਮੁਖ ਸੇ ਕਾਗਦ ਪੈ ਤੋ ਕੋਈ ਲਿਖ ਦੇਵੇਗਾ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਕਾਗਦਿ ਕਲਮ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰੁ ॥

(ਕਾਗਦਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਵਸਤੁ ਕਾ ਲੇਖਕ ਬਨਨਾ ਤਾ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਬਨ ਕਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪਹਲੇ ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਵਸਤੁ ਕੇ ਯਹ ਇਤਨੀ ਹੀ ਹੈ। ਐਸਾ ਜਾਨਕਰ ਪੁਰਖ ਕਹੇ ਹੈ ਤਬ ਪੀਛੈ ਸੇ ਲੋਕੋਂ ਮੈ ਉਸਕੇ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੇਤ ਉਸ ਕੇ ਲਿਖੇ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਮਨਨ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਰੂਪ ਵਸਤੁ ਕਾ ਤੋ ਯਹ ਇਤਨੀ ਹੀ ਹੈ ਐਸੇ ਜਾਨਕਰ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਹੀ ਕੋਈ ਨਹੀ ਤਾ ਤੇ ਕਾਗਦ ਨਾਮ ਪਤ੍ਰੇ ਪੈ ਕਲਮ ਕਹੀਯੇ ਲਿਖਣ ਸੇ ਨ ਲਿਖਣਹਾਰ ਨਾਮ ਲਿਖਣੇ ਵਾਲਾ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਮਨਨ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਨਹੀ ਤਿਸ ਮੇ ਉਸਤਤੀ ਸੁਣੇ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਬਿਰਤੀ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਗੀ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ-

ਮੰਨੇ ਕਾ ਬਹਿ ਕਰਨਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

(ਮੰਨੇ ਕਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖ! ਇਤਨੀ ਹੀ ਮਨਨ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਹੈ। ਐਸੇ ਮਨਨ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਨਾ ਕਹਤੇ ਭੀ ਉਤਮ ਲੋਕ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕੁਛ ਕੁਛ ਤਿਸ ਮੰਨੇ ਕਾ ਕਹੀਯੇ ਮਨਨ ਕਾ ਭਾਵ ਮਨਨ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਅਪਨੇ ਸਿਖਯਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕਾਲ ਮੈ ਆਸਨ ਪੈ ਬਹਿ ਨਾਮ ਬੈਠ ਕੇ ਕਰਤੇ ਹੈ ਬਿਚਾਰ। ਯਾ ਤੇ ਉਤਨੀ ਉਸਤਤਿ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਮੈ ਪ੍ਰਬਿਰਤੀ ਬਨੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਨ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋ ਸੇ ਵਹੁ ਮਨਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕੈਸੀ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ-

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥

ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧੨ ॥

(ਐਸਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖ! ਨਿਰੰਜਨ ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਅਗਯਾਨ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸੁਧ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਕਹੀਯੇ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਵੇਦ ਔ ਸਤਨਾਮਾਦਿ ਮੰਤ੍ਰ ਭੀ ਐਸਾ ਕਹੀਯੇ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਮਨਨਵਤ ਅਮਾਪ ਉਸਤਤਿ ਵਾਲਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੇ ਮਨਨ ਆਗੇ ਅਨਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕਾ ਮਨਨ ਕੈਸਾ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਗੁਰੁ ਕਹੇ- (ਜੇ ਕੋ ਇਤਿ) ਜੇ ਕੋ ਨਾਮ ਜੇ ਕੋਈ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਨ ਜਾਣੇ ਕਹੀਯੇ ਇਸ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਤਰਕੋ ਸੇ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪ ਮਨਨ ਕੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਸੇ ਜਾਨੇ ਹੈ ਤਬ ਤਿਸ ਮਨਨ ਕੇ ਆਗੇ ਮਨ ਕੋਇ ਕਹੀਯੇ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਕਾ ਕੀਯਾ ਦ੍ਰੈਤ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪ ਮਨਨ ਕਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਕੁਛ ਨਹੀ॥੧੨॥ ਮਨਨ ਕੀ ਪੁਨਾ ਉਸਤਤੀ ਕਰੇ ਹੈ ਗੁਰੁ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਮੰਨੈ ਸੁਰਤਿ ਹੋਵੈ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥

(ਮੰਨੈ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਮਨਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਸੁਰਤਿ ਲਿਖੀ ਹੈ ਸੇ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਰੂਪ ਧਯਾਨ ਪਰ ਹੈ। ਸੁਰਤਿ ਸੇ ਪੀਛੇ ਕਹੀ ਮਨ ਬੁਧਿ ਸਾਖਾਤਕਾਰ ਪਰ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਮੰਨੈ ਕਹੀਯੇ ਮਨਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਮਨਨ ਵਾਲੇ ਕੇ ਸੁਰਤਿ ਨਾਮ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਰੂਪ ਧਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਮਨ ਕਹੀਯੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਬੁਧਿ ਨਾਮ ਪਹਲੇ ਪਰੋਖ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪੀਛੇ ਅਪਰੋਖ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਮੰਨੈ ਸਗਲ ਭਵਣ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥

ਪੁਨਾ ਮੰਨੈ ਕਹੀਯੇ ਮਨਨ ਸੇ ਮਨਨ ਵਾਲੇ ਕੇ ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਏਕ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਸਭੀ ਤਾ ਕੇ ਕਾਰਯ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਰੂਪ ਸੇ ਜਾਨੇ ਜਾਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸਗਲ ਨਾਮ ਚਤੁਰ ਦਸ ਭਵਨੋ ਕੀ 'ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ' ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਸੈ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਸੁੱਧਿ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਬੁਧਿ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਮਾਯਾ ਸਬਲ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਜੋ ਸਕਲ ਰੂਪ ਕਰਕੇ ਭਵਨ ਨਾਮ ਹੋਨਾ ਹੈ ਤਿਸਕੀ ਸੁਧਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਬੁਧਿ ਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਮੰਨੈ ਮੁਹਿ ਚੋਟਾ ਨਾ ਖਾਇ ॥

ਪੁਨਾ ਮੰਨੈ ਮਨਨ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਜੀਵ ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੇ ਭਿੰਨ ਹੈ ਵਾ ਅਭਿੰਨ ਹੈ ਭਿੰਨ ਹੁਯਾ ਭੀ ਮਰਣ ਜੰਮਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਵਾ ਅਜਰ ਅਮਰ ਹੈ ਇਤਯਾਦਿਕ ਸੰਸਯ ਰੂਪ ਮੁਹ ਨਾਮ ਮੁਖ ਗਯਾਨ ਮੈ ਚੋਟਾਂ ਕੇ ਨਹੀ ਖਾਤਾ ਭਾਵ ਯਹ ਏਕ ਜਾਨਨੇ ਰੂਪ ਮੁੱਖ ਗਯਾਨ ਮੈ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ ਜੋ ਸੰਸਯ ਹੈ ਤਿਨ ਸੈ ਨਹੀ ਦੁਖੀ ਹੋਵੇ ਅਥਵਾ ਮਨਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਹਲੇ ਮਰਯਾ ਭੀ ਮੁਹ ਨਾਮ ਮੁਖ ਧਰਮਰਾਜ ਸੇ ਚੋਟਾਂ ਨਾਮ ਮੰਦ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਭੁਗਾਵਨੇ ਹੇਤ ਗੁਰਜਾਦਿਕੋ ਕੀ ਮਾਰ ਕੇ ਨਹੀ ਖਾਤਾ ਕਹੀ ਬਾਤ ਮੈ ਹੇਤੁ ਕਹੇ-

ਮੰਨੈ ਜਮ ਕੈ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਇ ॥

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥

ਜੇ ਕੇ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧੩ ॥

(ਮੰਨੈ ਇਤਿ) ਜਿਸ ਹੇਤੁ ਸੇ ਮਨਨ ਸੇ ਮਨਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਯਮ ਕੈ ਸਾਥਿ ਨ ਜਾਯ ਕਹੀਯੇ ਯਮ ਕੇ ਦੂਤ ਕੇ ਸਾਥਿ ਹੀ ਜਹ ਸਾਧੂ ਗੋਬਿੰਦ ਭਜਨ ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨ ਸੇ ਨਹੀ ਜਾਵੇ ਯਾ ਤੇ ਚੋਟਾ ਧਰਮਰਾਜ ਸੇ ਕੈਸੇ ਖਾਵੇ ਭਾਵ ਨਹੀ ਖਾਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਤ ਅਦੁਤੀ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋ ਸੇ ਮਨਨ ਕੀ ਕਿਆ ਅਧਿਕ ਉਸਤਤੀ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ- (ਐਸਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖ! ਜੈਸੇ ਉਨ ਬਚਨੋ ਸੇ ਉਪਜਯਾ ਮਨਨ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਹੈ ਤੈਸੇ ਅੰਜਨ ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਅਗਯਾਨ ਅੰਧੇਰੇ ਸੇ ਰਹਿਤ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕਾ ਬੋਧਕ ਨਾਮ ਭੀ ਐਸਾ ਨਾਮ ਉਸੀਵਤ ਉਸੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਨਨ ਸਾਥਿ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਰੂਪ ਵਿਖਯ ਕੀ ਤੁਲਯਤਾ ਸੇ ਜੈਸੇ ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਹੈ ਤੈਸੇ ਮਨਨਪਨੇ ਕੀ ਤੁਲਯਤਾ ਸੇ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਮਨਨ ਸੇ ਔਰ ਮਨਨੋ ਕੋ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠਤਾ ਕਯੁ ਨਾ ਹੋਵੇ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਜੇ ਕੋ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਜੇ ਕੋ ਕਹਨੇ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੀ ਦੁਰਲਭਤਾ ਸੂਚਨ ਕਰਤੇ ਗੁਰੂ ਤਾ ਕੇ ਕੀਯੇ ਮਨਨ ਕੀ ਭੀ ਦੁਰਲਭਤਾ ਸੂਚਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੇ ਕੋ ਕਹੀਯੇ ਜੇ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮਨ ਜਾਣੇ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਮਨਨ ਕੇ ਕਰਣੇ ਯੋਗਯ ਜਾਣੇ ਹੈ ਤਿਸ ਮਨ ਕੇ ਆਗੇ ਮਨਨ ਕੋਇ ਕਹੀਯੇ ਅਨਯ ਵਸਤੁਆ ਕਾ ਮਨਨ ਕਿਆ ਹੈ ਭਾਵ ਕੁਛ ਭੀ ਨਹੀ ਜਿਸ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਵਿਖਯ ਤੁੱਛ ਹੈ॥੧੩॥ ਫਲ ਦਿਖਾਵਤੇ ਹੁਏ ਮਨਨ ਕੀ ਪੁਨਾ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਹੈ-

ਮੰਨੈ ਮਾਰਗਿ ਠਾਕ ਨ ਪਾਇ ॥

(ਮੰਨੈ ਇਤਿ) ਮਨਨ ਸੇ ਮਨਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਮਾਰਗ ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਕੇ ਮਾਰਗ ਸੁਵਣਾਦਿਕੋ ਕੀ ਠਾਕ ਨਾਮ ਕਾਹੂ ਸੇ ਰੋਕ ਕੇ ਵਾ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਯਾਨ ਕੀ ਕਾਹੂ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ ਸੇ ਰੋਕ ਕੇ ਨ ਪਾਇ ਨਹੀ ਪਾਵੇ ਵੇਦ ਮੇ ਲਿਖਯਾ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਹੋਨੇ ਮੈ ਦੇਵਤਾ ਭੀ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤੇ ਯਾ ਤੇ ਔਰ ਤੋ ਕਿਆ ਕਰ ਸਕੇਗੇ॥ ਕਹੀ ਬਾਤ ਮੇ ਹੇਤੁ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਮੰਨੈ ਪਤਿ ਸਿਉ ਪਰਗਟੁ ਜਾਇ ॥

(ਮੰਨੈ ਇਤਿ) ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮਨਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਪਤਿ ਸਿਉ ਨਾਮ ਸਤਕਾਰ ਕੇ ਸਾਥ ਪਰਗਟ ਜਾਯ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿਧ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਕੇ ਮਾਰਗ ਸੁਵਣਾਦਿਕੋ ਵਿਖੇ ਵਾ ਮੁਕਤਿ ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਿਆਨ ਵਿਖੇ ਯਾ ਤੇ ਤਿਸਕੋ ਮਾਰਗ ਮੈ ਰੋਕ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਸੁਬੁਣੀਖਨਨ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹੇ ਅਰਥ ਕੋ ਹੀ ਦ੍ਰਿਢ ਕਰਾਵਤੇ ਹੁਯੇ ਗੁਰੂ ਪੁਨਾ ਮਨਨ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੇ ਹੈ-

ਮੰਨੈ ਮਗੁ ਨ ਚਲੈ ਪੰਥੁ ॥

(ਮੰਨੈ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਮਗ ਪਦ ਗਿਆਨ ਕੇ ਮਾਰਗ ਸੁਵਣਾਦਿਕੋ ਪੈ ਹੈ ਪੰਥ ਪਦ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਿਆਨ ਪੈ ਹੈ ਨ ਚਲੇ ਪਦ ਸੁਣਨੇ ਵਾਲਾ ਸੁਵਣਾਦਿਕੋ ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਫਲ ਕੋ ਅਸਾਧਨ ਅਸ੍ਰੂਪ ਅਫਲ ਜਾਨੇ ਨਹੀ। ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈ ਅਰ ਮਗ ਨ ਚਲੇ ਨ ਚਲੇ ਪੰਥ ਐਸੇ ਮਗ ਪੰਥ ਦੋਨੋ ਸਾਥ ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਵਤ ਮਿਲੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੰਨੈ ਕਹੀਯੇ ਮਨਨ ਸੇ ਮਨਨ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਗਿਆਨ ਕੇ ਮਾਰਗ ਸੁਵਣਾਦਿਕੋ ਕੇ ਐ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਿਆਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਸ੍ਰੂਪ ਫਲ ਕੋ ਨ ਚਲੇ ਕਹੀਯੇ ਉਲਟੇ ਅਸਾਧਨਾਦਿ ਰੂਪ ਜਾਨੇ ਨਹੀ ਈਹਾਂ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ। ਸੁਵਣ ਕੇ ਸਾਧਨ ਵਿਵੇਕਾਦਿ ਸਾਧਨ ਸਹਿਤ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨ ਹੈ। ਸ੍ਰੂਪ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨਾ ਹੈ ਫਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਾ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਾਮ ਈਹਾਂ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨੋ ਕਾ ਹੈ ਤਿਨ ਮੈ ਸੰਸੇ ਯਹ ਹੋਵੇ ਹੈ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਸਤੁ ਮੈ ਦ੍ਰਿਤ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਜਬ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਰੂਪ ਸੁਵਣ ਕਰੇ ਹੈ ਤਬ ਸਭ ਬਚਨੋ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਮੈ ਜਾਨ ਲੇਵੇ ਹੈ ਐ ਜਾਨ ਕੇ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਾ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਸੁਵਣ ਕਾ ਫਲ ਹੈ, ਮਨਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਸੁਵਣ ਹੈ, ਸ੍ਰੂਪ ਯੁਕੀ ਸੇ ਵਸਤੁ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਫਲ ਪ੍ਰਮੇਯ ਕਾ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਮੇਯ ਈਹਾਂ ਜੀਵ ਈਸ ਕੀ ਏਕ ਰੂਪਤਾ ਹੈ ਤਿਸ ਮੈ ਯਹ ਸੰਸਯ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜੀਵ ਈਸ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਵਾ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਹੈ ਜਬ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਗਰ ਬੁੰਦ ਕੀ ਜਲ ਮੇ ਏਕਤਾਵਤ ਜੀਵ ਈਸ ਕੀ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਏਕਤਾ ਹੈ॥ ਐਸੇ ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਹੈ ॥ ਤਬ ਭੇਦ ਕਾ ਸੰਸਯ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਮੇਯ ਕਾ ਸੰਸਯ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਮਨਨ ਕਾ ਫਲ ਹੈ ॥ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ॥ ਅਨਯ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਹਟਾ ਕਰ ਏਕਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨੀ ਤਿਸ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਕੋ ਜੋ ਅਪਨਾ ਆਪ ਮਾਨ ਰਹੇ ਹੈ ਸੋ ਬਿਪਰ ਗਿਆਨ ਹੈ ਔਰ ਕੋ ਔਰ ਰੂਪ ਜਾਨਨਾ ਬਿਪਰਯ ਕਹਾਵੇ ਹੈ। ਦੇਹਾਦਿਕ ਆਤਮਾ ਨਹੀ ਤਿਨਕੋ ਆਤਮਾ ਜਾਨਨਾ ਬਿਪਰਯ ਹੈ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਸੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹਟਾ ਕਰ ਆਤਮਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨੇ ਸੇ ਯਹ ਬਿਪਰਯ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਬਿਪਰਯ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰਨਾ ਇਸ ਕਾ ਫਲ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਸੰਸਯ ਬਿਪਰਯਹੀਨ ਕੋ ਕੇਵਲ ਸੁਵਣ ਹੈ। ਸੰਸਯ ਬਿਪਰਯ ਵਾਲੇ ਕੋ ਸੁਵਣ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਤੀਨੋ ਹੈ। ਜੀਵ ਈਸ ਕੋ ਏਕ ਰੂਪ ਜਾਨਨਾ ਗਿਆਨ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਕੇ ਨਾਸ ਸਹਿਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਗਿਆਨ ਕਾ ਫਲ ਹੈ ਯਹ ਮੁਕਤੀ ਗਿਆਨੀ ਕੋ ਦੇਹ ਕੇ ਰਹਨੇ ਨਾ ਰਹਨੇ ਦੋਨੋ ਕਾਲੋ ਮੈ ਹੋਵੇ ਹੈ ਦੇਹ ਕੇ ਰਹਨੇ ਕਾਲ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਹੈ, ਨਾ ਰਹਨੇ ਕਾਲ ਕੀ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਹੈ ਜੈਸੇ ਯੇ ਸੁਵਣਾਦਿਕੋ ਕੇ ਸਾਧਨ ਸ੍ਰੂਪ ਫਲ ਕਰੇ ਹੈ ਇਨ ਕੋ ਵੈਸੇ ਜਾਨਨਾ ਮਗ ਸੇ ਨਾ ਚਲਨਾ ਹੈ। ਉਲਟਾ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਮਗ ਸੇ ਚਲ ਜਾਨਾ ਹੈ। ਮਨਨ ਵਾਲਾ ਉਲਟੇ ਜਾਨੇ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਮਗ ਸੇ ਚਲੇ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਵਹੁ ਉਲਟੇ ਜਾਨੇ ਨਹੀ ਯਹ ਪੁਛਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਮੈ ਗੁਰੂ ਹੇਤੁ ਕਰੇ ਹੈ-

ਮੰਨੈ ਧਰਮ ਸੇਤੀ ਸਨਬੰਧੁ ॥

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥

ਜੇ ਕੇ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥੧੪॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

(ਮੰਨੈ ਇਤਿ) ਵੇਦ ਬਿਚਾਰ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਯਗਯਦਾਨ ਸੇ ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਉਗ੍ਰ ਤਪ ਸੇ ਬਾਨਪ੍ਰਸਥ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਖਲ ਬ੍ਰਹਮਣਾਦਿਕ ਵਰਣੋ ਕੇ ਔਰ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਆਦਿਕ ਆਸ਼੍ਰਮੋ ਕੇ ਧਰਮ ਵੇਦ ਮੈ ਗਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕੇ ਸਾਧਨ ਲਿਖੇ ਹੈ ਸੇ ਧਰਮ ਗਯਾਨ ਕੇ ਮਾਰਗ ਸਾਧਨੋ ਕੀ ਅਰ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਯਾਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿੜਤਾ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੰਨੈ ਕਹੀਯੇ ਮਨਨ ਸੇ ਮਨਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਹੇ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮੋ ਕੇ ਸਾਥ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੰਬੰਧ ਰਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਕੇ ਮਾਰਗ ਸੁਵਣਾਦਿਕੋ ਕੇ ਵਾ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਮਾਰਗ ਗਯਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨਾਦਿਕੋ ਕੇ ਉਲਟੇ ਨਹੀ ਜਾਨੇ॥ ਅਗਲੀ ਤੁਕੋਂ ਕੀ ਪੁਰਬ ਕਹੀ ਗਈ ਟੀਕਾ ਦੇਖ ਲੇਨੀ॥੧੪॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਬ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਪਰੋਖ ਗਯਾਨ ਕੋ ਪਾਵੇ ਹੈ ਤਬ ਤਿਸਕੋ ਪਾਯ ਕਰ ਵਹੁ ਕਿਆ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰ ਦੋ ਤੁਕੋ ਸੇ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਮੰਨੈ ਪਾਵਹਿ ਮੋਖੁ ਦੁਆਰੁ ॥

ਮੰਨੈ ਪਰਵਾਰੈ ਸਾਧਾਰੁ ॥

(ਮੰਨੈ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖ! ਜਬ ਮਨਨ ਸੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਾਵੈ ਹੈ ਮੋਖ ਦੁਾਰ ਕਹੀਯੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਯਾਨ ਕੋ॥ ਤਬ ਮਨਨ ਸੇ ਪਾਏ ਗਯਾਨ ਕੇ ਸਾਥ ਹੀ ਸਾ ਨਾਮ ਵਹੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਗਯਾਨੀ ਹੋਕਰ ਪਰੰਪਰਾ ਸੇ ਆਯੀ ਜੋ ਗਯਾਨ ਕੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਤਿਸ ਪਰਵਾਰੇ ਕਹੀਯੇ ਪਰੰਪਰਾ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਕੀ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਕੋ ਧਾਰੇ ਹੈ ਭਾਵ ਆਪ ਭੀ ਆਗੇ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋਂ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਦੇਵੇ ਹੈ॥ ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਪੁਨਾ ਸਪਸ੍ਰ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਗੁਰੁ ਮਨਨ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇ ਹੈ-

ਮੰਨੈ ਤਰੈ ਤਾਰੇ ਗੁਰੁ ਸਿਖ ॥

(ਮੰਨੈ ਇਤਿ) ਮੰਨੈ ਕਹੀਯੇ ਮਨਨ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਵਾਲਾ ਹੋਕਰ ਅਗਯਾਨ ਸੇ ਔ ਅਗਯਾਨ ਕੇ ਕਾਰਯ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਰੂਪ ਮਹਾ ਦੁਬ ਸੇ ਤਰੇ ਨਾਮ ਪਰਲੇ ਕਿਨਾਰੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਮੋਖ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜਿਸ ਮੁਕਤੀ ਕੋ 'ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲ ਆਏ ਖਟਾਨਾ॥ ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ॥' ਤਥਾ 'ਜਿਸ ਤੇ ਉਪਜਿਆ ਨਾਨਕਾ ਸੋਈ ਫਿਰਿ ਹੋਆ' ਇਤਿਯਾਦਿ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ ਜਿਹ ਤੇ ਉਪਜਿਆ ਜਿਸ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸੇ ਉਪਾਧਿ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁਯਾ ਥਾ ਰੋਗ ਸੋਗ ਮੇਟ ਕੇ ਵਹੀ ਸਰਬਦਾ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਰੂਪ ਹੋ ਗਯਾ ਯਹ ਕਹੇ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਕਾ ਭਾਵ ਹੈ ਪੁਨਾ ਤਾਰੇ ਗੁਰੁ ਸਿਖ ਕਹੀਯੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਆਪ ਗੁਰੁ ਹੋਕਰ ਅਪਨੇ ਸਮੀਪ ਆਏ ਸਿਖਨ ਕੋ ਮੋਖ ਕਾ ਸਾਧਨ ਭਕਤੀ ਸਹਿਤ ਗਯਾਨ ਦੇ ਕਰ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਸੇ ਤਾਰੇ ਹੈ॥ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰੂਪ ਭੂਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸਤ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੀਛੇ ਕਿਆ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ-

ਮੰਨੈ ਨਾਨਕ ਭਵਹਿ ਨ ਭਿਖ ॥

ਐਸਾ ਨਾਮੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹੋਇ ॥

ਜੇ ਕੋ ਮੰਨਿ ਜਾਣੈ ਮਨਿ ਕੋਇ ॥ ੧੫ ॥

(ਮੰਨੈ ਇਤਿ) ਮੰਨੈ ਕਹੀਯੇ ਮਨਨ ਸੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਫੇਰ ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਨਗਰ ਮੈ ਭਵੇ ਨ ਭਿਖ ਕਹੀਯੇ ਅਨਾਤਮ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਬਾਛਾ ਕਰਤਾ ਹੁਯਾ ਨਹੀ ਭ੍ਰਮਣ ਕਰੇ। ਯਾਹੀ ਤੇ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ 'ਤਬ ਹਰਖ ਸੋਗ ਕਹੁ ਕਿਸਹਿ ਬਿਆਪਤ' ਤਬ ਨਾਮ ਜਗਦੀਸ ਕੇ ਕੇਵਲ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਨਿਸਚੇ ਕਾਲ ਮੇ ਕੋਈ ਹਰਖ ਸੋਗਾਦਿ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਯਹ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਕਾ ਭਾਵ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਸਤ ਅਦੁਤੀ ਕੇ ਸੁਵਣ ਮਨਨ ਕੀ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਲਿਖੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕੀ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਲਿਖੀ ਥੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ ਗੁਰੁ ਪਹਲੇ ਕੇ ਸਮੇ ਮੇ ਜਬ ਉਸ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਸਹਿਤ ਜਪ ਬਾਣੀ ਕਾ ਪ੍ਰਚਾਰ ਹੁਯਾ ਤਬ ਕਿਸੀ ਸਿਖ ਨੇ ਕਿਸੇ ਮ੍ਰਿੜ੍ਹ ਹੋ ਗਲੇ ਪੁਰਖ ਕੇ ਉਪਰ ਉਸਕੇ ਸੰਬੰਧੀਯੋ ਕੀ ਬੇਨਤੀ ਸੁਨਕੇ ਜਪ ਪੜਾਲਕੇ ਛਿਟੇ ਦੀਯੋ, ਦੇਨੇ ਸੇ ਵਹੁ ਜੀ ਉਠਾ ਉਠਨੇ ਪੀਛੇ ਉਸਕੇ ਅਰ ਔਰ ਲੋਕੋ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕੇ ਮੁਖ ਸੈ ਜਪ ਕੇ ਪਾਠ ਕਾ ਬਡਾ ਆਸਚਰਜ ਰੂਪ ਮਹਾਤਮ ਸਭ ਜਗਾ ਫੈਲਤਾ ਹੁਯਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੇ ਸਮੀਪ ਭੀ ਪਹੁਚਾ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮ੍ਰਿਤ ਪੁਰਖ ਕੇ ਜੀਵਾਵਨੇ ਕੇ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾ ਕਾ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਮਾਨ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਨੂਜਨ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕੀ ਪੌੜੀਆ ਕਾ ਲੋਪ ਕਰ ਦੀਆ। ਜੈਸੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਮੰਤ੍ਰ ਕੀ ਸਮਰਥ ਨਜੂਨ ਕਰੀ ਸੁਪ ਸੇ ਬਸਿਸ੍ਰ ਜੀ ਨੇ ਯਹ ਗਾਥਾ ਬ੍ਰਿਧੋ ਸੇ ਸੁਨੀ ਜਾਵੇ ਹੈ ਅਰ ਆਪ ਭੀ ਜਾਨ ਪੜੇ ਹੈ। ਅਵਸਯ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਸੀ ਸਬਬ ਸੇ ਲੋਪ ਕਰੀ ਹੋਗੀ। ਲਿਖੀ ਤੀਨੋ ਥੀ ਕਾਹੇ ਤੇ ਵੇਦ ਮੈ ਸਰਬਤ੍ਰ ਤੀਨੋ ਕਾ ਨੇਮ ਸੇ ਸਾਥ ਕਥਨ ਹੈ ਅਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗਾਵੀਯੇ ਸੁਣੀਯੇ ਮੇ ਸਾਥ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਦੋ ਕੇ ਮਹਾਤਮ ਦੇਖਨੇ ਸੇ ਏਕ ਕਾ ਨਾ ਦੇਖਨਾ ਲੋਪ ਸੇ ਹੀ ਬਨੇ ਹੈ। ਯਹ ਨਿਸਚਿਤ ਹੈ॥੧੫॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੁਵਣ ਮਨਨ ਮੈ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਾਵਨ ਹੇਤ ਤਿਨਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਕੇ ਅਬ ਵਹੀ ਸੁਵਣ ਮਨਨ ਕਾ ਵਿਖਯ ਹੈ ਜੋ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਾ ਵਿਖਯ ਹੈ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਦਿਖਾਵਨ ਹੇਤ 'ਤੇਹਾ ਕੋਇ ਨ ਸੁਝਈ' ਇਤਿਯਾਦਿ ਪਾਠ ਮੇ ਕਹਯਾ ਨਿਰਗੁਣੇ ਔ ਗੁਣਵਾਨੋ ਪੈ ਗੁਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕਾ ਵਿਖਯ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ। ਔ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਹੇਤੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਫਲ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ-

ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ ॥

(ਪੰਚ ਇਤਿ) ਪੰਚ ਨਾਮ ਕੋਸ ਸੇ ਪਾਂਚ ਕਾ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾਕਰਣ ਸੇ ਬਿਸਤਾਰ ਕਾ ਔ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰਤਾ ਕਾ ਹੈ ਪਰ ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਕਾ ਦੂਰ ਕਾ ਸਤ੍ਰੁ ਕਾ ਕੇਵਲ ਕਾ ਹੈ ਕੇਵਲ ਨਿਰਣੇ ਕਰੇ ਹੁਏ ਕਾ ਏਕ ਕਾ ਪੂਰਣ ਕਾ ਹੈ ਵਾਣ ਨਾਮ ਗਊ ਕੇ ਥਨ ਕਾ, ਏਕ ਰਾਖਸ ਕਾ ਤੀਰ ਕਾ ਕੇਵਲ ਕਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜਿਸ ਮੇ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ ਐਸਾ ਪੰਚ ਕਹੀਯੇ ਨਿਖਲ ਜਗਤ ਕਾ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਰ ਕਹੀਯੇ ਨਿਖਲ ਅਨਾਤਮ ਵਸਤੁਯੋਂ ਸੇ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਹੈ ਅਰ ਵਾਣ ਕਹੀਯੇ ਕੇਵਲ ਹੈ। ਭਾਵ ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਹੈ ਵਾ ਪੰਚ ਨਾਮ ਸਰਬ ਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਰ ਕਹੀਯੇ ਕੋਟ ਵਰਖੋ ਮੇ ਭੀ ਅਗਯਾਨੀਯੋ ਕੋ ਨਾਮਾਲੂਮ ਹੋਨੇ ਤੇ ਦੂਰ ਹੈ॥ ਅਰ ਗਯਾਨ ਸੇ ਨਿਜ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਗਯਾਨੀਯੋ ਕੋ ਵਹੁ ਗਊ ਕੇ ਥਨਵਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਦੂਧ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਵਾ ਪੰਚ ਨਾਮ ਸਰਬ ਕਾ ਵਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਰ ਕਹੀਯੇ ਨਿਜਾਨੰਦ ਸੇ ਗਿਰਾ ਕਰ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦੁਖ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਅਗਯਾਨ ਸਤ੍ਰੁ ਕੋ ਗੁਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਜਨਯ ਗਯਾਨ ਮੈ ਬੈਠ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਤੀਰ ਹੈ। ਵਾ ਪੰਚ ਨਾਮ ਸਰਬ ਕਾ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਰ ਨਾਮ ਕੇਵਲ ਭਾਵ ਏਕ ਹੈ ਔ ਵਾਣ ਨਾਮ ਕੇਵਲ ਭਾਵ ਪੂਰਣ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਇਸ ਇਛਾ ਮੈ ਗੁਰੁ ਕਹੇ- (ਪੰਚ ਪਰਧਾਨੁ ਇਤਿ) ਪੰਚ ਨਾਮ ਪਾਂਚ ਆਕਾਸ਼ਾਦੀ ਮਹਾਭੂਤ ਹੈ। ਪ੍ਰਧਾਨ ਕਹੀਯੇ ਸਰਬ ਕਾਰਯੋ ਮੈ ਮੁਖ ਕਾਰਯ ਜਿਸਕੇ ਐਸਾ ਨਿਖਲ ਭੂਤ ਭੌਤਕ ਜਗਤ ਕੋ ਰਚਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਪੰਚੇ ਪਾਵਹਿ ਦਰਗਹਿ ਮਾਨੁ ॥

(ਪੰਚੇ ਇਤਿ) ਜਿਸ ਪੰਚ ਨਾਮ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨ ਪਾਵੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਦਰ ਨਾਮ ਦਰਵਾਜਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਕੇ ਮਾਨ ਨਾਮ ਗੁਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨੋ ਕੋ ਐਸਾ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਗੁਰੁ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨ ਜਨਯ ਗਯਾਨ ਸੇ ਅਗਯਾਨ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਜਿਸਕੋ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਜਾਨਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਐਸਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਗਯਾਨ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਜਾਨਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਪਾਵੇ ਹੈ ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਕਾਹੁ ਅਨਯ ਵਿਖੇ ਕੇ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਮੇ ਭੀ ਸੋਭੇ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ-

ਪੰਚੇ ਸੋਹਹਿ ਦਰਿ ਰਾਜਾਨੁ ॥ ਪੰਚਾ ਕਾ ਗੁਰੁ ਏਕੁ ਧਿਆਨੁ ॥

(ਪੰਚੇ ਇਤਿ) ਪੰਚੇ ਸੋਹੇ ਕਹੀਯੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਵਿਖਯ ਕੇ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਮੇ ਹੀ ਸੋਭੇ ਹੈ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਜਨਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਦਰ ਨਾਮ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਦਰਵਾਜਾ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਔਰ ਵਿਖਯੋ ਮੇ ਨਹੀ ਸੋਭੇ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੇ ਅਨਯ ਵਿਖਯ ਸਭ ਅਗਯਾਨ ਕੇ ਕਲਪੇ ਹੁਏ ਹੈ ਔ ਵਹੁ ਅਗਯਾਨ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰਤਾ ਹੁਯਾ ਤਿਨ ਕਾ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਨਾਸ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਨਕੋ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਤੇ ਤਿਨ ਮੇ ਨਹੀ ਸੋਭੇ ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਗਜਾਨ ਹੈ ਰਾਜਾਨ ਕਹੀਯੇ ਸਭ ਗਜਾਨੋ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਗੀਤਾ ਮੇ ਇਸੀ ਗਜਾਨ ਕੋ ਸਭ ਵਿਦਯਾ ਕਾ ਅਰ ਸਭ ਗੁਰੁਜ ਵਸਤੁਜੋ ਕਾ ਰਾਜਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਪੰਚਾ ਕਾ ਨਾਮ ਵਾਯੂ, ਅਗਨਿ, ਸੂਰਜ, ਚੰਦ, ਜਲ ਇਨ ਪਾਂਚੋ ਕਾ ਗੁਰੁ ਕਹੀਯੇ ਸਿਖਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਇਨ ਪ੍ਰਤਿ ਸਿਖਾ ਕਰਨੀ ਵੇਦ ਮੈ ਲਿਖੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਪੰਚਾ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸਨੁ, ਮਹਾਦੇਵ, ਦੁਰਗਾ, ਗਣੇਸ, ਸੂਰਯ ਇਨ ਜਗਤ ਕੋ ਉਪਾਸਯ ਦੇਵਨ ਕਾ ਗੁਰੁ ਹੈ। ਇਨ ਕਾ ਗੁਰੁ ਹੋਨਾ 'ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹਾਦੇਉ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਰੋਗੀ' 'ਰੋਗ ਰਹਿਤ ਮੇਰਾ ਸਤਿਗੁਰੁ ਜੋਗੀ' ਐਸੇ ਸਪਸ੍ਰ ਸਤਗੁਰ ਪਦ ਸੇ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਯਦਵਾ ਪੰਚਾ ਕਾ ਨਾਮ ਈਸ ਕੇ ਬਤਾਏ ਵੇਦਾਦਿ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਜਨੋ ਮੇ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਗੁਰੁ ਸਿਖਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ਵਹੁ ਕੈਸਾ ਹੈ ਉਪਾਸਕੋ ਪੈ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਹੇਤ ਅਨੇਕ ਮੂਰਤੀਧਾਰੀ ਭੀ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਏਕ ਕਹੀਯੇ ਮੂਰਤੀਯੋਂ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਰਹਿਤ ਅਦੁਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਯੰਤ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕਾ ਵਿਖਯ ਨਿਰਣਯ ਕੀਆ ਵਿਖਯ ਨਿਰਣਯ ਕਰਕੇ ਅਬ ਏਕ ਮੈ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੀਏ ਕਰ ਸਤਾ ਰੂਪ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਕਹੇ-

(ਧਿਆਨ ਇਤਿ) ਧਿਆਨ ਕੇ ਆਗੇ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ ਏਤਾ ਅਧਯਾਹਾਰ ਕਰਕੇ ਧਿਆਨ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ। ਇਸਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਤਿਸ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਸ੍ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਤਾ ਮੇ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੀ ਏਕਾਕਾਰਤਾ ਰੂਪ ਧਿਆਨ ਨਾਮ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ। ਯਜਾਨ ਪਦ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੀ ਏਕਾਕਾਰਤਾ ਰੂਪ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਗੁਰੂ ਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨਾ ਸਿਖ ਨੇ ਸੁਣਨਾ ਸੁਣ ਕਰ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਕਰ ਮਨਨ ਕਰਨਾ ਤਾ ਸੇ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਹੋਨਾ ਯਹ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕੇ ਕਰਨੇ ਮੇ ਰੀਤਿ ਨਿਰਣੇ ਕਰਤੇ ਹੁਯੇ ਤਾ ਕਾ ਹੇਤੁ ਮਨਨ ਕਹੇ ਹੈ-

ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਕਰੈ ਵਿਚਾਰੁ ॥

(ਜੇ ਕੋ ਇਤਿ) ਜੇ ਜੇਕਰ ਕੋ ਨਾਮ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸੀ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਨਾਮ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਬੋਧਕ ਪਦੋ ਕੇ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਸੋਧਨ ਕਰਕੇ ਤਿਨਕੀ ਅਭੇਦਤਾ ਕੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਿ ਕਥਨ ਕਰੇ ਤਬ ਕਰੇ ਬੀਚਾਰ ਕਹੀਯੇ ਸਾਧਨੋ ਵਾਲਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਰੂਪ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰਤਾ ਹੁਯਾ ਕਰੇ ਤਰਕੋ ਸੇ ਅਭੇਦ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਮਨਨ ਜਿਸ ਮਨਨ ਸੇ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਹੋ ਕਰਤਾ ਸੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਈਹਾ ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਯਹ ਦਿਖਾਯਾ ਕਹੀ ਰੀਤ ਸੇ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ ਬਿਚਾਰ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤ ਹੇਤੁ ਹੈ ਅਰ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕਾ ਤਿਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਹੇਤੁ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਬਿਚਾਰ ਕਾ ਕਰਤਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਵਸਯ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਸਾਧਨ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰ ਬਿਚਾਰ ਕਰੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਇਸ ਤੁਕ ਸੇ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕਾ ਹੇਤੁ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ ਆਗੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਰਣੇ ਹੇਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਸਾਧਨ ਨਿਰਣੇ ਕਰੇਂਗੇ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੇ ਵਿਚਾਰ ਕਾ ਕਰਤਾ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੇ ਗਜਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਸੁਮਾਰ ਮੈ ਕੇਤੇ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ-

ਕਰਤੇ ਕੈ ਕਰਣੈ ਨਾਹੀ ਸੁਮਾਰੁ ॥

(ਕਰਤੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਕਰਤੇ ਕੇ ਕਹੀਯੇ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਕਰਣੇ ਕਾ ਨਾਮ ਕਰਣੋ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਗਜਾਨ ਕੇ ਸਮਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਸੰਗੀ ਅਮਾਨਿਤਾ ਅਦੰਭਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਕਾ ਨਾਹਿ ਸੁਮਾਰ ਕਹੀਯੇ ਗਿਨਤੀ ਨਹੀ ਭਾਵ ਯਹ ਅਮਾਨਤਾ ਅਦੰਭਤਾ ਅਹਿੰਸਾ ਖਮਾ ਰਿਜੁਤਾ ਗੁਰੁ ਭਕਤੀ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾਦਿ ਗੀਤਾਦਿਕੋ ਮੈ ਅਨੇਕ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਨਕੀ ਗਿਨਤੀ ਨਹੀਂ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਨ ਅਨੇਕੋ ਵਿਖੇ ਆਦਿ ਮੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਕੌਨ ਸਾਧਨ ਕਰਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

**ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ ॥
ਸੰਤੋਖੁ ਥਾਪਿ ਰਖਿਆ ਜਿਨਿ ਸੂਤਿ ॥**

(ਧੌਲੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਧੌਲੁ ਕਹੀਯੋ ਰਜੇ ਤਮੇ ਸੇ ਰਹਿਤ ਜੋ ਕੇਵਲ ਸਤੋ ਗੁਣ ਰੂਪ ਸੁਕਲ ਭਾਵ ਸੁਧ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਹੈ ਆਦਿ ਮੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਵਹੁ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਕਰਨਾ ਯੋਗਜ ਹੈ। ਜੋ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ 'ਕਾਹੂ ਫਲ ਕੀ ਇਛਾ ਨਹੀ ਬਾਛੈ' ਇਤਿਜਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਸੁਖਮਨੀ ਮੇ ਕਥਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਵਹੁ ਧਰਮ ਦਯਾ ਕਾ ਪੂਤ ਨਾਮ ਪਰਾਏ ਦੁਖੋ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਕੀ ਇਛਾ ਰੂਪ ਦਯਾ ਸੇ ਉਪਜੇ ਹੈ। ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਦਮ ਔ ਦਾਨ ਕੇ ਸਹਿਤ ਜੋ ਦਯਾ ਰੂਪ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਤਿਸ ਸੇ ਸੁੱਧ ਧਰਮ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜਿਨ ਨਾਮ ਜਿਸ ਦਯਾ ਕੇ ਸੂਤ ਸੁਤ ਧਰਮ ਨੇ ਯਥਾ ਲਾਭ ਸੇ ਅਧਿਕ ਵਸਤੁ ਕੀ ਅਭਿਲਾਖਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਸੰਤੋਖ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੇ ਥਾਪ ਰਖੀਏ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੰਤੋਖ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰਤਾ ਹੁਯਾ ਪੁਰਖ ਸੁਵਣਾਦਿਕੋ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਈਹਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ ਆਗੇ ਫਲ ਕਾ ਸਮਝੋ॥

ਜੇ ਕੋ ਬੁਝੈ ਹੋਵੈ ਸਚਿਆਰੁ ॥

ਕਹੇ ਸੁਧ ਧਰਮ ਸੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਸੁਧੀ ਔ ਤਾ ਸੇ ਵਿਵੇਕਾਦਿ ਔ ਤਿਨਸੇ ਸੁਵਣ ਮਨਨ ਕਰ ਜੇ ਕੋ ਕਹੀਯੋ ਜੇ ਕੋਈ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਸਾਧਨ ਵਾਲਾ ਹੋਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬੁਝੈ ਨਾਮ ਸਤ ਅਦੁਤੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕਰ ਪ੍ਰਤਖ ਜਾਣੇ ਤਬ ਵੈਸੇ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਅਪਨੇ ਸਾਥ ਏਕ ਰੂਪ ਕਰ ਸਤ ਵਸਤੁ ਕੇ ਕਹਨ ਵਾਲਾ ਸਚਿਆਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਔ ਸਚਿਆਰ ਹੁਯਾ 'ਜਿਨਿ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਜੇਹਾ' ਇਤਿਜਾਦਿਕ ਗੁਰੂ ਬਚਨੋ ਸੇ ਸਤ ਸ੍ਰੂਪ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਿਦਿਯਯਾਸੁ ਜਨੜ ਗਯਾਨ ਸੇ ਸਤ ਅਦੁਤੀ ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਏਕ ਫਲ ਕਹ ਕਰ ਗੁਰੂ ਕਾਕੂ ਉਕਤਿ ਸੇ ਚਿਦ ਜੜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸੰਸੇ ਗ੍ਰੰਥੀ ਕਰਮ ਗ੍ਰੰਥੀ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਫਲ ਕਹੇ-

ਧਵਲੈ ਉਪਰਿ ਕੇਤਾ ਭਾਰੁ ॥

(ਧਵਲੈ ਇਤਿ) ਜਿਸ ਵਾਕੜ ਸੇ ਅਰਥ ਔਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਕੋ ਕਾਕੂ ਉਕਤੀ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਅਮ੍ਰਿਤ ਪਾਨ ਸੇ ਰੋਗ ਨਹੀ ਜਾਵੇ, ਇਸ ਵਾਕੜ ਸੇ ਜਾਵੇ ਹੀ ਹੈ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਈਹਾ ਭੀ ਕੁਛ ਬੋਝ ਨਹੀ ਰਹੇ ਯਹ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ ਈਹਾ ਸੁਕਲ ਕਾ ਬੋਧਕ ਧੌਲੇ ਪਦ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਔਰ ਉਪਰ ਪਦ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤੀਤ ਤੁਰੀਆ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਜਿਸਕੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨੇ ਗਯਾਨੀ ਹੋਕਰ ਅਪਨਾ ਆਪ ਜਾਨਿਆ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਧੌਲੇ ਉਪਰ ਕਹੀਯੋ ਤ੍ਰਿਗੁਣਾਤੀਤ ਤੁਰੀਆ ਰੂਪ ਗਯਾਨੀ ਕੋ ਸੁਧ ਸ੍ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਚਿਦ ਜੜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਆਦਿਕੋ ਕਾ ਕੇਤਾ ਭਾਰ ਨਾਮ ਕਿਤਨਾ ਕ ਬੋਝ ਰਹੇ ਹੈ। ਭਾਵ ਕੁਛ ਭੀ ਬੋਝ ਨਹੀ ਰਹੇ ਜਿਸ ਹੇਤੁ ਸੇ ਵੇਦ ਗਯਾਨੀ ਮੈ ਤਿਨ ਸਰਬ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹੇ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾਲ ਮੈ ਗਯਾਨੀ ਕੋ ਅਪਨਾ ਆਪ ਜਾਨ ਕਰ ਸੁਧ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਚੌਥੀ ਭੂਮੀ ਮੇ ਪ੍ਰਤਖ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਿਸੀ ਕਾਲ ਮੈ ਜੜ ਚੇਤਨ ਕਾ ਮੇਲ ਰੂਪ ਚਿਦ ਜੜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਔਰ ਮੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਭਿੰਨ ਹੋਵਾ ਤਿਸ ਤੇ ਅਭਿੰਨ ਹੋ ਇਤਿਜਾਦਿਕ ਸੰਸਯ ਗ੍ਰੰਥੀ ਔਰ ਪੁੰਨੜ ਪਾਪ ਰੂਪ ਕਰਮ ਗ੍ਰੰਥੀ ਸਭੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੋ ਤਤ੍ਵ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਚੌਥੀ ਗਯਾਨ ਕੀ ਭੂਮੀ ਔ ਤਿਸ ਕਾ ਫਲ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਅਨਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੋ ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਹੀ ਦੁਰਲਭ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਫਲ ਕੀ ਦੁਰਲਭਤਾ ਤੋ ਕਿਆ ਕਹੇ ਯਹ ਕਹੇ-

ਧਰਤੀ ਹੋਰੁ ਪਰੈ ਹੋਰੁ ਹੋਰੁ ॥

(ਧਰਤੀ ਇਤਿ) ਈਹਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਸੇ ਭੂਮੀ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਬੋਧਕ ਧਰਤੀ ਪਦ ਚੌਥੀ ਗਯਾਨ ਕੀ ਭੂਮੀ ਪਰ ਹੈ, ਹੋਰ ਪਦ ਤੀਨੋ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਪਾਮਰੋ ਕੋ ਸਾਂਖੀਯੋ ਕੋ ਪਾਤੰਜਲਾਦਿਕੋ ਕੋ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਧਰਤੀ ਨਾਮ ਚੌਥੀ ਗਯਾਨ ਭੂਮੀ ਹੋਰ ਕਹੀਯੋ ਬਾਹਰ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਅਨਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨੋ ਕੋ ਪਰੇ ਨਾਮ ਦੂਰ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਵਹੁ ਸ੍ਰੁਭਲ ਬੁਧੀ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਿਸਕੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਹੀ। ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਸ੍ਰੁਭਲ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਮਤ ਵਹੁ ਗ੍ਰਾਨ ਭੂਮੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤੀ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪੁਰਖ ਕੇ ਤਤ੍ਵ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਾਂਖਵਾਦੀਯੋ ਕੋ ਤੋ ਵਹੁ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਤਿਨਕੋ ਭੀ ਤਿਸਕੀ ਅਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਹੇ ਹੈ- (ਹੋਰ ਇਤਿ) ਪਰੇ ਪਦ ਕਾ ਅਗਲੇ ਦੋਨੋ ਹੋਰ ਪਦੋ ਸੇ ਮੇਲ ਕਰ ਲੇਨਾ ਯਾ ਤੇ ਹੋਰ ਕਹੀਯੇ ਸੁਬੁਲ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਇਤਰ ਲੋਕੋ ਸੇ ਹੋਰ ਜੋ ਸਾਖਵਾਦੀ ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਭੂਮੀ ਪਰੇ ਨਾਮ ਦੂਰ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੇ ਪਹਲੇ ਵਹੁ ਈਸ਼ਰ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ, ਮਾਨਤੇ ਹੈ ਤੋ ਤਿਸ ਸੇ ਜੀਵ ਕਾ ਸਦਾ ਭੇਦ ਮਾਨਤੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਏਕ ਜਾਨਨਾ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਭੂਮੀ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਯਹ ਭੀ ਯਾਨ ਲੇਨਾ ਜੈਸੇ ਤਿਨਕੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤੈਸੇ ਔਰ ਭੀ ਪਾਤੰਜਲ ਬੈਸੇਖਕ ਨੈਯਾਯਕਾਦਿਕ ਭੇਦ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲਿਯੋ ਕੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਹੋਰ ਪਰੇ ਕਹੀਯੇ ਇਨ ਸਭ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਵਾਲੇ ਹੋਰਨੋ ਸੇ ਭੀ ਵਹੁ ਪਰੇ ਨਾਮ ਦੂਰ ਹੈ। ਵੇਦ ਵਾਹਯ ਨਾਸਤਕੋ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਦੂਰ ਹੋਨਾ ਤੋ ਕ੍ਰਿਮਿਤਿਕ ਨਯਾਯ ਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਤਿਨਕੋ ਗਯਾਨ ਭੂਮੀ ਕੀ ਦੁਰਲਭਤਾ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਤਿਸਕੋ ਸੰਪਾਦਨ ਮੇ ਭੀ ਹੋਰੋ ਕੀ ਦੁਰਲਭਤਾ ਸੂਚਨ ਕਰੇ ਹੈ-

ਤਿਸ ਤੇ ਭਾਰੁ ਤਲੈ ਕਵਣੁ ਜੋਰੁ ॥

(ਤਿਸ ਤੇ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਨੀਚੇ ਕਾ ਵਾਚਕ ਤਲੇ ਪਦ ਰਹਿਤ ਅਰਥ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਭਾਰ ਪਦ ਵਿਵੇਕਾਦਿ ਸਾਧਨੋ ਕੋ ਬੋਝ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਤਿਸ ਤੇ ਨਾਮ ਤਿਸ ਵਿਵੇਕਾਦਿ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਬੋਝ ਵਾਲੀ ਗਯਾਨ ਭੂਮੀ ਕੋ ਭਾਰ ਤਲੇ ਨਾਮ ਵਿਵੇਕਾਦਿ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਬੋਝ ਕੋ ਤਲੇ ਭਾਵ ਇਸ ਬੋਝ ਸੇ ਖਾਲੀ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਤਿਸ ਕੇ ਧਾਰਣ ਕਾ ਕੋਨ ਜੋਰ ਕਹੀਯੇ ਕਿਆ ਬਲ ਹੈ। ਭਾਵ ਯਹ ਕੁਛ ਭੀ ਬਲ ਨਹੀ ਜਿਸ ਹੇਤੁ ਸੇ ਤਿਨ ਕੋ ਤਾ ਮੇ ਯਹ ਗਯਾਨ ਭੂਮੀ ਪਰਮ ਪੁਰਖਾਰਥ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਐਸੀ ਸੰਭਾਵਨਾ ਹੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਗਯਾਨ ਭੂਮੀ ਮੇ ਉਨਕੋ ਸੰਭਾਵਨਾ ਕਾ ਹੇਤੁ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਨੋ ਸੇ ਦਬੇ ਹੋਨੇ ਤੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਯਹ ਗੁਰ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਜੀਅ ਜਾਤਿ ਰੰਗਾ ਕੇ ਨਾਵ ॥

(ਜੀਅ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਜੀਵ ਜਾਤਿ ਸਬਦ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰ ਪਰ ਹੈ ਰੰਗ ਸਬਦ ਲਾਲ, ਚਿੱਟੇ, ਕਾਲੇ ਰੰਗੋ ਕੋ ਕਹਤਾ ਹੁਯਾ ਈਹਾਂ ਇਨ ਰੰਗੋ ਵਾਲੇ ਰਜੋ ਸਤੋ ਤਮੋ ਗੁਣੋ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਜੀਵ ਜਾਤਿ ਕਹੀਯੇ ਜੀਵ ਮਾਤ੍ਰ ਕੇ ਰੰਗਾ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹੀਯੇ। ਰਜੋ ਸਤੋ ਤਮੋ ਗੁਣੋ ਕੋ ਅਨੁਸਾਰ ਨਾਮ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਰਜੋ ਗੁਣ ਸੇ ਰਾਜਸ ਨਾਮ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸਤੋ ਗੁਣ ਸੇ ਸਾਤ੍ਵਿਕ ਨਾਮ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਮੋ ਗੁਣ ਸੇ ਤਾਮਸ ਨਾਮ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਰਾਜਸ ਤਾਮਸ ਨਾਮੋ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਮੇ ਵਹੁ ਸੰਭਾਵਨਾ ਆਸਰੀ ਸੰਪਦ ਸੇ ਦਬੀ ਰਹੇ ਹੈ, ਪ੍ਰਗਟ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਭ ਕੇ ਨਾਮ ਗੁਣੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਇਸ ਕਹਨੇ ਮੇ ਕਿਆ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਸਭਨਾ ਲਿਖਿਆ ਵੁੜੀ ਕਲਾਮ ॥

(ਸਭਨਾ ਇਤਿ) ਬੁੜੀ ਬਡੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਕਲਾਮ ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਬਾਣੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਭਨਾ ਕਹੀਯੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜੀਵੋ ਕੇ ਰਾਜਸ ਤਾਮਸਾਦਿਕ ਨਾਮ ਲਿਖਯਾ ਕਹੀਯੇ ਲਿਖੇ ਹੈ ਬੁੜੀ ਕਲਾਮ ਕਹੀਯੇ ਬਡੀ ਵੇਦ ਰੂਪ ਔ ਗੁਰੂ ਗ੍ਰੰਥ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਮੇ ਵੇਦ ਮੇ ਸਾਤਕ ਪੁਰਖੋ ਕਾ ਨਾਮ ਦੇਵ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣ ਵਾਲਿਆ ਕਾ ਨਾਮ ਰਾਖਸ ਅਸੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਮੇ ਭੀ ਸੁਭ ਕਰਮਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋ ਕਾ ਨਾਮ ਦੇਵ ਲਿਖਯਾ ਹੈ, ਅਸੁਭ ਕਰਮਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋ ਕਾ ਨਾਮ ਅਸੁਰ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ, ਸਾਧ ਕਰਮ ਜੇ ਪੁਰਖ ਕਮਾਵੈ ਨਾਮ ਦੇਵਤਾ ਜਗਤ ਕਹਾਵੈ॥ ਕ੍ਰਿਕ੍ਰਿਤ ਕਰਮ ਜੇ ਜਗ ਮੈ ਕਰਹੀ ਨਾਮ ਅਸੁਰ ਤਾ ਕੋ ਸਭ ਧਰਹੀ॥ ਸਤੋ ਗੁਣ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸ੍ਰੇਸ੍ਠ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਾਂਤਕੀ ਲੋਕ ਦੇਵਤਾ ਕਹਾਵੇ ਹੈ। ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕ੍ਰਿਕ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕੋ ਕਾ ਨਾਮ ਅਸੁਰ ਸਭ ਕਹੇ ਹੈ ਯਹ ਗੁਰੂ ਬਚਨੋ ਕਾ ਭਾਵ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਤੇ ਜੀਵ ਹੈ ਤਿਨ ਸਭਕੇ ਗੁਣੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸਾਤਕਾਦੀ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਤ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਣ ਕਾ ਈਹਾਂ ਫਲ ਕਿਆ ਨਿਕਸਾ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਏਹੁ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ॥

(ਏਹੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਇਨ ਸਾਤ੍ਰਿਕਾਦਿ ਨਾਮੋ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਕੇ ਮਧੜ ਮੇ ਕੋਇ ਨਾਮ ਕੋਈ ਸਾਤ੍ਰਿਕ ਪੁਰਖ ਹੀ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਰੋਲੇ ਕੋ ਅਰ ਅਨੇਕ ਦੇਵ ਪਿਤਰਾਦਿਕੋ ਕੇ ਰਿਣੋ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜੋ ਇਹ ਨਾਮ ਪੀਛੇ ਸਮੀਪ ਕਹਿਆ ਗਜਾਨ ਭੂਮੀ ਰੂਪ ਲੇਖਾ ਹੈ ਇਸਕੋ ਸੁਧ ਹਿਰਦੇ ਰੂਪ ਕਾਗਤ ਪੈ ਲਿਖ ਨਾਮ ਲਿਖ ਕਰ ਜਾਣੇ ਨਾਮ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖੇ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਤੀਨੋ ਕੇ ਮਧੜ ਮੈ ਕੋਈ ਸਾਤ੍ਰਿਕ ਪੁਰਖ ਹੀ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਾ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕੋ ਆਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਪਾਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੀਛੇ ਗੁਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸ੍ਰੂਪ ਮਾਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗਜਾਨ ਭੂਮੀ ਨਾਮ ਸੇ ਚਿਤ ਮੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਗਜਾਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਲੇਖੇ ਸਬਦ ਸੇ ਕਹੀ। ਅਬ ਤਿਸ ਗਜਾਨ ਲੇਖੇ ਕਾ ਚਿਤ ਮੈ ਲਿਖਨਾ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਧਾਮ ਹੋਨੇ ਕਾ ਤਥਾ ਜਿਗਿਆਸੁਯੋ ਹੇਤ ਗਜਾਨੀ ਕੋ ਪ੍ਰਜਾਦਿ ਬਨਨੇ ਕਾ ਭੀ ਹੇਤੁ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਕੇਤਾ ਹੋਇ ॥

(ਲੇਖਾ ਇਤਿ) ਗਜਾਨ ਭੂਮੀ ਰੂਪ ਲੇਖਾ ਲਿਖ ਕੇ ਜੈਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਤਿਸਕੋ ਜਾਨ ਲੇਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਲੇਖਾ ਲਿਖਿਆ ਕਹੀਯੋ ਵਹੁ ਸਾਖਾਤਕਾਰ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਲੇਖਾ ਚਿਤ ਮੈ ਲਿਖ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਜਾਨੀ ਹੁਯਾ ਅਯਨਾਯ ਸਬਦ ਸੇ ਸੂਤੀ ਮੈ ਔਰ ਧਾਮ ਸਬਦ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੈ ਔਰ 'ਤਿਤੁ ਘਰਿ ਜਾਇ ਬਸੈ ਅਬਿਨਾਸੀ' ਐਸੇ ਘਰ ਸਬਦ ਸੇ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੇ ਜੋ ਕੇਤਾ ਨਾਮ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਧਾਮ ਕਹਯਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਵਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਵਾ ਲੇਖਾ ਲਿਖਕੇ ਜਿਗਿਆਸੁਯੋ ਹੇਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗਜਾਨੀ ਬਨਯਾ ਪ੍ਰਜਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਕੇਤਾ ਸਬਦ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੈ ਮੰਦਰ ਕਾ ਪ੍ਰਜਾ ਕਾ ਚਿੰਨ ਕਾ ਕ੍ਰਿਤੁ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਭਾਖਾ ਮੈ ਕੇਤਾ ਕਿਤਨੇ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਗਜਾਨ ਭੂਮੀ ਸੇ ਜੋ ਗਜਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮਧਾਮ ਹੁਯਾ ਤਿਸ ਧਾਮ ਕਾ ਰੂਪ ਤੋ ਆਪ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹਨੇ ਹੇਤ ਅਪਨੀ ਬਾਨੀ ਮੈ ਸਮਾਲੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ-

ਕੇਤਾ ਤਾਣੁ ਸੁਆਲਿਹੁ ਰੂਪੁ ॥

(ਕੇਤਾ ਇਤਿ) ਸੁਆਲਿਹੁ ਸਬਦ ਸਮਾਲਹੁ ਸਮਾਰਹ ਪ੍ਰਯਾਯ ਹੈ ਅਰਥ ਇਨ ਕਾ ਯਾਦ ਕਰਾਵਨਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖ! ਜਿਸ ਸੇ ਮਨ ਬਾਣੀ ਕੀ ਗਮਯ ਨਹੀ ਤਿਸ ਕਾ ਰੂਪ ਕਹਨੇ ਮੈ ਹਮਾਰੀ ਬਾਣੀ ਮੈ ਕੇਤਾ ਤਾਣ ਕਹੀਯੋ ਕਿਤਨਾ ਬਲ ਹੈ। ਜੋ ਸੁਆਲਿਹੁ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੋ ਸਮਾਲਹੁ ਭਾਵ ਸਮਾਰਹ ਅਰਥਾਤ ਯਾਦ ਕਰਾਵੇ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਰੂਪ ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਹੇ ਸਿਖ! ਲਖਣਾ ਸੈ ਕਰਾਵਤੇ ਭੀ ਹਮ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬਾਣੀ ਸੇ ਕੁਛ ਨਹੀ ਕਰਾਵਤੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਯਾਦ ਕਰਾਵੋ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਬਾਣੀ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਪਰੰਤੁ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮਧਾਮ ਸ੍ਰੂਪ ਗਜਾਨੀ ਕੀ ਨਿਖਲ ਜਨੋ ਮੈ ਕਰੀ ਦਾਤ ਤੋ ਬਤਾਵੇ ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਤਾ ਕੇ ਬਤਾਵਨ ਹੇਤ ਪ੍ਰਥਮ ਅਗਿਆਨੀਯੋ ਕੋ ਤਿਸ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਕਹੇ ਹੈ-

ਕੇਤੀ ਦਾਤਿ ਜਾਣੈ ਕੋਣੁ ਕੂਤੁ ॥

(ਕੇਤੀ ਇਤਿ) ਕੂਤੁ ਨਾਮ ਬੰਗਾਲੇ ਕੀ ਬੋਲੀ ਮੈ ਪਰਖਨੇ ਕਾ ਹੈ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੈ ਭਾਵ ਕਾ ਅਰ ਸਬਦ ਕਾ ਹੈ, ਪਾਰਸੀ ਮੇ ਛੋਟੇ ਕਾਫ ਸੇ ਮਾਪ ਕਾ ਹੈ। ਬਡੇ ਕਾਫ ਸੇ ਕੁਬਤ ਕਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪ ਗ੍ਰਾਨੀ ਕੀ ਜੋ ਕਰਮੀ ਪੁਰਖੋ ਮੈ ਕਰਮ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪੋ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਦਾਤ ਹੈ। ਔਰ ਉਪਾਸਕੋ ਮੈ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰੋ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਦਾਤ ਹੈ। ਔ ਜਿਗਿਆਸੂ ਜਨੋ ਮੈ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗਜਾਨ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਦਾਤ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੋ ਜਾਣੇ ਕੋਣ ਨਾਮ ਕੋਣ ਪੁਰਖ ਜਾਨੇ ਕੂਤੁ ਨਾਮ ਪਰਖ ਸੇਵਾ ਭਾਵ ਸੇ ਔ ਸਬਦ ਸੇ ਵਾ ਮਾਪ ਸੇ ਔ ਕੁਤਬ ਸੇ। ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਗਜਾਨੀ ਸੇ ਇਤਰ ਪਾਮਰ ਵਾ ਵਿਖਯੀ ਵਾ ਜਿਗਿਆਸੂ ਤੀਨੋ ਤਿਸ ਗਜਾਨੀ ਕੀ ਦਾਤ ਕੋ ਇਤਨੀਕ ਦਾਤ ਹੈ ਐਸੇ ਪਰਖ ਮੇ ਵਾ ਗਜਾਨੀ ਕਾ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਰੂਪ ਭਾਵ ਸੇ ਅਰ ਕਾਹੂ ਔਰ ਅਗਿਆਨੀ ਕੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਵਾ ਬੁਧਿ ਅਨੁਸਾਰੀ ਮਾਪ ਸੇ ਔ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਨਹੀ ਜਾਨ ਸਕਤੇ। ਯਾ ਤੇ ਜਬ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਤਿਸਕੀ ਦਾਤ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਾਨ ਸਕਤੇ ਤਬ ਤਿਸ ਗਿਆਨੀ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਤੋ ਕਿਆ ਜਾਨ ਸਕੋਗੇ॥ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਗਤਿ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਜਾਨੈ' ਐਸਾ ਕਹਯਾ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਈਸ਼ਰਵਤ ਗਿਆਨੀ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਜਾਨਨ ਕੀ ਇਤਰੋ ਕੇ ਕਠਨਤਾ ਸੂਚਨ ਕਰਕੇ ਅਬ ਤਾ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਸਰਬ ਕਾਰਯੋ ਕੀ ਅਧਿਸ਼ਾਨਤਾ ਸੇ ਈਸ਼ਰ ਰੂਪਤਾ ਕਹੇ ਹੈਂ-

ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ॥

(ਕੀਤਾ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਪੁਸਾਕ ਕੇ ਵਾਚਕ ਕਵਾਉ ਪਦ ਕੀ ਸ਼ੁਭਲ ਸੂਖਮ ਕਾਰਯ ਉਪਾਧੀ ਮੈ ਲਖਣਾ ਹੈ ਐ ਕਾਰਯ ਉਪਾਧਿ ਸੇ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਲਖੀਯੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਈਸ਼ਰ ਰੂਪ ਸੇ ਤਿਸ ਗਿਆਨੀ ਨੇ ਏਕੋ ਕਵਾਉ ਕਹੀਯੇ ਮਾਯਾ ਰੂਪ ਏਕ ਉਪਾਧੀ ਸੇ ਕੀਤਾ ਪਸਾਉ ਕਹੀਯੇ ਸ਼ੁਭਲ ਸੂਖਮ ਉਪਾਧੀਆ ਰੂਪ ਨਾਨਾ ਪਸਾਰਾ ਕੀਆ ਨਾਨਾ ਪਸਾਰਾ ਹੀ ਕਹੇ-

ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ ॥

(ਤਿਸ ਤੇ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਲਖ ਸਬਦ ਅਪਰਿਮਿਤ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਤੇ ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀ ਵਾਲੇ ਈਸ਼ਰ ਰੂਪ ਗਿਆਨੀ ਸੇ ਹੋਏ ਲਖ ਕਹੀਯੇ ਅਗਿਣਤ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਆਂ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਦਰੀਆਉ ਕਹੀਯੇ ਨਦੀ ਸੇ ਤਰੰਗ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਸਭ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟਿ ਕਾ ਕਰਤਾ' ਇਤਿਯਾਦਿ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਕਰ ਪਾਮਰਾਦਿਕ ਤੀਨੋ ਪੁਰਖ ਤਤ੍ਵੇਤਾ ਕੇ ਨਹੀ ਜਾਨ ਸਕੇ ਤਬ ਆਪ ਹੀ ਤਿਸ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਕਹੋ ਯਹ ਸੁਨ ਕੇ ਕਹੇ-

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ ॥

(ਕੁਦਰਤਿ ਇਤਿ) ਕੁਦਰਤਿ ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਮਾਯਾ ਸਕਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਈਹਾਂ ਸਕਤੀ ਮਾਤ੍ਰ ਲੇਨੀ ਸਕਤੀ ਸਮਰਥ ਪ੍ਰਯਾਯ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਹਮਾਰੇ ਮੇ ਭੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹੀਯੇ ਕਿਆ ਸਮਰਥ ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਬਿਚਾਰਣ ਕੀ ਜਿਸ ਸਮਰਥ ਸੇ ਕਹਾ ਬੀਚਾਰ ਕਹੀਯੇ ਤਤ੍ਵੇਤਾ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਕਥਨ ਕਰੋਂ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਤਤ੍ਵੇਤਾ ਮੈ ਜੋ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਾ ਕੇ ਗੁਣ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇ ਅਨਯ ਪੁਰਖ ਜਾਨ ਲੇਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਵਹੁ ਪਰ ਸੰਬੇਦਯ ਕਹਾਵੇ ਹੈ ਐਰ ਤਤ੍ਵੇਤਾ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਤਾ ਸੇ ਬਿਨਾ ਅਨਯ ਕੋਈ ਜਾਨੇ ਨਹੀ ਜੋ ਜਾਨੇ ਹੈ ਸੇ ਤਤ੍ਵੇਤਾ ਹੀ ਹੈ ਤਤ੍ਵੇਤਾ ਸੇ ਅਨਯ ਨਹੀ ਇਸ ਤੇ ਨਿਜ ਸ੍ਰੂਪ ਸ੍ਰੀਸੰਬੇਦਯ ਕਹਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪਰ ਸੰਬੇਦਯ ਗੁਣੇ ਸੇ ਹਮ ਉਸਕੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਨਤੇ ਭੀ ਸ੍ਰੀਸੰਬੇਦਯ ਮਨੋ ਬਾਣੀ ਅਗੋਚਰ ਸ੍ਰੂਪ ਸੇ ਨਹੀ ਜਾਨੇ ਮਰਦਾਨੇ ਜੈਸਾ ਸਿਖਯ ਅਸੰਕਾ ਕਰੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਬ ਆਪ ਭੀ ਸ੍ਰੀਸੰਬੇਦਯ ਸ੍ਰੂਪ ਸੇ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ ਤਬ ਇਤਰੋ ਸੇ ਆਪ ਮੇ ਕਿਆ ਅਧਿਕਤਾ ਮਾਨੇ। ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਉਸਕੇ ਸਰਬਥਾ ਜਾਨ ਲੀਯਾ ਹੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈ। ਹਮ ਵੈਸੇ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ ਯਹੀ ਅਧਿਕਤਾ ਮਾਨ ਗਿਆਨੀ ਮੈ ਵੇਦ ਭੀ ਇਤਰੋ ਸੇ ਯਹੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਹੇ ਹੈ। ਜਿਸਨੇ ਨਹੀ ਜਾਨਿਆ ਉਸਨੇ ਹੀ ਜਾਨਿਆ ਗੁਰੂ ਭੀ ਅਰਥ ਸੇ ਯਹੀ ਕਹੇ ਹੈ 'ਸੋਈ ਅਜਾਣੁ ਕਹੈ ਮੈ ਜਾਨਾ ਜਾਨਣਹਾਰੁ ਨ ਛਾਨਾ ਚੇ॥' ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਪ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਹੋ ਯਾ ਤੇ ਆਪ ਉਨਕੇ ਵਰਜੋ, ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਮੂਰਖੋ ਕੇ ਵਰਜਨ ਕੇ ਨਿਸਫਲ ਸਮਝ ਕੇ ਕਹੇ-

ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥

(ਵਾਰਿਆ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਾਰਿਆ ਕਹੀਯੇ ਤੁਮ ਐਸੇ ਮਤ ਕਰੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਨ ਮੂਰਖੋ ਕੇ ਹਟਾਵਨੇ ਕੇ ਹਮ ਏਕ ਵਾਰ ਨਾਮ ਏਕ ਦਫੇ ਭੀ ਨ ਜਾਵਾ ਕਹੀਯੇ ਨਹੀ ਜਾਤੇ ਬਹੁਤ ਵਾਰ ਨਹੀ ਜਾਤੇ ਯਹ ਤੋ ਕਿਆ ਕਹਨਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੂ ਜਬ ਆਪ ਪਾਮਰ ਵਿਖਯੀਯੋ ਕੇ ਨਹੀ ਵਰਜਤੇ ਤਬ ਮੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭੀ ਕਿਆ ਕਰੋ ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਜੈਸੇ ਚਾਹੇ ਤੈਸੇ ਕਰ ਯਹ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥

(ਜੋ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖ! ਜੋ ਤੁਧ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੇ ਕਰਮ ਵਾ ਉਪਾਸਨਾ ਵਾ ਗਯਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਸੁਵਣਾਦਿ ਭਾਵ ਨਾਮ ਯਹ ਮੇਰੇ ਕੇ ਕਰਣੇ ਯੋਗਯ ਹੈ ਐਸੇ ਰੁਚੇ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ਨਾਮ ਵਹੀ ਕਾਮ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤੂ ਸ੍ਰੁਤੰਤ੍ਰੁ ਹੁਯਾ ਉਸ ਕੇ ਕਰ ਮੇਰੇ ਕੇ ਕਿਆ ਪੂਛਤਾ ਹੈ ਯਹ ਤੁਕ ਭਰ ਸੇ ਕਹੇ ਉਤਰ ਕਾ ਭਾਵ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਤਮ ਗਯਾਨ ਸੇ ਅਗਯਾਨ ਤਤ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਅਨਰਥ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰ ਆਤਮਵੇਤਾ ਸੇ ਕੋ ਤਰੇ ਐਸੇ ਵੇਦ ਸੇ ਔਰ ਆਪ ਸੇ ਸੁਨਿਆ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਬ ਅਨਰਥ ਨਾਸ ਕੀ ਇਛਾ ਭਯੀ ਹੈ, ਮੁਝ ਕੋ ਆਤਮ ਗਯਾਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ, ਸਰਣ ਆਯੋ ਕੀ ਉਪੇਖਯਾ ਨਾ ਕਰੋ, ਯਹ ਸੁਨਕੇ ਸਿਖਯ ਕੋ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰ ਗੁਰ ਕਹੋ-

ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੧੬ ॥

(ਤੂ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖ! ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਦਾ ਕਹੀਯੋ ਕਾਲ ਭੇਦ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇ ਕਰ ਸਰਬਦਾ ਸਲਾਮਤ ਨਾਮ ਵਿਦਯਮਾਨ ਹੈ ਔਰ ਚਖੁਆਦਿਕ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋ ਕਾ ਅਵਿਖਯ ਹੋਨੇ ਸੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੈ। ਵਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਸਤ ਜਤ ਦੁਖ ਰੂਪ ਦੇਹੇਦ੍ਰਿਯਾਦਿਕੋ ਸੇ ਉਲਟਾ ਹੋਕਰ ਤਿਨ ਮੇ ਬਯਾਪਯਾ ਹੁਯਾ ਤੂ ਹੈ ਅਰ ਤੂ ਹੈ ਸੋ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤ ਨਿਰੰਕਾਰ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਇਤਨੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ ਪੀਛੇ ਤੂੰ ਭੀ ਮੈ ਇਨ ਸਭ ਦੇਹੇਦ੍ਰਿਯਾਦਿਕੋ ਸੇ ਭਿੰਨ ਇਨਕਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਸੁਧ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਤ ਅਦੁਤੀ ਸ੍ਰੁਰੂਪ ਹੂੰ। ਐਸੇ ਜਾਨਕੇ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯ ਹੋਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਯਾ ਬਿਚਰ ਯਹ ਤੁਕ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਭਾਵ ਹੈ ਯਹੀ ਭਾਵ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਮੈ ਸਪਸ੍ਰ ਹੈ, 'ਨਾਨਕ ਸਤਿਗੁਰਿ ਭੇਟਿਐ ਪੂਰੀ ਹੋਵੈ ਜੁਗਤਿ॥ ਹਸੰਦਿਆ ਖੇਲੰਦਿਆ ਪੈਨੰਦਿਆ ਵਿਚੇ ਹੋਵੈ ਮੁਕਤਿ॥' (ਇਤਿ)॥੧੬॥

ਪੂਰਬ 'ਤਿਸ ਤੇ ਹੋਏ ਲਖ ਦਰੀਆਉ' ਪਾਠ ਸੇ ਈਸ੍ਰ ਸੇ ਅਨੰਤ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰੀਆਂ ਕਹ ਕਰ ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਕੇ ਸਾਥ ਜੀਵ ਕਾ ਅਭੇਦ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਮਾਯਾ ਮੇਲ ਸੇ ਤਾ ਸੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਸੁਭਾ ਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਉਪਜੇ ਦੇਵ ਅਸੁਰੋਂ ਕੇ ਸੁਭਾ ਸੁਭ ਆਚਾਰੋ ਕੋ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਤੇ ਹੁਯੇ ਉਪਾਧੀ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਪੁਨਾ ਭੀ ਤੀਨ ਪਉਤੀਯੋ ਸੇ ਅਭੇਦ ਕਹੇ ਹੈ। ਤਿਨ ਤੀਨ ਮੋ ਭੀ ਪਹਲੀ ਪਉਤੀ ਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਸੇ ਅਭੇਦ ਗਯਾਨ ਕੇ ਹੇਤੂ ਸੁਭਾਚਾਰੋ ਕੋ ਵਾ ਤਿਨ ਆਚਾਰੋ ਵਾਲਿਯੋ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੁਯੇ ਗੁਰੂ ਅਭੇਦ ਹੀ ਕਹੇ ਹੈ-

ਅਸੰਖ ਜਪ ਅਸੰਖ ਭਾਉ ॥ ਅਸੰਖ ਪੂਜਾ ਅਸੰਖ ਤਪ ਤਾਉ ॥

(ਅਸੰਖ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਜਪਾਦਿਕ ਪਦ ਜਪੀ ਆਦਿਕੋ ਪੈ ਜਾਨ ਲੇਨੇ ਵਾ ਜਪੀ ਆਦਿਕ ਉਪਰ ਸੇ ਮੇਲ ਲੇਨੇ ਯਾ ਤੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਮੰਤ੍ਰੋ ਕੇ ਜਪ ਰੂਪ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਅਸੰਖ ਕਹੀਯੋ ਗਿਨਤੀ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਯਹ ਅਖਰਾਰਥ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ 'ਕਰਿ ਕੀਰਤਿ ਗੋਬਿੰਦ ਗੁਣੀਐ ਸਗਲ ਪ੍ਰਾਛਤ ਦੁਖ ਹਰੇ' ਯਹ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ। ਅਰ ਸੰਪੂਰਣ ਯਗ ਨਮੋ ਮੈ ਜਪ ਯਗ ਹੋ। ਜਿਸ ਸਮੇ ਕੋਈ ਹਿੰਸਾਦਿਕ ਦੋਖ ਨਹੀ ਐਸੇ ਗੀਤਾ ਮੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਕਹੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਔਰ ਅਨੇਕ ਉਤਮ ਇਸ ਜਪ ਕ੍ਰਿਆ ਕੇ ਕਰੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਮੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭੀ ਗਯਾਨ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਇਸਕ ਕਰੋ ਐਸੇ ਜਾਨ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਪ ਕਰੇ ਯਹੀ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਸੰਪੂਰਣ ਅਗਲੀ ਕ੍ਰਿਆ ਮੈ ਜਾਨ ਲੇਨਾ। ਅਸੰਖ ਭਾਉ ਈਹਾਂ ਭਾਉ ਨਾਮ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਹੈ ਔ ਪ੍ਰੇਮ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਕੋ ਭਾਵਤੀ ਵਸਤੁ ਮੈ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਭਾਉ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਮੈ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਪ੍ਰੇਮ ਵਾਲੇ ਹੈ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਪੂਜਾ ਕਹੀਯੋ ਸਿਵ ਬਿਸੁ ਕਾ ਪੁਸਪ ਪਤ੍ਰਾਦਿਕੋ ਸੇ ਅਰਚਨ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਹੈ। ਔ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਕ੍ਰਿਛ੍ਰਾਦਿਕ ਤਪੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਉਪਜਿਆ ਜੋ ਤਪੀ ਲੋਕੋ ਮੈ ਤਾਉ ਨਾਮ ਤੇਜ ਤਿਸ ਤੇਜ ਵਾਲੇ ਹੈ॥

ਅਸੰਖ ਗਰੰਥ ਮੁਖਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ॥ ਅਸੰਖ ਜੋਗ ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸ ॥

ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਸੂਤ੍ਰ ਭਾਸਯ ਆਦਿਕ ਗ੍ਰੰਥੋ ਕਾ ਔ ਤਿਨੋ ਮੈ ਮੁਖ ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਜੋ ਗਯਾਨ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਵੇਦ ਤਿਸਕਾ ਪਾਠ ਕਰੇ ਹੈ- (ਅਸੰਖ ਇਤਿ) ਇਸ ਤੁਕ ਮੈ ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਉਦਾਸ ਪਾਠ ਦੇਹਲੀ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਦੀਪਵਤ ਦੇਉ ਓਰ ਮਿਲੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਅਸੰਖ ਜੋਗ ਮਨਿ ਰਹਹਿ ਨਾਮ ਮਨ ਕੇ ਵਿਖਯੋ ਮੇ ਰੋਕਨੇ ਹੇਤ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਯੋਗ ਮੇ ਹੀ ਸਦਾ ਮਨ ਕੀਯੇ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਤਿਨਕਾ ਮਨ ਸਮਾਧੀ ਕਾਲ ਮੇ ਹੀ ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਰੁਕੇ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਸਮਾਧੀ ਸੇ ਨਹੀ ਰੁਕੇ ਔ ਅਸੰਖ ਪੁਰਖ ਮਨ ਰਹਹ ਉਦਾਸ ਨਾਮ ਇਸ ਲੋਕ ਕੇ ਔ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਵਿਖਯੋ ਸੇ ਮਨ ਮੇ ਰਹੇ ਹੋ ਉਦਾਸ ਨਾਮ ਵਿਰਾਗ ਯੁਤ ਹੂਏ ਇਸ ਸੇ ਇਨਕਾ ਮਨ ਸਦਾ ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਰੁਕੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਯੇ ਪੁਰਬ ਕਹੇ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਿਰੋਧ ਸੇ ਮਨ ਕੇ ਰੋਕਨੇ ਵਾਲਿਯੋ ਸੇ ਅਧਿਕ ਹੈ।

ਅਸੰਖ ਭਗਤ ਗੁਣ ਗਿਆਨ ਵੀਚਾਰ ॥ ਅਸੰਖ ਸਤੀ ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ ॥

ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਭਗਤ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਭਗਤੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਜਿਨ ਕੇ ਗੀਤਾ ਮੈ ਏਕ ਦੁਖੀ, ਦੂਜੇ ਜਿਗੜਾਸੂ, ਤੀਜੇ ਧਨਾਰਥੀ, ਚੌਥੇ ਗਯਾਨੀ, ਐਸੇ ਚਾਰ ਭੇਦ ਲਿਖੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਅਗਿਣਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਗੁਣ ਨਾਮ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਯੋਗਯ ਸਮਦਮਾਦਿ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਗਯਾਨ ਬੀਚਾਰ ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਕੇ ਹੇਤ ਬੀਚਾਰ ਵਾਲੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਦਯਪਿ 'ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੇ ਵਿਰਲਾ ਸੇਵਕੁ' ਔਰ 'ਜਗ ਮਹਿ ਉਤਮ ਕਾਢੀਅਹਿ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ ਕੇਇ' ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰ ਬਚਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਦੁਰਲਭ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਗਿਣਤ ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੋ ਭੀ ਅਨੰਤ ਬਹਮੁੰਡੇ ਮੈ ਅਨੰਤ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੈ ਇਸ ਭਾਵ ਸੈ ਗੁਰ ਅਸੰਖ ਲਿਖੇ ਹੈ॥ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਸਤੀ ਨਾਮ ਅਨਰਥ ਕੋ ਨਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਜੋ ਯਥਾਰਥ ਕਹਨਾ ਰੂਪ ਸਤ ਤਿਸ ਕਹਨੇ ਕੇ ਸ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਹੈ। ਅਸੰਖ ਦਾਤਾਰ ਕਹੀਯੇ ਅਨਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੈ ਕਹੀ ਬਿਧਿ ਸੈ ਅਪਨਾ ਸ੍ਰੁਤ੍ਵ ਛੋਡਕੇ ਪਰ ਕਾ ਸ੍ਰੁਤ੍ਵ ਪੈਦਾ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਜੋ ਦਾਨ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਸ੍ਰੁਤ੍ਵ ਨਾਮ ਮੇਰ ਕਾ ਹੈ॥

ਅਸੰਖ ਸੂਰ ਮੁਹ ਭਖ ਸਾਰ ॥ ਅਸੰਖ ਮੋਨਿ ਲਿਵ ਲਾਇ ਤਾਰ ॥

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵਿਚਾਰੁ ॥ ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੧੭ ॥

ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਸੂਰਮਿਯੋ ਮੇ ਮੁਹ ਨਾਮ ਮੁਖ ਸੂਰ ਮੇ ਇਸ ਲੋਕ ਮੈ ਅਰ ਪਰਲੋਕ ਮੈ ਭਖਹ ਨਾਮ ਖਾਵੇ ਹੈ, ਭਾਵ ਭੋਗੇ ਹੈ, ਸਾਰ ਨਾਮ ਸੁਖ ਕੇ ਅਥਵਾ ਅਗਿਣਤ ਸੂਰਬੀਰ ਮੁਖ ਪੈ ਖਾਤੇ ਹੈ। ਸਾਰ ਨਾਮ ਸਸਤ੍ਰ ਰੂਪ ਲੋਹੇ ਕੇ ਭਾਵ ਯਹ ਉਤਮ ਗਤਿ ਔ ਯਸ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਸਸਤ੍ਰੋਂ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਹੋ ਕੇ ਮਰੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ, 'ਪੰਨਜ ਜੀਯੋ ਤਿਹ ਕੇ' ਇਤਿਯਾਦਿ॥ ਅਸੰਖ ਮੋਨਿ ਕਹੀਯੇ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਜਿਹਵਾ ਰੋਕ ਕੇ ਚੁਪ ਹੋਨੇ ਕਾ ਬ੍ਰੁਤ ਰਖਤੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜੋ ਪੁਰਖ ਲਿਵ ਨਾਮ ਸਮਾਧੀ ਤਾਰ ਨਾਮ ਤੇਲ ਧਾਰਾਵਤ ਏਕ ਰਸ ਲਗਾਵੇ ਹੈ ਵੇ ਭੀ ਅਗਿਣਤ ਹੈ। ਸਮਾਧੀ ਈਹਾਂ ਬ੍ਰੁਹਮਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਜੋਗ ਸਮਾਧੀ ਪੀਛੇ ਅਸੰਖ ਜੋਗ ਸੇ ਲਿਖ ਚੁਕੇ ਹੈ। ਅਭੇਦ ਕੇ ਬੋਧਨ ਵਾਲੀ ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਇਤਿਯਾਦਿ ਦੋਨੋ ਤੁਕੇ ਕੀ ਟੀਕਾ ਪੁਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਜਾਨ ਲੇਨੀ ॥੧੭॥ ਪੀਛੇ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਮੇ ਕਹੇ ਸ੍ਰੋਸੁ ਆਚਾਰ ਵਾਲੇ ਔ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਸ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਮੇ ਗ੍ਰਹਣ ਯੋਗਯ ਕਹ ਕਰ ਅਬਰਜੋਤ ਮੇ ਗੁਣੀ ਸ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਔ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੈ ਨਿਖੇਧ ਕਰੀ ਬਾਤੋ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਮੈ ਤਯਾਗ ਯੋਗਯ ਕਹੇ ਹੈ ਗੁਰ ਦੂਸਰੀ ਪੌੜੀ ਮੇ-

ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਅੰਧ ਘੋਰ ॥ ਅਸੰਖ ਚੋਰ ਹਰਾਮਖੋਰ॥ ਅਸੰਖ ਅਮਰ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ਜੋਰ ॥

(ਅਸੰਖ ਇਤਿ) ਮੂਰਖ ਪਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਗਯਾਨਹੀਨ ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਤਿਨ ਦੋਨੋ ਪਰ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਲੋਕ ਮੂਰਖ ਨਾਮ ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਹੋਨੇ ਤੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਜਨਯ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੀਨ ਹੈ ਮੂਰਖੋ ਮੇ ਬਿਸੇਖ ਕਹੇ- (ਅੰਧ ਇਤਿ) ਅੰਧ ਪਦ ਘੋਰ ਕੇ ਆਗੇ ਜੋੜਕੇ ਘੋਰ ਅੰਧ ਕਹੀਯੇ ਭਯੰਕਰ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਜੋ ਮੂਰਖ ਸੋ ਭੀ ਅਗਿਣਤ ਹੈ॥ ਇਨਹੀ ਕੇ ਔਰ ਬਿਸੇਖਣ ਕਹਤੇ ਹੈ। (ਅਸੰਖ ਇਤਿ) ਅਗਿਣਤ ਚੋਰੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਚੋਰ ਹੈ ਚੋਰੋ ਕਾ ਬਿਸੇਖਣ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

(ਹਰਾਮ ਇਤਿ) ਹਰਾਮ ਪਾਰਸੀ ਬੋਲੀ ਮੈ ਜੋ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਨਿਖੇਧ ਕਰੀ ਹੁਈ, ਨਾ ਭੋਗਨੇ ਯੋਗੜ ਵਸਤੁ ਹੈ ਤਿਨਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਜਿਨਕਾ ਨਾਮ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਨਿਖਿਧ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕੈਸੇ ਵੇ ਚੋਰ ਹੈ ਹਰਾਮ ਕਹੀਯੇ ਨਾ ਭੋਗਨੇ ਯੋਗੜ ਪਰਨਾਰੀ, ਪਰਧਨ ਆਦਿਕ ਵਸਤੁਯੋ ਕੋ ਚੁਰਾ ਕਰ ਖੋਰ ਨਾਮ ਖਾਵੇ ਹੈ ਭਾਵ ਭੋਗੇ ਹੈ।

ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਰਾਜਾ ਲੋਕ ਜੋਰ ਨਾਮ ਅਨਯਾਯ ਕੇ ਹੇਤੂ ਬਲ ਸੇ ਅਮਰ ਕਰ ਨਾਮ ਪੂਜਾ ਵਿਖੇ ਕੇਵਲ ਦੁਖ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹੁਕਮੋ ਕੋ ਕਰਕੇ ਜਾਹਿ ਨਾਮ ਮਰਕੇ ਤਿਸਕਾ ਨਰਕ ਰੂਪ ਫਲ ਭੋਗਨੇ ਹੇਤ ਯਮ ਕੇ ਧਾਮ ਕੋ ਜਾਵੇ ਹੈ॥

ਅਸੰਖ ਗਲਵਢ ਹਤਿਆ ਕਮਾਹਿ ॥ ਅਸੰਖ ਪਾਪੀ ਪਾਪੁ ਕਰਿ ਜਾਹਿ ॥

ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਜੀਵ ਮਾਰਨੇ ਵਾਲੇ, ਗਲ ਵਢ ਨਾਮ ਜੀਵੋ ਕੇ ਗਲੋ ਕੋ ਕਾਟ ਕੇ, ਹਤਯਾ ਕਮਾਹ ਨਾਮ ਮਾਰਨੇ ਸੇ ਪਾਪ ਕੋ ਕਮਾਵੇ ਹੈ, ਔ ਕਮਾ ਕਰ ਦੁਖ ਰੂਪ ਫਲ ਭੋਗਨੇ ਹੇਤ ਜਮਪੁਰ ਜਾਵੇ ਹੈ॥

ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਪੁਰਖ ਪੁਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਪਾਪੀ ਈਹਾਂ ਜਨਮ ਧਾਰਕੇ ਪੁਨਾ ਪਾਪ ਕਰਕੇ ਜਾਹ ਨਾਮ ਜੂਨੇ ਵਿਖੇ ਹੀ ਦੁਖੋ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਜਾਵੇ ਹੈ॥

ਅਸੰਖ ਕੂੜਿਆਰ ਕੂੜੇ ਫਿਰਾਹਿ ॥ ਅਸੰਖ ਮਲੇਛ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ ॥

ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਕੂੜਿਆਰ ਕਹੀਯੇ ਝੂਠ ਬੋਲਨੇ ਵਾਲੇ ਔ ਠਗੀਆਂ ਕਰਨ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੂੜੇ ਫਿਰਾਹਿ ਨਾਮ ਸਰਬਦਾ ਕਾਲ ਇਸ ਝੂਠੇ ਪ੍ਰਪੰਚ ਮੇ ਹੀ ਕੂਕਰ ਸੂਕਰ ਜੋਨੀਯੋ ਵਿਖੇ ਭ੍ਰਮਤੇ ਫਿਰੇ ਹੈ। ਅਧਮ ਜੋਨੀ ਵਾਲੇ ਪਾਪੀਯੋ ਕਾ ਔਰ ਵਿਸੇਖ ਕਹੋ- (ਅਸੰਖ ਇਤਿ) ਅਗਿਣਤ ਪਾਪ ਜੂਨੇ ਵਾਲੇ ਮਲੇਛ ਨਾਮ ਚੰਡਾਲਾਦਿਕ ਮਲੁ ਭਖਿ ਖਾਹਿ ਨਾਮ ਮਲ ਕੋ ਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋ ਕੂਕਰਾਦਿਕ ਤਿਨ ਕੋ ਖਾਵੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਚੰਡਾਲੋ ਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੁਪਾਕ ਔ ਸ੍ਰੁਪਚ ਹੈ ਸ੍ਰੁ ਨਾਮ ਕੂੜੇ ਕਾ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਭੀ ਹੈ, 'ਸੁਆਨ ਸਤ੍ਰੁ ਅਜਾਤੁ ਸਭ ਤੇ' ਇਤਯਾਦਿ॥ ਅਧਮੋ ਸੇ ਭੀ ਅਤਯੰਤ ਅਧਮ ਕਹੋ-

ਅਸੰਖ ਨਿੰਦਕ ਸਿਰਿ ਕਰਹਿ ਭਾਰੁ ॥

(ਅਸੰਖ ਇਤਿ) ਅਗਿਣਤ ਨਿੰਦਕ ਪੁਰਖ ਗੁਣੋ ਮੇ ਦੋਖੋ ਕਾ ਉਠਾਨਾ ਰੂਪ ਜੋ ਨਿੰਦਾ ਤਿਸ ਕੋ ਕਰਕੇ ਜੈਸੇ ਬਾਲਕ ਕਬੀ ਖੇਲ ਮੈ ਸਿਰ ਪੈ ਬੋਝ ਉਠਾਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਿਥਾ ਹੀ ਅਪਨੇ ਸਿਰ ਪੈ ਕਰਹ ਭਾਰ ਨਾਮ ਕਰਤੇ ਹੈ ਬੋਝ ਪਾਪੋ ਕਾ ਅਥਵਾ ਅਗਿਣਤ ਨਿੰਦਕ ਨਿੰਦਾ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਆਪ ਪਾਪੋ ਕੇ ਭਾਰ ਯੁਤ ਹੁਯੋ ਔਰੋ ਕੋ ਭੀ ਨਿੰਦਾ ਸੁਨਾ ਕਰ ਪੁਨਾ ਤਿਨਸੇ ਕਰਵਾ ਕਰ ਤਿਨੋ ਕੇ ਸਿਰ ਮੈ ਕਰਹ ਨਾਮ ਕਰਤੇ ਹੈ, ਬੋਝ ਪਾਪੋ ਕਾ ਯਾ ਤੇ ਵੇ ਅਤਯੰਤ ਮੰਦਭਾਗੀ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਇਨ ਪੁਰਬ ਕਹੜੇ ਮੈ ਕੋਈ ਉਤਮ ਭੀ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਗੁਰ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇ ਹੈ-

ਨਾਨਕੁ ਨੀਚੁ ਕਹੈ ਵਿਚਾਰੁ ॥

ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥

ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੧੮ ॥

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਮੈਨੇ ਪੁਰਬ ਜੈਸੇ ਸਤੋਗੁਣੀ ਸ੍ਰੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਉਤਮ ਦੇਵ ਕਹੇ ਤੈਸੇ ਈਹਾ ਰਜੋ ਤਮੇ ਗੁਣੀ ਸ੍ਰੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਨੀਚ ਨਾਮ ਅਸੁਰ ਕਹੇ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਤ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਸ੍ਰੁਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਬਿਚਾਰਕੇ ਵੇਦ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੈ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦ ਵਾਲੇ ਦੇਵ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਰਜੋ ਤਮੇ ਗੁਣੀ ਆਸੁਰੀ ਸੰਪਦ ਵਾਲੇ ਅਸੁਰ ਲਿਖੇ ਹੈ॥ ਸੇਖ ਰਹੇ ਕੀ ਬਜਾਖਾ ਪੀਛੇ ਕਹੀ ਦੇਖ ਲੇਨੀ॥੧੮॥ ਅਬ ਪੁਰਬ ਕਹੇ ਦੇਵਾਸੁਰ ਦੋਨੋ ਕੋ ਮਿਲਾਕੇ ਤਿਨਕੇ ਨਾਮੋ ਕੋ ਔਰ ਤਿਨਕੇ ਸ੍ਰੁਥਾਨੋ ਕੋ ਅਸੰਖਪਨਾ ਕਹੇ ਹੈ-

ਅਸੰਖ ਨਾਵ ਅਸੰਖ ਥਾਵ ॥

(ਅਸੰਖ ਇਤਿ) ਅਸੰਖ ਅਗਿਣਤ ਤਿਨ ਪੁਰਬ ਕਹੇ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਸ੍ਰੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਦੇਵੋ ਕੇ ਔਰ ਰਜੋ ਤਮੇ ਗੁਣੀ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਅਸੁਰੋ ਕੇ ਕਰਮੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਪੀ ਤਪੀ ਆਦਿ ਔ ਮੂਰਖ ਹਰਾਮ ਖੋਰਾਦਿ ਨਾਮ ਕਹੇ ਹੈ ਔ ਅਗਿਣਤ ਹੀ ਤੀਨੋ ਕੇ ਰਹਿਨੇ ਸੁਥਾਨ ਕਹੇ ਹੈ-

ਅਗੰਮ ਅਗੰਮ ਅਸੰਖ ਲੋਅ ॥

(ਅਗੰਮ ਇਤਿ) ਗਮਨ ਕੇ ਅਯੋਗਜ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮ ਅਗਮਜ ਹੈ ਗਮਨ ਕੇ ਅਰਥ ਚਲਨਾ ਗ੍ਰਾਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤੀਨ ਹੈ ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਰਥ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਅਗੰਮ ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਕੇ ਅਯੋਗਜ ਹੈ ਲੋਯ ਨਾਮ ਵਿਖਯੋ ਕਾ ਹੈ ਸੋ ਵਿਹਿਤ ਨਿਖਿਧ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈ ਦੋਨੋ ਮੇ ਵਿਹਿਤ ਵਿਖੇ ਅਸੁਰੋ ਕੋ ਅਗੰਮ ਹੈ ਔ ਨਿਖਿਧ ਵਿਖੇ ਦੇਵਨ ਕੋ ਅਗੰਮ ਹੈ ਅਗੰਮ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਕੇ ਅਯੋਗਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਸੰਖ ਲੋਯ ਕਹੀਯੇ ਅਗਿਣਤ ਵਿਹਿਤ ਨਿਖਿਧ ਵਿਖਯੋ ਮੇ ਵਿਹਿਤ ਵਿਖਯ ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਸ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਅਸੁਰੋ ਕੋ ਅਗੰਮ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਕੇ ਅਯੋਗਜ ਹੈ ਔਰ ਨਿਖਿਧ ਵਿਖਯ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਸ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਦੇਵਨ ਕੋ ਅਗੰਮਜ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਕੇ ਅਯੋਗਜ ਹੈ ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਚੇਸ੍ਰਾ ਗੁਣੋ ਕੇ ਔ ਕਰਮੋ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਤੈਸੇ ਤਿਨ ਕੋ ਵਿਹਿਤ ਨਿਖਿਧ ਵਿਖਿਯੋ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਭੀ ਉਨਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਸੁਰੋ ਕੋ ਵਿਹਿਤ ਵਿਖਯ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਔ ਦੇਵਨ ਕੋ ਨਿਖਿਧ ਵਿਖੇ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਯਾ ਤੇ ਅਗਮਜ ਕਹੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਲੋਯ ਪਦ ਪ੍ਰਸਿਧ ਸ੍ਰਰਗ ਨਰਕਾਦਿਕੋ ਕਾ ਹੀ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਨ ਪੀਛੇ ਕਹੇ ਦੇਵ ਅਸੁਰੋ ਕੋ ਸ੍ਰਰਗਾਦਿਕ ਲੋਕ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਹੈ ਜਿਨ ਮੈ ਦੁਖਦਾਈ ਨਰਕ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਦੇਵ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਅਗੰਮ ਨਾਮ ਈਸ੍ਰਰ ਨੇ ਨਾ ਦੇਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਜ ਨਹੀ। ਔਰ ਸੁਖਦਾਈ ਸ੍ਰਰਗਾਦਿ ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਅਸੁਰੋ ਕੋ ਈਸ੍ਰਰ ਨੇ ਨਾ ਦੇਨੇ ਸੇ ਅਗੰਮ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਜ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੁਰਾਣੋ ਮੈ ਲੋਕ ਚੋਦਾ ਕਹੇ ਹੈ ਆਪ ਉਨਕੋ ਅਗਿਣਤ ਕਹਤੇ ਹੋ। ਯਾ ਤੇ ਉਨਕੇ ਵਿਰੋਧ ਕਾ ਆਪ ਕੇ ਸਿਰ ਬੋਝ ਹੋਵੇਗਾ ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਕਰੇ ਸਿਖ-

ਅਸੰਖ ਕਹਹਿ ਸਿਰਿ ਭਾਰੁ ਹੋਇ ॥

(ਅਸੰਖ ਇਤਿ) ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਸੰਖ ਕਹੇ ਕਹੀਯੇ ਲੋਕੋ ਕੋ ਅਗਿਣਤ ਮਾਨਿਆ ਚੋਦਾ ਲੋਕ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕੋ ਕੇ ਬਿਰੋਧ ਕਾ ਸਿਰ ਭਾਰ ਹੋਯ ਨਾਮ ਆਪ ਕੋ ਬੋਝ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਸਿਖ! ਜੈਸੇ ਅਗਨਿ ਸੇ ਵਿਸਫੁਲਿੰਗ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸਮੁਦ੍ਰ ਸੇ ਤਰੰਗ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਐਸੇ ਅਖਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਅਗਿਣਤ ਲੋਕ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਵੇਦ ਮੈ ਔ ਬਸਿਸ੍ਰ ਰਿਖਿ ਕੇ ਪੁਰਾਣ ਮੈ ਲਿਖਯਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕੋ ਸਾਥ ਵਿਰੋਧ ਨਹੀ ਯਹ ਕਹੇ-

ਅਖਰੀ ਨਾਮੁ ਅਖਰੀ ਸਾਲਾਹ ॥

(ਅਖਰੀ ਇਤਿ) ਬਿਨਾਸ ਕੋ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਅਖਰ ਹੈ। ਅਖਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਵੇਦ ਕਾ ਨਾਉ ਅਖਰੀ ਹੈ ਸੋ ਅਖਰੀ ਵੇਦ ਨਾਮ ਕਹੀਯੇ ਲੋਕੋ ਕੋ ਅਸੰਖਪਨਾ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਸਬਦ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਵੇਦ ਰੂਪ ਸਬਦ ਲੋਕੋ ਕੋ ਅਸੰਖਯਾਤਤਾ ਕਹੇ ਹੈ, ਔ ਬੇਦ ਮੈ ਕਹੀ ਅਸੰਖਯਾਤਤਾ ਕੇ ਸਪਸ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਬਾਸਿਸ੍ਰ ਪੁਰਾਣ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕਾਹੂ ਕੇ ਬਿਰੋਧ ਕਾ ਭਾਰ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਗਨਿ ਵਿਸਫੁਲਿੰਗਾਦਿਕ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਾਤੋ ਸੇ ਵੇਦ ਮੇ ਅਸੰਖ ਲੋਕ ਹੀ ਲਿਖੇ ਹੈ ਵਾ ਕੁਛ ਔਰ ਭੀ ਲਿਖਾ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਕਹੇ- (ਅਖਰੀ ਇਤਿ) ਸਾਲਾਹ ਪਾਰਸੀ ਮੇ ਉਸਤਤਿ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਗੁੰਬ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੇ 'ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ' ਇਤਿਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਸੇ ਉਸਤਤਿ ਕਰੀ ਹੈ ਤੈਸੇ ਅਖਰੀ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਸਹਸ੍ਰ ਸਿਰੋ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਸਹਸ੍ਰ ਨੇਤ੍ਰੋ ਵਾਲਾ, ਐਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ ਕੀ ਸਾਲਾਹ ਉਸਤਤਿ ਭੀ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਵੇਦ ਮੇ ਅਸੰਖ ਲੋਕ ਔਰ ਈਸ੍ਰਰ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਨਹੀ ਕਹੀ ਕਿਤੂ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਔ ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਵਾਲੇ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ-

ਅਖਰੀ ਗਿਆਨੁ ਗੀਤ ਗੁਣ ਗਾਹ ॥

(ਅਖਰੀ ਇਤਿ) ਅਖਰੀ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦ ਮੇ ਜੀਵ ਈਸ ਕੀ ਏਕਤਾ ਕਾ ਗਯਾਨ ਭੀ ਤੂੰ ਸੋ ਹੈ। ਐਸੇ ਤਤ੍ਵਮਸਿਆਦਿ ਵਾਕਯਨ ਨੇ ਗੀਤ ਕਹੀਯੇ ਗਾਯਾ ਹੈ। ਔ ਵੇਦ ਮੈ ਗੁਣ ਕਹੀਯੇ ਗਯਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਔਰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਕੀ ਗਾਹ ਨਾਮ ਜਾਗਾ ਰੂਪ ਮੁਮੁਖੁ ਔਰ ਮਨੋ ਨਾਸ ਵਾ ਸਨਾਖਯ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਭੀ ਅਨੇਕ ਬਚਨੋ ਮੈ ਕਹੇ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਬਹੁਤ ਕਿਆ ਕਹੇ ਜੋ ਕੁਛ ਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਵੇਦ ਮੈ ਕਥਨ ਕੀਆ ਹੈ ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਅਖਰੀ ਲਿਖਣੁ ਬੋਲਣੁ ਬਾਣਿ ॥

ਅਖਰਾ ਸਿਰਿ ਸੰਜੋਗੁ ਵਖਾਣਿ ॥

(ਅਖਰੀ ਇਤਿ) ਦੇਵਤਾ ਮਨੁਖਜ ਜਿਸ ਕਿਸੀ ਬਾਣ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਨੂੰ, ਬੋਲਣ ਨਾਮ ਬੋਲਤੇ ਹੈ ਅਰ ਬੋਲ ਕੇ ਲਿਖਣ ਨਾਮ ਲਿਖਤੇ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਅਖਰੀ ਨਾਮ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਹੀ ਸਿਧ ਕਰ ਕਹੇ ਹੈ ਤਾ ਸੇ ਬਾਹਰਲੇ ਵਾਕਯਨ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਨ ਸੇ ਆਸਤਿਕ ਕੁਛ ਨਹੀ ਸਿਧ ਕਰੇ॥ ਪੁਨਾ ਕੈਸਾ ਵਹੁ ਵੇਦ ਹੈ ਜਿਸ ਮੇ ਅਖਰਾ ਸਿਰ ਕਹੀਯੇ ਸੰਪੂਰਣ ਅਖਰੋ ਕਾ ਸਿਰ ਰੂਪ ਜੋ ਓ ਅਖਰ ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਜੋਗ ਨਾਮ ਪਰ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਾਥ ਵਾਚਯ ਵਾਚਕ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧ ਕਾ ਵਾ ਬੋਧਯ ਬੋਧਕ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧ ਕਾ ਬਖਾਣ ਨਾਮ ਕਥਨ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਓ ਕੋ ਆਪਨੇ ਅਖਰੋ ਕਾ ਸਿਰ ਕਹਯਾ ਔ ਅਖਰ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਭੀ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤਿਸਕਾ ਭੀ ਓ ਸਿਰ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਹ ਸੁਨ ਪਰਿਹਾਰ ਕਰੇ-

ਜਿਨਿ ਏਹਿ ਲਿਖੇ ਤਿਸੁ ਸਿਰਿ ਨਾਹਿ ॥

(ਜਿਨਿ ਇਤਿ) ਜਿਨ ਕਹੀਯੇ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਇਹ ਨਾਮ ਇਸ ਜਗਤ ਮੇ ਹਿਰਨਗਰਭ ਦੁਆਰਾ ਵੇਦੋ ਕੇ ਜਾਹਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਸਭ ਅਖਰ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਸਿਰ ਨਾਹ ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਕਾ ਯਹ ਓਕਾਰ ਅਖਰ ਸਿਰ ਨਹੀ ਬਨ ਸਕੇ ਜਿਸ ਤੇ ਨਿਖਲ ਵੇਦਵਤ ਯਹ ਭੀ ਤਿਸ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਨਿਖਲ ਕੇ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਜਿਵ ਫੁਰਮਾਏ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ ॥

(ਜਿਵ ਇਤਿ) ਫੁਰਮਾਹ ਪਾਰਸੀ ਮੇ ਆਗ੍ਯਾ ਕਰਤੇ ਹੁਯੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਿਵ ਕਹੀਯੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਵੇਦ ਮੈ ਗ੍ਯਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਕਥਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਕੇ ਕਥਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੇ ਈਸ਼ਰ ਵੇਦ ਮੈ ਫੁਰਮਾਹ ਨਾਮ ਆਗ੍ਯਾ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਤਿਵ ਤਿਵ ਪਾਹਿ ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜੀਵ ਸੇ ਅਭਿੰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਗਯਾਨ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨਾ ਕਹ ਕਰ ਪੁਨਾ ਅਭੇਦ ਹੀ ਤਿਸ ਕੇ ਗ੍ਯਾਨ ਹੇਤ ਸੂਚਨ ਕਰੇ ਹੈ-

ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਤੇਤਾ ਨਾਉ ॥ ਵਿਣੁ ਨਾਵੈ ਨਾਹੀ ਕੇ ਥਾਉ ॥

ਕੁਦਰਤਿ ਕਵਣ ਕਹਾ ਵੀਚਾਰੁ ॥ ਵਾਰਿਆ ਨ ਜਾਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ॥

ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸਾਈ ਭਲੀ ਕਾਰ ॥ ਤੂ ਸਦਾ ਸਲਾਮਤਿ ਨਿਰੰਕਾਰ ॥ ੧੯ ॥

(ਜੇਤਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖ! ਜੀਵ ਭਿੰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਵਿਖੇ ਜੇਤਾ ਕੀਤਾ ਕਹੀਯੇ ਜਿਤਨਾ ਅਗਯਾਨ ਕਾ ਰਚਯਾ ਜਗਤ ਹੈ, ਤੇਤਾ ਨਾਉ ਕਹੀਯੇ ਯੇ ਵਹੁ ਸਮਗ੍ਰ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸਿੱਪੀ ਮੇ ਰੁੱਪਾ, ਰਸੀ ਮੇ ਸਰਪ, ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ ਵਾ ਮਟੀ ਮੇ ਘਟਾਦੀ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਲਪਤ ਕਾਰਯੋ ਕੀ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਮੈ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਸਤਾ ਬਤਾਯ ਕਰ ਅਬ ਨਾਮ ਸੇ ਬਿਨਾ ਤਿਨਕੀ ਅਨਯ ਸਤਾ ਕਾ ਅਭਾਵ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ-

(ਵਿਣੁ ਇਤਿ) ਥਾਉ ਠਹਰਨੇ ਕੇ ਠਿਕਾਨੇ ਕੇ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਥਾਉ ਪਦ ਸੇ ਆਰੋਪਤ ਪ੍ਰਪੰਚ ਲੇਨਾ ਯਾ ਤੇ ਬਿਨਾ ਨਾਵੇ ਕਹੀਯੇ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਬਿਨਾ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਮੈ ਨਾ ਹੀ ਕੇ ਥਾਉ ਕਹੀਯੇ ਕੋਈ ਭੀ ਆਰੋਪਿਤ ਵਸਤੁ ਨਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਮੈ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀ ਸੇ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਤੂ ਹੈ ਯਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਮੈ ਆਰੋਪਿਤ ਵਸਤੁ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਨਹੀ ਇਸ ਮੇ ਪ੍ਰਮਾਣ 'ਜਲ ਤੇ ਤਰੰਗ ਤਰੰਗ ਤੇ ਹੈ ਜਲ ਕਹਨ ਸੁਨਨ ਕਉ ਦੂਜਾ' ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਹੈ ਔਰ ਘਟਾਦਿ ਕਾਰਯ ਮਟੀ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕਰ ਘਟ ਹੈ। ਐਸੇ ਨਾਮ ਲੇਨੇ ਕੇ ਹੀ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਮਟੀ ਰੂਪ ਹੈ ਇਤਿਯਾਦਿ ਵੇਦ ਵਚਨ ਹੈ॥ ਸੇਖ ਬਚਨ ਪੂਰਬਵਤ ਜਾਣ ਲੇਨੇ॥੧੯॥

ਗੁਰੁ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਦੋਹਰਾ॥ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਿਖਿਲ ਨਿਧਾਨ ਵਪੁ ਨਿਖਿਲ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਸ੍ਰੂਪ॥

ਕਰ ਕਰੁਣਾ ਕਰਣਾਕਰਾ ਹਰੇਂ ਮੋਹਤਮ ਕ੍ਰੁਪ ॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਰਬੋਸ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੋਕੁ ਜਪੁ ਬਾਣੀ ਤਾਤਪਰਯ ਪ੍ਰਕਾਸਕਾਯਾਂ ਸ੍ਰੀਮਦ ਗੁਲਾਬ
ਸਿੰਘ ਚਰਣ ਸਿਖਿਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਕ੍ਰਿਤਾਯਾਂ ਗੁਰ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾਯਾਂ ਪੂਰਬਾਰਧ: ਸਮਾਪਤ: ॥੧॥

ਮਘਰ ਬਦੀ ੧੪ ਸੰਬਤ ੧੯੩੬

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ੴ ਸਤਿਗੁਰਪ੍ਰਸਾਦਿ॥

ਦੇਹਰਾ॥

ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਚਰਨ ਸਰੋਜਵਰ ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਿਨ ਬੰਦ ॥

ਉਤਰਾਰਧ ਜਪ ਅਰਥ ਕਹੇ ਦਾਯਕ ਪਰਮਾਨੰਦ ॥੧॥

ਇਸ ਬਾਣੀ ਕੇ ਪੂਰਬਾਰਧ ਵਿਖੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੋਚੈ ਸੋਚ ਨ ਹੋਵਈ ਇਤਯਾਦਿਕ ਪਾਠਿ ਕੇ ਸਹਿਤ ਭਗਤੀ ਕੇ ਵੈਰਾਗ੍ਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨ ਨਿਰਣੇ ਕੀਯੇ ਅਰ ਗਾਵੀਯੇ ਸੁਣੀਯੇ ਇਤਯਾਦਿਕ ਪਾਠ ਸੇ ਸੁਵਣਾਦਿਕ ਨਿਰਣੇ ਕੀਯੇ ਸੁਣਿਐ ਸਿਧ ਪੀਰ ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਤਿਨ ਮੈ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤਿ ਹੇਤ ਤਿਨਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੀ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣ ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਵਿਖਯ ਸ੍ਰੂਪ ਹੇਤੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕੇ ਕਹੇ। ਜਿਸ ਮੇ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਿ ਸਭ ਸਾਧਨੋ ਕਾ ਫਲ ਰੂਪ ਜੀਵ ਈਸ ਕੀ ਏਕਤਾ ਹੀ ਐ ਅਸੰਖ ਜਪ ਇਤਯਾਦੀ ਪਾਠ ਸੈ ਮੋਖ ਮਾਰਗ ਮੈ ਗ੍ਰਹਣਯੋਗ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਾ ਵਾਲੇ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਦੇਵ ਜੀਵ ਨਿਰਣੇ ਕੀਯੇ। ਅਰ ਅਸੰਖ ਮੂਰਖ ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੈ ਮੋਖ ਮਾਰਗ ਮੈ ਰਜੇ ਤਮੇ ਗੁਣੀ ਅਸੁਰ ਜੀਵ ਨਿਰਣੇ ਕੀਯੇ ਐ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਇਤਯਾਦੀ ਪਾਠ ਸੇ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਜੀਵੋ ਕੇ ਨਾਵ ਥਾਵ ਸੂਚਨ ਕੀਯੇ ਹੈ। ਐ ਅਸੰਖ ਕਹਨੇ ਮੈ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੂਚਨ ਕੀਯਾ ਅਰ ਅਦ੍ਵੈਤ ਬਤਾਵਨ ਹੇਤ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੀ ਪਰ ਪੂਰਖ ਮੈ ਨਮ ਮਾਤ੍ਰ ਸਤਾ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰ ਬਿਨਾ ਅੰਨ ਸਤਾ ਕਾ ਅਭਾਵ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਅਭੇਦ ਬੋਧਨ ਕੀਯਾ ਏਤਾ ਅਰਥ ਪੂਰਬਾਰਧ ਮੈ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ ਅਬ ਈਹਾਂ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਜਨੋ ਪ੍ਰਤਿ ਅਧਿਕਾਰੀਪਨ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਜਿਨਕੋ ਕਾਹੂਕ ਉਤਮ ਕਰਮ ਸੇ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਹੁਯੀ ਹੈ। ਅਰ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੈਲੇ ਹੈ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨ ਮੈ ਅਸਮਰਥ ਹੈ ਤਿਨ ਮੰਦ ਬੁਧਿ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਸੇ ਸੁਧ ਬੁਧੀ ਕਾ ਉਪਾਯ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਿਰਣੇ ਕਰੇ ਹੈ-

ਭਰੀਐ ਹਥੁ ਪੈਰੁ ਤਨੁ ਦੇਹ ॥ ਪਾਣੀ ਧੋਤੈ ਉਤਰਸੁ ਖੇਹ ॥

(ਭਰੀਐ ਇਤਿ) ਈਹਾ ਹਥ ਪੈਰ ਪਾਠ ਸੇ ਸਿਰਾਦਿਕ ਅੰਗ ਭੀ ਲੋਨੇ ਦੇਹ ਪਦ ਈਹਾਂ ਗ੍ਰੀਵਾ ਸੇ ਲੇ ਮੂਲ ਦੂਰ ਪ੍ਰਯੰਤ ਧੜ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਤਨੁ ਪਦ ਸਮਗ੍ਰ ਸਰੀਰ ਪਰ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਨੁ ਕਹੀਯੇ ਇਸ ਸੁਥੂਲ ਸਰੀਰ ਮੈ ਹਥ ਪੈਰਾਦਿਕ ਅੰਗ ਐ ਦੇਹ ਕਹੀਯੇ ਤਿਨ ਅੰਗੋ ਕਾ ਮਯਯ ਭਾਗ ਧੜ ਜਥ ਖੇਹ ਕਹੀਯੇ ਚਿਕੜ ਵਾਧੂ ਧੂੜ ਕੇ ਸਾਥ ਭਰੀਯੇ ਨਾਮ ਭਰ ਜਾਵੇ ਤਬ ਪਾਣੀ ਧੋਤੇ ਉਤਰਸ ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰਫ ਜਲ ਕੇ ਸਾਥ ਧੋਨੇ ਸੇ ਵਹੁ ਖੇਹ ਉਤਰ ਜਾਵੇ ਹੈ ਐ ਉਤਰ ਕਰ ਸਰੀਰ ਸੁਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਦੂਸਰਾ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਕਹੇ-

ਮੂਤ ਪਲੀਤੀ ਕਪੜੁ ਹੋਇ ॥ ਦੇ ਸਾਬੁਣੁ ਲਈਐ ਓਹੁ ਧੋਇ ॥

(ਮੂਤ ਇਤਿ) ਜਬ ਮੂਤ੍ਰਾਦਿਕ ਅਸੁਧ ਵਸਤੁਯੋ ਕੇ ਸਾਥ ਪਲੀਤੀ ਨਾਮ ਅਸੁਧ ਕਪੜੁ ਹੋਯ ਬਸਤ੍ਰਾਦਿਕ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਬ ਦੇ ਨਾਮ ਦੇਕਰ ਸਾਬੁਣਾਦਿਕ ਖਾਰ ਵਸਤੁਆਂ ਵਹੁ ਬਸਤ੍ਰਾਦਿਕ ਧੋ ਲਈਏ ਹੈ ਐ ਧੋਇ ਕਰ ਸੁਧ ਕੀਯੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀਯੇ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਦੋ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਕਹ ਕਰ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਕਹੇ-

ਭਰੀਐ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਕੈ ਸੰਗਿ ॥ ਓਹੁ ਧੋਯੈ ਨਾਵੈ ਕੈ ਰੰਗਿ ॥

(ਭਰੀਐ ਇਤਿ) ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤੋਵਤ ਜਬ ਮਤਿ ਕਹੀਯੇ ਇਸ ਜੀਵ ਕੀ ਬੁਧੀ ਅਪਨੇ ਕੋ ਅਸੁਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਪ ਮੈਲ ਕੇ ਸਾਥ ਭਰੀਯੇ ਨਾਮ ਭਰੀ ਜਾਵੇ ਭਾਵ ਪਾਪ ਰੂਪ ਮੈਲ ਸਾਥ ਆਵਰੀ ਜਾਵੇ॥ ਤਬ ਓਹੁ ਕਹੀਯੇ ਪਾਪ ਮੈਲ ਸਾਥ ਭਰੀ ਬੁਧੀ ਧੋਯੈ ਨਾਮ ਧੋਯੀ ਜਾਵੇ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਸੁਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਨਾਵੈ ਕੇ ਰੰਗ ਕਹੀਯੇ ਬਾਣੀ ਕੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਇਹ 'ਜਿਸੁ ਮਨਿ ਬਸੈ ਸੁਨੈ ਲਾਇ ਪ੍ਰੀਤਿ॥ ਤਿਸੁ ਜਨ ਆਵੈ ਹਰਿ ਪ੍ਰਭੁ ਚੀਤਿ॥ ਜਨਮ ਮਰਨ ਤਾ ਕਾ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰੈ ਦੁਰਲਭ ਦੇਹ ਤਤਕਾਲ ਉਧਾਰੈ' ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਚਿਤ ਆਵਨੇ ਕਾ ਔਰ ਜਨਮਾਦਿ ਦੂਖ ਨਿਵਾਰੈ' ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਹੇਤੁ ਰੂਪ ਕਹਯਾ ਜੋ ਬਾਣੀ ਕਾ ਪੜਣਾ ਸੁਨਨਾ ਤਿਸ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਨਾਮ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਬੁਧੀ ਪਾਪ ਰੂਪ ਮਲ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਕਰ ਸੁਧ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਾਮ ਕੇ ਸਾਥ ਮਲ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਬੁਧੀ ਸੁਧਿ ਕਰਨੇ ਸੇ ਕਿਆ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੋ-

ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਆਖਣੁ ਨਾਹਿ ॥

(ਪੁੰਨੀ ਇਤਿ) ਨਾਮ ਸਾਥ ਮਲ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰੀ ਤਿਸ ਸੁਧ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਯਹ ਪੁੰਨੀ ਕਹੀਏ ਪੁੰਨ ਵਾਲਾ ਹੈ ਔਰ ਪਾਪੀ ਨਾਮ ਪਾਪ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਦੋਨੋ ਵਾਲਾ ਹੈ ਐਸੇ ਆਖਣ ਕਹੀਏ ਆਖਯਾ ਭਾਵ ਨਾਮ ਨਾਹ ਕਹੀਏ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਯਹ ਹੈ ਪਤੰਜਲਿ ਰਿਖਿ ਨੇ ਇਤਰ ਜੀਵੋ ਕੇ ਕਰਮ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ। ਅਰ ਯੋਗੀਯੋ ਕੇ ਕਰਮ ਕੇਵਲ ਈਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੇ ਹੇਤੂ ਤਿਨ ਤੀਨੋ ਸੇ ਵਿਲਖਣ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪੁੰਨ ਕਰਮ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਯੋਗੀ ਪੁੰਨੀ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਪਾਪ ਕਰਮ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਯੋਗੀ ਪਾਪੀ ਨਹੀ ਕਹਾਵੇ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਉਭਯ ਵਾਲਾ ਨਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਯੋਗੀ ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਉਭਯ ਨਾਮ ਵਾਲਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਕਿੰਤੂ ਜੀਵ ਈਸ ਕੇ ਏਕ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਵਿਖਯ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਯੋਗ ਰੂਪ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਯੁਕਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਯੋਗੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯੋਗੀ ਈਹਾਂ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੁੰਨੀ ਪਾਪੀ ਨਾਮੋ ਕੇ ਹੇਤੁ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਕਰਮੋ ਸੇ ਵਿਲਖਣ ਈਸਰ ਪ੍ਰਸਨਤਾ ਕੇ ਹੇਤੁ ਕਰਮੋ ਸੇ ਬੁਧੀ ਕੀ ਪਾਪ ਮਲ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸੁਧੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਔ ਸੁਧ ਬੁਧੀ ਮੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਸਤ ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਗੁਾਨ ਹੋਕਰ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤ੍ਰਿਬਿਧਿ ਕਰਮੋ ਸੇ ਹੀਨ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਿਨੋ ਦੁਾਰਾ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਪੁੰਨੀ ਆਦਿਕ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਸੰਗਯਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪਿਛਲੀ ਮੂਲ ਕੀ ਤੁਕ ਸੇ ਇਤਨੀ ਬਾਤ ਕਹੀ ਅਬ ਆਗੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਕਰਮ ਵਾਲੇ ਜੀਵੋ ਕੇ ਸਰਬਦਾ ਸੰਸਾਰ ਮੇ ਫਿਰਨਾ ਔਰ ਪੁਨੀ ਆਦਿਕ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਔਰ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਕਰਮੋ ਸੇ ਸ੍ਰਰਗ ਨਰਕ ਮਯਯ ਭਾਵ ਯੇ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਫਲ ਭੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਕਰ ਕਰ ਈਹਾਂ ਸੇ ਲੇ ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ-

ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਰਣਾ ਲਿਖਿ ਲੈ ਜਾਹੁ ॥

(ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਤਿ) ਜੋ ਪੁਰਖ ਬੁਧੀ ਕੇ ਸੁਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਰਮੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਔ ਪੁੰਨ ਪਾਪ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਕਰਮੋ ਕੇ ਕਰਤੇ ਹੈ ਵੇ ਪੁਰਖ ਕਰ ਕਰ ਕਹੀਏ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਕਰਮੋ ਕੇ ਕਰਕੇ ਤਿਨ ਸੇ ਜਨਯ ਤਿਨਕੇ ਧਰਮਾ ਧਰਮ ਔ ਉਭਯ ਰੂਪ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਕਰਣਾ ਨਾਮ ਸੁਖ ਦੁਖ ਕੇ ਔ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਫਲੋ ਕੇ ਹੇਤੂ ਸੰਸਕਾਰੋ ਕੇ ਮਨ ਰੂਪ ਕਾਗਜ ਪੈ ਲਿਖ ਕਰ ਫਲ ਭੋਗਨੇ ਹੇਤੁ ਪਰਲੋਕ ਕੇ ਲੇ ਜਾਹ ਨਾਮ ਲੇ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪਰਲੋਕ ਮੈ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਕੀਏ ਕਾ ਦੂਸਰਾ ਭੋਗਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਵਾ ਅਪਨੇ ਕੀਏ ਕੇ ਆਪ ਹੀ ਭੋਗੇ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਦੂਸਰ ਪਖ ਕਹੋ-

ਆਪੇ ਬੀਜਿ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹੁ ॥

(ਆਪੇ ਇਤਿ) ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮ ਕੇ ਫਲ ਮੇ ਆਪੇ ਬੀਜ ਕਹੀਏ ਯਹ ਜੀਵ ਆਪ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਆਪੇ ਹੀ ਖਾਹ ਕਹੀਏ ਆਪ ਹੀ ਤਿਨ ਕਰਮੋ ਕੇ ਸੁਖ ਦੁਖਾਦਿਕ ਫਲ ਭੋਗੇ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਕਰਮ ਮੈ ਕਾਰਣ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਕਰਮ ਫਲੋ ਕੇ ਨਹੀ ਭੋਗੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਮੈ ਆਵਨੇ ਜਾਵਨੇ ਵਿਖੇ ਪੁਨਾ ਕਰਮ ਔ ਤਿਨਕੇ ਫਲੋ ਕੇ ਭੋਗ ਵਿਖੇ ਜੀਵ ਸ੍ਰੁਤੰਤਰ ਕਾਰਣ ਹੈ ਵਾ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਈਸ਼ੁਰ ਕੇ ਅਧੀਨ ਕਾਰਣ ਹੈ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਈਸ਼ੁਰਾਧੀਨ ਕਾਰਣ ਕਹੋ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਨਾਨਕ ਹੁਕਮੀ ਆਵਹੁ ਜਾਹੁ ॥ ੨੦ ॥

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਮੋ ਕੇ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਔਰ ਤਿਨ ਕਰਮੋ ਕੇ ਫਲੋ ਕੇ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਈਸ਼ਰ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੁਯੇ ਜੀਵ ਪਰਲੋਕ ਸੇ ਲੋਕ ਮੈ ਆਵਹੁ ਨਾਮ ਆਵਤੇ ਹੈ ਔ ਲੋਕ ਸੇ ਪਰਲੋਕ ਕੋ ਜਾਹੁ ਨਾਮ ਜਾਤੇ ਹੈ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਨਹੀ ਆਵੇ ਜਾਵੇ ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਆਵਨੇ ਜਾਵਨੇ ਮੈ ਜੀਵ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਨਹੀ ਤੈਸੇ ਕਰਮ ਕੇ ਕਰਨੇ ਮੇ ਔ ਤਿਨ ਕਰਮ ਕੇ ਫਲ ਭੋਗਨੇ ਮੇ ਭੀ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਨਹੀ ਈਸ਼ਰ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੂ ਲਿਖੇ ਹੈ ਕਰੇ ਕਰਾਵੇ ਆਪੇ ਆਪ ਇਤਿ ਤਬਾ 'ਆਪੇ ਉਝੜਿ ਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਆਪਿ ਵਿਖਾਲੇ ਰਾਹੁ' ਇਤਿ ਕਰੇ ਹੈ ਕਰਮ ਫਲੋ ਕਾ ਦੇਨਾ ਆਪ ਔ ਕਰਾਵੇ ਹੈ ਜੀਵੋ ਸੇ ਫਲੋ ਕੇ ਹੇਤੁ ਕਰਮ ਆਪ ਯਹ ਪਹਲੀ ਤੁਕ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਵਨੇ ਜਾਵਨੇ ਔ ਕਰਨੇ ਭੋਗਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਕਾ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਕੈਸੇ ਛੂਟਨਾ ਹੋਵੇ ਯਹ ਸੁਨ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਕਹੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਏ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਗਜਾਨ ਪਾਇ ਕਰ ਛੁਟੇ ਹੈ ਯਹ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਕਹਿਆ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਗੁਰੂ ਪੁਨਾ ਕਹੇ-

ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਦਇਆ ਦਤੁ ਦਾਨੁ ॥ ਜੇ ਕੋ ਪਾਵੈ ਤਿਲ ਕਾ ਮਾਨੁ ॥

(ਤੀਰਥੁ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਪਦ ਬਾਨਪ੍ਰਸਤ ਆਸ਼੍ਰਮ ਕੇ ਧਰਮੋ ਕੇ ਕਹਤੇ ਹੁਯੇ ਔਰ ਆਸ਼੍ਰਮੋ ਕੇ ਧਰਮੋ ਕੇ ਬੋਧਨ ਕਰੇ ਹੈ ਦਯਾ ਦਤੁ ਦਾਨੁ ਪਾਠ ਨਿਖਲ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮੋ ਕੇ ਧਰਮੋ ਕੇ ਲਖਾਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਸੰਪੂਰਣ ਅਨਾਤਮ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਮਯਜ ਮੇ ਮਾਨ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਤਿਲਕਾ ਨਾਮ ਤਿਲਕ ਰੂਪ ਆਤਮ ਗੁਾਨ ਪਾਵੇ ਨਾਮ ਪਾਇਆ ਚਾਹੈ ਸੇ ਤੀਰਥੁ ਤਪੁ ਕਹੀਯੇ ਆਸ਼੍ਰਮੋ ਕੇ ਧਰਮੋ ਸੇ ਪੁਨਾ ਦਯਾ ਦਤੁ ਦਾਨੁ ਕਹੀਯੇ ਵਰਣਾਸ਼੍ਰਮੋ ਕੇ ਸਾਂਝੇ ਧਰਮੋ ਸੇ ਪਹਲੇ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰੇ ਪੀਛੇ ਸੇ ਤਿਸ ਕੋ ਤਿਲਕ ਰੂਪ ਗਜਾਨ ਮਿਲੇਗਾ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਹੇਤੁ ਗਜਾਨ ਕੋ ਤਿਲਕ ਰੂਪਤਾ ਰਾਜ ਵਿਦਯਾ ਕਹਨੇ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੇ ਸਪਸ੍ਰ ਲਿਖੀ ਹੈ ਤੀਰਥੁ ਰਿਖੀਯੋ ਕੇ ਸੇਵਨ ਕਰੇ ਜਲੋ ਕਾ ਔ ਅਵਤਾਰੋ ਕੇ ਸ੍ਥਾਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤਪੁ ਚਾਂਦ੍ਰਾਯਣਾਦਿ ਬ੍ਰਤੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਦਯਾ ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਣ ਕੀ ਇਛਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਦਤੁ ਈਹਾਂ ਵਾਗੋਂਦ੍ਰਿਯੋ ਕੋ ਦਮਨ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਦਾਨੁ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਬਿਧਿ ਸੇ ਅਪਨਾ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਛੇਡ ਕੇ ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਕਰਨ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯੇ ਤੀਰਥਾਦਿਕ ਗਜਾਨ ਕੇ ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨ ਹੈ ਇਨ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਸੁਧ ਮਨ ਵਾਲੇ ਕੋ ਗਜਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਉਪਜੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਗਜਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕੋ ਪੈਦਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਯੇ ਗਜਾਨ ਸਾਧਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਕਹਾਵੇ ਹੈ॥ ਅਰ ਪਰੰਪਰਾ ਗਜਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਬਹਿਰੰਗ ਕਹਾਵੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਰਬ ਪਾਠ ਸੇ ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਗਜਾਨ ਕੇ ਮੁਖ ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕ ਕਹੇ ਹੈ-

ਸੁਣਿਆ ਮੰਨਿਆ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ॥ ਅੰਤਰਗਤਿ ਤੀਰਥਿ ਮਲਿ ਨਾਉ ॥

(ਸੁਣਿਆ ਇਤਿ) 'ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ' ਇਤਿਜਾਦਿਕ ਗੁਰੂ ਬਚਨੋ ਸੇ ਅੰਤਰਗਤਿ ਕਹੀਯੇ ਰਿਦੇ ਕੇ ਭੀਤਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯੇ ਅਪਨੇ ਸਰੂਪੁ ਕੋ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਪੁਨਾ ਪ੍ਰਭ ਤੂ ਹੈ ਇਤਿਜਾਦਿਕ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਜਿਨ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਨੇ ਸੁਣਿਆ ਹੈ ਪੁਨਾ ਮੰਨਿਆ ਕਹੀਯੇ ਯੁਕਤੀਯੋ ਸੇ ਜਿਨੋ ਨੇ ਸੁਣੇ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕੀਆ ਹੈ ਤਬਾ ਮਨਿ ਕੀਤਾ ਭਾਉ ਅਨਾਤਮਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਨ੍ਰਿਬ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਜਿਨੋ ਨੇ ਕੇਵਲ ਆਤਮਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕਾ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਮਨ ਮੇ ਭਾਉ ਨਾਮ ਨਿਦਿਯਾਸਨ ਕੀਆ ਹੈ ਤਿਨ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਤਹਾ ਰਿਦੇ ਦੇਸ ਮੇ ਆਤਮਾ ਕਾ ਸਖਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਉਦੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਿਸ ਤੀਰਥ ਮੇ ਅਗਜਾਨ ਤਤ ਕਾਰਜ ਰੂਪ ਮਲ ਕਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਮਲ ਕੇ ਨਾਉ ਨਾਮ ਸਨਾਨ ਕਰਨਾ ਹੈ ਈਹਾਂ ਗੁਾਨ ਮੈ ਤੀਰਥਤਾ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ਸੇ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਗੀਤਾ ਮੇ ਸਪਸ੍ਰ ਲਿਖੀ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੁਕਤੀ ਗਜਾਨ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਰ ਗਜਾਨ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਸਾਧਨ ਵਿਵੇਕ ਵੈਰਾਗਜ ਸਮ ਦਮ ਉਪਰਤਿ ਤਿਤਿਖਾਦਿਕ ਗੁਣਾ ਵਾਲੇ ਕੋ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੇ ਗੁਣ ਮੇਰੇ ਵਿਖੇ ਕੋਈ ਭੀ ਨਹੀ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਣਾ ਕੇ ਹੋਤੇ ਗੁਣਹੀਨਤਾ ਕਹਣੇ ਵਾਲੇ ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਕਾਹੂ ਸਿਖ ਕੋ ਦੇਖ ਕਰ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਆਪ ਹੀ ਤਿਸ ਕੇ ਗੁਣੋ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰੇ ਹੈ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸਭਿ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਵਿਣੁ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਭਗਤਿ ਨ ਹੋਇ ॥

(ਸਭਿ ਇਤਿ) ਭਕਤੀ ਨਾਮ ਸੇਵਨ ਕਾ ਹੈ ਈਹਾਂ ਸੇਵਨ ਸੁਵਣਾਦਿਕੋ ਕਾ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਜ! ਤੈਨੇ ਜੋ ਕਥਨ ਕੀਆ ਮੇਰੇ ਮੈ ਸੁਵਣਾਦਿਕੋ ਕੇ ਯੋਗਜ ਗੁਣ ਨਹੀ ਔ ਵਿਣ ਗੁਣ ਕੀਤੇ ਨਾਮ ਬਿਨਾ ਬਿਬੇਕਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਕੇ ਭਕਤਿ ਨ ਹੋਇ ਨਾਮ ਸੁਵਣਾਦਿਕੋ ਕਾ ਸੇਵਨ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ ਸੋ ਸਚ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਸਭ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ਕਹੀਯੋ ਕੋਣ ਗੁਣ ਨਹੀ ਯਹ ਕਹੋ ਅਥਵਾ ਮਾਯਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਸਰਬੱਗਤਾ ਸਤਜ ਸੰਕਲਪਤਾਦਿ ਕੋਈ ਗੁਣ ਤੇਰੇ ਮੈ ਨਹੀ ਔਰ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਤੁਝ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੈ ਸਭੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਬਜਵਹਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਕਰ ਸਭੀ ਗੁਣ ਤੁਝ ਵਿਖੇ ਹੈ ਪਰਮਾਰਥ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟੀ ਸੇ ਨਾਹੀ ਕਇਕੋ ਹੀ ਯੇ ਕੋਈ ਭੀ ਤੇਰੇ ਵਿਖੇ ਨਹੀ ਸੁਨ ਕਰ ਸਿਖ ਕਹੇ ਹੈ-

ਸੁਅਸਤਿ ਆਥਿ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ ॥

(ਸੁਅਸਤਿ ਇਤਿ) ਆਥ ਅਰਥ ਕਾ ਬਦਲ ਹੈ ਵਾ ਆਥ ਕਹੋ ਇਸ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪਦ ਹੈ ਬਰਮਾਉ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਮ ਈਹਾਂ ਵੇਦ ਕਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਿਖਜ ਕਹੇ ਹੈ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਕਰ ਮੇਰੇ ਮੈ ਆਪਨੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪਨ ਕਾ ਨਿਸਚੇ ਕਰ ਲੀਆ ਹੈ ਤਬ ਸੁਅਸਤਿ ਆਥ ਕਹੀਯੋ ਮੇਰੀ ਕਲਜਾਣ ਅਰਥ ਭਾਵ ਮੇਰੀ ਕਲਜਾਣ ਹੇਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਗ੍ਯਾ ਰੂਪ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਕੀ ਬੋਧਕ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ ਕਹੀਯੋ ਬੇਦ ਕੀ ਬਾਣੀ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ ਅਥਵਾ ਮੇਰੀ ਸੁਅਸਤਿ ਨਾਮ ਕਲਜਾਣ ਕੋ ਆਥ ਕਹੋ ਬਾਣੀ ਬਰਮਾਉ ਕਹੀਯੋ ਬਾਣੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸੰਬੰਧੀ ਸੇ ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਜਿਸ ਬਾਣੀ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਥ ਬੋਧਕ ਬੋਧਕ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਲਖਣਾ ਸੇ ਤਿਸ ਬਾਣੀ ਦੁਆਰਾ ਮੇਰੀ ਕਲਜਾਣ ਕੋ ਕਹੋ॥ ਸਿਖਜ ਕਾ ਕਥਨ ਸੁਨ ਕਰ ਹੇ ਸਿਖਜ! ਤੇਰਾ ਕਿਸ ਬਾਣੀ ਮੈ ਉਤਸਾਹ ਹੈ ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਗੁਰ ਪ੍ਰਿਤਿ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸੰਪੂਰਨ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਕੂੜੇ ਕਚਰੇ ਕੇ ਚਿਤ ਸੇ ਸੰਬਰਨੇ ਮੈ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ ਸਿਖ-

ਸਤਿ ਸੁਹਾਣੁ ਸਦਾ ਮਨਿ ਚਾਉ ॥

(ਸਤਿ ਇਤਿ) ਸੁਹਣ ਝਾੜੂ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸੁਹਾਣ ਸੁਹਣ ਸਾਥ ਸੰਬਰਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਰਬ ਕਲਪਨਾ ਕਾ ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ ਜੋ ਸਤ ਹੈ ਤਿਸ ਸਤ ਨਾਮ ਸਤ ਸੂਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਖੇ ਕਲਪਿਤ ਜੋ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਤਿਸ ਕੇ ਸੁਹਾਣ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਸੰਬਰਨੇ ਮੈ ਜਦ ਸੂਪਨੇ ਜਾਗ੍ਰੂਤ ਕਾਲੇ ਮੈ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੇ ਚਾਉ ਨਾਮ ਉਤਸਾਹ ਰਹੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸੁਹਾਣੁ ਸਬਦ ਸੁਹਾਣਿ ਕੀ ਬਦਲ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਤ ਮੈ ਸਰਬ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਕੀ ਸੁਹਾਣ ਨਾਮ ਅਤੰਤ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਕਾ ਮੇਰੇ ਮਨ ਮੈ ਅਤੰਤ ਉਤਸਾਹ ਹੈ॥

ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਵਖਤੁ ਕਵਣੁ ਕਵਣੁ ਥਿਤਿ ਕਵਣੁ ਵਾਰੁ ॥

ਕਵਣਿ ਸਿ ਰੁਤੀ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਜਿਤੁ ਹੋਆ ਆਕਾਰੁ ॥

ਕਿੰਚ ਜਿਸ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਕਾ ਉਤਸਾਹ ਹੈ ਪਹਲੇ ਤਿਸਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾ ਸਮਾਨ ਬਿਸੇਖ ਕਾਲ ਪੁਰਾਣੋ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ ਜਾਨੇ ਹੈ ਵਾ ਕੁਰਾਨ ਵਾਲੇ ਕਾਜੀ ਜਾਨੇ ਹੈ ਵਾ ਅਸ੍ਰਾਂਗ ਯੋਗ ਸਾਧਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋਗੀ ਜਾਨੇ ਹੈ ਯਹ ਭੀ ਪੂਛਨੇ ਕਾ ਉਤਸਾਹ ਹੈ ਸੋ ਬਤਾਵੇ ਯਹ ਪੂਛੇ- (ਕਵਣੁ ਇਤਿ) ਦੂਸਰੀ ਤੁਕ ਮੈ ਕਹਿਆ ਆਕਾਰ ਈਹਾਂ ਭੂਤ ਭੋਤਕ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਆਕਾਰ ਕਹੀਯੋ ਭੂਤ ਭੋਤਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਜਿਤ ਹੋਯਾ ਨਾਮ ਜਿਸ ਸਮੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਉਪਜਿਆ ਕਵਣੁ ਸੁ ਵੇਲਾ ਕਹੀਯੋ ਵਹੁ ਵਖਤ ਕੋਨ ਹੈ ਬੇਲਾ ਪਦ ਕੀ ਪਾਰਸੀ ਮੇ ਟੀਕਾ ਕਰੇ- (ਵਖਤ ਇਤਿ) ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾ ਸਾਮਾਨਕ ਕਾਲ ਪੂਛ ਕਰ ਬਿਸੇਖ ਕਾਲ ਪੂਛੇ- (ਕਵਣੁ ਥਿਤਿ ਇਤਿ) ਥਿਤਿ ਕਾ ਮੂਲ ਤਿਥਿ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਅਮਾਵਸ ਔ ਪੂਰਣਮਾਸੀ ਕੇ ਮਧਜਵਰਤੀ ਏਕਮਾਦਿ ਤਿਥੀਯੋ ਮੈ ਤਿਥਿ ਕੋਨ ਥੀ ਤਥਾ ਆਇਤਵਾਰ ਸੇ ਲੇ ਸਾਤ ਵਾਰੋ ਕੇ ਮਧਜ ਮੇ ਵਾਰ ਕੋਨ ਥਾ ਤਥਾ ਕਵਣੁ ਸਿ ਨਾਮ ਕੋਨ ਬਸੰਤਾਦਿਕ ਖਟ ਰਿਤੁਯੋ ਮੈ ਰੁਤਿ ਥੀ ਤਥਾ ਮਾਹੁ ਕਵਣੁ ਕਹੀਯੋ ਚੇਤ ਸੇ ਆਦਿ ਲੇਕਰ ਬਾਰਾ ਮਾਸੇ ਮੈ ਮਹੀਨਾ ਕਵਣੁ ਥਾ ਈਹਾਂ ਸੁਕਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ੁ ਦੇ ਪਖੇ ਮੇ ਸੇ ਪਖ ਕੋਨ ਥਾ ਯਹ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਅਰ ਨਾ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਕਹੇ ਵਾਰ ਤਿਥ ਪਖ ਮਾਹ ਰਿਤੁ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਕ੍ਰਮ ਭੀ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀ ਸੇ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਖੜ ਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨਕੇ ਗੁਰੂ ਈਸ੍ਰ ਬਿਨਾ ਸਭ ਕੇ ਸਾਮਾਨੜ ਬਿਸੇਖ ਕਾਲ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਕਹੇ ਹੈ-

ਵੇਲ ਨ ਪਾਈਆ ਪੰਡਤੀ ਜਿ ਹੋਵੈ ਲੇਖੁ ਪੁਰਾਣੁ ॥

(ਵੇਲ ਇਤਿ) ਕਰਤਾਪਨ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਕਰਤਾ ਹੈ ਕਰਤਾਪਨਾ ਕਰਤਾ ਮੈ ਗਯਾਨ ਇਛਾ ਉਦਮ ਰੂਪ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜਿਸ ਬੇਲਾ ਮੈ ਨਿਖਲ ਭੂਤ ਭੌਤਕ ਜਗਤ ਕੇ ਰਚਨੇ ਯੋਗੜ ਗੁਾਨ ਇਛਾ ਉਦਮ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕਰਤਾ ਨੇ ਏਕ ਮੈ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ ਐਸੀ ਇਛਾ ਕਰ ਤਿਸ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰੀ ਵਹੁ ਵੇਲਾ ਪੰਡਤੀ ਨਾਮ ਸੂਤਿ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਾ ਜਾਨਕੇ ਕੇਵਲ ਯੁਕਤੀਯੋ ਸੇ ਬਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ ਮਨੜੋ ਨੇ ਨ ਪਾਈਆ ਕਹੀਯੋ ਨਹੀ ਜਾਣੀ ਨਾ ਪੰਡਿਤ ਹੋ ਕਰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੇ ਪੰਡਿਤ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪੰਡਿਤ ਮਨੜ ਹੋਵੇ ਹੈ ਈਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਵੇਹੀ ਪੰਡਿਤ ਕਹੇ ਹੈ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ 'ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧੈ' ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ ਮੇ ਕਹੇ ਨਹੀ ਕਹੇ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਉਨ ਪੰਡਿਤੋ ਕੇ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕੋ ਸੇ ਵਹੁ ਵੇਲਾ ਗਯਾਤ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਜਿ ਇਤਿ) ਜਿ ਨਾਮ ਜੇਕਰ ਤਿਨ ਕੇ ਪਾਸ ਪੁਰਾਣ ਭੀ ਲਿਖੇ ਹੁਯੇ ਹੋਵੇ ਤੋ ਭੀ ਉਸ ਵੇਲਾ ਕੋ ਵਹੁ ਪੰਡਿਤ ਨਹੀ ਜਾਨੇ ਜਿਸ ਹੇਤੁ ਸੇ ਵੇ ਅਪਨੀ ਬੁਧਿ ਅਨੁਸਾਰ ਕਲਪੀਆਂ ਯੁਕਤੀਆਂ ਕੇ ਵਸ ਹੁਯੇ ਪੁਰਾਣੋ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੂਤਿ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨੇ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਬਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕੋ ਕਾ ਖੰਡਨ ਕਰਕੇ ਅਬ ਚਾਰ ਵਾਕੋ ਕੇ ਤੁਲੜ ਚਾਰ ਤਤ੍ਵੋ ਸੇ ਉਤਪਤੀ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਯਵਨੋ ਕਾ ਖੰਡਨ ਕਰੇ-

ਵਖਤੁ ਨ ਪਾਇਓ ਕਾਦੀਆ ਜਿ ਲਿਖਨਿ ਲੇਖੁ ਕੁਰਾਣੁ ॥

(ਵਖਤੁ ਇਤਿ) ਕਾਦੀ ਕਾ ਮੂਲ ਕਾਜੀ ਹੈ ਮਤ ਕੀ ਬੜਵਸਥਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਕਾਜੀ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜਿਸ ਸਮੇ ਮੈ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਨੈ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਰਚੀ ਵਹੁ ਵਖਤ ਨਾਮ ਸਮਾ ਨ ਪਾਯੋ ਕਾਦੀਆਂ ਕਹੀਯੋ ਯਵਨ ਮਤ ਕੀ ਸਭ ਬੜਵਸਥਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਜੀਯੋ ਨੇ ਭੀ ਨਹੀ ਜਾਨਿਆ ਜਿਸ ਹੇਤੁ ਸੇ ਵੇ ਅੰਨਮਯ ਪ੍ਰਾਣਮਯ ਮਨੋਮਯ ਵਿਗਯਾਨਮਯ ਕੋਸੋ ਮੇ ਹੀ ਫਸੇ ਹੁਯੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਅਤੀ ਸ੍ਰਬੂਲ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਹੋਨੇ ਤੇ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਨੋ ਨੇ ਸਭ ਕੋ ਬੜਵਸਥਾ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਲਿਖੀ ਹੈ ਲਿਖਤ ਕੁਰਾਨ ਕੀ , ਵਹੁ ਕੜੁ ਨਹੀ ਜਾਨ ਲੇਵੇਗੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਜਿ ਇਤਿ) ਜਿ ਨਾਮ ਜੋਨ ਸੇ ਕਾਜੀ ਲਿਖਨਿ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹੈ ਔਰੋ ਕੋ ਸਮਝਾਵਨ ਹੇਤੁ, ਲੇਖ ਨਾਮ ਲਿਖਿਤ ਕੁਰਾਨ ਕੀ, ਵਹੁ ਭੀ ਕੁਰਾਨ ਕੇ ਅਸਲ ਭਾਵ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ ਅਥਵਾ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੈ ਪਦ ਸਿਧੀ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਕੁਰਾਨ ਨਾਮ ਕੇ ਅਰਥ ਸੇ ਹੀ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸੋਈ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ। ਕੁਰਾਨ ਬੜਾਕਰਣ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਕੁ।ਰ।ਅਨ। ਤੀਨ ਪਦ ਮਿਲਕੇ ਬਨੇ ਹੈ ਅਰ ਉਨ ਪਦੋਂ ਕੇ ਅਰਥ ਯੇ ਹੈ, ਕੁ ਕਾਕੁਤਸਿਤ ਰ ਕਾਦੇਨਾ ਅਨ ਕਾਚੇਸ਼ਾ। ਯਾ ਤੇ ਕੁ ਨਾਮ ਕੁਸਿਤ ਨਰਕ ਰੂਪ ਫਲ ਕੋ ਰ ਨਾਮ ਦੇਵੇ, ਸੋ ਕਹਾਵੇ ਕੁਰਸਾਸਤ੍ਰ ਨਿੰਦਿਤ ਹਿੰਸਾਦਿ ਕਰਮ, ਤਿਸ ਕੁਰ ਵਿਖੇ ਅਨ ਨਾਮ ਚੇਸ਼ਾ ਕਰੇ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਗੁੰਥ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਕੁਰਾਨ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਨਾਮ ਸੇ ਹੀ ਨਿਖਿਧ ਵਸਤੁ ਕੇ ਬੋਧਕ ਕੁਰਾਨ ਕੀ ਜੋ ਲੇਖ ਨਾਮ ਲਿਖਤ ਕੋ, ਲਿਖਨ ਨਾਮ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਵਖਤ ਕੋ ਕੈਸੇ ਪਾਵੇ, ਭਾਵ ਯਹ ਕਾਫਰ ਮਾਰਨੇ, ਬੁਤ ਤੋੜਨੇ ਆਦਿ ਸ੍ਰਬੂਲ ਵਿਚਾਰੋ ਮੈ ਫਸਨੇ ਵਾਲੇ ਸੂਖਮ ਪਰਮਾਤਮ ਰੂਪ ਵਸਤੁ ਮੈ ਜਗਤ ਕੇ ਹੋਨੇ ਕੇ ਸਮੇ ਕੋ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਹੀ ਜਾਨ ਸਕੇਗੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਾਰ ਵਾਕੋ ਕੇ ਭਾਈ ਯਵਨੋ ਕੋ ਤਿਸ ਸਮੇ ਕਾ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਯੋਗੀਯੋਂ ਕੋ ਭੀ ਯੋਗਾਂਸ ਬਿਨਾ ਔਰ ਅੰਸ ਮੇ ਅਯੋਗੜ ਬਤਾਵੇ-

ਬਿਤਿ ਵਾਰੁ ਨਾ ਜੋਗੀ ਜਾਣੈ ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਨਾ ਕੋਈ ॥

(ਬਿਤਿ ਇਤਿ) ਨਾ ਪਦ ਬਿਤਿ ਵਾਰ ਦੋਨੋ ਸਾਥ ਮੇਲ ਲੇਨਾ। ਯਾ ਤੇ ਜੋਗੀ ਕਹੀਯੋ ਪਾਤੰਜਲ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਮਤ ਵਾਲੇ ਲੋਕ ਭੀ ਜੋਗ ਕੇ ਅੰਗੋ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਮੇ ਹੀ ਆਸਕਤ ਰਹਨੇ ਤੇ ਤਿਸ ਸੂਤਿ ਮੇ ਕਹੀ ਹੁਯੀ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕੀ ਵੇਲਾ ਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ॥ ਜੈਸੇ ਯੇ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ, ਤੈਸੇ ਸਾਖੀ ਭੀ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵਹੁ ਵੇਲਾ ਕਿਆ ਵਸਤੁ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਯੇ ਸਭੀ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ ਅਰ ਕਾਹੇ ਤੇ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ। ਹੇ ਸਿਖ! ਜੈਸੇ ਮਕੜੀ ਅਪਨੇ ਜਾਲੇ ਕਾ ਆਪ ਹੀ ਉਪਾਦਾਨ ਹੈ ਅਰ ਆਪ ਹੀ ਨਿਮਿਤ ਕਾਰਣ ਹੈ ਤੈਸੇ ਨਿਖਲ ਸ੍ਰਿਸਟੀ ਕਾ ਈਸ਼ਰ ਭੀ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਆਪ ਹੀ ਕਾਰਣ ਹੈ ਅਰ ਉਸ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਰਚੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸਭੀ ਮਾਯਾ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਵਹੁ ਸਭੀ ਵਾਦੀ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਵਹੁ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ ਅਰ ਵੇਲਾ ਵਹੁ ਮਾਯਾ ਸਾਥ ਚੇਤਨ ਕਾ ਸੰਬੰਧ ਰੂਪ ਹੈ। ਜਿਸਕਾ ਨਾਮ ਨਾਮ ਮਤ ਮੇ ਕਾਲ ਦੂਬਜ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਵਣ ਸੁ ਵੇਲਾ ਪਾਠ ਸੇ ਸਾਮਾਨਜ ਸੇ ਪੂਛੇ ਵਖਤ ਕਾ ਮਾਯਾ ਕਾ ਸੰਬੰਧ ਰੂਪ ਹੈ। ਯਹ ਉਤਰ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਕਵਣ ਬਿਤ ਕਵਣ ਵਾਰ ਇਤਿਯਾਦਿਕ ਪਾਠ ਸੇ ਕਿਆ ਭੂਤ ਭੌਤਿਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਾਲ ਮੇ ਕੋਈ ਤਿਥਿ ਆਦਿਕ ਕਾਲ ਬਿਸੇਖ ਹੈ ਵਾ ਨਹੀ, ਹੈ ਤਬ ਕਹੋ ਕੌਨ ਹੈ, ਇਸ ਅਭਿਪ੍ਰਾਯ ਸੇ ਪੂਛੇ ਪ੍ਰਸਨ ਕਾ ਕੋਈ ਭੀ ਕਾਲ ਬਿਸੇਖ ਨਹੀ ਯਹ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹਤੇ ਹੈ- (ਰੁਤਿ ਮਾਹੁ ਇਤਿ) ਤਹਾਂ ਈਸ਼ਰ ਕੇ ਸ੍ਰਿਸ਼ੀ ਰਚਨਾ ਕਾਲ ਮੇ ਏਕਮਾਦਿ ਬਿਤਿ ਆਇਤਾਦਿ ਵਾਰ ਬਸੰਤਾਦਿਕ ਰੁਤਿ ਚੈਤ੍ਰਾਦਿਕ ਮਹੀਨਾ ਯਹ ਕੋਈ ਕਾਲ ਬਿਸੇਖ ਨਹੀ। ਤਾ ਤੇ ਯਹ ਸਿਧ ਹੁਯਾ-

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸਿਰਠੀ ਕਉ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ॥

ਜਾ ਕਰਤਾ ਸ੍ਰਿਸ਼ੀ ਕੋ ਸਾਜੇ ਕਹੀਯੇ। ਜਿਸ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਨਿਖਲ ਕਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਸ੍ਰਿਸ਼ੀ ਕੋ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਉਤਪਤੀ ਕੋ ਸਮੇ ਵਿਖੇ ਇਸਬਿਤਿ ਕਾਲ ਮੇ ਭਾਨ ਹੋਤੇ ਤਿਥਿ ਬਾਸਰ ਪਖ ਮਾਸਾਦਿ ਰੂਪ ਕਾਲ ਕੋ ਆਕਾਰ ਬਿਸੇਖ ਕੋਈ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਕੇਵਲ ਮਾਯਾ ਚੇਤਨ ਕਾ ਸੰਬੰਧ ਰੂਪ ਸਾਮਾਨਜ ਕਾਲ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਤਿਸ ਕੋ ਈਸ ਆਪ ਹੀ ਜਾਨੇ ਹੈ। ਪਰਮ ਭਾਵ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਪਾਠ ਕਾ ਯਹ ਹੈ, ਜੀਵੋ ਕੋ ਗਜਾਨ ਸਰੀਰਾਦਿਕ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਪੁਲਯ ਕਾਲ ਮੇ ਸਰੀਰਾਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਸੰਭਵੇ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਗਜਾਨ ਕੀ ਸਰੀਰਾਦੀ ਰੂਪ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਬਿਨਾ ਕਾਹੂ ਜੀਵ ਕੋ ਤਿਸ ਕਾਲ ਕਾ ਗਜਾਨ ਬਨੇ ਨਹੀ। ਕੇਵਲ ਈਸ਼ਰ ਕੋ ਹੀ ਸ੍ਰੂਪ ਗਜਾਨ ਸੇ ਭਿੰਨ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਜਾਨ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾਲ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਸੰਭਵੇ ਹੈ ਅਰ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਜਾਨ ਸੇ ਹੀ ਈਸ਼ਰ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤ ਕੋ ਔ ਸਰਬ ਵਿਦਯਾ ਕੀ ਮੂਲ ਵੇਦ ਵਿਦਯਾ ਕੋ ਰਚੇ ਹੈ। ਤਿਸ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਰਚੀ ਵੇਦ ਵਿਦਯਾ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਕੋ ਭੀ ਉਤਰ ਕਾਲ ਮੇ ਈਸ਼ਰਵਤ ਤਿਸ ਕਾਲ ਕਾ ਗਜਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤ, ਕਾਜੀ, ਯੋਗੀਯੋ ਕੋ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਆਗੇ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ਕਹੋਗੇ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਕਰ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਵਹੁ ਸਭੀ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਤਿਸ ਵੇਲਾ ਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨੇ, ਤਬ ਜਾਨੇ ਕੌਨ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਆਪੇ ਇਤਿ) ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਸੋਈ ਕਹੀਯੇ ਸਰਬੱਗ ਹੋਨੇ ਤੇ ਈਸ਼ਰ ਆਪ ਹੀ ਤਿਸ ਵੇਲਾ ਨੂ ਜਾਨੇ ਹੈ। ਸਾਮਾਨਜ ਬਿਸੇਖ ਰੂਪ ਸੇ ਸਰਬ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਰੂਪ ਸਰਬੱਗਤਾ ਈਸ਼ਰ ਮੈ ਵੇਦ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਰਚਨੇ ਕਾ ਹੇਤੁ ਜੋ ਏਕ ਮੈ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇਂ।

ਇਸ ਇਛਾ ਸੇ ਪਹਲਾ ਮਾਯਾ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਜਾਨ, ਤਿਸ ਗਜਾਨ ਵਾਲਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਈਸ਼ਰ ਤਿਸ ਮਾਯਾ ਕੇ ਸੰਬੰਧ ਰੂਪ ਸਮੇ ਨੂ ਜਾਣੇ ਹੈ। ਤਿਸ ਗਜਾਨ ਸੇ ਹੀਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਔਰ ਕੋਈ ਜੀਵ ਤਿਸ ਸਮੇ ਨੂ ਨਹੀ ਜਾਨੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਈਸ਼ਰ ਤਿਸ ਸਮੇ ਕੋ ਜਾਨੇ ਹੈ ਤਿਸ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਈਸ਼ਰ ਕਾ ਆਪ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਰੂਪ ਕਹੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਕੇ ਕਹੇ-

ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਿਵ ਸਾਲਾਹੀ ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਕਿਵ ਜਾਣਾ ॥

(ਕਿਵ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਨਾਮ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਤਿਸ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਕਥਨ ਕਰੋ, ਭਾਵ ਯਹ ਆਸਾਮਾਨਜ ਰੂਪ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ ਐਸੇ ਕਹੋ ਵਾ ਬਿਸੇਖ ਰੂਪ ਸੇ ਉਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੋ ਉਪਾਯਨ ਸਹਿਤ ਕਹੋ। ਇਨ ਮੇ ਸੇ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰਥਮ ਕਹੋ ਤਬ ਸਾਮਾਨਜ ਰੂਪ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਹੈ। ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਬਾਲਕ ਭੀ ਰਬ ਕਹਾਂ ਪੂਛੇ ਉਪਰ ਕੋ ਅੰਗਲੀ ਕਰ ਬਤਾਵਤੇ ਹੁਯੇ ਜਾਨੇ ਹੈਂ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਜਾਨੇ ਹੁਯੇ ਕੇ ਜਨਾਵਨ ਕੋ ਪਿਸ੍ਰਪੇਸਣ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਨਜਾਯ ਸੇ ਨਿਸਫਲ ਜਾਨ ਕੇ ਹਮ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਤਿਸ ਸਾਮਾਨਜ ਰੂਪ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਿਸੀ ਤਰਹ ਨਹੀ ਕਰਤੇ। ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਮੂਲ ਮੇ ਕਿਵ ਕਰਿ ਆਖਾ ਕਹਯਾ ਹੈ। ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਪਹਲਾ ਨਾ ਬਨੇ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇ ਉਪਾਯਨ ਸਹਿਤ ਬਿਸੇਖ ਰੂਪ ਸੇ ਕਹੇ। ਯਹ ਕਹੇ, ਤਬ ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਉਪਾਯ ਸਹਿਤ ਤੇਰੇ ਪਾਸ ਸਲਾਘਾਂ ਕਰੇਂ ਵਾ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਉਪਾਯ ਸਹਿਤ ਨਿਰਗੁਣ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਵਰਨਨ ਕਰੇਂ। ਇਨ ਮੇ ਪ੍ਰਥਮ ਕਹੇ ਕਹਤੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਕਹੇ- (ਕਿਵ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਕੇ ਅੰਦਰ ਬਾਹਰ ਕੇ ਸਭੀ ਇੰਦਰਯ ਨਹੀ ਜਾਨੇ ਅਰ ਜੋ ਇਨ ਸਭ ਕੇ ਜਾਨੇ ਹੈ ਵਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ। ਜਿਨ ਮੂਰਤੀ ਵਾਲੇ ਬਿਸਨ ਆਦਿਕੋ ਕੇ ਲੋਕ ਉਪਾਸੇ ਹੈ ਯਹ ਨਹੀ ਜਾਨਨੇ ਯੋਗਯ। ਐਸੇ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਪ੍ਰਤਿ ਜਾਨਨੇ ਕੇ ਵੇਦ ਜਿਸਕੋ ਅਯੋਗਯ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰੁ 'ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਮਹਾਦੇਉ ਤ੍ਰੈ ਗੁਣ ਰੋਗੀ' 'ਰੋਗੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਸਰੁਦ੍ਰਾ ਰੋਗੀ ਸਗਲ ਸੰਸਾਰਾ' ਐਸੇ ਜਿਸ ਕੇ ਰੋਗ ਯੁਕੁ ਹਮ ਕਹੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਸਗੁਣ ਕੇ ਮੈ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਾਲਾਹੀ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿਸਯ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨ ਕਰਨਾਰਥ ਸਲਾਘਾ ਕਰਾਂ। ਭਾਵ ਯਹ ਜਿਸ ਮੇ ਵੇਦ ਕਾ ਐ ਅਪਨਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਹੀ ਤਿਸ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸਯ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਪਾਸ ਕਿਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਲਾਹ ਨਹੀ ਸਕਤਾ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਬਹਮ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਸੇ ਮਿਲੇ ਹੈ ਉਸ ਕੇ ਉਸਕੇ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਉਪਾਯ ਸਹਿਤ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਕੇ, ਕਿਆ ਹੇ ਸਿਖ! ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਹਮ ਲੌਕਿਕ ਬਚਨੇ ਸੇ ਕਹੇਂ, ਵਾ ਬੇਦ ਵਚਨੇ ਸੇ ਕਹੇਂ, ਸੁਨ ਕਰ ਲੌਕਿਕ ਬਚਨੇ ਸੇ ਕਹੇ ਕਹਤੇ ਸਿਖਯ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੇਂ- (ਕਿਵ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਲੌਕਿਕ ਬਚਨ ਅਨਾਤਮ ਵਸਤੁ ਕੇ ਵਿਖਯ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੈ ਤੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਤਿਸ ਆਤਮਾ ਈਸ਼ੁਰ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਕਿਉ ਵਰਨੀ ਨਾਮ ਕਿਆ ਵਰਨਨ ਕਰੇਂ, ਦੂਸਰੇ, ਵੇਦ ਵਚਨੇ ਸੇ ਭੀ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਕਹੇਂ ਵਾ ਲਖਣਾ ਸੇ ਕਹੇਂ, ਇਨ ਮੇ ਸਕਤੀ ਸੇ ਕਹੁ, ਕਹਤੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਕਹੇਂ- (ਕਿਵ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤਿਸਕੋ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ, ਕਿਸਨੇ ਕਿਵ ਨਾਮ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਜਾਣਾ ਨਾਮ ਜਾਣਿਆ ਹੈ, ਭਾਵ ਯਹ 'ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ' ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨੇ ਨੇ ਸਕਤੀ ਦ੍ਰਾਰਾ ਜਾਨਨੇ ਕਾ ਨਿਖੇਪ ਕੀਆ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕਾਹੂ ਸ੍ਰੇਸਟ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਦ੍ਰਾਰਾ ਨਹੀ ਜਾਨਿਆ ਹੈ, ਕਿੰਤੁ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਜਾਨਿਆ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਕਰ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠੇ ਨੇ ਲਖਣਾ ਸੇ ਜਾਨਿਆ ਹੈ, ਤਬ ਉਸੀ ਸੇ ਮੇਰੇ ਕੇ ਉਸਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਨਾਨਕ ਆਖਣਿ ਸਭੁ ਕੇ ਆਖੈ ਇਕ ਦੂ ਇਕੁ ਸਿਆਣਾ ॥

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਆਖਣੁ ਈਹਾਂ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਸਬਦ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ ਆਖਣ ਨਾਮ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਸਬਦ ਸੇ ਸਭੁ ਕੇ ਆਖੈ ਕਹੀਯੇ। ਸਭੀ ਉਤਰਕਾਂਡ ਵੇਦ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਹੇ। ਸਭੁ ਕੇ ਸਬਦ ਸੇ ਈਹਾਂ ਵਹੁ ਸਭ ਲੇਨੇ ਜੋ ਸਬਦ ਕੀ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਅਵਿਖਯ ਮਾਨਤੇ ਹੈ। ਜੋ ਸਬਦ ਮੈ ਅਚਿੰਤਯ ਸਕਤੀ ਮਾਨਤੇ ਹੈ ਵਹੁ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਭੀ ਤਿਸਕਾ ਜਾਨਨਾ ਮਾਨਤੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਉਨਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਇਨ ਸਭ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇ ਕੁਛ ਨਜੂਨਤਾ ਅਧਿਕਤਾ ਹੋਤੀ ਹੋਗੀ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ- (ਇਕ ਦੂ ਇਤਿ) ਇਕ ਦੂ ਨਾਮ ਏਕ ਸੇ ਏਕ ਸਿਆਣਾ ਨਾਮ ਬੁਧੀਮਾਨ ਹੈ, ਯਹ ਅਖਰਾਰਥ ਹੈ। ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ, ਪਿਛਲੀ ਪਿਛਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸੇ ਅਗਲੀ ਅਗਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਐ ਗਯਾਨ ਕੀ ਸਾਤ ਭੂਮੀਯੋ ਮੈ ਚੌਥੀ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਵਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਪੰਚਮੀ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਬਿਤਵਰ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਛਠੀ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਵਿਤਵਰੀਆਨ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸਾਤਵੀ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮਵਿਤਬਰਿਸ੍ਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਚੌਥੀ ਵਾਲੇ ਸੇ ਪੰਚਮੀ ਵਾਲਾ, ਤਾ ਸੇ ਛਠੀ ਵਾਲਾ, ਤਾ ਸੇ ਸਾਤਵੀ ਵਾਲਾ ਸਿਆਣਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਹੀ ਤਿਨਮੇ ਨੂਨਤਾ ਅਧਿਕਤਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੂਰਬ ਆਪਨੇ ਏਕ ਲਖਣਾ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਹੇ। ਦੂਸਰੇ, ਸੋਯੇ ਪੜੇ ਕੇ ਉਠਾਨੇ ਵਾਲੇ ਵਾਕਯ ਕੇ ਸਮਾਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਬੋਧਕ ਪਦੇ ਮੇ ਅਚਿੰਤਯ ਸਕਤੀ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਹੇ। ਤਿਨ ਦੋਨੇ ਮੈ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਪਖ ਕੌਨ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਲਖਣਾ ਵਾਲੇ ਕੇ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠਾ ਹਿਤ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

**ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਵਡੀ ਨਾਈ ਕੀਤਾ ਜਾ ਕਾ ਹੋਵੈ ॥
ਨਾਨਕ ਜੇ ਕੇ ਆਪੋ ਜਾਣੈ ਅਗੈ ਗਇਆ ਨ ਸੋਹੈ ॥ ੨੧ ॥**

(ਵਡਾ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਕਾ ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਆਦਿ ਮੈ ਮੇਲ ਕੇ ਅਰਥ ਕਰਨਾ। ਯਾ ਤੇ ਨਾਨਕ ਕਹੀਯੋ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ, ਜੋ ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਮ ਹਿਰਨਜਗਰਭਾਦਿਕ ਬਡਿਯੋ ਕਾ ਭੀ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਮ ਪਤਿ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਵਡਾ ਹੈ ਅਰ ਵਡੀ ਜਿਸਕੀ ਨਾਈ ਨਾਮ ਬੇਦ ਰੂਪ ਅਵਾਜ ਹੈ। ਨਾਇ ਨਾਮ ਅਰਬੀ ਮੇ ਆਵਾਜ ਔ ਬਾਜੇ ਕਾ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸਕਾ ਕੀਤਾ ਨਾਮ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਯਹ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੋਵੇ ਨਾਮ ਹੈ। ਐਸੇ ਈਸਰ ਕੇ ਜੋ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਸੋਧਨ ਕੀਯੇ ਬਿਨਾ ਆਪੋ ਜਾਣੈ ਨਾਮ ਅੰਤੋਕਰਣ ਉਪਾਧੀ ਵਾਲੇ ਅਪਨੇ ਆਤਮਾ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਜਾਨੇ। ਵਹੁ ਆਗੇ ਗਯਾ ਕਹੀਯੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ, ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ੍ਰੀ, ਗੁਰੂ ਕੇ ਅਗੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਪਾਵੇ। ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ, ਜੇਤੇ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਮੈ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਅਭੇਦ ਕਹਿਆ ਹੈ ਤਿਨ ਸਭ ਮੈ ਅਭੇਦ ਕਹਨਾ ਲਖਣਾ ਸੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਜੀਵ ਈਸ ਕੀ ਉਪਾਧੀਯੋ ਕਾ ਬੀਚ ਮੈ ਗ੍ਰਹਣ ਰਹਨੇ ਸੇ ਸਰਬੱਗਤਾ ਅਲੱਗਤਾਦਿਕ ਧਰਮੋ ਕੇ ਬਿਰੋਧ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਅਗਨਿ ਜਲਵਤ ਅਭੇਦ ਸੰਭਵੇ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਲਖਣਾ ਕਰ ਬਿਰੋਧੀ ਅੰਸ ਮਾਯਾ ਅਵਿਦਯਾ ਤਯਾਗ ਕੇ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਸ੍ਰੂਪ ਈਸ ਪਦ ਕੇ ਲਖ ਕੀ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸ੍ਰੂਪ ਜੀਵ ਪਦ ਕੇ ਲਖ ਸਾਥ ਏਕਤਾ ਬਨੇ ਹੈ। ਲਖਣਾ ਬਿਨਾ ਬਿਰੋਧੀ ਅੰਸ ਤਯਾਗੋ ਬਿਨਾ ਏਕਤਾ ਬਨੇ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਸਬਦ ਮੈ ਅਚਿੰਤਯ ਸਕਤੀ ਮਾਨ ਕੇ ਏਕਤਾ ਬੋਧਕ ਪਦੋ ਸੇ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਅਭੇਦ ਬਿਰੋਧੀ ਅੰਸੋ ਕੇ ਤਯਾਗੋ ਬਿਨਾ ਜਾਨੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਸਣ ਗੁਦਤੇ ਗਯਾਨੀ ਸ੍ਰਫ ਵਸਤੁ ਗ੍ਰਾਹਕੋ ਕੇ ਆਗੇ ਮੇਲੀ ਵਸਤੁ ਗ੍ਰਹਣ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਵਤ ਸੋਭਾ ਨਹੀ ਪਾਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਲਖਣਾ ਪਖ ਹੀ ਉਤਮ ਹੈ ਅਚਿੰਤ ਸਕਤੀ ਪਖ ਨਹੀ॥੨੧॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਲਖਣਾ ਸੇ ਜੋ ਲਖ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸੋ ਕਹੋ। ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੋ-

**ਪਾਤਾਲਾ ਪਾਤਾਲ ਲਖ ਆਗਾਸਾ ਆਗਾਸ ॥
ਓੜਕ ਓੜਕ ਭਾਲਿ ਥਕੇ ਵੇਦ ਕਹਨਿ ਇਕ ਵਾਤ ॥**

(ਪਾਤਾਲਾ ਇਤਿ) ਇਸ ਤੁਕ ਮੈ ਲਖ ਪਦ ਸੰਖਾ ਕਾ ਬੋਧਕ ਨਹੀ। ਲਖਣਾ ਸੇ ਸਿਧ ਹੁਯੇ ਲਖ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਤਲ ਬਿਤਲਾਦਿਕ ਪਾਤਾਲਾ ਨਾਮ ਸਾਤ ਪਤਾਲੋ ਕਾ ਪਤਾਲ ਨਾਮ ਕਲਪਤ ਸਰਪ ਭੂਮੀ ਦਰਾਰਾਦਿਕੋ ਕਾ ਰਜੁਵਤ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਯੇ ਕਲਪਿਤ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਜਿਸਮੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਸੋ ਲਖ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮਰੂ ਭੂਮਿ ਵਿਖੇ ਸੂਰਜ ਕੀ ਕਿਰਣੋ ਮੈ ਜਲਵਤ ਕਲਪਤ ਸਪਤ ਭੂ ਆਦਿਕ ਆਗਾਸਾ ਨਾਮ ਅਕਾਸੋ ਕਾ ਆਕਾਸ ਨਾਮ ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਸੋ ਲਖ ਹੈ॥

ਪੁਨਾ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨਿਖਲ ਆਨੰਦ ਕੇ ਸ੍ਰਥਾਨੋ ਕੀ ਓੜਕ ਨਾਮ ਔਧਿ ਜੋ ਹਿਰਨਜਗਰਭ ਕਾ ਸ੍ਰਥਾਨ ਤਿਸਕਾ ਭੀ ਓੜਕ ਨਾਮ ਔਧਿ ਹੈ ਸੋ ਲਖ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸੇ ਲਖ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਗਯਾਨ ਕਿਸ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ, ਵੇਦ ਬਿਨਾ ਔਰ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਵੇਦ ਸੇ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਹ ਕਹੇ ਗੁਰੂ- (ਭਾਲਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵੇਦ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕੋਈ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਖੋਜਤੇ ਹੁਯੇ ਅਨੇਕ ਪੁਰਖ ਥਕੇ ਨਾਮ ਥਕ ਗਏ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨਾਦਿ ਪਾਯਾ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ ਕਾ ਰਚਿਆ ਵੇਦ ਹੀ ਤਿਸ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਜਨਾਵੇ ਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਨਾਵੇ। ਜੋ ਔਰ ਜਨਾਵੇ ਸੋ ਭੀ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕੋਵਤ ਵੇਦ ਕੀ ਛਾਯਾ ਰੂਪ ਵਾ ਸਤਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰਵਤ ਵੇਦ ਕੇ ਤੁਲਯ ਅਰਥ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਵੇਦ ਹੀ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵੇਦ ਹੀ ਤਿਸਕਾ ਬੋਧਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਅਨੁਮਾਨਾਦਿ ਨਹੀ। ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬੇਦ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਨਾਮ ਔਪਨਿਖਦ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਉਪਨਿਖਦ ਨਾਮ ਉਤਰਕਾਂਡ ਵੇਦ ਕਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਤੇ ਜਾਨਿਆ ਜਾਵੇ। ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਔਪਨਿਖਦ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੈ ਭੀ 'ਦੀਵਾ ਬਲੈ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ॥ ਬੇਦ ਪਾਠ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਖਾਇ॥' ਐਸੇ ਵੇਦ ਸੇ ਹੀ ਜਾਣਨਾ ਲਿਖਿਆ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਦੀਪਕ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸੇ ਅੰਧਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਵੇਦ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪਾਠ ਨਾਮ ਵੇਦ ਬਾਣੀ ਅਪਨੇ ਅਰਥ ਬਿਚਾਰ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਕੇ ਉਤਪੰਨ ਕਰ ਬੁਧੀਗਤ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪ ਮਹਾਪਾਪ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਹ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਵੇਦ ਹੀ ਤਿਸ ਲਛ ਸ੍ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਹ ਸਿਧ ਹੂਯਾ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵੇਦ ਮੈ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਵਾਕਯ ਹੈ, ਤਿਨ ਮੇ ਕੌਨ ਵਾਕਯਨ ਸੇ ਵੇਦ ਲਖ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਇਕੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਇਕ ਨਾਮ ਜੀਵ ਈਸ ਕੀ ਏਕਤਾ ਕੇ ਬੋਧਕ ਜੋ ਬਾਤ ਨਾਮ ਬਚਨ ਹੈ ਤਿਨ ਸੇ ਵੇਦ ਲਖ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ। ਕੇਵਲ ਵੇਦ ਹੀ ਨਹੀ ਕਹੇ ਵੇਦਾਨੁਸਾਰੀ ਪੁਰਾਣ ਔ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਹ ਕਹੇ-

ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਕਤੇਬਾ ਅਸੁਲੁ ਇਕੁ ਧਾਤੁ ॥

(ਸਹਸ ਇਤਿ) ਅਠਾਰਹ ਪਦ ਸੇ ਅਠਾਰਹ ਪੁਰਾਣੇ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ। ਕਤੇਬਾ ਪਦ ਸੇ ਈਹਾਂ ਪੁਰਾਣੇ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗ੍ਰੰਥੋ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ। ਅਸੁਲੁ ਪਦ ਵਾਸਤਵ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਧਾਤੁ ਪਦ ਈਹਾਂ ਯਥਾਰਥ ਤਤ੍ਵ ਪਰ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਹਸ ਨਾਮ ਹਜਾਰੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਭਾਵ ਅਨੇਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ। ਅਠਾਰਹ ਕਹਨਿ ਨਾਮ ਅਠਾਰਾ ਪੁਰਾਣ ਕਹਤੇ ਹੈ ਔਰ ਕਿਤੇਬਾ ਨਾਮ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆ ਕਹਤੀ ਹੈ। ਜੋ ਅਸੁਲੁ ਕਹੀਯੇ ਵਾਸਤਵ ਏਕ ਧਾਤੁ ਨਾਮ ਯਥਾਰਥ ਤਤ੍ਵ ਹੈ। ਯਦ ਵਾ ਕਿਤੇਬ ਪਦ ਸਾਰੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਮੈ ਕੁਰਾਨਾਦਿ ਯਵਨ ਪੁਸਤਕੋ ਪਰ ਹੈ ਸੇ ਈਹਾਂ ਭੀ ਉਸ ਪਰ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਹਸ ਅਠਾਰਹ ਕਹੀਯੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੇ ਵੇਦ ਮੈ ਚੌਰਾਸੀ ਲਖ ਜੁਨੋਵਤ ਕੁਲ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕੇ ਭੇਦੋ ਕੇ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਅਠਾਰਹ ਹਜਾਰ ਕਹਨ ਨਾਮ ਕਹਤੀ ਹੁਈਆਂ ਕੁਰਾਨਾਦਿਕ ਕਿਤੇਬਾ। ਅਸੁਲੁ ਕਹੀਯੇ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਵੇਦਵਤ ਇਕ ਧਾਤੁ ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਹੀ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਨਿਖਲ ਸ੍ਰ ਮਤ ਪਰਮਤ ਕੀ ਈਸ੍ਵਰ ਰਚਿਤ ਬਾਣੀ ਏਕ ਕੇ ਹੀ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰ ਵਹੀ ਤਿਸ ਮੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੈਸੇ ਸ੍ਰਗ ਹੈ ਵਾਕਯ ਸ੍ਰਗ ਕੇ ਪਰੋਖ ਜਨਾਵੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਕੋਸੇ ਔ ਬਰਖੋ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਸੇ ਤਿਸ ਏਕ ਵਸਤੁ ਕੇ ਵੇਦ ਭੀ ਪਰੋਖ ਹੀ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਲੇਖਾ ਹੋਇ ਤ ਲਿਖੀਐ ਲੇਖੈ ਹੋਇ ਵਿਣਾਸੁ ॥

ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ॥ ੨੨ ॥

(ਲੇਖਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੇ ਕਰ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਏਤੇ ਕੋਸੇ ਪੈ ਹੈ ਪੁਨਾ ਏਤੇ ਬਰਖੋ ਸੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਸ੍ਰਗਾਦਿਕੋਵਤ ਮੂਰਤੀ ਵਾਲਾ ਜਾਨ ਕੇ ਦੇਸੋ ਕਾਲੇ ਸੇ ਲੇਖਾ ਹੋ ਸਕੇ। ਤਬ (ਲਿਖੀਐ) ਨਾਮ ਵੇਦ ਮੇ ਭੀ ਪਰੋਖ ਜਾਨ ਕਰ ਜਿਗ੍ਰਾਸੁਯੋ ਕੇ ਕਹਨੇ ਹੇਤ ਲਿਖੀਯੇ। ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਕੇ ਵੇਦ ਦੇਸ ਕਾਲ ਕੇ ਪਰਿਛੇਦ ਹੀਨ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕੈਸੇ ਤਿਸ ਮੇ ਲਿਖਯਾ ਜਾਵੇ ਅਰ ਦੇਸੋ ਕਾਲੇ ਸੇ ਸ੍ਰਗਵਤ ਵੇਦ ਤਿਸ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਕਰ ਕਹੇ। ਤਬ ਜੈਸੇ ਕੋਸੇ ਬਰਖੋ ਕੇ ਹਿਸਾਬ ਵਾਲਾ ਸ੍ਰਗ ਨਾਸੀ ਵਸਤੁ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਲੇਖੇ ਮੇ ਆਉਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਭੀ ਹੋਇ ਬਿਣਾਸ ਨਾਮ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਸੋ ਆਤਮਾ ਕਾ ਸੰਭਵੇ ਨਹੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੈਸਾ ਪੀਛੇ ਕੀ ਆਵੈ ਸਾ ਅਬ ਭੋਗੇ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਕੋ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਸੇ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਆਤਮਾ ਕੇ ਅਬਿਨਾਸੀ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰ ਪਰੋਖ ਕਹੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸਕੋ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਅਬਿਨਾਸੀ ਅਰ ਅਪਰੋਖ ਕਹੇ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਆਪ ਭੀ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਰੂਪ ਕਹੋ। ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਡਾ ਕਹੀਯੇ। ਅਕਾਸਵਤ ਬਿਭੁ ਵੇਦਨੇ ਆਖੀਯੇ ਨਾਮ ਕਹੀਦਾ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਵੇਦ ਤਿਸਕੋ ਆਕਾਸਵਤ ਬਜਾਪਕ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੁ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਆਪ ਹੀ ਜਾਨੇ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਸੇ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨੇ। ਐਸੇ ਵੇਦ ਤਿਸਕੋ ਸ੍ਰੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਹੇ ਹੈ। ਜੋ ਕਾਹੂ ਸੇ ਨਾ ਜਾਨਿਆ ਜਾਵੇ ਅਰ ਆਪ ਸਭਕੋ ਜਾਨੇ ਉਸਕਾ ਨਾਮ ਸ੍ਰੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੈ। ਇਸੀ ਸ੍ਰੁਤੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਤਾ ਕੇ ਬੋਧਕ 'ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਣਨਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਣਨੁ ਹੋਇ' ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨ ਹੈ॥੨੨॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੀਛੇ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਜੋ ਅਪਨਾ ਸ੍ਰੂਪ ਈਸ੍ਵਰ ਕਹਿਆ ਤਿਸ ਕੋ ਅਪਨਾ ਆਪ ਰੂਪ ਕਰ ਯਹ ਪ੍ਰਜਾ ਕਿਉ ਨਹੀ ਜਾਨਤੀਆਂ, ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸਾਲਾਹੀ ਸਾਲਾਹਿ ਏਤੀ ਸੁਰਤਿ ਨ ਪਾਈਆ ॥

(ਸਾਲਾਹੀ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਜੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸਾਲਾਹੀ ਕਹੀਯੋ ਸਾਲਾਹਣੇ ਕੇ ਯੋਗਜ ਹੈ। ਸਾਲਾਹ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਉਸਤਤੀਯੋਂ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਏਤੀ ਕਹੀਯੋ। ਇਨ ਉਤਮ ਕੁਲੋ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈਆ ਭੀ ਪ੍ਰਜਾ ਵਿਖੇ ਅਪਨਾ ਆਪ ਰੂਪ ਕਰ ਸੁਰਤਿ ਨਾਮ ਅਤੁੰਤ ਪ੍ਰੇਮ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੇ ਨ ਪਾਈਆ ਨਾਮ ਨਹੀ ਪਾਈਯੋ ਹੈ। ਇਸੀ ਕਾਰਣ ਤੇ ਉਸ ਈਸ਼ੁਰ ਕੋ ਯਹ ਜੀਵ ਰੂਪ ਪ੍ਰਜਾ ਉਤਮ ਕੁਲੋ ਮੈ ਜਨਮ ਕੇ ਭੀ ਪੁਨਾ ਜਾਨਣੇ ਕੇ ਸਾਧਨ ਪ੍ਰਮਾਣਾਦਿਕ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕੋ ਪਾਇ ਕਰ ਭੀ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਥਾਨ ਪਰਮਾਨੰਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਤਿਨਕਾ ਸ਼੍ਰੋਹ ਕਿਉ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਪ੍ਰਤਿ, ਹੇ ਸਿਖਜ! ਤਿਨ ਕੋ ਵਿਖਯੋ ਮੈ ਆਨੰਦ ਕਾ ਭਰਮ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਵਰਖਾ ਰੁਤਿ ਮੈ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮੇ ਨਦੀ ਨਾਲੇ ਪੜੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਯੇ ਭੀ ਨਿਜ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਕਰ ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖਯ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮੇ ਹੀ ਪੜੇ ਹੈ। ਯਹ ਪੜਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਮੇ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਤਕ ਹੈ-

ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਵਾਹ ਪਵਹਿ ਸਮੁੰਦਿ ਨ ਜਾਣੀਅਹਿ ॥

(ਨਦੀਆ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਵਰਖਾ ਰੁਤਿ ਮੈ ਨਦੀਆ ਅਤੇ ਕਹੀਯੋ ਔਰ ਜਹਾ ਕਹਾ ਭੂਮੀ ਮੇ ਚਲਨੇ ਵਾਲੇ ਵਾਹ ਨਾਮ ਨਾਲੇ ਰੂਪ ਜਲ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਜੈਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮੇ ਪੜੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਯੇ ਪ੍ਰਜਾ ਭੀ ਪਵਹ ਸਮੁੰਦ ਕਹੀਯੋ ਸਬਦਾਦਿ ਵਿਖਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਮੇ ਹੀ ਪੜੇ ਹੈ। ਨ ਜਾਣੀਅਹ ਕਹੀਯੋ ਨਿਜ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਰੂਪ ਅਗਯਾਨ ਕਰ। ਭਾਵ ਯਹ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕੇ ਅਗਯਾਨ ਕਰ ਵਿਖਯੋ ਮੇ ਸੁਖ ਕੇ ਭ੍ਰਮ ਸੇ ਤਿਨ ਮੇ ਹੀ ਯੇ ਜੀਵ ਸੁਖ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਨਿਜ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਪਰਮਾਨੰਦ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਤਾ ਮੇ ਪ੍ਰਵੇਸ ਨਹੀ ਕਰੇ। ਯਾ ਤੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਣਾਦੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕੇ ਹੋਤੇ ਭੀ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਥਾਨ ਨਿਜ ਰੂਪ ਮੇ ਤਿਨ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਭ ਕੀ ਦਸਾ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਜੋ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਮਾਣਾਦਿ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕੇ ਹੋਤੇ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਗੁਾਨ ਸੇ ਹੀਨ ਹੁਯੇ ਵਿਖਯ ਰੂਪ ਸਮੁੰਦਰ ਮੇ ਪੜੇ ਵਡੇ ਧਨੀ ਹੈ ਤਿਨ ਕੀ ਬੈਰਾਗਜ ਹੇਤ ਗੁਰੂ ਨਿੰਦਾ ਕਰੇ ਹੈ-

ਸਮੁੰਦ ਸਾਹ ਸੁਲਤਾਨ ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਮਾਲੁ ਧਨੁ ॥

ਕੀਤੀ ਤੁਲਿ ਨ ਹੋਵਨੀ ਜੇ ਤਿਸੁ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹਿ ॥ ੨੩ ॥

(ਸਮੁੰਦ ਇਤਿ) ਸਾਹ ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਧਨੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸੁਲਤਾਨ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸਮੁੰਦ ਉਪਮਾ ਬੋਧਕ ਪਦ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਸਮੁੰਦਰ ਸਰਬ ਨਦੀਓ ਕਾ ਸ੍ਰਾਮੀ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਜੋ ਸਾਹ ਨਾਮ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾ ਅਰ ਸੁਲਤਾਨ ਨਾਮ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜਾ ਬਹੁਤ ਜਨੋ ਕੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਕੈਸੇ ਹੈ ਜਿਨ ਕੀ ਗਿਰਹਾ ਸੇਤੀ ਨਾਮ ਬਖਸਨੇ ਹੇਤ ਜੇਬਾਦਿਕੋ ਮੈ ਗਾਠੋ ਸਾਥ ਮਾਲ ਨਾਮ ਮੋਤੀ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਮਾਲਾ ਔ ਧਨ ਨਾਮ ਰਧਯੋ ਮੋਹਰਾਦਿਕ ਹੈ ਭਾਵ ਯਾਤ੍ਰਾ ਸਮੇ ਬਹੁਤ ਅਮੋਲ ਵਸਤੂ ਖਰਚਨੇ ਔ ਬਖਸਨੇ ਹੇਤ ਅਪਨੀ ਗਿਰਾ ਮੈ ਰਖੇ ਹੈ। ਖਜਾਨੇ ਮੈ ਧਨ ਕਾ ਅਧਿਕ ਹੋਨਾ ਤੋ ਕਿਆ ਕਹੇ। ਯਦਵਾ ਕੈਸੇ ਵਹੁ ਹੈ ਜਿਨ ਕੀ ਗਿਰਹਾ ਨਾਮ ਗਿਰਾ ਅਰਥਾਤ ਹੁਕਮ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਕੇ ਸਾਥ ਹੀ ਪਸੁ ਆਦਿ ਮਾਲ ਔ ਸੁਵਰਣਾਦਿ ਧਨ ਹਾਜਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਵਹੁ ਵੈਸੇ ਭੀ ਜੇਕਰ ਵਿਖਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਕੇ ਗਿਰਨੇ ਕੇ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਹੈ। ਤਬ ਕੀਤੀ ਤੁਲਜ ਕਹੀਯੋ ਤੁਛ ਜੀਵੋ ਕੇ ਤੁਲਜ ਹੈ। ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਯਦਜਪਿ ਵੇ ਇਸ ਕਾਲ ਮੇ ਸਰਬ ਮੈ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਬਡੇ ਹੈ ਤੋ ਭੀ ਆਗੇ ਕੋ ਉਨਕੋ ਕੀਟਾਦਿ ਨਿਖਿਧ ਜੂਨਾ ਹੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਯਾ ਤੇ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਮੇ ਭੀ ਵਹੁ ਕੀਟੋ ਕੇ ਹੀ ਤੁਲਜ ਹੈ ਅਰ ਜੇਕਰ ਤਿਨ ਸਾਹੋ ਔਰ ਸੁਲਤਾਨੋ ਕੋ ਵਹੁ ਅਪਨਾ ਆਪ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਮਨਹੁ ਨ ਵੀਸਰਹ ਨਾਮ ਚਿਤ ਸੇ ਨਾ ਭੁਲੇ ਤੁਲ ਨ ਹੋਵਨੀ ਵਹੁ ਕੀਟੋ ਕੇ ਤੁਲਜ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੇ॥੨੩॥

ਜੇ ਪੁਰਖ ਸਰਬੁ ਪੀ ਅਨੰਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਅਪਨਾ ਸ੍ਰੂਪ ਜਾਨਕਰ ਤਿਸਕੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਹੈ। ਵਹੀ ਵਡੇ ਧਨੀ ਭੀ ਸਰਬ ਪ੍ਰਜਾ ਮੇ ਕੀਟ ਤੁਲਜ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਔਰ ਸਭ ਕੀਟ ਤੁਲਜ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੈ ਕੋਈ ਜਾਤਿ ਬਰਣ ਰਾਜਪਣ ਕੀ ਚਾਹ ਨਹੀ। ਕੇਵਲ ਵਿਖਯੋ ਸੇ ਵੈਰਾਗਜ ਕੀ ਚਾਹ ਹੈ। ਯਹ ਪੁਰਬ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰ ਅਬ ਜਿਸ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ 'ਨਾਨਕ ਵਡਾ ਆਖੀਐ' ਪਾਠ ਸੇ ਅਕਾਸਵਤ ਬਯਾਪਕ ਅਰ ਅਨੰਤ ਕਹਯਾ। ਵੈਰਾਗੁਵਾਨੋ ਕੋ ਤਿਸ ਅਨੰਤ ਕੇ ਗਯਾਨ ਹੇਤ ਤਾ ਮੇ ਸਿਫਤਿ ਕਹਣ ਕਰਣ ਦੇਣ ਵੇਖਣ ਸੁਣਨਾਦਿਕ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਅੰਤੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਗੁਰੁਤਾ ਕੋ ਅਨੰਤਤਾ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ-

ਅੰਤੁ ਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥

(ਅੰਤੁ ਇਤਿ) ਈਹਾ ਅੰਤ ਨਾਮ ਭੇਦ ਪਰਿਛੇਦ ਦੋਨੋ ਕਾ ਹੈ। ਭੇਦ ਜੁਦਾਪਨ ਹੈ ਪਰਿਛੇਦ ਅਲਪਪਨ ਹੈ। ਸਿਫਤੀ ਨਾਮ ਉਸਤਤੀ ਕਾ ਹੈ। ਗੁਣ ਕਥਨ ਕੋ ਉਸਤਤਿ ਕਹੇ ਹੈ ਔ ਨਿਜ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਰਗੁਣ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਨਿਰਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਗੁਣੋ ਕੇ ਨਾ ਰਹਨੇ ਸੇ ਗੁਣ ਕਥਨ ਰੂਪ ਉਸਤਤਿ ਕੋ ਤਾ ਮੇ ਸ੍ਰੂਪ ਸੇ ਨਾ ਬਣਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਸਿਫਤੀ ਕਹੀਯੋ ਉਸਤਤੀ ਸੇ ਤਾ ਮੇ ਕੋਈ ਦੇਸ ਕਾਲਾਦਿ ਰੂਪ ਅੰਤ ਨਾਮ ਪਰਿਛੇਦ ਭਾਵ ਅਲਪਪਨਾ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ। ਯਦਵਾ ਪੂਰਬ ਇਕ ਵਾਤ ਪਦ ਸੇ ਬੋਧਨ ਕੀਯੋ ਅਭੇਦ ਬੋਧਕ ਵਾਕਯਨ ਕੇ ਅਰਥ ਨਿਜ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਦੇਸ ਸੇ ਕਾਲ ਸੇ ਵਸਤੁ ਸੇ ਅੰਤ ਕਹੀਯੋ ਪਰਿਛੇਦਨ ਸਿਫਤੀ ਕਹੀਯੋ ਉਸਤਤਿ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਯਾ ਮੇ ਯਹ ਬੀਜ ਹੈ ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੁ ਪਰਿਛੇਦ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਪਰਿਛੇਦਕ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਦੇਸਾਦਿ ਪਰਿਛੇਦਹੀਨ ਵਸਤੁ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਪਰਿਛੇਦਕ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਹੇਤੁ ਗੁਣ ਕਹਨੇ ਰੂਪ ਉਸਤਤਿ ਸੇ ਦੇਸਾਦਿ ਪਰਿਛੇਦ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਮੈ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਦੇਸਾਦਿ ਪਰਿਛੇਦਹੀਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਕਾਹੂ ਰੀਤੀ ਸੈ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਯਾ ਤੇ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਨਾ ਕਰਾਵਨੇ ਸੇ ਉਸਤਤ ਸੇ ਪੂਰਣ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਦੇਸਾਦਿ ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਈਹਾਂ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ। ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਕਾਹੂ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਹੈ ਤਬ ਤਿਸ ਗੁਣ ਕਹਨੇ ਰੂਪ ਉਸਤਤਿ ਕੋ ਸੁਨਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਤਿਸ ਵਸਤੁ ਮੈ ਪ੍ਰਬਿਰਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਬਿਰਤੀ ਉਸਤਤਿ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਉਸਤਤਿ ਤਿਸ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਪ੍ਰਬਿਰਤੀ ਤਿਸ ਕੀ ਕਾਰਯ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸੋ ਪ੍ਰਬਿਰਤੀ ਰੂਪ ਕਾਰਯ ਉਸਤਤਿ ਸੇ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਕੀ ਦੇਸਾਦਿਕੋ ਸੇ ਅਵਧਿ ਮਲੂਮ ਹੋਵੇ ਤਿਸੀ ਮੇ ਕਰਾਯਾ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਜਿਸਕੀ ਅਵਧੀ ਨਾ ਮਾਲੂਮ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਮੇ ਨਹੀ ਕਰਾਯਾ ਜਾਵੇ ਔ ਨਿਜ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬ ਦੇਸੋ ਮੈ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕਾਹੂ ਦੇਸ ਮੈ ਨਾ ਹੋਨੇ ਕਰ ਤਾਂ ਦੇਸ ਸੇ ਤਿਸ ਕੀ ਅਵਧਿ ਨਹੀ ਭਾਨ ਹੋਵੇ। ਪੁਨਾ ਸਰਬ ਕਾਲੋ ਮੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਕਾਹੂ ਕਾਲ ਮੇ ਨਾ ਹੋਨੇ ਕਰ ਤਾਂ ਕਾਲ ਸੇ ਤਿਸ ਕੀ ਅਵਧਿ ਨਹੀ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਤਬਾ ਸਰਬ ਵਸਤੁਯੋਂ ਕਾ ਅਪਨਾ ਆਪ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕਾਹੂ ਵਸਤੁ ਮੇ ਤਾ ਕਾ ਭੇਦ ਨਾ ਰਹਨੇ ਕਰ ਤਾ ਵਸਤੁ ਸੇ ਤਿਸਕੀ ਅਵਧਿ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਔ ਅਵਧਿ ਭਾਨ ਹੂਏ ਬਿਨਾ ਅਵਧਿ ਕੇ ਭਾਨ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਤਾ ਮੈ ਨਹੀ ਬਨੇ। ਯਾ ਤੇ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਪਰਿਛੇਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਉਸਤਤਿ ਸੇ ਨਾ ਸਿਧ ਹੋਨੇ ਕਰ ਉਸਤਤਿ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ, ਪਰਮਸਾਰ ਪੂਰਬ ਕਥਨ ਕਾ ਯਹ ਹੈ- ਪੂਰਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਕਾਰਯ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਸੇ ਉਸਤਤਿ ਸੇ ਅਲਪ ਦੇਸ ਮੇ ਹੋਨਾ, ਅਲਪ ਕਾਲ ਮੇ ਹੋਨਾ, ਆਨ ਵਸਤੁਯੋ ਸੇ ਜੁਦਾ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਦੇਸਾਦਿ ਪਰਿਛੇਦ ਰੂਪ ਅੰਤ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਯਾ ਤੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ਅਨੰਤ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਬਿਭੁਨਿਤ੍ਰੁ ਸਰਬਾਤਮਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਸਕਾ ਉਸਤਤਿ ਸੇ ਪਰਿਛੇਦ ਤੋ ਭੀ ਤਿਸ ਕੋ ਪਰਮਾਤਮਾਦਿ ਪਦੇ ਕਾ ਵਾਚਯ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਮੇ ਵਾਚਯ ਪਨਾ ਪਰਿਛੇਦ ਹੀ ਰਹੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ- (ਕਹਣਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਾਚਯਪਨਾ ਉਨ ਵਸਤੁਯੋ ਮੇ ਰਹੇ ਹੈ ਜਿਨ ਮੈ ਸਬਦੋ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਯਾ ਜਾਤਿ ਸੰਬੰਧ ਰੂਪ ਚਾਰੋ ਨਿਮਿਤੋ ਕੋ ਲੋਕਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜਿਨ ਮੇ ਇਨ ਕੋ ਲੇ ਕੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਤਿਨ ਮੇ ਵਾਚਯਪਨਾ ਨਹੀ ਰਹੇ ਔ ਧਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਇਨ ਚਾਰੋ ਮੇ ਕੋਈ ਰਹੇ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕਹਣਿ ਨਾਮ ਪਦ ਕੋ ਵਾਚਯਪਨੇ ਸੇ ਭੀ ਤਿਸ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਪਰਿਛੇਦ ਤੋ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਜੀਵ ਸੇ ਅਭੇਦ ਮਾਨਤੇ ਹੋ ਔ ਜੀਵ ਕੀ ਵੇਦ ਮੈ ਅਗਨਿ ਸੇ ਫੁਲਿੰਗੋਵਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਉਤਪਤੀ ਮਾਨੀ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੀਵ ਸੇ ਅਭੇਦ ਮਾਨਣੇ ਕਰ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਜੀਵਵਤ ਤਾ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਹਨੀ ਹੋਵੇਗੀ। ਐਸੇ ਭਯੇ ਘਟਾਦਿਕੋਵਤ ਪੁਨਾ ਭੀ ਤਿਸ ਮੇ ਕਾਹੂ ਕਾਲ ਮੇ ਉਪਜਣਾ ਰੂਪ ਕਾਲ ਪਰਿਛੇਦ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਅੰਤੁ ਨ ਕਰਣੈ ਦੇਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥

(ਅੰਤੁ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਕਰਣ ਪਦ ਉਤਪਤੀ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਜ ! ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਜੀਵ ਕੇ ਸਾਥ ਅਭੇਦ ਮਾਨਨੇ ਕਰ ਕਰਣੇ ਨਾਮ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਘਟਾਦਿਕੋਵਤ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਕਾਲ ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ। ਯਹ ਅਖਰਾਰਥ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਬਚਨ ਜੀਵ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਤਾਏ ਹੈਂ ਸੋ ਉਤਪਤੀ ਨਹੀ ਕਹੇ ਕੇਵਲ ਉਪਾਧੀ ਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨਾ ਕਹੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਨਾ ਮਾਨੇ ਤਬ ਜੀਵ ਕੋ ਅਜ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਬਜਰਥ ਹੋਵੇਗੇ। ਅੰ ਅਜ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਬਜਰਥ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਜੀਵ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਨਾ ਸਿਧ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਿਸਕੇ ਸਾਥ ਅਭੇਦ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਕਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਭੀ ਨਹੀ ਬਨੇ। ਯਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਉਪਜਣਾ ਰੂਪ ਕਾਲ ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀ ਬਨੇ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਬਨੋ ਤਿਸ ਮੇ ਕਾਹੂ ਕਾਲ ਮੇ ਉਪਜਣਾ ਰੂਪ ਕਾਲ ਪਰਿਛੇਦ ਤੋਂ ਭੀ ਏਕ ਦਾਨ ਦੇਵੇ ਹੈ ਏਕ ਲੇਵੇ ਹੈ ਅੰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਭ ਦਾਨੀਯੋ ਕੋ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਵੇਦ ਮੈ ਕਹਨੇ ਸੇ ਪੁਨਾ 'ਇਕਿ ਦਾਤੇ ਇਕਿ ਭੇਖਾਰੀ ਜੀ' ਤਬਾ 'ਇਕੁ ਦਾਤਾ ਸਭ ਹੈ ਮੰਗਾ॥' ਐਸੇ ਆਗੇ ਕੋ ਨਿਜ ਬਾਨੀ ਮੈ ਕਹਨੇ ਸੇ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ- (ਦੇਣਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖ! ਏਕ ਪੁਰਖ ਕੇ ਦੇਨੇ ਰੂਪ ਅੰ ਏਕ ਕੇ ਲੇਨੇ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੇ ਵਾ ਸਰਬ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਲੇਨੇ ਰੂਪ ਅੰ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਦੇਨੇ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਅੰਤ ਨਾਮ ਵਸਤੁ ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਵੇਦ ਸਰਬ ਭੂਤੋ ਮੈ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਬ੍ਰਜਾਪਕ ਕਹੇ ਹੈ, ਪੁਨਾ 'ਤੂੰ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਜੀ ਹਰਿ ਏਕੋ ਪੁਰਖੁ ਸਮਾਣਾ॥' ਐਸੇ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮਾਯਾ ਰਚਿਤ ਦੇਹ ਉਪਾਧੀਯੋ ਸੇ ਪਰਸਪਰ ਜੀਵੋ ਕਾ ਅੰ ਜੀਵ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਭੇਦ ਰਹੇ ਭੀ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਭੇਦ ਨਹੀ। ਯਹੀ ਪੁਰਬ ਕਹੇ ਭੇਦ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨੋ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਨ ਕਾ ਭੀ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਿਰਬਾਹ ਹੋਨੇ ਤੇ ਅਬੇਦ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨੋ ਸਾਥ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀ ਯਹ ਸਾਰ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੁਰਬ ਆਤਮਾ ਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਦੇਖਨੇ ਹੇਤ 'ਗਾਵੀਐ ਸੁਣੀਐ ਮਨਿ ਰਖੀਐ ਭਾਉ॥' ਐਸੇ ਕਹਿਆ ਪੁਨਾ ਵੇਦ ਭੀ ਆਤਮਾ ਦ੍ਰਸ਼੍ਟ੍ਰ ਹੈ, ਸ਼੍ਰੋਤਬ੍ਰਜ ਹੈ, ਮੰਤ੍ਰ ਬ੍ਰਜ ਹੈ ਐਸੇ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਦ੍ਰਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦ੍ਰਸ਼੍ਟ੍ਰ, ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰ, ਮੰਤ੍ਰਾ ਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਸੇ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਸਚਾ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਸਿਧ ਹੋਨੇ ਸੇ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਕੀ ਹੀਨਤਾ ਰੂਪ ਅਨੰਤਤਾ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਅੰਤੁ ਨ ਵੇਖਣਿ ਸੁਣਣਿ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਿਆ ਮਨਿ ਮੰਤੁ ॥

(ਅੰਤੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਪੁਰਬ ਕਹੇ ਹਮਾਰੇ ਬਚਨ ਅਰ ਵੇਦ ਬਚਨ ਦ੍ਰਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦ੍ਰਸ਼੍ਟ੍ਰ ਰੂਪ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਕਰੇ ਕਿੰਤੁ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਏਕਤਾ ਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੇਤ ਸੁਵਣਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਕਾ ਵਿਧਾਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਦ੍ਰਸ਼੍ਟ੍ਰ ਪਦ ਸੇ ਕਹੇ ਏਕਤਾ ਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਵੇਖਣ ਸੇ ਜੀਵ ਵੇਖਣ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪਰਮਾਤਮਾ ਵੇਖਣੇ ਯੋਗਯ ਹੈ। ਐਸੇ ਜੀਵ ਪਰਮਾਤਮ ਵਸਤੁਯੋਂ ਕਾ ਦ੍ਰਸ਼੍ਟ੍ਰ ਦ੍ਰਸ਼੍ਟ੍ਰ ਰੂਪ ਸੇ ਭੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ। ਉਲਟਾ ਭੇਦ ਕਾ ਹੇਤੁ ਅਗਯਾਨ ਵੇਖਣ ਸੇ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਕਰ ਤਿਸ ਅਗਯਾਨ ਜਨਜ ਉਪਾਧੀਯੋ ਸੇ ਸਿਧ ਹੂਆ ਕਲਪਤ ਰੂਪ ਭੇਦ ਭੀ ਸਾਥ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਅਭੇਦ ਕੇ ਵੇਖਣ ਸੇ ਅੰਤੁ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਤੈਸੇ ਤਿਸ ਅਭੇਦ ਕੇ ਸੁਣਨਿ ਨਾਮ ਸੁਵਣ ਸੇ ਭੀ 'ਅੰਤੁ, ਨਾਮ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਮੰਤੁ ਨਾਮ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਮਨਿ ਨਾਮ ਮਨਨ ਸਾਧਨ ਸੇ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰਾ ਮੰਤ੍ਰ ਬ੍ਰਜ ਭਾਵ ਸੇ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਨਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ। ਯਹ ਤੋ ਕਿਆ ਨਾਮ ਕੈਸੇ ਕਹੇ ਭਾਵ ਯਹ ਅਭੇਦ ਕੇ ਮਨਨ ਸੇ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਹੀ ਕਹਿ ਸਕਤੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੈ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਜਾਨਤਾ ਹੋ, ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਮੈ ਗਯਾਤਾ, ਜਾਨਨਾ ਗਯਾਨ, ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਗੋਯ ਐਸੇ ਮੇਰੇ ਗਯਾਨ ਕਾ ਸਿਧ ਕੀਤਾ। ਮੇਰੇ ਕੋ ਮਹਾਵਸਤੁ ਭੇਦ ਵਾਲਾ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਕਾ ਆਕਾਰ ਭਾਸੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਆਪ ਕੈਸੇ ਕਹਤੇ ਹੈ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਨਹੀ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕੀਤਾ ਆਕਾਰੁ ॥ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਪਾਰਾਵਾਰੁ ॥

(ਅੰਤੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਜਿਸ ਤੇਰੇ ਗਿਆਨ ਕਾ ਕੀਤਾ ਨਾਮ ਕੀਆ ਹੁਯਾ ਗਿਆਤਾ ਗਿਆਨ ਗੋਯ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਕਾ ਆਕਾਰ ਤੇਰੇ ਕੋ ਭਾਸੇ ਹੈ ਸੋ ਅਦੁਤੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤੇਰੇ ਕੋ ਹੀ ਭਾਸੇ। ਹਮਕੋ ਤੋ 'ਨਾਨਕ ਏਵੈ ਜਾਣੀਐ ਸਭੁ ਆਪੇ ਸਚਿਆਰੁ॥' ਇਸ ਪੀਛੇ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸਰਬ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ ਅਦੁਤੀ ਵਸਤੁ ਕੇ ਗਿਆਨ ਯੁਕਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਕਹੀਯੋ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰੁ ਭੀ ਭੇਦ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਤੇਰੇ ਕੋ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਉਪਾਧਿ ਭੇਦ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਯਥਾਰਥ ਨਹੀ ਭ੍ਰਮ ਰੂਪ ਹੈ। ਐਸੇ ਸਿਖੜ ਕੋ ਭਾਨ ਹੋਤੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਭੇਦ ਕੋ ਭ੍ਰਮ ਰੂਪ ਕਹ ਕਰ ਬੁਨੀਖਨਨ ਨਜਾਯ ਸੇ ਪੁਨਾ ਅਪਨੈ ਮੈ ਭੇਦ ਕਾ ਸਰਬ ਥਾਨਾ ਭਾਨ ਹੋਨਾ ਕਹੇ-

(ਅੰਤੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮ ਪਾਰਾਵਾਰ ਨਾਮ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਮਹਾਸਾਗਰ ਹੈ ਔ ਹਮਾਰੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਤਿਸਕੇ ਆਕਾਰ ਹੋ ਰਹੀ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਮੁੰਦਰ ਕੀ ਥਾਹ ਲੇਨੇ ਗਈ ਲਵਣ ਕੀ ਪੁਤਰੀਵਤ ਤਤ ਸ੍ਰੂਪ ਹੋ ਜਾਨੇ ਸੇ ਹਮਕੋ ਵਹੁ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਪੈ ਨਾਮ ਵਹੁ ਤੇਰੇ ਕੋ ਦਿਖਾਈ ਦੇਤਾ ਭੇਦ ਹਮਕੋ ਸਰਬਥਾ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਰਬਗੜ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਜੀਵ ਭਿੰਨ ਹੋਨੇ ਕੇ ਯੋਗੜ ਹੈ, ਅਲਪਗ ਹੋਨੇ ਸੇ ਐਸੇ ਅਨੇਕਵਾਦੀ ਭੇਦ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਆਪ ਕੈਸੇ ਕਹਤੇ ਹੈ ਹਮਕੋ ਭੇਦ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ-

ਅੰਤ ਕਾਰਣਿ ਕੇਤੇ ਬਿਲਲਾਹਿ ॥ ਤਾ ਕੇ ਅੰਤ ਨ ਪਾਏ ਜਾਹਿ ॥

(ਅੰਤੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਅੰਤ ਕਾਰਨ ਨਾਮ ਜੀਵ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਭੇਦ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ ਅਨੇਕ ਵਾਦੀ ਬਿਲਲਾਹ ਨਾਮ ਭੇਦ ਕੇ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਅਨੇਕ ਯੁਕਤੀਯੋਂ ਕਾ ਬਾਣੀ ਸੇ ਬਿਸਤਾਰਨਾ ਰੂਪ ਬਿਰਲਾਪ ਕਰੇ ਹੈ। ਪਰੰਤੁ ਤਿਨ ਯੁਕਤੀਯੋਂ ਸੇ ਜੀਵ ਕਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੇ ਅੰਤ ਤਿਨ ਕੋਨ ਪਾਏ ਜਾਹ ਨਾਮ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਜੋ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਯੋ ਕੋ ਮਾਨੇਗਾ ਤਿਸ ਕੋ ਦੰਡ ਹੈ 'ਜਬ ਇਨਿ ਕਿਛੁ ਕਰਿ ਮਾਨੇ ਭੇਦਾ॥ ਤਬ ਤੇ ਦੂਖ ਡੰਡ ਅਰੁ ਖੇਦਾ॥' ਇਤਿਜਾਦਿ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਆਪਸ ਮੇ ਭੇਦ ਨਾ ਜਾਨ ਏਕ ਜਾਨੇ ਤਿਸ ਕੋ ਬੇਦਾਦਿ ਬਚਨ ਕਿਆ ਫਲ ਮਿਲਨਾ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਏਹੁ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣੈ ਕੋਇ ॥ ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ ॥

(ਏਹੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਅਦੁਤੀ ਰੂਪ ਜੋ ਅਪਨਾ ਆਪ ਹੈ ਤਿਸ ਮੇ ਅਨੇਕਵਾਦੀਯੋਂ ਕਾ ਮਿਥੜਾ ਮਾਨਾ ਹੂਆ ਜੋ ਏਹੁ ਅੰਤ ਨਾਮ ਭੇਦ ਤਿਸਕੋ ਜੋ ਗੁਰੁ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦੁਆਰਾ ਏਕ ਜਾਨ ਕਰ ਨਾ ਜਾਣੇ ਤਿਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਬੇਦ ਗੁਰੁ ਬਚਨੇ ਸੇ ਬਹੁਤਾ ਕਹੀਐ ਨਾਮ ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮਪੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਕਹੀਯੋ ਹੈ ਅਰਥਾਤ ਤਿਸਕੋ ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮਪੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹੇ ਹੈ। ਕੋਨ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ ਇਸ ਇਛਾ ਮੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਜਾਨਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਅਰਥ ਸੇ ਯਹ ਬੇਦ ਬਚਨ ਪੜੇ ਗੁਰ- (ਬਹੁਤਾ ਇਤਿ) ਬਹੁਤਾ ਅਰ ਬ੍ਰਹਮ ਸਬਦ ਏਕ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਬਹੁਤਾ ਹੋਇ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਹ ਬੇਦ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ ਤਥਾ ਹਰਿ ਹਰਿ ਏਕ ਸਮਾਨ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ॥' 'ਜਬ ਇਸ ਤੇ ਸਭ ਬਿਨਸੇ ਭਰਮਾ॥ ਭੇਦੁ ਨਾਹੀ ਹੈ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮਾ॥' ਇਤਿਜਾਦਿ ਨਿਜ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਹੀ ਭੇਦ ਨਾ ਦੇਖਨੇ ਕਾ ਫਲ ਮਿਲੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੀ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪਤਾ ਕਿਆ ਜਾਗ੍ਰੂਤ ਸੁਥਾਨ ਹੈ ਵਾ ਸੁਖਨ ਸੁਖੁਪਤੀ ਮੈ ਕੋਉ ਏਕ ਸੁਥਾਨ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ-

ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਉਚਾ ਥਾਉ ॥ ਉਚੇ ਉਪਰਿ ਉਚਾ ਨਾਉ ॥

(ਵਡਾ ਇਤਿ) ਵਡਾ ਸਾਹਿਬੁ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਪਕ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰਾਮੀ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਨਿਜ ਰੂਪ ਉਚਾ ਥਾਉ ਨਾਮ ਤੁਰੀਆ ਚੈਤਨੜ ਰੂਪ ਚੌਥਾ ਸੁਥਾਨ ਹੈ। ਅਸਤ ਜੜ ਦੁਖ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬਿਨਾਸੀ ਔ ਤੁਛ ਰੂਪ ਜਾਗ੍ਰੂਤਾਦਿਕ ਤੀਨੋ ਮੈ ਕੋਈ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਉਸ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਚੌਥੇ ਸ੍ਥਾਨ ਕਾ ਗਯਾਨ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਵੈਸੇ ਨਾਮ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ- (ਉਚੇ ਉਪਰਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਸਰਬ ਸੇ ਉਚਾ ਸ੍ਥਾਨ ਜੋ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਹੈ ਤਿਸ ਉਚੇ ਉਪਰਿ ਕਹੀਯੋ ਤਿਸ ਅਸਥਾਨ ਪਰ ਭਾਵ ਤਿਸ ਸ੍ਥਾਨ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਜੋ 'ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ ਹਰਿ ਰੂਪੁ ਨਦਰੀ ਆਇਆ॥' ਇਤਿਜਾਦਿ ਬਿਧਿ ਬਚਨ ਰੂਪ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਉਚਾ ਹੋਇ ਸਰਬ ਨਾਮੋ ਸੇ ਉਚੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਉਤਮ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋ ਸੇ ਉਸ ਤੁਰੀਆ ਅਸਥਾਨੋ ਕੋ ਜਾਨੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਗਯਾਨ ਕਾ ਹੋਨਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸਰੂਪ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹ ਕਰ, ਅਬ ਮੁਕਤੀ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ ਹੈ-

ਏਵਡੁ ਉਚਾ ਹੋਵੈ ਕੋਇ ॥ ਤਿਸੁ ਉਚੇ ਕਉ ਜਾਣੈ ਸੋਇ ॥

(ਏਵਡੁ ਇਤਿ) ਏਵਡੁ ਉਚਾ ਕਹੀਯੋ ਜਿਤਨਾ ਵਡਾ ਉਚਾ ਪੀਛੇ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਇਤਨਾ ਉਚਾ ਭਾਵ ਤੁਰੀਆ ਸਰੂਪੁ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋਵੇ। ਕੋਇ ਨਾਮ ਕੋਈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜੋ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਸੋ ਗੁਾਨ ਸੇ ਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਕਹੇ-

(ਤਿਸੁ ਇਤਿ) ਤਿਸ ਉਚੇ ਕਉ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਜਾਨੇ ਸੋਇ ਨਾਮ ਵਹੀ ਤੁਰੀਆ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਪੈ 'ਗੁਰਿ ਸਬਦੁ ਦ੍ਰਿੜਾਇਆ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਦੁਤੀਅ ਗਣੇ ਸੁਖ ਹੋਉ॥' ਇਤਿਜਾਦਿਕ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਹੈ॥ ਅਬ ਜਿਸਕੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੈ ਭਗਤੀ ਹੈ ਅਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸਮਾਨ ਗੁਰੂ ਮੈ ਭਕਤੀ ਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਯਹ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਦਾਤ ਤਿਨ ਦੇਨੋ ਸੇ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਜਾਣੈ ਆਪਿ ਆਪਿ ॥ ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਕਰਮੀ ਦਾਤਿ ॥ ੨੪ ॥

(ਜੇ ਇਤਿ) ਆਪਿ ਪਦ ਆਤਮਾ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਈਸ਼ਰ ਕਾ, ਜੀਵ ਕਾ, ਅੰਤਾਕਰਣ ਕਾ ਸਭ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਕਹੀਯੋ ਜਿਤਨਾ ਵਡਾ ਸੁਧ ਕੀਆ ਹੁਯਾ ਈਸ਼ਰ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਆਪਿ ਨਾਮ ਅਪਨਾ ਸਰੂਪੁ ਕਰ ਜਾਣੇ, ਆਪਿ ਨਾਮ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੇ ਜਾਣੇ ਹੈ॥ ਤਿਨਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ- ਇਸ ਜਾਨਣੇ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਕੀ ਦਾਤਿ ਨਾਮ ਦੇਨਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕਰ ਨਦਰੀ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗੁਾਨੀ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਕਰਮੀ ਕਹੀਯੋ ਭਗਤੀ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਕਰ ਜਗਤ ਰੂਪ ਕਰਮ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਹੇ ਹੈ ਅੱਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ॥੨੪॥ ਜਿਸ ਕਰਮ ਸੇ ਈਸ਼ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਕਰਮੀ ਹੈ, ਉਸ ਜਗਤ ਰੂਪ ਕਰਮ ਕੀ ਬਖਾਯਾ ਕਰੇ ਗੁਰੂ-

ਬਹੁਤਾ ਕਰਮੁ ਲਿਖਿਆ ਨਾ ਜਾਇ ॥ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਤਿਲੁ ਨ ਤਮਾਇ ॥

(ਬਹੁਤਾ ਇਤਿ) ਜੋ ਮਦਾਰੀ ਕੀ ਮਾਯਾਵਤ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਮਾਯਾ ਸੇ ਰਚਿਆ ਬਹੁਤਾ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਜਗਤ ਰੂਪ ਕਰਮੁ ਹੈ। ਵਹੁ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀ ਜਾਵੇ ਵਾ ਜੈਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਮਾਯਾ ਕਾ ਸਤ ਰੂਪ ਸੇਵਾ ਅਸਤ ਰੂਪ ਸੇਵਾ ਉਭਯ ਰੂਪ ਸੇ ਸਰੂਪੁ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀ ਜਾਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਤਿਸ ਮਾਯਾ ਕੇ ਕਾਰਯ ਜਗਤ ਕਾ ਭੀ ਸਤ ਆਦਿਕ ਰੂਪੋ ਸੇ ਸਰੂਪੁ ਲਿਖਿਆ ਨਹੀ ਜਾਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਜੋ ਕਰਮ ਕੋਈ ਕਰੇ ਹੈ ਤਿਸ ਸੇ ਫਲ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਗਤ ਰੂਪ ਕਰਮ ਕੋ ਈਸ਼ਰ ਕੋਨ ਫਲ ਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਰਚੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

(ਵਡਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਉਪਾਸਕੋ ਕੀ ਇਛਾਨੁਸਾਰ ਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਹਿਰਨਜਗਰਭ ਕੋ ਭੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਬੇਦਾਦਿ ਬਿਦਯਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਨਿਖਲ ਦਾਨੀਯੋ ਸੇ ਵਡੇ ਦਾਤਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਤਿਲੁ ਨਾਮ ਤਨਕ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਨ ਤਮਾਇ ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਕੋ ਇਸ ਵਾਚਨਾ ਸੇ ਯਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਐਸੀ ਇਛਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਵੇਦ ਈਸ਼ਰ ਕੋ ਆਪਤ ਕਾਮ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਜਗਤ ਈਸ਼ਰ ਕਾ ਕਰਮ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਕੀ ਰਚਨਾ ਸੇ ਈਸ਼ਰ ਕੋ ਕੁਛ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੀ ਇਛਾ ਨਹੀ। ਯਹ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਕਈ ਕਾਰਯੋ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਕਰ ਈਸ਼ਰ ਕੋ ਵਡਾ ਦਾਤਾ ਕਹਯਾ ਪਾਠ ਮੇ ਦਾਤਾਪਨ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕੇਤੇ ਮੰਗਹਿ ਜੋਧ ਅਪਾਰ ॥

(ਕੇਤੇ ਇਤਿ) ਜੋਧ ਨਾਮ ਈਹਾਂ ਭਾਰੀ ਤਪ ਕਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਸਕਾਮੀ ਪੁਰਖ ਅਪਨੀ ਕਾਮਨਾ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਜੋਧ ਅਪਾਰ ਨਾਮ ਭਾਰੀ ਤਪ ਕਰ ਮੰਗਹਿ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਬਾਛਿਤ ਫਲੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਈਸ੍ਰਰ ਪੈ ਯਾਚਨਾ ਕਰੇ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਨਿਸਕਾਮ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਈਸ ਦੁਖ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੇਤ ਗਯਾਨ ਕਾ ਹੇਤੂ ਰੂਪ ਬੀਚਾਰ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਜਿਨ ਕੀ ਗਣਤੀ ਨਹੀ ਆਵੇ ਯਹ ਕਹੇ-

ਕੇਤਿਆ ਗਣਤ ਨਹੀ ਵੀਚਾਰੁ ॥

(ਕੇਤਿਆ ਇਤਿ) ਕੇਤਿਆ ਅਨੇਕ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਣੇ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਕਾ ਹੇਤੂ ਰੂਪ ਬੀਚਾਰ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਈਸ ਜਿਨ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੀ ਭੂਤ ਭਵਿਖਯਤ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਮੇ ਹੋਨੇ ਤੇ ਗਣਤ ਨਹੀ ਨਾਮ ਸੰਖਯਾ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਯਦ੍ਯਪਿ 'ਕੋਟਿ ਮਧੇ ਕੋ ਵਿਰਲਾ ਸੇਵਕੁ' ਪੁਨਾ 'ਜਗ ਮਹਿ ਉਤਮ ਕਾਢੀਅਹਿ ਵਿਰਲੇ ਕੇਈ ਕੇਇ॥' ਇਤਿਯਾਦਿ ਵਚਨੇ ਸੇ ਵਹੁ ਥੋੜੇ ਹੈਂ। ਐਸੇ ਤਿਨਕੀ ਗਿਣਤੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਥਾਪਿ ਤਿਨ ਤੁਕੋਂ ਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਗਯਾਨੀ ਲਿਖੇ ਹੈ ਅਰ ਈਹਾਂ ਗਯਾਨ ਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨੇਕ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਗਯਾਨੀ ਤਿਨ ਮੇ ਕੋਈ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਅਨੇਕ ਪੁਸਪੋ ਮੇ ਫਲ ਸਿਧੀ ਥੋੜਿਓ ਮੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਠੋ ਕਾ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀ। ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸਤੋ ਗੁਨੀ ਬਿਚਾਰਵਾਨੋ ਪ੍ਰਤਿ ਈਸ੍ਰਰ ਕੋ ਸੁਭ ਫਲੋ ਕਾ ਦਾਤਾਪਨ ਕਹ ਕਰ, ਅਬ ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਬਿਚਾਰਹੀਨੋ ਪ੍ਰਤਿ ਅਸੁਭ ਫਲੋ ਕਾ ਦਾਤਾਪਨ ਕਹੇ ਹੈ-

ਕੇਤੇ ਖਪਿ ਤੁਟਹਿ ਵੇਕਾਰ ॥

(ਕੇਤੇ ਇਤਿ) ਖਪਿ ਖਚਿਤ ਹੋਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਵੇਕਾਰ ਪਦ ਈਹਾਂ ਖਟ ਬਿਕਾਰੋਂ ਮੈ ਮਰਣ ਰੂਪ ਬਿਕਾਰ ਪਰ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਕਈ ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਬਿਚਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਜਨ ਖਪਿ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਕੋ ਬੰਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਵਿਖਯੋ ਮੇ ਖਚਿਤ ਹੋਕਰ ਜਬ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰੀਰ ਮੇ ਭੋਗ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਤਬ ਦੇਹ ਕੇ ਮਰਣ ਵਿਕਾਰ ਸੇ ਅੰਨਯ ਜੋਨੀ ਮੈ ਜਾਣੇ ਹੇਤ ਇਸ ਜਨਮ ਸੇ ਤੁਟਹ ਨਾਮ ਟੂਟ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਭਾਵ ਪੂਰਬ ਸਰੀਰ ਕੋ ਛੋਡਕੇ ਔਰ ਸਰੀਰ ਮੈ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਨਕੇ ਮੰਦ ਕਰਮੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਈਸ੍ਰਰ ਤਿਨਕੋ ਨਿਖਿਧ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਨਿਖਿਧ ਸਰੀਰ ਦੇਵੇ ਹੈ॥ ਨਿਖਿਧ ਸਰੀਰ ਲੇ ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣੋ ਸੇ ਅਸੁਰ ਸ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਜੋ ਨਿਖਿਧ ਕਰਮ ਕਰੇ ਹੈ ਨਿਸਾਨੀ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਕਹੇ-

ਕੇਤੇ ਲੈ ਲੈ ਮੁਕਰੁ ਪਾਹਿ ॥

(ਕੇਤੇ ਇਤਿ) ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਕਿਤਨੇ ਪੁਰਖ ਧਨੀ ਲੋਕੋ ਸੇ ਚਿਣ ਲੇ ਲੇ ਕਰ ਜਬ ਵਹੁ ਮਾਗੇ ਹੈ, ਤਬ ਹਮਨੇ ਤੁਮਾਰਾ ਕੁਛ ਨਹੀ ਲੀਆ ਐਸੇ ਮੁਕਰ ਪੜੇ ਹੈ। ਭਾਵ ਲੇ ਕਰ ਨਹੀ ਲੀਆ ਐਸੇ ਮਿਥਯਾ ਭਾਖਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੰਦ ਕਰਮ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਈਸ੍ਰਰ ਤਿਨ ਦੋ ਗੁਣੋ ਸੇ ਅਸੁਰ ਸੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਮਿਥਯਾ ਭਾਖਣ ਪਰ ਬੰਚਨਾਦਿ ਅਸੁਰ ਸੰਪਦਾ ਕੀ ਹੀ ਦਾਤ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਦੋ ਗੁਣੋ ਵਾਲੇ ਅਸੁਰੋਂ ਕੀ ਦਸਾ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਕੇਵਲ ਤਮੋ ਗੁਣ ਸੇ ਪਸੁਯੋਂ ਤੁਲਯ ਆਚਾਰ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੀ ਦਸਾ ਕਹੇ ਹੈ-

ਕੇਤੇ ਮੂਰਖ ਖਾਹੀ ਖਾਹਿ ॥

(ਕੇਤੇ ਇਤਿ) ਸਾਸਤ੍ਰਜਨਯ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੀਨ ਹੋਨਾ ਵਾ ਲੌਕਿਕ ਬਜਵਹਾਰ ਖਾਨ ਪਾਨ ਬੈਠਨ ਬੋਲਨਾਦਿਕੋ ਕੀ ਬੁਧੀ ਸੇ ਹੀਨ ਹੋਨਾ ਮੂਰਖਤਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਮੂਰਖਤਾ ਵਾਲੇ ਕਈ ਮੂਰਖ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਮਾਰਗ ਸੇ ਗਿਰਾ ਦੇਨੇ ਸੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਖਾਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋ ਖਾਹੀ ਨਾਮ ਵਿਖਯ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਅਤ੍ਰੰਤ ਚਾਉ ਸੇ ਖਾਹ ਨਾਮ ਭੋਗੇ ਹੈ। ਅਰ ਯਹ ਨਹੀ ਜਾਨੇ ਜੋ ਹਮ ਕੋ ਹੀਯੇ ਵਿਖੇ ਖਾਤੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਕਿਤਨੇ ਮੂਰਖ ਵਾਰੰਵਾਰ ਅਨੇਕ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਖਾਨੇ ਮੇ ਹੀ ਫਸੇ ਰਹਤੇ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਕ ਮੈ ਔ ਪਰਲੋਕ ਮੈ ਜੋ ਲਾਭ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਨਹੀ ਸੰਗ੍ਰਹਿ ਕਰਤੇ। ਵਰਤਮਾਨ ਜਨਮ ਮੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਆਸੂਰ ਸੰਪਤ ਵਾਲੇ ਅਸੂਰੇ ਕੀ ਦਸਾ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਵੈਰਾਗਜ ਹੇਤ ਪੂਰਬ ਜਨਮੋ ਵਿਖੇ ਜਿਨੋ ਨੇ ਖੋਟੇ ਕਾਮ ਕੀਏ ਹੈ ਤਿਨਕੋ ਫਲ ਕਹੇ ਹੈ-

ਕੋਤਿਆ ਦੂਖ ਭੂਖ ਸਦ ਮਾਰ ॥

(ਕੋਤਿਆ ਇਤਿ) ਕੋਤਿਆ ਨਾਮ ਕਿਤਨਿਆ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਵਿਖੇ ਪਾਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਪੀ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਇਸ ਜਨਮ ਵਿਖੇ ਦੂਖ ਨਾਮ ਮਨ ਮੇ ਦੁਖ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਉਨ ਹੀ ਕਰਮੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਅਨ ਜਲ ਨਾ ਮਿਲਨੇ ਸੇ ਭੁਖੇ ਤਿਹਾਏ ਰਹੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਉਨ ਹੀ ਕਰਮੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਬਾਲਕ ਅਵਸਥਾ ਮੇ ਮਾਤਾ ਕ੍ਰਿਤ ਤਾੜਨ ਸਹਾਰੇ ਹੈ। ਯੁਵਾ ਅਵਸਥਾ ਵਿਖੇ ਚੋਰੀ ਆਦਿਕ ਕੁਕਰਮ ਕਰਨੇ ਸੇ ਰਾਜਾਦਿ ਕ੍ਰਿਤ ਤਾੜਨ ਸਹਾਰੇ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਧ ਅਵਸਥਾ ਮੇ ਕਾਹੂ ਕਾਮ ਕੇ ਲਾਇਕ ਨਾ ਰਹਨੇ ਸੇ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕੋ ਸੇ ਝਿੜਕਨਾ ਰੂਪ ਤਾੜਨਾ ਸਹਾਰੇ ਹੈ। ਮਰਣ ਕਾਲ ਮੇ ਫਾਹੀਆਂ ਗੁਰਜਾਂ ਸੇ ਯਮ ਕੀ ਤਾੜਨਾ ਕੋ ਸਹਾਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਨ ਮੰਦ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਸਦਾ ਮਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਦ ਮਾਰ ਲਿਖੀ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜੇ ਤੁਕ ਅਤੰਤ ਤਮੇ ਗੁਣੀ ਪਸੂ ਜੂਨੀ ਪਰ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕੋਤੇ ਪਸੂਆਂ ਕੋ ਦੁਖ ਔ ਭੁਖ ਔ ਸਰਬਦਾ ਮਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਜੈਸੇ ਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਸੁਭਗਤੀ ਤੂੰ ਦੇਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਅਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਅਸੁਭ ਭਗਤੀ ਭੀ ਤੂੰ ਹੀ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਏਹਿ ਭਿ ਦਾਤਿ ਤੇਰੀ ਦਾਤਾਰ ॥

(ਏਹਿ ਭੀ ਇਤਿ) ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਜੈਸੇ ਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਦੇਵ ਜੋਨੀ ਮੈ ਮੁਖ ਔ ਮਿਸ੍ਰਤ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਮਨੁਖ ਜੂਨੋ ਮੈ ਸੁਖ ਦੁਖ ਔ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਸੁਭ ਬਿਚਾਰ ਤੂ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਨਿਖਿਧ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਪਸੂ ਆਦਿਕ ਜੂਨੋ ਮੈ ਦੁਖ ਭੁਖਾਦਿਕ ਭੀ ਤੂਹੀ ਦੇਵੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਦੇਵੇ ਏਹ ਭੀ ਤੇਰੀ ਦਾਤ ਹੈ। ਐਸੇ ਸਨਮੁਖ ਕਰ ਕਹਤੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪ੍ਰਤਿ ਜੇਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਕਹੇ ਮੈ ਤੋ ਸੰਪੂਰਣ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਹੀ ਦੇਤਾ ਹੋ, ਕਰਮ ਔ ਤਿਨਕੇ ਫਲੋ ਮੈ ਕਰਤਾ ਭੋਕਤਾਪਨ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਰੂਪ ਬੰਧਨ ਨਹੀ ਦੇਤਾ। ਯਾ ਤੇ ਏਹ ਭੀ ਦਾਤ ਤੇਰੀ ਐਸੇ ਮੇਰੇ ਕੋ ਤਿਨਕਾ ਦਾਤਾ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਕਹੇ ਹੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਬੰਦਿ ਖਲਾਸੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ ॥

(ਬੰਦਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ੂਰ ਬੰਦ ਨਾਮ ਅਗਯਾਨ ਕਾ ਕੀਆ ਬੰਧ ਔ ਖਲਾਸੀ ਨਾਮ ਅਗਯਾਨ ਕੇ ਅਭਾਵ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਬੰਧ ਸੇ ਛੁਟਨਾ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਭਾਣੈ ਹੋਇ ਕਹੀਯੇ ਤੇਰੀ ਇਛਾ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤੇਰੀ ਇਛਾ ਸੇ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਅਥਵਾ ਇਛਾ ਗਯਾਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਭਾਣੈ ਪਦ ਸੇ ਈਹਾਂ ਗਯਾਨ ਲੈਨਾ। ਯਾ ਤੇ ਜੀਵੋ ਕੋ ਬੰਧ ਔ ਮੁਕਤੀ ਤੇਰੇ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਗਯਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਰੀਤੀ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੋਨੇ ਕੀ ਯਹ ਹੈ- ਚੇਤਨ ਮੇ ਮਾਯਾ ਅਪਨੇ ਮੇਲ ਸੇ ਸਕਲ ਕਾਰਯੋ ਸੇ ਪਹਲੇ ਅਪਨੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਕੋ ਰਚੇ ਹੈ। ਜਿਸਕਾ ਨਾਮ ਮਹਤਤ੍ਵ ਹੈ। ਤਾ ਸੇ ਉਤਰ ਏਕ ਮੈ ਬਹੁਤ ਹੋਵੇ ਐਸੀ ਇਛਾ ਕੋ ਰਚੇ ਹੈ। ਸਾਂਖ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਮਹਤਤ੍ਵ ਇਸਕੋ ਮਾਨੇ ਹੈ। ਇਸ ਇਛਾ ਸੇ ਉਤਰ ਮਾਯਾ ਤ੍ਰਿਧਾ ਹੰਕਾਰ ਸੇ ਲੇ ਕਰਮ ਫਲੋ ਕੇ ਭੋਗ ਹੇਤ ਸੰਪੂਰਨ ਅਸੁਭੂਲ ਜਗਤ ਕੋ ਰਚੇ ਹੈ। ਜਗਤ ਕੋ ਰਚ ਕੇ ਗਯਾਨਹੀਨ ਜੀਵੋ ਕੋ ਅਪਨੇ ਅਧੀਨ ਕਰ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਮੈ ਅਪਨਾ ਆਪ ਮਾਨਨਾ ਰੂਪ ਮਿਥਯਾ ਗਯਾਨ ਉਪਜਾਵੇ ਹੈ ਔ ਮਿਥਯਾ ਗਯਾਨ ਉਪਜਾਯ ਕੇ ਤਾ ਸੇ ਉਤਰ ਕਾਲ ਮੇ ਮੈ ਕਰਤਾ ਭੋਕਤਾ ਹੋ ਐਸਾ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਕਰਤਾ ਭੋਕਤਾਪਨੇ ਕਾ ਮਾਨਨਾ ਰੂਪ ਬੰਧ ਉਪਜਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਿਸ ਗਯਾਨ ਦੁਆਰਾ ਇਛਾਦਿਕੋ ਕੋ ਉਪਜਾ ਕਰ ਬੰਧ ਉਪਜਾਵੇ ਹੈ ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਹੀ ਬੰਧ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਏਵੰ ਜੀਵੋ ਨੇ ਜੋ ਈਸ਼ੂਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੇਤ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰੇ ਤਿਨੋਂ ਕੀ ਸਹਾਯਤਾ ਸੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਕੇ ਰਿਦੇ ਮੈ ਤਤ੍ਰਗਯਾਨ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ ਮੁਕਤੀ ਭੀ ਈਸ਼ੂਰ ਕਾ ਗਯਾਨ ਕਰੇ ਹੈ ਔ ਮਾਯਾ ਕੀ ਲਹਰ ਰੂਪ ਈਸ਼ੂਰ ਕਾ ਗਯਾਨ ਜਲ ਕੀ ਲਹਰ ਕੋ ਜਲ ਸ੍ਰੂਪਤਾਵਤ ਮਾਯਾ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮਾਯਾ ਬੰਧ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੋ ਲਿਖਨ ਸਾਥ ਭੀ ਗਯਾਨ ਕੋ ਬੰਧ ਹੇਤੂ ਮਾਨਨੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਮੈਂ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀਂ। ਮਾਯਾ ਅਗਿਆਨ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਗਿਆਨ ਬੰਧ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਅਰ ਤਿਸ ਅਗਿਆਨ ਕਾ ਕਾਰਯ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਜਨਗਿਆਨ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ। ਤਾ ਸੇ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਕਰਮ ਵਾ ਕੇਵਲ ਉਪਾਸਨਾ ਵਾ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਮਿਲੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਹੇਤੂ ਨਹੀਂ ਨਾ ਉਨ ਕੇ ਕੋਈ ਕਰ ਸਕੇ ਹੈ। ਯਹ ਕਹੇ-

ਹੋਰੁ ਆਖਿ ਨ ਸਕੈ ਕੋਇ ॥

(ਹੋਰੁ ਇਤਿ) ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਗਿਆਨ ਰੂਪ ਸਾਧਨ ਸੇ ਬਿਨਾ ਹੋਰੁ ਨਾਮ ਕਰਮ ਕੋ ਵਾ ਉਪਾਸਨਾ ਕੋ ਵਾ ਦੋਨੋ ਮਿਲੋ ਕੇ ਸਾਧਨਤਾ ਸੂਤਿਯੋ ਕੇ ਔ ਯੁਕਤੀਯੋ ਕੇ ਬਿਰੋਧ ਸੇ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੋਇ ਨਾਮ ਕਹਿ ਨਹੀਂ ਸਕੇ ਕੋਈ ਭੀ ਵਾਦੀ ਇਸਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਐਸੇ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਔ ਤਿਸਕੇ ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਅਤੰਤ ਨਾਸ ਔ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਗੁਰੁਮਤ ਮੇ ਮੁਕਤੀ ਹੈ। ਅਗਿਆਨ ਕਾ ਕਾਰਯ ਕੇ ਸਹਤ ਅਤੰਤ ਨਾਸ ਬਿਨਾ ਗਿਆਨ ਸੇ ਕੇਵਲ ਕਰਮ ਸੇ ਵਾ ਕੇਵਲ ਉਪਾਸਨਾ ਸੇ ਵਾ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਦੋਨੋ ਸੇ ਹੋ ਨਹੀਂ ਸਕੇ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸਭ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਮੈ ਆਵੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਰਜੂ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਮੈ ਸਰਪਾਦਿਕ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਉਪਜੇ ਹੈ। ਕਾਹੂੰ ਗਰੁੜੋਪਨਿਖਦ ਕੇ ਜਪ ਪਾਠ ਰੂਪ ਕਰਮ ਸੇ ਵਾ ਏਕਾਂਤ ਮੈ ਬੈਠ ਕਰ ਗਰੁੜ ਕੇ ਯਗਾਨ ਰੂਪ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਕਬੀ ਰੱਸੀ ਕਾ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਦੂਰ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ। ਕੇਵਲ ਦੀਪਕ ਲੇਕਰ ਨੇਤ੍ਰ ਸੇ ਰਜੂ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਸਰਪਾਦੀ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਸਹਿਤ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਰੱਸੀ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਭੀ ਗਿਆਨ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਕਰਮਾਦਿਕੋ ਸੇ ਤਿਸਕੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ। ਜੈਸੇ ਯਹ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਵਿਖੇ ਅਗਿਆਨ ਤਤ ਕਾਰਯ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਨਾ ਔ ਰਜੂ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਨਾ ਗਿਆਨ ਸੇ ਅਨੁਭਵ ਮੈ ਆਵੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਮੇ ਭੀ ਅਦੁਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਔ ਅਗਿਆਨ ਤਤਕਾਰਯ ਕਾ ਨਾਸ ਗਿਆਨ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਹ ਗਿਆਨ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਹੋਨੇ ਮੇ ਯੁਕਤੀ ਹੈ ਔਰ ਗਿਆਨ ਸੇ ਹੀ ਕੇਵਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਕਰਮਾਦਿਕੋ ਸੇ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ ਯਹ ਸੂਤੀ ਹੈ। ਪੁਨਾ 'ਸਾਧਸੰਗਿ ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਮਿਟੇ ਕਥੇ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ॥' ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਯਹ ਹੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ, ਜੈਸੇ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ ਤੈਸੇ ਕਰਮ ਗਿਆਨ ਕੇ ਵਾ ਉਪਾਸਨਾ ਗਿਆਨ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇਤੀ ਮੁਕਤੀ ਨਹੀਂ ਹੋਵੇ, ਨਾ ਹੋਨੇ ਮੈ ਯਹ ਬੀਜ ਹੈ। ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਮੇਲ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਮਾਨਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਸਮੁੱਚਯਵਾਦ ਹੈ। ਸੇ ਸਮੁੱਚਯ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ- ਏਕ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁੱਚਯ ਦੂਸਰਾ ਸਮ ਸਮੁੱਚਯ। ਦੋਨੋ ਮੇ ਸਮ ਸਮੁੱਚ ਨਹੀਂ ਬਨੇ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁੱਚਯ ਹੀ ਬਨੇ ਹੈ ਤਥਾ ਹੀ ਜਿਸ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੇ ਉਤਰਕਾਲ ਮੇ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਉਸੀ ਮੈ ਪ੍ਰਥਮ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾਤ ਸਮ ਕਰਮ ਤਦਨੰਤਰ ਉਪਾਸਨਾ ਤਦਨੰਤਰ ਗਿਆਨ। ਐਸੇ ਪਹਲੇ ਪੀਛੇ ਏਕ ਜਗਾ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਕ੍ਰਮ ਸਮੁੱਚਯ ਇਨਕਾ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤ ਬਨੇ ਹੈ ਔ ਸਮ ਸਮੁੱਚਯ ਨਹੀਂ ਬਨੇ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਏਕ ਕਾਲ ਮੈ ਏਕ ਜਗਹ ਹੋਨਾ ਸਮੁੱਚਯ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਸੇ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਗਿਆਨ ਕਾ ਬਨੇ ਨਹੀਂ, ਯਾ ਮੈ ਯਹ ਬੀਜ ਹੈ, ਕਰਮ ਤੇ ਯਹ ਮੇਰੀ ਜਾਤਿ ਹੈ, ਯਹ ਗੋਤ ਹੈ ਯਹ ਨਾਮ ਹੈ ਐਸੇ ਅਪਨੇ ਮੈ ਜਾਤਿ ਗੋਤ ਨਾਮਾਦਿਕੋ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਧਾਰਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਉਪਾਸਨਾ ਭੀ। ਅਪਨੇ ਮੈ ਸੇਵਕ ਸੇਵਕ ਭਾਵ ਭੇਦ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਗਿਆਨ। ਅਪਨੇ ਮੈ ਜਾਤਿ ਗੋਤ ਨਾਮਾਦਿਕੋ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਪੁਨਾ ਸੇਵਕ ਸੇਵਕਾਦਿਕ ਭੇਦ ਗਿਆਨ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤੇਜ ਤਿਮਰਵਤ ਪੁਨਾ ਸੀਤ ਉਸਨਵਤ ਤਿਨਕਾ ਸਮ ਸਮੁੱਚਯ ਬਿਰੋਧੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬਨੇ ਨਹੀਂ। ਇਸ ਤੇ ਕਰਮ ਕੋ ਵਾ ਉਪਾਸਨਾ ਕੋ ਵਾ ਦੋਨੋ ਕੋ ਵਾ ਕਰਮ ਗਿਆਨ ਕੋ ਵਾ ਗਿਆਨ ਉਪਾਸਨਾ ਕੋ ਮੁਕਤੀ ਮੈ ਕਾਰਣ ਕੋਈ ਨਹੀਂ ਕਹਿ ਸਕੇ। ਇਸ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਲਿਖੇ ਹੈ ਹੋਰ ਇਤਿਯਾਦਿ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜੇ ਪੁਰਖ ਵੇਦ ਕੋ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਵਹੁ ਅਨਯਥਾ ਕਯੁ ਕਹੇ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਆਪ ਤਿਨਕੇ ਕਥਨ ਕਾ ਖੰਡਨ ਕਯੁ ਕਰਤੇ ਹੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਜੇ ਕੋ ਖਾਇਕੁ ਆਖਣਿ ਪਾਇ ॥ ਓਹੁ ਜਾਣੈ ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਖਾਇ ॥

(ਜੇ ਕੋ ਇਤਿ) ਖਾਇ ਪਦ ਈਹਾਂ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਸੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਸਮੁੱਚਯਵਾਦ ਕਾ ਲੇਨਾ। ਯਾ ਤੇ ਜੇ ਕੋ ਖਾਇ ਨਾਮ ਜੇ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤ ਕਰਮਾਦਿਕੋ ਕੇ ਸਮੁੱਚਯ ਕੋ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ਪੁਨਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰਕੇ ਅਪਨੇ ਕੋ ਸੂਤੀ ਕਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਮਾਨ ਕੇ ਕੁ ਆਖਣ ਪਾਇ ਨਾਮ ਕੁਤਸਿਤ ਜੋ ਸੂਤੀ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਸੇ ਹੀਨ ਕਰਮਾਦਿ ਕਰਮੋ ਕਾ ਸਮੁੱਚਯਵਾਦ ਤਿਸਕੇ ਕਹਨੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ॥ ਤਬ ਓਹ ਜਾਣਿ ਨਾਮ ਵਹੁ ਸਮੁੱਚਯਵਾਦੀ ਹੀ ਜਾਨਤਾ ਹੈ। ਜੇਤੀਆ ਮੁਹਿ ਨਾਮ ਮੁਖਯਨ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਪਨੇ ਸੇ ਸਮੁੱਚਯ ਸੇ ਖੰਡਨ ਕੀ ਯੁਕਤੀਯਾ ਕੋ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰੇ ਹੈ ਕਾਨੋ ਸੇ ਭਾਵ ਯਹ ਜੇਤੀਆਂ ਯੁਕਤੀਆਂ ਵਹੁ ਅਪਨੀ ਕੰਨੇ ਸੁਣੇ ਹੈ ਵਹੀ ਜਾਨੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਨ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਮੂਰਖੋ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਕਹਨੀ ਤਯਾਗਕੋ ਜੋ ਵੇਦ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਵਹੁ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਕੈਸੇ ਵਰਤੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੋ। ਇਸ ਪੁਛਨ ਕੀ ਇਛਾ ਮੇ ਕਹੋ-

ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਆਪੇ ਦੇਇ ॥ ਆਖਹਿ ਸਿ ਭਿ ਕੇਈ ਕੇਇ ॥

(ਆਪੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਵਹੁ ਤਾਤਪਰਯ ਵੇਤਾ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਗੁਰੋ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਮਨ ਨਿਦਿਯਾਸਨਾਦਿ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਆਪੇ ਜਾਣੈ ਨਾਮ ਅਪਨਾ ਆਪ ਕਰ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਖੇ ਹੈ ਔ ਆਪ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਖਕੇ ਪੀਛੇ ਸੇ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨ ਉਨਕੀ ਸਰਣ ਆਵੇ ਹੈ ਤਿਨਕੋ ਭੀ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਆਪੇ ਦੇਇ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕਾ ਪ੍ਰਤਖ ਦਿਖਾ ਦੇਨਾ ਰੂਪ ਦਾਨ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਨ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਅਪਨਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਵਹੁ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ ਵਹੁ ਭੀ ਆਗੇ ਅਪਨੇ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਦੇਵੇ ਹੈ ਵਾ ਨਹੀ, ਯਹ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ ਉਤਰ ਕਹੋ-

(ਆਖਹਿ ਇਤਿ) ਆਖਹਿ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ ਸਿ ਭਿ ਨਾਮ ਵਹੁ ਸਿਖ ਭੀ ਗਯਾਨੀ ਹੋਕਰ ਕੇਈ ਕੇਇ ਨਾਮ ਕੋਈ ਕੋਈ ਸਭੀ ਨਹੀ ਕਰੇ ਇਸ ਕਹਨੇ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਕੋਈ ਤੋ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਗਯਾਨ ਹੋਨੇ ਕਾਲ ਮੇ ਸਮਾਧੀਗਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਕੋਈਕ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੇ ਦੋਖ ਤੇ ਬਾਹਰ ਮੁਖ ਹੂਯੇ ਬੱਧ ਗਯਾਨੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਇਨ ਦੋਨੋ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਪਦੇਸ ਉਨ ਸੇ ਹੋਵੇ ਜੋ ਉਤਮ ਮਰਯਾਦਾ ਮੈ ਬਿਤ ਹੋਕਰ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਭੀ ਉਤਮ ਮਰਯਾਦਾ ਮੈ ਬਿਤ ਰਖੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕੋਈ ਕੋਈ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹਿਆ। ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਯਹ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਉਪਦੇਸ ਲੇ ਉਤਮ ਮਰਯਾਦਾ ਮੈ ਬਿਤ ਰਹੇ ਹੈ ਸੋਈ ਉਪਦੇਸ ਜਨਯ ਗਯਾਨ ਸੇ ਸਰਬ ਪਾਤਸਾਹੋ ਕੇ ਪਾਤਸਾਹ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਾਧਨ ਚਤੁਸ੍ਰੇ ਸਹਿਤ ਹੋਕਰ ਆਯੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਜੈਸੇ ਮਰਯਾਦਾ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਗਯਾਨ ਦੇ ਸਰਬ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਰੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਸਰਣ ਆਏ ਸਾਧਨਹੀਨ ਬਹਿਰ ਮੁਖ ਪੁਰਖੋ ਮੈ ਗੁਰੂ ਕਿਸਨੂ ਕਿਆ ਬਖਸ ਕਰ ਸਰਬ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੋ-

ਜਿਸ ਨੋ ਬਖਸੇ ਸਿਫਤਿ ਸਾਲਾਹ ॥

ਨਾਨਕ ਪਾਤਿਸਾਹੀ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ॥ ੨੫ ॥

(ਜਿਸਨੋ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਇਸ ਜਨਮ ਮੈ ਵਾ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਮੈ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰ ਉਨਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਆ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਯੇ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਵਹੁ ਗੁਰੂ ਬਖਸੇ ਨਾਮ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਸਿਫਤਿ ਨਾਮ ਸਮਾਨ ਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਧੰਨ ਹੈ। ਐਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੀ ਪੁਨਾ ਸਾਲਾਹ ਨਾਮ ਮੁਖ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਨਾਮੋ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਰੂਪ ਤਿਸਕੀ ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਉਸਤਤਿ ਕਰਨੀ ਅਥਵਾ ਸਿਫਤਿ ਮੈ ਜੋ ਸਿਆਰੀ ਹੈ ਸੋ ਸਿਫਤਾਂ ਵਾਲੇ ਕੀ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਿਸਕੋ ਵਹੁ ਗੁਰੂ ਦੇਵੇ ਸਿਫਤਿ ਨਾਮ ਸਿਫਤਾਂ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਸਾਲਾਹ ਨਾਮ ਗੁਣ ਕਹਨਾ ਰੂਪ ਸਤੁਤਿ ਕਰਨੀ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ। ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਕ੍ਰਮ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਸਭ ਲੋਕੋ ਕੋ ਉਲੰਘ ਕਰ ਹਿਰਨਗਰਭ ਕੇ ਲੋਕ ਮੈ ਪਹੁੰਚ ਕਰ ਹਿਰਨਗਰਭ ਕੇ ਤੁਲਯ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਯਾ, ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿਕ ਲੋਕੋ ਕੋ ਪਾਤਸਾਹੋ ਕਾ ਪਾਤਸਾਹ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜਿਸ ਸਰਣ ਆਏ ਪੁਰਖ ਕੋ ਗੁਰੂ ਸਿਫਤ ਨਾਮ ਸਿਫਤੋ ਸੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸਾਲਾਹ ਨਾਮ ਸਲਾਹਨੇ ਯੋਗਤ ਤਤ੍ਵ ਗਿਆਨ ਕੇ ਬਖਸੇ ਹੈ ਵਹੁ ਸਰਬ ਐਸੂਰਯੋ ਸੇ ਵਡਾ ਜੋ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਐਸੂਰਯ ਤਿਸ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਬ ਪਾਤਸਾਹੋ ਕਾ ਪਾਤਸਾਹ ਹਿਰਨਯਗਰਭ ਕਾ ਭੀ ਪਾਤਸਾਹ ਹੈ। ਵੇਦ ਭੀ ਲਿਖੇ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮ ਵੇਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸਰਬ ਕਾ ਰਾਜਾ ਹੋਵੇ ਹੈ॥੨੫॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜਿਸ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਗੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਸਾਹੋ ਕਾ ਸਾਹ ਹੋਵੇ ਹੈ ਵਹੁ ਗਿਆਨ ਕੇਤੇ ਮੋਲ ਕੀ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਤਾ ਕੋ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹੋ-

ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰ ॥

(ਅਮੁਲ ਇਤਿ) ਗੁਣ ਸਬਦ ਸੇ ਈਹਾ ਗਿਆਨ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ। ਸੋ ਗਿਆਨ ਮੂਰਤਿਹੀਨ ਹੈ ਔ ਮੋਲ ਮੂਰਤਿ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਮੁਲ ਗੁਣ ਕਹੀਯੋ, ਗੁਣ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਗਿਆਨ ਮੋਲ ਸੇ ਰਹਤ ਹੋਨੇ ਕੋ ਯੋਗਤ ਹੈ। ਮੂਰਤਿਹੀਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਆਕਾਸਵਤ ਜੈਸੇ ਆਕਾਸ ਮੂਰਤਿਹੀਨ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਮੋਲ ਸੇ ਹੀਨ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਗਿਆਨ ਭੀ ਮੂਰਤਿ ਹੀਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਮੋਲਹੀਨ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਅਮੋਲਕ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਬ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਾ ਸੁਨਾਵਨਾ ਰੂਪ ਬਜਾਪਾਰ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ ਤਬ ਤਿਸ ਬਜਾਪਾਰ ਸੇ ਸਿਖਯ ਕੋ ਮਨਨਾਦਿ ਦੁਆਰਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਾ ਸੁਨਾਵਨਾ ਰੂਪ ਬਜਾਪਾਰ ਗੁਰੁ ਤਬ ਕਹੇ ਹੈ ਜਬ ਸੇਵਾਦਿਕੋ ਸੇ ਸਿਖਯ ਤਿਨ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰ ਲੇਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਿਖਯ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਬਜਾਪਾਰ ਕੀ ਖਰੀਦ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਗਿਆਨ ਕੀ ਭੀ ਖਰੀਦ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਹ ਸੁਨ ਬਜਾਪਾਰ ਕੋ ਹੀ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹੋ- (ਅਮੁਲ ਇਤਿ) ਗੁਰੁ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦੁਆਰਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਾ ਵਾਪਾਰ ਕਹੀਯੋ ਹੈ। ਸੋ ਯਦ੍ਰਿਪਿ ਬਹੁਤ ਕਰ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸੇਵਾ ਰੂਪ ਮੋਲ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਕੋ ਅਮੋਲਕ ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ, ਤੋ ਭੀ ਗੁਰੁ ਕਾਹੂ ਕਾਹੂ ਐਸੇ ਚਤੁਰ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਭੀ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ ਜਿਨੋ ਨੇ ਕਬੀ ਉਨਕੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀ ਕਰੀ ਯਾ ਤੇ ਸੇਵਾ ਸੇ ਮੋਲ ਕਾ ਨੇਮ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੈਸੇ ਯੱਗਾਦਿ ਕਰਮੋ ਹੇਤ ਯਜਮਾਨ ਲੋਕ ਅਪਨੇ ਕਾਮ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਯਗਯਾਦਿ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕੋ ਮੋਲ ਲੀਯਾ ਜਾਨੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਗਿਆਨ ਕੇ ਹੇਤੂ ਰੂਪ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਬਜਾਪਾਰ ਵਾਲੇ ਸਭ ਗੁਰੋ ਕਾ ਭੀ ਪ੍ਰੇਮੀ ਧਨੀ ਸੇਵਕੋ ਸੇ ਮੋਲ ਬਨੇ ਹੈ॥ ਜੈਸੇ ਏਕ ਯਾਗਯ ਬਲਕ ਕਾ ਜਨਕ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸੇ ਹੁਯਾ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੋ-

ਅਮੁਲ ਵਾਪਾਰੀਏ ਅਮੁਲ ਭੰਡਾਰ ॥

(ਅਮੁਲ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਕਾਹੂ ਏਕ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮੀ ਧਨੀ ਸੇ ਹੋਨੇ ਕਰ ਭੀ ਬਿਰਕੁ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਕਾਹੂ ਸੇ ਨਾ ਹੋਨੇ ਕਰ ਮੋਲ ਹੋਨੇ ਕਾ ਨੇਮ ਨਹੀ ਸੰਭਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਅਮੁਲ ਬਾਪਾਰੀਏ ਕਹੀਯੋ ਗਿਆਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਜੋ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਾ ਬ੍ਰਾਪਾਰ ਤਿਸ ਬਜਾਪਾਰ ਵਾਲੇ ਗੁਰੁ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਤਿਨਕਾ ਮੋਲ ਤੋ ਭੀ ਇਸ ਵਸਤੁ ਨੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਮੋਲ ਲੀਆ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਸੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਰਤਨ ਕੇ ਟਿਕਣੇ ਕੀ ਜਗਾ ਗੁਰੁ ਕੇ ਚਿਤ ਰੂਪ ਭੰਡਾਰ ਕੋ ਪ੍ਰੇਮੀ ਸਿਖ ਕਾਹੂ ਪ੍ਰਿਯ ਵਸਤੁ ਕੋ ਸਮਰਪਣ ਪਰ ਕਰ ਮੋਲ ਲੇ ਸਕੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਪਚਿਹਾਰ ਕਰੇ- (ਅਮੁਲ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਸਮੇ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਥਮ ਅਵਸਥਾ ਮੇ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਿਸੀ ਸਮੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਸੇ ਲੋਕ ਪੁਲੋਕ ਕੇ ਨਿਖਲ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਚਾਹ ਦੂਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਸੇ ਉਤਰਕਾਲ ਮੇ ਭੀ ਚਾਹ ਕਰੇ ਹੈ। ਤਬ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਕੀ ਹੀ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਯਾ ਤੇ ਵੈਰਾਗਯ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਤਿਸ ਕੇ ਚਿਤ ਕੋ ਮੋਹਨ ਕਰ ਮੋਲ ਨਹੀ ਲੇ ਸਕੇ। ਪੁਨਾ ਵਹੁ ਕਾਹੂ ਵਿਖਯ ਕੀ ਬ੍ਰਹਮ ਭਿੰਨ ਸਤਾ ਨਹੀ ਜਾਨੇ। ਯਾ ਤੇ ਭੀ ਸ੍ਰੁਤੰਤੁ ਸਤਾਹੀਨ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਤਿਨਕੇ ਚਿਤ ਕੋ ਨਹੀ ਮੋਹ ਸਕੇ। ਯਾ ਤੇ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਰਤਨ ਟਿਕਣੇ ਕੀ ਜਗਾ ਗੁਰੁ ਕਾ ਅੰਤਾਕਰਣ ਰੂਪ ਭੰਡਾਰ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸਕੋ ਗੁਨ ਕੀ ਇਛਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਵੇ ਐਸੇ ਵੇਦ ਔ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕਹੇ ਬਚਨੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਜਿਗਯਾਸੁ ਜਨ ਆ ਕਰ ਗੁਰੁ ਕੀ ਸਮੀਪਤਾ ਕਰੇ ਹੈ ਉਨ ਕਾ ਤੋ ਮੋਲ ਨਿਸਚੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕਰ ਬਨੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਅਮੁਲ ਆਵਹਿ ਅਮੁਲ ਲੈ ਜਾਹਿ ॥

(ਅਮੁਲ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਜੋ ਗਜਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਸਿਖਜ ਆਵੇ ਹੈ ਵੇ ਭੀ ਅਮੁਲ ਕਹੀਯੋ ਮੋਲ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਆਤਮ ਗਜਾਨੀ ਗੁਰੂ ਤੋ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਲਾਭ ਸੇ ਪੂਰਣ ਕਾਮ ਹੈ॥ ਯਾ ਤੇ ਤਿਨਕੋ ਸਿਖਜ ਕੇ ਮੋਲ ਲੇਨੇ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਨਹੀ ਔ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਆਪ ਸਿਖਜ ਮੋਲ ਲੇ ਨਹੀ ਸਕੇ, ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਅਮੋਲ ਕਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਕਰ ਗੁਰੂ ਪੂਰਣ ਕਾਮ ਹੈ ਤਬ ਵਹੁ ਸਿਖਜ ਕੋ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਨਹੀ ਕਰੇਗੇ। ਯਾ ਤੇ ਸਿਖਜ ਕੋ ਗਜਾਨ ਕੀ ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਗਜਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਜਾਪਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਗੀ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ- (ਅਮੁਲ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਪੀਛੇ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਮੀਪਤਾ ਕਹੀ ਹੈ, ਤਿਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ ਪੂਰਣ ਕਾਮ ਭੀ ਗੁਰੂ ਸੇ ਮੋਲ ਸੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਸੁਭਾਵਕ ਉਪਦੇਸ ਦੁਆਰਾ ਯਥਾਰਥ ਗਜਾਨ ਕੋ ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਸਾਧਨ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਜਾਪਾਰ ਕੋ ਲੇਕਰ ਸਿਖਜ ਤਿਸਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਕੇ ਜਹਾ ਇਛਾ ਹੋਵੇ ਤਹਾ ਬਿਚਰੇ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਆਵਨਾ ਔ ਲੇ ਜਾਨਾ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ, ਤਿਨ ਕਾ ਕਰਤਾ ਸਿਖਜ ਹੈ। ਆਵਨ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਕਰਮ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਲੇ ਜਾਵਨ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਕਰਮ ਗਜਾਨ ਹੈ। ਤਿਸ ਗੁਨ ਕਾ ਕਾਰਣ ਸਾਸਤ੍ਰ ਬਜਾਪਾਰ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਇਨ ਸਭ ਕੋ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹੀ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਭੀ ਅਮੋਲਕ ਜਾਨਨੇ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਮ ਕ੍ਰਿਯਾਦਿਕੋ ਕੋ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹ ਕਰ, ਅਬ ਜਿਸਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸੇ ਨਿਖਲੋ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮ ਸ੍ਰੂਪ ਗਜਾਨ ਕੋ ਕਹੇ-

ਅਮੁਲ ਭਾਇ ਅਮੁਲਾ ਸਮਾਹਿ ॥

(ਅਮੁਲ ਇਤਿ) ਭਾਇ ਨਾਮ ਦੀਪਤਿ ਰੂਪ ਗਜਾਨ ਕਾ ਹੈ। ਸੋ ਗਜਾਨ ਈਹਾ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਲੇਨਾ ਜਿਸਕੇ ਚਾਨਣੇ ਸੇ ਸੂਰਯਾਦਿਕੋ ਮੈ ਚਾਨਣਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਮੁਲ ਭਾਇ ਕਹੀਯੋ ਸਰਬ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਜੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦੁਆਰਾ ਜਿਗ੍ਰਾਸੁ ਕੇ ਚਿਤ ਮੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯਾ। ਸੁਧ ਚੈਤਨਜ ਰੂਪ ਗਜਾਨ ਵਹੁ ਗੰਤਾ ਗਮਨਾਦਿਕ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਕਰ ਤਿਸ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਗੰਤਾ ਗਮਨਾਦਿਕ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਨਹੀ, ਤਬ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਮੁਕਤ ਪੁਰਖੋ ਕਾ ਗਮਨ ਨਹੀ ਬਨੇਗਾ, ਗਮਨ ਮਾਨੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਯਾ ਤੇ ਸੁਧ ਚੇਤਨ ਨਹੀ ਬਨੇਗਾ ਯਹ ਸੰਕਾ ਸੁਨਕੇ ਕਹੇ- (ਅਮੁਲਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਜੋ ਸੁਧ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਮੇ ਗੁਨੀ ਪੁਰਖ ਦੇਹ ਕੇ ਅਭਾਵ ਕਾਲ ਮੇ ਜਲ ਮੇ ਜਲਵਤ ਸਮਾਹਿ ਨਾਮ ਲੀਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਵਹੁ ਭੀ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਕੇ ਭੇਦ ਕਾ ਹੇਤੁ ਜੋ ਉਪਾਧੀਆਂ ਤਿਨ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਕਰ ਏਕ ਰਸ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਸਮਾਵਨੇ ਸੇ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਭਾਵ ਇਸਕਾ ਯਹ ਹੈ ਜੈਸੇ ਰੀਤਾ ਨਾਮ ਗਮਨ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖ ਗਮਨ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੇ ਗ੍ਰਾਮ ਮੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਗੰਤਾ ਗਮਨ ਗਮਜ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਜੇਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਅਪਨੇ ਸੇ ਭਿੰਨ ਮੈ ਗਮਨ ਹੋਵੇ ਤਬ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ। ਈਹਾ ਤੋ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਉਪਾਧੀ ਕਾ ਦੂਰ ਕਰਨਾ ਹੀ ਨਿਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨਾ ਹੈ ਔ ਉਪਾਧੀ ਦੂਰ ਭਯਾ ਵਹੁ ਚੈਤਨਜ ਅਤੰਤ ਸੁਧ ਰੂਪ ਹੈ। ਤਾ ਮੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਮੈਲ ਕਾ ਕਬੀ ਸੰਭਵ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਪੂਰਬ ਕਹਿਆ ਕੋਈ ਦੋਖ ਨਹੀ ਆਵੇ॥ ਪੂਰਬ ਮੁਕਤ ਪੁਰਖ ਨੇ ਜਿਸ ਮੁਕਿ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਮਿਲਨਾ ਹੈ ਤਿਸ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹੀ। ਅਬ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਜਨਕ ਜੋ ਆਤਮ ਗਜਾਨ ਤਿਸਕੋ ਜਨਕ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਕੋ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹੇ ਹੈ ਗੁਰੂ-

ਅਮੁਲ ਧਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਦੀਬਾਣੁ ॥

(ਅਮੁਲ ਇਤਿ) ਧਰਮ ਕਾ ਮੀਮਾਸਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਯਹ ਲਖਣਾ ਲਿਖੇ ਹੈ- ਵੇਦ ਮੈ ਜਿਸਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕੀ ਸਿਧੀ ਕਰੇ, ਅਨਰਥ ਰੂਪ ਫਲ ਕੋ ਨਾ ਉਤਪੰਨ ਕਰੇ, ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਧਰਮ ਹੈ। ਸੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ- ਏਕ ਨਿਸਕਾਮ ਦੂਸਰਾ ਸਾਕਾਮ। ਧਨ ਪੁੱਤ੍ਰ ਬਿਤ ਸ੍ਰਗਾਦਿਕ ਅਨਿਤਜ ਫਲੋ ਕੇ ਹੇਤ ਕਰੇ ਯਾਗਾਦਿ ਜਨਜ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਧਰਮ ਕਾ ਨਾਮ ਸਕਾਮ ਹੈ। ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਨਿਤਯ ਫਲ ਹੇਤ ਈਸ਼ਵਾਰਪਨ ਕਰੇ ਕਰਮੇ ਸੇ ਜਨਯ ਧਰਮ ਕਾ ਨਾਮ ਨਿਸਕਾਮ ਹੈ। ਇਨ ਦੋਨੋ ਮੇ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਕੋ ਅਮੋਲਕਤਾ ਕਹੇ ਹੈ ਔ ਤਾ ਕੀ ਸਿਧੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਯਹ ਅਨੁਮਾਨ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਵੈਰਾਗਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਕਾ ਜਨਕ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਅਮੋਲ ਹੋਨੇ ਕੋ ਯੋਗੁ ਹੈ। ਅਮੋਲਕ ਫਲ ਕਾ ਜਨਕ ਹੋਨੇ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨਵਤ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਅਮੋਲਕ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਫਲ ਕਾ ਜਨਕ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਅਮੋਲਕ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਯਹ ਭੀ ਪਰੰਪਰਾ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਅਮੋਲਕ ਫਲ ਕੋ ਜਨੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਅਮੋਲਕ ਹੋਨੇ ਕੋ ਯੋਗਯ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਪੁਰਖ ਧਰਮਾਧਰਮ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਕਰੇ ਹੈ ਤਿਨਕੀ ਸਭਾ ਤੋ ਮੋਲ ਵਾਲੀ ਹੋਗੀ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਅਮੁਲੁ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਦੀਵਾਨ ਪਦ ਸਕਾਮ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮੋ ਕੇ ਸਮਯਕ ਬਿਚਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਸਭਾ ਪਰ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਐਸੇ ਬਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਉਤਮ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਦੀਵਾਨ ਨਾਮ ਸਭਾ ਅਮੋਲਕ ਨਾਮ ਅਤਯੰਤ ਦੁਰਲਭ ਹੈ। ਕਹੀ ਸਭਾ ਕੀ ਅਮੋਲਕਤਾ ਮੈ ਗੁਰੂ ਹੇਤੁ ਕਹੇ ਹੈ-

ਅਮੁਲੁ ਤੁਲੁ ਅਮੁਲੁ ਪਰਵਾਣੁ ॥

(ਅਮੁਲੁ ਇਤਿ) ਤੁੱਲ ਸਬਦ ਸੇ ਧਰਮ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਮੈ ਸਮਾਨਤਾ ਲੇਨੀ। ਯਾ ਤੇ ਜਿਸ ਹੇਤੁ ਸੇ ਤਿਨ ਉਤਮ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਤੁਲੁ ਨਾਮ ਤੁਲਯਤਾ ਭਾਵ ਪਰਸਪਰ ਬਿਬਾਦ ਸੇ ਬਿਨਾ ਧਰਮ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਮੇ ਸਮਾਨਤਾ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਤਾ ਤੇ ਤਿਨ ਕੀ ਸਭਾ ਦੁਰਲਭ ਹੈ। ਬਿਚਾਰ ਸਭਾ ਕੀ ਅਮੋਲਕਤਾ ਮੈ ਸਮਾਨਤਾ ਕੀ ਅਮੋਲਕਤਾ ਹੇਤੁ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਸਮਾਨਤਾ ਕੀ ਅਮੋਲਕਤਾ ਮੈ ਹੇਤੁ ਕਹੇ- (ਅਮੁਲੁ ਇਤਿ) ਪਰਮਾਣ ਪਦ ਈਹਾ ਧਰਮ ਬੋਧਕ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਤੇ ਤਿਨ ਉਤਮ ਪੁਰਖੋ ਮੇ ਧਰਮ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰਨ ਵਾਲਾ ਪੂਰਬ ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦ ਅਮੁਲੁ ਨਾਮ ਅਮੋਲਕ ਭਾਵ ਦੁਰਲਭ ਹੈ॥ ਇਸ ਤੇ ਬਿਚਾਰ ਮੇ ਉਨ ਕੀ ਸਮਾਨਤਾ ਭੀ ਦੁਰਲਭ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਬਖਸੀਸ ਸੇ ਧਰਮ ਔ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਯਥਾਰਥ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਏਕ ਸੇ ਹੀ ਸਕਾਮ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮੋ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਬਨ ਜਾਵੇਗਾ, ਯਾ ਤੇ ਬਹੁਤ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਅਤਿ ਦੁਰਲਭ ਸਭਾ ਸੇ ਕਿਆ ਕਾਮ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਅਮੁਲੁ ਬਖਸੀਸ ਅਮੁਲੁ ਨੀਸਾਣੁ ॥

(ਅਮੁਲੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤਿਸ ਐਸੇ ਬਿਬੇਕ ਕੀ ਪਹਚਾਨ ਹੇਤ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕਰੀ ਹੂਈ ਬਖਸੀਸ ਨਾਮ ਕਿਰਪਾ ਰੂਪ ਦਾਤ ਹੈ ਵਹੁ ਭੀ ਅਮੁਲ ਕਹੀਯੇ ਅਤਿ ਅਮੋਲਕ ਹੈ, ਭਾਵ ਮਹਾ ਦੁਰਲਭ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਰਹੋ ਬਖਸੀਸ ਕੋ ਦੁਰਲਭਤਾ ਹਮ ਤਾ ਸੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਬਿਬੇਕੀ ਪਹਚਾਨ ਤਾ ਕੇ ਚਿੰਨੋ ਸੇ ਕਰ ਲੇਵੇਗੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਚਿੰਨੋ ਕੇ ਹੀ ਜਾਨਨੇ ਕੋ ਹੀ ਦੁਰਲਭ ਕਹੇ- (ਅਮੁਲੁ ਇਤਿ) ਨੀਸਾਣ ਨਾਮ ਚਿੰਨ ਕਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਵਹੁ ਚਿੰਨ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਭਾਵ ਦੁਰਲਭ ਹੈ। ਜਿਸ ਚਿੰਨ ਕੋ ਜਾਨਕੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤੂੰ ਤਿਸਕੋ ਜਾਨੇ ਹੋ। ਗੁਰੋ ! ਤਿਸ ਗਿਆਨੀ ਮੈ ਕਰਣਾ ਮੁਦਤਾ ਮੈਤ੍ਰੀ ਉਪੇਖਯਾਦਿ ਕਰਮ ਰੂਪ ਬਹੁਤ ਸੇ ਪਹਚਾਨ ਕੇ ਯੋਗਯ ਚਿੰਨ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਚਿੰਨੋ ਕੋ ਦੁਰਲਭਤਾ ਨਹੀ ਬਨੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਅਮੁਲੁ ਕਰਮੁ ਅਮੁਲੁ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥

(ਅਮੁਲੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਚਿੰਨ ਜਗਯਾਸੂ ਮੇ ਭੀ ਰਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਿਨ ਚਿੰਨੋ ਸੇ ਤੂ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਹੀ ਨਿਸਚੇ ਕਰੇ ਵਹੁ ਚਿੰਨ ਰੂਪ ਕਰਮ ਭੀ ਅਮੋਲਕ ਹੈ ਭਾਵ ਦੁਰਲਭ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਹਮ ਗਿਆਨੀ ਮੇ ਸੇਕ ਮੋਹ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹਨੇ ਵਾਲੀ ਸੂਤਿ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਸੇ ਸੋਕਾਭਾਵਾਦਿ ਰੂਪ ਗਿਆਨੀ ਕੇ ਚਿੰਨੋ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਾਥ ਜਾਨ ਲੇਵੇਗੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਅਮੁਲੁ ਇਤਿ) ਫੁਰਮਾਣੁ ਕਹੀਯੇ ਚਿੰਨੋ ਕੇ ਬੋਧਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਸੂਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਯਦਯਪਿ ਬਹੁਤ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸੁਨਨੇ ਸੁਨਾਵਨੇ ਕੋ ਅਤਯੰਤ ਸੁਲਭ ਹੈ, ਤੋ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਹਿਤ ਸੂਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੀ ਅਮੁਲ ਨਾਮ ਅਤਯੰਤ ਦੁਰਲਭ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਚਿੰਨ ਜਾਨਨੇ ਅਤਯੰਤ ਦੁਰਲਭ ਹੈ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ। ਪੀਛੇ ਪਰਵਾਣ ਲਿਖਾ ਸੇ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਮਾਣੋ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਫੁਰਮਾਣ ਕੇਵਲ ਸੂਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕਹੇ ਕਾ ਕਹਨਾ ਰੂਪ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਹਿਤ ਸੂਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਦੁਰਲਭ ਕਹੇ, ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੋ ਹੀ ਦੁਰਲਭਤਾ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸੋ ਦੁਰਲਭ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੈਸੇ ਪੁਰਖ ਪੈ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਹੇ ਸਿਖਜ! ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਹ ਹਮਨੇ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਕਹਯਾ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਰਹੋ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਸੇ ਉਪਜਨੇ ਵਾਲੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕੋ ਦੁਰਲਭਤਾ ਤੋਂ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੋਂ ਅਪਨਾ ਆਪ ਹੋਨੇ ਤੇ ਅਤੀ ਸੁਲਭ ਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਦੁਰਲਭਤਾ ਰੂਪ ਅਮੋਲਕਤਾ ਨਹੀ ਬਨੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ-

ਅਮੁਲੋ ਅਮੁਲੁ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਇ ॥

(ਅਮੁਲੋ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਵਹੁ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਮੋਲ ਕਹੀਯੋ ਬਹੁਤ ਦੁਰਲਭ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਤਾ ਸੇ ਭੀ ਅਮੁਲ ਨਾਮ ਦੁਰਲਭ ਹੈ। ਜਿਸ ਤੇ ਵਹੁ ਜਾਨਨੇ ਕੋ ਅਤੰਤ ਕਠਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਹੀ ਤੇ ਗੁਰੁ ਲਿਖੇ ਹੈ 'ਤਿਸਹਿ ਬੁਝਾਏ ਨਾਨਕਾ ਜਿਸੁ ਹੋਵੈ ਸੁਪ੍ਰਸੰਨ॥' ਜਿਸ ਪੈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਗਯਾਨ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਗਯਾਨ ਬਿਨਾ ਸਰਬਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਿਜ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਯਾ ਸਮਝ ਕੇ ਜੀਵ ਅਤੰਤ ਦੁਖ ਪਾਵੇ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਘਰ ਮੈ ਪੜੇ ਧਨ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਜੀਵ ਦੁਖ ਪਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਯਦ੍ਯਪਿ ਨਾ ਜਾਨਿਆ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦੁਰਲਭ ਨਹੀ ਤੋਂ ਭੀ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਤਿਸਕਾ ਜਾਨਨਾ ਅਤੰਤ ਦੁਰਲਭ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਬ ਤਿਸਕਾ ਜਾਨਨਾ ਹੀ ਦੁਰਲਭ ਹੈ, ਤਬ ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਤਿਸ ਕੇ ਜਨਾਵਨ ਹੇਤ ਮੇਰੇ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ। ਸੁਨਕੇ ਕਹੋ- (ਆਖਿਆ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਜਾਤਿ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਯਾਦਿਕ ਜੋ ਸਬਦੋ ਕੇ ਅਰਥੋ ਮੇ ਵਰਤਨੋ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਤਿਨੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਬਦ ਕੀ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਆਖਿਆ ਨ ਜਾਯ ਕਹੀਯੋ, ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਹਿਆ ਨਹੀ ਜਾਵੇ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ 'ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ॥' ਵੇਦ ਭੀ ਤਾ ਮੇ ਮਨ ਬਾਣੀ ਕੀ ਅਪਬ੍ਰਿਤੀ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਤਿਸਕੋ ਮਤ ਕਹੋ ਲਖਣਾ ਸੇ ਕਹੋ। ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੋ-

ਆਖਿ ਆਖਿ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ॥

(ਆਖਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਸਿਖਜਨ ਕੇ ਤਾਈ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਜੀਵ ਸਾਥ ਏਕ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਆਖਿ ਆਖਿ ਨਾਮ ਬਾਰੰਬਾਰ ਉਪਦੇਸ ਕਰਕੇ ਹਮ ਤਿਸ ਅਖੰਡ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਰਹੇ ਲਿਵ ਲਾਇ ਨਾਮ ਤਿਸਕੋ ਆਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਕੇ ਬਿਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈ ਔ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨੀ ਹੀ ਸਮਾਧਿ ਹੈ। ਸੋ ਸਮਾਧਿ ਸੁਵਣ ਮਨਨ ਨਿਦਿਧਯਾਸਨੋ ਸੇ ਪੀਛੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ। ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਸਵਿਕਲਪਕ ਨਿਰਵਿਕਲਪਕ ਭੇਦ ਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਦੋਨੋ ਮੇ ਜਹਾ ਗਯਾਤਾ ਗਯਾਨਾਦਿ ਰੂਪ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਭਾਸੇ ਵਹੁ ਸਵਿਕਲਪ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜਹਾ ਨਾ ਭਾਸੇ ਵਹੁ ਨਿਰਵਿਕਲਪਕ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਚੌਥੀ ਮੇ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਭਾਸੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਸਵਿਕਲਪਕ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ। ਉਤਰ ਤੀਨ ਮੈ ਨਹੀ ਭਾਸੇ ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਨਿਰਵਿਕਲਪਕ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ। ਗਯਾਨ ਕੀ ਸਭੀ ਸਾਤ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਮ ਚਿਤ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਬਿਸੇਖੋ ਕਾ ਹੈ, ਜਿਨਕੋ ਯਵਨ ਦਰਜੇ ਕਹੇ ਹੈ। ਸਾਤੋ ਮੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਦੁਆਰਾ ਨਿਤ ਔ ਅਨਿਤਯ ਵਸਤੁ ਕੇ ਬਿਬੇਕ ਸੇ ਲੇ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਹਲੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾ ਕਰ ਉਪਦੇਸ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ ਸੁਵਣ ਮਨਨ ਕਰਨਾ ਦੂਸਰੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ। ਨਿਦਿਧਯਾਸਨ ਸੇ ਸੁਖਮ ਵਸਤੁ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਯੋਗਯ ਚਿਤ ਕਰ ਲੇਨਾ ਤੀਸਰੀ ਹੈ। ਇਹ ਤੀਨੋ ਭੂਮਿਕਾ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਇਨਕਾ ਨਾਮ ਯੋਗੀਯੋ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਨਮੇ ਜਗਤ ਜੁਦਾ ਜੁਦਾ ਭਾਸੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਾਗ੍ਰਤ ਕਹੀਯੋ ਹੈ। ਇਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਚੌਥੀ ਮੇ ਮੈ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪ ਹੋ। ਮੇਰੇ ਮੈ ਅਨਯ ਵਸਤੁ ਕਾ ਲੇਸ ਨਹੀ ਐਸਾ ਜੀਵ ਈਸ ਕੇ ਅਭੇਦ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸਾਰਾ ਜਗਤ ਇਸ ਸਮੇ ਸੂਪਨ ਪਦਾਰਥੋਵਤ ਮਿਥਯਾ ਭਾਸੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਇਸ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਨਾਮ ਸੂਪਨ ਹੈ। ਇਸ ਚੌਥੀ ਭੂਮਕਾ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਤ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਅਗਲੀ ਤੀਨ ਭੂਮੀਆ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਭੇਦ ਹੈ। ਚੌਥੀ ਮੇ ਸਵਿਕਲਪਕ ਸਮਾਧੀ ਕੇ ਅਭਿਆਸ ਸੇ ਮਨ ਕਾ ਨਿਰੋਧ ਹੋਕਰ ਜੋ ਮਨ ਕੀ ਨਿਰਵਿਕਲਪਕ ਸਮਾਧਿ ਅਵਸਥਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੋ ਪਾਚਵੀ ਭੂਮਿਕਾ ਹੈ, ਅਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਮੇ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਖਾਨਪਾਨਾਦਿਕ ਬਜਵਹਾਰ ਹੇਤ ਆਪ ਹੀ ਉਠੇ ਹੈ। ਇਸ ਹੇਤ ਸੇ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਸੁਖਪਤੀ ਹੈ। ਇਸ ਭੂਮਕਾ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਵਰ ਹੈ। ਇਸ ਪੰਚਮੀ ਕੇ ਬਹੁਤ ਅਭਿਆਸ ਸੇ ਛਠੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪਦਾਰਥ ਭਾਵਨੀ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਕੇ ਗਾਢ ਸੁਖਪਤਿ ਕਹੇ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਵਿਦਵਰੀਆਨ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਇਸ ਭੂਮਿਕਾ ਕੇ ਅਧਿਕ ਅਭਿਆਸ ਸੇ ਸਪਤਮੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤੁਰੀਆ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇਸ ਮੇ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਆਪ ਸੇ ਵਾ ਪਰ ਸੇ ਕਬੀ ਸਮਾਧਿ ਸੇ ਉਥਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਕੇਵਲ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਇਛਾਨੁਸਾਰ ਔਰ ਲੋਕ ਇਸ ਕੇ ਖੁਲਾ ਪਿਲਾ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨੀ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਵਿਤ ਬਰਿਸ਼੍ਰ ਹੈ। ਨਾਮ ਇਨ ਸਾਤੋ ਭੂਮੀਯੋ ਕੇ ਯੇ ਹੈ- ਸੁਭੇਛਾ ੧., ਸੁਵਿਚਾਰਣਾ ੨., ਤਨੁਮਾਨਸਾ ੩., ਸਤ੍ਰੁਪਤਿ ੪., ਅਨੁਸੰਸਕ੍ਰਿਪ ਪਦਾਰਥਾ ਭਾਵਨੀ ੬., ਤੁਰੀਆ ੭., ਨਾਮਾਰਥ ਯੇ ਹੈ। ਬਿਬੇਕ ਸੇ ਲੇ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਸੁਭ ਇਛਾ ਹੋਨੀ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਭੇਛਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਸੇ ਪੀਛੇ ਗੁਰੂ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਸੁਵਣ ਮਨਨ ਰੂਪ ਸੁਨਾਮ ਸ਼ੇਸ਼ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨਾ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸੁਵਿਚਾਰਣਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਪੀਛੇ ਨਿਦਿਯਾਸਨ ਸਾਧਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਅਤੀ ਸੂਖਮ ਵਸਤੁ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਯੋਗਤ ਤਨੁ ਨਾਮ ਸੂਖਮ ਮਾਨਸ ਨਾਮ ਮਨ ਕਰ ਲੇਨਾ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਤਨੁਮਾਨਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਪੀਛੇ ਸਤ੍ਰੁ ਨਾਮ ਸੁਧ ਸ੍ਰੁਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਆਪੱਤਿ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਨੀ ਸਤ੍ਰੁਪਤਿ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਸੰਗ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਕੇ ਉਤਰ ਕਾਲ ਮੈ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਅਭਾਵ ਹੋਨਾ ਅਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਨਾਨਾ ਰੂਪ ਸੇ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਭਾਨ ਨਾ ਰਹਨਾ ਪਦਾਰਥਾ ਭਾਵਨੀ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਜਾਗ੍ਰੁਤਾਦਿ ਅਵਸਥਾ ਤ੍ਰੁਯ ਸੇ ਅਤੀਤ ਚਤੁਰਥ ਸ੍ਰੁਰੂਪ ਤੁਰੀਆ ਮੇ ਬਿਤੀ ਹੋਨੀ ਤੁਰੀਆ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੁਰੂਪਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨੀ ਸਮਾਧੀ ਹੈ, ਸੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ- ਏਕ ਲਯ ਚਿੰਤਨ ਸੇ ਦੂਸਰੀ ਬਾਧ ਚਿੰਤਨ ਸੇ। ਲਯ ਚਿੰਤਨ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਲਯ ਪੂਰਬਕ ਹੈ। ਬਾਧ ਚਿੰਤਨ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਬਾਧ ਪੂਰਬਕ ਹੈ। ਦੋਨੋ ਮੈ ਲਯ ਚਿੰਤਨ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਬਿਨਾ ਘਟ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ। ਐਸੇ ਸਰਬਤ੍ਰ ਕਾਰਣ ਬਿਨਾ ਕਾਰਜ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਬ੍ਰਜਸ੍ਰੀ ਪ੍ਰਪੰਚ ਸਮਸ੍ਰੀ ਰੂਪ ਬਿਰਾਟ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਾ ਸੇ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ। ਸਮਸ੍ਰੀ ਬਿਰਾਟ ਪੰਚੀਕ੍ਰਿਤ ਪੰਚ ਮਹਾਭੂਤੋ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇ ਤੇ ਮਹਾਭੂਤੋ ਸੇ ਬਿਨਾ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ। ਮਹਾਭੂਤੋ ਮੇ ਪਾਚ ਗੁਣੋ ਵਾਲੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਚਾਰ ਗੁਣਾ ਵਾਲੇ ਜਲ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਾ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ। ਚਾਰ ਗੁਣੋ ਵਾਲਾ ਜਲ ਤੀਨ ਗੁਣ ਵਾਲੀ ਅਗਨਿ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਾ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ। ਤੀਨ ਗੁਣ ਵਾਲੀ ਅਗਨਿ ਦੋ ਗੁਣ ਵਾਲੇ ਪਵਨ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਾਸੇ ਭਿੰਨ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀ। ਦੋ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਪਵਨ ਸਬਦ ਰੂਪ ਏਕ ਗੁਣ ਵਾਲੇ ਆਕਾਸ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਾ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ। ਵਹੁ ਆਕਾਸ ਤ੍ਰਿਯਾ ਹੰਕਾਰ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਿਸ ਅਹੰਕਾਰ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ। ਅਹੰਕਾਰ ਮਾਯਾ ਕੀ ਇਛਾ ਰੂਪ ਮਹਤਤ੍ਰੁ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਾ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ। ਇਛਾ ਮਾਯਾ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਾ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ। ਵਹੁ ਮਾਯਾ ਚੈਤਨਜ ਮੈ ਕਲਪਿਤ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤਾ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੁਛ ਵਸਤੁ ਨਹੀ। ਐਸੇ ਅਨੁਸੰਧਾਨ ਸੇ ਕਾਰਯ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਵਿਦਯਮਾਨ ਰਹਿਆ ਭੀ ਚੈਤਨਜ ਮਾਤ੍ਰੁ ਮੈ ਜੋ ਚਿਤ ਕੀ ਬਿਰਤਾ ਹੋਨੀ ਸੋ ਲਯ ਪੂਰਬਕ ਸਮਾਧਿ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪਰੰਤੁ ਇਸ ਮੇ ਏਤੀ ਨ੍ਰੁਨਤਾ ਹੈ। ਇਸ ਮੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਦੁਆਰਾ ਅਦੁਤੀ ਸਤ ਮਾਤ੍ਰੁ ਕੇ ਸਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਵਿਦਯਾ ਤਤਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਖੈ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਵੈਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕੀਯੇ ਭੀ ਕਾਰਣੋ ਕੇ ਬਨੇ ਰਹਨੇ ਸੇ ਫੇਰ ਭੀ ਸਭ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਉਠਨਾ ਬਨਿਆ ਰਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਸੁਖਪਤੀ ਮੈ ਸਭ ਵਸਤੁ ਦੂਰ ਹੁਈ ਭੀ ਕਾਰਣ ਕੇ ਰਹਨੇ ਸੇ ਫੇਰ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਲਯ ਪੂਰਬਕ ਸਮਾਧਿ ਮੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਯਹ ਮੁਖ ਸਮਾਧਿ ਨਹੀ ਮੁਖ ਸਮਾਧੀ ਬਾਧ ਪੂਰਬ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਸਕਾ ਯਹ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਰਾਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਾਖਾਤਕਾਰ ਸੇ ਅਵਿਦਯਾ ਕੀ ਔ ਅਵਿਦਯਾ ਕੇ ਕਾਰਯੋ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਭਯਾਂ ਪੁਨਾ ਅਨਾਦਿ ਅਵਿਦਯਾ ਕਾ ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਕਾਰਯੋ ਕਾ ਉੱਥਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਯਹ ਬਾਧ ਪੂਰਬਕ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਸਮਾਧੀ ਮੁਖਯ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸੋਈ ਨਿਜ ਰੂਪ ਮੈ ਹਮਨੇ ਕਰੀ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਪੁਨਾ ਜਿਸਮੇ ਆਪਨੇ ਸਮਾਧੀ ਕਰੀ, ਤਿਸਮੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਿਆ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਆਖਹਿ ਵੇਦ ਪਾਠ ਪੁਰਾਣ ॥ ਆਖਹਿ ਪੜੇ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਣ ॥

(ਆਖਹਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਰਿਗ ਆਦਿਕ ਵੇਦੋ ਕੇ ਜੋ ਉਪਨਿਖਦ ਰੂਪ ਪਾਠ ਹੈ ਵਹੁ ਤਿਸ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਆਖਹ ਨਾਮ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਪੁਰਾਣ ਕਹੇ ਹੈ। ਈਹਾ ਪੁਰਾਣ ਪਦ ਸੇ ਇਤਿਹਾਸ ਔ ਸਿੰਮ੍ਰਤੀਆ ਕਾ ਭੀ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ ਅਰ ਯੇ ਵੇਦ ਕੇ ਅਰਥ ਕੋ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਬੇਦਾਰਥ ਕੇ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕ ਸਭੀ ਤਿਸ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਕਿੰਚ ਜੋ ਪੁਰਖ ਤਿਨ ਵੇਦਾਦਿਕੋ ਕੇ ਅਰਥ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਗੁਰੋ ਸੇ ਅਰਥੋ ਕੋ ਪੜੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਤਿਸ ਤਤ੍ਵ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜੋ ਕਰਹਿ ਵਖਿਆਨ ਨਾਮ ਤਿਨ ਵੇਦਾਦਿਕੋ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਕੋ ਜਾਨਕੇ ਤਿਨ ਕੇ ਉਪਰ ਬਯਾਖਯਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਭੀ ਤਿਸ ਤਤ੍ਵ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਬਯਾਖਯਾ ਕਾ ਅਰਥ ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣੇ ਮੇ ਦੇਖ ਲੇਨਾ। ਇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਕੋ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਕਲਪੋ ਮੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਹ ਕਹੇ-

ਆਖਹਿ ਬਰਮੇ ਆਖਹਿ ਇੰਦ ॥ ਆਖਹਿ ਗੋਪੀ ਤੈ ਗੋਵਿੰਦ ॥

(ਆਖਹਿ ਇਤਿ) ਆਖਹ ਬਰਮੇ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਕਲਪ ਮੈ ਸਿਖਯਨ ਪੁਤ੍ਰਨ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨਾ ਇੰਦ੍ਰ ਬਿਰੋਚਨਾਦਿ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿ ਵੇਦ ਮੇ ਸਪਸ੍ਰ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਇਸ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ ਦੇਵਪੁਰੀ ਕੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਇੰਦ੍ਰ। ਇੰਦ੍ਰਵਤ ਬਸਿਸ੍ਰ ਪੁਰਾਣ ਮੈ ਕਹੇ ਬਰੁਣਾਦਿਕ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਜਾਨ ਲੇਨੇ। ਇੰਦ੍ਰ ਨੇ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਪ੍ਰਤਰਦਨ ਕੋ ਕੀਆ ਹੈ। ਯਹ ਕੋਖੀਤਕੀ ਉਪਨਿਖਦ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ॥ ਗੋਪੀਯੋ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕ੍ਰਿਸ਼੍ਨ ਜੀ ਨੇ ਇਸੀ ਤਤ੍ਵ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ- (ਆਖਹਿ ਇਤਿ) ਆਖਹ ਨਾਮ ਇਸੀ ਤਤ੍ਵ ਕੋ ਕਹਤਾ ਹੁਯਾ ਗੋਪੀ ਤੇ ਨਾਮ ਗੋਪੀਯੋ ਪਾਸ ਗੋਬਿੰਦ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਸ਼੍ਨ। ਭਾਗਵਤ ਦਸਮ ਮੇ ਸੁਕਦੇਵ ਬਚਨ ਹੈ ਜਬ ਕ੍ਰਿਸ਼੍ਨ ਜੀ ਨੇ ਗੋਪੀਯੋ ਕੋ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਯਾ, ਤਬ ਵਹੁ ਗੋਪੀਆਂ ਇਨ ਪੰਚੇ ਕੋਸੇ ਕੋ ਤਯਾਗਕੇ ਤਿਸ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਸਮਰਣ ਕਰ ਤਿਸੀ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਈਆਂ॥

ਆਖਹਿ ਈਸਰ ਆਖਹਿ ਸਿਧ ॥ ਆਖਹਿ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਬੁਧ ॥

ਆਖਹ ਨਾਮ ਕਹਤੇ ਹੈ ਤਿਸ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਈਸ੍ਰ ਨਾਮ ਪਾਰਬਤੀ ਕੇ ਪਤਿ ਸਿਵ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨਾ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕੋ ਮੈ ਅਤਿ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਆਖਹ ਨਾਮ ਕਹਤੇ ਹੁਏ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਅਪਨੇ ਸਿਖਯਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕਪਲਾਦਿਕ ਸਿਧ ਦੇਵਹੁਤੀ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਕਪਲ ਰਿਖੀ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨਾ ਭਾਗਵਤ ਮੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਈਸ੍ਰ ਨਾ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਕਪਲ ਔਰ ਹੈ, ਉਸਕਾ ਈਹਾ ਸਿਧ ਸਬਦ ਸੇ ਗ੍ਰਹਣ ਨਹੀ॥ ਆਖਹ ਨਾਮ ਕਹਤੇ ਹੈ ਉਸ ਤਤ੍ਵ ਕੋ ਵਹੁ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਜਿਨੋ ਨੇ ਕੇਤੇ ਕੀਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੀਯੇ ਉਪਦੇਸ ਦੇਕਰ। ਬੁਧ ਨਾਮ ਗਯਾਨੀ ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਜੋ ਕੋਈ ਗਯਾਨੀ ਇਸ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕੋ ਜਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰੇਗਾ, ਵਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਨਿਯਮ ਸੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਲਾਭ ਵਾਲਾ ਹੋਗਾ। ਯਹ ਉਪਦੇਸ ਨਿਸਫਲ ਨਹੀ, ਯਹ ਸੂਚਨ ਕੀਯਾ-

ਆਖਹਿ ਦਾਨਵ ਆਖਹਿ ਦੇਵ ॥ ਆਖਹਿ ਸੁਰਿ ਨਰ ਮੁਨਿ ਜਨ ਸੇਵ ॥

ਆਖਹ ਨਾਮ ਕਹੇ ਹੈ ਇਸ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਦਾਨਵ ਰਾਖਸ ਪ੍ਰਹਲਾਦਿਕ, ਪੁਨਾ ਆਖਹ ਦੇਵ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਨਿਖਲ ਦੇਵਤਾ ਪੁਨਾ ਆਖਹ ਨਾਮ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਸੁਰਿ ਨਰ ਨਾਮ ਕਿੰਨਰ ਦੇਵਤਾ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮ ਤਤ੍ਵ ਕੋ। ਕਿੰਨਰ ਦੇਵਤਾ ਸੁਰ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਕਿੰਚਿਤ ਨਰ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਤਿਨ ਕੋ ਕਿੰਨਰ ਕਹਤੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹੈ। ਈਹਾਂ ਤਿਨ ਕਾ ਗੁਰੁਣ ਪੁਨਰੁਕ੍ਰੀ ਪਰਿਹਾਰ ਹੇਤ ਕੀਆ। ਕਿੰਨਰੋਵਤ ਗੰਧਰਬਾਦਿਕ ਭੀ ਤਿਸ ਸ੍ਰੂਪੁ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਜਾਨ ਲੇਨੇ। ਪੁਨਾ 'ਸੋ ਮੁਨਿ ਜਿ ਮਨ ਕੀ ਦੁਬਿਧਾ ਮਾਰੇ॥' ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੁ ਬਚਨੇ ਮੇ ਕਹੇ ਮਨ ਸੇ ਨਿਖਲ ਦ੍ਰਿੜ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਮੁਨਿ ਪੁਰਖ ਭੀ ਤਿਸ ਸ੍ਰੂਪੁ ਕੇ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਸ੍ਰੂਪੁ ਕੇ ਵੇਦ ਵਿਦਯਾ ਦ੍ਰਾਰਾ ਜਨ ਨਾਮ ਚਾਰੋ ਵਰਣੋ ਕੇ ਪੁਰਖ ਕਹੇ ਹੈਂ। ਵੇਦ ਮੈ ਲਿਖੇ ਹੈ ਜੋ ਜੋ ਇਨ ਮਨੁਖਜਨ ਮੈ ਤਿਸ ਸ੍ਰੂਪੁ ਕੇ ਜਾਨਤਾ ਹੁਯਾ ਵਹੀ ਵਹੀ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪੁ ਹੁਯਾ। ਗੁਰੁ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈ- 'ਜੋ ਸਰਨ ਪਰੇ ਸੋ ਉਧਰੇ' ਇਤਯਾਦਿ। ਸੇਵ ਪਦ ਕਾ ਸਭੀ ਸੁਰ ਨਰਾਦਿਕੋ ਸਾਥ ਸੰਬੰਧ ਕਰ ਲੇਨਾ ਭਾਵ ਯਹ ਤਿਸ ਸ੍ਰੂਪੁ ਕੇ ਉਪਾਸਨਾ ਸੇ ਸੇਵ ਨਾਮ ਸੇਵਨ ਕਰ ਸਭੀ ਜਾਨਕੇ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਭੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਦੇਹ ਨਾ ਗਿਰਨੇ ਪ੍ਰਯੰਤ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤੁ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ ਵਾ ਕੋਈ ਵਿਖੇਪ ਮਾਨਕੇ ਉਪਰਾਮ ਭੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਕੇਤੇ ਆਖਹਿ ਆਖਣਿ ਪਾਹਿ ॥ ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਉਠਿ ਉਠਿ ਜਾਹਿ ॥

(ਕੇਤੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਕਈ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਆਖਹ ਨਾਮ ਪਹਲੇ ਸਮੀਪ ਆਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਿਖਯਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਔਰ ਭੀ ਜੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੀਛੇ ਸੇ ਸਰਣ ਆਵੇ ਹੈ, ਤਬ ਤਿਨਕੇ ਪ੍ਰਿਤ ਭੀ ਆਖਣ ਪਾਹ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਕੇ ਪ੍ਰਿਬ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਵਿਖੇਪ ਮਾਨਕੇ ਉਪਰਾਮ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਔਰ ਕੇਤੇ ਕਹਿ ਕਹਿ ਨਾਮ ਬਾਰੰਬਾਰ ਉਪਦੇਸ ਕਰਕੇ ਪੀਛੇ ਸੇ ਸ੍ਰਮਤ ਸ੍ਰਥਾਪਨ ਪਰਮਤ ਖੰਡਨਾਦਿਕੋ ਮੈ, ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾਂਤਾਦਿਕੋ ਕੇ ਖੋਜਨੇ ਮੈ ਵਿਖੇਪ ਮਾਨਕੇ ਉਠ ਉਠ ਜਾਹਿ ਨਾਮ ਕਹਨਾ ਸੁਨਨਾ ਛੋਡਕੇ ਵਿਰਕੁ ਹੋਕਰ ਭਿਖਾ ਮਾਂਗਤੇ ਹੁਯੇ ਜਹਾਂ ਤਹਾਂ ਬਿਚਰੇ ਹੈ। ਇਨ ਹੀ ਕੀ ਦਸਾ ਗੁੰਥ ਜੀ ਮੇ ਕਹੀ ਹੈ 'ਕਬੀਰ ਭਲੀ ਮਧੁਕਰੀ ਨਾਨਾ ਬਿਧਿ ਕੇ ਨਾਜੁ॥ ਦਾਵਾ ਕਾਹੂ ਕੇ ਨਹੀ ਬਡਾ ਦੇਸੁ ਬਡ ਰਾਜੁ॥' ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਪ੍ਰਿਤ ਸਭੀ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਪੁਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਲਖਣਾ ਸੇ ਹੀ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਸਕੇ ਹੈ, ਵਾ ਕੋਈ ਬਿਨਾ ਲਖਣਾ ਭੀ ਕਰ ਸਕੇ ਹੈ। ਯਹ ਸੁਨ ਨੇਮ ਸੇ ਕਠਨਾਦਿ ਸ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਰਚੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿਕੋ ਕਾ ਈਸ਼ਰ ਕੇ ਮਲਾਦਿ ਸ੍ਰਭਾਵ ਫੇਰ ਦੇਵੇ ਤੋ ਫੇਰ ਦੇਵੇ ਪ੍ਰੰਤੁ ਬ੍ਰਹਮ ਉਪਦੇਸ ਲਖਣਾ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਏਤੇ ਕੀਤੇ ਹੋਰਿ ਕਰੇਹਿ ॥ ਤਾ ਆਖਿ ਨ ਸਕਹਿ ਕੋਈ ਕੋਇ ॥

(ਏਤੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਜੋ ਇਤਨੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਜਲ ਅਗਨਿ ਆਦਿਕ ਕਠਨ ਸੀਤ ਉਸਨ ਸ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਨੇ ਕੀਤੇ ਪੁਰਬ ਕਾਲ ਮੇ ਬਨਾਏ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਨ ਕੋ ਹੋਰ ਕਰੇਇ ਅਪਨੇ ਕਠਿਨਾਦਿਕ ਸ੍ਰਭਾਵੋ ਸੇ ਉਲਟੇ ਕੋਮਲ ਉਸਨ ਸੀਤ ਕਰ ਦੇਵੇ ਤਾ ਨਾਮ ਤਬ ਭੀ ਅਪਨੇ ਆਪ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪੁ ਕੇ ਬਿਨਾ ਲਖਣਾ ਸੇ ਕਹ ਨਹੀ ਸਕਤਾ। ਕੋਈ ਭੀ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਹੇਤੁ ਤੇ ਸਕਤੀ ਸੇ ਬਾਣੀ ਕੀ ਪ੍ਰਿਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ 'ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨੇ ਵੇਦ' ਐਸੇ ਗੁਰੁ ਨਿਖੇਪ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੈ ਜੀਵ ਕੇ ਸਾਥ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਲਖਣਾ ਸੇ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਬ ਸਿਖਯ ਸ੍ਰੋਤਾ ਕੇ ਕਿਆ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਜੇਵਡੁ ਭਾਵੈ ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ ॥ ਨਾਨਕ ਜਾਣੈ ਸਾਚਾ ਸੋਇ ॥

(ਜੇਵਡੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਜੇਵਡ ਨਾਮ ਜਿਤਨੇ ਵਡੇ ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਸੇ ਹੀਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਭਾਵੇ ਨਾਮ ਤਿਸ ਮੈ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੀ ਏਕਤਾਰਤਾ ਰੂਪ ਯਜਾਨ ਸੇ ਮੈ ਵਹੁ ਸ੍ਰੂਪੁ ਹੋ, ਐਸੇ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਤੇਵਡੁ ਹੋਇ ਨਾਮ ਵਹੁ ਤਿਤਨਾ ਹੀ ਵਡਾ ਸਰਬ ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਬਿਭੂ ਸ੍ਰੂਪੁ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! 'ਗੁਰਮੁਖਿ ਗਿਆਨੁ ਤਤੁ ਬੀਚਾਰਾ ਜੋਤੀ ਜੋਤਿ ਮਿਲਾਏ॥' ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨੇ ਸੇ ਜੋਤਿ ਮੈ ਜੋਤਿ ਮਿਲਨੇ ਰੂਪ ਕੈਵਲ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪੀਛੇ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਮੈ ਯਜਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨਤਾ ਕਹੀ ਸੋ ਨਹੀ ਬਨੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਸਤਯ ਹੈ ਵਹੁ ਮੁਕਤੀ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪਰੰਤੁ ਨਿਦਿਯਾਸਨ ਸੇ ਜਬ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪ੍ਰਯੰਤ ਦੇਹ ਕੇ ਆਤਮ ਮਾਨਨਾ ਰੂਪ ਬਿਪਰਯ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਦੇਸਾਦਿਕ ਭੇਦ ਸੇ ਹੀਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਗਿਆਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਜਬ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਸੇ ਬਿਪਰਯ ਗਿਆਨ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰ ਲੇਵੇ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਸੋਇ ਨਾਮ ਵਹੁ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਵਾਲਾ ਸਿਖੁ ਅਪਨੇ ਕੇ ਸਾਚਾ ਨਾਮ ਅਬਾਧਿਤ ਸ੍ਰੂਪੁ ਜਾਣੇ ਨਾਮ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਦੁਆਰਾ ਪ੍ਰਤਖ ਕਰੇ ਹੈ, ਜਿਸਕੇ ਪ੍ਰਤਖ ਹੋਨੇ ਸੇ ਮੋਖ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸੋਹੰ ਸੋ ਮੈ ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨ ਜੇਕਰ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਅਭੇਦ ਕੇ ਕਹੋਂ ਤਬ ਤਿਨ ਸੇ ਉਪਜੇ ਏਕਤਾ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਹੇਤੁ ਕਹੋਂ। ਪਰੰਤੁ ਵਹੁ ਬਚਨ ਤੇ ਜੈਸੇ ਮੰਤ੍ਰੀ ਕੇ ਰਾਜਾ ਕਹੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਜਿਸ ਨੇ ਭਕਿ ਪੂਰਬਕ ਗਿਆਨ ਸੇ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰੂਪੁ ਕੇ ਸਮਯਕ ਜਾਨਿਆ ਹੈ ਤਿਸਕੇ ਈਸ਼ਰ ਕੇ ਤੁਲਯ ਕਹੇ ਹੈ ਜੈਸੇ 'ਜਿਨਿ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਜੇਹਾ॥' ਯਾ ਤੇ ਤੁਲਯ ਕਹਨੇ ਸੇ ਵਾਕਯ ਭੇਦ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੰਕਾ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਜੇ ਕੇ ਆਖੈ ਬੋਲੁ ਵਿਗਾਤੁ ॥ ਤਾ ਲਿਖੀਐ ਸਿਰਿ ਗਾਵਾਰਾ ਗਾਵਾਰੁ ॥ ੨੬ ॥

(ਜੇ ਕੇ ਇਤਿ) ਬੋਲ ਪਦ ਏਕਤਾ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨੇ ਪਰ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਅਭੇਦ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਤੁਲ੍ਹਤਾ ਬੋਧਨ ਪਰ ਹੈ ਐਸੇ ਤਿਨ ਬਚਨੇ ਕਾ ਬਿਗਾਤ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੇ, ਤਬ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਅਗਿਆਨੀ ਲੋਕੋ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਮੇ ਚਾਹੇ ਬਹੁਤ ਗੁੰਥ ਪੜਨੇ ਪੜਾਵਨੇ ਸੇ ਪੰਡਿਤ ਭੀ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਬਿਚਾਰ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਸੇ ਜਹਾਂ ਗਵਾਰੋ ਕੇ ਲਿਖਣ ਕੀ ਜਗਾ ਹੋਵੇ। ਤਹਾਂ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਸਿਰਿ ਨਾਮ ਸਭਸੇ ਪਹਲੇ ਵਾ ਸਿਰਿ ਨਾਮ ਮੁਖਯ ਅਰਥਾਤ ਪ੍ਰਯਾਨ ਗਵਾਰੁ ਨਾਮ ਮੂਰਖ ਲਿਖੀਐ ਲਿਖੀਦਾ ਹੈ। ਖਟ ਬਿਧਲਿਗੋ ਸੇ ਤਾਤਪਰਯ ਨਿਰਣੇ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਬਿਬੇਕੀ ਪੁਰਖੇ ਨੇ ਤਾ ਤੇ ਮਹਾਂਵਾਕਯ ਲਖਣਾ ਸੇ ਜੀਵ ਈਸ ਕੇ ਅਭੇਦ ਬੋਧਨ ਪੈ ਹੈ, ਯਹ ਵੇਦ ਕੇ ਖਟ ਚਿੰਨੋ ਸੇ ਨਿਸਚਿਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਦੂਰ ਭੂਤ ਅਭੇਦ ਗਿਆਨ ਸੇ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਨਿਰਵਿਵਾਦ ਹੈ॥੨੬॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਗਿਆਨ ਕੀ ਅਭੇਦ ਬੋਧਕ ਵਾਕਯ ਸੇ ਉਤਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਗਿਆਨ ਕੈਸਾ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਤਿਸ ਗਿਆਨ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਅਸੁਥਾਨ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਅਸੁਥਾਨ ਕੈਸਾ ਹੈ, ਯਹ ਸਿਖ ਪੂਛੇ-

ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥

(ਸੋ ਦਰੁ ਇਤਿ) ਸਿਖਯ ਕੇ ਪ੍ਰਸੂ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਏਕ ਵਾਕਯ ਸੇ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਸਨੋ ਕੇ ਉਤਰ ਕਹੇ ਹੈ- (ਜਿਤੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਵਹੁ ਗਿਆਨ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਤ ਨਾਮ ਜਿਸ ਅਭੇਦ ਗਿਆਨ ਮੈ ਬਹਿ ਨਾਮ ਬੈਠ ਕਰ ਅਰਥਾਤ ਸ੍ਰੂਪਾਕਾਰ ਬ੍ਰਿਤੀ ਮੈ ਬਿਤ ਹੋਕਰ ਸਭੀ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਸਰਬ ਸ੍ਰੂਪੁ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕੇ ਸਮਾਲੇ ਨਾਮ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਕਰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ਹੈ ਭਾਵ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ ਹੈ ਐਸਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਮੁਕਤੀ ਥਾਨ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਤ ਨਾਮ ਜਿਸ ਮੇ ਜਲ ਮੇ ਜਲਵਤ ਬਹ ਨਾਮ ਬੈਠੇ ਅਰਥਾਤ ਏਕ ਰੂਪ ਹੂਯੇ ਸਭੀ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਕੇ ਵਾਮ ਦੇਵਾਦਿਕ ਗਿਆਨੀ ਵੇਦ ਪੁਰਾਣਾਦਿਕੋ ਮੇ ਸਮਾਲੇ ਨਾਮ ਸਮਾਰੇ ਭਾਵ ਯਾਦ ਕੀਯੇ ਜਾਵੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਇਸਕੀ ਯਹ ਬਯਾਖਯਾ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਦੂਰ ਆਪਨੇ ਵਾਕਯ ਜਨਯ ਗਿਆਨ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੈਸਾ ਹੈ, ਪ੍ਰਸਨ ਕਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ ਜੈਸੇ ਅਨੇਕ ਪੁਰਖ ਸਰੀਰੋ ਮੈ ਪੁਰਖਪਨਾ ਜਾਤੀ ਏਕ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਸਰਬ ਦੇਸੋ ਕਾਲੋ ਮੈ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਵਾ ਜੈਸੇ ਏਕ ਪੁਰਖਪਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਯਹ ਪਹਲੇ ਕੇਹਾ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜਿਸ ਘਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਕਾਰ ਸਤਾ ਵੇਦ ਮੈ ਦੇਵਯਾਨ ਮਾਰਗ ਲਿਖਾ ਹੈ ਅਰੁ ਵੇਦ ਮੈ ਜਿਸ ਘਰ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਇਤਿਹਾਸ ਪੁਰਾਣੋ ਮੈ ਬੈਕੁੰਠ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਘਰ ਵਾਲਾ ਸਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੈਸਾ ਹੈ, ਪੂਛਨੇ ਕਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ ਕਿਆ ਜਿਸ ਕੀ ਬਿਭੂਤੀ ਮੈ ਆਗੇ ਔਰ ਬਿਭੂਤੀ ਕੀ ਚਾਹ ਨਹੀ ਐਸਾ ਹੈ ਵਾ ਜਿਸਕੇ ਐਸ਼੍ਵਰਯ ਮੈ ਆਗੇ ਔਰ ਐਸ਼੍ਵਰਯ ਕੀ ਚਾਹ ਹੈ ਐਸਾ ਹੈ, ਯਹ ਪੂਛੇ- (ਸੋ ਇਤਿ) ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਵਣ ਕਰ ਗੁਰੂ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਏਕ ਵਾਕਯ ਸੇ ਦੋਨੋ ਕੇ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਜਿਤੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਜਿਸ ਪਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਦਰ ਸਬਦ ਸੇ ਦੂਰ ਗਿਆਨ ਕਹਿਆ ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਐਸਾ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ। ਜਿਤੁ ਨਾਮ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਜਿਸ ਏਕ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਬਹਿ ਨਾਮ ਬੈਠ ਕਰ ਸਭੀ ਅਦ੍ਰਿਤਵੇਤਾ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਅਪਨੇ ਕੇ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ਨਾਮ ਜਿਸ ਸੇ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰਿਥਕ ਨਹੀ, ਸਭੀ ਜਿਸਕਾ ਮ੍ਰਿਦ ਵਿਕਾਰੋ ਕਾ ਮ੍ਰਿਦਵਤ ਅਪਨਾ ਆਪ ਹੈ ਐਸਾ ਸਰਬ ਰੂਪ ਕਰ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਰਬ ਪੁਰਖੋ ਮੈ ਏਕ ਪੁਰਖਪਨੇਵਤ ਸਰਬ ਦੇਸ ਕਾਲੇ ਮੇ ਔਰ ਤਿਨ ਕੇ ਅੰਤਰ ਵਰਤੀ ਵਸਤੁਯੋ ਮੇ ਵਹੁ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ, ਪੁਰਖਪਨੇ ਵਾਲੀ ਪੁਰਖ ਬ੍ਰਹਮਕਤੀਯੋਵਤ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਨਹੀ। ਯਹ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖੋ ਹੇਤ ਗੋਯ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਏਕ ਰਸ ਸ੍ਰੂਪ ਕਹ ਕਰ ਆਗੇ ਉਪਾਸਕੋ ਹੇਤ ਧਯੇਯ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹੇ ਹੈ- (ਜਿਤੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਧਿਆਨ ਜੋਗਯ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਘਰੁ ਸਬਦ ਸੇ ਥਾਨ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਕਹਿਆ, ਜਿਸਕਾ ਨਾਮ ਪੁਰਾਣੇ ਮੈ ਬੈਕੁੰਠ ਹੈ। ਸੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਐਸੀ ਸਰਬ ਸੇ ਅਧਿਕ ਬਿਭੂਤੀ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਿਤ ਨਾਮ ਜਿਸ ਕੇ ਐਸ੍ਰਯ ਮੈ ਬਹਿ ਨਾਮ ਸਾਲੋਕਯਾਦਿ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਕਰ ਥਿਤ ਹੁਯੇ ਬਿਦ੍ਵਾਨ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ਨਾਮ ਪੂਰਣ ਐਸ੍ਰਯੋ ਕੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਐਸਾ ਸਰਬ ਸੇ ਅਧਿਕ ਐਸ੍ਰਯ ਵਾਲਾ ਧਯੇਯ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। ਧਯੇਯ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਪਰਮ ਬਿਭੂਤੀ ਵਾਲੇ ਥਾਨ ਕਾ ਹੀ ਆਗੇ ਬਿਸੇਖਣੇ ਸੇ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰੇ-

ਵਾਜੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ ਕੇਤੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ ॥

(ਵਾਜੇ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਵਾਜੇ ਸਾਥ ਅਨੇਕ ਕਾ ਔ ਨਾਦ ਸਾਥ ਅਸੰਖ ਕਾ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਸੰਬੰਧ ਕਰਕੇ ਮੂਲ ਪਾਠ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਐਸਾ ਵਹੁ ਸਗੁਣ ਸ੍ਰੂਪ ਧਯੇਯ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਬੈਕੁੰਠ ਥਾਨ ਹੈ, ਜਹਾਂ ਵਾਜੇ ਹੈ ਸੰਖ ਗੋਮੁਖ ਘੰਟਾ ਆਦਿਕ ਅਨੇਕ। ਜਿਨਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਵੇ ਹੈ ਨਾਦ ਕਹੀਯੇ ਧੁਨਿ ਰੂਪ ਸਬਦ ਅਸੰਖਾ ਬਹੁਤ। ਪੁਨਾ ਕੇਤੇ ਕਹੀਯੇ ਬਹੁਤ ਹੀ ਹੈ, ਤਿਨ ਅਨੇਕ ਵਾਜਿਯੋ ਕੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ ਕਹੀਯੇ ਬਜਾਵਣੇ ਵਾਲੇ। ਵਾਦਯ ਵਾਦਕ ਰੂਪ ਬਿਭੂਤੀ ਕੇ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਗਾਯਨ ਗਾਯਕ ਰੂਪ ਬਿਭੂਤੀ ਕੇ ਬਿਸਤਾਰ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ-

ਕੇਤੇ ਰਾਗ ਪਰੀ ਸਿਉ ਕਹੀਅਨਿ ਕੇਤੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ॥

(ਕੇਤੇ ਇਤਿ) ਕੇਤੇ ਸਬਦ ਸਰਬਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਪੈ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਪਰੀ ਨਾਮ ਅਪਸਰਾਂ ਕਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਪਰੀ ਸਿਉ ਕਹੀਯੇ ਅਪਸਰਾ ਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਬਹੁਤ ਗਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਗੰਧਰਬ ਕੇਤੇ ਰਾਗ ਕਹੀਅਨਿ ਕਹੀਯੇ ਬਹੁਤੇ ਭੈਰਵਾਦਿਕ ਰਾਗੋ ਕੇ ਪਾਂਚ ਪਾਂਚ ਰਾਗਣੀਆਂ ਔ ਆਠ ਆਠ ਪੁਤ੍ਰੋ ਕੇ ਸਾਥ ਗਾਵੇ ਹੈ ਸ੍ਰਰਗ ਕੀ ਅਪਸਰਾ ਅਰ ਗੰਧਰਬੋ ਕੀ ਬੈਕੁੰਠ ਮੈ ਗਤੀ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕੋਖੀਤਕੀ ਉਪਨਿਖਦ ਮੈ ਲਿਖੇ ਵਹਾਂ ਕੇ ਹੀ ਜਾਨ ਲੇਨੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਿਆ ਸਗੁਣ ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ ਕੇ ਬਿਭੂਤੀ ਰੂਪ ਗਾਯਕ ਮੇਰੇ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਤੇਰੇ ਸਾਥ ਅਭਿੰਨ ਕੋ ਹੀ ਵਹ ਗਾਯਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਹ ਕਹੇ-

ਗਾਵਹਿ ਤੁਹਨੋ ਪਉਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਗਾਵੈ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਦੁਆਰੇ ॥

(ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਅਨਾਦਿ ਅਗਿਆਨ ਸੇ ਦਬ ਰਹੇ ਹੈ ਸਤ ਸੰਕਲਪਾਦਿ ਗੁਣ ਜਿਸਕੇ ਐਸਾ ਜੋ ਸਰਬ ਕੀ ਬੁਧੀ ਕਾ ਸਾਖੀ ਤੂੰ ਤਿਸ ਤੁਹਨੋ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੋ ਹੀ ਬਡੀ ਉਸਤਤੀਯੋਂ ਸੇ ਦੇਵਤਾ ਗਾਯਨ ਕਰਤੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਬਿਭੂਤੀ ਰੂਪ ਕੌਨ ਕੌਨ ਤਿਸ ਮੇਰੇ ਵਸਤਵ ਰੂਪ ਗਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਗੁਰੁ ਤਿਨਕੋ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਪਵਾਨ ਇਤਿਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਲੇਕਰ ਹੋਰ ਕੇਤੇ ਇਤਯੰਤ ਪਾਠ ਸੈ ਈਹਾ ਪਵਨਾਦਿ ਸਬਦ ਤਿਨਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਨ ਪੈ ਜਾਨ ਲੇਨੇ ਪਵਨ ਪਾਣੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਾਮ ਹੈ, ਬੈਸੰਤਰ ਨਾਮ ਅਗਨਿ ਕਾ ਹੈ ਯੇ ਤਤੁ ਗਾਵੇ ਹੈ ਅਰ ਬਸੁਯੋ ਮੈ ਧਰਮ ਰਾਜ ਗਾਯਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਜੋ ਮੰਦ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਾਣੀਯੋ ਕੋ ਨਰਕ ਦੁਖ ਪਾਵੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਾਮ ਕੋ ਸ੍ਰਾਮੀ ਕਰੇ ਹੈ ਸੇਵਕ ਤਿਸਕੇ ਪੀਛੇ ਉਸੀ ਕੋ ਕਰੇ ਹੈ, ਇਸ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹੇ-

ਗਾਵਹਿ ਚਿਤੁ ਗੁਪਤੁ ਲਿਖਿ ਜਾਣਹਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਧਰਮੁ ਵੀਚਾਰੇ ॥

(ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ) ਜੋ ਧਰਮਰਾਜ ਕਾ ਮੁਨਸੀ ਚਿਤ੍ਰਗੁਪਤ ਧਰਮਰਾਜ ਕੀ ਆਗਿਆਨੁਸਾਰ ਅਪਨੀ ਯੋਗ ਸਕਤੀ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਾਣੀਯੋ ਕੇ ਸੁਭਾਸੁਭ ਕਰਮਾ ਕੋ ਲਿਖ ਜਾਣੇ ਹੈ ਔ ਲਿਖ ਲਿਖ ਨਾਮ ਬਾਰ ਬਾਰ ਲਿਖ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕੇ ਧਰਮ ਰਾਜਾ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਫਲ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਤਿਨਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਸ੍ਰਾਮੀ ਸਮ ਵਹੁ ਭੀ ਗਾਵੇ ਹੈ ਵਾ ਲਿਖ ਨਾਮ ਜਿਨ ਕੇ ਲਿਖੇ ਸੇ ਲਿਖ ਨਾਮ ਪੁਨਾ ਲਿਖ ਕਰ ਧਰਮ ਰਾਜ ਆਪ ਬੀਚਾਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਸ੍ਰਾਮੀਵਤ ਵਹੁ ਭੀ ਗਾਵੇ ਹੈ, ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਯਮਰਾਜਵਤ ਬਰਣ ਕੁਬੇਰ ਭੀ ਸਹਿਤ ਸੇਵਕੋ ਕੇ ਗਾਵਤੇ ਜਾਨ ਲੇਨੇ-

ਗਾਵਹਿ ਈਸਰੁ ਬਰਮਾ ਦੇਵੀ ਸੋਹਨਿ ਸਦਾ ਸਵਾਰੇ ॥

(ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ) ਈਸਰੁ ਸਿਵ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਕਾ ਸ੍ਰਾਮੀ ਚਾਰ ਮੁਖ ਵਾਲਾ, ਦੇਵੀ ਸਿਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀ ਸਕਤੀ, ਭਵਾਨੀ ਔ ਸਰਸ੍ਵਤੀ ਯੇ ਸਭੀ ਸਵਾਰੇ ਕਹੀਯੇ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਗਣੇਸਾਦਿ ਔ ਸਨਕਾਦਿਕ ਬਾਲਕੋ ਸਹਿਤ ਗਾਵੇ ਹੈ ਔ ਗਾਵਤੇ ਹੁਯੇ ਸਦਾ ਸੋਹਨਿ ਨਾਮ ਸੋਭਾ ਪਾਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਪਰੇ ਭਗਵਾਨ ਕੀ ਅਧਿਕ ਬਿਭੂਤੀ ਕਿਆ ਕਹੇ, ਜਹਾ ਪਰਮ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਮਹਾਦੇਵਾਦਿ ਕਭੀ ਤਿਸਕੇ ਗਾਯਕ ਕਹੇ, ਜਿਨਕੀ ਗਾਯਕਤਾ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਰਿਚਿ ਮੁਨੀਯੋ ਕਾ ਗਾਯਨ ਕਰਨਾ ਕ੍ਰਿਮਕਤਿ ਨਜਾਯ ਸੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ।

ਗਾਵਹਿ ਇੰਦ ਇਦਾਸਣਿ ਬੈਠੇ ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਿ ਨਾਲੇ ॥

(ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ) ਦਰ ਪਦ ਦਲ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਦਲ ਸਮੂਹ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਦੇਵਤਿਆ ਦਰ ਨਾਲੇ ਕਹੀਯੇ ਦੇਵਨ ਕੇ ਸਮੂਹੇ ਸਹਿਤ ਇੰਦ੍ਰ ਦੇਵਤਾ ਇੰਦ੍ਰਾਸਣ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਪੈ ਬੈਠੇ ਬਡੇ ਦਿਬਯ ਅਸਤੋਤ੍ਰੇ ਸੇ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ।

ਗਾਵਹਿ ਸਿਧ ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰਿ ਗਾਵਨਿ ਸਾਧ ਵਿਚਾਰੇ ॥

(ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ) ਅਣਿਮਾਦਿਕ ਸਿਧੀਆ ਵਾਲੇ ਕਪਲਾਦਿਕ ਸਿਧ ਸਮਾਧੀ ਕੇ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਭੀਤਰ ਬਿਤ ਰੂਯੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕੇ ਸਾਥ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਸਾਧਯ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦੇਵਤਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਭੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਪਰਮ ਬਲ ਕੋ ਬੀਚਾਰ ਕੇ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਾਧ ਸਬਦ ਸੇ ਈਹਾ ਸਾਧਨ ਚਤੁਸਟੇ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਲੇਨੇ ਵਹੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਬਿਨਾ ਈਸ਼ੁਰ ਕੀ ਭਕ੍ਰੀ ਸੇ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਹ ਜਾਨ ਕੇ ਬੀਚਾਰ ਰੂਪ ਦੂਸਰੇ ਸ੍ਰਵਣ ਹੇਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਗਾਯਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਤਯਾਗੀ ਪੁਰਖ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈ- ਏਕ ਗਯਾਨ ਕੀ ਚਾਹ ਹੇਤ ਤਯਾਗ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਦੂਸਰੇ ਗਯਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਤਯਾਗ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ। ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਕਰਮ ਸੇ ਦੋਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਯਾਸੀ ਔ ਵਿਦ੍ਵਤ ਸੰਨਯਾਸੀ ਹੈ। ਤਿਨ ਦੋਨੋ ਮੇ ਸੇ ਪੂਰਬ ਸਾਧ ਸਬਦ ਸੇ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਯਾਸੀਯੋ ਕਾ ਗਾਵਨਾ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਐਸ਼ੁਰਯ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਪੂਰਣ ਹੁਯੀ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲੇ ਵਿਦ੍ਵਤ ਸੰਨਯਾਸੀਯੋ ਕਾ ਗਾਨ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਐਸ਼ੁਰਯ ਕਹੇ ਹੈ-

ਗਾਵਨਿ ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੰਤੋਖੀ ਗਾਵਹਿ ਵੀਰ ਕਰਾਰੇ ॥

(ਗਾਵਨਿ ਇਤਿ) ਸਤੀ ਪਾਠ ਜਤੀ ਕਾ ਵਿਸੇਖਣ ਹੈ ਅਰਥ ਸਤੀ ਕਾ ਸਤ ਸ੍ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਜਾਨਣੇ ਜੋਗਯ ਜਾਣ ਲੀਆ ਹੋਵੇ ਜਿਨੋ ਨੇ ਸੋ ਕਹਾਵੇ ਸਤੀ, ਸੰਤੋਖੀ ਭੀ ਤਿਨ ਕਾ ਬਿਸੇਖਣ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਸਤ ਰੂਪ ਕਰ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਨਾ ਤਿਸੀ ਆਤਮਾ ਮੈ ਵਿਖਯ ਭੋਗੋ ਸੇ ਹਟਕਰ ਸੰਤੋਖ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯੇ, ਸੰਤੋਖੀ ਨਾਮ ਸੰਤੋਖ ਵਾਲੇ ਜਤੀ ਨਾਮ ਵਿਦ੍ਵਤ ਸੰਨਯਾਸੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੁਯੇ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਔਰ ਪਰਮਾਤਮ ਕੇ ਐਸ਼ੁਰਯ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਕਿਆ ਕਹਨੀ ਹੈ, ਜਿਸਕੋ ਸਰਬ ਕਾਮਨਾ ਕੀ ਪੂਰਣਤਾ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਭੀ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਲੋਕੋ ਮੈ ਜਤੀ ਨਾਮ ਲਿੰਗੋਦ੍ਰੀ ਜਿੱਤੀ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੈ, ਸਤੀ ਨਾਮ ਦਾਨੀ ਕਾ ਹੈ, ਸੰਤੋਖੀ ਸੰਤੋਖ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤੀਨੋ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਯਹ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਕੇਵਲ ਯੇ ਮਨੋਹਰ ਹੀ ਨਹੀ ਗਾਵੇ, ਭਯੰਕਰ ਭੀ ਜੋ ਮਹਾਦੇਵ ਕੇ ਗਣੇ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਭੈਰਵ ਬੀਰ, ਭਦ੍ਰਾਦਿਕ ਬੀਰ ਹੈ, ਵਹੁ ਭੀ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਕਰਾਰੇ ਕੂਰ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਕੂਰ ਭਯੰਕਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਔਰ ਬਿਭੂਤੀ ਕਹੇ-

ਗਾਵਨਿ ਪੰਡਿਤ ਪੜਨਿ ਰਖੀਸਰ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਵੇਦਾ ਨਾਲੇ ॥

(ਗਾਵਨਿ ਇਤਿ) ਈਹਾ ਗਾਵਨਿ ਪਦ ਕਾ ਪੰਡਿਤ ਔਰ ਰਿਖਿਸ਼ੁਰ ਦੋਨੋ ਸਾਥ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਦੋਨੋ ਮੈ ਪੰਡਿਤ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਨਾਮ ਪੰਡਾ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੈ, ਪੰਡਾ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰ ਵਾਲੀ ਬੁੱਧੀ ਕਾ ਹੈ, ਸੋ ਬੁਧੀ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਏਕ ਜਾਨਨਾ ਰੂਪ ਲੇਨੀ। ਇਸ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪੰਡਿਤ, ਗੁਰੋ ਨੇ 'ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋ ਮਨੁ ਪਰਬੋਧੈ॥' ਐਸੇ ਸੁਖਮਨੀ ਮੈ ਕਹਿਆ ਹੈ ਔਰ ਪੰਡ ਉਤਾਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪੰਡਿਤ ਜੋ ਗੁਰੁ ਲਿਖੇ ਹੈ 'ਸੋ ਪੰਡਿਤੁ ਜੋ ਤਿਹਾਂ ਗੁਣਾ ਕੀ ਪੰਡ ਉਤਾਰੈ॥' ਯਹ ਪੰਡਿਤ ਸਬਦ ਕਾ ਭਾਵ ਰੂਪ ਅਰਥ ਹੈ, ਅਖਰਾਰਥ ਨਹੀ, ਅਖਰਾਰਥ ਵਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪੀਛੇ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਰਿਖੀ ਨਾਮ ਜੋ ਵੇਦ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰੋ ਕਾ ਅਰਥ ਕਰੇ ਤਿਸ ਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਰਿਖੀਸੂਰ ਨਾਮ ਤਿਨ ਰਿਖੀਯੋ ਮੈ ਮੁਖਜਨ ਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੂਲ ਪਾਠ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ- ਜਿਨ ਬੇਦਾਦੀ ਬਚਨੋ ਸੇ ਪੰਡਤੋ ਕੋ ਵਹੁ ਪੰਡਾ ਹੂਈ ਹੈ, ਤਿਨ ਬੇਦਾਦਿਕੋ ਕੇ ਬਚਨੋ ਕੋ ਵਹੁ ਪੰਡਿਤ ਵਾਰ ਵਾਰ ਪੜੇ ਹੈ ਅਰ ਪੜਹਿ ਨਾਮ ਪੜਤੇ ਹੂਯੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਵੇਦ ਕੇ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਰਿਖੀਯੋ ਮੈ ਮੁਖਜ ਜੋ ਰਿਖੀਸੂਰ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਜੁਗ ਜੁਗ ਨਾਮ ਸਤ ਆਦਿਕ ਜੁਗੋ ਮੈ ਏਕ ਏਕ ਜੁਗ ਵਿਖੇ ਵੇਦਾ ਨਾਲੇ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦੋ ਕੇ ਸਾਥ ਈਸੂਰ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ।

ਗਾਵਹਿ ਮੋਹਣੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ ਸੁਰਗਾ ਮਛ ਪਇਆਲੇ ॥

(ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਮੋਹਨੀਆ ਅਪਸਰਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਔ ਸੂਰਗ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਮਛ ਪਦ ਸੇ ਮਰਤਜ ਲੋਕ ਔ ਪਯਾਲ ਪਦ ਸੇ ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ ਲੇਨੇ। ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਮੋਹਨ ਮਾਰਨ ਬਸੀਕਰਣ ਉਦਮਾਦਨ ਉਚਾਟਨ ਰੂਪ ਪਾਚੇ ਕਾਮ ਕੇ ਬਾਣੇ ਸੇ ਸੂਰਗ ਮਰਤਜ ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ ਮੈ ਦੇਵ ਮਨੁਖਜ ਨਾਗਾਦਿਕੋ ਕੇ ਮਨੋ ਕੋ ਮੋਹਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀਆ ਮੋਹਨੀਆ ਹੈ। ਵਹੁ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੇ ਗਾਵਨੇ ਮੇ ਯਹ ਨਿਮਿਤ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਸੇ ਸੂਰਗਬਾਸੀ ਬੋਸਯਾ ਅਧਿਕ ਜਪ ਤਪ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਤਮਾ ਲੋਕੋ ਕੇ ਜਪ ਤਪ ਕਾ ਭੰਗ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਉਤਮ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਜਪਾਦਿਕੋ ਕਾ ਭੰਗ ਕਰਨਾ ਪਾਪ ਕਰਮ ਕਰਕੇ ਪੀਛੇ ਸੇ ਜਬ ਕਬੀ ਕਾਹੁ ਪੂਰਬਲੇ ਜਨਮੋ ਮੇ ਕੀਯੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਸੇ ਉਨਕੇ ਚਿਤ ਮੈ ਪਛਤਾਵਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਬ ਵਹੁ ਭੀ ਅਪਨੀ ਰਖਾ ਹੇਤ ਈਸੂਰ ਕਾ ਗਾਯਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੀਤਾ ਬਚਨ ਹੈ ਮੇਰੇ ਆਸਰੇ ਜੋ ਇਸਤ੍ਰੀ ਆਦਿਕ ਪਾਪ ਯੋਨੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਵਹੁ ਭੀ ਪਰਮ ਗਤੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਮ੍ਰਤਜ ਮ੍ਰਿਤਜਲੋਕ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਗਾਵਨਿ ਰਤਨ ਉਪਾਏ ਤੇਰੇ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਲੇ ॥

ਪੁਨਾ ਗਾਵਹਿ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਜਾਤਿ ਮੈ ਮੁਖਜ ਚੀਜ ਕਾ ਨਾਮ ਰਤਨ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਯਹ ਸਿਖਜ ਪ੍ਰਤਿ ਕਥਨ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਜ! ਜੋ ਤੇਰੇ ਜੀਵ ਕੇ ਹੇਤ ਸਭ ਜਾਤੀਯੋ ਮੈ ਪਰਮੇਸੂਰ ਨੇ ਰਤਨ ਕਹੀਯੇ ਮੁਖ ਚੀਜਾ ਉਪਜਾਈਆ ਹੈ, ਵਹੁ ਸਭੀ ਅਠਸਠ ਤੀਰਥੋ ਕੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਦੇਵਨ ਕੇ ਨਾਲੇ ਕਹੀਯੇ ਸਾਥ ਮਿਲਕਰ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਹੀ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਅਠਾਹਟ ਤੀਰਥੋ ਕੇ ਨਾਮ ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣੇ ਮੈ ਦੇਖ ਲੇਨੇ ਅਥਵਾ ਅਠਸਠ ਪਦ ਸਰਬਤ੍ਰ ਗੁਰਬਾਣੀ ਮੇ ਮੁਖਜ ਤੀਰਥੋ ਕੇ ਬੋਧਨ ਪੈ ਹੈ, ਅਠਾਹਟ ਗਿਨਤੀ ਪੈ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਅਧਿਕ ਸੰਖਯਾ ਸੇ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀ ਅਠਸਠ ਕਾ ਅਰਥ ਮੁਖਜ ਤੀਰਥ ਹੈ।

ਗਾਵਹਿ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰਾ ਗਾਵਹਿ ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ ॥

(ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ) ਜੋ ਮਹਾਬਲ ਸੇ ਰਣ ਮੈ ਸਨਮੁਖ ਜਾਨੇ ਵਾਲੇ ਜੋਧ ਨਾਮ ਬਡਾ ਘੋਰ ਯੁਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਪਰਮੇਸੂਰ ਕੇ ਅਵਤਾਰ ਹੈ, ਵਹੁ ਭੀ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰ ਸ੍ਰਰੂਪ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਪਰੇ ਔਰ ਕਿਆ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਐਸੂਰਯ ਕਹੇ ਜਿਸ ਤੇ ਆਪ ਭੀ ਪਰਮੇਸੂਰ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ ਪਾਠ ਸੇ ਈਹਾਂ ਅੰਡਜ ਜੇਰਜ ਉਤਭਿਜ ਸ੍ਰੇਤਜ ਖਾਣੀਯੋ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਲੇਨੇ, ਯਾ ਤੇ ਚਾਰੋ ਖਾਣੀਯੋ ਕੇ ਜੀਵ ਭੀ ਤਿਸਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ।

ਗਾਵਹਿ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਖੇ ਧਾਰੇ ॥

(ਗਾਵਹਿ ਇਤਿ) ਮੰਡਲ ਪਦ ਖੰਡੋ ਕੇ ਸਮੀਪ ਹੋਨੇ ਤੇ ਦੀਪੋ ਕਾ ਬੋਧਕ ਜਾਨ ਲੇਨਾ। ਭੰਡਾ ਪਦ ਪਾਤ੍ਰ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਜਿਸਕੀ ਭੰਡਾ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਹੈ, ਸੋ ਪਾਤ੍ਰ ਈਹਾਂ ਸਮੁਦ੍ਰ ਲੇਨੇ। ਯਦ ਵਾ ਵਰਭੰਡਾ ਕਾ ਮੂਲ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੂਲ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ, ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਵਿਖੇ ਜੋ ਖੰਡਾ ਕਹੀਯੋ ਨੌ ਖੰਡ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਮੰਡਲ ਕਹੀਯੋ ਜੋ ਨਵ ਨਵ ਖੰਡੋ ਕੇ ਆਧਾਰ ਰੂਪ ਸਾਤ ਦੀਪ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਬਿਭੂਤੀ ਰੂਪ ਜਲ ਕੇ ਪਾਤ੍ਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਹੈ, ਵਹੁ ਸਭੀ ਤਿਸ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਕੈਸੇ ਵਹੁ ਖੰਡਾਦਿਕ ਹੈ ਜਿਨ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਲਪ ਕਲਪ ਵਿਖੇ ਕਰ ਕਰ ਨਾਮ ਰਚ ਰਚ ਕੇ ਅਪਨੀ ਸਕਤੀ ਸੇ ਧਾਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਧਾਰਣ ਕਰਕੇ ਤਿਨ ਕੀ ਵੇਦ ਮਰਯਾਦਾ ਸੇ ਰਖੇ ਨਾਮ ਰਖਯਾ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਗਾਵਨੇ ਵਾਲੋ ਮੈ ਬਿਸੇਖ ਕਹੇ-

ਸੋਈ ਤੁਧੁਨੋ ਗਾਵਹਿ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਨਿ ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ ॥

(ਸੋਈ ਇਤਿ) ਪੂਰਬ ਕਹੜੇ ਮੈ ਵਹੀ ਤੁਝ ਈਸ਼ੁਰ ਸ਼ਰੂਪ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ ਜੋ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੇਰੇ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿਮ ਸ਼ਰੂਪ ਕੋ ਸੁਵਣ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਭਾਵਨ ਨਾਮ ਸਾਖਯਾਤ ਕਰੇ ਹੈ। ਸਾਖਯਾਤ ਕੀਯੋ ਬਿਨਾ ਯਥਾਰਥ ਗਾਵਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ, ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਤਖ ਕਰਕੇ ਗਾਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸੇ ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਸਾਖਾਤਕਾਰ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਿਨਕੀ ਸਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਰਤੀ ਰੂਪ ਭਕਤੀ ਨਹੀ ਬਨੇਗੀ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਰਤੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਵਾਲੇ ਭੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਸਗੁਣ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਰਤੀ ਮੇ ਰਤੇ ਨਾਮ ਰੰਗੇ ਹੂਯੇ ਗਯਾਨੀ ਭਗਤ ਭਕੁੀ ਕਾ ਜੋ ਰਸ ਨਾਮ ਸਾਰ ਭਾਵ ਆਨੰਦ ਤਿਸ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਰਸ ਕੇ ਆਲੇ ਨਾਮ ਥਾਨ ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਗੁਣ ਮੈ ਤਿਨ ਕੀ ਰਤੀ ਬਨੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜੋ ਪੀਛੇ ਈਸ਼ੁਰ ਕੀ ਬਿਭੂਤੀ ਮੈ ਗਿਨੇ ਹੈ ਵਹੀ ਮੇਰੇ ਸੇ ਅਭਿੰਨ ਪਰਸ਼ਰੂਪ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ-

ਹੋਰ ਕੇਤੇ ਗਾਵਨਿ ਸੇ ਮੈ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਨਿ ਨਾਨਕੁ ਕਿਆ ਵੀਚਾਰੇ ॥

(ਹੋਰਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਇਨ ਪੂਰਬ ਕਹੜੇ ਸੇ ਔਰ ਭੀ ਕੇਤੇ ਕਾਕਭ ਸੁੰਡਾਦਿਕ ਪੰਖੀ ਔ ਨੰਦੀ ਆਦਿਕ ਪਸੁ ਤੁਧਨੋ ਨਾਮ ਤੁਝ ਪਰਮਾਤਮ ਸ਼ਰੂਪ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ ਸੇ ਮੈ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਨ ਨਾਮ ਵਹੁ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਬਿਭੂਤੀ ਕੋ ਅਨੰਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਹਮਾਰੇ ਚਿੰਤਨ ਮੈ ਅੰਤ ਕੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਨ ਕਹਨੇ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅੰਤ ਪਾਵਨੇ ਮੈ ਕਾਰਣ ਬਿਚਾਰ ਹੈ ਸੇ ਆਪ ਅੰਤ ਪਾਵਨੇ ਹੇਤ ਕਰੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਇਸ ਕਾ ਉਤ੍ਰ ਦੇਤੇ ਬਿਭੂਤਿ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀ ਸਮਾਪਤਿ ਕਰੇ ਹੈ- (ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਤੇ ਹਮਨੇ ਪੂਰਬ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਬਿਭੂਤਿ ਕਥਨ ਕਰੀ ਅਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਬਿਭੂਤੀ ਅਨੰਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਨ ਕੇ ਅੰਤ ਲੇਨੇ ਹੇਤ ਬਿਚਾਰ ਸੇ ਕਿਆ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਭਾਵ ਬਿਚਾਰ ਕਾ ਕੁਛ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਹੀ। ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੈ ਕ੍ਰਿਸਨ ਕਹੇ ਹੈ, ਮੇਰੀ ਬਿਦਯਾ ਬਿਭੂਤੀਆ ਕਾ ਕੁਛ ਅੰਤ ਨਹੀ ਯਹ ਥੋੜਾ ਸਾ ਬਿਸਤਾਰ ਤੇਰੇ ਤਾਈ ਹੈ, ਹੇ ਅਰਜਨ ! ਕਹਿਆ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੂਰਬ ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਸਾਖਯਾਤ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨੀਯੋ ਕੀ ਸਗੁਣ ਮੇ ਰਤੀ ਨਹੀ ਬਨੇਗੀ, ਐਸੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਸਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਜੁਦੇ ਸੂਚਨ ਕੀਯੋ, ਸੇ ਕਿਆ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਜੁਦੇ ਹੀ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਨਹੀ।

ਸੋਈ ਸੋਈ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚਾ ਸਾਚੀ ਨਾਈ ॥

(ਸੋਈ ਇਤਿ) ਸੋਈ ਨਾਮ ਵਹੁ ਸਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਭੇਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਗੁਣ ਉਪਾਧੀ ਕੋ ਕਲਪਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸੋਈ ਨਾਮ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜੋ ਮਿਥਯਾ ਰੂਪ ਗੁਣੋ ਕੇ ਮੇਲ ਬਿਨਾ ਨਿਰਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਦਾ ਨਾਮ ਸਰਬਦਾ ਤ੍ਰਿਕਾਲਾ ਬਾਧ ਸਚ ਰੂਪ ਹੈ, ਵਹੀ ਸਾਹਿਬ ਕਹੀਯੋ ਮਾਯਾ ਕਾ ਸ੍ਰਾਮੀ ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਸਗੁਣ ਈਸ਼ੁਰ ਕੋ ਨਿਰਗੁਣ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਸੁਧ ਸ਼ਰੂਪਤਾ ਤਬ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਜਬ ਸਗੁਣ ਮੈ ਗੁਣ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀ ਮਿਥਯਾ ਹੋਵੇ ਔ ਗੁਣਾ ਕਾ ਆਸਰਾ ਚੇਤਨ ਭਾਗ ਵਾਸਤਵ ਹੋਵੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵੈਸੇ ਹੀ ਹੈ, ਯਹ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਸਾਚਾ ਇਤਿ) ਨਾਈ ਪਦ ਈਹਾਂ ਤੁਲਯ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖੁ ! ਸਗੁਣ ਈਸ ਮੈ ਜੋ ਚੇਤਨ ਭਾਗ ਹੈ, ਸੇ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਸਾਚਾ ਨਾਮ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋ ਮੈ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜੋ ਰਜੋ ਸਤੋ ਤਮੋ ਗੁਣ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਭਾਗ ਹੈ। ਸੇ ਸਾਚੀ ਨਾਈ ਕਹੀਯੋ ਕਈਕ ਅਨਾਦਿਤਾ ਅਜਤਾ ਆਦਿਕ ਧਰਮੋ ਸੇ ਨਿਰਗੁਣ ਚੇਤਨ ਕੇ ਤੁਲਯ ਸਚੀ ਭਾਨ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਸੇ 'ਮਾਈ ਮਾਇਆ ਛਲੁ' ਹੈ ਇਤਯਾਦਿਕ ਬਚਨੇ ਸੇ ਮਿਥਯਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਸਗੁਣਤਾ ਕਾਲ ਮੇ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਹੈ, ਇਸ ਮੇ ਕਿੰਚਿਤ ਬਿਰੋਧ ਨਹੀ। ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ 'ਨਿਰਗੁਣ ਆਪਿ ਸਰਗੁਣ ਭੀ ਓਹੀ॥' ਐਸੇ ਔਰ ਭੀ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੈ ਕਹਿਆ ਹੈ॥ ਪਰ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਤ੍ਯ ਹੋਨੇ ਮੈ ਔਰ ਮਾਯਾ ਕੇ ਅਸਤ੍ਯ ਹੋਨੇ ਮੈ ਬੀਜ ਕਹੇ-

ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਜਾਇ ਨ ਜਾਸੀ ਰਚਨਾ ਜਿਨਿ ਰਚਾਈ ॥

(ਹੈ ਭੀ ਇਤਿ) ਭਿ ਪਦ ਅਪਿ ਕੇ ਅਸ੍ਥਾਨ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਹੈ ਨਾਮ ਜੋ ਵਰਤਮਾਨ ਜਗਤ ਹੈ॥ ਅਰ ਭਿ ਸਬਦ ਸੇ ਭੂਤ ਜਗਤ ਹੈ ਅਰ ਹੋਸੀ ਕਹੀਯੇ ਜੋ ਆਗੇ ਭਵਿਖਯਤ ਕਾਲ ਮੈ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਜਗਤ ਹੈ, ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਸ੍ਵਪਨੇ ਕੇ ਹਾਥੀ ਘੋੜਯੋ ਕੇ ਸਮਾਨ ਜਾਯ ਨਾਮ ਜਾਵੇ ਹੈ ਅਰ ਤਿਨ ਕੇ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਤਰਾਂ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਨ ਜਾਸੀ ਨਾਮ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਸਗੁਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਕਰ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤ ਕੀ ਰਚਨਾ ਨਾਮ ਉਤਪਤੀ ਰਚਾਈ ਨਾਮ ਕਰਾਈ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮਾਯਾ ਅਸਤ੍ਯ ਰੂਪ ਹੈ ਔ ਪਰ ਪੁਰਖ ਸਤ੍ਯ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਲੋਹਿਤ ਸੁਕਲ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਰੰਗੇ ਵਾਲੀ ਮਾਯਾ ਸੇ ਨਾਨਾ ਭਾਤ ਕੇ ਰੰਗੇ ਵਾਲੇ ਜਗਤ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰਾਈ ਹੈ, ਵਹੁ ਮਾਯਾ ਭੀ ਤਿਸ ਨੇ ਰਚੀ ਹੈ ਵਾ ਨਹੀ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਦੂਸਰਾ ਪਖ ਕਹੇ-

ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ॥

(ਰੰਗੀ ਇਤਿ) ਜਿਨ ਸਬਦ ਈਹਾ ਨਹੀ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਜਿਨਸੀ ਮਹਦਾਦਿਕੋ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੇਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਮਾਯਾ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਰੇ ਤਬ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਮੈ ਮਾਯਾਵਤ ਮਾਯਾ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਮੈ ਮਾਯਾ ਕੇ ਕਾਰਣ ਕੀ ਚਾਹ ਕਰੇ ਔ ਤਾ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਮੇ ਤਾ ਕੇ ਕਾਰਣ ਕੀ ਚਾਹ ਕਰੇ। ਐਸੇ ਆਗੇ ਆਗੇ ਚਾਹ ਹੋਨੇ ਕਰ ਕੋਈ ਅਵਧੀ ਰੂਪ ਠਹਰਨੇ ਕੀ ਜਗਾ ਮੂਲ ਨਾ ਮਿਲਨੇ ਸੇ ਮਾਯਾ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਮਾਯਾ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਵੇਦ ਮੈ ਮਾਯਾ ਅਜਾ ਕਹੀ ਹੈ ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ। ਹੇ ਸਿਖਯ! ਯਾ ਸੇ ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਹੀਯੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਜਿਨਸੀ ਨਾਮ ਮਾਯਕ ਮਹਦਾਦਿਕੋ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰ ਕਰ ਕਹੀਯੇ ਪੁਨਾ ਰਚ ਰਚ ਕੇ ਭੀ ਪੁਰਬ ਕਹੀ ਮੂਲ ਖੋਨੇ ਵਾਲੀ ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਅਰ ਵੇਦ ਮੈ ਅਜਾ ਕਹਨੇ ਸੇ ਮਾਯਾ ਜਿਨ ਨਾਮ ਮਤ ਅਰਥਾਤ ਨਹੀ ਉਸਨੇ ਉਪਾਈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਕਰ ਮਾਯਾ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਤਬ ਅਨਾਦਿ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਅਨਾਦਿ ਮਾਯਾ ਰੂਪ ਵਸਤੁ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਭੇਦ ਰਹਨੇ ਸੇ ਵਸਤੁ ਭੇਦ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਹ ਸੁਨ ਤਾ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੇਤ ਕਹੇ-

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ ਜਿਵ ਤਿਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ॥

(ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਤਿ) ਮਾਯਾ ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਬਾਰ ਬਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਇਸ ਬਾਤ ਕੇ ਸੂਚਨ ਹੇਤ ਦੋ ਬਾਰ ਕਰ ਕਰ ਕਥਨ ਹੈ ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਪਨਾ ਕੀਤਾ ਕਰ ਕਰ ਕਹੀਯੇ ਅਪਨੇ ਬਿਵਰਤ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਸਕਤੀ ਸਾਥ ਮਿਲਕੇ ਅਨੇਕ ਬਾਰ ਰਚ ਰਚ ਕੇ ਵੇਖੇ ਕਹੀਯੇ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਸਤਾਹੀਨ ਮਾਯਾ ਤਤ ਕਾਰਯ ਕੋ ਅਪਨੀ ਸ੍ਵਰੂਪਤਾ ਦੇ ਕਰ ਭਾਸਨੇ ਯੋਗਯ ਕਰਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਚੇਤਨਤਾ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਹੈ। ਜਿਵ ਨਾਮ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਸੇ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰ ਸਤਾਹੀਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਕਾ ਤਾ ਮੇ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਭੇਦ ਨਾ ਰਹਨੇ ਕਰ ਤਿਸਦੀ ਨਾਮ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਕਹੀਯੇ ਸਰਬ ਪਰਿਛੇਦੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਬਿਭੁਤਾ ਸਿਧ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ। ਮਾਯਾ ਤਤ ਕਾਰਯ ਕੀ ਸਤਾ ਬ੍ਰਵਹਾਰਕ ਵਾ ਪ੍ਰਾਤੀਤਕ ਹੈ ਔ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਸੱਤਾ ਪਾਰਮਾਰਥਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਇਨਕੀ ਸੱਤਾ ਬਿਖਮ ਹੈ ਔ ਬਿਖਮ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਸਰਪ ਸੇ ਕਬੀ ਰਜੁ ਮੈ ਜਹਰ ਨਹੀ ਦੇਖੀ। ਯਾ ਤੇ ਮਾਯਾ ਤੱਤਾ ਕਾਰਯ ਸੇ ਭੀ ਅਪਨੀ ਸੱਤਾ ਦੇਕਰ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਵਾਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਪਰਿਛੇਦ ਨਹੀ ਕੀਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਪਰਿਛੇਦ ਰਹਿਤ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਮੈ ਮਾਯਾ ਕ੍ਰਿਤ ਭੇਦ ਤੋ ਭੀ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਸਗੁਣ ਭਯਾ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਕਾਸਾਦਿਕ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਰਚਨਾ ਕਿਉ ਨਹੀ ਕਰੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਕਰਸੀ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ ॥

(ਜੋ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਜੋ ਕਹੀਯੋ ਜੈਸੀ ਰਚਨਾ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਏਕ ਮੈ ਬਹੁਤ ਹੋਵੋਂ ਐਸੀ ਮਾਯਾ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਮੈ ਭਾਵੈ ਨਾਮ ਰੁਚੇ ਹੈ। ਵਹੁ ਸਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੋਈ ਕਰਸੀ ਨਾਮ ਤੈਸੀ ਹੀ ਆਕਾਸਾਦਿਕੋ ਕੇ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਕਰੇ ਹੈ ਔਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਨਹੀ ਕਰੇ। ਯਾ ਤੇ ਜਬ ਵਹੁ ਜੈਸਾ ਚਾਹੇ ਵੈਸਾ ਕਰਨੇ ਕੋ ਸਮਰਥ ਹੈ ਤਬ ਆਕਾਸਾਦਿ ਕ੍ਰਮ ਕੋ ਤੋੜਕੇ ਪਹਲੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪੀਛੇ ਜਲਾਦਿ ਐਸੇ ਵਾ ਪਾਚ ਕੀ ਜਗਾ ਛਹ ਤਤ੍ਰ ਹੀ ਕਰ ਦੇਵੇ ਐਸੇ ਉਸਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਾਹੂ ਕਾ ਹੁਕਮ ਭੀ ਕਰਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ, ਯਹ ਕਹੇ- (ਹੁਕਮੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਸਗੁਣ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅਤ੍ਰਿਤ ਚਤੁਰ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤਿਸਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਹੁਕਮ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ ਨਾਮ ਐਸੇ ਕਰੇ, ਐਸੇ ਨਾ ਕਰੇ ਵਾ ਔਰ ਤਰਾ ਹੀ ਕਰੇ, ਐਸੀ ਅਗਯਾਨ ਹੀ ਕਰਨੀ ਬਨੇ। ਭਾਵ ਯਹ ਜਿਸ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਰਚਨੇ ਔ ਜੇਤੇ ਰਚਨੇ ਵਹ ਉਚਿਤ ਜਾਨੇ ਹੈ ਤਿਸ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਅਰ ਤੇਤੀ ਸੰਖਾ ਕੇ ਰਚੇ ਹੈ। ਇਸ ਮੇ ਕੋਈ ਅਪਨਾ ਹੁਕਮ ਲਗਾਵਨੇ ਕੋ ਸਮਰਥ ਜਾਨੇ ਤਬ ਵਹੁ ਭੀ ਕੁਛ ਨਈ ਰਚਨਾ ਕਰ ਦਿਖਾਵੇ। ਪਰੰਤੁ ਕਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਸਕੇ ਯਾ ਤੇ ਕੋਈ ਸਮਰਥ ਨਹੀ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁੰਥ ਜੀ ਮੈ ਬਚਨ ਹੈ 'ਪੰਚ ਤਤੁ ਕਰਿ ਤੁਧੁ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਸਾਜੀ ਕੋਈ ਛੇਵਾ ਕਰਿਉ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕੀਤਾ ਹੋਵੈ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਕਾਲ ਮੇ ਹੀ ਤਾ ਮੇ ਮਾਯਾ ਸੇ ਭੇਦ ਨਾ ਸਿਧ ਹੋਨੇ ਤੇ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਸੁਧਤਾ ਔ ਸੁਧਤਾ ਕਾਲ ਮੇ ਹੀ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਜੈਸੀ ਚਾਹੇ ਵੈਸੀ ਰਚਨਾ ਕਾ ਕਰਤਾਪਨਾ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਪਰਮ ਆਸਚਰਜ ਰੂਪ ਐਸ੍ਵਰਯ ਸੁਨ ਕਰ ਔਰ ਐਸ੍ਵਰਯ ਸੁਣਨ ਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੁਯੇ ਸਿਖੁ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਪੁਨਾ ਭੀ ਸਗੁਣ ਕੇ ਐਸ੍ਵਰਯ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੁਯੇ ਪਰਬ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇ ਹੈ-

ਸੋ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਾਹਾ ਪਾਤਿਸਾਹਿਬੁ ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ ॥ ੨੭ ॥

(ਸੋ ਇਤਿ) ਪਾਤ ਨਾਮ ਫਾਰਸੀ ਮੈ ਤਖਤ ਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੈ ਸਿੰਘਾਸਨ ਹੈ। ਪਾਤਸਾਹ ਨਾਮ ਤਿਸ ਕੇ ਮਾਲਕ ਕਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੈ ਸਿੰਘਾਸਨਪਤੀ ਹੈ। ਸਾਹ ਧਨੀ ਪੁਰਖੋ ਕਾ ਔ ਛੋਟੇ ਰਾਜਾ ਲੋਕੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸਾਹਪਤਿ ਤਿਨਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਸਿੰਘਾਸਨਪਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿਨ ਕੋ ਸਹਨਸਾਹ ਔਰ ਰਾਜਾਧਿਰਾਜਾ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਜੈਸੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਕਾ ਪਤਿ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜਾਧਿਰਾਜ ਸੰਪੂਰਣ ਮੰਡਲੇਸ੍ਵਰ ਰਾਜਾ ਲੋਕਨ ਕੇ ਸਹਿਤ ਅਪਨੀ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਜਾ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਯਹ ਸਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਭੀ ਇੰਦ੍ਰ ਬਰੁਣ ਕੁਬੇਰਾਦਿਕ ਸਾਹੋ ਕਾ ਪਤੀ ਪਾਤਸਾਹ ਸੰਪੂਰਣ ਬਿਸ੍ਵ ਕੀ ਮਰਯਾਦਨ ਕੋ ਅਪਨੀ ਵੇਦ ਕੀ ਆਗਯਾ ਦੁਆਰਾ ਪਾਲੇ ਹੈ, ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਬੇਦ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਹੀ ਸਗੁਣ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿ ਲੋਕਪਾਲੇ ਸਹਿਤ ਸਰਬ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਲੋਕੋ ਕਾ ਪਾਲਕ ਸਰਬ ਕਾ ਅਧਿਪਤ ਹੈ। ਦਸਮ ਗੁਰੁ ਜੀ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈ 'ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਣਿ ਸਾਹੁ ਸਾਹਾਣਿ ਗਣਿਜੈ॥' ਇੰਦ੍ਰ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ ਐਸ੍ਵਰਯ ਵਾਲਾ ਹੈ। 'ਕੋਟਿ ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਣ' ਕਹੀਯੋ ਕੋੜ ਐਸ੍ਵਰਯ ਵਾਲਯੋ ਕਾ ਐਸਵਰਯ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਯਾ ਹੀ ਤੇ ਸਾਹ ਸਾਹਾਨ ਕਹੀਯੋ ਧਨੀਯੋ ਕਾ ਧਨੀ ਗਿਣੀਯੋ ਹੈ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਪਤਿ ਸਬਦ ਕਾ ਅਰਥ ਫਾਰਸੀ ਮੈ ਕਹੇ- (ਸਾਹਿਬ ਇਤਿ) ਸੋ ਸਾਹਾ ਪਤਿ ਪਾਤਿਸਾਹ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਾਹਿਬ ਕਹੀਯੋ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਸੇ ਰਚੇ ਭੂਤ ਭਾਵੀ ਵਰਤਮਾਨ ਕੇ ਨਿਖਲ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰਣੇ ਵਾਲਾ ਸਮਰਥ ਸ੍ਵਾਮੀ ਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਤਿਸ ਕੋ ਜਗਤ ਕਾ ਪ੍ਰਭੂ ਅਰ ਦੇਵਨ ਕਾ ਦੇਵ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਕਹੇ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੈ ਸਰਬ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀਪਣਾ ਸਫੁਟ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਹੇਤੁ ਕਹੇ ਹੈ- (ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਭੀ ਤਿਸ ਸਾਹਿਬ ਕੀ ਰਹਣ ਰਜਾਈ ਨਾਮ ਆਗਯਾ ਮੇ ਰਹੇ ਹੈ, ਇਸੀ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੈ ਸਰਬ ਜਗਤ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀਪਨਾ ਰੂਪ ਪਰਮ ਐਸ੍ਵਰਯ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਪਦ ਸਰਬ ਪੌੜੀਯੋ ਕੇ ਅੰਤ ਮੈ ਪੌੜੀਯੋ ਕੀ ਸਮਾਪਤਿ ਬੋਧਕ ਮੰਗਲ ਹੈ॥੨੭॥

ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਅਪਨੇ ਸਿਖਜਨ ਕੋ ਵੇਦ ਮੇ ਕਹੇ ਗੇਯ ਧਯੇਯ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਜਬ ਕਰਤੇ ਥੇ, ਉਸੀ ਸਮੇ ਕੋਈ ਗੋਰਖ ਮਤ ਕਾ ਕਨਪਟਾ ਯੋਗੀ ਆ ਕਰ ਕਹਨੇ ਲਗਾ ਹਮਾਰੇ ਮਤ ਕੇ ਆਚਾਰਯ ਗੁਰੁ ਗੋਰਖ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਨੇ ਜੋ ਹਮਾਰਾ ਵੇਸ ਚਲਾਯਾ ਹੈ, ਇਸ ਵੇਸ ਸੇ ਪਰੇ ਔਰ ਕੋਈ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਮਾਰਗ ਨਹੀ। ਕਾਨੋ ਮੇ ਮੁਦ੍ਰਾ ਧਾਰਨ ਕਰਨੀ, ਝੋਲੀ ਰਖਨੀ, ਬਿਭੂਤੀ ਲਗਾਵਨੀ ਇਤਯਾਦਿ ਵੇਸ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਉਤਮ ਮਾਰਗ ਹੈ। ਧਨਜ ਹੈ ਹਮ ਜਿਨ ਕੋ ਨਾਥ ਜੀ ਕੀ ਦਯਾ ਸੇ ਯਹ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਕਹਤੇ ਕੇ ਸੁਨ ਕਰ ਪਰਮ ਪਦ ਦਯਾਲੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਸਰਬ ਜੀਵੋ ਕੇ ਹਿਤ ਹੇਤ ਅਪਨਾ ਅਵਤਾਰ ਸਮਝ ਕੇ ਇਸ ਕਾ ਭੀ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਸੇ ਕਲਯਾਣ ਹੋਵੇ ਯਹ ਇਛਾ ਕਰ ਤਿਸ ਕੇ ਵੇਖ ਕੀ ਵਸਤੁਯੋ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਹੀ ਤਿਸਕੋ ਸਭੀ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਸਾਧਨ ਬਤਾਵਨ ਹੇਤ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ ਚਾਰ ਵਾਰ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਔ ਉਦਾਲਕ ਨੇ ਅਪਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਸ੍ਰੇਤ ਕੇਤੁ ਕੋ ਨਵ ਵਾਰ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ। ਤੈਸੇ ਚਾਰ ਵਾਰ ਤਿਨਕੇ ਮਤ ਕੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਤਿਸ ਕੋ ਵੇਦ ਮਾਰਗ ਕਾ ਪੁਨਾ ਪੁਨਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ-

ਮੁੰਦਾ ਸੰਤੋਖੁ ਸਰਮੁ ਪਤੁ ਝੋਲੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਕਰਹਿ ਬਿਭੂਤਿ ॥

(ਮੁੰਦਾ ਇਤਿ) ਯੋਗ ਕੇ ਭੇਦ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੈ ਤੀਨ ਲਿਖੇ ਹੈ- ਏਕ ਗਿਆਨ ਦੂਸਰਾ ਭਕ੍ਰੀ ਤੀਸਰਾ ਕਰਮ। ਇਨ ਤੀਨੋ ਕੇ ਚਿੰਨ ਇਨਕੇ ਸਾਧਨ ਲਿਖੇ ਹੈ। ਪਾਤੰਜਲ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੈ ਕਹਯਾ ਯੋਗ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਰੋਕਨਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਗਿਆਨ ਕਾ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਗੋਰਖ ਮਤ ਕਾ ਮੁਦ੍ਰਾ ਧਾਰਣਾਦਿ ਰੂਪ ਯੋਗ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਕਰਮਾਦਿ ਯੋਗੋ ਮੇ ਗਿਨਾ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਅਵੈਦਕ ਮਤ ਹੈ, ਤੋ ਭੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਦੂਖਣੋ ਕੋ ਭੂਖਣ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਤਿਨ ਕੇ ਅਨੇਕ ਚਿੰਨੋ ਕੋ ਗਿਆਨ ਸਾਧਨਤਾ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ। ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਗੋਰਖ ਮਤ ਕੇ ਯੋਗੀ ਤੋ ਮੁਦ੍ਰਾ ਮੱਟੀ ਵਾ ਕੰਚ ਕੀ ਗੋਰਖ ਮਤ ਕੇ ਅਵੈਦਿਕ ਯੋਗ ਕਾ ਜਨਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਚਿੰਨ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ ਅਰ ਹਮ ਵੈਦਿਕ ਗਿਆਨ ਜੋਗ ਕਾ ਲਖਾਯਕ ਚਿੰਨ ਸੰਤੋਖ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ। ਸਬਦਾਦਿਕ ਵਿਖਯੋ ਕੇ ਰਾਗ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕਰ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਨਾ ਸੰਤੋਖ ਹੈ ਅਥਵਾ ਜੈਸਾ ਪ੍ਰਾਰਬਧ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਉਸੀ ਸੇ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਰਖਾ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਵੈਰਾਗਯ ਕਾ ਅੰਗ ਭੂਤ ਸੰਤੋਖ ਹੈ। ਯਹ ਸੰਤੋਖ ਸਮਦਮਾਦਿ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰਪਾਲੋ ਕੇ ਸਾਥ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਅਰ ਅਗਨਿ ਕੇ ਪੱਕੇ ਚਿੰਨ ਧੂਮਵਤ ਆਤਮ ਗਿਆਨ ਕਾ ਪੱਕਾ ਚਿੰਨ ਹੈ। ਸੋ ਹਮ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਗਿਆਨ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਅਰ ਅਪਨੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਗਿਆਨ ਯੋਗ ਕਾ ਚਿੰਨ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ। ਸੰਸਾਰ ਦੁਖ ਮੈ ਫੈਕਨੇ ਵਾਲੀ ਔ ਵਿਖਯੋ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੀ ਮੱਟੀ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਮੁੰਦ੍ਰਾ ਹੀ ਧਾਰੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਪਾਵਨੇ ਹੇਤ ਚਾਰ ਕੋਣੇ ਬਸਤ੍ਰ ਕੀ ਯੋਗੀਯੋ ਕੀ ਝੋਲੀਵਤ ਆਪ ਝੋਲੀ ਕੌਨ ਰਖੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ- (ਸਰਮੁ ਇਤਿ) ਸਰਮ ਨਾਮ ਸੁਖ ਕਾ ਹੈ ਪਤ ਨਾਮ ਪਾਤ੍ਰ ਕਾ ਹੈ। ਸੋ ਪਾਤ੍ਰ ਈਹਾਂ ਝੋਲੀ ਰੂਪ ਲੇਨਾ। ਜੋਗੀ ਝੋਲੀ ਚਾਰ ਕੋਣ ਕੀ ਰਖੇ ਹੈ। ਹਮ ਝੋਲੀ ਤੀਨ ਅਵਸਥਾ ਤਯਾਗ ਕੇ ਕੇਵਲ ਤੁਰੀਆ ਰੂਪ ਚੌਥੀ ਕੋਣ ਕੀ ਹੀ ਰਖੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਿਖਯ ਸਰਮ ਪਤੁ ਕਹੀਯੋ ਸੁਖ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ਭਾਵ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਸੁਖ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਰੂਪ ਝੋਲੀ ਹਮ ਤੁਰੀਆ ਚੇਤਨ ਰਖੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਭਜਨਾਨੰਦਾਦਿਕ ਸੰਪੂਰਣ ਸਰਮ ਨਾਮ ਸੁਖੋ ਕਾ ਪਤ ਨਾਮ ਸ੍ਰਾਮੀ ਅਰਥਾਤ ਮੁਖਯ ਜੋ ਪਰਮਾਨੰਦ ਰੂਪ ਅਵਸਥਾ ਤ੍ਰਯ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕਰ ਤੁਰੀਆ ਰੂਪ ਸੁਖ ਵਹੀ ਹਮ ਹਸਤੀ ਪਾਉ ਮੈ ਸਭ ਪਾਉ ਨਯਾਯ ਸੇ ਝੋਲੀ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਦਯਪਿ ਸੁਖਪਤੀ ਅਵਸਥਾ ਸੇ ਉਠ ਕਰ ਭੀ ਮੈ ਬਡਾ ਸੁਖੀ ਸੋਯਾ ਐਸੇ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤੀਸਰੀ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਹੀ ਸੁਖ ਕਾ ਅਸਥਾਨ ਬਨਨੇ ਸੇ ਆਪ ਤਿਸ ਕੋ ਝੋਲੀ ਕਿਉ ਨਹੀ ਕਹਤੇ, ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਥਾਪਿ ਤਹਾ ਭੀ ਤੁਰੀ ਚੇਤਨ ਕੋ ਹੀ ਸੁਖ ਸਥਾਨਤਾ ਹੈ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ ਅਗਿਆਨ ਕੋ ਦੁਖ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਾ ਕੋ ਸੁਖ ਕਾ ਸਥਾਪਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਕੋ ਝੋਲੀ ਨਹੀ ਕਹਤੇ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਸੁਖ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਸੁਖ ਕਾ ਸਥਾਨ ਕਹਨਾ ਭੀ ਐਸੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਲੋਕ ਰਾਹੂ ਕਾ ਸਿਰ ਕਹੇ ਹੈ ਔ ਸਿਲਾ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਕਹੇ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਰਾਹੂ ਨਾਮ ਸੇਰ ਕਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਰਾਹੂ ਸਿਰ ਰੂਪ ਹੈ, ਮੂਰਤਿ ਸਿਲਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਐਸੇ ਸੁਖ ਕਾ ਸਥਾਨ ਤੁਰੀਯ ਸੁਖ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਸ ਤੁਰੀਯ ਚੇਤਨ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕੈਸੇ ਹੁਯਾ ਵਾ ਝੋਲੀ ਕਾ ਸਾਥੀ ਬਿਭੂਤਿ ਆਪ ਕੌਨ ਰਖਤੇ ਹੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਧਿਆਨ ਕੀ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਭੀ ਧਿਆਨ ਕੀ ਬਿਭੂਤਿ ਕਥਨ ਸਿਲਾ ਕੀ ਮੂਰਤਿ ਕਹਨਵਤ ਜਾਨ ਲੇਨਾ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਔਰ ਸਰਬ ਓਰ ਸੇ ਹਟਾ ਕਰ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਏਕ ਬ੍ਰਹਮਾਕਾਰ ਚਿਤ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਬਿਭੂਤਿ ਸੇ ਤੁਰੀਯਾ ਚੇਤਨ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹਮ ਪਾਖੰਡੀਯੋਂ ਕਾ ਚਿੰਨ ਕਾਸ੍ਰ ਕੀ ਭਸਮ ਰੂਪ ਬਿਭੂਤਿ ਨਹੀ ਧਾਰਣ ਕਰੇ॥ ਕਿੰਤੂ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਝੋਲੀ ਕਾ ਮੇਲੀ ਯਹੀ ਬਿਭੂਤਿ ਰਖੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀ ਖਿੰਥਾ ਰਖੇ ਹੈ, ਆਪ ਕੌਨਸੀ ਖਿੰਥਾ ਰਖਤੇ ਹੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਖਿੰਥਾ ਕਾਲੁ ਕੁਆਰੀ ਕਾਇਆ ਜੁਗਤਿ ਡੰਡਾ ਪਰਤੀਤਿ ॥

(ਖਿੰਥਾ ਇਤਿ) ਖਿੰਥਾ ਸੀਤ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਗੋਦੜੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਕੁਆਰੀ ਨਾ ਬਿਵਾਹੀ ਇਸਤਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਬਿਵਾਹ ਕੀ ਜਗਾ ਕਾਲ ਕਾ ਕੀਆ ਭੇਦ ਲੇਨਾ ਜਿਸਕਾ ਨਾਮ ਕਾਲ ਪਰਿਛੇਦ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਕਾਲ ਕੁਆਰੀ ਕਹੀਯੇ ਕਾਲ ਕੇ ਪਰਿਛੇਦ ਸੇ ਰਹਿਤ ਕਾਯਾ ਨਾਮ ਹਮਾਰੀ ਅਖੰਡ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਦੇਹ ਹੈ। ਵਹੀ ਹਮਨੇ ਗਯਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਨਮਾਦੀ ਸੀਤ ਨਿਵਾਰਣ ਹੇਤ ਗੋਦੜੀ ਧਾਰਣ ਕਰੀ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਸ ਅਭੇਦ ਕੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਅਖੰਡ ਚੇਤਨ ਦੇਹ ਰੂਪ ਕੰਥਾ ਧਾਰਣ ਕਰੀ ਹੈ ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਕੇ ਨੈਯਾਯਿਕ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਨਹੀ। ਇਸ ਪ੍ਰਤਖ ਸੇ ਔ ਭੇਦ ਕੀ ਸਾਧਕ ਅਨੁਮਾਨ ਰੂਪ ਯੁਕਤੀਆ ਸੇ ਭੇਦ ਸਿਧ ਕਰ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਕੈਸੇ ਬਿਰ ਹੋਵੇ ਵਾ ਸੀਤ ਨਿਵਾਰਣੀ ਕੰਥਾਵਤ ਪਸੂ ਨਿਵਾਰਕ ਦੰਡ ਕੌਨ ਰਖਤੇ ਹੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਜੁਗਤਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਪਰਤੀਤ ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਏਕਤਾ ਕੇ ਗਯਾਨ ਕੇ ਬਿਰ ਰੂਪ ਨਿਸਚੇ ਹੇਤ ਹਮ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ। ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਵਤ ਯਹ ਅਨੁਮਾਨ ਵਪ ਯੁਕਤੀ ਰੂਪ ਔਰ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋਂ ਯਹ ਗਯਾਨੀ ਜਨੋ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਰੂਪ ਤਿਨ ਨੈਯਾਯਿਕ ਪਸੂਯਾ ਕੇ ਹਟਾਵਨੇ ਹੇਤ ਦੰਡ ਰਖੇ ਹੈ ਕੰਥਾ ਬਕਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਕਾਠ ਕੜਾ ਨਹੀ ਰਖੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਈ ਪੰਥੀ ਕੇ ਜੋਗੀ ਚੇਲੇ ਪੋਤੇ ਚੇਲੜੇ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਬਡੀ ਜਮਾਤ ਬਾਂਧ ਕੇ ਜਗਤ ਕੀ ਜੀਤ ਹੇਤ ਬਿਚਰੇ ਹੈ ਆਪ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਵੈਸੇ ਸਿਖਯ ਪ੍ਰਸਿਖਯਨ ਕੀ ਜਮਾਤ ਬਾਧ ਕੇ ਬਿਚਰਤੇ ਨਹੀ, ਯਾ ਤੇ ਆਪ ਸੇ ਜਗਤ ਕਾ ਬਿਜਯ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਆਈ ਪੰਥੀ ਸਗਲ ਜਮਾਤੀ ਮਨਿ ਜੀਤੈ ਜਗੁ ਜੀਤੁ ॥ ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥

(ਆਈ ਇਤਿ) ਆ ਕਾ ਅਰਥ ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ ਹੈ, ਈ ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਜੋ ਉਤਮ ਪੁਰਖ ਇਸ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਯਾਨ ਮੈ ਗਯਾਨੀਆ ਨਾਮ ਸਰਬ ਓਰ ਤੇ ਈ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਏ ਹੈ। ਤਿਨ ਸਾਥ ਮਿਲਕੇ ਹਮ ਭੀ ਜਮਾਤ ਵਾਲੇ ਹੈ ਚੰਚਲ ਮਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਰਬਤੀ ਕੇ ਉਪਾਸ ਕੀ ਵਾਮ ਮਤੀ ਆਈ ਪੰਥੀ ਵਾਲੇ ਕਨਪਾਟੜੇ ਸਾਥ ਮਿਲਕੇ ਨਹੀ ਜਮਾਤ ਵਾਲੇ ਬਨੇ ਅਰ ਜਗਤ ਕਾ ਜੀਤਨਾ ਹਮ ਮਨ ਰੂਪ ਸਤ੍ਰੂ ਕੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਗਯਾਨ ਦੁਆਰਾ ਜਯ ਕਰਨੇ ਸੇ ਕਰੇ ਹੈ। ਮਨ ਕੇ ਜਯ ਕਰੇ ਬਿਨਾ ਜਗਤ ਕੀ ਜੀਤ ਮਹਾਹੰਕਾਰ ਕੋ ਉਤਪੰਨ ਕਰਕੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਸੰਸਾਰ ਚੱਕ੍ਰ ਮੈ ਫੇਰਨੇ ਸੇ ਬਡੀ ਹਾਰ ਹੈ ਜੀਤ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀ ਜੋ ਆਦੇਸ ਆਦੇਸ ਐਸੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੇ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾ ਬਨਨਾ ਆਪ ਮੈ ਕੈਸੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

(ਆਦੇਸ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵੇਦ ਮੈ ਆਦੇਸ ਪਦ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਉਪਦੇਸ ਬਿਧਿ ਨਿਖੇਧ ਦੋ ਪਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਦੋ ਬਾਰ ਆਦੇਸ ਕਥਨ ਹੈ। ਬਿਧਿ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਤਤ੍ਰੂਮਸਿ ਆਦਿਕ ਵਾਕਯਨ ਸੈ ਸਾਖਯਾਤ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਨਿਖੇਧ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਸੁਖਮਥੂਲ ਸਾਰੇ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਇਸ ਬਿਧਿ ਨਿਖੇਧ ਰੂਪ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਆਦੇਸ ਕਾ ਹਮ ਭੀ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਆਦੇਸ ਸੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਜੋ ਉਨਕਾ ਆਦੇਸ ਕਹਨਾ ਹੈ ਸੋ ਪ੍ਰਮਾਣਹੀਨ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਨਿਸਪ੍ਰਮਾਣ ਨਿਸ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕਾ ਹਮਾਰੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀ। ਤਿਸੇ ਪਦ ਕਾ ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਕ ਨਯਾਯ ਸੇ ਦੋਨੋ ਆਦੇਸੋ ਸਾਥ ਸੰਬੰਧ ਹੈ। ਮੂਲ ਪਾਠ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਆਦੇਸ ਤਿਸੇ ਨਾਮ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਹੀ ਬਿਧੀ ਮੁਖ ਬਚਨੋ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਹੈ ਔਰ ਤਿਸੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਦੁਆਰਾ ਨਿਖੇਧ ਮੁਖ ਬਚਨੋ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਹੈ, ਕੈਸਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ ਜਿਸਕਾ ਦੋ ਰੀਤਿ ਸੇ ਆਦੇਸ ਹੈ-

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੨੮ ॥

ਆਦਿ ਕਹੀਯੋ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਵਹੀ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਪ੍ਰਥਮ ਕਾਰਣ ਹੈ ਪੁਨਾ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਵਹੁ ਅਨੀਲੁ ਕਹੀਯੋ ਨੀਲ ਜੋ ਤਮ ਰੂਪ ਅਗਯਾਨ ਹੈ ਤਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਹੀਨ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਵਸਤੁ ਕਾਹੁ ਕਾ ਆਦਿ ਕਾਰਣ ਹੋਵੇ ਹੈ ਵਹੁ ਕਾਹੁ ਕਾ ਕਾਰਯ ਭੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਦੰਡ ਘੜੇ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਔ ਅਪਨੇ ਬਨਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੈ। ਐਸੇ ਯਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਭੀ ਕਾਹੁ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਅਨਾਦਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਯਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਦਿ ਜੋ ਉਤਪਤੀ ਤਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਅਨਾਦਿ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕਾਹੁ ਕਾ ਕਾਰਯ ਨਹੀ ਬਨੇ ਕਾਰਯ ਨਾ ਬਨਨੇ ਮੈ ਪ੍ਰਬਲ ਹੋਤੁ ਕਹੇ- (ਅਨਾਹਤਿ ਇਤਿ) ਆਹਿਤ ਈਹਾ ਅਗਯਾਨ ਸੇ ਬਨੀ ਮਿਥਯਾ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਅਨਾਹਿਤ ਤਾ ਸੇ ਭਿੰਨ ਸਚੀ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸੋ ਸਚੀ ਵਸਤੁ ਮਿਥਯਾ ਵਸਤੁ ਕਾ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਯਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਕਾ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਰੂਪ ਅਨਾਹਿਤ ਕਹੀਯੋ ਅਗਯਾਨ ਸੇ ਨਾ ਬਨਨੇ ਸੇ ਕਾਹੁ ਕਾ ਕਾਰਯ ਨਹੀ ਬਨੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਆਪਨੇ ਜੈਸਾ ਕਹਿਆ ਹੈ ਵੈਸਾ ਪਰੰਤੁ ਕਹੀ ਬਿਸਨ, ਕਹੀ ਸਿਵ, ਕਹੀ ਸਕਤੀ, ਕਹੀ ਸੂਰਯ ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਵੇਸੋ ਕੋ ਕੈਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਜੁਗੁ ਇਤਿ) ਭਕਤੋ ਪੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਤ ਔ ਵੇਦ ਮੈ ਕਹੇ ਧਰਮੋ ਕੀ ਰਛਾ ਹੋਤ ਅਪਨੀ ਇਛਾ ਸੇ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਬਿਸਨੁ ਸਿਵਾਦਿਕ ਅਨੇਕ ਵੇਸੋ ਕੋ ਪੁਨਾ ਬਿਸਨੁ ਆਦਿਕੋ ਸੇ ਆਗੇ ਰਾਮ ਕ੍ਰਿਸਨਾਦਿਕ ਅਨੇਕ ਵੇਸੋ ਕੋ ਕਰਤਾ ਹੁਯਾ ਭੀ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਸਭ ਜੁਗੋ ਮੈ ਏਕ ਵੇਸ ਹੈ, ਤਿਸੀ ਕਾ ਦੋ ਰੂਪ ਆਦੇਸ ਹੈ। ਐਸੇ ਪੂਰਬ ਸਾਥ ਮੇਲ ਲੇਨਾ ਅਥਵਾ ਕਿਸਕਾ ਤਿਸਕਾ ਦੋ ਰੂਪ ਆਦੇਸ ਹੈ, ਜੋ ਆਦਿ ਹੈ, ਜੋ ਅਨੀਲ ਹੈ, ਜੋ ਅਨਾਦਿ ਹੈ, ਜੋ ਅਨਾਹਤਿ ਹੈ, ਜੋ ਸਭ ਜੁਗੋ ਮੈ ਏਕ ਵੇਸ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀਯੋ ਕੇ ਭੋਜਨ ਕੀ ਜਗਾ ਆਪ ਕਾ ਤਤਕਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਭੋਜਨ ਕਿਆ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਭੁਗਤਿ ਗਿਆਨੁ ਦਇਆ ਭੰਡਾਰਣਿ ਘਟਿ ਘਟਿ ਵਾਜਹਿ ਨਾਦ ॥

(ਭੁਗਤਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਸਮੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਤਿਸੀ ਸਮੇ ਆਪ ਕੋ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੁਯਾ ਮਾਨੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਤਕਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਰਨੇ ਤੇ ਅਦੁਤੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਗਯਾਨ ਹੀ ਹਮਾਰਾ ਭੁਗਤਿ ਨਾਮ ਭੋਜਨ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀਯੋ ਕੇ ਭੰਡਾਰੀਵਤ ਆਪ ਕੇ ਗਯਾਨ ਭੋਜਨ ਕੋ ਕੌਨ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਦਇਆ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਦੁਖੀ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਦੁਖ ਕੇ ਨਾਸ ਕੀ ਇਛਾ ਦਯਾ ਹੈ ਇਸ ਦਯਾ ਸੇ ਦਯਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਸ੍ਰੋਸ ਧਰਮ ਉਪਜੇ ਹੈ। ਜੋ ਪਿਛੇ 'ਧੌਲੁ ਧਰਮੁ ਦਇਆ ਕਾ ਪੂਤੁ' ਮੇ ਕਹ ਆਏ ਹੈ ਧਰਮ ਸੇ ਸੁਧ ਹੁਏ ਚਿਤ ਮੇ ਬਿਬੇਕਾਦਿ ਉਪਜੇ ਹੈ ਬਿਬੇਕਾਦਿਕੋ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਸਾਧਨ ਉਪਜੇ ਹੈ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਗਯਾਨ ਉਪਜੇ ਹੈ, ਗਯਾਨ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕੇ ਸਾਧਨ ਆਤਮ ਗਯਾਨ ਕੋ ਪਰੰਪਰਾ ਕਰ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਸੇ ਦਯਾ ਭੰਡਾਰਣਿ ਕਹੀਯੋ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਰਬ ਯੋਗੀਯੋ ਕੇ ਗਲੇ ਮੈ ਡੋਰ ਸਾਥ ਬਾਧਾ ਏਕ ਛੋਟਾ ਸਾ ਵਾਜਾ ਰਹੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾਦ ਹੈ ਆਪ ਕੇ ਵਹੁ ਨਾਦ ਕੌਨ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਘਟਿ ਘਟਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਨਾਦ ਕੀ ਜਗਾ ਹਮਾਰਾ ਨਾਦ ਉਤਰਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਸ੍ਰ ਗੁਰੋ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਯਾ ਉਤਰਕਾਂਡ ਰੂਪ ਵੇਦ ਏਕ ਏਕ ਯੋਗੀ ਕੇ ਗਲ ਮੈ ਸਿੰਫੀਵਤ ਏਕ ਏਕ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੈ ਬਾਜੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਭਾਵ ਸਭੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਮੈ ਪ੍ਰਭੂ ਸ੍ਰੂਪ ਹੁੰ ਐਸੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਵਹੀ ਹਮਾਰੇ ਨਾਦ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀਯੋ ਕੇ ਆਦਿ ਨਾਥ ਕੀ ਜਗਾ ਆਪ ਕੇ ਨਾਥ ਮੁਖਯ ਕੌਨ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਆਪਿ ਨਾਥੁ ਨਾਥੀ ਸਭ ਜਾ ਕੀ ਰਿਧਿ ਸਿਧਿ ਅਵਰਾ ਸਾਦ ॥

(ਆਪਿ ਇਤਿ) ਆਪ ਨਾਮ ਆਤਮਾ ਕਾ ਹੈ ਨਾਥੀ ਨਾਮ ਸ੍ਵਾਮੀਪਨ ਕਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਹਮਾਰੇ ਮਤ ਮੇ ਆਪ ਨਾਮ ਅਪਨਾ ਆਪ ਆਤਮਾ ਹੀ ਨਾਥ ਕਹੀਯੋ। ਯੇ ਸਰਬ ਕਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਈਸ੍ਵਰ ਹੈ ਨਾਥੀ ਕਹੀਯੋ ਨਾਥਪਨਾ ਭਾਵ ਈਸ੍ਵਰਪਨਾ ਹੈ। ਸਭ ਮੈ ਜਾ ਕੀ ਨਾਮ ਜਿਸਕਾ ਤਿਸ ਤੇ ਭਿੰਨ ਕੋਈ ਨਾਥ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਈਸ੍ਵਰ ਸਰਬ ਸ੍ਰੂਪ ਜੀਵ ਹੀ ਨਾਥ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਜੋਗੀ ਜਨ ਅਸ੍ਵਾਰਯ ਯੋਗ ਸੇ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਆਪ ਤਿਨ ਕੋ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕੈਸੇ ਪਾਵਤੇ ਹੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਰਿਧਿ ਇਤਿ) ਅਵਰਾ ਸਾਦ ਈਹਾਂ ਅਵਰ ਔ ਆਸਾਦ ਦੇ ਪਦ ਹੈ, ਅਵਰ ਕਾ ਅਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਰ ਅਰਥ ਹੈ, ਆਸਾਦ ਕਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨਾ ਹੈ ਵਾ ਅਵਰਾ ਕਾ ਔਰ ਅਰਥ ਹੈ, ਸਾਦ ਕਾ ਸ੍ਰਾਦ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਜ਼! ਅੰਨ ਕੇ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਰਿਧੀ ਕੋ ਔ ਅਣਿਮਾ, ਮਹਿਮਾ ਆਦਿਕ ਸਿਧੀਆ ਕੋ ਅਵਰਾ ਨਾਮ ਜੋ ਅਸ਼੍ਰੇਸ਼੍ਰ ਕੁਯੋਗੀ ਹੈ ਵਹੀ ਮੁਖ ਮਾਨ ਕਰ ਆਸਾਦ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਹਮ ਵੈਰਾਗਜਵਾਨ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਤਿਨ ਕੋ ਮੁਖਜ਼ ਨਹੀ ਮਾਨੇ ਅਥਵਾ ਰਿਧੀਆਂ ਸਿਧੀਆਂ ਵਿਖੇ ਅਵਰਾ ਨਾਮ ਔਰ ਹੀ ਅਨਾਤਮ ਦਰਸੀ ਪੁਰਖਨ ਕੋ ਸਾਦ ਨਾਮ ਸ੍ਰਾਦ ਆਵੇ ਹੈ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਸੇ ਤ੍ਰਿਪਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਹਮ ਆਤਮਵੇਤਜੋ ਕੋ ਨਹੀ ਆਵੇ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੈਸੇ ਜੋਗੀਯੋ ਕਾ ਕਾਰਬਾਰੀ ਕਾਰ ਚਲਾਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਆਪ ਕਾ ਕੋਨ ਚਲਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਜੋਗੁ ਦੁਇ ਕਾਰ ਚਲਾਵਹਿ ਲੇਖੇ ਆਵਹਿ ਭਾਗ ॥

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥

ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੨੯ ॥

(ਸੰਜੋਗੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ਼! ਇਸ ਸਰੀਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਇਸੁ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਸੰਜੋਗੁ ਔ ਵਿਯੋਗੁ ਤਥਾ ਅਨਿਸੁ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਸੰਜੋਗੁ ਔ ਵਿਯੋਗੁ ਵਹੀ ਹਮਾਰੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕਾ ਬਜਵਹਾਰ ਰੂਪ ਕਾਰ ਚਲਾਵੇ ਹੈ ਬਾਂਛਿਤ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮ ਇਸੁ ਹੈ, ਅਬਾਂਛਿਤ ਵਸਤੁ ਕਾ ਨਾਮ ਅਨਿਸੁ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਇਸੁ ਅਨਿਸੁ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਸੰਯੋਗੁ ਵਿਯੋਗੁ ਕਿਸ ਨਿਮਿਤ ਸੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਆਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਲੇਖੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ਼! ਵਹੁ ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਸੰਜੋਗੁ ਵਿਯੋਗੁ ਭਾਗੁ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਕਰਮ ਕੇ ਲੇਖੇ ਨਾਮ ਹਿਸਾਬ ਸੇ ਆਵੇ ਹੈ। ਭਾਵ ਯਹ ਕਬੀ ਉਤਮ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਸੇ ਇਸਟ ਕਾ ਸੰਯੋਗੁ ਔ ਅਨਿਸੁ ਕਾ ਵਿਜੋਗੁ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਕਬੀ ਮੰਦ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਸੇ ਅਨਿਸੁ ਕਾ ਸੰਯੋਗੁ ਔ ਇਸੁ ਕਾ ਵਿਜੋਗੁ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਸੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੇ ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ ਕੀ ਬਯਾਖਯਾ ਪ੍ਰਾਰਥਵਤ ਜਾਨ ਲੇਨੀ ॥੨੯॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀ ਪਾਰਬਤੀ ਕੋ ਜਗਤ ਕੀ ਮਾਤਾ ਮਾਨੇ ਹੈ, ਆਪ ਕਿਸ ਕੋ ਮਾਨਤੇ ਹੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਏਕਾ ਮਾਈ ਜੁਗਤਿ ਵਿਆਈ ਤਿਨਿ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣੁ ॥

(ਏਕਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ਼! ਜੋ ਮਾਯਾ ਏਕ ਰਸ ਚੇਤਨ ਮੈ ਬਿੰਬਪਨੇ ਸੇ ਈਸ ਭਾਵ ਕਰੇ ਹੈ ਔ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬਪਨੇ ਸੇ ਜੀਵ ਭਾਵ ਕਰੇ ਹੈ ਤਿਸੀ ਕੋ ਹਮ ਮਾਈ ਕਹੀਯੋ ਨਿਖਲ ਜਗਤ ਕੀ ਜਨਨੀ ਮਾਨੇ ਹੈ ਅਰ ਵਹੁ ਏਕਾ ਨਾਮ ਏਕ ਹੈ ਅਨੇਕ ਨਹੀ ਅਰ ਜੜ ਰੂਪ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵਹੁ ਜੜ ਮਾਯਾ ਸ੍ਰਤੰਤ੍ਰੁ ਜਗਤ ਕੋ ਕੈਸੇ ਰਚੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਜੁਗਤਿ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਜੁਗਤਿ ਪਦ ਸੰਜੋਗੁ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੁਯਾ ਮਾਯਾ ਚੇਤਨ ਕੇ ਕਲਪਤ ਤਦਾਤਮ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਜ਼! ਸਤਾ ਸਫੁਰਤੀ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਜੁਗਤਿ ਨਾਮ ਤਦਾਤਮ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਬਯਾਈ ਨਾਮ ਬਯਾਵੇ ਹੈ। ਭਾਵ ਮਹਦਾਈ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਨਿਖਲ ਜਗਤ ਕੋ ਜਨੇ ਹੈ ਕੇਵਲ ਨਹੀ ਜਨੇ ਕੇਵਲ ਵਹੁ ਜੜ ਹੈ ਔ ਜੜ ਕੋ ਰਚਨਾ ਕਾ ਗਯਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਚੇਤਨ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਰਚੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀ ਤਿਸ ਮਾਈ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮਾ, ਬਿਸੁ ਰੁਦ੍ਰ ਯੇ ਮੁਖਜ਼ ਤੀਨ ਚੇਲੇ ਮਾਨੇ ਹੈ, ਆਪ ਇਸ ਮਾਯਾ ਕੇ ਚੇਲੇ ਕਿਨ ਕੋ ਕਹਤੇ ਕੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਤਿਨਿ ਇਤਿ) ਅਨੁਸਾਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਚੇਲਾ ਹੈ। ਅਪਨਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਸਦਾ ਅਪਨਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਤੀਨੋ ਗੁਣ ਮਾਯਾ ਕਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਦਾ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਹਮਾਰੇ ਮਤ ਮੇ ਭੀ ਤਿਸ ਮਾਯਾ ਕੇ ਤੀਨ ਚੇਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਹੀਯੋ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਸਿਧ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਿਧ ਚੇਲੋ ਕੋ ਕਾਮ ਕਹੇ-

ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਇਕੁ ਭੰਡਾਰੀ ਇਕੁ ਲਾਏ ਦੀਬਾਣੁ ॥

(ਇਕੁ ਇਤਿ) ਤਿਨ ਤੀਨੋ ਮੈ ਇਕੁ ਸੰਸਾਰੀ ਕਹੀਯੋ ਏਕ ਰਜੋ ਗੁਣ ਜੀਵੋ ਕੋ ਜਨਮ ਮ੍ਰਿਤਯੁ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਰਜੋ ਗੁਣ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੋਨੇ ਤੇ ਸੰਸਾਰੀ ਹੈ। ਏਕ ਕਾ ਕਾਰਣ ਕਹ ਕਰ ਦੂਸਰੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕਾ ਕਹੇ- (ਇਕੁ ਇਤਿ) ਪਕਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਭੰਡਾਰੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸਤੋ ਗੁਣ ਦਯਾਦਿ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਯੁਤ ਕਰਕੇ ਜਿਗਜਾਸੂਯੋ ਕੇ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਭੋਜਨ ਕੇ ਪਕਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਭੰਡਾਰੀ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਯਹ ਸਿਧ ਹੁਯਾ ਜੈਸੇ ਸੰਸਾਰ ਮੈ ਫੈਕਨੇ ਵਾਲਾ ਰਜੋ ਗੁਣ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਨਿਕਾਸਨੇ ਵਾਲਾ ਸਤੋ ਗੁਣ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਕਾ ਕਾਰ ਕਹੇ- (ਇਕੁ ਇਤਿ) ਏਕ ਤਮੋ ਗੁਣ ਰਜੋ ਗੁਣ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਮੈ ਫੈਕੇ ਜੀਵੋਂ ਕੀ ਲਾਏ ਦੀਵਾਣੁ ਨਾਮ ਸਭਾ ਲਗਾਵੇ ਹੈ। ਇਸਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਰਜੋ ਗੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਮੈ ਪੜੇ ਜੀਵਨ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਤਮੋ ਗੁਣ ਆਵਰ ਲੇਵੇ ਹੈ। ਕਬੀ ਭੀ ਤਿਨ ਕੋ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਨਹੀ ਹੋਨੇ ਦੇਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰ ਮੇ ਹੀ ਤਿਨ ਕੀ ਸਭਾ ਲਗਾਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਜਿਸ ਕਾਰਯ ਕੋ ਮਾਯਾ ਕਰੇ ਹੈ ਤਿਸ ਕਾਰਯ ਮੈ ਸ੍ਰੂਪ ਭੂਤ ਗੁਣਤਾ ਕੇ ਸਹਕਾਰੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਚੇਲੇ ਕਹਾਵੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੈਸੇ ਜੋਗੀ ਅਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ਹੋ ਕਰ ਅਪਨੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੋਂ ਕੋ ਚੇਲੇ ਪਰਵਾਣ ਕਰਤੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਆਪ ਵਿਰਕਤ ਪੁਰਖ ਕਿਨ ਕੋ ਚੇਲੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਕਰਤੇ ਹੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ- (ਤਿਨਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਗੁਣ ਮਾਯਾ ਕੇ ਚੇਲੇ ਕਹੇ ਵਹੀ ਹਮਾਰੇ ਚੇਲੇ ਹੈ। ਤੁਕੋ ਕਾ ਅਰਥ ਵਹੀ ਹੈ ਜੋ ਪੂਰਬ ਕਹਯਾ, ਗੁਣਾ ਕੋ ਚੇਲਾਪਨ ਕਾ ਬੀਜ ਅਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰੀ ਹੋਨਾ ਐਸੇ ਹੈ ਗਜਾਨਵਾਨ ਮੈ ਗੁਣ ਗਜਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਸਿਥਲ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਅਪਨਾ ਕਾਰਯ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ ਵਾ ਅਪਨਾ ਕਾਰਯ ਕਰਨੇ ਕੋ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਰਹੇ ਵਾ ਬਾਧ ਕਾ ਬਿਖਯ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ ਵਾ ਸ੍ਰੂਪ ਸੇ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਹੋ ਕਰ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਹੇਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ ਯਹੀ ਵਾਰਤਾ ਗੁਰੂ ਮੂਲ ਮੈ ਕਹੇ ਹੈ-

ਜਿਵ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਤਿਵੈ ਚਲਾਵੈ ਜਿਵ ਹੋਵੈ ਫੁਰਮਾਣੁ ॥

(ਜਿਵ ਇਤਿ) ਜਿਵ ਕਹੀਯੇ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਜਾਨਵਾਨ ਪੁਰਖ ਤਿਨ ਗੁਣੋ ਮੈ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਿਸੁ ਰੀਤਿ ਸੇ ਗੁਣੋ ਕੋ ਅਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਵੇ ਹੈ। ਅਪਨੀ ਅਨੁਸਾਰਤਾ ਸੇ ਉਲਟੇ ਹੋ ਕਰ ਤਿਨ ਕੋ ਕਬੀ ਨਹੀ ਚਲਨੇ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਵਿਦਵਾਨ ਗਜਾਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਯਹ ਨਿਸਚੇ ਕਰੇ ਹੈ ਮੈ ਸਾਖੀ ਕੂਟਥ ਰੂਪ ਹੂੰ ਮੇਰੇ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਇਨ ਗੁਣੋ ਸੇ ਕੋਈ ਵਿਕਾਰ ਨਹੀ ਕੀਆ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਜਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਗੁਣੋ ਮੈ ਜਨਮਾਦਿਕ ਵਿਕਾਰ ਨਾ ਕਰਨੇ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਗਜਾਨੀ ਐਸੇ ਜਾਨੇ ਹੈ ਯੇ ਗੁਣ ਜੜ ਹੈ ਮੇਰੀ ਸਹਾਇਤਾ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਕਾਮ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਪਨਾ ਕਾਰਯ ਕਰਨੇ ਕੀ ਸਮਰਥ ਹੀਨਤਾ ਇਨ ਮੈ ਭਾਵਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਗਜਾਨੀ ਯਹ ਜਾਨੇ ਹੈ ਮੈ ਸਤੜ ਸ੍ਰੂਪ ਹੂੰ ਮੇਰੇ ਸੇ ਭਿੰਨ ਸਭੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਮ੍ਰਿਗ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕੇ ਜਲ ਤੁਲਯ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗੁਣੋ ਮੈ ਗਜਾਨ ਸੇ ਬਾਧਪਨੇ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਹੈ ਤਥਾ ਯਹ ਜਾਨੇ ਹੈ ਯੇ ਗੁਣ ਅਸਤ ਜੜ ਦੋਖ ਰੂਪ ਹੈ, ਮੈ ਸਤ ਚਿਤ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹੋ, ਇਨਕਾ ਦ੍ਰੁਸ਼ਾ ਹੋ, ਮੁਕਤ ਰੂਪ ਹੋ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਜਾਨ ਦੁਆਰਾ ਬੰਧ ਰੂਪ ਗੁਣੋ ਸੇ ਲੰਘ ਕਰ ਅਪਨੇ ਮੈ ਮੁਕਤ ਰੂਪਤਾ ਕਾ ਨਿਸਚੇ ਕਰੇ ਹੈ ਔ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਨਿਸਚੇ ਰੂਪ ਭਾਵਨਾ ਕਰਕੇ ਇਨ ਕੋ ਅਪਨੇ ਅਨੁਸਾਰ ਚਲਾਵੇ ਹੈ, ਉਲਟੇ ਸ੍ਰੁਭਾਵ ਵਾਲੇ ਨਹੀ ਹੋਨੇ ਦੇਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸਾ ਗਜਾਨ ਵਿਦਵਾਨ ਕੋ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਜਿਵ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਵ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਫੁਰਮਾਣੁ ਹਰਿ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਵੇਦ ਕਹੇ, ਤੈਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਹਰਿ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਵੇਦ ਕੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਉਲਟਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਨੈਯਾਯਿਕੋ ਕੋ ਆਕਾਸ ਮੈ ਨਿਤੜ ਗਜਾਨ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ ਔ ਚਾਰ ਵਾਕਯਨ ਕੋ ਅਨਾਤਮਾ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਮੈ ਆਤਮ ਗਜਾਨ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ॥ ਕਹੀ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਸਪਸ੍ਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਬ੍ਰਹਮ੍ ਸ੍ਰੂਪ ਜੀਵ ਕੋ ਸਾਖੀਪਨੇ ਸੇ ਦ੍ਰੁਸ਼ਾਪਨਾ ਔ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਯਪਨਾ ਗੁਣੋ ਕੋ ਔ ਤਿਨ ਕੇ ਕਾਰਯ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਕੋ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਪਨਾ ਔ ਅਦ੍ਰੁਸ਼ਾਪਨ ਕਹੇ ਹੈ ਗੁਰੂ-

ਓਹੁ ਵੇਖੈ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੈ ਬਹੁਤਾ ਏਹੁ ਵਿਡਾਣੁ ॥

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੩੦ ॥

(ਓਹੁ ਇਤਿ) ਵਿਡਾਣ ਨਾਮ ਆਸਚਰਯ ਕਾ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਵਹੁ ਆਸਚਰਯ ਵਿਸਤਾਰ ਰੂਪ ਲੇਨਾ। ਮੂਲ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਜਿਨ ਗੁਣੋ ਕਾ ਏਹ ਪ੍ਰਤਖੁਦਿ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸਿਧ ਬਹੁਤਾ ਜਗਤ ਰੂਪ ਬਿਸਤਾਰ ਹੈ ਤਿਨ ਗੁਣੋ ਕੋ ਓਹ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਵੇਖੋ ਨਾਮ ਵਹੁ ਤਤ੍ਵਵੇਤਾ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰੂਪ ਭੂਤ ਗਜਾਨ ਸੇ ਦੇਖੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਤਿਨਕਾ ਦ੍ਰੁਸ਼ਾ ਹੈ ਅਰ ਗੁਣ ਸਹਿਤ ਕਾਰਯ ਕੇ ਤਿਸ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਓਨਾ ਨਦਰਿ ਨ ਆਵੇ ਕਹੀਯੇ ਦੇਹੇਂਦ੍ਰਿਯਾਦਿ ਕਾਰਯ ਸਹਿਤ ਤਿਨ ਜੜ ਰੂਪ ਗੁਣੇ ਕੇ ਵਹੁ ਸਾਖੀ ਭਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਸਾਖੀ ਕੇ ਵਹੁ ਅਦ੍ਰੁਸ਼ਾ ਹੈ, ਸਾਖੀ ਉਨਕੀ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਹੈ। ਸੇਖ ਰਹਿਆ ਆਦੇਸਾਦਿ ਪਾਠ ਕਾ ਅਰਥ ਪੂਰਬਵਤ ਜਾਨ ਲੇਨਾ॥੩੦॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀ ਬੈਠਨੇ ਹੇਤ ਆਸਨ ਰਖੇ ਹੈ, ਆਪ ਕੌਨ ਆਸਨ ਰਖਤੇ ਹੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਆਸਣੁ ਲੋਇ ਲੋਇ ਭੰਡਾਰ ॥ ਜੋ ਕਿਛੁ ਪਾਇਆ ਸੁ ਏਕਾ ਵਾਰ ॥

(ਆਸਣੁ ਇਤਿ) ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸਰੂਪੁ ਹੈ ਇਤਿਯਾਦਿ ਬਚਨੇ ਮੈ ਜੋ ਲੋਯ ਨਾਮ ਅਪਨਾ ਆਪ ਜੋਤ ਸ੍ਰੂਪੁ ਕਹਯਾ ਹੈ ਵਹੀ ਹਮਾਰਾ ਗਜਾਨ ਸੇ ਬਿਰ ਹੋਨੇ ਹੇਤ ਆਸਨ ਹੈ। ਉਸੀ ਮੈ ਹਮ ਏਕ ਰੂਪ ਸੇ ਬੈਠੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀਯੋ ਕੇ ਭੰਡਾਰਵਤ ਆਪ ਕਾ ਭੰਡਾਰ ਕੌਨ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਲੋਇ ਇਤਿ) ਭੰਡਾਰ ਭੋਜਨ ਕੀ ਜਗਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਲੋਯ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਲੋਯ ਪਦ ਸੇ ਗਜਾਨ ਦੁਆਰਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨੇ ਕੀ ਜਗਾ ਮਨ ਲੇਨਾ ਯਾ ਤੇ ਲੋਯ ਭੰਡਾਰ ਕਹੀਯੇ ਵਹੁ ਸੁਯ ਮਨ ਹੀ ਹਮਾਰਾ ਤਤਕਾਲ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕੇ ਹੇਤੁ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਭੋਜਨ ਕੇ ਪਕਨੇ ਕਾ ਠਿਕਾਨਾ ਭੰਡਾਰ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅੰਨ ਭੋਜਨਵਤ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਹੇਤ ਆਪ ਉਸ ਗਜਾਨ ਭੋਜਨ ਕੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਚਾਹਤੇ ਹੈ ਵਾ ਏਕ ਵਾਰ ਚਾਹਤੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ-

(ਜੋ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਨਾਮ ਜਿਸ ਗੁਰੁ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਜਨਯ ਗਜਾਨ ਭੋਜਨ ਸੇ ਪਹਲੇ ਹਮ ਸਰਬਦਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਸ੍ਰੈ ਸ੍ਰੂਪੁ ਕੇ ਭੀ ਅਗਜਾਨ ਕੇ ਕਰੇ ਆਵਰਣ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਕੀ ਤਰਾ ਮਾਨਤੇ ਥੇ। ਅਬ ਜਿਸ ਗਜਾਨ ਸੇ ਅਗਜਾਨ ਕ੍ਰਿਤ ਆਵਰਣ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਕਿਛੁ ਪਾਯਾ ਨਾਮ ਕਿੰਚਿਤ ਪਾਯ ਲੀਆ ਕਹੇ ਹੈ। ਸੋ ਨਾਮ ਵਹੁ ਗਜਾਨ ਭੋਜਨ ਏਕਾਵਾਰ ਨਾਮ ਏਕ ਵਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤੀ ਕਾ ਹੇਤੁ ਹੈ। ਬਾਰ ਬਾਰ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਚਾਹੇ ਤਾਂ ਕਾ ਪ੍ਰਮਾਪਨਾ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਆਗੇ ਨਾ ਜਾਨੇ ਵਿਖਯ ਕਾ ਪਹਲਾ ਯਥਾਰਥ ਜਾਨਨਾ ਪ੍ਰਮਾ ਕਹਾਵੇ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਗਜਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਾਨੇ ਪਹਲੇ ਜਾਨੇ ਕੇ ਹੀ ਦੂਸਰੀ ਵਾਰ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਗਜਾਨ ਮੈ ਪੀਛੇ ਕਹਯਾ ਪ੍ਰਮਾਪਨਾ ਨਹੀ ਰਹੇਗਾ। ਇਸ ਭਾਵ ਸੇ ਏਕ ਵਾਰ ਗਜਾਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮਾਨੀ ਹੈ।

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸਿਰਜਣਹਾਰੁ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚੇ ਕੀ ਸਾਚੀ ਕਾਰ ॥

ਆਦੇਸੁ ਤਿਸੈ ਆਦੇਸੁ ॥ ਆਦਿ ਅਨੀਲੁ ਅਨਾਦਿ ਅਨਾਹਤਿ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਵੇਸੁ ॥ ੩੧ ॥

(ਕਰਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਗਜਾਨ ਸੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਕਹੀਯੇ, ਮਾਯਾ ਸੇ ਜਗਤ ਰਚਨੇ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮਾਯਾ ਤੇ ਭਿੰਨ ਰੂਪ ਸੇ ਕਰ ਕਰ ਵੇਖੇ ਕਹੀਯੇ, ਹਾਥ ਪੈ ਹਾਥਵਤ ਦੇਖੇ ਹੈ। ਭਾਵ ਜੈਸੇ ਏਕ ਹਾਥ ਪੈ ਰਖ ਕਰ ਦੂਜਾ ਹਾਥ ਸੰਸਯ ਬਿਪਰਯ ਸੇ ਬਿਨਾ ਯਥਾਰਥ ਦੇਖੀਯੇ ਹੈ, ਐਸੇ ਹਮ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਜਿਸ ਗਜਾਨ ਸੇ ਦੇਖੇ ਹੈ ਵਹੁ ਗਜਾਨ ਏਕ ਵਾਰ ਹੀ ਪਾਯਾ ਹੈ, ਬਾਰੰਬਾਰ ਤਿਸ ਕੇ ਪਾਵਨੇ ਕੀ ਹਮ ਕੇ ਚਾਹ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋਗੀਯੋਂ ਕੀ ਕਾਰ ਭੇਟਨ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਧਨਾਦਿ ਪੂਜਾ ਹੈ, ਆਪ ਕੀ ਵਾ ਆਪ ਜੈਸੇ ਔਰ ਗਜਾਨੀਯੋ ਕੀ ਪੂਜਾ ਕਿਆ ਹੈ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੈ ਵਹੀ ਗਜਾਨੀ ਕੀ ਪੂਜਾ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਵ ਕੇ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਚੌਥੀ ਵਾਰ ਕਹਤੇ ਸਮਾਪਤ ਕਰੇ ਹੈ- (ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਕਾਰ ਪਦ ਪੰਜਾਬ ਮੈ ਪੂਜਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਜੋ ਵਸਤੁ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਸੇ ਕਰੀਯੇ ਸੋ ਕਹੀਯੇ ਕਾਰ। ਐਸੇ ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਮੇ ਭੀ ਕਾਰ ਨਾਮ ਪੂਜਾ ਕਾ ਬਨੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਸਚੇ ਨਾਮ ਸਤ ਸ੍ਰੂਪੁ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਸਾਚੀ ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਕਾਰ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਪੂਜਾ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਕੀ ਭੀ ਵਹੀ ਪੂਜਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਪੂਜਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਜਾਨ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਐਸੇ ਵੇਦ ਕਹੇ ਹੈ ਤਥਾ 'ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ' ਐਸੇ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ। ਗਜਾਨ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਪੂਜਨ ਬਸਿਸ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਅਥਵਾ ਇਸ ਮੂਲ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀ ਪੁਰਖ ਗਜਾਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪੀਛੇ ਸ੍ਰਭਾਵਿਕ ਕੋਈ ਕਾਰ ਕਰੇ ਹੈ ਵਾ ਨਹੀ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਫਲ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਕੋਈ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਨੇ ਯੋਗੜ ਨਹੀ ਰਹੇ, ਪਰੰਤੂ ਕਾਹੂ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਕਰਮ ਕੇ ਵਸ ਹੋਕਰ ਅਪਨੇ ਸਮੀਪੀ ਸੇਵਕੋ ਪੈ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਹੇਤ ਤਿਸ ਸਚੇ ਨਾਮ ਸਤ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਗੁਨਵਾਨ ਕੀ ਸਚੀ ਕਾਰ ਨਾਮ ਸੇ ਸ੍ਰੇਸ਼ ਭਜਨਾਦਿਕ ਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਕਥਨ ਹੈ 'ਨਾਨਕ ਜਨ ਸੰਗਿ ਕੇਤੇ ਤਰੇ॥ ਇਤਿਜਾਦਿ॥੩੧॥

ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਤਿ ਸੈ ਮੰਦ ਬੁਧਿ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਭੀ ਕਹੇ ਪਦ ਕੀ ਪ੍ਰਪਤੀ ਹੇਤ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਸੁਗਮ ਮਾਰਗ ਬਤਾਵੋ। ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਸਿਖੜ ਪ੍ਰਤਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਕਥਨ ਰੂਪ ਅਤਿ ਸੁਗਮ ਰਸਤਾ ਕਹਨੇ ਹੇਤ ਨਾਮ ਕੇ ਕਹਨੇ ਕੀ ਰੀਤਿ ਬਤਾਵੋ-

ਇਕ ਦੂ ਜੀਭੋ ਲਖ ਹੋਹਿ ਲਖ ਹੋਵਹਿ ਲਖ ਵੀਸ ॥

ਲਖੁ ਲਖੁ ਗੋੜਾ ਆਖੀਅਹਿ ਏਕੁ ਨਾਮੁ ਜਗਦੀਸ ॥

(ਇਕ ਇਤਿ) ਤਹਾਂ ਪਹਲੇ ਪਰਮ ਪ੍ਰੇਮ ਅਰ ਬਡੇ ਉਤਸਾਹ ਸੇ ਪੁਰਖ ਐਸੇ ਚਿਤਵੇ ਜੋ ਕਾਹੂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਮੇਰੀ ਇਕ ਦੂ ਕਹੀਯੋ ਏਕ ਜਿਹਬਾ ਸੇ ਲਖ ਹੋਹਿ ਨਾਮ ਸੌ ਹਜਾਰ ਜਿਹਬਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਪੁਨਾ ਸੌ ਹਜਾਰ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਰੂਪ ਲਖ ਜਿਹਬਾ ਸੇ ਬੀਸ ਲਾਖ ਜਿਹਬਾ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਏਤੀ ਜਿਹਬਾ ਪਾਇ ਕਰ ਤਿਨ ਸੰਪੂਰਣੇ ਸੇ ਵਾ ਤਿਨ ਲਾਖ ਮੇ ਏਕ ਏਕ ਜਿਹਬਾ ਸੇ ਲਖ ਲਖ ਗੋੜਾ ਨਾਮ ਲਖ ਲਖ ਵਾਰ ਆਖੀਯੋ ਕਥਨ ਕਰੋ ਏਕ ਕੋਈ ਨਾਮ ਜਗਦੀਸ ਕਾ ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਨਿਰਨੇ ਬਿਨਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਵਾ ਤਟਸ੍ਥ ਨਾਮੋ ਮੇ ਕਾਹੂ ਏਕ ਨਾਮ ਕੇ ਜਪਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰਨ ਕਾ ਯਹ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ, ਜੇਤਾ ਕੋਈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਵਾ ਤਟਸ੍ਥ ਨਾਮ ਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਏਕ ਅਰਥ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਸਭੀ ਭਕਤ ਕੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਮੈਲ ਦੂਰ ਕਰ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਰਬ ਨਾਮੋ ਕੋ ਮਹਾਮੰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਜਾਨ ਕੇ ਤਿਨ ਮੇ ਕੋਈ ਏਕ ਨਾਮ ਅਵਸਯ ਸਰਬਦਾ ਜਪਨਾ ਚਾਹੀਯੋ। ਮੂਲ ਮੇ ਜੋ ਏਕ ਜਿਹਬਾ ਮੈ ਲਾਖ ਹੋਨੇ ਕੀ ਅਰ ਲਾਖ ਮੈ ਬੀਸ ਲਾਖ ਹੋਨੇ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਹੀ ਹੈ ਵੇਦ ਮੈ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਸੰਪਤ ਉਪਾਸਨਾ ਹੈ। ਅੰਨੜ ਰੂਪ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਮੈ ਅਨੜ ਰੂਪ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਪਤ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਈਹਾਂ ਏਕ ਜਿਹਬਾ ਮੈ ਅਨੇਕੋ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੀ ਹੈ, ਵੇਦ ਵਿਖੇ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਮੈ ਦੇਵਤਾ ਭਾਵਨਾ ਕਰਨੀ ਨਾਮ ਮੈ ਨਾਮੀ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰਨੀ ਕਹੀ ਹੈ। ਈਹਾ ਇਸ ਭਾਵਨਾ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਸੀਘ੍ਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕਰਨੇ ਮੇ ਹੈ॥

ਏਤੁ ਰਾਹਿ ਪਤਿ ਪਵੜੀਆ ਚੜੀਐ ਹੋਇ ਇਕੀਸ ॥

ਯਾ ਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਸੀਘ੍ਰ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਹੇਤੂ ਰੂਪ ਏਤੁ ਰਾਹ ਨਾਮ ਇਸ ਸੰਪਤ ਉਪਾਸਨਾ ਰੂਪ ਭਕਤੀ ਮਾਰਗ ਸੇ ਅਤਿ ਮੰਦ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਭੀ ਗਿਆਨ ਮਾਰਗ ਕੀ ਪਤਿ ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ ਵਾਲੀਆਂ ਪਵੜੀਆ ਨਾਮ ਗੁੰਥੋ ਮੈ ਗਿਆਨ ਭੂਮਿਕਾ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹੀਆਂ ਸੁਭੇਛਾ ਸੁ ਬਿਚਾਰਣਾਦਿਕ ਸਾਤ ਭੂਮੀਆ ਮਿਲੇ ਹੈ ਵਾ ਏਤੁ ਨਾਮ ਇਸ ਮਾਰਗ ਸੇ ਰਾਹ ਪਤਿ ਨਾਮ ਮਾਰਗ ਪਤਿ ਅਰਥਾਤ ਸਭ ਮਾਰਗੋ ਮੈ ਮੁਖੜ ਮਾਰਗ ਗਿਆਨ ਕੀ ਸਾਤ ਭੂਮੀਆ ਰੂਪ ਪੌੜੀਆ ਮਿਲੇ ਹੈ। ਜਿਨ ਪੌੜੀਆ ਪੈ ਚੜੀਐ ਨਾਮ ਚੜ ਕਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਇਕੀਸ ਕਾ ਏਕ ਈਸ ਐਸੇ ਛੇਦ ਕਰ ਏਕ ਕਹੀਯੋ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਭੇਦ ਰਹਿਤ ਈਸ ਨਾਮ ਸੋਧਨ ਕੀਆ। ਤਤ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਭਕਤੀ ਜਨੜ ਗਿਆਨ ਦੁਆਰਾ 'ਜਿਨਿ ਜਾਤਾ ਸੋ ਤਿਸ ਹੀ ਜੇਹਾ॥' 'ਜੋ ਤੁਧੁ ਸੇਵਹਿ ਸੇ ਤੁਧ ਹੀ ਜੇਹੇ' ਇਤਿਜਾਦਿਕ ਅਨੇਕ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਬਹੁਤ ਪੁਰਖ ਸਾਥ ਨ ਕੀਏ ਬਿਨਾ ਵੇਦਾਂਤ ਬਚਨ ਸੁਣਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਹੀ ਅਪਨੇ ਮੋ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵਨਾ ਕਰੇ ਹੈਂ ਐ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵਨਾ ਕਰ ਪੀਛੇ ਸੇ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸਾਧਨ ਨਹੀ ਕਰੇ, ਤੈਸੇ ਮੇਰੇ ਕੋ ਭੀ ਕੋਈ ਸਾਧਨ ਕਰਤਬੜ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਬਾਰੰਬਾਰ ਵੇਦਾਂਤ ਸੁਣਨੇ ਕਾ ਕੁਛ ਕਾਮ ਨਹੀ ਏਕ ਵਾਰ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਹੀ ਹਮ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤੜ ਹੈ, ਐਸੇ ਜਾਨੇ ਹੈ। ਤਿਨ ਕੀ ਕਿਆ ਗਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਸੁਣਿ ਗਲਾ ਆਕਾਸ ਕੀ ਕੀਟਾ ਆਈ ਰੀਸ ॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

(ਸੁਣਿ ਇਤਿ) ਆਕਾਸ਼ ਈਹਾਂ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਗਲਾ ਤਿਸਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਨ ਪੁਰਖੇ ਨੇ ਆ ਕਹੀਯੇ ਸਰਬ ਓਰ ਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਕੇ ਕਾਸ ਨਾਂਮ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਗਲਾ ਨਾਮ ਵੇਦ ਬਚਨੇ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣ ਮਾਤ੍ਰ ਕੀਆ ਹੈ ਔ ਸਾਧਨ ਕੀਯੇ ਬਿਨਾ ਬਹਿਰ ਮੁਖ ਹੋਨੇ ਸੇ ਆਤਮਾ ਅਨਾਤਮਾ ਕਾ ਸਤ ਅਸਤ ਰੂਪ ਸੇ ਬਿਬੇਕ ਨਹੀ ਕੀਆ, ਤਿਨ ਕੀਟਾ ਨਾਮ ਬਿਬੇਕਹੀਨ ਕੀਟ ਤੁਲਯ ਪੁਰਖੇ ਕੇ ਆਈ ਰੀਸ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਨ ਕੇ ਤੁਲਯਤਾ ਕੀ ਚਿਤ ਮੈ ਭਾਵਨਾ ਹੀ ਆਈ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਕਾਹੂ ਕੇ ਮਨੋਰਾਜ ਸੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰੀ ਸੇਨਾ ਕੋਸਾਦਿਕ ਬਿਭੂਤੀ ਸੇ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜਾ ਕੀ ਤੁਲਯਤਾ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਬਿਚਾਰ ਕੀਯੇ ਤਿਨਕੀ ਭਾਵਨਾ ਮਿਥਯਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਬ ਭਾਵਨਾ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਮਾਨੀ ਹੁਈ ਸਾਧਨਹੀਨੋ ਕੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਤਾ ਝੂਠੀ ਹੈ, ਤਬ ਸਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਤਾ ਕੇ ਕੋਨ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਇਸ ਮੈ ਉਤਰ ਕਹੋ-

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਕੂੜੀ ਕੂੜੈ ਠੀਸ ॥ ੩੨ ॥

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਪੁਰਖ ਬਿਬੇਕਾਦਿਕ ਸਾਧਨ ਕਰ ਏਹੁ ਵਿਸੁ ਸੰਸਾਰੁ ਤੁਮ ਦੇਖਦੇ ਏਹੁ ਹਰਿ ਕਾ ਰੂਪੁ ਹੈ', 'ਇਹੁ ਜਗੁ ਧੂਏ ਕਾ ਪਹਾਰ', ਪ੍ਰਭ ਤੂੰ ਹੈ ਇਤਿਯਾਦਿਕ ਅਨੇਕ ਬਿਧਿ ਨਿਖੇਪ ਮਹਾਵਾਕਯ ਰੂਪ ਬਚਨੇ ਸੇ ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਗਯਾਨ ਪਾਵੇ ਹੈ ਤਿਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਹ੍ਰਿਦਯ ਸੇ ਚੇਤਨ ਜੜ ਕੇ ਅਭੇਦ ਕੀ ਗਾਂਠ ਛੂਟ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਮਾਨ ਧ੍ਰਮੇਯ ਕੇ ਸੰਸਯ ਸਭ ਟੂਟ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਕਰਮ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਕਰਤਬਯ ਉਸਕੋ ਕੋਈ ਰਹੇ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਸਚੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਤਾ ਕੇ ਨਦਰੀ ਪਾਈਐ ਨਾਮ ਵਹੁ ਗਯਾਨੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜੋ ਪੁਰਖ ਬਿਬੇਕਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਹੀਨ ਹੈ ਤਿਸਕੋ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋ ਬਿਨਾ ਆਤਮ ਗਯਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕਰ ਆਤਮਾ ਕੋ ਨਾ ਜਾਨਤਾ ਹੀ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਹੂੰ ਐਸਾ ਮਿਥਯਾ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਤਿਸ ਕੂੜੈ ਨਾਮ ਮਿਥਯਾਵਾਦੀ ਕੀ ਕੂੜੀ ਠੀਸ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਤਾ ਮਾਨਨੀ ਭੀ ਮਿਥਯਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਝੂਠੀ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਤਾ ਵਾਲੇ ਬਡੇ ਮੰਦਭਾਗੀ ਹੈ। ਗੁਰੁ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮ ਪੌੜੀ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਾ ਸੂਚਨ ਹੈ॥੩੨॥ ਜੋ ਵਸਤੁ ਨਾ ਚਾਹੀ ਜੋਰਾਵਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਅਨਰਥ ਹੈ, ਐਸਾ ਅਗਯਾਨ ਔ ਤਿਸਕਾ ਕਾਰਯ ਪ੍ਰਪੰਚ ਹੈ। ਇਸ ਅਨਰਥ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਤਾ ਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਸਤ ਅਸਤ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸਤ ਅਸਤ ਕੇ ਬਿਬੇਕ ਕਾ ਬਲ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਈਸ੍ਵਰ ਭਕਤੀ ਰੂਪ ਸਾਧਨੋ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕਾਹੂ ਉਪਾਯ ਸੇ ਹੋਵੇ ਨਹੀ, ਯਹ ਕਹੋ-

ਆਖਣਿ ਜੋਰੁ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰੁ ॥

(ਆਖਣਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਅਗਯਾਨ ਰੂਪ ਸਤ੍ਰੁ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗ੍ਰਾਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕੇ ਯੋਗਯ ਬਿਬੇਕ ਰੂਪ ਜੋਰ ਨਾਮ ਬਲ ਹੈ ਵਹੁ ਆਖਣ ਕਹੀਯੇ ਬਹੁਤ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਕੇ ਅਰਥ ਕਹਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ। 'ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਪੜਿਆ॥ ਤੇਤਾ ਕੜਿਆ॥' ਇਤਿਯਾਦਿ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਔ ਨਾ ਪੜੇ ਬਹੁਤ ਸਬਦੋ ਕੋ ਬਹੁਤ ਸਬਦੋ ਕਾ ਪੜਨਾ ਕੇਵਲ ਬਾਣੀ ਕਾ ਹੀ ਥਕਾਵਨਾ ਹੈ ਇਤਿਯਾਦਿ ਵੇਦ ਬਚਨ ਇਸਮੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ ਅਥਵਾ ਮੂਲ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਜੈਸੇ ਅਪਨੇ ਕੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ੍ਰਤ ਮਾਨੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਅਪਨੇ ਮੈ ਬਿਬੇਚਨ ਕੀ ਸਮਰਥ ਭੀ ਕਰੇ ਹੈ, ਜੋ ਹਮ ਬਿਬੇਚਨ ਮੈ ਬਡੇ ਸਮਰਥ ਹੈ, ਤਿਨ ਪ੍ਰਤਿ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ-

(ਆਖਣਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਹਮ ਬਿਬੇਚਨ ਮੈ ਸਮਰਥ ਹੈ ਇਸ ਆਖਣ ਨਾਮ ਕਹਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਵਹੁ ਜੋਰ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਘਰ ਮੈ ਬੈਠਕੇ ਹਮ ਯੁਧ ਮੈ ਬਡੇ ਸਮਰਥ ਹੈ ਐਸੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਯਰ ਪੁਰਖੇ ਮੈ ਸੂਰਬੀਰਤਾ ਨਾ ਦੇਖਨੇ ਸੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਸਮਰਥ ਕਾ ਅਨੇਮ ਦੇਖਿਆ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਕੇ ਪੜਨੇ ਸੇ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਹਮ ਬਾਣੀ ਕੋ ਰੋਕਨੇ ਰੂਪ ਤਪ ਸੇ ਤਿਸ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰੋਗੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੋ- (ਚੁਪੈ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਚੁਪੈ ਕਹੀਯੇ ਬਾਣੀ ਕੋ ਰੋਕਨੇ ਰੂਪ ਮੌਨ ਸੇ ਭੀ ਵਹੁ ਆਤਮਾ ਅਨਾਤਮਾ ਕੇ ਬਿਬੇਕ ਕਾ ਬਲ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਸਕੇ।

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਜੇ ਕਰ ਮੌਨ ਮਾਤ੍ਰੁ ਸੇ ਵਹੁ ਬਲ ਹੋਵੇ ਤਬ ਸਭੀ ਗੁੰਗੇ ਪੁਰਖ ਬਿਬੇਚਨ ਮੈ ਸਮਰਥ ਹੋਨੇ ਚਾਹੀਯੇ ਔ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਮੌਨ ਸੇ ਭੀ ਵਹੁ ਬਲ ਸਿਧ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਬਾਹਜੋਂਦ੍ਰਿੜੇ ਕੇ ਦਮਨ ਸੇ ਬਾਣੀ ਕਾ ਰੋਕਨਾ ਭੀ ਦਮ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤਾ ਕੋ ਭੀ ਆਤਮਾ ਅਨਾਤਮਾ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਤਾ ਸੇ ਜੋਰ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਕਿਸ ਭਾਵ ਸੇ ਕਹਯਾ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਬਿਚਾਰ ਕੇ ਔਰ ਸਾਧਨੋ ਬਿਨਾ ਕੇਵਲ ਮੌਨ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਇਸ ਭਾਵ ਸੇ ਚੁਪੈ ਨਹ ਜੋਰ ਕਹਯਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੈ ਆਪ ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਤਾ ਹੋ ਮੇਰੇ ਤਾਈ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਦੇਵੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੋ-

ਜੋਰੁ ਨ ਮੰਗਣਿ ਦੇਣਿ ਨ ਜੋਰੁ ॥

(ਜੋਰੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਔਰ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਬਿਨਾ ਮਾਗਨੇ ਮਾਤ੍ਰੁ ਸੇ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਜੇਕਰ ਇਤਨੇ ਸੇ ਹੀ ਹੋਵੇ ਤਬ ਮਾਗਨੇ ਮੈ ਕਾਹੂ ਕਾ ਬਿਸੇਖ ਯਤਨ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਭੀ ਜੀਵ ਉਸ ਸਮਰਥ ਕੋ ਪਾਯ ਲੇਵੇ ਔ ਪਾਵੇ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਮਾਗਨੇ ਮਾਤ੍ਰੁ ਸੇ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਮਿਲੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਮਿਲੇ ਮਾਗਨੇ ਸੇ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਸੇ ਤੋ ਵਹੁ ਮਿਲੇਗੀ, ਹਮ ਦੇਨਾ ਹੀ ਕਰੇਗੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੋ- (ਦੇਣਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਕੇ ਹੇਤ ਦਾਨ ਕੀਆ ਜਾਵੇ ਵਾ ਸੇ ਵਹੀ ਵਸਤੁ ਮਿਲੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਸਮਰਥ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਨਾ ਕਰੇਗਾ ਤਬ ਦੇਣ ਨ ਜੋਰ ਕਹੀਯੇ ਦਾਨ ਦੇਨੇ ਸੇ ਭੀ ਤੇਰੇ ਕੋ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਮਿਲੇਗੀ। ਸਮਰਥ ਕੇ ਹੇਤ ਕਰੇ ਤਬ ਦਾਨ ਸੇ ਵਹੁ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਵੇਦ ਮੈ ਜਹਾ ਵਰਣੇ ਆਸ਼੍ਰਮੋ ਕੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਹੇਤ ਧਰਮ ਲਿਖੇ ਹੈ ਤਹਾ ਗ੍ਰਿਹਸਥ ਆਸ਼੍ਰਮ ਕਾ ਧਰਮ ਜੋ ਦਾਨ ਦੇਨਾ, ਯੱਗ ਕਰਨਾ ਸੇ ਭੀ ਇਸ ਸਮਰਥ ਹੇਤ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਕਰ ਕੀਯੇ ਦਾਨ ਸੇ ਹੋਵੇ, ਪਰੰਤੁ ਔਰ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਦੀਯੇ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਗ੍ਰਿਹਸਥਾਸ਼੍ਰਮ ਧਾਰਕੇ ਬਡਾ ਦਾਨ ਕਰਨੇ ਸੇ ਹਮ ਬਾਨਪ੍ਰਸਥੀ ਬਨ ਬਡਾ ਤੀਬ੍ਰੁ ਤਪ ਕਰ ਚਿੰਰਜੀਵ ਹੋਕਰ ਤਿਸ ਸਮਰਥ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰੇਗੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੋ-

ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ ਮਰਣਿ ਨਹ ਜੋਰੁ ॥

(ਜੋਰੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੇਕਰ ਔਰ ਸਾਧਨੋ ਬਿਨਾ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਜੀਵਨੇ ਸੇ ਹੀ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਤਬ ਬਡੀ ਅਵਸਥਾ ਵਾਲੇ ਸਰਪੋ ਕੋ ਭੀ ਹੋਨੀ ਚਾਹੀਯੇ ਔ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਜੋਰੁ ਨ ਜੀਵਣਿ ਕਹੀਯੇ ਔਰ ਸਾਧਨੋ ਬਿਨਾ ਬਹੁਤ ਚਿਰ ਜੀਵਨੇ ਸੇ ਭੀ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਮਿਲੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਕਰ ਬਹੁਤ ਜੀਵਨੇ ਸੇ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਤਬ ਪ੍ਰਯਾਗਾਦਿ ਤੀਰਥੋ ਮੇ ਮਰ ਕਰ ਹੀ ਉਸ ਸਮਰਥ ਕੋ ਹਮ ਅਪਨੇ ਮੈ ਸਿਧ ਕਰੇਗੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੋ- (ਮਰਣਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਬਲ ਬਿਨਾ ਉਸ ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਪ੍ਰਾਣ ਤਿਆਗੇ ਪ੍ਰਯਾਗਾਦਿ ਤੀਰਥੋ ਮੈ ਮਰਣੇ ਸੇ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ। ਸਮਰਥ ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਮਰੇ ਤੋ ਭੀ ਉਤਰ ਦੇਹ ਮੇ ਸਮਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਸਹਕਾਰ ਸੇ ਹੀ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਹੋਵੇਗੀ, ਕੇਵਲ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਮਰਣ ਨਹ ਜੋਰ ਕਥਨ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਤਿਸਕਾ ਸੰਕਲਪ ਕਰ ਕੀਯੇ ਕਰਮੋ ਸੇ ਬਿਨਾ ਹਮ ਤਾ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਕਰ ਗ੍ਰਿਹਸਥਾਸ਼੍ਰਮ ਕੇ ਧਰਮ ਯਗਯ ਦਾਨਾਦਿਕੋ ਸੇ ਹੀ ਵਹੁ ਸਿਧ ਕਰੇਗੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੋ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਯਹ ਬਾਤ ਤੈਨੇ ਵੇਦਾਨੁਸਾਰ ਕਹੀ ਪਰੰਤੁ ਯਗ ਦਾਨਾਦਿਕ ਕਰਮ ਭੀ ਰਾਜ ਸੰਪਦਾ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਹਮ ਕਾਹੂ ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਆਰਾਧਨ ਸੇ ਰਾਜ ਸੰਪਦਾ ਸਿਧ ਕਰ ਵਹੁ ਸਮਰਥ ਸਿਧ ਕਰੇਗੇ। ਇਸ ਕਾ ਗੁਰੁ ਉਤਰ ਕਹੋ-

ਜੋਰੁ ਨ ਰਾਜਿ ਮਾਲਿ ਮਨਿ ਸੋਰੁ ॥

ਜੋਰੁ ਨ ਸੁਰਤੀ ਗਿਆਨਿ ਵੀਚਾਰਿ ॥

(ਜੋਰੁ ਨ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਜੋਰ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਰਾਜ ਮਾਲ ਕਹੀਯੇ ਰਾਜ ਕੀ ਸੰਪਦਾ ਸੇ ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਸੰਪਦਾ ਸੇ ਮਨ ਵਿਖੜੇ ਮੇ ਹੀ ਬਹੁ ਸੋਰ ਨਾਮ ਬਡਾ ਕੁਲਾਹਲ ਕਰੇ ਹੈ ਅਰ ਯਹ ਬਲ ਵਿਖੜੇ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕੇ ਮਨ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਸੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਬਲ ਰਾਜ ਲਖਮੀ ਸੇ ਹਮ ਮਨ ਕਾ ਨਿਰੋਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਜੋਗੀ ਜਨੋ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਤਿਸ ਸਮਰਥ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ- (ਜੋਰੁ ਨ ਇਤਿ) ਸੁਰਤਿ ਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਮੈ ਖਬਰ ਕਾ ਅਰ ਧਯਾਨ ਕਾ ਹੈ, ਸੁਰਤੀ ਨਾਮ ਸੁਰਤਿ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸੁਰਤੀ ਪਦ ਈਹਾ ਧਯਾਨੀਯੋ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਧਯਾਨੀ ਪਤੰਜਲ ਮਤ ਕੇ ਯੋਗੀਯੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਪਤੰਜਲੀਯੋ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਗਯਾਨ ਵਿਚਾਰ ਵਾਲੇ ਸਾਂਖੀ ਲੇਨੇ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਜੋਰੁ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰ ਕਾ ਬਲ ਨਹੀ ਪਾਵੇ। ਸੁਰਤੀ ਕਹੀਯੋ ਵਸਤੁ ਕਾ ਏਕ ਰਸ ਧਯਾਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਤੰਜਲ ਮਤ ਕੇ ਯੋਗੀ ਪੁਰਖ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਵਹੁ ਪਦੋ ਕੇ ਅਰਥੋ ਕੇ ਸੋਧਨ ਮੈ ਚਤੁਰ ਨਹੀ, ਪੁਨਾ ਜੋ ਸਾਂਖਯ ਲੋਕ ਖੇਤ੍ਰ ਸੇ ਖੇਤ੍ਰਗ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਗਯਾਨ ਹੇਤ ਕਾਰਯ ਕਾਰਣ ਰੂਪ ਚੌਬੀਸ ਤਤ੍ਵ ਰੂਪ ਖੇਤ੍ਰ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰੇ ਹੈ, ਪਦੋ ਕੇ ਅਰਥੋ ਕੇ ਸੋਧਨ ਮੈ ਭੀ ਚਤੁਰ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਕਹੀ ਸਮਰਥ ਕੇ ਗਯਾਨ ਵੀਚਾਰਿ ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਹੇਤ ਤਤ੍ਵੋ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਕਰਤੇ ਵਹੁ ਭੀ ਨਹੀ ਪਾਵੇ ਤਾ ਤੇ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਔ ਪਰਸਪਰ ਜੀਵੋ ਕਾ ਭੇਦ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਸੰਗ ਸੇ ਜਿਗਯਾਸੂ ਕੋ ਕਬੀ ਵਹੁ ਬਲ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਯਹ ਤੁਕ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਭਾਵ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਹੋਵੇ ਪਤੰਜਲੀ ਸਾਂਖੀਯੋ ਕੇ ਸੰਗ ਸੇ ਨੈਯਾਯਿਕ ਬੈਸੇਖਕੋ ਕੇ ਸੰਗ ਸੇ ਹੀ ਹਮ ਤਿਸ ਬਲ ਕੋ ਪਾਵੇਗੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਕਹੇ-

ਜੋਰੁ ਨ ਜੁਗਤੀ ਛੁਟੈ ਸੰਸਾਰੁ ॥

ਜਿਸੁ ਹਥਿ ਜੋਰੁ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਸੋਇ ॥

(ਜੋਰੁ ਨ ਇਤਿ) ਜਿਸ ਬਲ ਸੇ ਗਯਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਛੁਟੈ ਨਾਮ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਬਲ ਕੇਵਲ ਤਰਕੋ ਸੇ ਬਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਨੈਯਾਯਿਕ ਬੈਸੇਖਕੋ ਕੀ ਜੁਗਤਿ ਨਾਮ ਸੂਤਿਹੀਨ ਤਰਕੋ ਸੇ ਭੀ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਕਿੰਤੂ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿ ਸਾਧਨ ਸਹਿਤ ਬਿਚਾਰ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਯਹ ਮੈਨੇ ਨਿਸਚੇ ਕੀਯਾ ਜੋ ਵੈਰਾਗਯਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕਾਹੂ ਉਪਾਯ ਸੇ ਵਹੁ ਬਲ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਔ ਸ੍ਰੂਪ ਤਿਸਕਾ ਬੇਦਾਂਤ ਸੁਵਣਾਦਿਕ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਤਿਸ ਬਲ ਕੀ ਅਵਧਿ ਨਹੀ ਜਾਣੀ, ਸੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕਹੋ। ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਜਿਸੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਯ ਕਰ ਸੁਵਣਾਦਿ ਕਰਨੇ ਸੇ ਬਹੁ ਬਲ ਹਾਥ ਆਏ ਕੇ ਸਮਾਨ ਹਥ ਨਾਮ ਅਧੀਨ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ ਵਾ ਹਾਥ ਸਬਦ ਸੇ ਅੰਤੋਕਰਣ ਮੈ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾ ਹੈ ਸੋਇ ਨਾਮ ਵਹੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਤਿਸ ਬਲ ਸਹਿਤ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨ ਕਰ ਵੇਖੇ ਨਾਮ ਹਾਥ ਮੈ ਧਰੇ ਆਉਲੇ ਕੇ ਸਮਾਨ ਨਿਜ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਪ੍ਰਗਟ ਦੇਖੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੀ ਬਿਚਾਰ ਕੀ ਅਵਧਿ ਹੈ, ਤਾ ਸੇ ਆਗੇ ਔਰ ਬਿਚਾਰ ਨਹੀ ਰਹੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਸੇ ਆਗੇ ਗਯਾਨੀ ਕੋ ਕਿਆ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਪੂਛਨ ਕੀ ਇਛਾ ਮੈ ਫਲ ਦਿਖਾਵਤੇ ਹੁਯੇ ਕਹੇ ਬਿਚਾਰ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇ ਹੈ-

ਨਾਨਕ ਉਤਮੁ ਨੀਚੁ ਨ ਕੋਇ ॥ ੩੩ ॥

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਗਯਾਨੀ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਮੈ ਸਮਦਮਾਦਿ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਾ ਵਿਸਿਸ੍ਰ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਉਤਮ ਔ ਕਾਮ ਕਰੋਧ ਆਲਸ ਨਿਦ੍ਰਾ ਰੂਪ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤ ਵਿਸਿਸ੍ਰ ਰਜੋ ਤਮੋ ਗੁਣੀ ਨੀਚ ਕੋਈ ਰਹੇ ਨਹੀ ਅਥਵਾ ਦੇਹ ਸੇ ਭਿੰਨ ਆਤਮਾ ਦੇਖਨੇ ਵਾਲਾ ਉਤਮ ਔਰ ਦੇਹ ਕੋ ਆਤਮਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਚਾਰਵਾਕਾਦਿ ਮੰਦ ਕੋਈ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੇ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਕਹੇ ਹੈ ਵਿਦਯਾਦਿਕ ਗੁਣ ਯੁਤ ਬ੍ਰਾਹਮਣਾਦਿਕ ਸਾਤ੍ਵਕ ਔਰ ਗਊ ਹਾਥੀ ਆਦਿਕ ਰਾਜਸ ਔਰ ਕ੍ਰੂਕਰ ਚੰਡਾਲਾਦਿ ਤਾਮਸ ਇਨ ਸਭਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਜਾਨੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮ ਪੌੜੀ ਕੀ ਪੂਰਣਤਾ ਸੂਚਕ ਹੈ॥ ਈਹਾਂ ਪੌੜੀ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਯਹ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ ਜੋ ਤਤਤ੍ਵ ਪਦੋ ਕੇ ਅਰਥੋ ਕਾ ਵਿਵੇਚਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਕਾ ਬਲ ਹੈ। ਤਿਸ ਬਲ ਮੈ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮੈ ਵਾਕਯ ਕੇ ਅਰਥ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਏਕਤਾ ਕਾ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵਾਕਯਜਨਯ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਬਲ ਕਾ ਫਲ ਹੈ॥੩੩॥ ਪਿਛਲੀ ਪੌੜੀ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇ ਸਾਧਨ ਸਹਿਤ ਸਮਰਥ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਵਿਖਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹਨੇ ਸੇ ਰਾਗ ਦ੍ਰਿਖ ਕੀ ਹੀਨਤਾ ਰੂਪ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕਹੀ ਅਬ ਜੋ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਬਲ ਜਨਯ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕਾ ਵਿਖਯ ਹੈ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਵਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੀਸ੍ਰੀਤ ਅਗਜਾਨ ਕਾ ਔ ਅਗਜਾਨ ਕੇ ਕਾਰਯ ਕਾ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਹੈ। ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਸਿਖਜਨ ਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਾਖਜਾਤਕਾਰ ਹੇਤ ਪੌੜੀ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਸੇ ਦਿਖਾਵੈ-

ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਬਿਤੀ ਵਾਰ ॥

ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਅਗਨੀ ਪਾਤਾਲ ॥

(ਰਾਤੀ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਰਾਤੀ ਪਦ ਸੇ ਦਿਨ ਭੀ ਲੇਨਾ ਔ ਖਟ ਰਿਤੁਯੋ ਕੇ ਵਾਚਕ ਰੁੱਤੀ ਪਦ ਸੇ ਤੀਨ ਤੀਨ ਰਿਤੁਯੋ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਦਖਿਣਾਯਨ ਉਤਰਾਯਣ ਲੇਨੇ ਤਥਾ ਦੋ ਯਯਨੋ ਕਾ ਸਮੁਦਾਯ ਬਰਸ ਲੇਨਾ ਬਿਤੀ ਵਾਰ ਪਦੋ ਸੇ ਪਖ ਔ ਮਹੀਨੇ ਭੀ ਲੇਨੇ ਕ੍ਰਮ ਕੀ ਈਹਾਂ ਅਧਿਆਰੋਪ ਮੈ ਚਾਹ ਨਹੀ, ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਨਹੀ ਲੇਨਾ। ਵੇਦ ਮੈ ਪਾਂਚ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਖ ਲਿਖੇ ਹੈ ਅਰ ਈਹਾਂ ਭੀ ਆਗੇ 'ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ' ਲਿਖਾ ਹੈ। ਮੂਲ ਪਾਠ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ- ਜਿਸ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਗਜਾਨ ਕੇ ਸਾਖਜਾਤ ਸੇ ਗਜਾਨੀ ਕੋ ਉਚ ਨੀਚ ਭਾਵ ਨਹੀ ਭਾਸੇ, ਤਿਸ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਮੈ ਜਿਨ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਸੇ 'ਰਾਤੀ ਰੁਤੀ ਬਿਤੀ ਵਾਰ' ਇਤਿਯਾਦਿਕ ਮੂਲ ਮੇ ਕਹੇ ਕਾਲ ਬਿਸੇਖ ਬਨੇ ਹੈ। ਦੋਨੋ ਵੇ ਚੰਦ ਸੂਰਯ ਅਗਜਾਨਨ ਨੇ ਰਚੇ ਹੈ। ਤੀਸਰੀ ਪਵਨ, ਚੌਥਾ ਪਾਣੀ, ਪਾਂਚਵੀ ਅਗਨਿ ਰਚੀ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਇਨ ਪਾਂਚੋ ਕੇ ਸਮਾਨ ਅਗਜਾਨ ਨੇ ਤਿਸ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਮੈ ਔਰ ਭੀ ਰਚੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ- (ਪਾਤਾਲ ਇਤਿ) ਪਾਤਾਲ ਪਦ ਆਕਾਸ਼ੋ ਕਾ ਭੀ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸੁਕਤੀ ਮੈ ਰਜਤਵਤ ਪਾਤਾਲ ਔ ਆਕਾਸ ਲੋਕ ਭੀ ਤਾ ਮੈ ਅਧਿਸਤ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਭੀ ਤਾ ਮੇ ਕਲਪਿਤ ਹੈ ਵਾ ਨਹੀ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਧਰਤੀ ਥਾਪਿ ਰਖੀ ਧਰਮ ਸਾਲ ॥

(ਤਿਸੁ ਇਤਿ) ਜੇਤਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਵਰਗ ਹੈ ਸਭੀ ਅਗਜਾਨ ਕੀ ਬਿਤੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਜ! ਤਿਸੀ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਮੈ ਅਗਜਾਨ ਨੇ ਧਰਤੀ ਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਥਾਪ ਕਹੀਯੋ ਕਲਪ ਕੇ ਅਪਨੀ ਬਿਤੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਖੀ ਨਾਮ ਬਿਰ ਕਰੀ ਹੁਈ ਹੈ। ਕੈਸੀ ਧਰਤੀ ਹੈ ਜੇਤੇ ਵੇਦ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੈ ਧਰਮ ਕਹੇ ਹੈਂ ਸੋ ਸਭੀ ਇਸੀ ਮੈ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਧਰਮੋ ਕੀ ਯਹ ਸਾਲ ਕਹੀਯੋ ਰਹਨੇ ਕੀ ਠੌਰ ਹੈ। ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਿਖਲ ਧਰਮੋ ਕੀ ਸਾਲਾ ਕੋ ਤਾ ਮੇ ਕਲਪਤ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਧਰਮੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵੋ ਕੋ ਭੀ ਤਾ ਮੇ ਕਲਪਤ ਕਹੇ ਹੈ-

ਤਿਸੁ ਵਿਚਿ ਜੀਅ ਜੁਗਤਿ ਕੇ ਰੰਗ ॥

(ਤਿਸੁ ਇਤਿ) ਤਿਸ ਵਿਚ ਕਹੀਯੋ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਮੇ ਧਰਮੋ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਭੀ ਕਲਪਿਤ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੀਵੋ ਕੋ ਕਲਪਿਤ ਮਾਨੇ ਘਟਾਦਿਕੋਵਤ ਅਨਿਤਯ ਹੋਵੇਗੇ ਔ ਜੀਵੋ ਕੋ ਅਨਿਤਯ ਹੁਯਾ ਤਿਨ ਸੇ ਅਭਿੰਨ ਬ੍ਰਹਮ ਭੀ ਅਨਿਤਯ ਹੋਵੇਗਾ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਜੁਗਤਿ ਇਤਿ) ਜੀਵ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈ ਏਕ ਕੂਟਸ੍ਥ ਦੂਸਰੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਹੈ। ਜੁਗਤਿ ਪਦ ਈਹਾ ਤਦਾਤਮਕ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਜ! ਜੋ ਜੀਵ ਜੁਗਤ ਕਹੀਯੋ ਅਪਨੇ ਸਾਥ ਤਦਾਤਮ ਵਾਲੇ ਦੇਹੋਂਦ੍ਰਿਯਾਦਿਕੋ ਕੇ ਰੰਗ ਨਾਮ ਸ੍ਰੂਪ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈ ਵਹੁ ਚਿਦਾਭਾਸ ਕਲਪਿਤ ਹੈ ਜੋ ਦੇਹੋਂਦ੍ਰਿਯਾਦਿਕੋ ਸੇ ਭਿੰਨ ਸਾਖੀ ਕੂਟਸ੍ਥ ਹੈ ਵਹੁ ਨਹੀ ਕਲਪਿਤ ਕਿੰਤੁ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪ ਹੋਨੇ ਤੇ ਨਿਤਯ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕੂਟਸ੍ਥ ਜੀਵੋ ਸੇ ਭਿੰਨ ਜੀਵੋ ਕੋ ਕਲਪਤ ਮਾਨਨੇ ਮੈ ਕੋਈ ਦੋਖ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਵੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਕੇਤੇ ਨਾਮੋ ਸਹਿਤ ਕੇਤੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤ ॥

(ਤਿਨ ਕੇ ਇਤਿ) ਤਿਨ ਕੇ ਨਾਮ ਕਹੀਯੋ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵਨ ਕੇ ਰਾਮ ਗਿਰਿ, ਰਾਮ ਦਾਸ, ਰਾਮ ਰਿਖਿ, ਰਾਮ ਸਿੰਘ ਇਤਿਯਾਦਿਕ ਨਾਉ ਅਗਜਾਨ ਕੇ ਕਲਪੇ ਹੁਯੇ ਅਨੇਕ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜਿਨਕੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਹੈ ਵਹੁ ਚਿਦਾਭਾਸ ਜੀਵ ਭੀ ਅਨੰਤ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵੇ ਕਲਪਿਤ ਜੀਵ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਕੂਟਸ੍ਥ ਰੂਪ ਕੋ ਕਬ ਜਾਨੇਗੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੁ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕਰਮੀ ਕਰਮੀ ਹੋਇ ਵੀਚਾਰੁ ॥

(ਕਰਮੀ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਸ੍ਰਗਾਦਿਕ ਫਲੋ ਕੇ ਹੇਤ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸਕਾਮ ਕਰਮੀਯੋਂ ਕੇ ਮਧੜ ਮੈ ਜੋ ਫਲ ਕੀ ਇਛਾ ਤਯਾਗ ਕੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਹੇਤ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੀ ਜੀਵ ਹੈ। ਤਿਨਕੋ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਸੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਸੁਧੀ ਹੋਯ ਕਰ ਜਬ ਹੋਯ ਬਿਚਾਰ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕੂਟਸ਼ਥ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਬਿਚਾਰ ਉਪਜੇ ਹੈ ਤਬ ਅਪਨੇ ਮੁਖੜ ਭਾਗੜ ਕੂਟਸ਼ਥ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਜਾਨੇ ਹੈ। ਬਿਚਾਰ ਕਾ ਵਿਖਯ ਦਿਖਾਵਤੇ ਹੁਯੇ ਬਿਚਾਰ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਕਰੇ-

ਸਚਾ ਆਪਿ ਸਚਾ ਦਰਬਾਰੁ ॥

(ਸਚਾ ਇਤਿ) ਦਰਬਾਰ ਪਦ ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਸੁਧ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਸਭਾ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਦਰਬਾਰੁ ਪਦ ਸੇ ਸੋਧਨ ਕੀਆ ਤਤ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਲੇਨਾ। ਜਿਸ ਕਾ ਜਹਾਂ ਜਾਕਰ ਫੇਰ ਸੰਸਾਰ ਮੈ ਨਹੀ ਆਵੇ ਸੇ ਮੇਰਾ ਧਾਮ ਹੈ। ਐਸੇ ਧਾਮ ਸਬਦ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੈ ਸ੍ਰੂਪ ਕਹਯਾ ਹੈ। ਮੂਲ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਦਰਬਾਰ ਕਹੀਯੇ ਸੋਧਨ ਕੀਆ ਹੁਯਾ, ਤੱਤ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਸਚਾ ਨਾਮ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋ ਮੈ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਆਪ ਨਾਮ ਚਿਦਾਭਾਸ ਸਹਿਤ ਦੋਨੋ ਦੇਹੋ ਕਾ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਰੂਪ ਕੂਟਸ਼ਥ ਆਤਮਾ ਸਚਾ ਕਹੀਯੇ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋ ਮੈ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਐਸਾ ਬਿਚਾਰ ਜਬ ਹੋਵੇ ਤਬ ਯਹ ਜੀਵ ਅਪਨੇ ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕੂਟਸ਼ਥ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਜਾਨੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਕੂਟਸ਼ਥਵਤ ਪੰਚ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰਖਾਦੀ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਕੋ ਐ ਚਿਦਾਭਾਸ ਕੋ ਭੀ ਚਿਦਾਭਾਸ ਕੇ ਕਰਮੋ ਐ ਨੀਸਾਣੇ ਸਹਿਤ ਸੱਚੇ ਮਾਨੋ। ਯਹ ਸੁਨ ਕਰੇ-

ਤਿਥੈ ਸੋਹਨਿ ਪੰਚ ਪਰਵਾਣੁ ॥

(ਤਿਥੈ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਤਿਥੈ ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਮੇ, ਪਰਵਾਣ ਕਹੀਯੇ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੈ ਕਹੇ ਸੂਰਜਾਦਿਕ ਪਾਚੋ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਬਚਨੋ ਸੇ ਕਲਪਿਤ ਰੂਪ ਕਰ ਹੀ ਸੋਹਨਿ ਨਾਮ ਸੋਭੇ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਰੂਪ ਕਰ ਨਹੀ ਸੋਭੇ ਤਥਾ ਨਦਰੀ ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਵਾਲਾ ਚਿਦਾਭਾਸ ਐ ਤਿਸ ਕੇ ਕਰਮ ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਕੇ ਨੀਸਾਣ ਭੀ ਕਲਪਿਤ ਰੂਪ ਕਰ ਹੀ ਪਵੇ ਨਾਮ ਪਾਈਏ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਨਹੀ ਪਾਏ ਜਾਵੇ, ਨਦਰੀ ਇਤਿਜਾਦਿਕ ਪਾਠ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ। ਚਿਦਾਭਾਸ ਕੀ ਸਾਤ ਅਵਸ੍ਥਾ ਹੈ ਜਿਨਮੇ ਪਰੋਖ ਐ ਅਪਰੋਖ ਗਯਾਨ ਭੀ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਚਿਦਾਭਾਸ ਕੋ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਰ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਮੋ ਕਾ ਕਰਤਾ ਭੋਕਤਾ ਭੀ ਚਿਦਾਭਾਸ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਸੇ ਸਹਿਤ ਕਰਮੋ ਕੇ ਚਿਦਾਭਾਸ ਕਾ ਬਾਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸਾਖੀ ਕੂਟਸ਼ਥ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ ਤਾ ਕਾ ਬਾਧ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਪਤੀ ਹੇਤ ਸਤੀਵਤ ਸਾਖੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਚਿਦਾਭਾਸ ਅਪਨਾ ਨਾਸ ਭੀ ਗਯਾਨ ਸੇ ਚਾਹੇ ਹੈ।

ਨਦਰੀ ਕਰਮਿ ਪਵੈ ਨੀਸਾਣੁ ॥

ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖੜ! ਜੋ ਨਦਰੀ ਕਹੀਯੇ ਜੀਵ ਈਸ ਕੇ ਅਭੇਦ ਗਯਾਨ ਵਾਲਾ ਚਿਦਾਭਾਸ ਹੈ ਐ ਜੋ ਤਿਸ ਚਿਦਾਭਾਸ ਕੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਿਹਿਤ ਸੁਭ ਕਰਮ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜੋ ਤਿਸ ਕੇ 'ਭੈ ਕਾਹੂ ਕਉ ਦੇਤ ਨਹਿ ਨਹਿ ਭੈ ਮਾਨਤ ਆਨ' ਇਤਿਜਾਦਿਕ ਬਚਨੋ ਮੈ ਕਹੇ ਨੀਸਾਣ ਕਹੀਯੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਚਿੰਨ ਹੈ। ਸੋ ਸਭੀ ਕੂਟਸ਼ਥ ਸ੍ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਬਚਨੋ ਕਰ ਬਾਧਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਵੇ ਨਾਮ ਸਾਸਤ੍ਰ ਦੁਆਰਾ ਕਲਪਤ ਰੂਪ ਕਰ ਪਾਏ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅੰਨ ਪਦਾਰਥੋਵਤ ਕੂਟਸ਼ਥ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਕਰ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਚਿਦਾਭਾਸ ਭੀ ਮਿਥਯਾ ਹੈ ਤਾ ਕੇ ਕਰਮ ਭੀ ਮਿਥਾ ਹੈ। ਕਿੰਚ ਚਿਦਾਭਾਸ ਕੀ ਸਾਤ ਅਵਸ੍ਥਾ ਮੇ ਕੱਚਾ ਪੱਕਾ ਗਯਾਨ ਭੀ ਤਾ ਮੇ ਕਲਪਤ ਹੈ, ਯਹ ਕਰੇ-

ਕਚ ਪਕਾਈ ਓਥੈ ਪਾਇ ॥

(ਕਚ ਇਤਿ) ਗਯਾਨ ਕੀ ਦੋ ਅਵਸ੍ਥਾ ਹੈ ਏਕ ਕੱਚੀ ਦੂਸਰੀ ਪੱਕੀ। ਸ੍ਰਵਣ, ਮਨਨ, ਨਿਦਿਪਯਾਸਨ ਕਾਲ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਸੰਪੂਰਣ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਕੋ ਪੂਰਾ ਦੂਰ ਨਹੀ ਕਰੇ। ਯਾ ਤੇ ਤੀਨ ਭੂਮਿ ਕਾ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਕੱਚਾ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਸਾਖਜਾਤਕਾਰ ਸਮੇ ਅਗਜਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਕੇ ਪੂਰਾ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਚੌਥੀ ਸੇ ਲੇ ਸਾਤਵੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਗਜਾਨ ਪੱਕਾ ਹੈ ਸੋ ਯਹ ਗਜਾਨ ਕੱਚਾ ਪੱਕਾ ਗਜਾਨ ਓਥੇ ਕਹੀਯੇ। ਤਿਸੀ ਸਾਖੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪ ਸਚੇ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਮੇ ਪਾਇ ਨਾਮ ਕਲਪਤ ਰੂਪ ਹੀ ਪਾਈਏ ਹੈ। ਜਿਸ ਮੇ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਸਭੀ ਕਲਪਿਤ ਹੈ ਵਹੁ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਕਲਪਿਤ ਨਹੀ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਤਾਕੇ ਕਲਪਿਤ ਮਾਨੇ ਸੂਨਜਵਾਦ ਸਿਧ ਹੋਵੇਗਾ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸਾ ਗਜਾਨ ਜਿਸ ਸੁਗਮ ਉਪਾਯ ਸੇ ਹੋਵੇ ਸੋ ਕਹੋ। ਯਹ ਸੁਨ ਸੁਗਮ ਉਪਾਯ ਕਹਤੇ ਗੁਰੂ ਪੌੜੀ ਪੂਰੀ ਕਰੇ ਹੈ-

ਨਾਨਕ ਗਇਆ ਜਾਪੈ ਜਾਇ ॥ ੩੪ ॥

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਜੋ ਗੁਰੂ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕਾ ਗਜਾਤਾ ਅਰ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਚਿਤ ਕੀ ਬਿਰਤਾ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਪਾਸ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਸਿਖਯ ਜਾਵੇ। ਐਸੇ ਵੇਦ ਕਹੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਸੇ ਤਾਰਣੇ ਕੇ ਕੁਸਲ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਾਸ ਗਯਾ ਨਾਮ ਜਾਨੇ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਜਾਯ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਜਾਪੈ ਨਾਮ ਅਪਰੋਥ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਨਿਜ ਰੂਪ ਕਰ ਤਾ ਕੇ ਹੋਨੇ ਸੇ ਵਹੁ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯ ਹੋਵੇ ਹੈ॥੩੪॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਸੁਗਮ ਉਪਾਯ ਮੈ ਮੇਖ ਹੇਤ ਸਭੀ ਪੁਰਖ ਕਾਹੇ ਨਹੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਕਹੇ-

ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਾ ਏਹੋ ਧਰਮੁ ॥

(ਧਰਮ ਇਤਿ) ਪਹਲਾ ਧਰਮ ਪਦ ਵੇਦ ਵਿਹਿਤ ਧਰਮ ਪਰ ਹੈ। ਖੰਡ ਪਦ ਧਰਮ ਬਿਸੇਖ ਕਾ ਬੋਧਕ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਪਰ ਹੈ। ਦੂਸਰਾ ਧਰਮ ਪਦ ਸ੍ਰਭਾਵ ਪਰ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਏਹੋ ਨਾਮ ਸਮੀਪ ਹੀ ਪੂਰਬਲੀ ਪੌੜੀ ਕੇ ਅੰਤ ਮੇ ਗਜਾਨ ਕਾ ਸੁਗਮ ਉਪਾਯ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਨਾ ਕਹਿਆ, ਵਹੁ ਧਰਮ ਖੰਡ ਕਹੀਯੇ। ਯੇ ਵੇਦ ਵਿਹਿਤ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਕਾ ਧਰਮ ਕਹੀਯੇ ਸ੍ਰਭਾਵ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਯਹ ਸਿਧ ਹੁਯਾ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਕੇ ਸ੍ਰਭਾਵ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਔਰ ਲੋਕ ਨਹੀ ਜਾਵੇ। ਈਹਾਂ ਯਹ ਰੀਤਿ ਜਾਨ ਲੇਨੀ - ਪ੍ਰਥਮ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਪੁਰਖੇ ਕੇ ਸੰਗ ਸੇ ਪੁਰਖ ਅਸੁਭ ਕਰਮੇ ਸੇ ਹਟ ਕਰ ਸੁਭ ਕਰਮੇ ਮੇ ਲਗੇ ਹੈ। ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲਾ ਸੁਭੇ ਮੇ ਭੀ ਸਕਾਮ ਸੁਭੇ ਕੇ ਛੋਡਕੇ ਨਿਸਕਾਮ ਸੁਭੇ ਮੇ ਲਗੇ ਹੈ। ਨਿਸਕਾਮ ਸੁਭੇ ਸੇ ਚਿਤ ਕੀ ਸੁਧੀ ਔ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੁਧ ਚਿਤ ਮੈ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਨਿਤ੍ਰ ਅਨਿਤਯ ਵਸਤੁ ਕਾ ਬਿਬੇਕ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਵੈਰਾਗਯ ਸਮਾਦਿ ਖਟ ਸੰਪਤੀ ਮਮੁਖਤਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਾਧਨੇ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋਕਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਤਬ ਗੁਰੂ ਤਿਸ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ। ਉਪਦੇਸ ਲੋਕਰ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਕਰਕੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸਾਖਜਾਤਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਕਰ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯ ਕਰ ਦੇਨਾ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਕਾ ਸ੍ਰਭਾਵ ਹੈ॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਗੁਰੇ ਨੇ ਸਿਖਯ ਕੇ ਬਾਰੰਬਾਰ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ, ਤਿਸ ਸੇ ਸਿਖਯ ਕੇ ਆਤਮ ਗਜਾਨ ਹੁਯਾ ਤੋ ਭੀ ਕੁਛਕ ਜਾਨਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਸੇ ਸਿਖਯ ਪੂਛੇ ਹੈ-

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ ॥

(ਗਿਆਨ ਇਤਿ) ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਆਪਨੇ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਕਾ ਸ੍ਰਭਾਵ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਨਾ ਕਹਯਾ, ਅਬ ਗਜਾਨ ਖੰਡ ਕਾ ਕਹੀਯੇ। ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਹੁੰ ਇਸ ਗਜਾਨ ਬਿਸੇਖ ਕਾ ਜੋ ਨਿਖਲ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰਨਾ ਰੂਪ ਕਰਮ ਨਾਮ ਕਾਮ ਹੈ ਭਾਵ ਸ੍ਰਭਾਵ ਹੈ ਸੋ ਕਹੋ। ਪੂਛਨੇ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਜਿਸ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰਨਾ ਹੈ ਵਹੁ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਗਿਣਤੀ ਕੀ ਹੈ ਵਾ ਅਗਿਣਤ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਖਯ ਕਾ ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ ਕਰ ਕਾਹੁ ਕੇ ਮਤ ਮੈ ਬਜਵਹਾਰਕ ਰੂਪ ਕਰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਯੇ ਔ ਕਾਹੁ ਕੇ ਮਤ ਮੈ ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿਕ ਰੂਪ ਕਰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਯੇ ਨਿਖੇਧਨੇ ਯੋਗਯ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਕਹੇ-

ਕੇਤੇ ਪਵਣ ਪਾਣੀ ਵੈਸੰਤਰ ਕੇਤੇ ਕਾਨ ਮਹੇਸ ॥

(ਕੇਤੇ ਇਤਿ) ਕੇਤੇ ਪਦ ਈਹਾਂ ਸਰਬ ਤੁਕੇ ਮੈ ਅਨੇਕੋ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਅਨੇਕਤਾ ਸਰਬ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਦੋ ਮਤ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈ। ਗੁੰਥ ਜੀ ਮੇ ਇਨ ਦੋਨੋ ਮਤੋ ਕੇ ਭਾਵ ਸੇ 'ਆਪਿ ਸਤਿ ਸਤਿ ਸਭ ਧਾਰੀ' ਕਹਿਆ ਹੈ। ਆਪ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪਰਮਾਤਮਾ ਪਾਰਮਾਰਥਿਕ ਸਤ ਹੈ, ਜੋ ਤਿਸਨੇ ਰਚਨਾ ਰਚੀ ਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਵਹਾਰਿਕ ਔ ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿਕ ਸਤ ਹੈ ਵਾ ਅਗਲੇ ਮਤ ਸੇ ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ ਸਤ ਹੈ ਸੋਈ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ। ਏਕ ਮਤ ਵਾਲੇ ਤੋ ਯਹ ਕਹੇ ਹੈ ਸਤਾ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ- ਏਕ ਪਾਰਮਾਰਥਿਕ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਬ੍ਰਹਮਵਹਾਰਿਕ ਹੈ, ਤੀਜੀ ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿਕ ਹੈ। ਜਿਸਕਾ ਕਬੀ ਨਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਪਾਰਮਾਰਥਿਕ ਸੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਆਨ ਗਿਆਨੋ ਸੇ ਨਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ ਸੋ ਬ੍ਰਹਮਵਹਾਰਿਕ ਸੱਤਾ ਹੈ, ਜਿਸਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਬਿਨਾ ਔਰ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਗਿਆਨੋ ਸੇ ਬਾਧ ਹੋਵੇ ਸੋ ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ ਸੱਤਾ ਹੈ। ਪਹਲੀ ਸੱਤਾ ਵਾਲਾ ਕੇਵਲ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਦੂਜੀ ਵਾਲਾ ਸਭੀ ਮਾਯਾ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਜਗਤ ਹੈ, ਤੀਜੀ ਵਾਲੇ ਸੁਕਤੀ ਰਜਤਾਦਿਕ ਹੈ। ਪਾਰਮਾਰਥਿਕ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪਾਰਮਾਰਥਿਕ ਸਤ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਵਹਾਰਿਕ ਸੱਤਾ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਵਹਾਰਿਕ ਸਤ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ ਸਤਾ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ ਸਤ ਹੈ। ਪਾਰਮਾਰਥਿਕ ਸਤਾ ਵਾਲਾ ਬ੍ਰਹਮ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਵਹਾਰਿਕ ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿਕ ਸਤਾ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥੋ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮਵਹਾਰਿਕ ਸਤਾ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਕਲਪੋ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਵਾ ਏਕ ਕਲਪ ਮੇ ਹੀ ਭੂਤ ਭਾਵੀ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲੋ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਅਨੇਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ ਸਤਾ ਵਾਲੇ ਪਦਾਰਥ ਅਪਨੇ ਗਿਆਨ ਕੇ ਸਾਥ ਉਪਜੇ ਹੈ, ਗੁਨ ਕੇ ਸਾਥ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਸੇ ਆਗੇ ਪੀਛੇ ਅਗਿਆਤ ਹੂਯੇ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਯਾ ਤੇ ਵਾਰੰਵਾਰ ਉਪਜਨੇ ਬਿਨਸਨੇ ਵਾਲੇ ਸੁਕਤੀ ਰਜਤਾਦਿਕ ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ ਭੀ ਅਨੇਕ ਹੈ। ਯਹ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸਤਾ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਹੇ ਹੈ। ਦੂਸਰੇ ਮਤ ਵਾਲੇ ਸਤਾ ਪਾਰਮਾਰਥਿਕ ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਿਕ ਭੇਦ ਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਮਾਨੇ ਹੈ, ਤੀਸਰੀ ਬ੍ਰਹਮਵਹਾਰਿਕ ਸਤਾ ਨਹੀ ਮਾਨੇ। ਨਾ ਮਾਨਨੇ ਮੇ ਸੁਕਤੀ ਯਹ ਕਹੇ ਹੈ- ਜੇਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਭਿੰਨ ਪਦਾਰਥ ਹੈ ਸੋ ਸਭੀ ਜਿਸ ਕਾਲ ਮੈ ਉਨਕਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ ਉਸ ਕਾਲ ਮੈ ਉਪਜੇ ਹੈ, ਗਿਆਨ ਸੇ ਆਗੇ ਪੀਛੇ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਯਾ ਤੇ ਸੁਕਤੀ ਰਜਤਾਦਿਕ ਔ ਘਟਾਦਿਕ ਸਭੀ ਪਦਾਰਥ ਸਹਿਤ ਅਗਿਆਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ ਸਤਾ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮਵਹਾਰਿਕ ਸੱਤਾ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਇਸ ਮਤ ਮੇ ਬ੍ਰਹਮ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਅਨਾਦੀ ਨਹੀ। ਯਦ੍ਰਪਿ ਜੇਕਰ ਬ੍ਰਹਮਵਹਾਰਿਕ ਸਤਾ ਵਾਲਾ ਪਦਾਰਥ ਕੋਈ ਨਹੀ ਤਬ ਜੋ ਪੂਰਬ ਦੇਖੀ ਥੀ ਸੋਈ ਯਹ ਵਸਤੁ ਹੈ। ਐਸੇ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਮੈ ਪਦਾਰਥ ਕੀ ਬਿਰਤਾ ਸਿੱਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਯਹ ਜੇਕਰ ਜੈਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸੇ ਬਿਨਾ ਅੰਧੇਰੇ ਮੈ ਵਸਤੁ ਰਹ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਐਸੇ ਗਿਆਨ ਸੇ ਬਿਨਾ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਕਾਲ ਮੈ ਅਗਿਆਤ ਹੂਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਤਬ ਸੋਈ ਯਹ ਵਸਤੁ ਹੈ ਯਹ ਗਿਆਨ ਨਾ ਹੂਯਾ ਚਾਹੀਯੇ ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਬਾਪਿ ਜੈਸੇ ਕਾਹੂ ਪੁਰਖ ਕੋ ਸਿੱਪੀ ਮੈ ਰੂਪੇ ਕਾ ਭ੍ਰਮ ਹੋਕਰ ਤਿਸਕਾ ਬਾਧਨਾ ਹੂਯਾ ਹੋਵੇ ਔ ਕਬੀ ਅਨਯ ਕਾਲ ਮੇ ਭੀ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਵੈਸੇ ਸਮੇ ਸੇ ਹੀ ਉਹਾ ਆਵੇ ਜੈਸੇ ਮੈ ਪਹਲੇ ਭ੍ਰਮ ਹੂਯਾ ਥਾ ਤਬ ਫੇਰ ਭੀ ਵਹੁ ਪੁਰਖ ਸੁਕਤੀ ਮੈ ਰਜਤ ਦੇਖ ਕਰ ਐਸੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਜੋ ਯਹ ਵਹੀ ਰਜਤ ਹੈ ਜੋ ਮੈਨੇ ਪੂਰਬ ਦੇਖਾ ਥਾ। ਐਸੇ ਭ੍ਰਮੀ ਪੁਰਖ ਕੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਜੈਸੇ ਗਿਆਨ ਸੇ ਪੂਰਬ ਅਗਿਆਨ ਕਾਲ ਮੇ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਰਜਤ ਕੀ ਬਿਰਤਾ ਸਿਧ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਔ ਬਿਰਤਾ ਸੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਸੋਈ ਯਹ ਰਜਤ ਹੈ, ਐਸਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਹੀ ਅਪਨੇ ਸਮੇ ਮੇ ਉਪਜੇ ਸੰਪੂਰਣ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਆਤਮ ਗਿਆਨਹੀਨੋ ਕੋ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਗਿਆਨ ਭ੍ਰਮ ਰੂਪ ਹੈ ਸਚਾ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕਾਹੂ ਪਦਾਰਥੋ ਕੋ ਭੀ ਬਿਰ ਨਾ ਸਿਧ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤਿਨ ਮੇ ਬਿਰਤਾ ਕੇ ਗਿਆਨ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸੇ ਬਿਨਾ ਹੀ ਬਾਧ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਭੀ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਤੀਭਾਸਿਕ ਹੈ, ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਬ੍ਰਹਮਵਹਾਰਿਕ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਸਭੀ ਪਦਾਰਥੋ ਕੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਾਲ ਮੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਕਾਲ ਸੇ ਅਨਯ ਕਾਲ ਮੇ ਕੋਈ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀ ਰਹੈ, ਇਸ ਮਤ ਕਾ ਨਾਮ ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀਵਾਦ ਹੈ। ਦ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਕਾ ਹੈ, ਸ੍ਰਿਸ਼ਟੀ ਨਾਮ ਰਚਨਾ ਕਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਭ ਕੀ ਰਚਨਾ ਗਿਆਨ ਕਾਲ ਮੇ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਸੇ ਆਗੇ ਪੀਛੇ ਅਗਿਆਤ ਹੂਯਾ ਪਦਾਰਥ ਕੋਈ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਯਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਿੰਨ ਸਭ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ ਕਾਲ ਮੈ ਹੋਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਤੀਤਿਕ ਸਤ ਹੈ ਔ ਬਾਰੰਬਾਰ ਉਪਜਨੇ ਬਿਨਸਨੇ ਸੇ ਅਨੇਕ ਹੈ। ਯਹ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਸਤਾ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖ! ਇਨ ਦੋਨੋ ਮਤੋ ਮੈ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਧਿਸ਼ਾਨ ਵਿਖੋ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਜਗਤ ਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪਵਨ ਹੈ ਔ ਅਨੇਕ ਤ੍ਰਿਖਾ ਸਾਂਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਾਣੀ ਹੈ ਔ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਦਾਹ ਪਾਕ ਕਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬੈਸੰਤਰ ਨਾਮ ਅਗਨੀਆ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੇ! ਜੋ ਪਉਣ, ਪਾਣੀ, ਅਗਨੀ ਪਦਾਰਥ ਪਿਛਲੀ ਪੌੜੀ ਮੇ ਕਹੇ ਵਹੀ ਈਹਾਂ ਕਹੇ, ਯਾ ਤੇ ਆਪਕੇ ਕਹਨੇ ਮੇ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਦੋਖ ਹੈ। ਹੇ ਸਿਖਯ! ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਪਦਾਰਥੋ ਮੈ ਈਹਾਂ ਅਨੇਕਤਾ ਨਈ ਕਹੀ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਪੁਨਰੁਕਤੀ ਦੋਖ ਨਹੀ। ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਬੈਸੰਤਰ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਾਠ ਸੇ ਮਾਯਕ ਪਦਾਰਥੋ ਕੋ ਅਨੇਕਤਾ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਆਪਨੀ ਇਛਾ ਸੇ ਭਕੋ ਪੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੇਤ ਅਨੇਕ ਯੁਗੋ ਮੈ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਨੇ ਵਾਲੀ ਈਸ੍ਰ ਮੂਰਤੀਆ ਕੋ ਅਨੇਕਤਾ ਕਹੇ ਹੈ- (ਕੇਤੇ ਕਾਨ ਇਤਿ) ਕ ਨਾਮ ਸੁਖ ਕਾ ਹੈ, ਅਨ ਨਾਮ ਚੇਸ੍ਰਾ ਕਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਭਕਤੋ ਕੇ ਸੁਖ ਹੇਤ ਚੇਸ੍ਰਾ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਿਸ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਕਾਨ ਹੈ। ਮਹਾ ਵਡੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਈਸ ਐਸ੍ਰਯ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਰਬ ਕੀ ਅਪੇਖਯਾ ਕਰ ਵਡੇ ਐਸ੍ਰਯ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਮਹੇਸ ਹੈ। ਭੂਤ ਭਾਵੀ ਵਰਤਮਾਨ ਸਿਸ੍ਰੀਆ ਅਨੰਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਨ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਸਿਵ ਬਿਸ੍ਰ ਮੂਰਤੀਆ ਭੀ ਭਕਤੋ ਪੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਹੇਤ ਅਨੰਤ ਹੈ ਅਰ ਕਲਪਿਤ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੇ! ਰਹੇ ਇਨ ਮੂਰਤੀਯੋ ਕੋ ਅਨੇਕਤਾ ਤੋ ਭੀ ਕਲਪਿਤ ਕਹਨੇ ਮੈ ਕੋਈ ਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕਲਪਿਤ ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ। ਹੇ ਸਿਖਯ! ਇਨ ਕੋ ਕਲਪਿਤ ਕਹਨੇ ਮੈ ਯੁਕਤੀ ਪ੍ਰਮਾਣ ਦੋਨੋ ਬਨੇ ਹੈ, ਸੋ ਸੁਵਣ ਕਰੋ। ਯੁਕਤੀ ਤੋ ਯਹ ਹੈ ਚਕ੍ਰ ਚਿਹਨਾਦੀ ਰਹਿਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇਤ੍ਰੋ ਕਾ ਵਿਖਯ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ, ਯਾ ਤੇ ਮੂਰਲੀ ਮੋਰਮੁਕਟ ਵਾਲੀ ਔ ਡੋਰੂ ਜਟਾ ਵਾਲੀ ਮੂਰਤੀਆ ਕੋ ਨੇਤ੍ਰੋ ਸੇ ਭਾਨ ਹੋਨੇ ਤੇ ਮਾਯਕ ਮਾਨਨਾ ਹੋਗਾ ਔ ਮਾਯਿਕ ਮਾਨੇ ਜੋ ਜੋ ਮਾਯਿਕ ਸੋ ਸੋ ਕਲਪਿਤ, ਇਸ ਨੇਮ ਸੇ ਕਲਪਿਤ ਭੀ ਅਵਸਯ ਕਹਨਾ ਹੋਗਾ, ਯਹ ਕਲਪਿਤ ਮਾਨਨੇ ਮੈ ਯੁਕਤੀ ਹੈ ਮਾਯਾ ਜੀਵ ਈਸ ਕੋ ਅਭਾਸ ਸੇ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੂਤੀ ਹੈ। ਜਬ ਜਬ ਧਰਮ ਕੀ ਹਾਨੀ ਔ ਅਧਰਮ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਹੋਤੀ ਹੈ ਤਬ ਤਬ ਮੈ ਅਜਨਮਾ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੁਯਾ ਭੀ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਸੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰਤਾ ਹੋ, ਯਹ ਗੀਤਾ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਹੈ, 'ਏਕਸੁ ਕੀ ਸਿਰਿ ਕਾਰ ਏਕ ਜਿਨਿ ਬ੍ਰਹਮਾ ਬਿਸਨੁ ਰੁਦ੍ਰ ਉਪਾਇਆ॥' ਯਹ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਆਨੁਮਾਨ ਰੂਪ ਯੁਕਤੀ ਔ ਸੂਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਮੂਰਤੀਯੋ ਕੋ ਮਾਯਿਕ ਕਹਨੇ ਸੇ ਕਲਪਿਤਤਾ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ॥ ਹਿਰਣ੍ਯਗਰਭ ਕੀ ਮੂਰਤੀ ਕੋ ਅਨੇਕਤਾ ਔ ਕਲਪਿਤਪਨਾ ਭਾਵ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ-

ਕੇਤੇ ਬਰਮੇ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਅਹਿ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕੇ ਵੇਸ ॥

(ਕੇਤੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਬ੍ਰਹਮਾਤਮ ਰੂਪ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਵਿਖੇ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਹੀ, ਬਰਮੇ ਨਾਮ ਹਿਰਣ੍ਯਗਰਭ ਕਲਪਿਤ ਹੈ ਜੋ ਸੰਪੂਰਣ ਜੀਵੋ ਕੀ ਤਿਸ ਤਿਸ ਯੋਨੀ ਕੇ ਯੋਗੁ ਸਰੀਰੋ ਕੀ ਘਾੜਤ ਉਤਪਤੀ ਕੋ ਘੜੀਐ ਘੜੇ ਹੈ, ਭਾਵ ਕਰਤੇ ਹੈ ਉਤਪੱਤੀ ਔ ਉਤਪਤੀ ਕੇ ਕਰਤਾ ਔ ਉਤਪਤੀ ਕੇ ਕਰਮ ਕੋ ਅਧ੍ਯਸਤਤਾ ਕਹਨੇ ਮੈ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਾਂਤ ਕਹੇ- (ਰੂਪ ਇਤਿ) ਰੂਪ ਰੁੱਪੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਰੰਗ ਕਲੀ ਧਾਤੁ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਸਿੱਪੀ ਵਿਖੇ ਰੁੱਪੇ ਔ ਰੰਗ ਕਾ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਵਾ ਏਕ ਕਾਲ ਮੈ ਕਲਪਿਤ ਵੇਖ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਉਤਪੱਤੀ ਕਾ ਔ ਤਾ ਕੇ ਕਰਤਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾ ਔ ਉਤਪੱਤੀ ਕੇ ਕ੍ਰਮ ਨਿਖਲ ਜਗਤ ਕਾ ਭੀ ਕਲਪਿਤ ਵੇਖ ਹੈ। ਜੇਕਰ ਇਨਕਾ ਕਲਪਿਤ ਵੇਖ ਨਾ ਮਾਨੇ ਤਬ ਜੈਸੇ ਸਿੱਪੀ ਮੈ ਰੂਪ ਰੰਗ ਨਹੀ ਐਸੇ ਰੂਪ ਰੰਗ ਕਾ ਬਾਧ ਹੋਵੇ ਸੋ ਨਹੀ ਬਨੇਗਾ ਔ ਬਾਧ ਵੇਦਾਦਿਕ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਕਲਪਿਤ ਅਵਸਯ ਮਾਨਨਾ॥ ਅਬ ਹਿਰਣ੍ਯਗਰਭ ਕੇ ਰਚੇ ਪਦਾਰਥੋ ਮੈ ਮੁਖਯ ਪਦਾਰਥੋ ਕੋ ਅਨੇਕਤਾ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ।

ਕੇਤੀਆ ਕਰਮ ਭੂਮੀ ਮੇਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਧੂ ਉਪਦੇਸ ॥

(ਕੇਤੀਆ ਇਤਿ) ਪਾਪ ਪੁੰਨ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਕਰਮੋ ਕੇ ਸੁਖ ਦੁਖ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਫਲ ਭੋਗਨੇ ਕੀ ਸ੍ਰਰਗ ਨਰਕ ਮਨੁਖਯ ਲੋਕ ਰੂਪ ਭੂਮੀਆ ਨਾਮ ਥਾਨ ਬਿਸੇਖ ਭੀ ਤਿਸ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਮੈ ਕਲਪਿਤ ਵੇਖ ਸੇ ਅਨੇਕ ਬਿਤ ਹੈ ਜਿਨ ਮੇ ਮੇਰੁ ਪਰਬਤ ਸਰੀਖੇ ਅਨੇਕ ਥੰਭੇ ਖੜੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਮੇ ਕਹੇ ਜੋ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਕਰਮ ਹੈ ਤਿਨਕੇ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਭਾਰਤ ਖੰਡਾਦਿ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ਭੂਮੀਆ ਹੈ ਅਰ ਤਿਨ ਮੇ ਅਨੇਕ ਮੇਰੁ ਹੈ ਅਰੁ ਮੇਰੂਯੋ ਕੇ ਬੀਚ ਕੇਤੇ ਹੀ ਧੂ ਨਾਮ ਧੂ ਭਗਤ ਹੈ ਜਿਨਕੋ ਨਾਰਦਾਦਿਕੋ ਨੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕੇਤੇ ਇੰਦ ਚੰਦ ਸੂਰ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਮੰਡਲ ਦੇਸ ॥

(ਕਿੰਚ ਕੇਤੇ ਇਤਿ) ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਾਨ ਮੈ ਅਨੇਕ ਇੰਦ ਨਾਮ ਬਡੇ ਐਸ਼ਰਯ ਵਾਲੇ ਦੇਵਨ ਕੇ ਰਾਜਾ ਇੰਦੁ ਹੈ ਔ ਅਨੇਕ ਰਾਤ੍ਰਿ ਮੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਚੰਦੁ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਅਨੇਕ ਦਿਨ ਮੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਸੂਰ ਨਾਮ ਸੂਰਜ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਿਨ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਕੇ ਮੰਡਲੋ ਕੇ ਸਮੀਪੀ ਔਰ ਬੁਧ ਸੁਕ੍ਰਾਦਿਕ ਤਾਰੇ ਰੂਪ ਦੇਸ ਨਾਮ ਥਾਨ ਵਿਸੇਖ ਹੈ, ਸੋ ਸਭੀ ਅਧਿਸ਼ਾਨ ਮੈ ਸ੍ਵਪਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯਵਤ ਕਲਪਿਤ ਹੈ।

ਕੇਤੇ ਸਿਧ ਬੁਧ ਨਾਥ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਦੇਵੀ ਵੇਸ ॥

(ਕਿੰਚ ਕੇਤੇ ਇਤਿ) ਅਨੇਕ ਅਧਿਸ਼ਾਨ ਮੈ ਸਿਧ ਨਾਮ ਅਣਿਮਾਦਿਕ ਸਿੱਧੀਆ ਵਾਲੇ ਸਿੱਧ ਕਲਪਿਤ ਹੈ ਤਥਾ ਅਨੇਕ ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਾਨ ਮੈ ਵਸਤੁਯੋ ਕੇ ਚਿੰਤਨ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧ ਨਾਮ ਬੁਧੀਵਾਨ ਕਲਪਿਤ ਹੈ ਅਥਵਾ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਿਸ ਮੈ ਨਾਸਤਿਕ ਮੱਤ ਕੇ ਚਲਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਬੁੱਧ ਨਾਮ ਬੋਧਾ ਅਵਤਾਰ ਕਲਪਿਤ ਹੈ ਅਰ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਿਸ ਮੇ ਹਿਰਨਯਗਰਭ ਕੇ ਤੁਲਯ ਪ੍ਰਤਾਪ ਵਾਲੇ ਨਾਥ ਨਾਮ ਪ੍ਰਜਾ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਦੱਖਾਦਿਕ ਪ੍ਰਜਾਪਤਿ ਕਲਪਿਤ ਹੈ ਅਥਵਾ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਾ ਮੇ ਗੋਰਖਾਦਿਕ ਨਾਥ ਭੀ ਕਲਪਿਤ ਹੈ ਅਥਵਾ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਾ ਮੈ ਪਾਰਬਤੀ, ਲਖਮੀ, ਸਾਵਿਤ੍ਰੀ ਦੇਵੀਯੋ ਕੇ ਵੇਸ ਕਲਪਿਤ ਹੈ।

ਕੇਤੇ ਦੇਵ ਦਾਨਵ ਮੁਨਿ ਕੇਤੇ ਕੇਤੇ ਰਤਨ ਸਮੁੰਦਾ॥

(ਕਿੰਚ ਕੇਤੇ ਇਤਿ) ਅਨੇਕ ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਾਨ ਮੈ ਦੇਵ ਨਾਮ ਸਤੋ ਗੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਯਮਰਾਜ ਬਰਣ ਕੁਬੇਰ ਸੇਨਾਨੀ ਆਦਿਕੋ ਕੇ ਸਰੀਰ ਹੈ ਤਥਾ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਿਸ ਮੈ ਦੇਵਨ ਕੇ ਵਿਰੋਧੀ ਦੱਖ ਕੀ ਦਨੁ ਬੇਟੀ ਕੇ ਪੁਤ੍ਰ ਦਾਨਵ ਹੈ॥ ਤਥਾ ਅਨੇਕ ਤਿਸ ਮੈ ਮੁਨਿ ਮਨਨ ਕਰਨੇ ਕੇ ਸ੍ਵਭਾਵ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਮੁਨੀਸ੍ਵਰ ਕਲਪਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਭ੍ਰਿਗੁ ਮਰੀਚਿ ਅੰਗਰਾ ਪੁਲਹ ਪੁਲਸਤ ਕ੍ਰਤੁ ਬਸਿਸ੍ਰ ਯੇ ਰਿਖੀ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨੇ। ਪੁਨਾ ਅਨੇਕ ਹੀ ਜਿਨ ਮੇ ਸੇ ਰਤਨ ਨਿਕਾਸੇ ਹੈ ਵਹੁ ਸਮੁੰਦ ਕਲਪਿਤ ਹੈ। ਰਤਨ ਸਮੁੰਦ ਕੇ ਸਾਥ ਰਤਨ ਨਿਕਾਸਨੇ ਕੇ ਨਿਮਿਤ ਕੂਰਮ ਭੀ ਅਨੇਕ ਜਾਨ ਲੇਨੇ।

ਕੇਤੀਆ ਖਾਣੀ ਕੇਤੀਆ ਬਾਣੀ ਕੇਤੇ ਪਾਤ ਨਰਿੰਦ ॥

(ਕੇਤੀਆ ਇਤਿ) ਤਿਸ ਅਧਿਸ਼ਾਨ ਮੈ ਕੇਤੀਆ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਹੀ ਜੇਰਜ ਅੰਡਜ ਸ੍ਵੇਤਜ ਉਤਭਿਜ ਯੇ ਚਾਰ ਖਾਣੀਆ ਹੈ। ਗਰਭ ਮੇ ਬਚੇ ਕੇ ਉਪਰਲੀ ਕੰਚਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਜੇਰ ਹੈ, ਤਿਸ ਸੇ ਉਪਜਨੇ ਵਾਲੇ ਮਨੁਖਜ ਪਸੁ ਆਦਿਕ ਜੇਰਜ ਖਾਣ ਹੈ। ਅੰਡ ਸੇ ਉਪਜਨੇ ਵਾਲੇ ਪੰਖੀ ਸਰਪਾਦਿਕ ਅੰਡਜ ਖਾਣ ਹੈ। ਭੂਮੀ ਕੇ ਉਪਰ ਉਠਾਕਰ ਉਪਜਣੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਿਛਾਦਿਕ ਉਤਭਿਜ ਖਾਣ ਹੈ। ਸ੍ਵੇਦ ਸੇ ਪੈਦਾ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਮਛਰਾਦਿਕ ਸ੍ਵੇਦਜਖਾਣ ਹੈ। ਯੇ ਖਾਣੀਯੋ ਕੇ ਭੇਦ ਹੈ। ਖਾਣੀਆਵਤ ਕੇਤੀਆ ਤਿਸ ਮੈ ਪਰਾ ਆਦਿਕ ਬਾਣੀਆ ਹੈ ਵਾ ਮੁਖਜ ਗਿਣਤੀ ਮੋ ਕੇਤੀਆ ਤਾ ਮੇ ਵੇਦਾਦਿ ਰੂਪ ਬਾਣੀਆ ਹੈ ਜਿਨਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਬਨਾਈਆਂ ਕਹੇ ਹੈ। ਤਥਾ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਾ ਮੇ ਪਾਤ ਕਹੀਯੋ ਸਿੰਘਾਸਨੋ ਕੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਨਰਿੰਦ ਕਹੀਯੋ ਰਾਜੇ ਹੈ।

ਕੇਤੀਆ ਸੁਰਤੀ ਸੇਵਕ ਕੇਤੇ ਨਾਨਕ ਅੰਤੁ ਨ ਅੰਤੁ ॥ ੩੫ ॥

(ਕਿੰਚ ਕੇਤੀਆ ਇਤਿ) ਅਨੇਕ ਹੀ ਤਾ ਮੇ ਸੁਰਤੀ ਕਹੀਯੋ ਹੈ ਸ੍ਰੇਸ੍ਠ ਪ੍ਰੀਤੀ ਵਾਲੀਆਂ ਦ੍ਰੋਪਤੀ ਮੀਰਾਂਬਾਈ ਆਦਿਕ ਇਸਤ੍ਰੀਆ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਅਨੇਕ ਤਿਸਮੇ ਯੂ ਪ੍ਰਹਲਾਦਿ ਬਿਦੁਰਾਦਿ ਦਾਸ ਭਾਵ ਸੇ ਸੇਵਕ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਕੇਤੇ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਭਾਵ ਸੇ ਨੰਦ ਯਸੋਧਾਦਿ ਸੇਵਕ ਹੈ। ਅਬ ਪੌੜੀ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਗੁਰੂ ਸੰਪੂਰਣ ਪਦਾਰਥੋ ਕੋ ਅਨੇਕਤਾ ਕਹੇ ਹੈ- (ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅੰਤ ਕਹੀਯੋ ਨੇਤਿ ਨੇਤਿ ਸੇ ਕਰੇ ਸਰਬ ਕੇ ਨਿਖੇਧ ਕੀ ਅਵਧਿ ਰੂਪ ਹੈ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਨ ਅੰਤ ਕਹੀਯੋ ਅਧਯਸਤ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀ ਆਵੇ। ਜੈਸੇ ਮਰੁ ਭੂਮੀ ਮੇ ਅਧਯਸਤ ਜਲ ਕੀ ਉਚਮੀਆ ਕਾ ਅੰਤ ਨਹੀ ਆਵੇ॥੩੫॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪੂਰਬਲੀ ਪੌੜੀ ਮੇਂ 'ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਕਾ ਆਖਹੁ ਕਰਮੁ' ਇਸ ਤੁਕ ਮੈਂ ਸਿਖਜ ਨੇ ਪੂਛਯਾ ਜੋ ਅਧਿਸ਼ਾਨ ਸੇ ਭਿੰਨ ਸਰਬ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗਿਆਨ ਕਾ ਕਰਮ ਕਹੋ, ਸੋ ਸੁਨ ਕਰ ਅਧਿਸ਼ਾਨ ਮੇਂ ਬ੍ਰਹਮ ਭਿੰਨ ਸਰਬ ਕੋ ਕਲਪਤਪਨਾ ਸਿਧ ਕਰਨਾ ਗਿਆਨ ਕਾ ਕਰਮ ਨਿਰੂਪਣ ਕੀਆ। ਅਬ ਕੌਨ ਕਲਪਤ ਰੂਪ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਮੇਂ ਅਗਿਆਨ ਕਾ ਬਿਰੋਧੀ ਗਿਆਨ ਉਪਜੇ ਹੈ, ਇਸ ਪੂਛਨ ਕੀ ਇਛਾ ਮੈਂ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਗਿਆਨੁ ਪਰਚੰਡੁ ॥

(ਗਿਆਨ ਇਤਿ) ਗਿਆਨ ਪਦ ਕੇ ਦੋ ਅਰਥ ਹੈ ਏਕ ਜਿਸ ਕਰ ਜਾਨੀਯੋ, ਦੂਸਰਾ ਜਾਨਨਾ। ਪਹਲੇ ਅਰਥ ਮੈਂ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕਾ ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਅਰਥ ਮੈਂ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਸੇ ਉਪਜੇ ਜਾਨਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਗਿਆਨ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਗਿਆਨ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਗੀਤਾ ਕੇ ਤੇਰਵੇ ਅਧਯਾਯ ਮੈਂ ਅਪਨੇ ਗੁਣੋਂ ਕੀ ਸਲਾਘਾ ਤੇ ਹੀਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਲੇ ਮੁਕਤੀ ਕੋ ਸਰਬ ਤੇ ਉਤਮ ਜਾਨਨ ਪ੍ਰਯੰਤ ਬੀਸ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਗਿਆਨ ਖੰਡ ਮਹਿ ਕਹੀਯੋ ਗਿਆਨ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਗਿਆਨ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਮੈਂ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਸੁਣ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਸਾਧਨੋਂ ਦੁਆਰਾ ਮਯਯਾਨ ਕਾਲ ਕੇ ਸੂਰਯਵਤ ਨਿਖਲ ਅਵਿਦਯਾ ਰੂਪ ਅੰਧੇਰੇ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਗਿਆਨ ਪਰਚੰਡ ਕਹੀਯੋ ਬੜਾ ਤੀਖਣ ਅਪਰੋਖ ਰੂਪ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਯੇ ਬੀਸ ਹੈ- ਅਪਨੇ ਗੁਣੋਂ ਕੀ ਸਲਾਘਾ ਤੇ ਹੀਨ ਹੋਨਾ ੧., ਅਪਨੇ ਧਰਮ ਕਾ ਜਸ ਹੇਤ ਪ੍ਰਕਟ ਨਾ ਕਰਨਾ ੨., ਜੀਵੋ ਕੋ ਦੁਖ ਨਾ ਦੇਨਾ ੩., ਨਿਰਬਲ ਕਾ ਅਪਰਾਧ ਕੀਆ ਸਹ ਲੇਨਾ ੪., ਅਕੁਟਲਤਾ ੫., ਗੁਰ ਕੀ ਸੇਵਾ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਸੇ ਕਰਨੀ ੬., ਜਲਮ੍ਰਿਤਕਾ ਸੇ ਸਰੀਰ ਕੀ ਸੁਧੀ ਔਂ ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਖ ਤਯਾਗ ਸੇ ਮਨ ਕੀ ਸੁਧੀ ਕਰਨੀ ੭., ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਮੇਂ ਦ੍ਰਿਢ ਨਿਸਚੇ ਰਖਨਾ ੮., ਸਰੀਰ ਕਾ ਸੰਯਮ ਕਰਨਾ ੯., ਇੰਦ੍ਰਿਯੋਂ ਕੇ ਵਿਖਯੋਂ ਸੇ ਵੈਰਾਗਯ ਕਰਨਾ ੧੦., ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਹੋਨਾ ੧੧., ਜਨਮ ਮਰਨ ਜਰਾ ਰੋਗ ਦੋਖ ਇਨ ਸਭ ਮੈਂ ਦੋਖ ਦੇਖਨੇ ੧੨., ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕੋ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਤਯਾਗ ਕਰਨਾ ੧੩., ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕੋ ਕੇ ਸੁਖ ਦੁਖ ਸੇ ਆਪ ਸੁਖੀ ਦੁਖੀ ਨਾ ਹੋ ਬੈਠਨਾ ੧੪., ਭਲੇ ਬੁਰੇ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਮੈਂ ਸਮਚਿਤ ਰਹਨਾ ੧੫., ਪਰਮੇਸੁਰ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਨਹੀ ਵਹੀ ਹਮਾਰਾ ਆਸੁਯ ਹੈ ਐਸੀ ਈਸੁਰ ਕੀ ਅਨਨਯ ਭਕਤੀ ਕਰਨੀ ੧੬., ਚਿੱਤ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਏਕਾਂਤ ਦੇਸ ਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰਨਾ ੧੭., ਬਾਹਰਮੁਖ ਜਨੋਂ ਕੇ ਸੰਗ ਕਾ ਤਯਾਗ ਕਰਨਾ ੧੮., ਤਤਤ੍ਵ ਪਦਾਰਥੋਂ ਕਾ ਸੋਧਨ ਕਰਨਾ ੧੯., ਮੁਕਤੀ ਕੋ ਸਰਬ ਸੇ ਉਤਕ੍ਰਿਸ਼੍ਟ ਜਾਨਨਾ ੨੦.। ਯੇ ਬੀਸ ਗਿਆਨ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਹੈ। ਇਨ ਸੈਂ ਅਪਰੋਖ ਗਿਆਨ ਉਪਜੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਇਨ ਗਿਆਨ ਕੇ ਸਾਧਨੋਂ ਸੈਂ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਚੰਡ ਗਿਆਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੋ ਕਹੋ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਉਪਜਣੇ ਕਾ ਕ੍ਰਮ ਕਹੋ-

ਤਿਥੈ ਨਾਦ ਬਿਨੋਦ ਕੋਡ ਅਨੰਦੁ ॥

(ਤਿਥੈ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਤਿਥੈ ਕਹੀਯੋ ਤਿਸ ਸਾਧਨ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕੇ ਵਿਦਯਮਾਨ ਕਾਲ ਮੈਂ ਸਭ ਸੇ ਪਹਲੇ ਗੁਰੂ ਤੂੰ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। ਐਸਾ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਏਕਤਾ ਕੋ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਨਾਦ ਨਾਮ ਸਬਦ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ। ਤਬ ਜਿਗਯਾਸੁ ਕੋ ਤਿਸ ਨਾਦ ਮੈਂ ਯਹ ਮੇਰੇ ਯਥਾਰਥ ਗਿਆਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਐਸੇ ਬਿਨੋਦ ਕਹੀਯੋ ਉਤਸਾਹ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਾ ਉਤਸਾਹ ਸੇ ਪੀਛੇ ਵਹੁ ਬਿਚਾਰ ਰੂਪ ਦੂਜਾ ਸੁਣ ਕਰੇ ਹੈ। ਤਬ ਆਚਾਰਾਯ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਯੋ ਦੂਸਰੇ ਸੁਣ ਸੰਯੁਕਤ ਵਾਕਯ ਸੇ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਪੀਛੇ ਤੀਖਣ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਿਸ ਗਿਆਨ ਸੇ ਸਰਬ ਅਨਰਥੋਂ ਕੇ ਮੂਲ ਅਗਿਆਨ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਂ ਅਗਿਆਨ ਕੇ ਨਾਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਹੀ ਏਕ ਰਸ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੋ- (ਕੋਡ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਕ੍ਰੋੜ ਕਾ ਵਾਚਕ ਕੋਡ ਪਦ ਅਪਰਿਮਿਤ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਮੈਂ ਅਪਰਿਮਿਤਪਨਾ ਏਕਰ ਸਤਾ ਸਰੂਪ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਪ੍ਰਚੰਡ ਗਿਆਨ ਸੇ ਅਗਿਆਨ ਕੇ ਨਾਸ ਕਾਲ ਮੇਂ ਹੀ ਏਕ ਰਸ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਸ ਏਕ ਰਸ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਕਾ ਬੋਧਕ ਗੁਰੂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਬਚਨ ਕਿਆ ਅਖੰਡ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ ਵਾ ਨਹੀ, ਯਹ ਸੁਨ ਬੋਧਕ ਹੈ ਯਹ ਗੁਰੂ ਕਹੋ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪੁ ॥

(ਸਰਮ ਇਤਿ) ਸਰਮ ਖੰਡ ਨਾਮ ਸੁਖ ਬਿਸੇਖ ਕਾ ਹੈ। ਸੋ ਸੁਖ ਬਿਸੇਖ ਈਹਾਂ ਨਿਖਲ ਸੁਖੋ ਕਾ ਮੂਲ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਲੇਨਾ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਿਖਜ! ਵਿਖਯਾਨੰਦ ਭਜਨਾਨੰਦ ਕਾ ਪਰਮ ਮੂਲ ਜੋ ਸਰਮ ਖੰਡ ਨਾਮ ਸੁਖ ਬਿਸੇਖ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਤਾ ਕੀ ਬੋਧਕ ਅਵਾਂਤਰ ਵਾਕਯ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਕਾ ਲਖਣਾ ਸੇ ਅਖੰਡ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧ ਕਰਨਾ ਹੀ ਵਪੁ ਰੂਪ ਤੂੰ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕਹੋ ਤਿਸ ਕਾ ਰੂਪ, ਐਸੇ ਸਾਵਧਾਨ ਹੋਏ ਸਿਖਜ ਕੋ ਤਿਸ ਕਾ ਰੂਪ ਸੁਨਾਵੇ-

ਤਿਥੈ ਘਾੜਤਿ ਘੜੀਐ ਬਹੁਤੁ ਅਨੁਪੁ ॥

(ਤਿਥੈ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਤਿਥੈ ਕਹੀਯੋ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪੁ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋ ਵਿਖੇ ਜੋ ਘਾੜਤੁ ਘੜੀਐ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰ ਅਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਬੋਧਨ ਰੂਪ ਘੜਨਾ ਘੜੀਐ ਨਾਮ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰੀਏ ਹੈ, ਸੋ ਬੋਧਨ ਕਰਨਾ ਤਿਸ ਬਾਣੀ ਮੈ ਬਹੁਤੁ ਅਨੁਪੁ ਨਾਮ ਅਤੰਤ ਉਪਮਾ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਭਾਵ ਯਹ ਤਿਸ ਘਾੜਤੁ ਕਾ ਵਿਖਯ ਉਪਮਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਘਾੜਤੁ ਭੀ ਅਨੁਪਮ ਵਿਖਯ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਉਪਮਾ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਵਿਖਯ ਕੀ ਅਨੁਪਮਤਾ ਤਿਸ ਜੈਸਾ ਕੋਈ ਨਹੀ ਐਸੇ ਵੇਦ ਕਹੇ ਹੈ॥ ਔ 'ਦੂਸਰ ਲਵੈ ਨ ਲਾਵਣਾ' ਐਸੇ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਬੋਧਕ ਸਭੀ ਬਚਨ ਅਖੰਡ ਅਰਥ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਭੇਦ ਕੋ ਨਹੀ ਕਹੇ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਅਖੰਡ ਅਰਥ ਵਾਲੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਅਰਥ ਮੈ ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੁ ਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਤਿਸਕੋ ਅਖੰਡ ਕਹੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜੋ ਅਰਥ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਰੂਪ ਸੇ ਏਕ ਵਸਤੁ ਕੇ ਬੋਧਕ ਅਨੇਕ ਸਬਦੋ ਸੇ ਕਹਿਆ ਜਾਵੇ ਤਿਸ ਕੋ ਅਖੰਡ ਕਹੇ ਹੈ, ਅਖੰਡ ਅਰਥ ਕਾ ਬੋਧਨ ਸਰਬ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਧਕ ਵਾਕਯਨ ਮੈ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸਕਤੀ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਲਖਣਾ ਬਿਨਾ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਅਖੰਡ ਅਰਥ ਕੀ ਬੋਧਕਤਾ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਕੋ ਕਿਉ ਨਹੀ ਕਹੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ॥

(ਤਾ ਕੀਆ ਇਤਿ) ਤਾ ਕੀਆ ਗਲਾ ਨਾਮ ਤਿਸ ਅਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਬੋਧਕ ਅਵਾਂਤਰ ਵਾਕਯ ਔ ਮਹਾਵਾਕਯ ਸਕਤੀ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਐਸੀਆਂ ਬਾਤਾ ਕਥੀਆ ਨਾ ਜਾਹਿ ਕਹੀਯੋ 'ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ' ਇਤਯਾਦਿਕ ਗੁਰੁ ਬਚਨੋ ਸੇ ਔ ਜਿਸ ਮੇ ਮਨ ਬਾਣੀ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਹਟੇ ਹੈ ਐਸੇ ਬੇਦ ਬਚਨ ਸੇ ਸਕਤੀ ਕਰ ਕਹਨੇ ਕਾ ਨਿਖੇਪ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਕਹੀਆਂ ਨਹੀ ਜਾਵੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਕੋਈ ਸਬਦ ਮੈ ਅਚਿੰਤਯ ਸਕਤੀ ਮਾਨ ਕੇ ਕਹ ਦੇਵੇਗਾ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਜੇ ਕੋ ਕਹੈ ਪਿਛੈ ਪਛੁਤਾਇ ॥

(ਜੇ ਕੋ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਜੇ ਕੋ ਕਹੀਯੋ ਜੋ ਕੋਈ ਵੇਦ ਕੇ ਯਥਾਰਥ ਅਰਥ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਸੇ ਪਹਲੇ ਅਪਨੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਬੋਧਕ ਬਚਨਗਤ ਪਦੋ ਕਾ ਸਕਯਅਰਥ ਕਹੇਗਾ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਜਬ ਗੁਰੋ ਸੇ ਵੇਦਾਂਤ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਵਿਚਾਰੇਗਾ, ਤਬ ਪੀਛੇ ਸੇ ਮੈਨੇ ਬ੍ਰਿਥਾ ਹੀ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਯਾ ਜਾਤੀ ਰੂਪ ਸਬਦ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਨਿਮਿਤੋ ਸੇ ਹੀਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਸਬਦ ਕੀ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਵਿਖਯ ਮਾਨਿਆ, ਐਸੇ ਪਛੁਤਾਯ ਨਾਮ ਪਸਚਾਤਾਪ ਯੁਕੁ ਹੋਵੇਗਾ। ਤਾਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨ ਲਖਣਾ ਸੇ ਅਖੰਡ ਅਰਥ ਕੇ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਸਕਤੀ ਸੇ ਨਹੀ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਬੋਧਕ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਮੈ ਔਰ ਕਿਆ ਕਥਨ ਕਰੀਯੋ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਤਿ ਮਤਿ ਮਨਿ ਬੁਧਿ ॥

ਤਿਥੈ ਘੜੀਐ ਸੁਰਾ ਸਿਧਾ ਕੀ ਸੁਧਿ ॥ ੩੬ ॥

(ਤਿਥੈ ਇਤਿ) ਆਤਮਾ ਦੇਖਨੇ ਯੋਗਯ ਹੈ, ਐਸੇ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਦੇਖਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਲੋਕਰ ਵੇਦ ਮੈ ਆਤਮਾ ਕੇ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨ ਨਿਦਿਯਾਸਨ ਕਾ ਬਿਧਾਨ ਕੀਯਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਥੈ ਕਹੀਯੋ ਤਿਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਬੋਧਕ ਬਚਨੋ ਮੈ ਸੁਰਤਿ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕਹੀਯੋ ਸੁਵਣ ਔਰ ਮਤਿ ਨਾਮ ਮਨਨ, ਪੁਨਾ ਮਨ ਨਾਮ ਨਿਦਿਯਾਸਨ॥ ਬੁਧਿ ਕਹੀਯੋ ਜਿਗਿਆਸੂਯੋ ਕੋ ਸਾਖਯਾਤ ਹੇਤ ਘੜੀਐ ਨਾਮ ਕਥਨ ਕਰੀਯੋ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਤਿਥੇ ਕਹੀਯੋ ਤਿਨ ਹੀ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਮੈ ਸੁਰਾ ਨਾਮ ਦੇਵਨ ਤੁਲਯ ਸਤੋ ਗੁਣੀ ਜਿਗਿਆਸੂ ਜਨੋ ਕੀ ਰਜੋ ਤਮੋ ਰੂਪ ਮੈਲ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਗਯਾਨ ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਕੀ ਧਾਰਨਾ ਰੂਪ ਸੁਧਿ ਨਾਮ ਪਵਿਤ੍ਰਤਾ ਘੜੀਐ ਨਾਮ ਵਿਧਾਨ ਕਰੀਯੋ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਸਿਧਾ ਕਹੀਯੋ ਗਯਾਨ ਕੀ ਸਿਧੀ ਵਾਲੇ ਗਯਾਨਵਾਨੋ ਕੀ ਵਾਸਨਾ ਔ ਮਨ ਕੀ ਨਾ ਜੀਤ ਰੂਪ ਮੈਲ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਗਯਾਨ ਸਹਿਤ ਮਨੋ ਨਾਸ ਵਾਸਨਾ ਖਯ ਸੂਰੂਪ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਨਾਮ ਵਾਲੀ ਸੁਧਿ ਘੜੀਐ ਨਾਮ ਵਿਧਾਨ ਕਰੀਯੋ ਹੈ॥੩੬॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਤਰਕਾਂਡ ਵੇਦ ਮੇ ਨਿਰੂਪਣ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਅਰਥ ਕੋ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਨਿਰਣੇ ਕਰਕੇ ਅਬ ਪੂਰਬ ਕਾਂਡ ਵੇਦ ਮੇ ਕਹੇ ਅਰਥੋ ਕੋ ਭੀ ਤਾਤਪਰਯ ਦੁਆਰਾ ਆਤਮ ਗਯਾਨ ਕੀ ਸਾਧਨਤਾ ਬਤਾਵਨੇ ਹੇਤ ਨਿਰਣੇ ਕਰੇ ਹੈ-

ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਬਾਣੀ ਜੋਰੁ ॥

(ਕਰਮ ਇਤਿ) ਕਰਮ ਖੰਡ ਸੇ ਸਕਾਮ ਕਰਮ ਲੇਨਾ ਯਾ ਤੇ ਕਰਮ ਖੰਡ ਕੀ ਕਹੀਯੋ ਸੂਰਗਾਦਿ ਫਲ ਹੇਤ ਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀ ਬੋਧਕ ਸੂਰਗ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲਾ ਯਗੁ ਕਰੇ ਇਤਿਯਾਦਿਕ ਬਾਣੀ ਕਾ ਹੀ ਤਿਸ ਮੈ ਜੋਰ ਨਾਮ ਅਧਿਕ ਬਲ ਹੈ। ਭਾਵ ਯਹ ਵਹੁ ਪੂਰਬ ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਯੱਗ ਔ ਤਾ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਰੂਪ ਅਨਾਤਮ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਹੀ ਸੂਰਗਾਦਿ ਫਲੋ ਹੇਤ ਬਿਧਾਨ ਕਰੇ ਹੈ ਬਲ ਸੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪੂਰਬ ਕਾਂਡ ਮੈ ਸੂਰਗਾਦਿ ਫਲੋ ਕੇ ਹੇਤੂ ਯਾਗਾਦੀ ਕਰਮੋ ਸੇ ਔ ਤਿਨਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀਆਂ ਕਰਤਾ ਕਰਣਾਦਿਕੋ ਸੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਭੀ ਕਿਸੇ ਬਾਰਤਾ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕੀਆ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਤਿਥੈ ਹੋਰੁ ਨ ਕੋਈ ਹੋਰੁ ॥

(ਤਿਥੈ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਤਿਸ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਮੈ ਕਰਤਾ, ਕਰਮ, ਕਰਣ, ਸੰਪ੍ਰਦਾਨ, ਅਪਾਦਾਨ ਅਧਿਕਰਣ ਇਨ ਅਨਾਤਮ ਰੂਪ ਖਟ ਕਾਰਕੋ ਬਿਨਾ ਹੋਰ ਨ ਕੋਈ ਕਹੀਯੋ ਔਰ ਕੋਈ ਤਤੁੰ ਪਦੋ ਕੇ ਲਖਯ ਅਰਥੋ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਨਹੀ ਕਰੀਯੋ, ਨਾ ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਮੈ ਹੋਰ ਨਾਮ ਔਰ ਜੀਵ ਈਸ ਕੀ ਏਕਤਾ ਰੂਪ ਵਾਕਯ ਕਾ ਅਰਥ ਨਿਰਣੇ ਕਰੀਯੋ ਹੈ। ਸੰਪੂਰਣ ਪੂਰਬ ਕਾਂਡ ਮੈ ਕੇਵਲ ਤੀਨ ਗੁਣ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰੀਯੋ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪੂਰਬ ਕਾਂਡ ਕੋ ਪ੍ਰਮਾਣਤਾ ਭੀ ਚਿਤ ਕੀ ਸੁਧੀ ਦੁਆਰਾ ਪਰੰਪਰਾ ਕਰ ਏਕਤਾ ਬੋਧਨ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਸੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਨਾ ਮਾਨੇ ਮਿਥਯਾ ਭੂਤ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਅਪ੍ਰਮਾਣ ਹੋਵੇਗਾ॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸਭ ਵਰਣੋ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਪੂਰਬ ਕਾਂਡ ਕਾ ਏਕ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯ ਕਹਿਆ। ਅਬ ਕੇਵਲ ਖੜੀ ਵਰਣ ਕੀ ਕ੍ਰਿਯਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਪੂਰਬ ਕਾਂਡ ਕਾ ਭੀ ਤਾਤਪਰਯ ਏਕ ਮੈ ਕਹੇ ਹੈ-

ਤਿਥੈ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰ ॥

(ਤਿਥੈ ਇਤਿ) ਤਿਥੈ ਕਹੀਯੋ ਤਿਸੀ ਪੂਰਬ ਕਾਂਡ ਮੈ ਜੋਧ ਨਾਮ ਧਰਮ ਯੁਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਖੜੀ ਕਹੇ ਹੈ, ਜੋ ਮਹਾਬਲ ਸੇ ਬਡੇ ਸੂਰਮੇ ਯੁਧ ਸੇ ਪੀਛੇ ਨਹੀ ਹਟਤੇ, ਜਿਨ ਕੋ ਯੁਧ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਅਰ ਅਸਮੇਧਾਦਿ ਯੱਗਨ ਕਾ ਵੇਦ ਮੈ ਵਿਧਾਨ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਧਰਮ ਯੁਧ ਮੈ ਮਰਨੇ ਸੇ ਤਿਨ ਕੋ ਕਿਆ ਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਤਿਨ ਮਹਿ ਰਾਮੁ ਰਹਿਆ ਭਰਪੂਰ ॥

(ਤਿਨ ਮਹਿ ਇਤਿ) ਮਹ ਕਾ ਅਰਥ ਕੋ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਨ ਮਹ ਨਾਮ ਤਿਨ ਧਰਮ ਯੁਧ ਮੈ ਮਰਯੋ ਕੋ ਅਰਚਿ ਆਦਿਕ ਮਾਰਗ ਸੇ ਰਾਮ ਰਹਿਆ ਨਾਮ ਰਾਮ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗੁ ਫਲ ਰਹਿਆ ਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਰਹਿਆ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੁ ਦਸਮ ਲਿਖੇ ਹੈ 'ਧਨਯ ਜਿਯੋ ਤਿਹ ਕੋ ਜਗ ਮੈ ਮੁਖ ਤੇ ਹਰਿ ਚਿਤ ਮੈ ਯੁਧ ਵਿਚਾਰੇ॥ ਦੇਹ ਅਨਿਤਯ ਨ ਨਿਤਯ ਰਹੇ ਜਸੁ ਨਾਵ ਚੜੇ ਭਵ ਸਾਗਰ ਤਾਰੇ॥' ਇਤਿਯਾਦਿ, ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਭੀ ਕਹੇ ਹੈ ਦੋ ਪੁਰਖ ਸੂਰਯ ਮੰਡਲ ਸੇ ਲਖ ਕਰ ਆਗੇ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਏਕ ਪਰਮੇਸੁਰ ਹੇਤ ਸਰਬ ਕਾ ਤਯਾਗੀ ਦੂਸਰਾ ਧਰਮ ਯੁਧ ਮੈ ਮਰਯਾ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸੂਰਬੀਰ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵੇਦ ਮੈ ਤਿਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਜ ਬ੍ਰਹਮ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਰਾਮ ਨਹੀ ਕਹਿਆ, ਯਾ ਤੇ ਆਪਨੇ ਈਹਾਂ ਕੈਸੇ ਕਹਿਆ, ਹੇ ਸਿਖਜ! ਰਾਮ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਜਿਸ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਮੈ ਮਹਾਤਮਾ ਰਮੇ ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਔਰ ਨਹੀ, ਯਹ ਕਹੇ- (ਭਰਪੂਰ ਇਤਿ) ਭਰਪੂਰ ਪੂਰਣ ਭਾਵ ਬਯਾਪਕ ਅਰਥਾਤ ਤਿਨਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਜ ਤਹਾਂ ਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਰਹੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਸ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਮੈ ਔਰ ਕਿਆ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਤਿਥੈ ਸੀਤੋ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹਿ ॥

(ਤਿਥੈ ਇਤਿ) ਸੀਤੋ ਪਦ ਸੀਤਾ ਤੁਲ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤਰੀਆ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹ ਵਾਕਜ ਸੀਤਾ ਕੇ ਤੁਲਜ ਪ੍ਰਭਾਵ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਥੈ ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਕਰਮ ਕਾਂਡ ਵੇਦ ਮੈ ਜੋ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਇਸਤਰੀਆ ਹੈ ਵਹੁ ਸੀਤਾ ਮਹਿਮਾ ਮਾਹ ਨਾਮ ਸੀਤਾ ਕੇ ਤੁਲਜ ਪ੍ਰਤਾਪ ਮੈ ਕਥਨ ਕਰੀਯੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਨਕੋ ਵੇਦ ਮੈ ਕੈਸੇ ਲਖਣ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਤਾ ਕੇ ਰੂਪ ਨ ਕਥਨੇ ਜਾਹਿ ॥

(ਤਾ ਕੇ ਇਤਿ) ਤਾ ਕੇ ਨਾਮ ਤਿਨ ਸੀਤਾ ਕੇ ਤੁਲਜ ਪਤਿਬ੍ਰਤਾ ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀਆ ਕੇ ਰੂਪ ਨਾਮ ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਲਖਣ ਜੋ ਕਹੇ ਹੈ ਵਹੁ ਬਹੁਤ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਕਹੇ ਨਹੀ ਜਾਤੇ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਕੁਛ ਤਿਨਕਾ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਕਹੋ, ਜਿਸ ਧਰਮ ਸੇ ਸੀਤਾ ਤੁਲਜ ਕਹਤੇ ਹੋ। ਹੇ ਸਿਖਜ! ਵਹੁ ਅਪਨੇ ਪਤੀ ਕੋ ਰਾਮ ਮਾਨ ਕਰ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਉਪਾਸਕ ਲੋਕ ਨਾਮ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਕੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਸੇ ਵਹੁ ਸੀਤਾ ਤੁਲਜ ਕਹੀ ਜਾਵੇ ਹੈ॥ ਤਿਨਕੋ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਕਾ ਫਲ ਕਹੇ-

ਨਾ ਓਹਿ ਮਰਹਿ ਨ ਠਾਗੇ ਜਾਹਿ ॥

(ਨਾ ਇਤਿ) ਨ ਠਾਗੇ ਕੀ ਜਗਾ ਅਰਥ ਸਮੇ ਨਾ ਠਾਗੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ। ਯਾ ਤੇ ਓਇ ਨਾਮ ਵਹੁ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀਆ ਅਪਨੇ ਨਿਸਕਾਮ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਅੰਤੋਕਰਣ ਕੀ ਸੁਧੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਗਯਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਨਾ ਮਰੇ ਹੈ, ਨਾ ਪੁਨਾ ਬੰਚਕ ਵਿਖਯੋ ਸੇ ਠਗੀ ਜਾਵੇ ਹੈ।

ਜਿਨ ਕੈ ਰਾਮੁ ਵਸੈ ਮਨ ਮਾਹਿ ॥

(ਜਿਨ ਕੈ ਇਤਿ) ਜਿਨ ਕੈ ਨਾਮ ਜਿਨ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਪਤਿਬ੍ਰਤ ਧਰਮ ਵਾਲੀ ਇਸਤਰੀਆ ਕੇ ਰਾਮ ਵਸੇ ਮਨ ਮਾਹ ਕਹੀਯੇ ਗੇਯ ਰੂਪ ਸੇਵਾ ਧਯੇਯ ਰੂਪ ਸੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ ਅੰਤੋਕਰਣ ਮੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਧਯੇਯ ਕਾ ਨਿਵਾਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਆਪਨੇ ਈਹਾਂ ਕਰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਕੀਆ ਸੋ ਕੈਸੇ, ਹੇ ਸਿਖਜ! ਕਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈ- ਏਕ ਸਾਰੀਰਕ, ਦੂਸਰੇ ਮਾਨਸ। ਯਗਜ, ਦਾਨ, ਸਨਾਨ, ਬ੍ਰਤ, ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰਾਦਿ ਕਰਮ ਸਾਰੀਰਕ ਹੈ। ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਏਕਾਗ੍ਰ ਕਰ ਧਯੇਯ ਵਸਤੁ ਕਾ ਧਯਾਨ ਕਰਨਾ ਕਰਮ ਮਾਨਸ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਾਰੀਰਕ ਕ੍ਰਿਯਾਵਤ ਮਾਨਸ ਕ੍ਰਿਯਾ ਭੀ ਕਰਮ ਹੀ ਹੈ, ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਕਹੇ-

ਤਿਥੈ ਭਗਤ ਵਸਹਿ ਕੇ ਲੋਅ ॥

(ਤਿਥੈ ਇਤਿ) ਕੇ ਈਹਾਂ ਕਰਨੇ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਮੈ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਕਾ ਭੀ ਨਿਵਾਸ ਕਹਿਆ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਥੈ ਕਹੀਯੇ ਤਿਸ ਵੇਦ ਮੇ ਹੀ ਭਜਨ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਭਕਤ ਜਨ ਉਪਾਸਕ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਨਿਰੂਪਣ ਸੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ, ਕੇ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਲੋਯ ਨਾਮ ਭਕਤੀ ਔ ਭਕਤੀ ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਯੋਗਜ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੋ। ਈਹਾ ਯਹ ਕਰਮ ਹੈ ਪਹਲੇ ਕਰਮ ਮਾਤ੍ਰ ਕੇ ਨਿਰੂਪਕ ਪੂਰਬ ਕਾਂਡ ਮੈ ਯਗਯਾਦਿ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਹੈ, ਦੂਸਰੇ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਹੈ, ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਨਿਰਣਯ ਮੈ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਹੈ, ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਨਿਰਣਯ ਮੈ ਪ੍ਰਸੰਗ ਸੇ ਤਿਨ ਕੇ ਕਰਤਾ ਉਪਾਸਕੋ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵੇਦ ਸੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹੋਨੇ ਸੇ ਉਪਾਸਕ ਭੀ ਅਪਨੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਵੇਦ ਮੈ ਵਸੇ ਹੈ, ਉਪਾਸਕ ਭਗਤੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਹਾ ਨਿਵਾਸ ਕਰ ਕਿਆ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕਰਹਿ ਅਨੰਦੁ ਸਚਾ ਮਨਿ ਸੋਇ ॥

(ਕਰਹਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਰਜੋ ਤਮੋ ਰੂਪ ਮਲਹੀਨ ਚਿਤ ਮੈ ਉਪਾਸਨਾ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਕਰਹਿ ਅਨੰਦ ਨਾਮ ਭਜਨਾਨੰਦ ਰੂਪ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰੇ ਹੈ ਭਕਤ ਜਨ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਸਾਕਾਰ ਜਲ ਮੈ ਸਾਕਾਰ ਸੂਰਯ ਕਾ ਹੀ ਦੇਖਾ ਹੈ, ਨਿਰਾਕਾਰ ਮੈ ਨਿਰਾਕਾਰ ਕਾ ਕਹੀ ਨਹੀ ਦੇਖਾ। ਯਾ ਤੇ ਉਪਾਸਨਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਮੈ ਭੀ ਨਿਰਾਕਾਰ ਆਨੰਦ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਭਕਤੋ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਯਹ ਸੁਨ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰਨਾ ਕਹੋ- (ਸਚਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਜੈਸੇ ਮਨ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਜਨਜ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਬ੍ਰਿਤਿ ਮੈ ਵਹੁ ਸਚਾ ਨਾਮ ਸਤ੍ਯ ਸ੍ਰੂਰੂਪ ਨਿਰਾਕਾਰ ਆਨੰਦ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਨਿਰਾਕਾਰ ਆਨੰਦ ਭਕਤੀ ਰੂਪ ਬ੍ਰਿਤੀ ਮੈ ਭੀ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਹਮ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਬ੍ਰਿਤੀ ਮੈ ਭੀ ਨਿਰਾਕਾਰ ਆਨੰਦ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਮੈ ਆਸੰਕਾ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੋ-

ਸਚ ਖੰਡਿ ਵਸੈ ਨਿਰੰਕਾਰੁ ॥

(ਸਚਖੰਡਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਸਚਖੰਡਿ ਕਹੀਯੋ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਸੇ ਸੁਧ ਹੂਯੇ ਮਨ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਬਿਸੇਖ ਮੈ ਨਿਰਾਕਾਰ ਭੀ ਆਨੰਦ ਜਲ ਮੈ ਨਿਰਾਕਾਰ ਆਕਾਸਵਤ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਭਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਮੈ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਭਾਵ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾ ਭਜਨਾਨੰਦ ਕਹੀਯੋ ਹੈ। ਗਯਾਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਮੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾ ਬ੍ਰਹਮਾਨੰਦ ਕਹੀਯੋ ਹੈ, ਆਨੰਦ ਵਸਤੁ ਏਕ ਹੈ ਉਪਾਧੀਯੋ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਤਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਕਹੀਯੋ ਹੈ॥ ਅਨੰਦ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਬਿੰਬ ਵਾਲੀ ਉਪਾਸਨਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਅਗਯਾਨ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਨਿਰਗੁਣ ਉਪਾਸਨਾ ਸੇ ਗਯਾਨ ਔ ਗਯਾਨ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਯੇ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਫਲ ਕਹੋ-

ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖੈ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥

(ਕਰਿ ਕਰਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਮੰਦ ਬੁਧੀ ਵਾਲਾ ਬਿਚਾਰ ਕੋ ਅਸਰਮਥ ਜਿਗਯਾਸੁ ਕਰ ਕਹੀਯੋ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੁਖ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਸੁਣ ਕਰਕੇ ਪੁਨਾ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਕਰ ਨਾਮ ਮੈ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਰੂਪ ਹੂੰ ਐਸੀ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਕੇ ਤਾ ਸੇ ਅਪਨੇ ਆਪ ਕੋ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੂੰ ਐਸੀ ਨਦਰ ਨਾਮ ਵਾਕਯ ਜਨਜ ਯਥਾਰਥ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਦੇਖੇ ਨਾਮ ਅਪਰੋਖਯ ਜਾਣੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਜਾਨਣੇ ਸੇ ਅਗ੍ਰਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਤੀਨੋ ਅਵਸਥਾ ਕੋ ਛੋਡ ਕਰ ਨਿਹਾਲ ਨਾਮ ਅਵਸਥਾ ਤ੍ਰਯ ਸੇ ਹੀਨ ਤੁਰੀਯ ਬ੍ਰਹਮ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਅਵਸਥਾ ਤ੍ਰਯ ਹੀਨ ਬ੍ਰਹਮ ਹੋਵੇ ਹੈ ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਆਪਨੇ ਸਰਬ ਉਪਾਧੀਹੀਨ ਚੈਤਨਯ ਮੁਕਤ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਯੋਗਯ ਬਤਾਯਾ ਔ ਸੁਧ ਕਾ ਲਾਭ ਜੇਤੇ ਥਾਨ ਮੈ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧੀ ਵਾਲਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੈ ਤੇਤੇ ਥਾਨ ਮੈ ਬਨੇ ਨਹੀ। ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਉਪਾਧੀ ਕੋ ਕਲਪਤ ਮਾਨ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਤਾਹੀ ਕੋ ਸੁਧ ਮਾਨੋ ਤਬ ਏਕ ਮੇ ਏਕ ਕਾਲ ਮੇ ਉਪਾਧੀ ਔ ਤਾ ਕਾ ਅਭਾਵ ਯੇ ਦੋ ਬਿਰੋਧੀ ਧਰਮ ਭੀ ਬਨੇ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਅਵਸਥਾ ਤ੍ਰਯ ਸੇ ਹੀਨ ਤੁਰੀਯ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਲਾਭ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਹੇ ਸਿਖਜ! ਤੁਲ ਸਤਾ ਵਾਲੇ ਦੋ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਹੀ ਏਕ ਕਾਲ ਮੈ ਏਕ ਥਾਨ ਰਹਨੇ ਵਿਖੇ ਵਿਰੋਧ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਭਿੰਨ ਸੱਤਾ ਵਾਲਿਯੋ ਕਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਉਪਾਧੀ ਕਾ ਅਭਾਵ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਰੂਪ ਹੈ ਔ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਕੀ ਪਰਮਾਰਥ ਸਤਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਭਾਵ ਪਰਮਾਰਥ ਰੂਪ ਹੈ ਔ ਉਪਾਧੀ ਬਜਵਹਾਰਕ ਵਾ ਪ੍ਰਾਤਿਭਾਸਕ ਰੂਪ ਮਿਥਯਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ ਔ ਮਾਯਾ ਮੇਲ ਸੇ ਮਾਯਾ ਕਾ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸੁਧ ਕਾ ਲਾਭ ਬਨੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੋ-

ਤਿਥੈ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਵਰਭੰਡ ॥

(ਤਿਥੈ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਜੋ ਅਵਸਥਾ ਤ੍ਰਯ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕਰ ਤੁਰੀ ਸ੍ਰੂਰੂਪ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਮੁਕਤੋ ਨੇ ਪਾਵਨਾ ਹੈ, ਤਿਸ ਨਿਜ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਨਵਖੰਡ ਔ ਤਿਨਕੇ ਅੰਤਰ ਮੰਡਲ ਨਾਮ ਭੂਮੀ ਕੇ ਆਰਯਾਵਰਤਾਦਿਕ ਦੇਸੋ ਸਹਿਤ ਚੌਦਾ ਭਵਨ ਰੂਪ ਵਰਭੰਡ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਮਰੁ ਭੂਮੀ ਮੇ ਜਲਵਤ ਕਲਪਤ ਰੂਪ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਨਵਖੰਡਾਦਿਕ ਕੇਤਾ ਜਗਤ ਤਿਸ ਮੈ ਕਲਪਤ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੋ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਜੇ ਕੋ ਕਥੈ ਤ ਅੰਤ ਨ ਅੰਤ ॥

(ਜੇ ਕੋ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਜੇ ਕੋ ਨਾਮ ਜੇਕਰ ਕੋਈ ਇਸ ਜਗਤ ਕੇ ਅੰਤ ਕੋ ਕਥੈ ਨਾਮ ਕਹੇ ਤ ਨਾਮ ਤਬ ਕਿਆ ਇਸ ਜਗਤ ਕੀ ਕਹਨੇ ਸੇ ਅੰਤ ਨਾਮ ਔਧ ਆ ਸਕੇ ਹੈ, ਜੋ ਏਤਾ ਜਗਤ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਔਧ ਨਹੀ ਆਵੇ ਔ ਔਧ ਜਾਨੇ ਬਿਨਾ ਵਸਤੁ ਕਹੀ ਨਹੀ ਜਾਵੇ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਸੇ ਵਸਤੁ ਕੀ ਔਧ ਕਾ ਕਹਨਾ ਔਧ ਕੋ ਜਾਨ ਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤਿਸ ਜਗਤ ਕੀ ਔਧ ਕਾ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਕਿਉ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਨ ਅੰਤ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਜੇਕਰ ਜਗਤ ਕੀ ਔਧ ਹੋਵੇ ਤਬ ਤਿਸ ਔਧ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਜੋ ਏਤਾ ਜਗਤ ਹੈ ਤਿਸ ਜਗਤ ਕਾ ਤੋ ਮਰੁ ਜਲ ਕੇ ਤਰੰਗੋਵਤ ਔ ਮਦਾਰੀ ਕੀ ਖੇਲੋਵਤ ਅੰਤ ਨਾਮ ਔਧ ਨਹੀ ਆਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਕੋਈ ਨਹੀ ਔਧ ਕੋ ਜਾਨ ਸਕੇ ਜੋ ਏਤਾ ਹੀ ਹੈ ਔਰ ਨਹੀ। ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੈ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਦਿਬੜ ਬਿਭੂਤੀਯੋ ਕੀ ਅਨੰਤਤਾ ਕਹੀ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਾਮਾਨੜ ਬਿਭੂਤੀਆ ਕੀ ਅਨੰਤਤਾ ਕਾ ਤੋ ਕਿਆ ਕਹਨਾ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸਰਬ ਜਗਤ ਕੋ ਕਲਪਿਤ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੈ ਕਿਆ ਸਿਧ ਹੂਯਾ, ਯਹ ਸੁਨ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਰੂਪਤਾ ਸਿਧ ਹੂਈ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਤਿਥੈ ਲੋਅ ਲੋਅ ਆਕਾਰ ॥

(ਤਿਥੈ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਪਹਲਾ ਲੋਯ ਪਦ ਚੌਦਾ ਲੋਕੋ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਲੋਯ ਪਦ ਤਿਨਕੇ ਗਯਾਨੋ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਮੋ ਰਜੂ ਮੈ ਸਰਪ ਦੰਡਾਦਿਕੋ ਕੇ ਅਕਾਰੋਵਤ ਜੋ ਲੋਯ ਨਾਮ ਚੌਦਾ ਭਵਨੋ ਕੇ ਪੁਨਾ ਲੋਯ ਨਾਮ ਤਿਨਕੇ ਗਯਾਨੋ ਕੇ ਕਲਪਿਤ ਆਕਾਰ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਅਧਿਸ੍ਰਾਨ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ ਤਾ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕੋਈ ਨਹੀ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਯੇ ਜੀਵ ਸਰਬਦਾ ਕਰਮ ਹੀ ਕੜੁ ਕਰਤੇ ਰਹੇ ਹੈ, ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਉਤਮ ਫਲ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਗੁਰੋ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਲੇਕਰ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੋ ਕਲਪਿਤ ਕੜੁ ਨਹੀ ਜਾਨਤੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ ॥

(ਜਿਵ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਜਿਵ ਜਿਵ ਹੁਕਮੁ ਨਾਮ ਜਿਸ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਰਮ ਕੀ ਵਾ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਬੋਧਕ ਸੁਤੀ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਆਗਯਾ ਹੈ ਜਿਸ ਜਿਸ ਪ੍ਰਤਿ, ਤਿਵੈ ਤਿਵ ਕਾਰ ਨਾਮ ਤੈਸੇ ਤੈਸੇ ਹੀ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਅਧਿਕਾਰ ਅਨੁਸਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੀਛੇ ਕਰਤੇ ਰਹੇ ਅਬ ਕਰਤੇ ਹੈ ਆਗੇ ਕਰੇਗੇ। ਯਾ ਤੇ ਇਸ ਜਨਮ ਮੇ ਵਾ ਜਨਮਾਂਤਰ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਕਈ ਪੁਰਖ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੋ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਯ ਕਰ ਉਪਦੇਸ ਲੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੋ ਕਲਪਿਤ ਜਾਨ ਲੇਵੇਗੇ ਔਰ ਲੋਕ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਕਾਮਨਾਨੁਸਾਰ ਔਰ ਫਲੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗੇ। ਯਾ ਤੇ ਗਯਾਨੀਯੋ ਮੇ ਸਰਬਦਾ ਕਰਮੋ ਕਾ ਕਰਣਾ ਸਿਖੜਾ ਹੇਤ ਹੈ ਇਤਰੋ ਮੈ ਅਪਨੇ ਬਾਛਿਤ ਫਲੋ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਮੈ ਸਰਬਦਾ ਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕਾ ਕਰਣਾ ਗਯਾਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਮੈ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧਕ ਪਾਪੋ ਕੇ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਹੈ। ਇਸ ਜਨਮ ਮੇ ਵਾ ਜਨਮਾਂਤਰ ਮੈ ਗਯਾਨ ਹੂਯੇ ਤਿਨ ਸਰਬ ਕਰਮੋ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬਚਨ ਹੈ, 'ਗਿਆਨੈ ਕਾਰਨ ਕਰਮ ਅਭਿਆਸੁ॥ ਗਿਆਨੁ ਭਇਆ ਤਹ ਕਰਮਹ ਨਾਸੁ॥' ਹੇ ਗੁਰੋ! ਬਿਨਾ ਉਪਦੇਸ ਲੀਯੋ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਹੀ ਵੈਸਾ ਗਯਾਨ ਉਦੇ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਕਰ ਉਪਦੇਸ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਬਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਕਾ ਕੁਛ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਹੀ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਵੇਖੈ ਵਿਗਸੈ ਕਰਿ ਵੀਚਾਰੁ ॥

(ਵੇਖੈ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖੜ! ਉਪਾਸਨਾ ਯਥਾਰਥ ਗਯਾਨ ਕਾ ਜਨਕ ਪ੍ਰਮਾਣ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਉਪਾਸਨਾ ਸੇ ਅਗਯਾਨ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਨਹੀ ਉਪਜੇ, ਕਿੰਤੂ ਕਰ ਵੀਚਾਰੁ ਨਾਮ ਮਹਾ ਵਾਕਯਨ ਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਸੇ ਗਯਾਨ ਉਪਜੇ ਹੈ। ਤਿਸ ਗਯਾਨ ਸੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਗਯਾਨ ਪਟਲ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਹੂੰ ਐਸੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕੋ ਵੇਖੇ ਹੈ ਔ ਵੇਖ ਕਰ ਵਿਗਸੇ ਨਾਮ ਸਰਬ ਅਨਰਥੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤ ਹੁਯਾ ਖੁਸ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਬਾਤ ਕੋ ਵੇਦ ਕਹੇ ਹੈ ਰਸ ਕੋ ਪਾਯ ਕਰ ਯਹ ਅਧਿਕਾਰੀ ਆਨੰਦੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਭੀ ਬਚਨ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹੈ, 'ਰਾਮ ਰਸੁ ਪੀਆ ਰੇ॥ ਜਿਹ ਰਸ ਬਿਸਰਿ ਗਏ ਰਸ ਅਉਰ॥' ਹੇ ਗੁਰੋ! ਵਹੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਿਸ ਆਨੰਦ ਕੋ ਕਾਹੂ ਔਰ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੇ ਹੈ ਵਾ ਨਹੀ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹਨੇ ਕੋ ਕਰਨਤਾ ਕਹਤੇ ਪੌਤੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇ-

ਨਾਨਕ ਕਥਨਾ ਕਰਤਾ ਸਾਰੁ ॥ ੩੭ ॥

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) 'ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨਹਿ ਬੇਦ' ਇਤਿਜਾਦਿ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਸਾਰ ਨਾਮ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਭੂਤ ਆਨੰਦ ਤਿਸਕਾ ਬਾਣੀ ਸੇ ਕਹਨਾ ਲੋਹੇ ਸੇ ਹੀ ਰੋਕੇ ਬੇਧਨਵਤ ਕਰਤਾ ਨਾਮ ਅਤੰਤ ਕਠਨ ਹੈ। ਭਾਵ ਸਕਤੀ ਸੇ ਤਿਸ ਜਾਤਿ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਯਾਹੀਨ ਕੋ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਹਿ ਸਕਤੇ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਮਤ ਕਹੇ ਸਕਤੀ ਸੇ ਲਖਣਾ ਸੇ ਤੋ ਕਹਜਾ ਜਾਵੇਗਾ, ਹੇ ਸਿਖਜ! ਪੂਰਣ ਕਾਮਨਾ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਗਜਾਨੀ ਕੋ ਕਾਹੂ ਸੇ ਕੁਛ ਲੋਨੇ ਕੀ ਔ ਪੁਜਾਵਨੇ ਕੀ ਔ ਅਪਨੀ ਕੀਰਤੀ ਕੀ ਚਾਹ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਪੁਨਾ ਮੈ ਗਜਾਨੀ ਹੋ ਯਹ ਅਗਜਾਨੀ ਹੈ ਵਾ ਮੈ ਗੁਰੁ ਹੋ ਯਹ ਸਿਖਜ ਹੈ ਐਸੀ ਤਿਸ ਕੋ ਭੇਦ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਭੀ ਨਹੀ ਰਹੇ ਤਬਾ ਗਜਾਨ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਭੀ ਸਾਧਨ ਸੰਪਤੀ ਵਾਲਾ ਦੁਰਲਭ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਲਖਣਾ ਸੇ ਭੀ ਤਿਸ ਆਨੰਦ ਕਾ ਕਹਨਾ ਕਠਨ ਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਵੇਦ ਮੈ ਅਰ ਗੀਤਾ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੈ ਆਸਚਰਯ ਇਸਕਾ ਵਕਤਾ ਹੈ ਅਰ ਆਸਚਰਯ ਇਸਕਾ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਵਕਤਾ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਕੋ ਆਸਚਰਯ ਕਹਿਆ ਹੈ ਔ ਗੁੰਬ ਜੀ ਮੈ ਭੀ 'ਅਖੀ ਬਾਝਹੁ ਵੇਖਣਾ ਵਿਣੁ ਕੰਨਾ ਸੁਨਣਾ॥' ਕਹਿਆ ਹੈ॥੩੭॥

ਪੂਰਬ ਆਦਿ ਸੱਚ ਸੇ ਲੇ ਕਹਨੇ ਯੋਗਜ ਅਰਥ ਕੋ ਪੂਰਾ ਕਹ ਕਰ ਜਬ ਅੰਤ ਮੈ ਕਹਨੇ ਕੋ ਕਠਨਤਾ ਕਹੀ ਤਬ ਤਿਸ ਕੋ ਸੁਨਕੇ ਸਿਖ ਬਡਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਯਾ। ਜੋ ਵੇਦ ਭੀ ਜਿਸਕੇ ਕਹਨੇ ਕੋ ਕਠਨ ਕਹੇ ਹੈ ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮਤ੍ਵ ਗੁਰੋ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਮੇਰੇ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਕੀਯਾ, ਯਾ ਤੇ ਮੈ ਵਡ ਭਾਗਵਾਨ ਹੋ। ਐਸੇ ਸਿਖਜ ਕੋ ਬਡਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਯਾ ਦੇਖਕੇ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਪੀਛੇ ਕਹਜਾ ਭੀ ਤਤ੍ਵ ਗਜਾਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਕਾ ਕ੍ਰਮ ਔਰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਕ੍ਰਮ ਪੁਨਾ ਸਿਖਜ ਕੋ ਗਜਾਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿਢਤਾ ਹੇਤ ਏਕ ਗੋਣ ਜੈਸੇ ਰੂਪਕ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ-

ਜਤੁ ਪਾਹਾਰਾ ਧੀਰਜੁ ਸੁਨਿਆਰੁ ॥

(ਜਤੁ ਇਤਿ) ਲੋਕੋ ਮੈ ਜਤ ਪਦ ਮੈਥਨ ਕੇ ਤਜਾਗ ਪਰ ਹੈ, ਈਹਾਂ ਇਸ ਸੇ ਸਨਯਾਸ ਲੇਨਾ। ਵੈਰਾਗਜਾਦਿਕ ਚਾਰ ਸਾਧਨ ਸਹਿਤ ਹੋਕਰ ਕਰਮ ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਸਹਿਤ ਜੋ ਕਰਮੋ ਕਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਤਜਾਗ ਕਰਨਾ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਸੰਨਯਾਸ ਹੈ। ਵਹੁ ਪੂਰਾ ਤਜਾਗ ਵੈਰਾਗਜ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਕਾਹ ਤੇ ਵੇਦ ਮੈ ਲੇਖ ਹੈ ਜਬ ਪੁਰਖ ਕੋ ਪੂਰਾ ਵੈਰਾਗਜ ਹੋਵੇ ਤਬੀ ਕਰਮ ਕੇ ਸਾਧਨ ਧਨ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕ ਸਹਿਤ ਨਿਖਲ ਕਰਮੋ ਕਾ ਤਜਾਗ ਕਰੇ। ਵੈਰਾਗ ਪਰ ਅਪਰ ਭੇਦ ਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ, ਸੰਨਯਾਸਤਾ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਕੁਟੀਚਕ ਬਹੁਦਕ ਹੰਸ ਪਰਮਹੰਸ ਰੂਪ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ, ਪਰ ਅਪਰ ਵੈਰਾਗਜ ਮੋ ਅਪਰ ਵੈਰਾਗਜ ਭੀ ਯਤਮਾਨ ਬਜਤਿਰੇਕ ਏਕੋਂਦ੍ਰਿਯ ਬਸੀਕਾਰ ਭੇਦ ਸੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ। ਇਸ ਸੰਸਾਰ ਮੈ ਯਹ ਸਾਰ ਹੈ ਯਹ ਅਸਾਰ ਹੈ ਐਸੇ ਸਾਰਾ ਸਾਰ ਕੇ ਵਿਚਾਰ ਕੇ ਯਤਮਾਨ ਕਹੇ ਹੈ। ਨਿਜ ਚਿੱਤ ਕੇ ਦੋਖੋ ਮੈ ਏਤੇ ਦੋਖ ਦੂਰ ਹੂਯੇ ਏਤੇ ਰਹੇ ਐਸੇ ਦੇਖ ਕਰ ਰਹੇ ਦੋਖੋ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਮੈ ਯਤਨ ਕਰਨਾ ਬਜਤਿਰੇਕ ਵੈਰਾਗਜ ਹੈ, ਮਨ ਮੈ ਵਿਖਿਯੋ ਕੀ ਇਛਾ ਹੋਤੇ ਭੀ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋ ਕਾ ਨਿਰੋਧ ਕਰਨਾ ਏਕੋਂਦ੍ਰਿਯ ਵੈਰਾਗਜ ਹੈ, ਲੋਕ ਪ੍ਰਲੋਕ ਦੋਨੋ ਕੇ ਵਿਖਿਯੋ ਕੇ ਤਜਾਗ ਕੀ ਇਛਾ ਬਸੀਕਾਰ ਵੈਰਾਗਜ ਹੈ, ਸੋ ਬਸੀਕਾਰ ਤੀਬ੍ਰ ਤੀਬ੍ਰਤਰ ਮੰਦ ਭੇਦ ਸੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ। ਧਨ ਪੁਤ੍ਰ ਇਸਤ੍ਰੀ ਬਿਨਾਸ ਹੂਯੇ ਧਿਕਾਰ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਇਸ ਮਤਿ ਕਾ ਨਾਮ ਮੰਦ ਹੈ। ਇਸ ਲੋਕ ਮੈ ਧਨ ਪੁਤ੍ਰ ਇਸਤਰੀ ਆਦਿਕ ਪਦਾਰਥ ਮੇਰੇ ਕੋ ਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਐਸੀ ਬਿਰ ਬੁਧੀ ਕਾ ਨਾਮ ਤੀਬ੍ਰ ਹੈ। ਜਿਨ ਮੇ ਜਾਕਰ ਪੁਨਾ ਗਿਰ ਕਰ ਚਲੇ ਆਵੇ ਹੈ ਵੇ ਸ੍ਰਗਾਦਿ ਲੋਕ ਮੇਰੇ ਕੋ ਮਤ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਐਸੀ ਮਹਾ ਬਿਰ ਬੁਧੀ ਕਾ ਨਾਮ ਤੀਬ੍ਰਤਰ ਹੈ। ਮੰਦ ਮੈ ਸੰਨਯਾਸ ਨਾ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੇ, ਤੀਬ੍ਰ ਮੈ ਕੁਟੀ ਚਕ ਬਹੁਦਕ ਦੋ ਸੰਨਯਾਸ ਹੈ ਤੀਬ੍ਰਤਰ ਮੈ ਹੰਸ ਪਰਮਹੰਸ ਦੋ ਸੰਨਯਾਸ ਹੈ ਹੰਸ ਕੋ ਅਰ ਚਿਰਾਦਿ ਮਾਰਗ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਲੋਕ ਮੈ ਜਾਕਰ ਤਤ੍ਵ ਗਜਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਪਰਮਹੰਸ ਕੋ ਇਸ ਲੋਕ ਮੈ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪਰਮਹੰਸ ਸੰਨਯਾਸ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ- ਏਕ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਪਰਮਹੰਸ ਸੰਨਯਾਸ ਹੈ,

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਦੂਸਰਾ ਵਿਦਵਤ ਪਰਮਹੰਸ ਸੰਨਿਆਸ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਕੀ ਚਾਹ ਸੇ ਨਿਖਲ ਕਰਮੋ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਿਆਸ ਹੈ। ਵਹੁ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਪਰਮਹੰਸ ਸੰਨਿਆਸ ਭੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ - ਏਕ ਮਨੁਖਜ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਕਰਨਾ ਕਹਜਾ ਹੈ, ਦੂਸਰਾ ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਕੇ ਮਤ ਮੈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਕਹਜਾ ਹੈ। ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਕੇ ਸਿਖਜ ਸੁਰੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਮਤ ਮੈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖੜੀ ਵੈਸਯ ਤੀਨ ਬਰਣੋ ਕੋ ਕਹਜਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵੈਰਾਗਜ ਸ੍ਰੋ ਕਰਮੋ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰ ਗਿਆਨ ਸਾਧਨੋ ਮੈ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਨਾ ਮਨੁਖਜ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਸਾਂਝਾ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਿਆਸ ਹੈ। ਮੈ ਸੰਨਿਆਸੀ ਹੁਯਾ ਐਸੇ ਕਹ ਕਰ ਕੰਥਾ ਕੋਪੀਨ ਦੰਡਧਾਰ ਸੰਕਰ ਮਤ ਮੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਿਆਸ ਹੈ ਔ ਸੁਰੇਸ਼੍ਵਰ ਮਤ ਮੇ ਤੀਨ ਵਰਣੋ ਕਾ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਿਆਸ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਸੁਖ ਹੇਤ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਤਿਆਗ ਕਰਨਾ ਵਿਦਵਤ ਸੰਨਿਆਸ ਹੈ। ਏਤੀ ਵਾਰਤਾ ਜਾਨਕੇ ਈਹਾਂ ਯਹ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਜੋ ਮੂਲ ਕੀ ਤੁਕ ਮੈ ਧੀਰਜ ਪਦ ਅਪਨੇ ਜੈਸੇ ਸਮ ਸੰਤੋਖਾਦੀ ਗਿਆਨ ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਕਾ ਲਖਾਯਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਗਿਆਨ ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਵਾਲਾ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਿਆਸੀ ਪੁਰਖ ਈਹਾਂ ਗੋਣੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਸੁਨਿਆਰ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਗੁਣ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਗੋਣੀ ਕਹੀਯੇ ਵਹੁ ਈਹਾਂ ਐਸੇ ਹੈ ਸੁਨਿਆਰ ਸੋਨੇ ਕੇ ਗਹਨੇ ਬਨਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਅਤਿ ਸ੍ਰਫ ਸੋਨੇ ਕੇ ਗਹਨੇ ਕੋ ਸੁਨਿਆਰ ਅਪਨੇ ਸੰਦੇ ਸੇ ਬਨਾਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਿਆਸੀ ਅਤਿ ਸ੍ਰਫ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਗਿਆਨ ਗਹਨੇ ਕੋ ਅਪਨੇ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਬਨਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਬਨਾਵਨੇ ਰੂਪ ਗੁਣ ਸੇ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਿਆਸੀ ਈਹਾਂ ਸੁਨਿਆਰ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਸਿੰਘ ਜੈਸਾ ਬਲ ਦੇਖ ਕਰ ਪੁਰਖ ਕੋ ਸਿੰਘ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਜੋ ਯਹ ਪੁਰਖ ਸਿੰਘ ਹੈ। ਪਾਹਾਰਾ ਜਹਾ ਸੁਨਿਆਰੇ ਭੂਖਨ ਘੜਨੇ ਕੇ ਸਾਧਨ ਹਥਿਆਰ ਰਖੇ ਹੈ ਉਸ ਥਾਨ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕਾ ਜਤ ਕਹੀਯੇ ਸਰਬ ਵਿਖਿਯੋ ਕਾ ਤਿਆਗ ਰੂਪ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਿਆਸ ਹੀ ਗਿਆਨ ਕੇ ਬਹਿਰੰਗ ਸਾਧਨ ਸਮਾਦਿਕੋ ਕੇ ਔ ਅੰਤਰੰਗ ਸਾਧਨ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕੋ ਕੇ ਰਖਣੋ ਕਾ ਏਕ ਥਾਨ ਵਿਸੇਖ ਹੈ। ਭਾਵ ਯਹ ਗਿਆਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਕੀਯੇ ਤਿਆਗ ਸੇ ਹੀ ਸਮਾਦਿਕ ਔ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਵਹੀ ਇਨਕਾ ਥਾਨ ਹੈ। ਐਸੇ ਸੰਨਿਆਸ ਕਾ ਹੀ ਗਿਆਨ ਸੇ ਪਰਮ ਪੁਰਖ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਏਕ ਹਜਾਰੇ ਸਬਦ ਮੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੂਪਕ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਹੈ 'ਰੇ ਮਨ ਐਸੇ ਕਰਿ ਸੰਨਿਆਸਾ' ਇਤਿਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਗੋਣੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੇ ਸੁਨਿਆਰ ਨਾਮਵਤ ਗਿਆਨ ਕੇ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਨਾਮ ਤਿਸਕੇ ਸੰਦੇ ਕੇ ਨਾਮੋ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ-

ਅਹਰਣਿ ਮਤਿ ਵੇਦੁ ਹਥੀਆਰੁ ॥

(ਅਹਰਣਿ ਇਤਿ) ਜੈਸੇ ਜਿਸ ਮੈ ਰਖ ਕਰ ਗਹਨਾ ਘੜੇ ਹੈ ਵਹੁ ਸੁਨਿਆਰੇ ਕੀ ਅਹਿਰਣੁ ਹਥੋੜੇ ਕੀ ਚੋਟੋ ਸੇ ਚਲਾਯਮਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਸੀ ਥਾਨ ਮੇ ਦਿਢ ਰਹ ਕਰ ਗਹਨਾ ਸਿੱਧ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਤਿਸ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਿਆਸੀ ਕੀ ਬੁਧੀ ਭੀ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਕੋ ਆਤਮਾ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਔ ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਭੇਦ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬੇਦ ਬਚਨੋ ਸੇ ਔਰ ਦੇਹਾਤਮਵਾਦੀ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਔ ਜੀਵ ਈਸ ਕੇ ਭੇਦ ਵਾਦੀਯੋ ਕੀ ਯੁਕਤੀਯੋ ਸੇ ਚਲਾਇਮਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਬੁਧੀ ਕਾ ਚਲਾਯਮਾਨ ਹੋਨਾ ਸੰਸਯ ਯੁਕਤ ਹੋ ਜਾਨਾ ਹੈ ਸੰਸਯ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਮੇਯ ਭੇਦ ਸੇ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈ ਦੋਨੋ ਮੈ ਬੇਦਾਂਤ ਬਚਨ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹੈ ਵਾ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਭੇਦ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹੈ, ਯਹ ਪ੍ਰਮਾਣ ਮੈ ਸੰਸਯ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਅਨਾਤਮਾ ਭੇਦ ਸੇ ਪ੍ਰਮੇਯ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਾ ਕੇ ਸੰਸਯ ਭੀ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈ ਦੋਨੋ ਮੈ ਸਥਾਣੂ ਹੈ ਵਾ ਪੁਰਖ ਹੈ ਇਤਿਯਾਦਿਕ ਸੰਸਯ ਅਨਾਤਮ ਪ੍ਰਮੇਯ ਜਗਤ ਸੰਸਯ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਆਤਮਗਤ ਸੰਸਯ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੈ- ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਸੰਸਯ ਹੈ ਦੂਸਰੇ ਜੀਵ ਮੈ ਸੰਸਯ ਹੈ ਤੀਸਰੇ ਤਿਨ ਕੀ ਏਕਤਾ ਮੈ ਸੰਸਯ ਹੈ। ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਦੁਤੀਯ ਹੈ ਵਾ ਸਦੁਤੀਯ ਹੈ, ਅਦੁਤੀ ਹੁਯਾ ਭੀ ਆਨੰਦ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਵਾ ਆਨੰਦ ਸ੍ਰਰੂਪ ਹੈ ਇਤਿਯਾਦਿ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਸੰਸਯ ਹੈ। ਆਤਮਾ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਸੇ ਭਿੰਨ ਹੈ ਵਾ ਅਭਿੰਨ ਹੈ, ਭਿੰਨ ਹੁਯਾ ਭੀ ਕਰਤਾ ਹੈ ਵਾ ਅਕਰਤਾ ਹੈ, ਅਕਰਤਾ ਹੁਯਾ ਭੀ ਚੇਤਨ ਰੂਪ ਹੈ ਵਾ ਜੜ ਰੂਪ ਹੈ, ਚੇਤਨ ਰੂਪ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹੁਯਾ ਭੀ ਆਨੰਦ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਹੈ ਵਾ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ ਇਤਿਯਾਦਿ। ਜੀਵ ਮੈ ਸੰਸਯ ਹੈ- ਜੀਵ ਕੇ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ ਸਿਧ ਭਯਾ ਭੀ ਤਾ ਕੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਾਥ ਏਕਤਾ ਬਨੇ ਹੈ ਵਾ ਨਹੀ, ਏਕਤਾ ਬਨਿਆ ਭੀ ਤਿਸ ਏਕਤਾ ਕਾ ਗਜਾਨ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਵਾ ਨਹੀ, ਏਕਤਾ ਕੇ ਗਜਾਨ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਸਿਧ ਭਯਾ ਭੀ ਵਹੁ ਗਜਾਨ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਵਾ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲਕਰ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਯਹ ਤਿਨਕੀ ਏਕਤਾ ਮੈ ਸੰਸਯ ਹੈ। ਇਨ ਸੰਸਯੋ ਕੇ ਹੋਨੇ ਮੇ ਬੀਜ ਭੇਦਵਾਦੀਯੋਂ ਕਾ ਤਰਕਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਨਯਵਾਦੀਯੋਂ ਕੀ ਯੁਕਤੀਆਂ ਸੁਨ ਕਰ ਉਪਜੇ ਸੰਸਯੋਂ ਸੇ ਮਤਿ ਕਾ ਚਲਨਾ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਪੂਰਨ ਗੁਰ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਕੇ ਆਤਮਾ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨੋ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਜਿਗਯਾਸੂ ਅਰੁੰਧਤੀ ਦਰਸਨ ਨਯਾਯ ਸੇ ਵਾਸਤਵ ਆਤਮਾ ਕੇ ਬੋਧਨ ਮੈ ਜਾਨ ਲੇਵੇ ਹੈ ਔ ਬਿਚਾਰ ਸਹਿਤ ਤਤ੍ਵਮਸੀ ਆਦਿਕ ਵਾਕਯਨ ਸੇ ਯਥਾਰਥ ਗਜਾਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਜਿਗਯਾਸੂ ਕੀ ਮਤਿ ਬਿਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਅਰੁੰਧਤੀ ਦਰਸਨ ਨਯਾਯ ਮੈ ਤਾਤਪਰਯ ਸੇ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਕੇ ਆਤਮਾ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਵੇਦ ਬਚਨ ਔ ਤਿਨਕੋ ਪੁਸ਼੍ਟ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਅਨਯਵਾਦੀਯੋਂ ਕੀ ਤਰਕਾ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਤੇ ਹੁਯੇ ਮਹਾਵਾਕਯ ਯਥਾਰਥ ਗਜਾਨ ਕੇ ਉਤਪਨ ਕਰ ਮਤਿ ਕੇ ਬਿਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਵੇਦ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਕਹਯਾ ਹੈ ਅਥਵਾ ਵੇਦ ਯਥਾਰਥ ਗਜਾਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਗਹਨੇ ਕੇ ਹਥੋੜੇ ਸੇ ਅਹਿਰਣ ਮੈ ਸੁਨਿਆਰ ਬਨਾਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਯਾਸੀ ਮਤਿ ਮੈ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕੀਯੇ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਸੇ ਯਥਾਰਥ ਗਜਾਨ ਕੇ ਬਨਾਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਵੇਦ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਕਹਿਆ ਹੈ-

ਭਉ ਖਲਾ ਅਗਨਿ ਤਪ ਤਾਉ ॥

(ਕਿੰਚ ਭਉ ਇਤਿ) ਤਪ ਸਬਦ ਸੇ ਈਹਾਂ ਅਵਾਂਤਰ ਵਾਕਯ ਜਨਯ ਗਜਾਨ ਲੇਨਾ। ਗਹਨਾ ਘੜਨੇ ਮੈ ਅਹਰਣ ਹਥੋੜੇਵਤ ਖੱਲ ਭੀ ਸਾਧਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਜਨਮ ਮਰਣਾਦਿਕ ਦੁਖੋ ਕੇ ਹੇਤੁ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਡਰਨਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਖੱਲ ਸੇ ਨਿਕਸੀ ਪੌਨ ਸੇ ਸੁਵਰਣ ਕੇ ਸੁਧ ਕਰਨੇ ਕੀ ਹੇਤੁ ਕੋਯਲੇ ਕੀ ਅਗਨਿ ਬਡੀ ਤਾਉ ਨਾਮ ਤੇਜ ਦੀਪਤਿ ਵਾਲੀ ਹੋਵੇ, ਤੈਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਕੇ ਹੇਤੁ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਸਹਿਤ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਡਰ ਰੂਪ ਖਾਲ ਕੀ ਵੇਰਾਗੁ ਅਰ ਅਭਯਾਸ ਰੂਪ ਪੌਨ ਸੇ ਤਪ ਨਾਮ ਅਵਾਂਤਰ ਵਾਕਯ ਜਨਯ ਗੁਾਨ ਬਡੀ ਅਪਰੋਖਤਾ ਰੂਪ ਦੀਪਤਿ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਭਏ ਜੈਸੇ ਅਗਨਿ ਕਾ ਤਾਉ ਖਾਲ ਕੀ ਪੌਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਧਿਕ ਹੁਯਾ ਸੋਇਨੇ ਸਾਥ ਮਿਲੀ ਲਾਖ ਸੇ ਸੁਵਰਣ ਕੇ ਜੁਦਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਤਪ ਸਬਦ ਵਾਚਯ ਯਥਾਰਥ ਗਜਾਨ ਭੀ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਡਰ ਰੂਪ ਖਾਲ ਅਭਯਾਸ ਵੈਰਾਗਯ ਰੂਪ ਪੌਨ ਸੇ ਤੀਬਰ ਹੁਯਾ ਦੇਹਾਦਿਕ ਅਨਾਤਮਾ ਸੇ ਆਤਮਾ ਕੇ ਜੁਦਾ ਕਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਭਾਵ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਭਯ ਕੇ ਖਾਲ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਪੀਛੇ ਤਪ ਸਬਦ ਸੇ ਪਦੋ ਕੇ ਅਰਥੋ ਕੀ ਸੁੱਧੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਅਵਾਂਤਰ ਵਾਕਯ ਜਨਯ ਗਜਾਨ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਮਹਾਵਾਕਯ ਜਨਯ ਅਭੇਦ ਗਜਾਨ ਕੀ ਰੀਤਿ ਪ੍ਰਗਟ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਅਭੇਦ ਕਹੇ ਹੈ-

ਭਾਂਡਾ ਭਾਉ ਅੰਮ੍ਰਿਤੁ ਤਿਤੁ ਢਾਲਿ ॥

(ਭਾਂਡਾ ਇਤਿ) ਭਾਂਡਾ ਸੁਨਿਆਰ ਕੀ ਕੁਠਾਲੀ ਲੇਨੀ ਜਿਸ ਮੈ ਸੁਇਨਾ ਢਾਲੇ ਹੈ, ਭਾਉ ਸਬਦ ਸੇ ਈਹਾਂ ਵਹੁ ਕੁਠਾਲੀ ਸਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਜੀਵ ਕਾ ਲਖ ਲੇਨਾ ਔ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਸਬਦ ਸੇ ਅਭਿਨਾਸੀ ਰੂਪ ਈਸ ਪਦ ਕਾ ਲਖ ਲੇਨਾ। ਯਾ ਤੇ ਭਾਵ ਕਹੀਯੇ ਦੇਹਾਦਿਕੋ ਸੇ ਵਿਵੇਕ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜੁਦਾ ਕੀਏ ਸਤ ਸ੍ਵਰੂਪ ਤੂੰ ਪਦ ਕੇ ਪ੍ਰਤਯਕ ਬੋਧ ਰੂਪ ਭਾਂਡਾ ਨਾਮ ਕੁਠਾਲੀ ਮੈ ਤਾ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਅੰਮ੍ਰਿਤ ਕਹੀਯੇ ਮ੍ਰਿਤਯੁ ਸੇ ਰਹਿਤ ਅਭਿਨਾਸੀ ਰੂਪ ਤਤ੍ਵ ਪਦ ਕਾਲਖ ਅਦ੍ਵਯਾਨੰਦ ਢਾਲ ਨਾਮ ਢਾਲੀਐ ਅਰਥਾਤ ਪਾਈਏ ਹੈ, ਭਾਵ ਤੂ ਸੇ ਹੈ ਐਸੇ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਏਕ ਰੂਪ ਕਰ ਬੋਧਨ ਕਰੀਯੇ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੈਸੇ ਸੁਨਿਆਰ ਗਹਨਾ ਘੜੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਯਾਸੀ ਕੌਨ ਗਹਨਾ ਘੜੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਗੁਰੂ ਕਾ ਉਪਦੇਸਯ ਜਨਯ ਅਪਰੋਖ ਗਜਾਨ ਕੇ ਹੀ ਘੜੀਐ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਘੜੀਐ ਸਬਦੁ ਸਚੀ ਟਕਸਾਲ ॥

(ਘੜੀਐ ਇਤਿ) ਸਬਦ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਪਹਲੇ ਹੀ ਸਿਧ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤਾ ਕਾ ਘੜਨਾ ਨਾ ਬਨਨੇ ਸੇ ਸਬਦ ਪਦ ਸੇ ਈਹਾ ਸਬਦ ਜਨਜ ਅਪਰੋਖ ਗਜਾਨ ਜਾਨ ਲੇਨਾ। ਯਾ ਤੇ ਅਪਨੇ ਮੈ ਅਧਿਕਾਰ ਕੇ ਹੁਯਾ ਸਬਦ ਜਨਜ ਅਪਰੋਖ ਗਜਾਨ ਹੀ ਤੂ ਦਸਮਾ ਹੈ ਵਾਕਜ ਸੇ ਮੈ ਦਸਮਾ ਹੋ ਗਜਾਨਵਤ ਘੜੀਐ ਵਿਵਿਦਿਖਾ ਸੰਨਜਾਸੀ ਸੇ ਅਪਨੇ ਮਤਿ ਮੈ ਸਿਧ ਕਰੀਯੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸੁਨਿਆਰ ਕੇ ਹਥਿਆਰ ਸੇ ਜੈਸੇ ਸਚੇ ਝੂਠੇ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਗਹਨੇ ਬਨੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਭੀ ਝੂਠਾ ਸੱਚਾ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਗਜਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਸਚੀ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਜ! ਟਕਸਾਲ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੋਵੇ ਹੈ- ਏਕ ਸੱਚੀ ਦੂਸਰੀ ਝੂਠੀ। ਜਿਸ ਮੇ ਖੋਟ ਪਾਏ ਬਿਨਾ ਸੁਧ ਯਾਤੁ ਕਾ ਰੁਪਜਾ ਮੋਹਰ ਬਨੇ ਵਹੁ ਸਚੀ ਜਿਸ ਮੈ ਖੋਟ ਵਾਲੇ ਬਨੇ ਵਹੁ ਝੂਠੀ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਸੱਚੀ ਟਕਸਾਲ ਮੈ ਸਚੀ ਵਸਤੁ ਬਨੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਈਹਾ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨੀਯੋ ਕੀ ਸਚੀ ਸਾਲਾ ਮੈ ਸਚੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਸਚਾ ਗਜਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਦੇਹਾਤਮਵਾਦੀ ਆਦਿਕ ਭ੍ਰਮੀ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਸਾਲਾ ਮੈ ਭ੍ਰਮ ਗਜਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਗਜਾਨ ਕੀ ਸਿਧੀ ਕੇ ਰੂਪਕ ਸੇ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਤਿਸ ਗਜਾਨ ਕੀ ਸਿਧੀ ਕੇ ਪਰਮ ਮੂਲ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕਰਤੇ ਹੈ-

ਜਿਨ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰਮੁ ਤਿਨ ਕਾਰ ॥

(ਜਿਨ ਕਉ ਇਤਿ) ਜਿਨ ਕਉ ਨਾਮ ਜਿਨ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਨਦਰ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਗਜਾਨ ਕਾ ਪਰਮ ਮੂਲ ਕਰਮ ਕਹੀਯੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਿਨ ਈਸ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖਨ ਕੋ ਹੀ ਕਹੇ ਰੂਪਕ ਸੇ ਕਾਰ ਨਾਮ ਗਜਾਨ ਕੀ ਸਿਧੀ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰ ਕੋ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਅਥਵਾ ਜਿਨ ਕੋ ਇਸ ਜਨਮ ਮੈ ਵਾ ਜਨਮਾਂਤਰ ਮੈ ਨਦਰ ਨਾਮ ਤਤ੍ਵ ਗਜਾਨ ਕਾ ਹੇਤੁ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤਿਨ ਕੋ ਪੂਰਬ ਕਹਜਾ ਸਭ ਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪਹਲੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਵਿਵੇਕ ਦ੍ਵਾਰਾ ਯਤਮਾਨ ਵੈਰਾਗਜ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਪੈਰਜਾਦਿ ਸ੍ਰੋਸਟ ਗੁਣੋ ਕੇ ਮਧਜ ਮੈ ਸਾਧਨ ਚਤੁਸ੍ਰੇ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਵੇਦ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੇ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਮੇਯ ਕੇ ਸੰਸਯੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੀ ਬੁਧੀ ਬਿਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਤਾਂ ਸੇ ਪੀਛੇ ਵੇਦਾਂਤੋ ਕੇ ਤਾਤਪਰਯ ਅਭੇਦ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਪਦੋ ਕੇ ਅਰਥੋ ਕਾ ਸੋਧਨ ਰੂਪ ਬਿਚਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਜਨਮ ਮਰਣਾਦਿ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਭਯ ਸਹਿਤ ਵੈਰਾਗੁ ਸੇ ਅਰ ਬ੍ਰਹਮ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਬਾਰੰਬਾਰ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪ ਅਭਯਾਸ ਸੇ ਤਤ੍ਵਮਸਯਾਦਿ ਵਾਕਨ ਸੇ ਅਭੇਦ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸੋ ਯਹ ਸਮਗ੍ਰਕਾਰ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਕੋ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰੋ ਕੋ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਤਾ ਤੇ ਅਪਰੋਖ ਗਜਾਨ ਕਾ ਪਰਮ ਮੂਲ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਸਭੀ ਕਰੇ, ਯਹ ਜਤ ਪਾਹਾਰਾ ਸੇ ਲੇਕਰ ਕਹੇ ਪਾਠ ਕਾ ਭਾਵ ਹੈ॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਪਰੰਪਰਾ ਕਰ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕੇ ਹੇਤੁ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਮੇ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਾਵਨੇ ਹੇਤ ਤਿਨ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰਕੇ ਅਬ ਤਤ੍ਵ ਗਜਾਨ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਅਰ ਵਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਕੋ ਸੂਚਨ ਕਰਤੇ ਹੁਯੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਜੀਵ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਏਕਤਾ ਕੇ ਨਿਰੂਪਕ ਸਰਬ ਉਪਨਿਖਦੋ ਕੇ ਸਿਰੋਮਣੀ ਰੂਪ ਇਸ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇ ਹੈ-

ਨਾਨਕ ਨਦਰੀ ਨਦਰਿ ਨਿਹਾਲ ॥ ੩੮ ॥

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕੇ ਦ੍ਵਾਰਾ ਈਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸਹਿਤ ਸਾਧਨੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਜਬ ਨਦਰੀ ਨਾਮ ਅਪਰੋਖ ਗਜਾਨ ਸੰਯੁਕੁ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਤਬੀ ਤਿਸ ਅਪਰੋਖ ਰੂਪ ਨਦਰ ਸੇ ਅਵਿਦਿਯਾ ਕਾਮ ਕਰਮਾਦਿਕ ਸਰਬ ਬੰਧਨੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਨਿਹਾਲ ਨਾਮ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸਰਬ ਬੰਧ ਆਚਾਰਯੋ ਨੇ ਅਵਿਦਿਯਾ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਹਿਰਦਯ ਗ੍ਰੰਥੀ, ਕਰਮ ਗ੍ਰੰਥੀ ਆਦਿਕ ਕਹੇ ਹੈ। ਪ੍ਰਮਾਣ ਪਰਮੇਯ ਕੇ ਸੰਸਯ ਰਿਦ੍ਰਯ ਗ੍ਰੰਥੀ ਹੈ, ਕਰਮੋ ਕੀ ਕਾਮਨਾ ਕਰਮ ਗ੍ਰੰਥੀ ਹੈ, ਬ੍ਰਹਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸਹਿਤ ਨਾਸ ਹੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਅਰ ਬਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਹੈ, ਨਾਸ ਇਨਕਾ ਅਪਰੋਖ ਗਜਾਨ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ॥ ਯਹ 'ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕਾਈ॥’ ‘ਸਾਧਸੰਗਿ ਭ੍ਰਮ ਭੈ ਮਿਟੇ ਕਥੇ ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ॥’ ‘ਉਤਰਿ ਗਇਓ ਮੇਰੇ ਮਨ ਕਾ ਸੰਸਾ ਜਬ ਤੇ ਦਰਸਨੁ ਪਾਇਆ॥’ ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਬਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਕਾਰਣ ਗਿਆਨ ਹੈ ਅਰ ਗਿਆਨ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਦੋਨੋ ਮੁਕਤੀਯੋ ਕੇ ਸ੍ਵਰੂਪ ਯੇ ਹੈ- ਗਿਆਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਨਿਖਲ ਵਾਸਨਾ ਕੇ ਖਯ ਔ ਮਨ ਕੇ ਨਾਸ ਸਹਿਤ ਗਿਆਨ ਸੇ ਕਰਤਿਤ੍ਰਤ੍ਵਾਦਿ ਅਭਿਮਾਨ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਹੈ ‘ਹਰਖੁ ਸੋਗੁ ਜਾ ਕੈ ਨਹੀ ਬੈਰੀ ਮੀਤ ਸਮਾਨਿ॥ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਸੁਨਿ ਰੇ ਮਨਾ ਮੁਕਤਿ ਤਾਹਿ ਤੈ ਜਾਨਿ॥’ ਈਹਾਂ ਮੁਕਤ ਸਬਦ ਸੇ ਇਸੀ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤੀ ਵਾਲੇ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ। ਬਸਿਸ੍ਰ ਭੀ ਲਿਖੇ ਹੈ ਜਿਸਕੋ ਨਿਖਲ ਵਾਸਨਾ ਕੇ ਖਯ ਸਹਿਤ ਤਤ੍ਵ ਗਿਆਨ ਹੈ ਵਹੁ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਪੁਰਖ ਹੈ। ਗਿਆਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਆਗੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਨਾ ਮਿਲਨਾ ਬਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਹੈ ਯਹ ਮੁਕਤੀ ਜਿਸ ਕਾਲ ਮੈ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ ਤਿਸੀ ਕਾਲ ਮੈ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਾ ਕੇ ਹੋਨੇ ਕੀ ਯਹ ਰੀਤਿ ਹੈ ਕਰਮ ਸਭ ਕੇ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈ- ਏਕ ਸੰਚਿਤ, ਦੂਸਰੇ ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ, ਤੀਸਰੇ ਪ੍ਰਾਰਥਯ। ਅਨੇਕ ਕਰਮੋ ਮੇ ਜਮਾ ਕਰਮੋ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਚਿਤ ਹੈ, ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਮੈ ਜੋ ਕਰੇ ਜਾਤੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ ਹੈ, ਜਨਮ ਸੇ ਲੇ ਕਰਮ ਮਰਣ ਪ੍ਰਯੰਤ ਵਰਤਮਾਨ ਸਰੀਰ ਮੈ ਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਕਰਮੋ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਹੈ। ਸੰਚਿਤ ਕਰਮ ਗਿਆਨ ਸੇ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਯਮਾਣ ਕਰਮੋ ਕਾ ਗਿਆਨ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਲੇਪਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਕਰਮ ਭੋਗਨੇ ਸੇ ਨਾਸ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਮੋ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਸੇ ਗਿਆਨ ਕੇ ਉਦੇ ਕਾਲ ਮੇ ਬਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਆਗੇ ਔਰ ਸਰੀਰ ਕਾ ਨਾ ਮਿਲਨਾ ਰੂਪ ਬਿਦੇਹ ਮੁਕਤੀ ਗਿਆਨੀ ਕੀ ਗਿਆਨ ਕਾਲ ਮੇ ਬਨੇ ਹੈ। ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕਾ ਨਾਮ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਸਮਾਪਤਿ ਮੇ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਗ੍ਰੰਥ ਕੀ ਸਮਾਪਤਿ ਪ੍ਰਕਟ ਕਰੇ ਹੈ ॥੩੮॥ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਿਖਲ ਉਤਰਕਾਂਡ ਵੇਦ ਕੇ ਮਹਾਸਾਰ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਅਤੰਤ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਜ ਹੁਏ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਹੈ-

ਸਲੋਕੁ ॥

ਪਵਣੁ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਧਰਤਿ ਮਹਤੁ ॥

(ਪਵਣੁ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਪਵਨਾਦਿਕ ਸਬਦ ਤੁਲਯਤਾ ਮੈ ਕਹੇ ਹੈ। ਪਵਨ ਨਾਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਬਡੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਪਉਨ ਅਪਨੇ ਸੰਬੰਧ ਸੇ ਦੁਰਗੰਧ ਦੂਰ ਕਰਤੀ ਹੂਈ ਵਸਤੁਯੋ ਕੋ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਏਕ ਅਦੁਤੀ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹਮਾਰੇ ਗੁਰੂ ਅਗਿਆਨ ਦੁਰਗੰਧ ਦੂਰ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪਉਨ ਨਾਮ ਪਵਨ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਪਦ ਕਾ ਸਭ ਕੇ ਸਾਥ ਮੇਲ ਕਰ ਲੇਨਾ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਜਲ ਸੀਤਲ ਕਰੇ ਹੈ ਔ ਤ੍ਰਿਖਾ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਗਿਆਨ ਦੇਕਰ ਤੀਨੋ ਤਾਪੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਸੀਤਲ ਕਰੇ ਹੈ ਔ ਸਬਦਾਦਿਕ ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਾਣੀ ਨਾਮ ਪਾਣੀ ਤਤ੍ਵ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਪਿਤਾ ਜੈਸੇ ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਦੇਵੇ ਹੈ ਗੁਰੂ ਤੈਸੇ ਗਿਆਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਦੇਹ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਪਿਤਾ ਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਭਾਰਦ੍ਵਾਜਾਦਿ ਖਟ ਸਿਖਯਨ ਨੇ ਪਿਪਲਾਦਿ ਰਿਖੀ ਕੋ ਕਹਾ ਹੈ- ਹੇ ਭਗਵਾਨ! ਤੁਮ ਹੀ ਹਮਾਰੇ ਪਿਤਾ ਹੋ ਜਿਨੋ ਨੇ ਗਿਆਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਜਰ ਅਮਰ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਦੇਹ ਦੇਕਰ ਹਮਕੋ ਅਵਿਦਯਾ ਰੂਪ ਸਮੁਦ੍ਰ ਸੇ ਪਾਰ ਕੀਆ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਮਾਤਾ ਜੈਸੇ ਬਾਲਕ ਕੇ ਹਿਤ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਤਿਸ ਕੇ ਉਪਰ ਦਯਾ ਕਰੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸਰਬ ਕਾਮਨਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੁਯੋ ਭੀ ਗੁਰੂ ਸਿਖਯਨ ਕਾ ਸਰਬਦਾ ਦਯਾ ਕਰ ਕਲਯਾਣ ਚਾਹੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਮਾਤਾ ਕਹੀਯੋ ਮਾਤਾ ਤੁਲਯ ਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਮੈ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ‘ਗੁਰਦੇਵ ਮਾਤਾ’ ਇਤਿਯਾਦਿ ਬਰਣਨ ਕੀਆ ਹੈ ਤਥਾ ਧਰਤੀ ਜੈਸੇ ਲੋਕੋ ਕੇ ਉਪਕਾਰ ਹੇਤ ਅਪਨੇ ਮੈ ਅਨੇਕ ਪਰਕਾਰ ਕੇ ਉਤਮ ਪਦਾਰਥੋ ਕੋ ਧਾਰੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਗੁਰੂ ਭੀ ਸਿਖਯਨ ਕੇ ਕਲਯਾਣ ਹੇਤ ਅਪਨੇ ਮੈ ਸਦਾ ਉਤਮ ਗੁਣੋ ਕੋ ਧਾਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਧਰਤਿ ਕਹੀਯੋ ਧਰਤੀ ਕੇ ਤੁਲਯ ਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੂ ਪੰਚਮ ਲਿਖੇ ਹੈ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

‘ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਪਰਉਪਕਾਰ ਉਮਾਹਾ॥’ ਤਥਾ ਸਰਬ ਤਤ੍ਵੇ ਸੇ ਬਡਾ ਮਹਤ ਨਾਮ ਆਕਾਸ ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ ਔ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਮਲਨਤਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪ ਹਮਾਰੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਸਰਬ ਦੇਸ ਕਾਲ ਵਸਤੁਯੋ ਮੈ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਹੈ ਔ ਤੀਨ ਗੁਣ ਰੂਪ ਮਲ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਮਹਤ ਕਹੀਯੋ ਆਕਾਸ ਕੇ ਤੁਲ੍ਯ ਹੈ॥

ਦਿਵਸੁ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਦਾਈ ਦਾਇਆ ਖੇਲੈ ਸਗਲ ਜਗਤੁ ॥

ਪੁਨਾ ਜੈਸੇ ਦਿਵਸ ਮੈ ਪਦਾਰਥੋ ਕੇ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਆਵਰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਅੰਧਕਾਰ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸੁਖ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪਤਾ ਸੇ ਅਗਿਆਨ ਕੇ ਅਧਿਸ਼੍ਠਾਨ ਰੂਪ ਭੀ ਗੁਰੋ ਮੈ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਅਗਿਆਨ ਰੂਪ ਅੰਧੇਰਾ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਿਵਸ ਨਾਮ ਦਿਨ ਕੇ ਤੁਲ੍ਯ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਸੁਕਲ ਪਖ ਕੀ ਰਾਤ ਜੈਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਦਿਨ ਕੀ ਤਪਤ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਸਾਂਤ ਕਰੇ ਹੈ ਅਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਪਖ ਕੀ ਰਾਤ ਤਿਨ ਕੀ ਸਰਬ ਪ੍ਰਬਿਭਿਤੀ ਕੋ ਰੋਕ ਕਰ ਏਕ ਥਾਨ ਮੈ ਥਿਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ॥ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਭੀ ਅਨੇਕ ਜਨਮੋ ਕੇ ਅਧਯਾਤਮਾਦਿਕ ਤਾਪੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਸਾਂਤ ਕਰੇ ਹੈ ਅਰ ਤਿਨਕੀ ਸੰਪੂਰਣ ਬਾਹ੍ਯ ਪ੍ਰਬਿਭਿਤੀਯੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਆਤਮ ਤਤ੍ਵ ਮੈ ਥਿਰ ਕਰ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਰਾਤਿ ਦੁਇ ਕਹੀਯੋ ਸੁਕਲ ਕਿਸਨ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਰਾਤਿ ਕੇ ਤੁਲ੍ਯ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਦਾਈ ਜੈਸੇ ਸਦਾ ਬਾਲਕ ਕੀ ਰਛਾ ਕਰਤੀ ਹੂਯੀ ਤਾ ਕੋ ਅਨੇਕ ਬਿਚਿਤ੍ਰ ਪਦਾਰਥ ਦਿਖਾ ਕਰ ਆਨੰਦ ਕਰੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਮੁਖੁਯੋ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਯ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤ ਸੇ ਤਿਨ ਕੀ ਰਖਾ ਕਰਤੇ ਹੂਯੋ ਨਿਜ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਅਪਰੋਖ ਕਰਾ ਕਰ ਆਨੰਦ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾਈ ਕਹੀਯੋ ਦਾਯੀ ਕੇ ਤੁਲ੍ਯ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜੈਸੇ ਬਾਲਕ ਕੋ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਬਾਗ ਮੰਦਰੋ ਕੀ ਸੈਲ ਕਰਾਵਤਾ ਦਾਯਾ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦੈਵ ਗੁਣ ਰੂਪ ਔ ਪਰਮਾਤਮਾ ਰੂਪ ਮਹਾਮੰਦਰ ਕੀ ਸੈਲ ਕਰਵਤੇ ਹੂਯੋ ਜਿਗਿਆਸੂਯੋ ਕੋ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਦਾਇਆ ਕਹੀਯੋ ਦਾਯਾ ਕੇ ਤੁਲ੍ਯ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜਿਨ ਗੁਰੋ ਕੀ ਆਪਨੇ ਐਸੀ ਉਸਤਤਿ ਕਹੀ ਵਹੁ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਹੀਨ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਹੀ ਲੀਨ ਰਹੇ ਹੈ ਵਾ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਵਾਲੇ ਜਗਤ ਮੈ ਭੀ ਲੀਲਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਖੇਲੈ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ ! ਐਸੇ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਗੁਰੂ ਯਦ੍ਯਪਿ ਵਾਸਤਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਉਪਦੇਸ਼ ਇਤਿਯਾਦਿ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀ ਕਲਪਨਾ ਸੇ ਹੀਨ ਨਿਜ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪ ਮੇ ਹੀ ਲੀਨ ਰਹੇ ਹੈ ਤੋ ਭੀ ਬ੍ਰਹਮਵਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸੇ ਮਰੁ ਮਰੀਚਕਾ ਤੁਲ੍ਯ ਮਿਥਯਾ ਰੂਪ ਸੰਪੂਰਣ ਜਗਤ ਮੈ ਆਪਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ਾਮਾਨ ਸਿਖਯ ਕੋ ਉਪਦੇਸ਼ ਜਾਨ ਤਿਸਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ਾਦਿ ਬ੍ਰਹਮਾਰੋ ਮੈ ਖੇਲੈ ਨਾਮ ਲੀਲਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਹੈ, ‘ਅਖੀ ਬਾਝਹੁ ਵੇਖਣਾ ਵਿਣੁ ਕੰਨਾ ਸੁਨਣਾ॥....ਜੀਭੈ ਬਾਝਹੁ ਬੋਲਣਾ ਇਉ ਜੀਵਤ ਮਰਣਾ॥’ ਇਤਿਯਾਦਿ ਗਿਆਨੀ ਪੁਰਖ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਅਖੀ ਬਾਝਹੁ ਕਹੀਯੋ ਰੂਪ ਦੇਖਨੇ ਕੇ ਸਾਧਨ ਨੇਤ੍ਰੋ ਸੇ ਹੀਨ ਹੈ ਤੋ ਭੀ ਦੇਖਣਾ ਕਹੀਯੋ ਤਿਸ ਕੋ ਬਾਧਿਤ ਸ੍ਰੂਪ ਚਖੁ ਸੇ ਰੂਪੋ ਕਾ ਗਿਆਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਥਾ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਗਿਆਨੀ ਬਿਨ ਕੰਨਾ ਨਾਮ ਕਾਨੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਤੋ ਭੀ ਤਿਸ ਕੋ ਬਾਧਿਤ ਰੂਪ ਕੰਨੋ ਸੇ ਸੁਨਣਾ ਨਾਮ ਸਬਦੋ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਥਾ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਗਿਆਨੀ ਜਿਹਬਾ ਬਾਝਹੁ ਨਾਮ ਜਿਹਬਾ ਸੇ ਹੀਨ ਹੈ ਤੋ ਭੀ ਬਾਧਿਤ ਜਿਹਬਾ ਸੇ ਵਹੁ ਬੋਲਣਾ ਨਾਮ ਸਬਦੋ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ। ਇਉ ਨਾਮ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬ੍ਰਹਮਵਾਰਕ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸੇ ਜੀਵਤੇ ਹੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਾ ਦਰਸਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ, ਸ੍ਰੋਤਾ ਸ੍ਰਵਣ ਸ੍ਰੋਤਬਯ, ਵਕਤਾ ਵਚਨ ਵਕਤਬਯਾਦਿਕ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਯੋ ਕਾ ਵਾਸਤਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸੇ ਮਰਣਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪ ਵੇਤਾ ਮੈ ਤਿਨਕਾ ਨਾਸ ਹੈ॥ ਹੇ ਗੁਰੋ ! ਰਹੋ ਵਾਸਤਵ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸੇ ਗੁਰੂ ਤ੍ਰਿਪੁਟੀਹੀਨ ਤੋ ਭੀ ਲੋਕੋ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਸੇ ਵਹੁ ਬਹੁਤ ਕਰ ਕਿਆ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੈ ਧਰਮੁ ਹਦੁਰਿ ॥

(ਚੰਗਿਆਈਆ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਕਰ ਦੁਖ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਛੁਡਾਵਨੇ ਹੇਤ ਚੰਗਿਆਈਆ ਬੁਰਿਆਈਆ ਵਾਚੇ ਨਾਮ ਤਿਨਕੇ ਸੁਭਾਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕੋ ਵਿਧਿ ਨਿਖੇਧ ਰੂਪ ਵੇਦ ਸੇ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਭਾਵ ਜੋ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ ਵਹੁ ਭਲਾ ਕਹਾਵੇਗਾ, ਜੋ ਅਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰੇਗਾ ਵਹੁ ਬੁਰਾ ਕਹਾਵੇਗਾ ਅਰ ਮੰਦ ਫਲ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪਾਵੇਗਾ। ਐਸੇ ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰੇ ਕੀ ਰੀਤਿ ਜਾਨਕਰ ਵਿਧਿ ਰੂਪ ਵੇਦ ਸੇ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਕਾ ਔ ਨਿਖੇਧ ਰੂਪ ਵੇਦ ਸੇ ਅਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕੇ ਨਾ ਕਰਨੇ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸ਼੍ਰੋਤ੍ਰੇ ਕੀ ਰੀਤਿ ਜਾਨਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤੇ ਗੁਰੁਸਿਖਯ ਕਾ ਕਿਆ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਵਾਚੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ- (ਧਰਮ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਵਹੁ ਗੁਰੁ ਜੋ ਵਿਧਿ ਨਿਖੇਧ ਰੂਪ ਵੇਦ ਸੇ ਲੋਕਨ ਕੇ ਸੁਭਾਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕੇ ਫਲੋਂ ਸਹਿਤ ਕਹੇ ਹੈਂ, ਸੋ ਨਿਖਿਯਯ ਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕੇ ਛੁਡਾ ਕਰ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਕੇ ਹਦੂਰ ਨਾਮ ਨਿਕਟ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਬ ਕਾਮਯ ਕਰਮੋ ਕੇ ਔ ਨਿਖਿਯ ਕਰਮੋ ਕੇ ਤਯਾਗ ਕੇ ਪੁਰਖ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕੇ ਸਮੀਪ ਹੋ ਜਾਵੇ ਤਬ ਪਰੰਪਰਾ ਕਰ ਤਿਸ ਦੁਾਰਾ ਤਤ੍ਰ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਮੁਕਤ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਨਿਕਟ ਕਰਨੇ ਕਾ ਫਲ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਐਸੇ ਪਰਮ ਹਿਤਕਾਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿਖਯ ਕੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਪਰਮੇਸੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਨਿਸਕਾਮ ਧਰਮ ਸੇ ਹੀ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕੇ ਨੇੜੇ ਕੇ ਦੂਰਿ ॥

(ਕਰਮੀ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਿਖਯ! ਕਰਮ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਹੋਵੇ ਹੈ- ਏਕ ਨਿਸਕਾਮ, ਦੂਸਰੇ ਸਕਾਮ, ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੇ ਨਿਸਕਾਮ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਨਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੇ ਸਕਾਮ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕਰਮੀ ਆਪੋ ਆਪਣੀ ਕਹੀਯੋ ਅਧਿਕਾਰੀ ਅਨਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੇ ਨਿਸਕਾਮ ਸਕਾਮ ਰੂਪ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਕਰਮੋ ਸੇ ਕੇ ਨੇੜੇ ਨਾਮ ਕਿਨਹੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਵਹੁ ਗੁਰੁ ਨੇੜੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਕੇ ਦੂਰ ਨਾਮ ਕਿਨਹੁ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਵਹੁ ਅਤਯੰਤ ਦੂਰ ਭਾਸੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੇ ਭੀ ਅਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੇ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਸੇ ਨਿਕਟ ਕਹਿਆ ਹੈ ਔ ਅਨਧਿਕਾਰੀਯੋ ਕੇ ਸਕਾਮ ਔ ਨਿਖਿਯ ਕਰਨੇ ਸੇ ਦੂਰ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰੀ ਗੁਰੋ ਕੇ ਸਮੀਪ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੇ ਕਿਆ ਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਜਿਨੀ ਨਾਮੁ ਧਿਆਇਆ ਗਏ ਮਸਕਤਿ ਘਾਲਿ ॥

(ਜਿਨੀ ਇਤਿ) ਮਸਕਤ ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਪ੍ਰਯਤਨ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਸੋ ਈਹਾਂ ਸਾਧਨੋ ਕਾ ਪ੍ਰਯਤਨ ਲੇਨਾ ਘਾਲ ਪਦ ਕਰਕੇ ਇਸ ਅਰਥ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮਸਕਤ ਕਹੀਯੋ ਵਿਵੇਕਾਦਿ ਸਾਧਨੋ ਕੇ ਯਤਨ ਕੇ ਘਾਲ ਨਾਮ ਕਰਕੇ ਜਿਨੀ ਜਿਨ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖੋ ਨੇ ਗੁਰੋ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਹੁਚ ਕੇ ਆਤਮਾ ਕਾ ਸੁਵਣ ਕਰੇ ਮਨਨ ਕਰੇ ਇਤਯਾਦਿ ਨਾਮ ਕਹੀਯੋ ਨਾਮ ਸੇ ਭਾਵ ਵੇਦ ਸੇ ਧਿਆਇਆ ਨਾਮ ਸੁਵਣ ਮਨਨ ਕਰਕੇ ਪੀਛੇ ਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕੀਆ ਵਹੁ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤਿਸ ਚਿੰਤਨ ਰੂਪ ਨਿਦਿਯਯਾਸਨ ਸੇ ਅਨੰਤਰ ਅਪਰੋਖ ਗਯਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਗਏ ਨਾਮ ਤਿਸ ਨਿਜ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੂਏ, ਯਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਤਿਨ ਕੇ ਫਲ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੇ ਗੁਰੁ ਫਲ ਲਿਖੇ ਹੈ 'ਜਿਉ ਜਲ ਮਹਿ ਜਲੁ ਆਇ ਖਟਾਨਾ॥ ਤਿਉ ਜੋਤੀ ਸੰਗਿ ਜੋਤਿ ਸਮਾਨਾ॥' ਇਤਿ॥ ਗੁਰੁ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਹੁਚੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਕੇਵਲਯ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੀ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਸੰਯੁਕਤ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਐਸੇ ਸਮੁਚਯਵਾਦ ਕਾ ਔ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਸੰਪਰਦਾਯ ਕੀ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਦਿਖਾਵਤੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਸਾਹਿਬ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਸਲੋਕ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੇ ਹੈ-

ਨਾਨਕ ਤੇ ਮੁਖ ਉਜਲੇ ਕੇਤੀ ਛੁਟੀ ਨਾਲਿ ॥ ੧ ॥

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਗੁਰੁ ਗੋਬਿੰਦ ਸਿੰਘ ਜੀ ਸੇ ਬਿਨਾ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਗਦੀ ਪੈ ਬੈਠ ਕਰ ਜਿਸ ਜਿਸ ਗੁਰੁ ਨੇ ਬਾਣੀ ਰਚੀ ਨਾਮ ਸਭਨੇ ਅਪਨੇ ਪੈ ਪ੍ਰਥਮ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕਾ ਰਖਾ ਜੈਸੇ ਦਖਣ ਕੇ ਸਿੰਗੇਰੀ ਮਠ ਮੈ ਜੋ ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਕੀ ਗਦੀ ਪੈ ਢੰਡੀ ਬੈਠਤਾ ਹੈ ਸਤੋਤ੍ਰੇ ਮੈ ਨਾਮ ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਕਾ ਰਖਤਾ ਹੈ, ਇਸੀ ਵਾਸਤੇ ਸੰਕਰਾਚਾਰਯ ਕੇ ਅਸਤੋਤ੍ਰ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਕੀ ਸਿਧੀ ਐਸੇ ਹੈ ਕ ਨਾਮ ਸੁਖ ਕਾ, ਅਕ ਨਾਮ ਦੁਖ ਕਾ, ਅਨਕ ਨਾਮ ਦੁਖ ਸੇ ਰਹਿਤ ਕਾ ਹੈ, ਨਾ ਨਾਮ ਪੁਰਖ ਕਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਨਾਅਨਕ ਬਿਨਾ ਸੰਧੀ ਸੇ ਹੈ, ਕੰਨੇ ਸਾਥ ਆਗੇ ਕਾ ਆਕਾਰ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਮੇਲਨੇ ਸੇ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਬਨੇ ਹੈ। ਅਰਥ ਯਹ ਹੈ ਸਰਬ ਦੁਖੇ ਸੇ ਰਹਿਤ ਪਰਪੁਰਖ, ਭਾਵ ਸਰਬ ਦੁਖੇ ਸੇ ਹੀਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਹੈ ਅਥਵਾ ਅਨਕ ਨਾਮ ਢੋਲ ਬਾਜੇ ਕਾ ਹੈ। ਤਿਸ ਬਡੇ ਸਬਦ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਵਾਜੇ ਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਈਹਾਂ ਨਾਨ ਰੂਪ ਦ੍ਰਿੜ ਲੇਨੀ। ਯਾ ਤੇ ਅਨਕ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਜੋ ਦ੍ਰਿੜ ਸੇ ਨਾ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਸੁਧ ਸ੍ਰੂਪ ਵਿਖੇ ਸੋ ਕਹੀਯੇ ਨਾਨਕ ਐਸੇ ਸਰਬ ਦ੍ਰਿੜ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸੁਧ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਹੈ ਅਥਵਾ ਅਨਕ ਭਾਖਾ ਮੈ ਅਨੇਕ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਨਾ ਜੋ ਹੋਵੇ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਸੋ ਕਹੀਯੇ ਨਾਨਕ। ਐਸੇ ਸਜਾਤਿਯਾਦਿ ਭੇਦਹੀਨ ਏਕ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਨਾਮ ਨਾਨਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਅਦੁਤੀ ਏਕਾਕਾਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਬੋਧਕ ਪਰਮ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਸਭੀ ਗੁਰੂ ਬਾਣੀ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਮੈ ਅਰ ਮਧਯ ਮੇ ਪਾਵਤੇ ਰਹੇ, ਸਮਾਪਤ ਹੁਯਾ ਯਹ ਨਾਮ ਕੇ ਅਰਥ ਕਾ ਬਿਚਾਰ। ਮੂਲ ਤੁਕ ਕਾ ਅਰਥ ਐਸੇ ਹੈ ਤੇ ਸਾਥ ਯੇ ਕੇ ਮੇਲ ਕਾ ਨੇਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਯੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਵਿਵੇਕਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਕਾ ਯਤਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਹੁਚੇ ਹੈ ਤੇ ਨਾਮ ਵਹੀ ਅਧਿਕਾਰੀ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿਕ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਹੇਤੂ ਮੁਖ ਨਾਮ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੂਪ ਅਭੇਦ ਗਯਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਉਜਲੇ ਨਾਮ ਅਗ੍ਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਮੈਲ ਸੇ ਹੀਨ ਸੁਧ ਬ੍ਰਹਮ ਭਾਵ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਸਹਿਤ ਗਯਾਨ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਤਿਨੋ ਸਹਿਤ ਗਯਾਨ ਸੇ ਨਾ ਹੋਨੇ ਮੈ ਯਹ ਬੀਜ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਲਿਖੇ ਹੈ, 'ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਿਨੁ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਮਿਟੈ ਨ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਕਾਈ॥' ਬਿਨ ਆਪਾ ਚੀਨੈ ਨਿਜ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਗਯਾਨ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਰੂਪ ਉਪਾਯ ਸੇ ਮਿਟਤੀ ਨਹੀ ਜਲ ਕੀ ਮੈਲ ਸਮਾਨ ਦ੍ਰਿੜ ਹੋਕਰ ਅੰਤੋਕਰਣ ਮੈ ਲਗੀ ਹੁਯੀ ਸੰਸਯ ਬਿਪਰਯ ਰੂਪ ਭ੍ਰਮ ਕੀ ਮੈਲ। ਯਾ ਤੇ ਕੇਵਲ ਗਯਾਨ ਹੀ 'ਆਤਮ ਬ੍ਰਹਮ ਚੀਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ' ਇਤਿਯਾਦਿਕ ਗੁਰੂ ਬਚਨੋ ਸੇ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਔ 'ਗਿਆਨ ਅੰਜਨੁ ਗੁਰਿ ਦੀਆ ਅਗਿਆਨ ਅੰਧੋਰ ਬਿਨਾਸੁ॥' ਇਤਿਯਾਦਿਕ ਬਚਨੋ ਸੇ ਭ੍ਰਮ ਸਹਿਤ ਅਗਯਾਨ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਮੈ ਕਾਰਣ ਹੈ, 'ਗਿਆਨੈ ਕਾਰਨ ਕਰਮ ਅਭਿਆਸੁ ਗਿਆਨੁ ਭਇਆ ਤਹ ਕਰਮਹ ਨਾਸੁ॥' ਐਸੇ ਗਯਾਨ ਕਾਲ ਮੈ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਕਰਨੇ ਸੇ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਕੇ ਸਾਥ ਲੇਕਰ ਕਾਰਣ ਨਹੀ ਗਯਾਨ ਹੂਯੇ ਗਯਾਨੀ ਮੈ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਣਾ ਲੋਕੋ ਕੇ ਸਿਖਯਾ ਹੇਤ ਹੈ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤ ਨਹੀ, ਮੁਕਤੀ ਕੇਵਲ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਵਾਰਤਾ ਕੇ ਵੇਦ ਕਹੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਕੇਵਲ ਮੁਕਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਸਕੇ ਹੇਤ ਕਰਮ ਉਪਾਸਨਾ ਰੂਪ ਕੋਈ ਮਾਰਗ ਔਰ ਨਹੀ॥ ਯੁਕਤੀ ਸੇ ਭੀ ਮੁਕਤੀ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਰੱਜੂ ਮੈ ਸਰਪ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਜਬ ਹਾਥ ਮੈ ਦੀਪਕ ਲੇਕਰ ਰਜੁ ਕੇ ਨੇੜੇ ਸੇ ਦੇਖੇ ਹੈ ਤਬੀ ਰਜੂ ਕੇ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਸਹਿਤ ਤਿਸ ਕੀ ਭ੍ਰਾਂਤੀ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਪੀਛੇ ਸਰਪ ਕੇ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਪ ਰੂਪ ਉਪਾਸਨਾ ਕੀ ਔ ਸਰਪ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਦਾਨ ਅਸਨਾਨਾਦਿ ਕਰਮ ਕੀ ਕੁਛ ਚਾਹ ਨਹੀ ਰਹੇ, ਤੈਸੇ ਈਹਾਂ ਭੀ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤ ਤਿਨਕੀ ਚਾਹ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਕੇਵਲ ਸ੍ਰੋਸ਼ੋ ਕੀ ਮਰਯਾਦਾ ਜਾਨ ਕਰ ਗਯਾਨੀ ਪੁਰਖ ਸਦਾ ਕਰੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਿਲ ਕਰ ਸਾਧਨੋ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਇਸੀ ਲੋਕ ਮੈ ਦੇਹ ਤਯਾਗ ਕੇ ਜਲ ਮੈ ਜਲਵਤ ਬ੍ਰਹਮ ਮੈ ਮਿਲਨੇ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਪਾਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਤਿਨ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਔਰ ਭੀ ਪਾਵੇ ਹੈ ਵਾ ਨਹੀ, ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਤਿਨ ਸਾਥ ਮਿਲਨੇ ਵਾਲਜੋ ਕੇ ਪਾਵਨਾ ਕਹੇ-

(ਕੇਤੀ ਇਤਿ) ਕੇਤੀ ਕਾ ਕੇਤੇ ਛੁਟੀ ਕਾ ਛੁਟੇ ਬਦਲ ਲੇਨਾ ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਕਹੇ ਹੈ, ਹੇ ਸਿਖਯ! ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਸਿਖਯ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਭਏ ਹੈ ਤਿਨਕੇ ਨਾਲ ਨਾਮ ਮੇਲ ਸੇ ਭੀ ਆਗੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਦੀਪ ਤੇ ਦੀਪਾਂਤਰਵਤ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੇ ਪਾਯ ਕਰ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰਤੇ ਹੂਏ ਕੇਤੀ ਨਾਮ ਕੇਤੇ ਭਾਵ ਅਨੇਕ ਹੀ ਛੁਟੀ ਨਾਮ ਛੁਟੇ ਭਾਵ ਮੁਕਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਿਖਯ ਪ੍ਰਸਿਖਯ ਭਾਵ ਸੰਪ੍ਰਦਾਯ ਚਲਾ ਕਰ ਜਗਤ ਸਮੁਦ੍ਰ ਸੇ ਤਾਰਣੇ ਵਾਲੇ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ ਜੀ ਨੇ ਪਰਮ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਬੋਧਕ ਨਾਨਕ ਨਾਮ ਅੰਤ ਮੇ ਲੇਕਰ ਸਮਾਪਤਿ ਕਰੀ-

ਗੁਰੁ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

॥ਦੋਹਰਾ॥

ਮਾਯਮ ਰਿਖ ਨਿਜ ਰੂਪ ਕ੍ਰਿਖਿ ਖਾਈ ਤਥਾ ਬਨਾਨ॥
ਹਿਤ ਲੀਨੋ ਅਵਤਾਰ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪਦ ਨਮ ਠਾਨ॥੧॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਅੰਗਦ ਜਗਤ ਕੇ ਤਾਰਕ ਤਦ ਵਪੁ ਧਾਰ॥
ਸਾਰ ਉਪਾਯਨ ਤ੍ਰਿਯਾ ਮੈ ਤਿਨ ਪਗ ਕਰੋ ਜੁਹਾਰ॥੨॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਸਿੰਘ ਗੁਲਾਬ ਮੁਹ ਦੈ ਸੁਗੰਧਿ ਉਪਦੇਸ॥
ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪੰਥ ਕੋ ਕਟੇ ਕਲੇਸ ਅਸੇਖ॥੩॥
ਸ੍ਰੀ ਨਿਹਾਲ ਹਰਿ ਮੋਰਾ ਗੁਰੁ ਭਾਵ ਦੀਪ ਜਪ ਬਾਨ॥
ਮੈ ਗੁਰੁ ਸਿਖਜਨ ਹਿਤ ਕਿਯੋ ਜਿਨ ਹਿਤ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਗਾਨ॥੪॥
ਸੰਬਤ ਉਨੀਸ ਛੱਤੀਯੋ ਜੇਠ ਸੁਦੀ ਸਪਤਾਹ॥
ਭਾਵ ਦੀਪ ਜਪ ਪੂਰ ਕੈ ਗੁਰੁ ਪਦ ਭੇਟ ਧਰਾਹ॥੫॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਰਬੋਸ੍ਰ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮ ਗੁਰੁ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੋਕੁ ਜਪ ਬਾਣੀ ਤਾਤਪਰਯ ਪ੍ਰਕਾਸਕਾਂਯਾਂ
ਸ੍ਰੀ ਮਦ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਸਦ ਗੁਰੁ ਚਰਣ ਸਿਖਿਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਕ੍ਰਿਤਾਂਯਾਂਮ
ਗੁਰੁ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾਂਯਾਂ ਮੁਤਰਾਰਧ: ਸਮਾਪਤ:
ਸੁਭੋਸੁ ਸਰਬ ਜਗਤਾਮ੍ਰ॥
ਸੰਮਤ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹੀ ੪੧੨
ਬ ਕਲਮ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਲਖਾਰੀ ਦਮਦਮੇ ਸਾਹਬ ਕਾ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਸੋਦਰੁ ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧॥

ਸੋ ਦਰੁ ਤੇਰਾ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ॥

ਪਰਮ ਕਿਪਾਲੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰਦੇਵ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਜਪ ਸੇ ਅਨੰਤਰ ਸਾਯੰਕਾਲ ਮੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਸਭ ਗੁਰੋਂ ਕੇ ਸਬਦ ਇਕਤ੍ਰ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਿਸ ਕਾ ਰਹਰਾਸ ਹੈ। ਰਹਰਾਸ ਨਾਮ ਇਸ ਬਾਣੀ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇ ਭੀ ਹੈ ਪਰੰਤੂ 'ਤਿਸੁ ਆਗੈ ਰਹਿਰਾਸਿ ਹਮਾਰੀ' ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਰ ਯਹ ਸਾਯੰਕਾਲ ਮੈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੇਤ ਸਬਦ ਲਿਖੇ ਹੈ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਰਹਰਾਸ ਹੈ॥ ਇਸਕੇ ਆਦਿ ਮੈ ਪਹਲੀ ਪਾਤਸਾਹੀ ਕਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਕਾ ਸੋਦਰ ਵਾਲਾ ਸਬਦ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੇ ਇਸਕਾ ਪਾਠ ਤੀਨ ਅਸਥਾਨੋ ਮੇ ਹੈ- ਏਕ ਜਪ ਮੇ ਦੂਸਰਾ ਰਹਰਾਸ ਮੈ ਤੀਸਰਾ ਆਸਾ ਰਾਗ ਕੇ ਆਦਿ ਮੈ। ਪਾਠ ਕਾ ਤੀਨੋ ਥਾਨੋ ਮੇ ਕੁਛ ਕੁਛ ਭੇਦ ਹੈ, ਬਾਣੀ ਆਦਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕੀ ਹੈ, ਤੁਕਾਂ ਇਸਕੀ ਬਾਈਸ ਹੈ, ਅਠਾਰਵੀ, ਉਨੀਸਵੀ, ਬੀਸਵੀ, ਬਾਈਸਵੀ ਤੁਕੋ ਕਾ ਪਾਠ ਤੀਨੋ ਥਾਨੋ ਮੇ ਸਮਾਨ ਹੈ ਔਰ ਪਾਠੋ ਕਾ ਭੇਦ ਹੈ। ਜਪੁ ਮੇ ਪਾਠ ਗਾਵਹ, ਤੁਹਨੋ, ਕਹੀਅਨਿ, ਵਰਭੰਡਾ, ਸੁਰਗਾ, ਆਸਾ ਰਾਗ ਮੈ ਅਰ ਰਹਰਾਸ ਮੇ ਤੇਰਾ, ਤੇਰੇ ਪਾਠ ਅਧਿਕ ਹੈ ਅਰ ਗਾਵਹਿ ਕੇ ਥਾਨ ਮੇ ਗਾਵਨਿ ਹੈ ਤੁਹਨੋ ਕੇ ਥਾਨ ਪਰ ਤੁਧਨੋ ਹੈ, ਕਹੀਅਨਿ ਕੇ ਥਾਨ ਕਹੀਅਹਿ ਹੈ, ਵਰਭੰਡਾ ਕੇ ਥਾਨ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ਹੈ, ਸੁਰਗਾ ਕੇ ਥਾਨ ਸੁਰਗਾ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਪਾਠ ਕਾ ਭੇਦ ਦੇਖਨਾ ਹੋਵੇ ਆਪ ਜਪ ਕਾ ਅਰ ਦੋ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਰਹਰਾਸ ਅਰ ਆਸਾ ਰਾਗ ਕਾ ਪਾਠ ਦੇਕਰ ਤੁਕ ਤੁਕ ਬੋਲ ਕਰ ਦੇਖ ਲੇਵੇ, ਸਭ ਭੇਦ ਦਿਖਲਾਈ ਪੜ ਜਾਵੇਗਾ। ਅਰਥ ਕਾ ਕੁਛ ਭੇਦ ਨਹੀ ਅਰਥ ਸਭ ਕਾ ਏਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਜਪ ਮੈ ਸੋਦਰ ਕੀ ਪੌੜੀ ਕੀ ਟੀਕਾ ਕਰੀ ਸੋਈ ਦੋਨੋ ਔਰ ਥਾਨੋ ਮੈ ਭੀ ਟੀਕਾ ਜਾਨ ਲੇਨੀ। ਕੇਵਲ ਏਤਾ ਬਿਸੇਖ ਹੈ ਰਹਰਾਸ ਮੇ ਅਰ ਆਸਾ ਰਾਗ ਮੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਸਨਮੁਖ ਮਾਨ ਕੇ ਕਹਨਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਵਾ ਸ਼੍ਰੋਤਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਸਾਵਧਾਨ ਕਰ ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ ਦਿਬਯ ਬਿਭੂਤੀਯੋ ਕੇ ਸ੍ਰਾਮੀਪਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਹੈ। ਜਿਨ ਪੁਰਖੋ ਨੇ ਇਸ ਪਾਠ ਕਾ ਅਰਥ ਜਪ ਮੇ ਨਹੀ ਦੇਖਾ ਉਨਕੋ ਇਸ ਕਾ ਅਰਥ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਇਸ ਪਾਠ ਕਾ ਅਰਥ ਈਹਾਂ ਭੀ ਨਈ ਰੀਤਿ ਸੇ ਲਿਖਾ ਜਾਤਾ ਹੈ-

ਸੋਦਰ ਇਸ ਸਬਦ ਕੇ ਆਦਿ ਮੈ ਪਾਠ ਹੈ ਇਸ ਲੀਏ ਇਸ ਸਬਦ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਨੇ ਵਾਸਤੇ ਆਦਿ ਮੈ ਸੋਦਰ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਆਗੇ ਸੋ ਪੁਰਖ ਵਾਲੇ ਮੈ ਸੋ ਪੁਰਖ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਜਪ ਬਾਣੀ ਮੈ ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਾ ਮੇਲੀ ਅਰਥ ਕੀਆ, ਈਹਾਂ ਸਾਖੀ ਕੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਜਬ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਜੀ ਸਗੁਣ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਦਰਸਨ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਬੈਕੁੰਠ ਮੈ ਗਏ ਤਹਾਂ ਜਾਕਰ ਇਸ ਪਾਠ ਮੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਦਿਬਯ ਬਿਭੂਤੀ ਕਾ ਤਿਸ ਕੇ ਦਰ ਘਰ ਮੈ ਬਰਨਨ ਕੀਆ, ਬਿਭੂਤੀ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਕਾ ਥਾਨ ਬਹੁਤ ਕਰ ਦਰ ਔ ਘਰ ਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਦਰ ਘਰ ਹੀ 'ਸੋਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰ ਕੇਹਾ' ਪਾਠ ਸੇ ਕਹੇ। ਸੋ ਪਦ ਨੇਤ੍ਰੋ ਸੇ ਪਰੇ ਵਸਤ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰ ਜਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬੈਕੁੰਠ ਮੈ ਬਿਸਨੁ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਪਹੁਚੇ ਉਸ ਸਮੇ ਬਿਸਨੁ ਭਗਵਾਨ ਕਾ ਦਰ ਘਰ ਦੋਨੋ ਨੇਤ੍ਰੋ ਕੇ ਸਾਮਨੇ ਥੇ। ਯਾ ਤੇ ਯਹ ਦਰ ਕੇਹਾ ਯਹ ਘਰ ਕੇਹਾ ਕਹਨਾ ਬਨੇ ਹੈ, 'ਸੋਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰ ਕੇਹਾ' ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ ਅਰ ਬਾਣੀ ਮੇ ਤੀਨੋ ਥਾਨ ਮੈ 'ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ' ਪਾਠ ਹੈ। ਈਹਾ ਗੁਰੋ ਕਾ ਯਹ ਪਦ ਕੇ ਥਾਨ ਸੋ ਪਦ ਲਿਖਨੇ ਕਾ ਕਿਆ ਭਾਵ ਹੈ, ਇਸ ਪ੍ਰਸਨ ਕਾ ਉਤਮ ਜਨ ਐਸੇ ਉਤਰ ਕਹੇ ਹੈ- ਜੋ ਸੋ ਆਦਿਕ ਸਬਦੋ ਕਾ ਪੋਥੀ ਗ੍ਰੰਥਾਦਿ ਪਦੋ ਕੇ ਸਮਾਨ ਨੇਮੀ ਅਰਥ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜੈਸੇ ਪੋਥੀ ਪਦ ਕਾ ਪੋਥੀ ਅਰ ਗ੍ਰੰਥ ਪਦ ਕਾ ਨੇਮ ਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਹੀ ਅਰਥ ਹੈ ਔਰ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਸੋ ਆਦਿਕ ਪਦੋ ਕੇ ਵਹੀ ਅਰਥ ਹੈ ਜਿਨ ਕੋ ਵਕਤਾ ਕਹਯਾ ਚਾਹੇ ਅਰ ਵਕਤਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਸਨਮੁਖ ਦਰ ਘਰ ਕੋ ਹੀ ਕਹਯਾ ਚਾਹਤੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸੋ ਸਬਦ ਈਹਾਂ ਯਹ ਕੇ ਅਰਥ ਕੇ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰ 'ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ' ਯੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੇ ਉਤਰ ਲੇਨੇ ਹੇਤ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪ੍ਰਸਨ ਨਹੀ ਕੀਯੇ ਕਿੰਤੁ ਆਪ ਹੀ ਦਰ ਮੇ ਅਰ ਘਰ ਮੈ ਦਰ ਐਸਾ ਹੈ ਅਰ ਘਰ ਐਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਬਿਭੂਤੀ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਦਰ ਕੈਸਾ ਹੈ ਅਰ ਘਰ ਕੈਸਾ ਹੈ ਯਹ ਕਹਯਾ ਹੈ। ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ ਪਾਠ ਕਾ ਦੋਨੋ ਸਾਥ ਮੇਲ ਹੈ, ਜੋ ਸੋ ਦਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ, ਸੋ ਘਰੁ ਕੇਹਾ ਜਿਤੁ ਬਹਿ ਸਰਬ ਸਮਾਲੇ। ਅਰਥ ਇਸ ਪਾਠ ਕਾ ਐਸੇ ਹੈ- ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਆਪਕਾ ਸੋ ਨਾਮ ਯਹ ਬੈਕੁੰਠ ਕਾ ਦਰ ਕੈਸਾ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਸੋ ਘਰ ਨਾਮ ਯਹ ਬੈਕੁੰਠ ਰੂਪ ਘਰ ਕੈਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਦਰ ਘਰ ਮੈ ਆਪ ਸਗੁਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੋਕਰ ਬੈਠ ਕੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੇ ਉਤਪਤੀ ਪਾਲਨਾ ਬਿਨਾਸ ਹੇਤ ਉਨਕੇ ਕਾਲੇ ਮੈ ਸਮਾਲਤੇ ਹੈ। ਦੋਨੋ ਥਾਨੋ ਕੇ ਐਸ੍ਵਰਯੋ ਮੈ ਪਹਲੇ ਦਰ ਕਾ ਐਸ੍ਵਰਯ ਕਹੇ ਹੈ-

ਵਾਜੇ ਤੇਰੇ ਨਾਦ ਅਨੇਕ ਅਸੰਖਾ ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ ॥

ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ ਰਾਗ ਪਰੀ ਸਿਉ ਕਹੀਅਹਿ ਕੇਤੇ ਤੇਰੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ॥

(ਵਾਜੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤੇਰੇ ਇਸ ਦ੍ਰਾਹ ਮੈ ਤੁਰੀ, ਸੰਖ, ਭੇਰੀ, ਨਰਸਿੰਗੇ ਆਦਿਕ ਵਾਜੇ ਹੈ ਅਨੇਕ ਬਹੁਤ ਜਿਨਕੇ ਨਾਦ ਨਾਮ ਧੁਨੀ ਰੂਪ ਸਬਦ ਹੈ ਅਸੰਖ ਨਾਮ ਅਗਿਣਤ ਔ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤੇਰੇ ਸੇਵਕ ਜਨ ਤਿਨ ਵਾਜਯੋ ਕੇ ਵਾਵਣਹਾਰੇ ਨਾਮ ਬਜਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਯਹ ਤੇਰੇ ਦਰ ਕਾ ਐਸ੍ਵਰਯ ਹੈ ਔਰ ਆਗੇ ਕਹਯਾ ਸਭ ਘਰ ਮੈ ਐਸ੍ਵਰਯ ਹੈ ਯਦਯਪਿ ਮੂਲ ਮੈ ਆਗੇ 'ਰਾਜਾ ਧਰਮ ਦੁਆਰੇ' 'ਇੰਦ੍ਰ ਇੰਦ੍ਰਾਸਣਿ ਬੈਠੇ' 'ਸਿਧ ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰਿ' ਸਭ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਅਸਥਾਨੋ ਮੇ ਗਾਵਤੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਬੈਕੁੰਠ ਘਰ ਮੈ ਵਹੁ ਐਸ੍ਵਰਯ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਆਗੇ ਕਹਯਾ ਸਭ ਘਰ ਮੈ ਐਸ੍ਵਰਯ ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ ਤਥਾਪਿ ਅਪਨੇ ਥਾਨੋ ਮੈ ਬੈਠਕੇ ਸਭ ਬੈਕੁੰਠ ਘਰ ਵਾਸੀ ਕੇ ਹੀ ਗਾਵੇ ਹੈ ਔ ਘਰ ਵਾਸੀ ਉਸ ਘਰ ਮੈ ਰਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਘਰ ਵਾਸੀ ਦ੍ਰਾਰਾ ਵਹੁ ਸਭ ਐਸ੍ਵਰਯ ਘਰ ਮੇ ਬਨੇ ਹੈ, ਇਸ ਭਾਵ ਸੇ ਔਰ ਸਭ ਘਰ ਮੈ ਐਸ੍ਵਰਯ ਹੈ ਯਹ ਕਹਨਾ ਬਨੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਭਗਵਨ ਆਪ ਕਾ ਯਹ ਘਰ ਐਸਾ ਹੈ ਜਿਸ ਮੇ ਤੁਮਾਰੇ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਅਰਥਾਤ ਭੈਰਵਾਦਿ ਖਟ ਰਾਗ ਪਰੀ ਸਿਉ ਨਾਮ ਅਪਨੀ ਅਪਨੀ ਰਾਗਣੀਆ ਔ ਪੁਤ੍ਰੋ ਕੇ ਸਹਿਤ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤੇ ਕਹੀਅਨ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੈ ਬਰਨਨ ਕਰੇ ਜਾਤੇ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਹੀ ਤੁਮਾਰੇ ਘਰ ਮੇ ਆਪ ਕੇ ਜਸ ਮਿਸ੍ਰਤ ਪਦੋ ਸੇ ਨਾਰਦਾਦਿਕ ਦੇਵ ਰਿਖੀ ਤਿਨ ਰਾਗੋ ਕੇ ਸ੍ਵਰ ਤਾਲ ਮੂਰਛਨਾਦਿਕੋ ਸੇ ਗਾਵਣਹਾਰੇ ਨਾਮ ਸਮੇ ਸਮੇ ਮੇ ਬੀਣਾ ਮ੍ਰਿਦੰਗਾਦਿਕੋ ਸੇ ਗਾਯਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ। ਮੂਲ ਮੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸਭ ਜੜ ਚੇਤਨੋ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਗਾਯਨ ਕਹਨਾ ਹੈ ਔ ਜੜੋ ਮੈ ਗਾਯਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਮੁਖਾਦਿਕੋ ਬਿਨਾ ਗਾਯਨ ਬਨੇ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਗਾਯਨ ਸਬਦ ਸੇ ਈਹਾਂ ਜਸ ਗੁਣ ਕਰਮੋ ਕਾ ਉੱਦਾਤਾਦਿ ਸ੍ਵਰੋ ਸੇ ਬਰਨਨ ਕਰਨਾ ਹੀ ਸਰਬਤ੍ਰ ਨਹੀ ਲੇਨਾ ਕਿੰਤੁ ਈਸ੍ਵਰ ਕੇ ਭਯ ਕੇ ਅੰਦਰ ਰਹ ਕਰ ਅਪਨੇ ਸ੍ਵਭਾਵ ਸੇ ਨਾ ਬਦਲਨਾ ਲੇਨਾ, ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਆਗੇ ਗਾਵਹਿ ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ ਈਹਾਂ ਲਿਖੇਗੇ। ਅਬ ਨਾਮ ਲੇ ਲੇ ਗਾਯਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੋ ਕਾ ਬਰਨਨ ਕਰੇ ਹੈ-

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਪਵਣੁ ਪਾਣੀ ਬੈਸੰਤਰੁ ਗਾਵੈ ਰਾਜਾ ਧਰਮੁ ਦੁਆਰੇ ॥

(ਗਾਵਨਿ ਇਤਿ) ਉਦਾਤ ਉਚੇ ਸ੍ਵਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਅਨੁਦਾਤ ਨੀਚੇ ਕਾ ਅਰ ਸ੍ਵਰਿਤ ਮਧਯ ਕੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਪਉਣ ਪਾਣੀ ਸਬਦੋ ਸੇ ਈਹਾਂ ਤਿਨਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤਾ ਲੇਨੇ, ਜੈਸੇ ਮਨੁਖਯਾਦਿ ਸਰੀਰੋ ਮੈ ਜੀਵ ਹੈ ਤੈਸੇ ਪਵਨਾਦਿ ਤਤ੍ਵੋ ਮੈ ਜੋ ਜੀਵ ਹੈ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਈਹਾਂ ਦੇਵਤਾ ਕਹਯਾ ਹੈ। ਵਹੀ ਦੇਵਤਾ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਗਾਯਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਉਸੀ ਦੇਵਤਾ ਕਾ ਗਊ ਰੂਪ ਬਨਕੇ ਪੁਰਾਣੋ ਮੈ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕਾਦਿਕੋ ਮੈ ਜਾਨਾ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਜੋ ਜਬ ਅਸੁਰੋ ਕਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੈ ਬੋਝ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਬ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਗਊ ਕਾ ਰੂਪ ਧਾਰ ਬ੍ਰਹਮ ਪਾਸ ਪੁਕਾਰ ਕਰੇ ਹੈ ਜੇਕਰ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਹੀ ਗਊ ਬਨ ਬ੍ਰਹਮ ਪਾਸ ਜਾਵੇ ਤਬ ਸਭ ਲੋਕ ਨਸ੍ਰੁ ਹੋ ਜਾਵੇ॥ ਯਾ ਤੇ ਦੇਵਤਾ ਹੀ ਗਊ ਰੂਪ ਧਾਰੇ ਹੈ ਅਰ ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਹੀ ਹਰਨਾਖਸ ਜਲ ਮੇ ਲੇ ਗਯਾ ਥਾ, ਜੇਕਰ ਸਾਰੀ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਲੇ ਜਾਤਾ ਤਬ ਸਭ ਲੋਕ ਨਸ੍ਰੁ ਹੋ ਜਾਤੇ ਔਰ ਆਪ ਭੀ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹਰਨਾਖਸ ਕਹਾਂ ਕਾ ਮੱਛ ਥਾ ਜੋ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੋ ਲੋਕਰ ਜਲ ਮੇ ਤਰਤਾ ਫਿਰਤਾ। ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਭੀ ਦੇਵਤਾ ਕੋ ਲੇ ਗਯਾ ਜੈਸੇ ਸਰੀਰੋ ਮੈ ਸੇ ਜਮ ਜੀਵ ਕੋ ਲੇ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਐਸੇ ਸੂਰਜ ਚੰਦ ਅਗਨਿ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤਾ ਰਾਵਣ ਕੋ ਕੈਦ ਮੈ ਥੇ ਸਾਖਯਾਤ ਚੰਦ ਸੂਰਜ ਉਸਕੇ ਰਸੋਈਯੇ ਹੋਤੇ ਤਬ ਜੋਤਸ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੈ ਬਡਾ ਪ੍ਰਮਾਣ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਸਾਰੇ ਲੰਕਾ ਵਾਲੇ ਟਾਪੂ ਮੈ ਬੈਠ ਭੀ ਨਾ ਸਕਤੇ ਅਰ ਬੈਸੰਤਰ ਬਸਤਰ ਧੋਵਤਾ ਤਬ ਅਪਨੇ ਸੋਕ ਸੇ ਬਸਤਰ ਹੀ ਫੂਕ ਦੇਤਾ। ਯਾ ਤੇ ਮੂਲ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਜਹਾਂ 'ਚੰਦੁ ਸੂਰਜੁ ਜਾ ਕੇ ਤਪਤ ਰਸੋਈ॥ ਬੈਸੰਤਰੁ ਜਾ ਕੇ ਕਪਰੇ ਧੋਈ॥' ਲਿਖਾ ਹੈ ਤਹਾਂ ਭੀ ਇਨਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤਾ ਹੀ ਜਾਨ ਲੇਨੇ। ਅਭਿਮਾਨੀ ਈਹਾ ਸ੍ਰਾਮੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਰ ਜਹਾਂ ਆਰਤੀ ਸੋਹਲੇ ਮੈ 'ਗਗਨ ਮੈ ਥਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ ॥ ਧੂਪੁ ਮਲਆਨਲੋ ਪਵਣੁ ਚਵਰੋ ਕਰੇ' ਈਹਾਂ ਦੇਵਤਾ ਨਹੀ ਲੇਨੇ ਈਹਾਂ ਸਖਯਾਤ ਗਗਨਾਦਿਕੋ ਮੈ ਹੀ ਥਾਲਾਦਿਕੋ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਕਰੀ ਗਈ ਹੈ, ਯਦਯਪਿ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਦੇਵਤਾ ਕਾ ਜਾਨਾ, ਲੇ ਜਾਨਾ, ਕੈਦ ਕਰਨਾ ਮਾਨੇ ਜੀਵ ਨਿਕਸਨੇ ਸੇ ਪੁਰਖ ਸਰੀਰੋ ਕੋ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੋਨੇਵਤ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿਕ ਭੀ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੀ ਰਹਨੇ ਚਾਹੀਯੇ ਐਸੇ ਭਯੇ ਚੰਦ ਸੂਰਯਾਦਿ ਅਪਨੇ ਅਸਥਾਨ ਸੇ ਗਿਰ ਪੜਨੇ ਚਾਹੀਯੇ, ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਥਾਪਿ ਜੈਸੇ ਅਵਤਾਰ ਧਾਰ ਬਿਸਨੁ ਆਪਨੇ ਥਾਨ ਮੇ ਭੀ ਰਹੇ ਹੈ ਔ ਅਰਜਨਾਦਿ ਰੂਪ ਹੋਕਰ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਅਪਨੇ ਥਾਨੇ ਮੇ ਭੀ ਰਹੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿਕੋ ਕੇ ਦੇਵਤਾ ਭੀ ਅਪਨੇ ਥਾਨੇ ਮੇ ਰਹੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੋ ਜਾਨੇ ਕਾ ਔ ਗਿਰ ਪੜਨੇ ਕਾ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਗ ਨਹੀ ਬਨੇ। ਈਸਾਈ ਮਹੰਮਦੀ ਯਵਨ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਭੀ ਮਿਥਯਾ ਮਾਨੇਗੇ ਸੋ ਮਾਨੇ ਪਹਲੇ ਅਪਨੇ ਘਰ ਕੇ ਹੀ ਛਿੱਦ੍ਰ ਬੰਦ ਕਰੇ। ਰਹੋ ਅਧਿਕ ਬਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੈ ਕਹੇ ਹੈ। ਹੇ ਭਗਵਨ! ਆਪਕੇ ਜਸ ਕੋ ਪਵਣ, ਪਾਣੀ, ਬੈਸੰਤਰ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਦੇਵਤਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਆਠ ਬਸੁਯੋ ਮੇ ਪ੍ਰਾਣੀਯੋ ਕੇ ਅਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕੇ ਫਲ ਨਰਕ ਭੁਗਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਰਾਜਾ ਧਰਮ ਨਾਮ ਧਰਮਰਾਜ ਭੀ ਅਪਨੇ ਦੁਆਰੇ ਨਾਮ ਮੰਦਰ ਮੈ ਬੈਠ ਕਰ ਸਦਾ ਆਪ ਕਾ ਜਸ ਗਾਵੇ ਹੈ ਅਰ ਜਸ ਗਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਭਗਤੋ ਕੇ ਸਮੀਪ ਨਾ ਜਾਨਾ ਅਪਨੇ ਦੂਤੋ ਕੋ ਸਿਖਯਾ ਕਰੇ ਹੈ। ਧਰਮ ਦੁਆਰਾ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕੇ ਮੰਦਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮੰਦਰ ਕਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂਦੁਆਰਾ ਹੈ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਚਿਤੁ ਗੁਪਤੁ ਲਿਖਿ ਜਾਣਨਿ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਧਰਮੁ ਬੀਚਾਰੇ ॥

ਯਥਾ ਰਾਜਾ ਤਥਾ ਪੂਜਾ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਗਾਵੇ ਚਿਤੁ ਗੁਪਤ ਕਹੀਯੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕਾ ਮੁਨਸੀ ਚਿਤੁ ਗੁਪਤ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਧਰਮ ਰਾਜਵਤ ਗਾਵੇ ਹੈ, ਜੋ ਅਪਨੀ ਜੋਗ ਸਕਤੀ ਕੇ ਬਲ ਸੇ ਸਭ ਪ੍ਰਾਣੀਯੋ ਕੇ ਸੁਭਾਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕੇ ਲਿਖਨੇ ਜਾਣੇ ਹੈ ਔ ਲਿਖਿ ਲਿਖਿ ਨਾਮ ਬਾਰੰਬਾਰ ਲਿਖਕੇ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਫਲ ਦਿਵਾਨੇ ਹੇਤ ਤਿਨਕਾ ਵਿਚਾਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਚਿਤੁ ਗੁਪਤ ਸੇਵਕ ਸਹਿਤ ਧਰਮ ਰਾਜ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਬਰਣ ਕੁਬੇਰਾਦਿਕ ਬਸੁ ਭੀ ਅਪਨੇ ਸੇਵਕੋ ਸਹਿਤ ਗਾਵਤੇ ਜਾਨ ਲੇਨੇ। ਚਿਤੁ ਗੁਪਤ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕਾ ਔ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕੇ ਮੁਨਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਈਹਾਂ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕੇ ਲੇਖਕ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। 'ਤਬ ਚਿਤੁ ਗੁਪਤ ਕਿਸੁ ਪੂਛਤ ਲੇਖਾ' ਈਹਾ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਈਸਰੁ ਬ੍ਰਹਮਾ ਦੇਵੀ ਸੋਹਨਿ ਤੇਰੇ ਸਦਾ ਸਵਾਰੇ ॥

ਪੁਨਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੁਧਨੋ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੋ ਈਸਰੁ ਸਰਬ ਸੇ ਬਡੇ ਐਸ਼ਰਯ ਵਾਲੇ ਮਹਾਂਦੇਵ ਔ ਸਤ੍ਯ ਲੋਕ ਕਾ ਸ੍ਰਾਮੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਔ ਦੇਵੀ ਸਿਵ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੀ ਸਕਤੀਆਂ ਸਹਿਤ ਪੁਤ੍ਰਾਂ ਕੇ ਔ ਗਾਵਤੇ ਹੁਯੇ ਸਿਵਾਦਿਕ ਸਦਾ ਹੀ ਤੇਰੇ ਸਵਾਰੇ ਨਾਮ ਸਰਬ ਦੇਵਨ ਮੋ ਮੁਖ ਬਨਾਏ ਹੁਯੇ ਸੋਹਨ ਨਾਮ ਸੋਭਾ ਪਾਵੇ ਹੈ, ਸਵਾਰਨਾ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸੁਧ ਬਨਾਵਨਾ ਹੈ, ਈਹਾਂ ਮੁਖ ਬਨਾਵਨਾ ਜਾਨ ਲੇਨਾ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਇੰਦ੍ਰੁ ਇੰਦ੍ਰਾਸਣਿ ਬੈਠੇ ਦੇਵਤਿਆ ਦਰਿ ਨਾਲੇ ॥

ਪੁਨਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੈ ਸੰਪੂਰਣ ਦੇਵਨ ਕੇ ਰਾਜਾ ਚੌਦਾ ਇੰਦ੍ਰੁ ਅਪਨੇ ਇੰਦ੍ਰਾਸਨ ਸ੍ਰਗ ਕੇ ਸਿੰਹਾਸਨ ਪੈ ਬੈਠੇ ਹੁਯੇ ਔਰ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਦੇਵਤਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਗਵਾਸੀ ਸਭੀ ਦੇਵਤਾ ਆਦਰ ਨਾਲੇ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਨਾਮ ਬਡੇ ਸਤਕਾਰ ਕੇ ਸਾਥ। ਦੇਵਤਿ ਈਹਾ ਜਾਤੀ ਮੈ ਏਕ ਬਚਨ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਦੇਵਤਾਪਨ ਜਾਤੀ ਵਾਲੇ ਸਭੀ ਦੇਵਤਾ ਲੇਨੇ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਸਿਧ ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰਿ ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਸਾਧ ਬੀਚਾਰੇ ॥

ਪੁਨਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਅਣਿਮਾ (ਬਹੁਤ ਛੋਟਾ ਹੋ ਜਾਣ ਦੀ ਕਰਾਮਾਤ) ਆਦਿਕ ਸਿਧੀਆਂ ਵਾਲੇ ਕਪਲਾਦਿ ਸਿਧ ਸਮਾਧੀ ਅੰਦਰ ਨਾਮ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਰੋਕਨੇ ਰੂਪ ਸਮਾਧੀ ਕੇ ਭੀਤਰ ਹੂਯੇ॥ ਪੁਨਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਬਿਚਾਰੇ ਨਾਮ ਬਿਚਾਰ ਕਰ ਸਾਧ ਨਾਮ ਚਾਰ ਸਾਧਨਾ ਵਾਲੇ ਜਿਗੜਾਸੂ ਜਨ॥

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਜਤੀ ਸਤੀ ਸੰਤੋਖੀ ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਵੀਰ ਕਰਾਰੇ ॥

ਪੁਨਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਤਿਨ ਸਾਧਨਾ ਵਾਲੇ ਜਿਗੜਾਸੂ ਜਨੋ ਕੋ ਉਪਦੇਸ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਜਤੀ ਨਾਮ ਪਰਮ ਤਜਾਗੀ ਤਤ੍ਰ ਗਜਾਨੀ ਜੋ ਸਤੀ ਨਾਮ ਸਤ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਵਾਲੇ ਹੈ ਔ ਸਤ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ ਹੀ ਵਿਖਯੋ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਕਰ ਯਥਾ ਲਾਭ ਮੈ ਸੰਤੋਖੀ ਨਾਮ ਸੰਤੋਖ ਵਾਲੇ ਹੈ ਵਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਸਮਾਧੀ ਮੈ ਬੈਠ ਕਰ ਕਨ ਪਾਟੇ ਸਿਧ ਗੋਰਖਾਦਿ ਔ ਸਾਧ ਅਨਯ ਮਤੋ ਵਾਲੇ ਸਭੀ ਭੇਖਧਾਰੀ ਔ ਜਤੀ ਖਟ ਲੋਕੋ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਲਛਮਨਾਦਿ ਔ ਸਤੀ ਬਡੇ ਦਾਨੀ ਹਰੀ ਚੰਦ ਕਰਣਾਦਿ ਔ ਸੰਤੋਖੀ ਸੰਤੋਖ ਗੁਣ ਵਾਲੇ ਔਰ ਮਹਾਤਮਾ॥ ਪੁਨਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਪੂਰਬ ਕਰੋ ਕੋਮਲੋਵਤ ਵੀਰ ਕਰਾਰੇ ਨਾਮ ਭੈਰਵ ਬੀਰਭਦ੍ਰਾਦਿਕ ਕੂਰ ਸ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲੇ ਬਵੰਜਾ ਬੀਰ ਭੀ॥

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਪੰਡਿਤ ਪੜਨਿ ਰਖੀਸੁਰ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਵੇਦਾ ਨਾਲੇ ॥

ਪੁਨਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਪੰਡਿਤ ਜਨ ਜੋ ਬਿਚਾਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤ ਪੜੇ ਹੈ ਗੁੰਥੋ ਕੋ। ਪੰਡਿਤ ਸਾਰਾ ਸਾਰ ਪਰੀਖਯਾ ਵਾਲੀ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਸਾਰਾ ਸਾਰ ਕੀ ਪਰੀਖਯਾ ਵਾਲੀ ਬੁਧੀ ਪੜਨੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਵੈਸੀ ਬੁਧੀ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੋਤ ਗੁੰਥੋ ਕੋ ਪੜਤੇ ਬਿਚਾਰ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਪੰਡਿਤੋਵਤ ਰਿਖੀਸੁਰ ਭੀ ਜੁਗ ਨਾਮ ਸਭ ਜੁਗੋ ਵਿਖੇ ਜੁਗ ਵੇਦਾ ਨਾਲੇ ਚਾਰੋ ਵੇਦਾਂ ਕੇ ਸਾਥ ਰਿਖੀ ਨਾਮ ਵੇਦ ਮੰਤ੍ਰੋ ਕੇ ਬਿਚਾਰ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਰਿਖੀਯੋ ਮੈ ਮੁਖਯ ਰਿਖੀਸੁਰ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਦੇਵਨ ਕੀ ਔ ਈਸੁਰ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਵੇਦ ਬਚਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਮੰਤ੍ਰ ਹੈ ਜੈਸੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਹੈ, ਮੰਤ੍ਰੋ ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੰਡਿਤੋ ਕਾ ਨਾਮ ਰਿਖੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਗਾਯਤ੍ਰੀ ਕਾ ਅਰਥ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਬਸਿਸ੍ਰ ਬਿਸ੍ਰਾਮਿਤ੍ਰ ਰਿਖਿ ਹੈ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਗ ਕਾ ਨਾਮ ਹੀ ਵੇਦ ਹੈ ਯਹ ਥੋੜੇ ਵਿਦ੍ਵਾਨ ਕਹੇ ਹੈ, ਮੰਤ੍ਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੋਨੋ ਭਾਗੋ ਕਾ ਨਾਮ ਵੇਦ ਬਹੁਤ ਕਹੇ ਹੈ। ਮੰਤ੍ਰ ਸੁਖਮਨੀ ਕੇ ਸਲੋਕੋਵਤ ਮੂਲ ਰੂਪ ਹੈ, ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਅਸ੍ਰਪਦੀਯੋ ਕੀ ਤਰਹ ਟੀਕਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਉਪਨਿਖਦਾ ਸਭੀ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਗ ਮੇ ਹੈ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਗ ਮੇ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਮੰਤ੍ਰ ਭਾਗ ਕੋ ਵੇਦ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਹਤੇ ਹੈ ਜੀਵ ਈਸ ਕੀ ਏਕਤਾ ਵੇਦ ਮੇ ਨਹੀ ਕਹੀ ਸੋ ਕਹੇ, ਪਰੰਤੂ ਸਲੋਕ ਅਸ੍ਰਪਦੀ ਦੋਨੋ ਜੈਸੇ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਜੀ ਕੇ ਰਚੇ ਸੁਖਮਨੀ ਹੈ ਐਸੇ ਮੰਤ੍ਰ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਦੋਨੋ ਏਕ ਕੇ ਰਚੇ ਹੋਨੇ ਤੇ ਵੇਦ ਹੈ ਰਿਖੀ ਤਿਨ ਸੇ ਗਾਵੇ ਹੈ॥

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਮੋਹਣੀਆ ਮਨੁ ਮੋਹਨਿ ਸੁਰਗੁ ਮਛੁ ਪਇਆਲੇ ॥

ਪੁਨਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨੋ ਕੇ ਤਪੋ ਮੇ ਬਿਘਨ ਕਰ ਕਬੀ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸੇ ਚਿਤ ਮੇ ਪਛਤਾਵੇ ਯੁਕਤ ਹੋਕਰ ਅਪਨਾ ਅਪਰਾਧ ਖਮ੍ਹਾ ਕਰਾਵਨ ਹੋਤ ਮੋਹਨੀਆ ਸੁਰਗ ਕੀ ਬੇਸਯਾ ਜੋ ਵਿਘਨਕਾਰੀ ਵਦੇਨ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸੇ ਤਪਸੀਯੋ ਕੇ ਮਨੋ ਕੋ ਮੋਹਨ ਕਰੇ ਹੈ ਸੁਰਗ ਮੈ ਅਰ ਮਛੁ ਕਹੀਯੇ ਮਰਤਯ ਲੋਕ ਮੈ ਪੁਨਾ ਪੜਾਲੇ ਪਾਤਾਲ ਲੋਕ ਮੈ ਮੋਹਨੀਆ ਮੋਹਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀਆ ਬੇਸਯਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਸੁਰਗ ਕੀ ਬੇਸਯਾ ਕਾ ਨਾਮ ਅਪਸਰਾ ਹੈ।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਰਤਨ ਉਪਾਏ ਤੇਰੇ ਅਠਸਠਿ ਤੀਰਥ ਨਾਲੇ ॥

ਪੁਨਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਸਭ ਜਾਤੀ ਮੇ ਮੁਖਯ ਪਦਾਰਥ ਰਚੇ ਹੂਯੇ ਤੇਰੇ ਵਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਸਮੁਦ੍ਰ ਮਥ ਕਰ ਨਿਕਾਸੇ ਹੁਏ ਰਤਨ, ਤੇਰੇ ਅਠਸਠ ਤੀਰਥ ਨਾਲੇ ਮੁਖ ਤੀਰਥੋ ਕੇ ਸਹਿਤ ਅਠਸਠ ਪਦ ਅਠਾਹਟ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਔ ਅਠਾਹਟ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਤੀਰਥੋ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕਿਸੇ ਪੁਰਾਣ ਸੰਘਿਤਾ ਮੈ ਦੇਖਾ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਯਹ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਤੀਰਥ ਪੈ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਅਠਸਠ ਪਦ ਕਾ ਮੁਖ ਤੀਰਥ ਅਰਥ ਕੀਯਾ ਹੈ ਗੁਰਮਤ ਨਿਰਣਯ ਮੇ ਅਠਸਠ ਲਿਖੇ ਭੀ ਹੈ ਸੋ ਉਹਾ ਦੇਖ ਲੇਨੇ। ਰਤਨ ਨਾਮ ਜੋ ਅਪਨੀ ਜਾਤਿ ਮੈ ਮੁਖਯ ਵਸਤੁ ਹੋਵੇ ਹੈ ਉਸ ਕਾ ਭੀ ਹੈ ਅਰ ਜੋ ਸਮੁਦ੍ਰ ਸੇ ਚੌਦਾ ਨਿਕਸੇ ਉਨਕਾ ਭੀ ਹੈ॥

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਜੋਧ ਮਹਾਬਲ ਸੂਰਾ ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ ॥

ਪੁਨਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਜੋਧ ਨਾਮ ਜੁਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਰਥੀ ਅਤਿਰਥੀ ਅਰਧਰਥੀਯੋ ਕੇ ਬੀਚ ਮੇ, ਮਹਾਬਲ ਸੂਰਾ ਨਾਮ ਅਤਿਰਥੀ ਸੰਗਯਾ ਵਾਲੇ ਸੂਰਬੀਰ ਆਪਕੇ ਅਵਤਾਰ ਰਾਮਚੰਦ੍ਰਾਦਿਕ ਭੀ ਮਹਾਰਥੀ ਆਦਿਕੋ ਕੇ ਲਖਣਯੋ ਹੈ ਜੋ ਸਸਤ੍ਰ ਅਸਤ੍ਰ ਵਿਦਯਾ ਮੈ ਚਤੁਰ ਪੁਰਖ ਅਕੇਲਾ ਦਸ ਹਜਾਰ ਸੇਨਾ ਕੇ ਸਾਥ ਯੁਧ ਕਰੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਹਾਰਥੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਨਗਿਨਤ ਸੇਨਾ ਕੇ ਸਾਥ ਯੁਧ ਕਰੇ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਅਤਿਰਥੀ ਹੈ ਜੋ ਅਪਨੇ ਸਰੀਖੇ ਏਕ ਸੂਰਬੀਰ ਸਾਥ ਯੁਧ ਕਰੇ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਰਥੀ ਹੈ, ਜੋ ਅਪਨੇ ਸੇ ਨੜਨ ਕੇ ਸਾਥ ਯੁਧ ਕਰੇ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਅਰਧਰਥੀ ਹੈ। ਰਾਮਚੰਦ੍ਰ, ਪਰਸਰਾਮ, ਗੁਰੂ ਛਠਾ, ਗੁਰੂ ਦਸਮ, ਮਹਾਰਥੀ ਭਯੋ ਯੇ ਸਭੀ ਗਾਵੇ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਕੋ ਦਿਬਯੋਪਪਾਦਿਕ ਖਾਣ ਕੇ ਦੇਵਨਵਤ ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ ਅੰਡਜਾਦਿ ਚਾਰੇ ਖਾਣੋ ਕੇ ਜੀਵ ਪਖੀ, ਸਰਪਾਦਿਕ, ਲਤਾ, ਬ੍ਰਿਛਾਦਿਕ ਭੀ। ਯਦਯਾਪ ਗਾਵਨਾ ਮੁਖ ਮੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਜਸ ਗੁਣ ਕਰਮ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕਾ ਕਹਨਾ ਰੂਪ ਹੈ ਔ ਚਾਰੇ ਖਾਣੋ ਮੇ ਸੇ ਜੇਰਜ ਖਾਣ ਮੇ ਭੀ ਬਿਨਾ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਮਨੁਖਯ ਸੇ ਕੋਈ ਗਾਯ ਨਹੀ ਸਕੇ। ਯਾ ਤੇ ਅੰਡਜ ਖਾਣ ਕੇ ਪਸੁ ਸਰਪਾਦਿਕੋ ਸੇ ਔ ਉਤਭਿਜ ਖਾਣ ਕੇ ਲਤਾ ਬ੍ਰਿਛਾਦਿਕੋ ਸੇ ਔ ਸ੍ਰੇਦਜਖਾਣ ਕੇ ਯੂਕਾਲਿਖਯਾਦਿਕੋ ਸੇ ਗਾਵਨਾ ਨਾ ਬਨ ਸਕਨੇ ਸੇ ਗਾਵਹ ਖਾਣੀ ਚਾਰੇ ਯਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਕਹਨਾ ਕਿਸ ਭਾਵ ਸੇ ਹੈ॥ ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਹੈ ਤਥਾਪਿ ਗਾਵਨਾ ਈਹਾਂ ਮੁਖ ਸੇ ਸਪਸ੍ਰ ਯਸ ਗੁਣਾਦਿ ਕਥਨ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਨਹੀ ਹੈ ਕਿੰਤੂ ਈਸ੍ਵਰ ਕਾ ਭਯ ਚਿਤ ਮੈ ਰਖ ਕਰ ਉਸਕੀ ਆਗਯਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲਨਾ ਰੂਪ ਭੀ ਹੈ ਔ ਆਗਯਾ ਕੇ ਅੰਦਰ ਚਲਨਾ ਤਬ ਬਨੇ ਹੈ ਜਬ ਆਗਯਾ ਕਾ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਬਿਨਾ ਗਯਾਨ ਚਲਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ ਔ ਗਯਾਨ ਅੰਡਜ ਸ੍ਰੇਦਜ ਜੇਰਜ ਕੇ ਜੀਵੋ ਮੈ ਸਭਕੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਕੇਵਲ ਲਤਾ ਬ੍ਰਿਛਾਦਿ ਰੂਪ ਉੱਦਭਿਜ ਖਾਣ ਮੈ ਨਹੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਸੋ ਭੀ ਬਨੇ ਹੈ ਛੋਟੇ ਬ੍ਰਿਛੋ ਕਾ ਬਡੇ ਬ੍ਰਿਛੋ ਸੇ ਕਿਨਾਰੇ ਹੋਕਰ ਬਢਨਾ ਅਰ ਲਤਾ ਨੇ ਜਿਸ ਓਰ ਆਸਰਾ ਹੋਵੇ ਉਧਰ ਹੀ ਜਾਨਾ ਅਰ ਜੋ ਸ੍ਰਭਾਵ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਕਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਰਚ ਦੀਆ ਹੈ ਉਸ ਸੇ ਉਲਟੇ ਨਾ ਹੋਨਾ ਬਿਨਾ ਕਾਹੂੰ ਕੇ ਡਰ ਸੇ ਨਹੀ ਬਨੇ ਔ ਡਰ ਬਿਨਾ ਜਾਨਨੇ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਔ ਜਾਨਨਾ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਚੌਥੀ ਖਾਣ ਮੇ ਭੀ ਬਨੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਅੰਦਰ ਵਰਤ੍ਰ ਰੂਪ ਗਾਵੇ ਹੈ ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁੰਥ ਜੀ ਮੇ 'ਲਤਾ ਬਲੀ ਸਾਖ ਸਭ ਸਿਮਰਹਿ' ਕਥਨ ਹੈ ਅਰ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਜੇਤਾ ਸਬਦ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਸਭ ਓਂਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ। ਕੋਈ ਸਬਦ ਓਂ ਰੂਪ ਸੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ ਅਰ ਓਂ ਸਬਦ ਬ੍ਰਹਮ ਕਾ ਮੁਖ ਜਾਪ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਓਂ ਕਾ ਬਿਸਤਾਰ ਰੂਪ ਪਖੀ ਆਦਿਕੋ ਕੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਜਾਪ ਹੈ। ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਆਗੇ ਗੁੰਥ ਜੀ ਮੇ 'ਜੋ ਬੋਲਤ ਹੈ ਮ੍ਰਿਗ ਮੀਨ ਪੰਖੇਰੂ ਸੁ ਬਿਨੁ ਹਰਿ ਜਾਪਤ ਹੈ ਨਹੀ ਹੋਰ॥' ਯਹ ਕਹਨਾ ਬਨੇ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਜੇਤੀ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਰੂਪ ਰਚਨਾ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਮਟੀ ਸੇ ਘਟਾਦਿਕ ਔ ਜਲ ਸੇ ਫੇਨ ਤਰੰਗਾਦਿਕੋਵਤ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਉਪਦਾਨ ਸੇ ਹੋਨੇ ਤੇ ਸਦਾ ਅਪਨੇ ਕਾਰਣ ਕੀ ਓਰ ਸਨਮੁਖ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸਭ ਕਾ ਗਾਯਨ ਨਿਰਬਿਵਾਦ ਹੈ। ਏਤਾ ਬਿਸੇਖ ਹੈ ਨਿਧੀ ਕੋ ਘਰ ਮੈ ਨ ਜਾਨ ਕਰ ਉਪਰ ਬਿਚਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਆਨੰਦ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਤਿਸਸੇ ਅਪਨੇ ਬਯਵਹਾਰ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਸੇ ਆਨੰਦ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਜਾਨ ਕਰ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤ ਜਸ ਕੀਰਤਨਾਦਿ ਰੂਪ ਗਾਯਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਆਨੰਦ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਇਤਰੋ ਕੋ ਵਹੁ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਸਾਮਾਨਯ ਸੇ ਸਭ ਨਾਮ ਜਪਨੇ ਵਾਲੋ ਮੇ ਸੇ ਜਾਨ ਕਰ ਜਪਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਫਲਕੇ ਲਾਭ ਮੈ ਬਿਸੇਖ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਨਾ ਜਾਨ ਕਰ ਜਪਨ ਕਾ ਬਿਧਾਨ ਜੋ ਕਹੀ ਲਿਖਾ ਹੈ ਸੋ ਜਾਨ ਕੇ ਜਪ ਕਰਨੇ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਬਨਨੇ ਹੇਤ ਕਹਿਆ ਹੈ। ਰਹੋ ਅਧਿਕ ਬਿਸਤਾਰ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਚਾਰੇ ਖਾਣੀ ਗਾਵੇ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਦੇਵਨ ਕੇ ਸਰੀਰ ਚਾਰ ਖਾਣੇ ਮੇ ਨਹੀ ਇਸ ਸੇ ਉਨਕੀ ਖਾਣ ਪੰਚਮੀ ਹੈ ਨਾਮ ਉਸ ਖਾਣ ਕਾ ਦਿਬਜੋਪਪਾਦਿਕ ਹੈ। ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤ ਯਖ ਗੰਧਰਬ ਕਿੰਨਰ ਗੁਹੜ ਸਿਧ ਪਿਸਾਚ ਯੇ ਸਭੀ ਇਸੀ ਖਾਣ ਮੇ ਹੈ। ਸਥੂਲ ਸਰੀਰ ਯੇ ਅਪਨੀ ਇਛਾ ਸੇ ਬਨਾ ਲੇਵੇ ਹੈ। ਇਨਕੇ ਸਰੀਰੋ ਮੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ਅਧਿਕ ਰਹੇ ਹੈ ਔ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ ਵਾਲੀ ਸ੍ਰਫ ਵਸਤੁ ਕੀ ਗੰਧਲੀ ਛਾਯਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਜੈਸੇ ਸ੍ਰਫ ਕੰਚਕੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਇਸੀ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਇਨ ਕੀ ਛਾਯਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਲੋਕ ਪ੍ਰਸਿਧੀ ਸਾਰਥਕ ਹੈ। ਏਤਾ ਬਿਸੇਖ ਹੈ ਦੇਵਨ ਕੇ ਸਰੀਰ ਸਤ੍ਰ ਗੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸਮਯ ਹੈ। ਭੂਤ ਪ੍ਰੇਤੋ ਕੇ ਸਰੀਰ ਅਗਨਿ ਤਤ੍ਰ ਕੀ ਅਧਿਕਤਾ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸਮਯ ਹੈ। ਯਵਨ ਦੇਵਨ ਕੋ ਨੂਰੀ, ਭੂਤੋ ਕੋ ਨਾਰੀ ਕਹੇ ਹੈ। ਯੇ ਸਭੀ ਚਾਰ ਖਾਣ ਕੇ ਜੀਵੋਵਤ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ॥।

ਗਾਵਨਿ ਤੁਧਨੋ ਖੰਡ ਮੰਡਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ਕਰਿ ਕਰਿ ਰਖੇ ਤੇਰੇ ਧਾਰੇ ॥

ਪੁਨਾ ਗਾਵੇ ਹੈ ਆਪਕੋ ਹੇ ਭਗਵਨ ਖੰਡ ਨਾਮ ਦੀਪੋ ਕੇ ਟੁਕੜੇ ਨਵ ਨਵ ਖੰਡ ਔ ਮੰਡਲ ਕਹੀਯੇ ਤਿਨ ਖੰਡੋ ਕੇ ਆਧਾਰ ਸਾਤੋ ਦੀਪ ਔ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ਚੌਦਾ ਲੋਕੋ ਕਾ ਆਧਾਰ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ। ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਮ ਬਡੇ ਕਾ ਹੈ, ਅੰਡ ਅੰਡੇ ਕਾ ਹੈ, ਜਿਸਮੇ ਚੌਦਾ ਲੋਕ ਹੈ। ਯਹ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਏਕ ਇਨ ਛੋਟੇ ਅੰਡੋ ਕੇ ਸਮਾਨ ਏਕ ਬਡਾ ਅੰਡਾ ਬਨਾਯਾ, ਉਸਕੇ ਆਧ ਮੇ ਸਾਤ ਲੋਕ ਉਪਰ ਕੇ ਬਨਾਏ, ਇਨ ਉਪਰ ਕੇ ਲੋਕੋ ਕਾ ਏਕਠਾ ਨਾਮ ਸਾਤ ਆਕਾਸ ਹੈ, ਜੁਦੇ ਜੁਦੇ ਨਾਮ ਭੂਰਾਦਿ ਹੈ। ਤਲੇ ਕੇ ਸਾਤ ਲੋਕੋ ਕਾ ਏਕਠਾ ਨਾਮ ਪਾਤਾਲ ਹੈ, ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਨਾਮ ਅਤਲਾਦਿ ਹੈ। ਕੈਸੇ ਯੇ ਖੰਡਾਦਿਕ ਹੈ- ਕਰਿ ਕਰਿ ਕਹੀਯੇ ਯੇ ਕਲਪ ਕਲਪ ਮੈ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਰਚਕੇ ਜੋ ਅਪਨੀ ਸਕਤੀ ਸੇ ਜਹਾ ਜਹਾ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਹਾ ਤਹਾ ਧਾਰੇ ਹੈ, ਕਾਹੂ ਵਸਤੁ ਕੇ ਉਪਰ ਨਹੀ ਠਹਰਾਯੇ ਭਾਵ ਜੈਸੇ ਲੋਕੋ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਬੈਲ ਪੈ, ਬੈਲ ਕਛਪ ਪੈ, ਕਛਪ ਜਲ ਪੈ ਹੈ, ਐਸੇ ਨਹੀ ਕਿੰਤੁ ਆਗੇ ਜਲ ਕਿਸ ਪੈ ਹੈ ਪੂਛੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਸਕਤੀ ਬਿਨਾ ਕੋਈ ਆਧਾਰ ਨਾ ਕਹਯਾ ਜਾਨੇ ਸੇ ਪਹਲੇ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਭੀ ਬੈਲ ਪੈ ਨਹੀ ਕਿੰਤੁ ਜੈਸੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਸਕਤੀ ਕਾ ਚਲਾਯਾ ਗੋਂਦ ਆਕਾਸ ਮੈ ਕਿੰਚਿਤ ਦੂਰ ਜਾਵੇ ਹੈ ਐਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਰੇ ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰਾਦਿ ਬਿਨਾ ਆਧਾਰ ਪੋਲ ਮੈ ਬਿਚਰੇ ਹੈ ਔ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਸਕਤੀ ਕੇ ਆਸਿਤ ਹੂਯੀ ਪੋਲ ਮੈ ਬਿਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਹੀ ਇਨਕੋ ਸਭ ਕਲਪੋ ਮੈ ਰਚ ਰਚ ਕੇ ਅਪਨੀ ਸਕਤੀ ਸੇ ਧਾਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਧਾਰਕੇ ਵੇਦ ਮਰਯਾਦਾ ਸੇ ਤਿਨਕੀ ਰਖੇ ਨਾਮ ਰਖਾ ਅਰਥਾਤ ਪਾਲਨਾ ਕਰੇ ਹੈ। ਕਲਪ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕੇ ਦਿਨ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਸਤਜੁਗ, ਤ੍ਰੇਤਾ, ਦ੍ਵਾਪਰ, ਕਲਿਯੁਗ ਇਨ ਚਾਰੋ ਕੀ ਹਜਾਰ ਚੌਕੜੀ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾ ਦਿਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਏਤੀ ਹੀ ਰਾਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਦਿਨ ਮੈ ਸਿ੍ਰਸ਼ੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਰਾਤ ਮੈ ਪ੍ਰਲਯ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਸਭਕੇ ਗਾਯਨ ਸੇ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਹੇਤੁ ਗਾਯਨ ਮੈ ਬਿਸੇਖ ਗੁਰੂ ਮੂਲ ਮੈ ਕਹੇ ਹੈ-

ਸੇਈ ਤੁਧਨੋ ਗਾਵਨਿ ਜੋ ਤੁਧੁ ਭਾਵਨਿ ਰਤੇ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਰਸਾਲੇ ॥

(ਸੇਈ ਇਤਿ) ਸੇਈ ਨਾਮ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਤਰਨੇ ਹੇਤ ਤੇਰੇ ਕੋ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਜੋ ਭਗਤ ਜਨ ਇਨਕੋ ਮੈ ਤਾਰਨਾ ਹੈ ਐਸੇ ਮੁਕਤੀਕਾਰ ਸਤਾ ਦਿਖਾਵਨੇ ਹੇਤ ਤੁਮ ਕੋ ਭਾਵੇ ਹੈ ਔ ਤੁਮਾਰੇ ਕੋ ਭਾਵਨੇ ਸੇ ਤੁਮਾਰੀ ਰਤੀ ਮੇ ਰਤੇ ਨਾਮ ਰੰਗੇ ਹੂਯੇ ਤੁਮਾਰੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮੈ ਬ੍ਰਿਤੀ ਲਗਾਕਰ ਤੁਮਾਰਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਆਪਕੋ ਮਾਨਤੇ ਹੂਯੇ॥ ਭਗਤ ਜਨ ਰਸ ਨਾਮ ਆਨੰਦ ਕਾ ਆਲਯ ਭਾਵ ਘਰ ਹੂਯੇ ਹੈ ਕਬੀ ਤਿਨ ਕੋ ਦੁਖ ਕਾ ਲੇਸ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਭਾਵਨੇ ਸੇ ਹੀ ਗਾਯਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ 'ਆਪੇ ਉਝੜਿ ਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਆਪਿ ਵਿਖਾਲੇ ਰਾਹੁ॥' 'ਜਿਸਹਿ ਜਗਾਇ ਪੀਆਵੈ' ਇਤਿਯਾਦਿ ਅਨੇਕ ਹੈ। ਈਸ਼੍ਵਰ ਮੈ ਬੁਧੀ ਲਗਾਵਨੇ ਹੇਤ ਬਹੁਤ ਸੇ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਾਮੋ ਸੇ ਦਿਬਜ ਬਿਭੂਤੀ ਕੋਈ ਸ੍ਰ ਕੀ ਗਾਯਕ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਗੁਰੂ ਨਾਮੋ ਸੇ ਸਭਕੇ ਚਿੰਤਨ ਕੀ ਸਮਾਪਤਿ ਕਰੇ।

ਹੋਰਿ ਕੇਤੇ ਤੁਧਨੋ ਗਾਵਨਿ ਸੇ ਮੈ ਚਿਤਿ ਨ ਆਵਨਿ ਨਾਨਕੁ ਕਿਆ ਬੀਚਾਰੇ ॥

(ਹੋਰਿ ਇਤਿ) ਜੋ ਪੀਛੇ ਨਾਮ ਲੇਕਰ ਕਹੇ ਹੈ ਹੇ ਭਗਵਨ ! ਆਪਕੀ ਬਿਭੂਤੀ ਕੋ ਵਹੀ ਨਹੀ ਕਹੇ ਔਰ ਭੀ ਜਿਨਕੇ ਨਾਮ ਨਹੀ ਲੀਯੇ ਵਹੁ ਕੇਤੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਗਾਵੇ ਹੈ। ਪਰੰਤੁ ਆਪ ਕੀ ਬਿਭੂਤੀ ਕੋ ਅਨੰਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਵਹੁ ਸਭੀ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹਮਾਰੇ ਚਿਤ ਨ ਆਵਨ ਨਾਮ ਚਿੰਤਨ ਮੈ ਨਹੀ ਆਇ ਸਕੇ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਨਕੇ ਚਿੰਤਨ ਮੈ ਕੁਛ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਕਾ ਲਾਭ ਨਾ ਜਾਨਕਰ ਹਮ ਤਿਨਕਾ ਬਿਚਾਰ ਨਹੀ ਕਰੇ ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਕਥਨ ਹੈ ਕਿਆ ਬੀਚਾਰੇ। ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਅਰਜਨ ਪ੍ਰਤਿ ਕ੍ਰਿਸ਼ ਜੀ ਨੇ ਬਿਭੂਤੀ ਕੋ ਅਨੰਤਤਾ ਕਹੀ ਹੈ ਔ ਬਸਿਸ੍ਰ ਪੁਰਾਣ ਮੈ ਬਿਪਸਚਿਤੋ ਕੇ ਉਪਾਖਯਾਨ ਮੈ ਬਸਿਸ੍ਰ ਰਿਖਿ ਨੇ ਅਨੰਤਤਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰੀ ਹੈ। ਬਿਪਸਚਿਤ ਪੰਡਤੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਏਕ ਪੰਡਿਤ ਨੇ ਮਾਯਕ ਬਿਭੂਤੀ ਕਾ ਅੰਤ ਲੇਨੇ ਹੇਤ ਜੋਗ ਕਲਾ ਸਿਖ ਕਰ ਜਲ ਮੈ ਜਲ ਰੂਪ ਹੋਕਰ ਅਗਨਿ ਮੈ ਆਗ ਰੂਪ ਹੋਕਰ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕੀਆ। ਪਰੰਤੂ ਜਲ ਕੇ ਤਰੰਗੋਵਤ ਮਾਯਕ ਬਿਭੂਤੀ ਕੋ ਅਨੰਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅੰਤ ਨਾ ਪਾਯਾ, ਯਹ ਬਿਪਸਚਿਤੋ ਕੇ ਉਪਾਖਯਾਨ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਹੈ। ਉਪਾਖਯਾਨ ਇਤਿਹਾਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਮਤ ਮੈ ਸਾਖੀ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਹੇ ਭਗਵਨ! ਜੋ ਆਪ ਅਨੰਤ ਬਿਭੂਤੀ ਵਾਲੇ ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਹੋਂ ਵਹੀ ਆਪ ਸਰਬ ਬਿਭੂਤੀ ਸੇ ਹੀਨ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਹੋ ਔਰ ਜੋ ਆਪ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਹੋ ਸੋਈ ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਹੋਂ। ਯਾ ਤੇ ਆਪ ਕਾ ਦੋਨੋ ਰੂਪੋ ਮੇ ਕੁਛ ਭੇਦ ਨਹੀ ਯਹ ਕਰੇ ਗੁਰੂ-

ਸੋਈ ਸੋਈ ਸਦਾ ਸਚੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚਾ ਸਾਚੀ ਨਾਈ ॥

(ਸੋਈ ਇਤਿ) ਸੋਈ ਨਾਮ ਜੋ ਆਪਕਾ ਅਨੰਤ ਬਿਭੂਤੀ ਵਾਲਾ ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਹੈ, ਸੋਈ ਨਾਮ ਵਹੀ ਆਪਕਾ ਸਰਬ ਬਿਭੂਤੀ ਸੇ ਹੀਨ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਹੈ। ਤਥਾ ਜੋ ਆਪਕਾ ਸਦਾ ਨਾਮ ਸਰਬ ਕਾਲੋ ਮੈ ਸਚ ਨਾਮ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਹੈ ਵਹੀ ਸਾਹਬ ਨਾਮ ਗੁਣ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਅਨੰਤ ਬਿਭੂਤੀ ਵਾਲਾ ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਆਪ ਕੇ ਸਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਕਾ ਕਿੰਚਿਤ ਭੇਦ ਨਹੀ। ਭਾਵ ਪੂਰਬ ਕਰੇ ਪਾਠ ਕਾ ਯਹ ਹੈ- ਸਗੁਣ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਪਰਮਾਤਮ ਭਾਗ ਤੋ ਵਹੀ ਸੁਧ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ ਹੈ ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਅਵਸਥਾ ਮੈ ਰਹਿਆ ਕੇਵਲ ਗੁਣ ਭਾਗ ਹੀ ਅਧਿਕ ਮਿਲਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਬਸਤਰ ਪਹਰਨੇ ਸੇ ਪੁਰਖ ਬਯਕਤੀ ਕੋ ਔਰ ਵਸਤੁ ਨਾ ਬਨ ਜਾਨੇਵਤ ਨਿਰਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਭੀ ਗੁਣ ਮੇਲ ਸੇ ਔਰ ਵਸਤੁ ਨਹੀ ਬਨ ਜਾਵੇ ਵਹੀ ਰੂਪ ਰਹੇ ਹੈ। ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੈ 'ਨਿਰਗੁਣੁ ਆਪਿ ਸਰਗੁਣੁ ਭੀ ਓਹੀ॥' ਕਥਨ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਨਿਰਗੁਣ ਵਸਤ ਸਾਥ ਮਿਲਾ ਗੁਣ ਭਾਗ ਅਬਿਨਾਸੀ ਨਹੀ ਕਿੰਤੁ ਮਿਥਯਾ ਹੈ ਅਰ ਪਰਮਾਤਮ ਭਾਗ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ ਯਹ ਕਰੇ- (ਸਾਚਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਭਗਵਨ! ਆਪ ਕਾ ਜੋ ਗੁਣੋ ਕਾ ਆਸ੍ਰਯ ਨਿਰਗੁਣ ਭਾਗ ਹੈ ਵਹੁ ਸਾਚਾ ਨਾਮ ਸਰਬ ਕਾਲੋ ਮੇ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ ਅਰ ਤ੍ਰਿਗੁਣ ਮਾਯਾ ਭਾਗ ਸਾਚੀ ਨਾਈ ਨਾਮ ਸਚੇ ਕੀ ਤੁਲਯ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਮਿਥਯਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਚਾ ਨਹੀ। ਕਿੰਤੁ ਸਹਿਤ ਅਪਨੇ ਸੰਪੂਰਣ ਮਹਿਦਾਦੀ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਮਿਥਯਾ ਹੈ। ਯਹੀ ਵਾਰਤਾ ਅਗਲੀ ਤੁਕ ਮੈ ਸਪਸ੍ਰ ਕਰੇ ਹੈ-

ਹੈ ਭੀ ਹੋਸੀ ਜਾਇ ਨ ਜਾਸੀ ਰਚਨਾ ਜਿਨਿ ਰਚਾਈ ॥

(ਹੈ ਇਤਿ) ਭਿ ਸਬਦ ਈਹਾ ਭੂਤਕਾਲ ਕਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਗੁਣੋ ਕਾ ਆਸ੍ਰਯ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੈ, ਨਾਮ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲ ਮੇ ਹੈ ਅਰ ਭਿ ਸਬਦ ਸੇ ਪੂਰਬ ਕਾਲ ਮੇ ਹੁਯਾ ਅਰ ਹੋਸੀ ਆਗੇ ਰਹੇਗਾ। ਯਾ ਤੇ ਜਾਯ ਨ ਕਹੀਯੇ ਕਾਹੂੰ ਕਾਲ ਮੈ ਨਹੀ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਅਰ ਗੁਣ ਤੁਯ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਕਾ ਕੋਈ ਕਾਰਣ ਨਾ ਦੇਖਨੇ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਔ ਵੇਦ ਮੈ ਅਜਾ ਸੁਨਨੇ ਸੈ ਅਰ ਸਾਂਖ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੈ ਅਨਾਦੀ ਮਾਨਨੇ ਸੇ ਮਾਯਾ ਉਪਜੀ ਨਹੀ ਤੋ ਭੀ ਜਾਸੀ ਨਾਮ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਗਯਾਨ ਸੇ ਨਸ੍ਰ ਹੁਯੀ, ਹੋਤੀ ਹੈ, ਹੋਵੇਗੀ। ਜਿਸ ਮਾਯਾ ਨੇ ਮਹਤਤ੍ਵ ਸੇ ਲੋਕਰ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਮੈ ਚਾਰ ਖਾਣੀ ਚੌਦਾ ਭਵਨੋ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਰਬ ਰਚਨਾ ਨਾਮ ਉਤਪਤੀ ਆਪ ਸੇ ਅਪਨੇ ਮੇਲ ਦ੍ਵਾਰਾ ਰਚਾਈ ਨਾਮ ਕਰਾਈ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਮਹਿਦਾਦਿ ਤਤ੍ਵ ਰਚਾਕਰ ਔਰ ਸਭ ਰਚਨਾ ਜਿਸ ਮਾਯਾ ਨੇ ਆਪ ਸੇ ਕਰਾਈ ਹੈ ਵਹੁ ਅਪਨੀ ਸਕਤੀ ਰੂਪ ਮਾਯਾ ਆਪਨੇ ਨਹੀ ਰਚੀ ਯਹ ਗੁਰੂ ਮਾਯਾ ਕੋ ਅਨਾਦਿਤਾ ਕਰੇ ਹੈ-

ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਕਰਿ ਕਰਿ ਜਿਨਸੀ ਮਾਇਆ ਜਿਨਿ ਉਪਾਈ ॥

(ਰੰਗੀ ਇਤਿ) ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਪਾਠ ਨਾਨਾ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਭਾਤੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਜਿਨਸੀ ਈਹਾਂ ਤਤ੍ਵੋ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਜਿਨਿ ਨਹੀ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਭਗਵਨ! ਆਪਨੇ ਰੰਗੀ ਰੰਗੀ ਭਾਤੀ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾਂਡ ਮੈ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਦਿਖਾਈ ਦੇਤੀ ਨਾਨਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਰ ਕਰ ਜਿਨਸੀ ਨਾਮ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਰਚ ਰਚ ਕੇ ਮਹਿਦਾਦਿ ਤਤ੍ਰੁ ਸਭ ਉਪਾਈ ਹੈ ਅਰ ਅਪਨੀ ਸਕਤੀ ਮਾਯਾ ਆਪ ਨੇ ਜਿਨ ਉਪਾਈ ਨਾਮ ਨਹੀ ਰਚੀ ਯਾ ਤੇ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਔ ਪੂਰਬ ਜਾਸੀ ਰਚਨਾ ਜਿਨ ਉਪਾਈ ਕਹਨੇ ਸੇ ਬਿਨਾਸੀ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਯਹ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਆਪ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਬਿਨਾਸ ਨਹੀ, ਯਾ ਤੇ ਆਪ ਅਨਾਦੀ ਅਨੰਤ ਹੋ ਮਾਯਾ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਨਹੀ ਬੋਧ ਹੋਨੇ ਸੇ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮਾਯਾ ਅਨਾਦੀ ਸਾਂਤ ਹੈ ਮਹਦਾਦੀ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਉਤਪਤੀ ਨਾਸ ਦੋਨੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਭ ਸਾਦੀ ਸਾਂਤ ਹੈ॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਅਨਾਦੀ ਸਾਂਤ ਮਾਯਾ ਸੇ ਔ ਸਾਦੀ ਸਾਂਤ ਕਾਰਯੋ ਸੇ ਅਨਾਦੀ ਅਨੰਤ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਏਕ ਮਹਤ੍ਰੁ ਸੂਚਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਦੂਜਾ ਸਰਬ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਕਾਰਯੋ ਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਨ ਰੂਪ ਮਹਤ ਕਹੇ-

ਕਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ ਜਿਉ ਤਿਸ ਦੀ ਵਡਿਆਈ ॥

(ਕਰਿ ਇਤਿ) ਦੇਖੇ ਕਾ ਦੇਖੇ ਅਰ ਤਿਸਦੀ ਕਾ ਤੁਮਾਰੀ ਬਦਲ ਕਰ ਹੇ ਭਗਵਨ! ਆਪ ਸਗੁਣ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੁਯੇ। ਕਰ ਕਰ ਨਾਮ ਲੀਲਾ ਹੇਤ ਬਾਰੰਬਰ ਰਚਕੇ ਕੀਤਾ ਆਪਣਾ ਨਾਮ ਸਭ ਸੰਸਾਰ ਅਪਨੇ ਕੇ ਦੇਖੈ ਨਾਮ ਦੇਖਤੇ ਹੋ ਭਾਵ ਸ੍ਵਰੂਪ ਚੇਤਨਤਾ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸਤੇ ਹੋ। ਜਿਵ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਨ ਰੂਪ ਤਿਸਦੀ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰੀ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਸੇ ਵਡਿਆਈ ਨਾਮ ਮਹਮਾ ਸਿਧ ਹੋਵੇ, ਭਾਵ ਯਹ ਆਪ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਸਕਤੀ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਬਾਰ ਬਾਰ ਰਚਕੇ ਪੁਨਾ ਅਪਨੀ ਸਤਾ ਸੇ ਸਤ ਕਰਕੇ ਤਿਨ ਕ੍ਰਿਸ਼ਯ ਰੂਪ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਅਪਨੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਚੇਤਨਤਾ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸਤੇ ਹੋ। ਉਸ ਪ੍ਰਕਾਸਨੇ ਸੇ ਆਪ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸਯ ਪਦਾਰਥੋ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸਕਤਾ ਰੂਪ ਅਰਥਾਤ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਪਦਾਰਥੋ ਸੇ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਨ ਰੂਪ ਮਹਤ੍ਰੁ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਮਹਤ੍ਰੁ ਕੇ ਦੇਖ ਕਰ ਜਿਗ੍ਰਾਸੁ ਜਨ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਸੇ ਬ੍ਰਿਤੀ ਹਟਾਕਰ ਆਪ ਓਰ ਕਰੇ ਹੈ॥ ਜੇਤੀ ਔ ਜਿਸ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਰਚਨਾ ਕਰਨੀ ਹੋਵੇ ਉਸ ਮੇ ਆਪ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰੁ ਹੋ। ਯਾ ਤੇ ਕਾਹੂ ਪਰਤੰਤ੍ਰੁ ਜੀਵ ਕਾ ਆਪ ਪੈ ਹੁਕਮ ਭੀ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ਬਨੇ, ਯਹ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰੁ ਰੂਪ ਔਰ ਵਡਿਆਈ ਕਹੇ-

ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਕਰਸੀ ਫਿਰਿ ਹੁਕਮੁ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ ॥

(ਜੇ ਇਤਿ) ਕਰਸੀ ਪਾਠ ਕੀਆ ਕਰਤੇ ਹੋ ਕਰੋਗੇ ਐਸੇ ਤੀਨੋ ਕਾਲੋ ਕਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਸਗੁਣ ਹੋ ਕਰ ਸਰਬ ਬਿਦਯਾ ਵਾਲੇ ਸਰਬਗ੍ਰਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਜੋ ਨਾਮ ਜੈਸੀ ਮਾਯਕ ਕਾਰਯੋ ਕੀ ਰਚਨਾ ਤਿਸ ਭਾਵੈ ਨਾਮ ਆਪ ਕੇ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗ੍ਰਾਨ ਮੈ ਭਲੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਸੋਈ ਕਰਸੀ ਵੈਸੇ ਹੀ ਪਾਂਚ ਤਤ੍ਰੋ ਕੀ ਆਕਾਸਾਦੀ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਕਰਸੀ ਨਾਮ ਆਪ ਨੇ ਕਰੀ। ਐਸੀ ਰਚਨਾ ਕਰਨੇ ਮੈ ਆਪ ਕੇ ਉਪਰ ਕਾਹੂ ਅਲਪੰਗ ਜੀਵ ਕਾ ਪਾਂਚ ਕੇ ਅਸਥਾਨ ਖਟ ਕਰਨੇ ਥੇ ਵਾ ਆਕਾਸਾਦੀ ਕ੍ਰਮ ਕੇ ਅਸਥਾਨ ਉਲਟਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਆਦਿਕ ਕ੍ਰਮ ਕਰਨਾ ਥਾ। ਐਸਾ ਹੁਕਮ ਨ ਕਰਣਾ ਜਾਈ ਨਾਮ ਆਗ੍ਰਾ ਨਹੀ ਕਰਨੀ ਬਨੇ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਆਪ ਸ੍ਵਤੰਤ੍ਰੁ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨੇ ਕੀਆ ਸੇ ਸਮਯਕ ਹੈ। ਜੇ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਕਰਸੀ ਗੁਰੂ ਪਾਠ ਕਾ ਜੇ ਆਪ ਕੇ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗ੍ਰਾਨ ਮੈ ਭਲੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਸੋਈ ਰਚਨਾ ਸਮਯਕ ਹੈ ਐਸੇ ਅਰਥ ਕਰਨੇ ਕਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ ਨਿਰਗੁਣ ਅਵਸਥਾ ਮੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇਵਲ ਗ੍ਰਾਨ ਰੂਪ ਹੈ ਗ੍ਰਾਨ ਵਾਲਾ ਨਹੀ ਔ ਸਗੁਣ ਅਵਸਥਾ ਮੈ ਗ੍ਰਾਨ ਰੂਪ ਹੈ ਅਰ ਗ੍ਰਾਨ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਗ੍ਰਾਨ ਰੂਪ ਤੋ ਅਪਨੀ ਸ੍ਵਰੂਪ ਭੂਤ ਚੇਤਨ ਅੰਸ ਸੇ ਹੈ ਜਿਸਕੀ ਸਿਧੀ ਸ੍ਵਪਨ ਮੇ ਅਰ ਮੇਰੀ ਬੁਧੀ ਠਿਕਾਨੇ ਨਹੀ ਅਰ ਅੰਧਕਾਰ ਮੈ ਬੈਠਕਰ ਤਾ ਕੋ ਭੀ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਸਤਿਨਾਮ ਕੇ ਅਰਥ ਮੋ ਜਪ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇ ਕਹੀ ਹੈ ਅਰ ਗ੍ਰਾਨ ਵਾਲਾ ਮਾਯਾ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗ੍ਰਾਨ ਸੇ ਹੈ। ਯਹ ਮਾਯਾ ਕੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗ੍ਰਾਨ ਨਿਰਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਸਗੁਣ ਹੋਕਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਗ੍ਰਾਨ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਰਬ ਵਸਤੁ ਕੇ ਬੀਜ ਚਿੰਤਨ ਕਰ ਸਰਬ ਕੇ ਰਚੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਰਬੰਗ ਹੈ ਅਰ ਆਪਨੇ ਰਚੇ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਇਨ ਜੀਵੋ ਕੇ ਧਰਮ ਅਰਥ ਕਾਮ ਕੀ ਅਰ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਵੇਦ ਵਿਦਯਾ ਕੋ ਰਚੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਉਸ ਵਿਦਯਾ ਸੇ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਰਬ ਵਿਦਯਾ ਵਾਲਾ ਕਹਿਆ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਯਹ ਸਰਬ ਵਸਤੁਯੋ ਕੇ ਰਚਨੇ ਕਾ ਅਰ ਵੇਦ ਵਿਦਯਾ ਕੇ ਰਚਨੇ ਕਾ ਗ੍ਰਾਨ ਸਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਮਾਯਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸ੍ਵਰੂਪ ਗ੍ਰਾਨ ਵਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਪੂਰਬ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹੀ ਰਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈਂ ਇਸ ਗਿਆਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਪਹਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਬੁਧੀਹੀਨ ਠਹਰਾਯ ਕੇ ਤਿਸ ਕਾ ਸਰਬਥਾ ਅਭਾਵ ਸਿਧ ਹੋਨਾ ਦੋਖ ਸਗੁਣ ਕੇ ਹੀ ਅਵਧਿ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਭੇਦਵਾਦੀਯੋ ਨੇ ਔ ਯਵਨ ਲੋਕੋ ਨੇ ਕਹਿਆ ਸੇ ਸਰਬਥਾ ਅਸੰਗਤ ਹੈ, ਸੋਈ ਸਪਸ੍ਰ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ ਯਵਨ ਲੋਕ ਯਹ ਲਿਖਤੇ ਹੈ। ਜੇ ਲੋਗ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕੇ ਮਾਨੇ ਹੈ ਵਹੁ ਸ੍ਰੀਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਆਕਲ ਹੈ ਭਾਵ ਸਰਬ ਵਸਤੁਯੋ ਕੀ ਬੁਧੀ ਵਾਲਾ ਸਰਬੱਗ ਹੈ ਅਰ ਆਲਮ ਹੈ ਭਾਵ ਪੂਰਨ ਵਿਦਯਾ ਵਾਲਾ ਸਰਬ ਵਿਦਯ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਪੂਰਨ ਬੁਧੀ ਔ ਪੂਰਨ ਵਿਦਯਾ ਬਿਨਾ ਪੂਰਨ ਬੁਧੀ ਵਾਲੇ ਔ ਪੂਰਨ ਵਿਦਯਾ ਵਾਲੇ ਕੇ ਨਹੀ ਬਨੇ ਔ ਪੂਰਨ ਬੁਧੀ ਵਾਲਾ ਅਰ ਪੂਰਨ ਵਿਦਯਾ ਵਾਲਾ ਬਿਨਾ ਪੂਰਨ ਬੁਧੀ ਕੇ ਔ ਪੂਰਨ ਵਿਦਯਾ ਕੇ ਨਹੀ ਬਨੇ ਇਸ ਸੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁਯਾ ਪੂਰਨ ਬੁਧੀ ਔ ਪੂਰਨ ਵਿਦਯਾ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਸੇ ਜੁਦੀ ਵਸਤੁ ਨਹੀ, ਯਾ ਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਹੈ। ਪਰੰਤੁ ਇਸ ਮੇ ਏਤਾ ਭੇਦ ਹੈ ਬੁਧੀ ਮੁਖਯ ਹੈ ਬੁਧੀਮਾਨ ਸੇ, ਕਾਹੇ ਤੇ ਬੁਧੀ ਸੇ ਬੁਧੀਮਾਨ ਕਹਯਾ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਬੁਧੀਮਾਨ ਸੇ ਬੁਧੀ ਨਹੀ ਕਹੀ ਜਾਵੇ। ਸਪਸ੍ਰ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਬੁਧੀ ਤੁਲਯ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕੇ ਹੈ ਔਰ ਬੁਧੀ ਵਾਲਾ ਤੁਲਯ ਪ੍ਰਕਾਸ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕੇ ਹੈ। ਇਸ ਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁਯਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਵਸਤੁ ਪ੍ਰਥਮ ਚਾਹੀਯੇ ਜਿਸ ਸੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਬਨੇ। ਪ੍ਰਕਾਸ ਵਸਤੁ ਪੂਰਬ ਨਾ ਮਾਨੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਹੀ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਅਦ੍ਰਿਤਵਾਦੀ ਕਹਤੇ ਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਨੇ ਮਾਯਾ ਮੇਲ ਸੇ ਸਰਬ ਸੇ ਪਹਲੇ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀ ਕੇ ਰਚਿਆ ਜਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਹਤਤ੍ਵ ਹੈ, ਉਸ ਸੇ ਪੀਛੇ ਸਭਕੇ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਯਹ ਕਹਨਾ ਉਨਕਾ ਉਨਕੇ ਨਾਸਤਿਕ ਪਨਾ ਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਵਹੁ ਯਹ ਕਹਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਨੇ ਪੁਰਖੇ ਕੀ ਬੁਧੀ ਕੇ ਅਰ ਉਨਕੇ ਸਰੀਰੇ ਕੇ ਰਚਿਆ ਤਬ ਤੇ ਕਹਨਾ ਉਨਕਾ ਯਥਾਰਥ ਹੋਤਾ ਕਿਉਕਿ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਨੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜੀਵੇ ਕੀ ਬੁਧੀ ਕੇ ਅਰ ਉਨਕੇ ਸਰੀਰੇ ਕੇ ਰਚਿਆ ਹੈ। ਪਰੰਤੁ ਵਹੁ ਯਹ ਕਹਤੇ ਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਨੇ ਅਪਨੀ ਬੁਧੀ ਕੇ ਰਚਿਆ ਇਸ ਸੇ ਯਹ ਸਿਧ ਹੁਯਾ ਕੇ ਬੁਧੀ ਕੇ ਉਤਪਨ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਹਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕੇਵਲ ਬੁਧੀਹੀਨ ਥਾ। ਔਰ ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਕੇਵਲ ਬੁਧੀਹੀਨ ਕੁਛ ਰਚਨਾ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕੇ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਸਭ ਵਸਤੁ ਕੀ ਰਚਨਾ ਸੇ ਪਹਲੇ ਉਪਾਯ ਅਰ ਸੰਕਲਪ ਚਾਹੀਯੇ ਅਰ ਉਪਾਯ ਔਰ ਸੰਕਲਪ ਬਿਨਾ ਬੁਧੀ ਕੇ ਹੋਨਾ ਅਯੋਗਯ ਹੈ ਔ ਬੁਧੀ ਇਨੋ ਨੇ ਪਹਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਮਾਨੀ ਨਹੀ ਔ ਬੁਧੀ ਉਸਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਪੂਰਬ ਕਹ ਚੁਕੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਅਗਨਿ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਉਸਨ ਦੂਰ ਕੀਯੇ ਅਗਨੀ ਕੇ ਦੂਰ ਹੋਨੇਵਤ ਬੁਧੀ ਪੂਰਬ ਨਾ ਮਾਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹੀ ਦੂਰ ਕੀਆ ਇਸ ਸੇ ਬੇਦਾਂਤੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਾਸਤਿਕ ਹੈ। ਯਥਾਰਥ ਵਾਰਤਾ ਯਹ ਹੈ ਨਾਸਤਿਕ ਲੋਕੋ ਕੀ ਚਾਲ ਹੈ ਲੋਕੋ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਹਯਾ ਹੈ ਹਮ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕੇ ਸ੍ਰੀਕਾਰ ਕਰਤੇ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਵਹੁ ਲੋਕ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕੀ ਐਸੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰਤੇ ਹੈ ਜਿਸ ਸੇ ਸਚੇ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕਾ ਅਭਾਵ ਸਿਧ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜਬ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਮੈ ਸਰਬਦਾ ਗਿਆਨ ਨਾ ਮਾਨਯਾ ਤਬ ਸਦਾ ਸਰਬੱਗ ਹੋਨਾ ਔ ਸਰਬ ਵਿਦਯਾ ਵਾਲਾ ਹੋਨਾ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਮੈ ਸਿਧ ਨਾ ਹੁਆ ਔ ਜਬ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਸਰਬੱਗ ਨਹੀ, ਸਰਬ ਵਿਦਯਾ ਵਾਲਾ ਨਹੀ, ਤਬ ਵਹੁ ਜਾਨੋ ਸ੍ਰੂਪ ਸੇ ਹੀ ਨਹੀ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਵਹੁ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕੇ ਨਹੀ ਮਾਨਤੇ। ਯਾ ਤੇ ਹਮਾਰੀ ਉਨਸੇ ਬੋਲਚਾਲ ਭੀ ਨਹੀ। ਹਮਾਰਾ ਬਿਚਾਰ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕੇ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਗਨ ਸੇ ਹੈ ਨਾਸਤਿਕੋ ਸੇ ਨਹੀ, ਯਹ ਯਵਨ ਕਹੇ ਹੈ ਸੇ ਯਹ ਕਹਨਾ ਉਨਕਾ ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਯਹ ਤਰਕ ਉਨਕੀ ਈਹਾਂ ਤਬ ਹੋਵੇ ਜਬ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨ ਸ੍ਰੂਪ ਨਾ ਮਾਨੇ। ਹਮਨੇ ਪਹਲੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਗਿਆਨ ਸ੍ਰੂਪ ਮਾਨਕੇ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਿਆਨ ਤਿਸ ਮੈ ਦੂਸਰਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕੀਆ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਇਸ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਗਿਆਨ ਸੇ ਬਿਨਾ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕਾ ਨਾ ਹੋਨਾ ਤਬ ਬਨੇ ਜਬ ਵਹੁ ਸ੍ਰ ਤੇ ਗਿਆਨ ਸ੍ਰੂਪ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਹਮ ਤੇ ਇਸ ਗਿਆਨ ਸੇ ਪੂਰਬ ਭੀ ਉਸ ਕੇ ਗਿਆਨ ਸ੍ਰੂਪ ਮਾਨੇ ਹੈ ਔ ਇਸ ਨਿਰਗੁਣ ਗਿਆਨ ਸ੍ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਉਨਹੁ ਨੇ ਜਾਨਿਆ ਨਹੀ ਉਲਟਾ ਨਿਰਗੁਣ ਨਾਮ ਸੁਣਤੇ ਹੀ ਬਡਾ ਚਿਤ ਮੈ ਆਸਚਰਯ ਮਾਨ ਨਾਸਤਿਕ ਬਤਾਵੇ ਹੈ ਜੋ ਸਰਬ ਗੁਣੇ ਕੀ ਖਾਣ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕੇ ਨਿਰਗੁਣ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਨਾਸਿਕ ਹੈ। ਸੇ ਯਹ ਕਹਨਾ ਉਨਕਾ ਸਰਬਥਾ ਅਗਿਆਨ ਸੇ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਜੇਕਰ ਨਿਰਗੁਣ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਉਨਕੇ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਹੀ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਤਬ ਬੇ ਨਮੂਨ ਨਾਮ ਕਾ ਅਰਥ ਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਬੇ ਨਮੂਨ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਨਿਰਾਕਾਰ ਵਸਤੁ ਹੈ। ਜੇ ਵਸਤੁ ਨਿਰਾਕਾਰ ਹੋਗੀ ਉਸ ਮੈ ਕੋਨ ਬੁਧੀਮਾਨ ਗੁਣ ਸਿਧ ਕਰ ਸਕੇ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਕਾ ਆਕਾਰ ਨਹੀ ਜੇ ਵਸਤੁ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖ ਕੇ ਇੰਦਰਯੋ ਕੇ ਗੋਚਰ ਨਹੀ, ਉਸ ਮੈ ਰਜ, ਸਤ, ਤਮ ਇਨ ਗੁਣੋ ਕੋ ਇਨ ਗੁਣੋ ਵਾਲੀ ਮਾਯਾ ਸਕਤੀ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸਤ੍ਯ ਸੰਕਲਪਾਦਿ ਗੁਣੋ ਕੋ ਕੋਈ ਬੁਧੀਮਾਨ ਪੁਰਖ ਨਹੀ ਸਿਧ ਕਰ ਸਕੇ ਅਰ ਜਿਸ ਮੈ ਕੋਈ ਗੁਣ ਨਹੀ ਸਿਧ ਕਰ ਸਕੇ ਜਬ ਹਮ ਉਸਕੋ ਨਿਰਗੁਣ ਕਹੇ ਅਰ ਜਿਸਕਾ ਕੋਈ ਨਮੂਨਾ ਨਹੀ ਬਤਾਯ ਸਕੇ ਉਸਕੋ ਹਮ ਨਿਰਾਕਾਰ ਕਹੇ ਅਰ ਜਿਸ ਸ੍ਵਰੂਪ ਮੈ ਕੋਈ ਮਿਤ੍ਰ ਸਤ੍ਰ ਭਾਵ ਨਹੀ ਉਸ ਕੋ ਹਮ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਕਹੇ ਅਰ ਜਿਸਕਾ ਕੋਈ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕਾਦਿ ਆਧਾਰ ਨਹੀ ਉਸਕੋ ਨਿਰਾਧਾਰ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਮੈ ਕਿੰਚਿਤ ਇਛਾ ਨਹੀ ਉਸ ਕੋ ਨਿਰੀਹ ਕਹੇ ਤਬ ਕੋਨ ਬੁਧੀਮਾਨ ਆਸਤਿਕ ਪੁਰਖ ਹੈ ਜੇ ਇਸ ਸ੍ਵਰੂਪ ਕੋ ਨਾ ਮਾਨੇ ਸਭੀ ਆਸਤਿਕ ਮਾਨੇ ਹੈ। ਜੇ ਐਸਾ ਸੁਨ ਗਿਨ ਕੇ ਭੀ ਨਹੀ ਮਾਨੇ ਉਨ ਸੇ ਪਰੇ ਨਾਸਤਿਕ ਭੀ ਹਮ ਔਰ ਕਿਸ ਕੋ ਜਾਨੇ। ਨਾਸਤਿਕਪਨੇ ਕੇ ਡਰ ਸੇ ਜੇਕਰ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਕੋ ਸਗੁਣ ਸੇ ਪਹਲੇ ਮਾਨੇ ਤਬ ਦੂਸਰੇ ਗਯਾਨ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਮਾਨਨੇ ਮੈ ਜੇ ਦੋਖ ਦੀਯੇ ਸੋ ਬਿਨਾ ਸ੍ਵਾਨ ਦੀਯੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜਿਸ ਗਯਾਨਹੀਨ ਅਵਸ੍ਥਾ ਕੋ ਠਹਰਾਯ ਕਰ ਉਨਹੁ ਨੇ ਦੋਖ ਦੀਯੇ ਹਮ ਉਸ ਗਯਾਨਹੀਨ ਅਵਸ੍ਥਾ ਕੋ ਹੀ ਨਿਤ੍ਯ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਮਾਨਤੇ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਉਨਕੇ ਦੋਖ ਦੇਨੇ ਕਾ ਥਾਨ ਹੀ ਕੋਈ ਨਾ ਸਿਧ ਹੁਯੇ। ਉਨਹੁ ਨੇ ਜੇ ਦੋਖ ਦੀਯੇ ਸੋ ਸਭ ਅਸ੍ਵਾਨ ਦੀਯੇ ਅਰ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਦੂਸਰਾ ਗਯਾਨ ਮਾਨੇ ਬਿਨਾ ਦੋਖ ਭੀ ਆਵੇ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਯਾਨ ਕਾਹੁ ਕਾ ਸੱਤ੍ਰ ਮਿਤ੍ਰ ਨਹੀ ਅਰ ਕਾਹੁ ਕੋ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਨਹੀ ਅਰ ਸਤ੍ਰੁਤਾ ਮਿਤ੍ਰੁਤਾ ਔਰ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦੇਣਾ ਗਯਾਨ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦੇਖੀਐ ਹੈ। ਕਾਹੇ ਤੇ ਭਗਤੋ ਸਾਥ ਮਿਤ੍ਰੁਤਾ ਤਿਨ ਕੇ ਬਿਰੋਧੀਓਂ ਸਾਥ ਸਤ੍ਰੁਤਾ ਅਰ ਭਗਤੋ ਕੋ ਸੁਖ ਦੇਣਾ ਤਿਨਕੇ ਬਿਰੋਧੀਓਂ ਕੋ ਦੁਖ ਦੇਣਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਗਯਾਨ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਰ ਯੇ ਸਤ੍ਰੁ ਮਿਤ੍ਰੁਦੀ ਭਾਵ ਸਭ ਬਿਕਾਰ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਯਾਨ ਮੈ ਮਾਨੇਗੇ ਤਬ ਵਹੁ ਵਿਕਾਰੀ ਹੋ ਜਾਵੇਗਾ ਔ ਵਿਕਾਰੀ ਹੁਯੇ ਉਸਕੀ ਨਿਰਵਿਕਾਰ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੀ। ਯਾ ਤੇ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਦੂਸਰਾ ਗਯਾਨ ਇਨ ਵਿਕਾਰੋ ਵਾਲਾ ਅਵਸ ਮਾਨਣਾ ਅਰ ਵਿਕਾਰੋ ਵਾਲੇ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਸੇ ਦੂਸਰਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਗਯਾਨ ਭੀ ਯੁਕਤੀ ਮੈ ਸਿੱਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਜਬ ਕੋਈ ਪੁਰਖ ਵਾਰਤਾ ਸੁਨਾ ਕਰ ਸੁਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕੋ ਪੂਛੇ ਹਮਾਰੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਨੀ ਤਬ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੀ ਬੁਧੀ ਵਾਰਤਾ ਸੁਨਨੇ ਸਮੇ ਅਪਨੇ ਅਸ੍ਵਾਨ ਮੇ ਨਹੀ ਰਹੀ, ਵਹੁ ਕਹੇ ਹੈ ਮੈਨੇ ਨਹੀ ਸੁਨੀ, ਮੇਰੀ ਬੁਧੀ ਉਸ ਸਮੇ ਠਿਕਾਨੇ ਨਹੀ ਥੀ, ਯਾ ਕਹਨੇ ਸੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਰੂਪ ਬੁਧੀ ਕੋ ਠਿਕਾਨੇ ਬੋਠਿਕਾਨੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੀ ਦੂਸਰੀ ਬੁਧੀ ਜੈਸੇ ਜੀਵ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ ਜਿਸਕਾ ਨਾਮ ਸਾਖੀ ਹੈ। ਵੈਸੇ ਹੀ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਦੂਸਰੀ ਬੁਧੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਵਰੂਪ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਦੂਸਰੀ ਬੁਧੀ ਅਵਸਯ ਮਾਨਣੀ ਵਹੀ ਨਿਰਗੁਣ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ। ਬੁਧੀ ਚੇਤਨਜ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਾਸ ਗਯਾਨ ਚਾਨਣਾ ਸਭ ਏਕ ਕੇ ਨਾਮ ਹੈ ਅਰ ਪੂਰਬ ਜੇ ਯਹ ਕਹਿਆ ਥਾ ਬੁਧੀ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਨਿਰਬੁਧੀ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਯੇ ਸੋ ਕਹਿਨਾ ਸਰਬਥਾ ਹੀ ਬਿਨਾ ਬਿਚਾਰ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਭੀ ਮਾਯਾਵਤ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਏਵੰ ਸਭੀ ਵਸਤੁ ਅਨਾਦਿ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਪਹਲਾਦਿ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਅਰ ਜੇ ਕੋਈ ਸਿਧ ਕਰ ਸਕੇ ਸੋ ਬਤਾਵੇ, ਬਤਾਵਤਾ ਕੋਈ ਨਹੀ ਇਸਸੇ ਜਾਨਤਾ ਭੀ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਯਹੀ ਵਾਰਤਾ ਜਾਕਰ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰੀ ਕੋ ਸਾਜੇ ਈਹਾਂ ਜਪ ਮੈ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੈ ਸੂਚਨ ਕਰੀ ਜੇ ਕੋਈ ਬਤਾਵਨ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਰਖੇ ਤਬ ਉਸ ਸੇ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ ਹੈ ਤੁਮ ਅਪਨੀ ਬਾਨੀ ਸੇ ਕਹਤੇ ਹੋ ਵਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਬਾਨੀ ਸੇ ਅਪਨੀ ਬਾਨੀ ਸੇ ਕਹੋ ਤਬ ਪਿਤਾ ਕਾ ਜਨਮ ਪੁਤ੍ਰ ਕੋ ਨਾ ਭਾਨ ਹੋਨੇਵਤ ਅਪਨੇ ਸੇ ਪਹਲੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਰਚਨਾ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋ ਤੁਮ ਬੁਧੀਮਾਨੋ ਕੇ ਆਗੇ ਬਿਨਾ ਦੇਖੇ ਦਿਨਾਦਿ ਨਿਰਣੇ ਕਰ ਕਬੀ ਨਹੀ ਕਹ ਸਕਤੇ। ਯਾ ਤੇ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸੇ ਕਹੋ ਤਬ ਬਾਣੀ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਹੈ, ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰੋ ਅਰ ਉਸ ਬਾਣੀ ਕਾ ਵਹੀ ਅਰਥ ਹੈ ਜੇ ਤੁਮ ਕਹਤੇ ਹੋ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਸਿਧ ਕਰੋ ਪੀਛੇ ਨਿਸੰਕ ਬੁਧੀਮਾਨੋ ਕੀ ਸਭਾ ਮੇ ਬੈਠ ਕੇ ਕਹੋ ਨਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰ ਸਕੋ ਤਬ ਮਾਨੋ ਮਾਯਾਵਤ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਮਾਯਾ ਕੇ ਕਾਰਯ ਸਭੀ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਕੋਈ ਉਨਕਾ ਪਹਲਾ ਦਿਨ ਨਹੀ। ਜਿਸ ਸਮੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੋ ਬੁਧੀਹੀਨ ਸਿਧ ਕਰ ਅਭਾਵ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰ ਸਕੇ ਸਭ ਕੀ ਅਨਾਦਿਤਾ ਮੈ ਏਤਾ ਬਿਸੇਖ ਹੈ, ਅਨਾਦਿਤਾ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ ਏਕ ਸ੍ਰੂਪ ਸੇਂ ਦੂਸਰੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਸੇਂ। ਚੇਤਨ ਮਾਯਾ- ਮਾਯਾ ਸਾਥ ਚੇਤਨ ਕਾ ਮੇਲ, ਜੀਵ ਈਸ- ਜੀਵ ਈਸ ਕਾ ਭੇਦ, ਯੇ ਖਟ ਸ੍ਰੂਪ ਸੇ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਕਿਉਂਕਿ ਇਨਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੀ ਆਦਿ ਨਹੀ ਔਰ ਸਭ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਐਸਾ ਕੋਈ ਸਮਯ ਨਹੀ ਜਬ ਸੰਸਾਰ ਮੈ ਕਿਸੇ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਤੂਟ ਗਯਾ ਹੋਵੇ। ਪ੍ਰਵਾਹ ਸਭ ਕਾ ਨਿਰੰਤਰ ਚਲ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਸੇ ਸਭੀ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਮੀਮਾਸਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਕੇ ਕਰਤਾ ਜੈਸੇ ਮੁਨਿ ਰਿਖਿ ਨੇ ਜਗਤ ਕੋ ਅਨਾਦੀ ਮਾਨਯਾ ਹੈ। ਪ੍ਰਵਾਹ ਮੈ ਭੀ ਏਤਾ ਬਿਸੇਖ ਹੈ ਕੋਈ ਅਲਪ ਕਾਲ ਸਥਾਈ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਪ੍ਰਵਾਹ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਦੀਪ ਸਿਖਾ ਕਾ ਨਦੀ ਜਲ ਕਾ ਕੋਈ ਬਹੁਤ ਕਾਲ ਸਥਾਈ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਵੇਦ ਕਾ ਅਰ ਪਾਂਚ ਤਤ੍ਵੋ ਕਾ ਵੇਦ ਮੈ ਵੇਦ ਕੀ ਰਚਨਾ ਕਲਪ ਕਲਪ ਮੈ ਪੂਰਬ ਰਚਨਾ ਕੇ ਤੁਲ੍ਹ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵੇਦ ਭੀ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਸੇ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਐਸੇ ਹੀ ਆਕਾਸਾਦਿਕ ਹੈ। ਮੀਮਾਸਕ ਵੇਦ ਕੋ, ਨੈਯਾਯਿਕ ਆਕਾਸਾਦਿਕੋ ਕੋ ਸ੍ਰੂਪ ਸੇ ਅਨਾਦਿ ਮਾਨੇ ਹੈ, ਸੋ ਅਸੰਗਤ ਹੈ। ਰਹੋ ਅਧਿਕ ਬਿਚਾਰ ਇਨ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਸੇ ਅਨਾਦਿ ਪਦਾਰਥੋ ਕੀ ਰਚਨਾ ਜੈਸੀ ਆਪ ਕੇ ਮਾਯਾ ਬ੍ਰਿਤੀ ਰੂਪ ਗਯਾਨ ਮੈ ਭਲੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਸੋਈ ਸਮਯੁਕ ਹੈ॥ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਈਸ਼ੁਰ ਕੀ ਬਿਭੂਤੀ ਬਰਨਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਪਰਮ ਬਿਭੂਤੀ ਕਹਤੇ ਹੂਯੇ ਸਬਦ ਸਮਾਪਤ ਕਰੇ ਹੈ-

ਸੋ ਪਾਤਿਸਾਹੁ ਸਾਹਾ ਪਤਿਸਾਹਿਬੁ ਨਾਨਕ ਰਹਣੁ ਰਜਾਈ ॥ ੧ ॥

(ਸੋ ਇਤਿ) ਪਾਤ ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਸਿੰਘਾਸਨ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸਾਹ ਸ੍ਰਾਮੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜ੍ਹਾਨ ਅਵਸਥਾ ਨੀਰੋਗ ਸਰੀਰ ਵਿਦਯਾਵਾਨ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਰਾਜਾ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਕਾ ਮੁਖ ਸ੍ਰਾਮੀ ਤਾ ਸੇ ਅਧਿਕ ਪਿਤਰਲੋਕ ਕਾ ਤਾ ਸੇ ਅਧਿਕ ਦੇਵ ਲੋਕ ਕਾ ਤਾ ਸੇ ਅਧਿਕ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਕਾ ਸ੍ਰਾਮੀ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਤਿਸਕੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਆਪ ਹੋ, ਸੋਈ ਆਪ ਇਸ ਬੈਕੁੰਠ ਭਵਨ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਕੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਹੋ, ਯਾ ਤੇ ਸੋ ਸਾਹਾ ਪਤਿ ਪਾਤਸਾਹ ਸਾਹਬ ਐਸੇ ਅਨੂਯ ਕਰ ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ- ਹੇ ਭਗਵਨ! ਜਿਸਕੀ ਪੀਛੇ ਦਿਬਜ ਬਿਭੂਤੀ ਬਰਨਨ ਕਰੀ ਸੋ ਆਪ ਸਾਹਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਲੋਕ ਕੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਸੇ ਲੇ ਬ੍ਰਹਮ ਲੋਕ ਕੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਰਬ ਸ੍ਰਾਮੀਯੋ ਕੇ ਪਤਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰਾਮੀ ਹੋ। ਪੁਨਾ ਪਾਤ ਨਾਮ ਆਪ ਬੈਕੁੰਠ ਕੇ ਸਿੰਘਾਸਨ ਕੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਹੋ ਯਾ ਹੀ ਤੇ ਸਾਹਬ ਨਾਮ ਸਰਬ ਕੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਹੋ। ਭਾਵ ਸਰਬ ਕੇ ਮਹਾਰਾਜਾਧਿਰਾਜ ਹੋ, ਯਹੀ ਵਾਰਤਾ ਗੁਰ ਪੁਨਾ ਕਹੇ ਹੈ- (ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਜਿਸ ਕਾਰਨ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਸੂਰਜ ਚੰਦ੍ਰ ਅਗਨੀ ਆਦਿਕ ਆਪ ਕੇ ਡਰ ਸੇ ਤੁਮਾਰੀ ਰਜਾਈ ਨਾਮ ਆਗਯਾ ਮੇ ਰਹੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਆਪ ਸਰਬ ਕੇ ਰਾਜਾਧਿਰਾਜ ਹੋ। ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁੰਥ ਜੀ ਮੇ ਬਚਨ ਹੈ 'ਕੋਊ ਹਰਿ ਸਮਾਨਿ ਨਹੀ ਰਾਜਾ' ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਪਰਮ ਬਿਭੂਤੀ ਬਰਨਨ ਕਰ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਸੇਂ ਅਸਤੋਤ੍ਰ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕਰੀ। ਪੂਰਣ ਹੂਯਾ ਸੋਦਰ ਕਾ ਅਰਥ ॥੧॥ ਪੂਰਬ ਸਬਦ ਮੇ ਹਿਰਣਯਗਰਭ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸਾਹੋ ਕਾ ਸਾਹ ਰੂਪ ਕਰ ਕਹਿਆ ਮਹਾਨ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਨੇਕੋ ਕੋ ਪ੍ਰਤਖਯ ਨਹੀ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਯਹ ਕਹੇ-

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਸੁਣਿ ਵਡਾ ਆਖੈ ਸਭੁ ਕੋਇ॥ ਕੇਵਡੁ ਵਡਾ ਡੀਠਾ ਹੋਇ॥

(ਸੁਣਿ ਇਤਿ) ਸਭੀ ਵਾਂਦੀ ਨਿਜ ਨਿਜ ਮਤ ਕੇ ਆਚਾਰਯੋ ਸੇ ਅਨੁਮਾਨਾਦਿਕੋ ਕਰ ਕਰੀ ਹੂਈ ਈਸ਼ੁਰ ਕੀ ਸਿਧੀ ਕੋ ਸੁਣ ਕਰ ਹੀ ਤਾ ਕੋ ਮਹਾਨ ਕਹੇ ਹੈ, ਅਪਰੋਖ ਕਰ ਨਹੀ ਕਹੇ। ਅਨੁਮਾਨਾਦਿਕੋ ਮੈ ਅਨੁਮਾਨ ਸੇ ਈਸ਼ੁਰ ਕੀ ਸਿਧੀ ਕਰਨੀ 'ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰਤੁ ਹੈ ਸੋਈ ਕੋਈ ਹੈ ਰੇ' ਐਸੇ ਗੁੰਥ ਜੀ ਮੇ ਗੁਰੂ ਅਮਰ ਜੀ ਕੇ ਸਬਦ ਮੇ ਸਪਸ੍ਰੁ ਹੈ॥ ਔ ਕੇਵਡ ਕਹੀਯੇ ਕੇਤਾ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਰੂਪ ਈਸ਼ੁਰ ਵਡਾ ਮਹਾਨ ਹੈ, ਯਹ ਗਯਾਨ ਡੀਠਹ ਹੋਯ ਨਾਮ ਸੁਵਣ ਮਨਨਾਦਿਕ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਅਪਨੇ ਸਾਥ ਈਸ਼ੁਰ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਅਪਰੋਖ ਸੇ ਹੀ ਨਿਸਚਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ ਨ ਕਹਿਆ ਜਾਇ॥ ਕਹਣੈ ਵਾਲੇ ਤੇਰੇ ਰਹੇ ਸਮਾਇ ॥ ੧ ॥

ਯਾ ਹੀ ਤੇ ਅਪਰੋਖ ਬਿਨਾ ਅਨੁਮਾਨਾਦਿਕੋ ਸੇ ਨਿਸਚਯ ਵਾਲੇ ਵਾਦੀ ਏਤਾ ਮਹਾਨ ਈਸ਼ਰ ਏਤੇ ਮੋਲ ਸੇ ਮਿਲੇ ਹੈ ਐਸੇ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਕੀਮਤਿ ਪਾਇ ਨ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਮੋਲ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤੇ ਔ ਮੋਲ ਸੇ ਵਹੁ ਮਿਲੇ ਭੀ ਨਹੀ ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ 'ਕੰਚਨ ਸਿਉ ਪਾਈਐ ਨਹੀ ਤੋਲਿ' ਐਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਕਥਨ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਨਾ ਯਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਧਨ ਸੇ ਮਿਲੇ ਹੈ ਨਾ ਬਡੀ ਬੁਧੀ ਸੇ ਨਾ ਪੰਡਤਾਈ ਸੇ ਐਸੇ ਕਠਵਲੀ ਉਪਨਿਖਦ ਮੈ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਸੂਰੂਪ ਕੇ ਅਪਰੋਖ ਕੇ ਅਭਾਵ ਤੇ ਹੀਨ ਕਹਿਆ ਜਾਇ ਅਨੰਤ ਮਹਤ੍ਵ ਵਾਲਾ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਐਸਾ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤਿਨ ਸੋਂ ਕਹਯਾ ਭੀ ਨਹੀ ਜਾਵੇ॥ ਜੋ ਮੇਰੇ ਕੋ ਅਪਰੋਖ ਕਰ ਕਹੇ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਕਿ ਅਕਿਲ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਈਸ਼ਰ ਓਰ ਸੇ ਅਸੰਕਾ ਕਰ ਫਲ ਕਹੇ-

(ਕਹਣੈ ਇਤਿ) ਜੋ ਅਪਰੋਖ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਕਰ ਅਧਯਾਤੋਪ ਅਪਵਾਦ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਜਿਗਯਾਸੂਯੋ ਪ੍ਰਤਿ ਤੇਰੇ ਮਹਤ੍ਵ ਕੇ ਕਥਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹੈ ਵਹੁ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕੀ ਅਵਧਿ ਲੇਨ ਹਿਤ ਗਈ ਲਵਣ ਪੁਤਲੀਵਤ ਤੇਰੇ ਸੂਰੂਪ ਮੈ ਰਹੇ ਸਮਾਯ, ਲੈ ਹੋਵੇ ਹੈ ॥੧॥ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸਮੁਯਕ ਜਾਣ ਕਰ ਕਹਨ ਵਾਲਿਯੋ ਕੋ ਤਿਸ ਮੇ ਸਮਾਵਨਾ ਫਲ ਕਹ ਕਰ ਪੁਨਾ ਕੈਮੁਤਕ ਨੈਯਾਜ ਸੇ ਈਸ਼ਰ ਕੇ ਮਹਤ੍ਵ ਕਾ ਨਾ ਜਾਨਨਾ ਕਹੇ-

ਵਡੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਗਹਿਰ ਗੰਭੀਰਾ ਗੁਣੀ ਗਹੀਰਾ ॥

(ਵਡੇ ਇਤਿ) ਗਹਰ ਪਦ ਲੋਕਨ ਮੈ ਗੰਭੀਰ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਸੰਸਕ੍ਰਿਤ ਕੇ ਗਹਰ ਸੇ ਬਨਾ ਹੋ ਤਬ ਗੁਫਾ ਕਾ, ਕੁੰਜ ਕਾ, ਦੰਭ ਕਾ, ਦੁਖ ਕਾ, ਬਨ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਗਹੀਰ ਪਦ ਗਹੇਰਾਵਤ ਗਹਰ ਸੇ ਹੈ ਵਾ ਗੰਭੀਰ ਸੇ ਹੈ। ਗਹਰ ਗੰਭੀਰ ਪਦ ਦੋ ਹੈ ਵਾ ਦੇਵ ਦੇਵਤ ਏਕ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਵਡੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਕਹੀਯੇ ਹੇ ਸਰਬ ਕੀ ਅਪੇਖਯਾ ਕਰ ਮਹਾਨ ਮੇਰੇ ਸ੍ਵਾਮੀ ਪੁਨਾ ਗਹਰ ਨਾਮ ਹੇ ਸਰਬ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਹੇਤ ਗੁਫਾ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਵਾ ਹੇ ਸਰਬ ਕੇ ਬਿਚਰਨੇ ਹੇਤ ਕੁੰਜ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ਰ, ਕੁੰਜਲਤਾ ਸੇ ਵਾਪੀ ਹੁਈ ਬਨ ਕੀ ਗਲੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਹੇ ਗੰਭੀਰ ਕਹੀਯੇ ਦੇਸ ਕਾਲ ਸੇ ਥਾਹ ਸੂਨਯ ਅਗਾਧ ਈਸ਼ਰ ਵਾ ਗਹਰ ਗੰਭੀਰਾ ਨਾਮ ਸਰਬ ਇੰਦ੍ਰਾਦਿਕੋ ਸੇ ਗੰਭੀਰ ਹਿਰਣਗਰਭ ਸੇ ਭੀ ਤਿਸ ਕੋ ਸਰਬ ਸਮਰਥ ਦੇਨੇ ਕਰ ਅਤਿ ਗੰਭੀਰ ਈਸ। ਪੁਨਾ ਹੇ ਸਤ੍ਯ ਸੰਕਲਪਾਦਿ ਅਤਿ ਵਡੇ ਗੁਣੇ ਵਾਲੇ ਗਹੀਰਾ ਨਾਮ ਭਕਤੋ ਕੇ ਦੁਖ ਰੂਪ ਘਾਮ ਕੋ ਹਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮਹਾਬਨ ਰੂਪ ਈਸ ਤੇਰਾ ਮਹਤ੍ਵ ਜਾਨਨਾ ਤੋ ਕਿਆ ਕਹਨਾ ਹੈ।

ਕੋਇ ਨ ਜਾਣੈ ਤੇਰਾ ਕੇਤਾ ਕੇਵਡੁ ਚੀਰਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਪ੍ਰਥਮ 'ਕੋਇ ਨ ਜਾਣੈ ਤੇਰਾ ਕੇਤਾ ਕੇਵਡੁ ਚੀਰਾ' ਨਾਮ ਕੋਈ ਵਾਦੀ ਨਹੀ ਜਾਨ ਸਕਤਾ ਜੋ ਤੇਰਾ ਮਾਯਾ ਰੂਪ ਸੂਤ੍ਰ ਸੇ ਰਚਯਾ ਹੁਯਾ ਸੂਖਮ ਸਥੂਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਬਸਤ੍ਰ ਹੈ ਵਹੁ ਕੇਤੇ ਮਹਤ੍ਵ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਜਾਨ ਲੇਵੇ ਤਬ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਰਚਨਾ ਮੈ ਔ ਤਿਸਕੇ ਪਰਿਮਾਣ ਮੈ ਔ ਤਿਸਕੇ ਉਪਾਦਾਨ ਮੈ ਬਿਬਾਦ ਕੋਈ ਵਾਦੀ ਨਾ ਕਰੇ ਔ ਬਿਵਾਦ ਸਾਸਤ੍ਰੇ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰਤੇ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਕੋਈ ਮਾਯਾ ਸੇ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕਹੇ ਹੈ, ਕੋਈ ਪ੍ਰਮਾਣੁਯੋ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਕੋਈ ਈਸ਼ਰ ਕੋ ਉਪਾਦਾਨ ਕਹੇ ਹੈ, ਕੋਈ ਕੇਵਲ ਨਿਮਿਤ ਕਹੇ ਹੈ ਔਰ ਤੋ ਕਿਆ ਕਹਨਾ ਹੈ। ਜੋਤਸੀ ਲੋਕ ਏਕ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਕੇ ਚਲ ਅਚਲ ਹੋਨੇ ਮੈ ਪੁਨਾ ਗੋਲ ਚਪਟੀ ਹੋਨੇ ਮੇ ਹੀ ਬਹੁਤ ਬਿਵਾਦ ਕਰੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਮਹਤ੍ਵ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਅਤਿ ਦੂਰ ਹੈ ॥ਰਹਾਉ॥ ਕਹੀ ਵਾਰਤਾ ਕੋ ਪੁਨਾ ਬਿਸਥਾਰ ਸੇ ਕਹੇ-

ਸਭਿ ਸੁਰਤੀ ਮਿਲਿ ਸੁਰਤਿ ਕਮਾਈ ॥

(ਸਭਿ ਇਤਿ) ਸਭ ਸੁਰਤੀ ਮਿਲ ਕਹੀਯੇ ਸੰਪੂਰਣ ਨੈਯਾਯਿਕ ਬੈਸੇਖਿਕ ਬੁਧਿ ਬਿਸੇਖ ਵਾਲਜੋ ਨੇ ਮਿਲ ਨਾਮ ਬਿਵਾਦ ਸਭਾ ਮੈ ਸੰਗਮ ਕਰ ਦੁਬਯਾਦਿ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਸੋਧਨ ਕਰਕੇ ਐਸੀ ਸੁਰਤਿ ਨਾਮ ਉਦੇਸ ਲਖਣ ਪਰੀਖਾ ਰੂਪ ਬੁਧਿ ਕਮਾਈ ਨਾਮ ਉਤਪੰਨ ਕਰੀ ਜਿਸ ਉਦੇਸ ਲਖਣ ਪਰੀਖਾ ਰੂਪ ਬੁਧਿ ਸੇ ਤੇਰਾ ਯਥਾਯੋਗ ਮਹਤ੍ਵ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਵਸਤੁ ਕੇ ਨਾਮ ਲੇਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਕੋ ਉਦੇਸ ਕਹੇ ਹੈ ਤਿਸ ਕੇ ਅਸਾਧਾਰਣ ਧਰਮ ਕਹਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਲਖਣ ਹੈ। ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਕਾ ਲਖਣ ਕੀਆ ਤਿਸਕਾ ਵਹੁ ਬਨੇ ਹੈ ਵਾ ਨਹੀ, ਇਸ ਪਰਖਨ ਕਾ ਨਾਮ ਪਰੀਖਾ ਹੈ॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸਭ ਕੀਮਤਿ ਮਿਲਿ ਕੀਮਤਿ ਪਾਈ ॥

ਪੁਨਾ ਸਭਿ ਕੀਮਤਿ ਨਾਮ ਸੰਪੂਰਣ ਮੀਮਾਸਕੋ ਨੇ ਏਤੇ ਯਗ ਰੂਪ ਕੀਮਤ ਸੇ ਪੁਤ੍ਰ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਏਤੇ ਸੇ ਧਨ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਏਤੇ ਸੇ ਏਤਾਕਾਲ ਸ੍ਰਾਗ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਐਸੇ ਵਿਚਾਰ ਸਭਾ ਮੈ ਸੰਗਮ ਕਰ ਤੇਰੀ ਕਰਮ ਰੂਪ ਕੀ ਕੀਮਤ ਪਾਈ, ਜਿਸ ਸੇ ਤੇਰਾ ਮਹਤ੍ਰ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋ ਜਾਵੇ। ਮੀਮਾਸਕ ਕਰਮ ਕੋ ਹੀ ਈਸ੍ਰ ਮਾਨੇ ਹੈ।

ਗਿਆਨੀ ਧਿਆਨੀ ਗੁਰ ਗੁਰਹਾਈ ॥

ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ ਤੇਰੀ ਤਿਲੁ ਵਡਿਆਈ ॥ ੨ ॥

ਪੁਨਾ ਗਿਆਨੀ ਸਾਖ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰਖ ਕੇ ਬਿਵੇਕ ਗਿਆਨ ਸੇ ਤੇਰੇ ਮਹਤ੍ਰ ਕੋ ਖੋਜੇ ਹੈ ਏਵੰ ਬ੍ਰਿਤਿ ਕੀ ਏਕਾਕਾਰਤਾ ਰੂਪ ਧਿਆਨ ਸੇ ਧਿਆਨੀ ਯੋਗੀ ਜਨ ਭਾਵ ਪਾਤੰਜਲ ਖੋਜੇ ਹੈ। ਨਰ ਤਿਰਯਕ ਯੋਨੀਯੋ ਕੀ ਅਪੇਖਾ ਕਰ ਪੁੰਨਜ ਫਲ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਨਾਮ ਬਡੀ ਦੇਵ ਯੋਨੀ ਸੇ ਦੇਵ ਖੋਜੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਗੁਰੁਹਾਈ ਦੇਵਨ ਕੇ ਹਨਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਦੇਵ ਬਿਰੋਧੀ ਰਾਖਸ ਰਾਵਣਾਦਿਕ ਜਿਸ ਕੋ ਸੀਘ੍ਰ ਰਾਖਸ ਭਾਵ ਸੇ ਹੀ ਖੋਜੇ ਹੈ, ਜਯ ਬਿਜਯ ਕੋ ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਤ੍ਰੋ ਕਾ ਸ੍ਰਾਪ ਹੋਨੇ ਕਾਲ ਮੈ ਸੀਘ੍ਰ ਲਾਭ ਰਾਖਸ ਭਾਵ ਸੇ ਕਹਿਆ ਥਾ, ਇਸ ਭਾਵ ਸੇ ਰਾਖਸ ਭਾਵ ਸੇ ਖੋਜੇ ਹੈ ਅਰਥ ਕੀਆ॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਜੋਤਿਯੋ ਨੇ ਤੇਰੇ ਮਹਤ੍ਰ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਸੁਰਤਿ ਕਮਾਵਨਾਦਿ ਯਤਨ ਕੀਯੇ। ਤਿਨ ਸਭਨੋ ਸੇ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ ਕਹੀਯੋ ਕਹੜਾ ਨਹੀ ਜਾਤਾ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਬਾਣੀ ਸੇ ਅਗਮਜ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਤਿਲ ਨਾਮ ਕਿੰਚਿਤ ਮਾਤ੍ਰ ਭੀ ਮਹਤ੍ਰ ॥੨॥ ਕਿੰਚ ਜਿਨ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਤੇਰਾ ਮਹਤ੍ਰ ਕਹਣੇ ਯੋਗਜ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਕੋ ਜਾਨੇ ਵਹੁ ਸਾਧਨ ਭੀ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਸਭਿ ਸਤ ਸਭਿ ਤਪ ਸਭਿ ਚੰਗਿਆਈਆ ॥

ਸਿਧਾ ਪੁਰਖਾ ਕੀਆ ਵਡਿਆਈਆ ॥

ਤੁਧੁ ਵਿਣੁ ਸਿਧੀ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਈਆ ॥

(ਸਭਿ ਇਤਿ) ਸੰਪੂਰਣ ਜੋ ਸਤ ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਸਤ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਸੰਪੂਰਣ ਜੋ ਤਪ ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਕ੍ਰਿਛੁ ਬ੍ਰੁਤ ਔ ਚਾਂਦ੍ਰਯਣਾਦਿ ਬ੍ਰੁਤ ਔ ਬਰਣਾਸ੍ਰਮੋ ਕੇ ਧਰਮ ਰੂਪ ਤਪ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਸੰਪੂਰਣ ਜੋ ਪੁਰਖੋ ਮੈ ਦੇਵੀ ਸੰਪਦਾ ਕੇ ਗੁਣ ਰੂਪ ਚੰਗਿਆਈਆ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਸਿਧਾ ਪੁਰਖਾ ਕੀਆ ਜੋ ਅਣਿਮਾਦਿ ਸਿਧਿ ਰੂਪ ਵਡਿਆਈਆ ਹੈ ਇਨ ਸੰਪੂਰਣੋ ਕੀ ਤੁਧੁ ਵਿਣੁ ਨਾਮ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਨ ਸਿਧੀ ਲਾਭ ਕਿਸੇ ਨਹੀ ਪਾਇਆ ਵਾ ਤੇਰੀ ਕਿਰਪਾ ਸੇ ਹੀ ਸਤਯਾ ਭਾਖਣਾਦਿਕੋ ਕਾ ਲਾਭ ਸਤਯਵਾਦੀ ਜਨੋ ਨੇ ਔਰ ਤਪੋ ਕਾ ਲਾਭ ਤਪਸੀਯੋ ਨੇ ਔਰ ਦੈਵੀ ਗੁਣੋ ਕਾ ਲਾਭ ਮੁਮੁਖੁ ਜਨੋ ਨੇ ਅਣਿਮਾਣਿ ਸਿਧੀਯੋ ਕਾ ਲਾਭ ਸਿਧੋ ਨੇ ਪਾਇਆ ਹੈ ਸੋਈ ਕਹੇ-

ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਨਾਹੀ ਠਾਕਿ ਰਹਾਈਆ ॥ ੩ ॥

(ਕਰਮਿ ਇਤਿ) ਜਿਨ ਕੋ ਹੇ ਈਸ! ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਸਤਯਾਦਿ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਨਹੀ ਤਿਨਕੇ ਕਾਹੂ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ ਸੇ ਭੀ ਠਾਕਿ ਰਹਾਈਆ ਰੋਕੇ ਰਹਤੇ ਕਿੰਤੂ ਮਿਲੇ ਹੀ ਹੈ। ਯਦ ਵਾ ਹੇ ਈਸ! ਤਿਨ ਕੋ ਸਤਯਾਦਿ ਮਿਲੇ ਹੈ ਸੋ ਕਰਮਿ ਨਾਮ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਹੀ ਮਿਲੇ ਹੈ, ਨਹੀ ਤੋ ਠਾਕਿ ਰਹਾਈਆ ਨਾਮ ਰੁਕੇ ਹੀ ਰਹੇ ਹੈ, ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀ ਹੋਵੇ।

ਪੂਰਬ ਸਭ ਸਤ ਕਹਨੇ ਸੇ ਸਤ ਬਹੁਤੇ ਕਹੇ ਚੰਗਿਆਈਆ ਅਰ ਸਿਧਾ ਕੀ ਅਣਿਮਾਦੀ ਸਿਧੀਆ ਰੂਪ ਵਡਿਆਈਆ ਭੀ ਬਹੁਤ ਕਹੀਆ ਇਨ ਚਾਰੋ ਮੇ ਅਣਿਮਾਦੀ ਸਿਧੀਆ ਕੇ ਰੂਪ ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣਯ ਮੈ ਲਿਖੇ ਹੈ ਅਰੁ ਆਗੇ ਟੀਕਾ ਮੈ ਲਿਖੇਗੇ। ਚੰਗਿਆਈਆ ਦੇਵੀ ਸੰਪਦਾ ਕੇ ਗੁਣੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਬੇਦਾਂਤ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੈ ਗਿਆਨ ਕੇ ਸਾਧਨ ਲਿਖੇ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਸਭੀ ਪ੍ਰਕਰਣੋ ਮੇ ਆਗੇ ਟੀਕਾ ਮੈ ਕਹੇਗੇ ਅਰ ਨਿਰਣਯ ਸਾਗਰ ਮੈ ਲਿਖੇ ਹੈ, ਸਤ ਅਰ ਤਪ ਈਹਾਂ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ। ਗੀਤਾ ਕੇ ਸਤਾਰਵੇ ਅਧਯਾਯ ਮੈ ਸੰਪੂਰਣ ਕਰਮੋ ਕੀ ਪੂਰਣਤਾ ਹੇਤ 'ਓ' ਤਤ ਸਤ' ਯੇ ਤੀਨ ਬ੍ਰਹਮ ਕੋ ਨਾਮ ਲੇਨੇ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰ ਸਤ ਸਬਦ ਕੇ ਅਰਥ ਸਤ ਭਾਵ, ਸਾਧੁ ਭਾਵ, ਪ੍ਰਸਸਤ ਕਰਮ, ਯਗ ਦਾਨ,

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਤਪ ਮੈ ਚਿਤ ਕੀ ਬਿਤੀ ਭਾਵ ਇਕੇਕਰਨ ਕੀ ਇਛਾ ਅਰ ਯਗ ਦਾਨ ਤਪ ਹੇਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਯੇ ਪਾਂਚ ਕਹੇ ਹੈ। ਕੋਸੇ ਮੈ ਔਰ ਭੀ ਧੀਰ, ਪਾਨਯਾ, ਬਿਦਯਮਾਨ, ਸਤਯ ਯੇ ਸਤ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਕਹੇ ਹੈ। ਯਹੀ ਮੂਲ ਮੇ ਕਹੇ ਸਭ ਸਤ ਹੈ ਸਦ ਭਾਵ ਵਸਤੁ ਕੇ ਹੋਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤਹਾਂ ਸਤ ਕਹਨਾ ਐਸੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਸਤ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਹੈ, ਸਾਧੁ ਭਾਵ ਵਸਤੁ ਕੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤਹਾਂ ਸਤ ਐਸੇ ਹੈ। ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸਤੁ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੈ। ਪ੍ਰਸਸਤ ਕਰਮ ਮੰਗਲ ਕਰਮ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤਹਾਂ ਸਤ ਸਬਦ ਐਸੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਨਮ ਕਰਮ ਸਤ ਭਾਵ ਗੁਰੂ ਕੇ ਜਨਮ ਔ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸਾਦਿ ਰੂਪ ਕਰਮ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਹੈ। ਯਗ ਦਾਨ ਤਪ ਮੈ ਚਿਤਬਿਤੀ ਲਗਾਵਨੀ ਅਰ ਇਨਕੇ ਹੇਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਨੀ ਇਨ ਦੋਨੋ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਸਤ ਹੈ ਅਰ ਯਥਾਰਥ ਕਥਨ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਸਤ ਹੈ। ਜੋ ਜੋਗ ਕੇ ਅੰਗੋ ਮੈ ਪਤੰਜਲੀ ਰਿਖੀ ਨੇ ਯਮੋ ਵਿਖੇ ਮੁਖੁ ਗਿਨਯਾ ਹੈ ਯੇ ਸਭ ਸਤ ਪਦ ਕੇ ਅਰਥ ਸਤ ਵਸਤੁ ਹੈ। ਇਨ ਸਤੋ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਬਿਨਾ ਪੁਰਖ ਕੋ ਅਪਨਾ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਸੇ ਹੋਨਾ ਔ ਅਪਨਾ ਸ੍ਰੇਸ਼ਟ ਹੋਨਾ ਔ ਅਨੇਕ ਕਰਮੋ ਕਾ ਮੰਗਲ ਰੂਪ ਹੋਨਾ ਔ ਯਗ ਦਾਨ ਤਪੋ ਮੈ ਚਿਤ ਕੀ ਇਛਾ ਹੋਨੀ ਅਰ ਯਗਾਦਿਕੋ ਹੇਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰਨੀ ਅਰ ਮੁਖ ਸੇ ਸਤਯ ਭਾਖਨ ਕਰਨਾ ਕਾਹੂ ਕੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਏਵੰ ਧੀਰ ਨਾਮ ਬਿਬੇਕੀ ਹੋਨਾ ਅਰ ਮਾਨਯ ਪੂਜਯ ਹੋਨਾ ਅਰ ਬਿਦਯਮਾਨ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨਾ ਭੀ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਏਵੰ ਤਪ ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਗਯਾਰਵੇ ਅਧਯਾਯ ਮੈ ਦੋ ਸੈ ਏਕ ਸਲੋਕ ਸੇ ਆਗੇ ਕ੍ਰਿਛੁ ਬ੍ਰੁਤ ਅਰ ਚਾਂਦ੍ਰਾਯਣ ਬ੍ਰੁਤ ਲਿਖੇ ਹੈ ਅਰ ਔਰ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਮੇ ਭੀ ਥੋੜਾ ਅੰਨ ਜਲ ਖਾਨੇ ਪੀਨੇ ਸੇ ਪਰੇ ਪਰਮ ਤਪ ਨਹੀ ਕਹਯਾ ਅਰ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਭੀ ਹੈ 'ਓਨੀ ਦੁਨੀਆ ਤੋੜੇ ਬੰਧਨਾ ਅੰਨੁ ਪਾਣੀ ਥੋੜਾ ਖਾਇਆ॥' ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਮਨ ਕੋ ਅਰ ਬਾਣੀ ਕੋ ਸਰੀਰ ਕੋ ਦੁਖ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਜੋ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਿਹਿਤ ਕਰਮ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਤਪ ਹੈ। ਯੋਗ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਵਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਮੰਤ੍ਰ ਸੇ ਚਿਤ ਕੀ ਏਕਾਗ੍ਰਤਾ ਕਰਨੀ ਮਨ ਕਾ ਤਪ ਹੈ। ਮਿਥਯਾ ਭਾਖਣ ਕਾ ਤਯਾਗ ਬਾਣੀ ਕਾ ਤਪ ਹੈ। ਖੁਧਾ, ਤ੍ਰਿਖਾ, ਸੀਤ, ਆਤਪ ਸਹਾਰਨੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਤਪ ਹੈ। ਖੁਧਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਬ੍ਰੁਤੋ ਮੈ ਸਹਾਰਨੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸੋ ਬ੍ਰੁਤ ਯੇ ਹੈ ਤੀਨ ਦਿਨ ਸਾਯੰਕਾਲ, ਤੀਨ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ, ਤੀਨ ਦਿਨ ਅਯਾਚਿਤ ਭੋਜਨ ਕਰਨਾ, ਤੀਨ ਦਿਨ ਕੁਛ ਨਾ ਖਾਣਾ। ਇਸ ਬਾਰਾ ਦਿਨ ਕੇ ਬ੍ਰੁਤ ਕਾ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਜਾ ਪਤਯਕ੍ਰਿਛੁ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਛੁ ਖੇਦ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯਹ ਖੁਧਾ ਰੂਪ ਖੇਧ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਇਸ ਤੇ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਕ੍ਰਿਛੁ ਹੈ। ਅਯਾਚਿਤ ਕਹਨੇ ਕਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ ਅਪਨੇ ਮੁਖ ਸੇ ਮੇਰੇ ਕੋ ਯਹ ਵਸਤੁ ਦੇਵੇ ਐਸੇ ਨਹੀ ਕਹਨਾ ਜੋ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਦੇਵੇ ਸੇ ਖਾਇ ਲੇਨਾ। ਗੋ ਮੂਤ੍ਰ, ਗੋਬਰ, ਗੋ ਦੂਧ, ਗੋ ਦਧੀ, ਗੋ ਘ੍ਰਿਤ, ਕੁਸਾ ਕਾ ਪਾਨੀ ਯੇ ਸਭ ਮਿਲਾ ਕੇ ਏਕ ਦਿਨ ਪੀਨੇ ਦੂਸਰੇ ਦਿਨ ਉਪਵਾਸ ਰਖਨਾ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਸਾਂਤਪਨ ਕ੍ਰਿਛੁ ਹੈ। ਗੋ ਮੂਤ੍ਰਾਦਿ ਖਟੋ ਕੋ ਖਟ ਦਿਨ ਪਾਨ ਕਰ ਸਾਤਵੇ ਦਿਨ ਉਪਵਾਸ ਕਰੇ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਹਾਸਾਂਤਪਨ ਕ੍ਰਿਛੁ ਹੈ, ਯਹ ਬ੍ਰੁਤ ਜਬ ਕਿਸੇ ਪੁਰਖ ਸੇ ਨਾ ਖਾਣੇ ਯੋਗ ਵਸਤੁ ਖਾਈ ਜਾਵੇ ਅਰ ਨਾ ਗਮਨ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਇਸਤਰੀ ਸਾਥ ਬਯਾਭਿਚਾਰ ਕੀਯਾ ਜਾਵੇ, ਤਬ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਕਰਾਯਾ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਇਸੀ ਸੇ ਦੂਧ, ਦਹੀ, ਘੀ ਕੇ ਸਾਥ ਗੋ ਮੂਤ੍ਰ ਅਰ ਗੋਬਰ ਦੰਡ ਹੇਤ ਖੁਲਾਨੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਜੋ ਆਗੇ ਕੋ ਕਬੀ ਐਸਾ ਨਾ ਕਰੇ। ਤੀਨ ਦਿਨ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ, ਤੀਨ ਦਿਨ ਸਾਯੰਕਾਲ, ਤੀਨ ਦਿਨ ਅਯਾਚਿਤ ਏਕ ਏਕ ਗ੍ਰਾਸ ਖਾਵੇ। ਤੀਨ ਦਿਨ ਨਿਰਾਹਾਰ ਰਹੇ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਅਤਿ ਕ੍ਰਿਛੁ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ ਅਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਤੀਨ ਦਿਨ ਉਸਨ ਜਲ, ਤੀਨ ਦਿਨ ਉਸਨ ਘ੍ਰਿਤ, ਤੀਨ ਦਿਨ ਉਸਨ ਵਾਯੁ, ਭੋਜਨ ਕਰੇ, ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਤਪਤ ਕ੍ਰਿਛੁ ਹੈ। ਪਰਾਸਰ ਰਿਖਿ ਨੇ ਇਸਕਾ ਸ੍ਰੁਰੂਪ ਐਸੇ ਲਿਖਾ ਹੈ- ਤੀਨ ਦਿਨ ਖਟ ਖਟ ਪਲ ਜਲ ਪੀਵੇ, ਤੀਨ ਦਿਨ ਤੀਨ ਤੀਨ ਪਲ ਦੂਧ ਪੀਵੇ, ਤੀਨ ਦਿਨ ਏਕ ਏਕ ਪਲ ਘੀ ਪੀਵੇ ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਤਪਤ ਕ੍ਰਿਛੁ ਹੈ। ਪਲ ਈਹਾ ਚਾਰ ਤੋਲੇ ਮਾਪ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਇੰਦ੍ਰਯੋ ਕੇ ਸੰਯਮ ਸਹਿਤ ਗੁਯਾ ਸਾਵਯਾਨ ਹੋਕਰ ਬਾਰਾ ਦਿਨ ਨਿਰਾਹਾਰ ਰਹੇ, ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਪਾਰਾਕ ਕ੍ਰਿਛੁ ਹੈ। ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਸਾਯੰਕਾਲ ਮਧਯਾਨਕਾਲ ਮੇ ਤੀਨ ਵਾਰ ਅਸਨਾਨ ਕਰ ਪੂਰਣਮਾ ਕੇ ਦਿਨ ਪੰਦ੍ਰਾ ਗ੍ਰਾਸ ਭੋਜਨ ਕਰਕੇ ਕ੍ਰਿਸਨ ਪਖ ਕੀ ਏਕਮ ਸੇ ਏਕ ਏਕ ਗ੍ਰਾਸ ਨਜੂਨ ਕਰਕੇ ਚਤੁਰ ਦਸੀ ਕੋ ਏਕ ਗ੍ਰਾਸ ਭੋਜਨ ਕਰ ਅਮਾਵਸ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕੋ ਨਿਰਾਹਾਰ ਰਹੇ। ਫੇਰ ਸੁਕਲ ਪਖ ਕੀ ਏਕਮ ਸੇ ਏਕ ਏਕ ਗ੍ਰਾਸ ਬਢਾਵੇ ਪੂਰਣਮਾ ਕੋ ਪੰਦ੍ਰਾ ਪੂਰੇ ਕਰੇ, ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਪਿਪਲੀਕਾ ਚਾਂਦ੍ਰਾਯਣ ਹੈ। ਪਿਪਲੀਕਾ ਚੀਟੀ ਮਯਜ ਮੈ ਸੂਖਮ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਇਸ ਬ੍ਰਤ ਮੇ ਆਹਾਰ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪਿਪਲੀਕਾ ਚਾਂਦ੍ਰਾਯਣ ਹੈ। ਸੁਕਲ ਪਖ ਕੀ ਏਕਮ ਸੇ ਲੇ ਏਕ ਏਕ ਗ੍ਰਾਸ ਬਢਾਕਰ ਪੂਰਣਮਾ ਮੈ ਪੰਦ੍ਰਾ ਪੂਰੇ ਕਰ ਕ੍ਰਿਸਨ ਪਖ ਕੀ ਏਕਮ ਸੇ ਏਕ ਏਕ ਘਟਾਕਰ ਅਮਾਵਸ ਕੋ ਨਿਰਾਹਾਰ ਰਹੇ, ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਯਵ ਚਾਂਦ੍ਰਾਯਣ ਹੈ। ਸੁਕਲ ਪਖ ਵਾ ਕ੍ਰਿਸ਼ਨ ਪਖ ਕੀ ਏਕਮ ਸੇ ਆਰੰਭ ਕਰ ਏਕ ਮਾਸ ਪ੍ਰਯੰਤ ਇੰਦਯੋ ਕੇ ਸੰਯਮ ਸਹਿਤ ਦਿਨ ਕੇ ਆਧ ਮੇ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਆਠ ਗ੍ਰਾਸ ਭੋਜਨ ਕਰੇ, ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਯਤਿ ਚਾਂਦ੍ਰਾਯਣ ਹੈ। ਮਾਸ ਪ੍ਰਯੰਤ ਚਾਰ ਗ੍ਰਾਸ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਭੋਜਨ ਕਰੇ, ਚਾਰ ਰਾਤ੍ਰੀ ਕੋ ਭੋਜਨ ਕਰੇ, ਇਸਕਾ ਨਾਮ ਸਿਸੁ ਚਾਂਦ੍ਰਾਯਣ ਹੈ। ਏਕ ਮਾਸ ਮੈ ਦੋ ਸੈ ਚਾਲੀਸ ਗ੍ਰਾਸੋ ਮੇ ਕਬੀ ਪਾਚ ਕਬੀ ਪੰਦ੍ਰਾ ਕਬੀ ਸੋਲਾਂ ਕਬੀ ਨਿਰਾਹਾਰ ਰਹਕਰ ਬ੍ਰਤ ਕਰੇ ਏਕ ਯਹ ਭੀ ਚਾਂਦ੍ਰਾਯਣ ਹੈ। ਏਵੰ ਸੀਤ ਕਾਲ ਮੈ ਜਲ ਮੈ ਖੜੇ ਹੋਨਾ, ਉਸਨ ਸੇ ਅਗਨਿ ਤਾਪਨੀ, ਚੁਮਾਸੇ ਮੇ ਬਰਖਾ ਸਹਾਰਨੀ ਤਪ ਹੈ। ਮੁਖ ਤਪ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਬਰਣੇ ਆਸ੍ਰਮੋ ਕੇ ਧਰਮ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਕਾ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਕਾ ਗਯਾਨ ਤਪ ਹੈ। ਖੜੀ ਕਾ ਪ੍ਰਜਾ ਕਾ ਪਾਲਨ ਤਪ ਹੈ। ਬੈਸਯ ਕਾ ਧਰਮ ਕਾ ਬਣਜ ਅਰ ਕ੍ਰਿਖੀ ਤਪ ਹੈ। ਸੂਦ੍ਰ ਕਾ ਤੀਨੋ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਤਪ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ ਕਾ ਵਿਦਯਾ ਪੜਨੀ, ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਤਪ ਹੈ। ਗ੍ਰਿਹਸਤ ਕਾ ਯਥਾਸਕਤ ਦਾਨ ਕਰਨਾ ਤਪ ਹੈ। ਬਾਨ ਪ੍ਰਸ੍ਥ ਕਾ ਜਲ ਧਾਰਾ ਸਹਾਰਨਾਦਿ ਤਪ ਹੈ। ਸੰਨਯਾਸੀ ਕਾ ਸਰਬਤ ਤਯਾਗ ਕਰਨਾ ਤਪ ਹੈ। ਸੰਨਯਾਸੀ ਤਯਾਗੀ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਦਤ ਔ ਸੰਕਰ ਮਤ ਕੇ ਮਠਧਾਰੀ ਔ ਅਵਧੂਤ ਗੁਸਾਈਯੋਂ ਨੇ ਔ ਏਕ ਦੰਡ ਵਾਲੇ ਦੰਡੀਯੋ ਨੇ ਅਪਨੇ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰ ਰਖਾ ਹੈ। ਰਾਮਾਨੁਜ ਮਤ ਕੇ ਤ੍ਰਿਦੰਡੀਯੋ ਨੇ ਉਨਸੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਅਪਨੇ ਮੈ ਮੁਖ ਮਾਨਾ ਹੁਯਾ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਪਦਾਰਥ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਯੇ ਸਭੀ ਗ੍ਰਹਸ੍ਥੋ ਸੇ ਦਸ ਹਿਸੇ ਬਢਕੇ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸੰਨਯਾਸੀ ਨਾਮ ਕਾ ਮੁਖ ਅਰਥ ਯੇ ਨਹੀ ਤਯਾਗੀ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ। ਸੋ ਤਯਾਗੀ ਇਨ ਮਤੋ ਸੇ ਆਨ ਮਤੋ ਮੇ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਇਨਕਾ ਨਾਮ ਸੰਨਯਾਸੀ ਕੰਗਲੇ ਕੇ ਲਖਮੀਧਰ ਨਾਮਵਤ ਹੈ। ਇਸ ਲੀਯੇ ਚੌਥਾ ਆਸ੍ਰਮ ਤਯਾਗੀ ਲੋਕ ਹੈ ਜੋ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਹੀ ਫਲ ਕੀ ਇਛਾ ਨਹੀ ਰਖੇ। ਹਾਥ ਮੈ ਬਾਂਸ ਕੇ ਲਕੜੇ ਪਕੜਨੇ ਵਾਲੇ ਔ ਜਟਾਧਾਰੀ ਨਹੀ। ਯਹ ਗੀਤਾ ਮੈ ਸਿਧਾਂਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕਰਮ ਫਲੋ ਕੇ ਤਯਾਗੀ ਸੰਨਯਾਸੀ ਕਾ ਤਯਾਗ ਕਰਨਾ ਤਪ ਹੈ। ਇਨ ਤਪੋ ਮੇ ਚਾਂਦ੍ਰਾਯਣ ਬ੍ਰਤ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਚੰਦ੍ਰਲੋਕ ਮੇ ਜਾਵੇ ਹੈ ਔਰ ਬਹੁਤ ਬਾਛਿਤ ਅਸ੍ਥਾਨੋ ਕੋ ਪਾਵੇ ਹੈ। ਜੋ ਜੋ ਬਡੇ ਅਸ੍ਥਾਨ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਤਪ ਸੇ ਮਿਲਤੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਕਿਸੇ ਮੈ ਅਧਿਕ ਸਕਤੀ ਹੁਈ ਸੋ ਤਪ ਸੇ ਹੁਈ। ਤਪ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਅਰ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਪੂਜਯ ਹੋ ਗਏ। ਯਹ ਵਾਰਤਾ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਸਪਸ੍ਰੁ ਹੈ 'ਬ੍ਰਹਮ ਕਮਲ ਪੁਤ੍ਰ ਮੀਨ ਬਿਆਸਾ ਤਪੁ ਤਾਪਨ ਪੂਜ ਕਰਾਵੈਗੋ॥' ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਰੂਪ ਤਪ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਹੀ ਗੁਰੂ ਅੰਗਦ, ਅਮਰਦਾਸ, ਰਾਮਦਾਸ ਪਰਮ ਉਚ ਗੁਰੂ ਪਦ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯੇ। ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਮਨੁ ਲਿਖੇ ਹੈ ਜੋ ਦੁਸਤਰ ਹੈ, ਜੋ ਦੁਰਾਧ ਹੈ, ਜੋ ਦੁਰਗ ਹੈ, ਜੋ ਦੁਸਕਰ ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਤਪ ਸੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਜੋ ਕੂਰ ਗ੍ਰਹੋ ਸੇ ਸੂਚਨ ਕਹੀ ਖੋਟੀ ਦੁਸਤਰ ਦਸਾ ਹੈ ਸੋ ਦਾਨਾਦਿ ਤਪ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਤਰੀ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਜੋ ਇਸ ਜਨਮ ਮੇ ਪਾਵਨੇ ਕੋ ਦੁਰਾਧ ਬਰਣ ਕੀ ਬਦਲਾਦਿਕ ਹੈ ਸੋ ਤਪ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਬਿਸ੍ਵਾਮਿਤ੍ਰ ਖੜੀ ਕੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਭਾਵ ਹੁਯਾ। ਇਸੀ ਕਹਨੇ ਸੇ ਸਭੀ ਜਾਣ ਲੇਵੇ ਬਰਣ ਕਾ ਨਿਯਮ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸੇ ਨਹੀ ਤਪ ਕਾ ਫਲ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਨਿਸੰਕ ਸਮਦਮਾਦਿ ਗੁਣੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਆਪ ਕੋ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਜਾਨੇ, ਸੂਰਤਾਦਿ ਗੁਣੇ ਵਾਲਾ ਖੜੀ ਜਾਨੇ, ਕ੍ਰਿਖੀ ਬਣਜ ਵਾਲਾ ਬੈਸਯ ਜਾਨੇ, ਸੇਵਾ ਵਾਲਾ ਸੂਦ੍ਰ ਜਾਨੇ। ਚਾਹੇ ਕਾਹੂ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਖੜੀ ਆਦਿ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਸੇ ਹੋਵੇ। ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਬ੍ਰਾਹਮਣੀ ਮਾਤਾ ਔ ਬ੍ਰਾਹਮਣ ਪਿਤਾ ਵਾਲਾ ਕੋਈ ਵੈਸਾ ਪ੍ਰਤਾਪੀ ਨਹੀ ਹੁਯਾ ਜੈਸੇ ਔਰ ਵਰਣ ਕੀ ਮਾਤਾ ਔਰ ਵਰਣ ਕੇ ਪਿਤਾ ਵਾਲੇ ਬਸਿਸ੍ਰ, ਬ੍ਰਹਮਾ, ਸਿੰਗੀ ਰਿਖਾਦਿਕ ਹੁਯੇ ਤਥਾ ਅਨਯ ਵਰਣ ਸੇ ਬਿਸ੍ਵਾਮਿਤ੍ਰਾਦਿਕ ਹੁਯੇ। ਬਿਸੇਖ ਬਿਚਾਰ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕਾ ਬਜ਼ ਸੂਚੀ ਉਪਨਿਖਦ ਮੇ ਹੈ ਅਰ ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣੇ ਮੈ ਦੇਖ ਲੇਨਾ। ਜੋ ਦੁਰਗਮ ਵਸਤੁ ਹੈ ਜੈਸੇ ਆਕਾਸ ਮੈ ਉਡਨਾ, ਸਰੀਰ ਕਾ ਬਡਾ ਬਿਸਤਾਰ ਕਰ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਲੇਨਾ ਆਦਿ ਸੋ ਭੀ ਤਪ ਸੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਮਤ ਕੇ ਬਡੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕਾ ਉਡਨਾ ਸਭ ਮਤੋਂ ਮੈ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ, ਜੋ ਦੁਸਕਰ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਛੋਟੀ ਕੁਟੀਆ ਮੇ ਸੇ ਬਸਿਸ੍ਰ ਰਿਖਿ ਨੇ ਬਿਸ੍ਰਾਮਿਤ੍ਰ ਕੋ ਸੇਨਾ ਸਹਿਤ ਤ੍ਰਿਪਤ ਕੀਆ ਸੋ ਸਭ ਤਪ ਕਾ ਪ੍ਰਤਾਪ ਹੈ। ਬਹੁਤ ਕੀਆ ਕਹਨਾ ਹੈ ਜਿਸ ਜਿਸ ਕੋ ਅਧਿਕ ਬਿਭੂਤੀ ਕਾ ਲਾਭ ਹੈ, ਸੋ ਸਭ ਕੋ ਤਪ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਪੋਂ ਮੇ ਭੀ ਜੋ ਤਪ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਕਾ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਵਾਸਤੇ ਕਰੇ ਵਹੁ ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤ ਰੂਪ ਤਪ ਪਾਪ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ। ਜਿਸ ਸੇ ਪਾਪ ਨਾ ਹੂਯਾ ਹੋਵੇ ਉਸ ਕੋ ਔਰ ਉਤਮ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਪਰੰਤੁ ਕਲਿਯੁਗ ਮੈ ਇਨ ਧਰਮੋਂ ਕੀ ਮੁਖਤਾ ਨਹੀ, ਇਸ ਮੇ ਮੁਖ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਕੀਰਤਨ ਭਕਤੀ ਹੈ ਅਰ ਗੁਰੂ ਕੀ ਆਗਯਾ ਮਾਨਨੀ ਅਰ ਸੇਵਾ ਕਰਨੀ ਹੈ, ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰਮਤ ਮੇ ਇਨਕਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ, ਅਗਨੀ ਤਾਪਨਾ, ਭੂਖਾ ਰਹਨਾ, ਇਨਕਾ ਨਹੀ। ਭਜਨ ਵਾਲੇ ਕੋ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਦਯਾ ਸੇ ਸਭ ਫਲੋਂ ਕਾ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਮੂਲ ਮੇ 'ਕਰਮਿ ਮਿਲੈ ਨਾਹੀ ਠਾਕਿ ਰਹਾਈਆ॥' ਸਭ ਕਾ ਲਾਭ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਈਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਕਹਿਆ ਹੈ॥੩॥ ਕਿੰਚ ਤੇਰੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਮਿਲੇ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਕਥਨ ਯੋਗਜ ਹੁਯਾ ਭੀ ਤੁਮਾਰੇ ਸਤਜ ਸੰਕਲਪਾਦਿ ਅਨੰਤ ਗੁਣੋ ਕੋ ਤੁਮਾਰੇ ਵੇਦ ਰੂਪ ਖਜਾਨੇ ਮੇ ਆਗੇ ਹੀ ਪੂਰਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕਿਆ ਕਹੇ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ ॥ ਸਿਫਤੀ ਭਰੇ ਤੇਰੇ ਭੰਡਾਰਾ ॥

(ਆਖਣ ਇਤਿ) ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਗੁਣ ਕਹਨੇ ਵਾਲਾ ਬੇਚਾਰਾ ਨਾਮ ਅਸਮਰਥ ਜੀਵ ਕਿਆ ਸਮਰਥ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਿਨ ਗੁਣੋ ਕਾ ਸੰਪੂਰਣ ਵਡੇ ਸਮਰਥ ਦੇਵਤਾ ਭੀ ਅੰਤ ਨਹੀ ਪਾਵੇ। ਪੁਨਾ ਸਿਫਤੀ ਕਹੀਯੇ ਜਿਨ ਗੁਣ ਰੂਪ ਸਿਫਤੋਂ ਕਰ ਆਗੇ ਤੇਰੇ ਬੇਦ ਰੂਪ ਖਜਾਨੇ ਪਰਿਪੂਰਿਤ ਹੈ ਤਿਨ ਕੋ ਅਸਮਰਥ ਜੀਵ ਕਿਆ ਕਹੇ॥ ਮਤ ਕਹੋਂ ਜਿਸ ਕੋ ਮੈ ਕਹਣ ਕੀ ਸਮਰਥਾ ਨਾ ਦੇਵੇ, ਜਿਸ ਕੋ ਦੇਵੇ ਵਹੁ ਕਹੇਗੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਕਹੋਂ-

ਜਿਸੁ ਤੂ ਦੇਹਿ ਤਿਸੈ ਕਿਆ ਚਾਰਾ ॥ ਨਾਨਕ ਸਚੁ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥

(ਜਿਸੁ ਇਤਿ) ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਤਾਰਣ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਹੇ ਈਸ ਤੂੰ ਅਪਨੇ ਗੁਣ ਕਥਨ ਕੀ ਸਮਰਥ ਦੇਵੇਂ ਤਬ ਤਿਸ ਸਾਥ ਦੂਸਰੇ ਜੀਵੋਂ ਕਾ ਕਿਆ ਚਾਰਾ ਨਾਮ ਸਪਰਥਾ ਸੇ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਕਰਨੇ ਕਾ ਉਪਾਯ ਹੈ, ਭਾਵ ਜਿਸਕੋ ਤੂੰ ਸਵਾਰਣਾ ਚਾਹੇ ਤਿਸ ਸਾਥ ਕੁਛ ਨਹੀ, ਯਹ ਕਹਤੇ ਗੁਰੂ ਸਮਾਪਤਿ ਕਰੇ-

(ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੇ ਸਤਜ ਰੂਪ ਈਸ! ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਮੰਦ ਸ੍ਰਥਾਨ ਮੇ ਪਾਮਰ ਬਿਖਯੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬਿਗੜੇ ਜੀਵੋਂ ਕੋ ਜਿਗਯਾਸਾ ਦੇਕਰ ਸਵਾਰਣਹਾਰਾ ਤੂੰ ਜਿਸਕੋ ਗੁਣ ਕਥਨ ਕੀ ਸਮਰਥ ਦੇਵੇ ਤਿਸ ਸਾਥ ਕਿਸੇ ਕਾ ਕੁਛ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਕਰਨੇ ਕਾ ਉਪਾਯ ਨਹੀ। ਚਾਰਾ ਪਦ ਪਾਰਸੀ ਮੇ ਇਲਾਜ, ਮਦਦ, ਤਦਬੀਰ ਤੀਨ ਅਰਥੋਂ ਕਾ ਬੋਧਕ ਹੈ। ਈਹਾ ਤਦਬੀਰ ਕਾ ਹੈ, ਤਦਬੀਰ ਨਾਮ ਉਪਾਯ ਕਾ ਹੈ॥੪॥੨॥

ਯਦ੍ਰਪਿ ਵੇਦ ਮੇ ਕਥਿਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਪੁਨਾ ਅਨੰਤ ਹੋਨੇ ਤੇ ਪੂਰਬ ਪਦ ਮੇ ਈਸ ਗੁਣੋ ਕੇ ਕਥਨ ਕੀ ਪਹਲੇ ਅਸਮਰਥਤਾ ਕਹੀ ਤੋਂ ਭੀ ਪੀਛੇ ਸੇ 'ਜਿਸੁ ਤੂ ਦੇਹਿ ਤਿਸੈ ਕਿਆ ਚਾਰਾ' ਪਾਠ ਸੇ ਸਮਰਥਤਾ ਸੂਚਨ ਕਰੀ॥ ਯਾ ਤੇ ਅਨੰਤ ਬ੍ਰਹਮਾਸਾਦਿ ਆਚਾਰਯੋਵਤ ਅਨੰਤ ਗੁਣੋ ਮੇ ਅਪਨੀ ਬੁਧਿ ਅਨੁਸਾਰ ਗੁਣ ਕਥਨ ਹੀ ਜੀਵ ਕਾ ਜੀਵਨ ਹੈ, ਅਨਯਥਾ ਲੁਹਾਰ ਕੀ ਖੱਲਵਤ ਸ੍ਰਾਸ ਲੇਤਾ ਹੀ ਮ੍ਰਿਤ ਕਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਵਿਸਰੈ ਮਰਿ ਜਾਉ ॥

ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ ॥

(ਆਖਾ ਇਤਿ) ਯਦ੍ਰਪਿ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋਂ ਕੋ ਚੈਵੀ ਸੰਪਤ ਮੇ ਅਤਿ ਮੁੱਖ ਈਸ਼੍ਵਰ ਨਾਮ ਕਾ ਕਥਨ ਅਤਿ ਕਠਨ ਹੈ ਤੋਂ ਭੀ ਕਾਹੂ ਪੁੰਨਜ ਬਿਸੇਖ ਸੇ ਨਿਰਲੋਭਤਾਦਿ ਅਨੇਕ ਗੁਣੋ ਕੋ ਧਾਰ ਕਰ ਬੀ ਜੇਕਰ ਮੁਖ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਦੈਵ ਗੁਣ ਈਸ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਕਥਨ ਕਰੋਂ ਤਬੀ ਜੀਵਾਂ, ਸਫਲ ਜੀਵਨ ਵਾਲਾ ਹੋਵਾਂ। ਜੇਕਰ ਵਹੁ ਬਿਸਰੇ ਨਾਮ ਭੂਲ ਜਾਵੇ ਤਬ ਖਾਲਵਤ ਨਿਸਫਲ ਸ੍ਰਾਸ ਲੇਤਾ ਭੀ ਮਰ ਜਾਉ ਨਾਮ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੁਲਜ ਹੋਵੋਂ।

ਯਦ ਵਾ ਸ਼੍ਰੋਠੇ ਕੀ ਨਿੰਦਾਦਿਕ ਨਾਮ ਕੇ ਅਪਰਾਧੇ ਸੇਂ ਯਦਯਪਿ ਸਚਾ ਨਾਮ ਆਖਣ ਅਉਖਾ ਕਹਨੇ ਕੇ ਕਠਨ ਹੈ ਤੋਂ ਭੀ ਦੁਸ੍ਰ ਚਿਤ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਪਾਪੋ ਕੋ ਭੀ ਹਰਿ ਹਰੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਬਿਨਾ ਜਲਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਹਾਥ ਲਗਾਏ ਭੀ ਅਗਨਿ ਜਲਾਵੇ ਹੈ, ਐਸੇ ਨਾਮ ਕਾ ਮਹਾਤਮ ਸੁਨਨੇ ਸੇ ਜੇਕਰ ਕਥਨ ਕਰਉ ਤਬੀ ਜੀਵਾਂ ਅਨਯਥਾ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੁਲਜ ਹੋਵੋਂ। ਅਥਵਾ ਯਦਯਪਿ ਜੋ ਵਾਚਯ ਮੇ ਜਾਤਿ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਯਾਦਿ ਧਰਮ ਰਹੇ ਹੈ ਤਿਨਹੀ ਕੋ ਲੇਕਰ ਵਾਚਕ ਕੀ ਤਾ ਮੇ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਲੀਏ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਔ ਜਾ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੀ ਚਾਹੇ ਹੈ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜਾਤੀ ਆਦਿਕ ਧਰਮੋ ਤੇ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕਾਹੂ ਧਰਮ ਬਿਨਾ ਵਾ ਮੇ ਸਬਦ ਪ੍ਰਬ੍ਰਿਤੀ ਕੋ ਕਠਨ ਹੋਨੇ ਤੇ 'ਆਖਣਿ ਅਉਖਾ ਸਾਚਾ ਨਾਉ' ਕਹੀਯੇ ਸਤਯ ਯਹ ਸ੍ਰੂਪ ਬੋਧਕ ਨਾਮ ਹੀ ਸੰਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਮੋ ਮੇ ਪ੍ਰਧਾਨ ਰੂਪ ਤਿਸ ਮੇ ਕਹਨੇ ਕੋ ਕਠਨ ਹੈ ਔਰ ਮੁਰਾਰੀ ਮਧੁਸੂਦਨਾਦਿ ਤਟਸ੍ਥ ਨਾਮੋ ਕੀ ਤੋ ਕਿਆ ਕਹੇ, ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੋ ਭੀ ਨਿਰਗੁਣ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਜਾਤਿ ਗੁਣਾਦਿ ਧਰਮ ਨਾ ਰਹੇ ਬੀ ਸਗੁਣ ਈਸ ਮੇ ਸਭੀ ਰਹੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਸਕੀ ਭਕਤਿ ਹੇਤ ਤਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਕਥਨ ਸੰਭਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਜਿਸਕੇ ਕਥਨ ਕਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਤਿਸ ਨਾਮ ਕੋ ਜੇਕਰ ਮੈ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਹੇਤੁ ਜਾਣ ਕਰ ਲੇਵਾਂ ਤਬੀ ਜੀਵਾ ਨਾਮ ਜੀਵਨ ਸਫਲ ਵਾਲਾ ਹੋਵਾਂ। ਜੇਕਰ ਵਹੁ ਬਿਸਰੇ ਨਾਮ ਕਾਹੂ ਪ੍ਰਤਿਬੰਧ ਬਸ ਤੇ ਬਿਸਰਾ ਰਹੇ ਤਬ ਲੁਹਾਰ ਕੀ ਖਾਲਵਤ ਸ੍ਰਾਸ ਲੇਤਾ ਬੀ ਨਿਸਫਲ ਜੀਵਤਾ ਮਰ ਜਾਉ ਨਾਮ ਮ੍ਰਿਤਕ ਤੁਲਜ ਹੀ ਹੋਵੇ। ਜਿਸ ਨਾਮ ਕੇ ਨਾ ਕਥਨ ਸੇ ਜੀਵਤ ਕੋ ਮ੍ਰਿਤਕਤਾ ਕਹੀ ਅਬ ਕ੍ਰਿਮਤਕ ਨਜਾਯ ਸੇ ਤਾਂ ਕਾ ਫਲ ਕਹੇ-

ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਲਾਗੈ ਭੂਖ ॥ ਉਤੁ ਭੂਖੈ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ ਦੁਖ ॥ ੧ ॥

(ਸਾਚੇ ਇਤਿ) ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੇ ਕਥਨ ਸੇ ਦੇਖ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਤੋ ਕਿਆ ਕਹਨਾ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਸਚੇ ਨਾਮ ਕੇ ਕਥਨ ਕੀ ਲਾਗੈ ਭੂਖ ਨਾਮ ਮੈ ਨਾਮ ਜਪੋ ਐਸੀ ਚਿਤ ਮੈ ਇਛਾ ਬੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਹੋਵੇ ਤਬ ਉਤ ਭੂਖੈ ਨਾਮ ਤਿਸ ਇਛਾ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਦੇਖੋ ਕੋ ਖਾਯ ਭੋਜਨ ਕਰ ਅਰਥਾਤ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕਰ ਭਕਤ ਹਰਿ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਜਾਵੇ ਹੈ ਭਾਵ ਭਕਤ ਮੁਕਤੀ ਕਾਲ ਮੈ ਬੈਠਨ ਮੇ ਹਰਿ ਕੇ ਨਿਕਟਿ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਨਾਮ ਜਪਨੇ ਸੇ ਤੋ ਜਾਨਾ ਕਿਆ ਕਹੇ॥੧॥ ਯਾ ਹੀ ਤੇ ਕਹੇ ਫਲ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਸਹਿਤ ਕਬੀ ਭੀ ਬਿਸਮ੍ਰਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਯਹ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੇ-

ਸੋ ਕਿਉ ਵਿਸਰੈ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ॥ ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਾਚੈ ਨਾਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਸੋ ਇਤਿ) ਸੋ ਕਹੀਯੇ ਜਿਸ ਨਾਮ ਜਪ ਕੀ ਇਛਾ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਪਰਮ ਫਲ ਹੈ ਵਹੁ ਨਾਮ ਕਿਉ ਬਿਸਰੇ, ਕਾਹੇ ਬਿਸਰੇ ਭਾਵ ਯਹ ਕਬੀ ਬਿਸਮ੍ਰਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ। ਹੇ ਮੇਰੀ ਮਾਇ ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਗੁਰੋ! ਗੁਰੂ ਕਾ ਨਾਮ ਮਾਤਾ 'ਗੁਰਦੇਵ ਮਾਤਾ ਗੁਰਦੇਵ ਪਿਤਾ' ਈਹਾਂ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਹਾਂ ਕਹੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਸੰਬੋਧਨ ਹੋਵੇ ਸੋ ਸਰਬਤ੍ਰ ਗੁਰੂ ਪੈ ਜਾਨ ਲੇਨੇ ਯਥਾ 'ਅਬ ਮੈ ਕਹਾ ਕਰਉ ਰੀ ਮਾਈ' ਇਤਿ ਕੋਨ ਨਾ ਬਿਸਮ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ, ਤਹਾਂ ਕਹੇ-

(ਸਾਚਾ ਇਤਿ) ਸਾਚਾ ਸਾਹਿਬੁ ਸਤਯ ਸ੍ਰੂਪ ਸ੍ਰਾਮੀ ਸਾਚੇ ਨਾਇ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਵਾਚਕ ਸਤਯ ਨਾਮ ਸਹਿਤ ਭਾਵ ਯਹ ਨਾਮੀ ਸਹਿਤ ਨਾਮ ਨਾ ਬਿਸਮ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ। ਯਦ ਵਾ ਪੂਰਬ ਕਹਯਾ 'ਆਖਣ ਵਾਲਾ ਕਿਆ ਵੇਚਾਰਾ' ਕਥਨ ਸੁਨ ਆਪ ਕਿਉ ਕਹਤੇ ਹੋ ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਕਰਤੇ ਪ੍ਰਤਿ ਭਾਗਵਤ ਕੇ ਪਹਲੇ ਸਕੰਧ ਮੈ ਕਹੀ ਗੁਰਾ ਭੂਮੀਯੋ ਮੈ ਗੁਰੂ ਗਯਾਰਵੀ ਭੂਮੀ ਕੀ ਦਸਾ ਕਹੇ।

(ਆਖਾ ਇਤਿ) ਜੇਕਰ ਮੁਖ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਸਤਯਹ ਨਾਮ ਕਥਨ ਕਰੋ ਤਬੀ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਵਧੀ ਭੂਮੀ ਮੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯਾ ਜੀਵਾ ਨਾਮ ਜੀਵੋ। ਜੇਕਰ ਬਿਸਰੇ ਕਹੀਯੇ ਨਾਮ ਕਾ ਕਥਨ ਮੇਰੇ ਕੋ ਭੂਲ ਜਾਵੇ ਤਬ ਮ੍ਰਿਤਕ ਹੋ ਜਾਵਾਂ ਔਰ ਭੀ ਬਚਨ ਹੈ 'ਖਿਨੁ ਪਲੁ ਘੜੀ ਨ ਜੀਵਉ ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਮਰਾਂ ਮਾਇ॥' 'ਰਾਮ ਬਿਓਗੀ ਨਾ ਜੀਐ ਜੀਐ ਤ ਬਉਰਾ ਹੋਇ॥' ਇਤਿਯਾਦਿ ਜਿਸ ਨਾਮ ਕੇ ਬਿਸਰਨੇ ਸੇ ਆਪ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਪ੍ਰਮਾਵਧੀ ਮੈ ਗੁਜਰਨਾ ਕਹਤੇ ਹੈ ਸਭੀ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਜੀਵ ਤਿਸ ਨਾਮ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਹੇਤ ਕਿਉ ਨਹੀ ਕਹਤੇ, ਯਹ ਸੁਨ, ਮਹਤ ਸੇਵਾ ੧, ਤਿਨ ਕੀ ਦਯਾ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰਪਨਾ ੨, ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਧਰਮੇ ਮੇ ਸ੍ਰਯਾ ੩, ਹਰਿ ਗੁਣੇ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ੪, ਇਨ ਚਾਰ ਸਾਧਨੋ ਸੇ ਬਿਨਾ ਚਿਤ ਮੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਨਾਮ ਕਥਨ ਕੀਰਤੀ ਰੂਪ ਅੰਕਰ ਉਪਜੇ ਬਿਨਾ ਕਹਨੇ ਕੇ ਕਠਨ ਹੈ ਸਚਾ ਨਾਮ, ਯਹ ਕਹੇ- (ਆਖਣਿ ਇਤਿ) ਜੇਕਰ ਮਹਤ ਸੇਵਾਦਿ ਕਹੇ ਉਪਾਯਨ ਸੇ ਬਿਨਾ ਕਹਨਾ ਕਠਨ ਹੈ ਤਬ ਕਹੇ ਕੌਨ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਜਿਸ ਕੋ ਉਨ ਉਪਾਯਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਸੇ ਰਤੀ ਕੇ ਅੰਕੁਰ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਦ੍ਵਾਰਾ ਚਿਤ ਸੈ ਕਹਨੇ ਕੀ ਭੂਖ ਹੂਈ ਹੈ ਸੋ ਕਹੇ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ- (ਸਾਚੇ ਇਤਿ) ਭੂਖ ਪਦ ਭੋਜਨ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਚਕ ਬੁਭੁਖਯਾ ਸੇ ਬਨਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਭੂਖ ਪਦ ਸੇ ਈਹਾਂ ਨਾਮ ਜਪਨੇ ਕੀ ਚਾਹ ਲੇਨੀ। ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਕੇ ਮਹਤ ਸੇਵਾਦਿ ਉਪਾਯਨ ਸੇ ਚਿਤ ਮੈ ਨਾਮ ਜਪਨੇ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਾ ਅੰਕਰ ਉਪਜਕੇ 'ਮੈ ਨਾਮ ਜਪੋ' ਐਸੀ ਇਛਾ ਹੂਈ ਹੈ ਸੋ ਜਪੇ ਹੈ। ਜਿਨ ਕੋ ਕਹੇ ਉਪਾਯੋ ਬਿਨਾ ਵਹੁ ਇਛਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਵਹੁ ਨਹੀ ਜਪੇ। ਜਿਸ ਇਛਾ ਸੇ ਨਾਮ ਜਪੇ ਹੈ ਤਿਸ ਇਛਾ ਸੇ ਹੀ ਭਗਤ ਸਭ ਦੁਖੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਆਗੇ ਰਹੀ ਸ੍ਰੂਪਾਧਿ ਗਤੀ ਸੇ ਲੇ ਭੂਮੀਆ ਕੋ ਪਾਵਤਾ ਹੁਯਾ ਪਰਮ ਧਾਮ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ- (ਉਤੁ ਇਤਿ) ਉਤੁ ਭੂਖੇ ਨਾਮ ਪਰਮ ਧਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲੀ ਸਚੇ ਨਾਮ ਕੇ ਜਪਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਹੀ ਖਾਯ ਚਲੀਅਹ ਦੁਖ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕਰ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਭਗਤ ਸੰਸਾਰ ਮੈ ਗੇਰਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾਮਾਦਿ ਦੋਖੋ ਕੋ ਕਾਮ ਕ੍ਰੋਧਾਦੀ ਦੋਖੋ ਕੋ ਸੰਸਾਰ ਕੀ ਹੇਤਤਾ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਗਟ ਲਿਖੇ ਹੈ, 'ਹੇ ਕਾਮੰ ਨਰਕ ਬਿਸ੍ਵਾਮੰ ਬਹੁ ਜੋਨੀ ਭ੍ਰਮਾਵਣਹ' ਇਤਿਜਾਦਿ। ਯਦ੍ਯਪਿ ਸਚੇ ਨਾਮ ਕੇ ਜਪਨ ਕੀ ਇਛਾ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਹੀ ਜੇਕਰ ਸੰਪੂਰਣ ਦੋਖੋ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਭਗਤ ਹਰਿ ਕੇ ਸਮੀਪ ਜਾਵੇ ਤਬ ਧਨ ਕੀ ਇਛਾ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਸਰਬ ਲੋਕ ਦਲਿਦ੍ਰਪਨੇ ਦੋਖ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰ ਬਡੇ ਧਨੀ ਹੋ ਜਾਨੇ ਚਾਹੀਯੋ ਔ ਹੋਵੇ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੇ ਜਪਨ ਕੀ ਇਛਾ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਗੁਰੋਂ ਨੇ ਸਰਬ ਦੋਖ ਦੂਰ ਕਰ ਹਰਿ ਸਮੀਪ ਜਾਨਾ ਕੈਸੇ ਕਹਿਆ, ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਥਾਪਿ ਇਛਾ ਦੇ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਏਕ ਸਫਲ, ਦੂਸਰੀ ਨਿਸਫਲ। ਨਾਮ ਜਪਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਪੁਰਖ ਕੋ ਬਡੇ ਪੁੰਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਉਦ੍ਯ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔ ਇਸ ਜਨਮ ਮੈ ਵਾ ਜਨਮਾਂਤਰ ਮੈ ਨਾਮ ਕੇ ਜਾਪ ਦ੍ਵਾਰਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸਮੀਪ ਪਹੁਚਾਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਫਲ ਹੈ। ਧਨਾਦਿਕੋ ਕੀ ਇਛਾ ਲੋਭਾਦਿ ਦੋਖੋ ਸੇ ਉਪਜੇ ਹੈ ਔ ਧਨ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਯੋਗ ਪੁੰਨ ਨਾ ਕੀਆ ਹੋਵੇ ਤਬ ਧਨ ਨਹੀ ਮਿਲੇ, ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਨਿਸਫਲ ਹੈ। ਨਿਸਫਲ ਇਛਾ ਕਰਨੀ ਬਯਰਥ ਹੈ, ਸਫਲ ਇਛਾ ਕਰਨੀ ਸਾਰਥਕ ਹੈ। ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੂ ਉਤੁ ਭੂਖੈ ਖਾਇ ਚਲੀਅਹਿ ਦੁਖ ਕਹੇ ਹੈ। ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਗੁਰੂ ਯਹ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ ਸੁਭ ਕਰਮੋ ਕੀ ਇਛਾ ਸਦਾ ਕਰਨੀ ਚਾਹੀਏ ਵਹੁ ਇਛਾ ਕਰਨੀ ਭੀ ਉਤਮ ਹੈ। ਜਿਸ ਨਾਮ ਕੇ ਜਪਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਕਾ ਪੂਰਬ ਕਹਯਾ ਮਹਾਤਮ ਹੈ ਤਿਸ ਨਾਮ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਕੀ ਪਰਮ ਬ੍ਰਿਧੀ ਰੂਪ ਸਾਤਵੀ ਭੂਮੀ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ- (ਸੋ ਇਤਿ) ਕਿਉ ਬਿਸਰੇ, ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਿਸਰੇ ਭਾਵ ਕਾਹੂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਨਾ ਬਿਸਰੇ ਸਦਾ ਤਿਸੀ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮੈ ਮਗਨ ਰਹਾਂ। ਪੀਛੇ ਜੋ ਮਹਤ ਸੇਵਾ ਸੇ ਲੇ ਪਰੇਮ ਕੀ ਪਰਮ ਅਵਧੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਉਪਾਯ ਸੂਚਨ ਕੀਯੇ ਇਨ ਸਰਬ ਉਪਾਯਨ ਕਾ ਬਿਚਾਰ ਗੁਰੁਮਤ ਨਿਰਣਯ ਮੈ ਸਪਸ੍ਰ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਨਾਮੋ ਸਹਿਤ ਇਨ ਕੇ ਰੂਪ ਈਹਾਂ ਭੀ ਲਿਖੇ ਹੈ-

ਮਹਤ ਸੇਵਾ ੧., ਬਡੇ ਪੁਰਖੋ ਕੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਸੋ ਦੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਹੈ ਏਕ ਗੁਰੋਂ ਕੀ, ਦੂਸਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੀ। ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਨ ਕਰਨੇ ਯਹ ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਹੈ, ਸਭ ਧਰਮੋ ਕਾ ਭਰੋਸਾ ਛੋਡ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਸਰਣ ਲੇਨੀ ਭਗਵਤ ਕੀ ਸੇਵਾ ਹੈ। ਤਿਨ ਕੀ ਦਯਾ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰਪਨਾ ੨., ਅਪਨੇ ਮੈ ਉਤਮ ਗੁਣ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰ ਮਹਾਤਮਾ ਕੀ ਦਯਾ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰ ਹੋਨਾ ਦਯਾ ਕਾ ਪਾਤ੍ਰਪਨਾ ਹੈ। ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਧਰਮੋ ਮੇ ਸ੍ਰਯਾ ੩., ਹਾਥੋ ਸੇ ਟਹਲ ਨੇਤ੍ਰੋ ਸੇ ਦਰਸਨਾਦਿ ਕਰਨੇ ਸੇ ਅਵਸਯ ਕ੍ਰਿਤਾਰਥ ਹੋਵੇਗਾ ਐਸੇ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਧਰਮੋ ਮੇ ਰੁਚੀ ਹੋਨੀ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਧਰਮੋ ਮੇ ਸ੍ਰਯਾ ਹੈ। ਹਰਿ ਗੁਣੇ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ੪., ਜਪ ਤਪ ਧ੍ਯਾਨ ਬ੍ਰਤ ਪੂਜਾਦਿ ਸਭ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਜਾਨੇ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸ੍ਰਵਣ ਸੇ ਲੇ ਨਵਧਾ ਭਕਤੀ ਕਰਨੀ ਹਰਿ ਗੁਣੋ ਕਾ ਸ੍ਰਵਣਾਦਿ ਹੈ। ਮਹਤ ਸੇਵਾਦਿ ਉਪਾਯਨ ਸੇ ਰਤੀ ਰੂਪ ਅੰਕਰ ਕੀ ਚਿਤ ਮੈ ਉਤਪਤੀ ਹੋਨੀ ਪ. ਪਾਂਚਵਾ ਉਪਾਯ ਹੈ, ਯਹੀ ਅੰਕਰ ਬਢ ਕਰ ਪ੍ਰੇਮਾ ਭਗਤੀ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਸ੍ਰੂਪਾਧਿ ਗਤੀ ੬., ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰਤੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਭਗਤ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਨੇ ਦੇਹੋ ਸੇ ਅਪਨੇ ਕੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਜਾਨਨਾ ਸ੍ਰੂਪਾਧਿ ਗਤੀ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ, ਇਸੀ ਪੈ ਬਚਨ ਹੈ 'ਮਨ ਤੂੰ ਜੋਤਿ ਸ੍ਰੂਪੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਮੂਲੁ ਪਛਾਣੁ॥' ਮਨ ਸਬਦ ਈਹਾ ਗਜਾਨ ਸ੍ਰੂਪੁ ਆਤਮਾ ਪਰ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਜੀਵ! ਤੂੰ ਦੇਹੋ ਸੇ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਹੈ। ਐਸੇ ਦੇਹੋ ਸੇ ਭਿੰਨ ਕਰ ਅਪਨੇ ਨਿਰੁਪਾਧਿਕ ਸ੍ਰੂਪੁ ਕੇ ਜਾਨ। ਜਬ ਦੇਹਾਦਿਕੋਂ ਸੇ ਭਿੰਨ ਅਪਨੇ ਰੂਪ ਕੇ ਜਾਨੇਗਾ ਤਬ ਦੇਹਾਦਿਕੋਂ ਕਾ ਪ੍ਰੋਮ ਛੇਡ ਅਪਨੇ ਮੂਲ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੈ ਪ੍ਰੋਮ ਹੋਗਾ। ਸੋਈ ਪ੍ਰੋਮ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਸਾਤਵੀ ਭੂਮਕਾ ਹੈ, ਇਸੀ ਕੀ ਦਸਾ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ 'ਚੰਗਿ ਹਸਹਿ ਚੰਗਿ ਰੋਵਹਿ' ਇਤਿਯਾਦਿ। ਇਸ ਪ੍ਰੋਮ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਮੈ ਪ੍ਰੀਤਮ ਭਗਵਾਨ ਕਾ ਸਾਖਯਾਤ ਹੋਨਾ ਆਠਵੀ ਹੈ। ਇਸ ਸਾਖਯਾਤਕਾਰ ਵਾਲੇ ਭਗਤ ਭਗਵਾਨ ਸੇ ਬਾਤਾ ਕਰੇ ਹੈ ਜੈਸੇ 'ਤੂ ਕੁਨੁ ਰੇ॥ ਮੈ ਜੀ॥ ਨਾਮਾ॥ ਹੋ ਜੀ॥' ਤਬਾ 'ਹਲੇ ਯਾਰਾਂ ਹਲੇ ਯਾਰਾਂ॥' ਇਤਿਯਾਦਿ। ਇਸ ਸੇ ਪੀਛੇ ਭਗਵਤ ਧਰਮ ਨਿਸਠਾ ਰੂਪ ਨਵਮੀ ਭੂਮੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜਿਸ ਮੇ ਸਭ ਅੰਗੋ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੇ ਸਫਲਤਾ ਚਾਹੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ 'ਏ ਸ੍ਰਵਣਹੁ ਮੇਰਿਹੋ ਸਾਚੈ ਸੁਨਣੈ ਨੋ ਪਠਾਏ' ਇਤਿਯਾਦਿ। ਇਸ ਸੇ ਪੀਛੇ ਭਗਵਤ ਕੇ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਬਨ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਦਸਮੀ ਭੂਮੀ ਹੈ ਜੈਸੇ 'ਭਗਤ ਮੁਖੈ ਤੇ ਬੋਲਦੇ ਸੇ ਵਚਨ ਹੋਵੰਦੇ' ਇਤਿਯਾਦਿ। ਇਸ ਸੇ ਪੀਛੇ ਪ੍ਰੋਮ ਕੀ ਪਰਮ ਅਵਧੀ ਰੂਪ ਗਜਾਰਵੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜਿਸ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪੁ ਆਖਾ ਜੀਵਾ ਪਹਲੀ ਤੁਕ ਮੇ ਕਹਯਾ ਹੈ। ਯਹ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਭਕਤੀ ਕੇ ਉਪਾਯ ਸੂਚਨ ਕੀਯੇ। ਇਨਕਾ ਬਿਸਤਾਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਅਪਨੀ ਉਹਾ ਸੇ ਖੋਜ ਲੇਨਾ। ਅਬ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇ ਚਲੇ ਹੈ, ਪ੍ਰਸਨ- ਦੂਸਰੀ ਬ੍ਰਾਖਯਾ ਮੈ ਜਿਸ ਮੈ ਪ੍ਰੋਮ ਕੀ ਪਰਮ ਅਵਧੀ ਕਹੀ ਅਰ ਸੋ ਕਿਉ ਬਿਸਰੇ ਪਾਠ ਸੇ ਜਿਸ ਮੈ ਪ੍ਰੋਮ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਕਹੀ ਅਰ ਪਹਲੀ ਬ੍ਰਾਖਯਾ ਮੈ ਜਿਸ ਨਾਮ ਕੇ ਕਹਨੇ ਬਿਨਾ ਜੀਵਨਾ ਬਜਰਥ ਕਹਯਾ ਅਰ ਸੋ ਕਿਉ ਬਿਸਰੇ ਪਾਠ ਸੇ ਜਿਸ ਨਾਮ ਕੇ ਬਿਸਮਰਣ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੇਤ ਗੁਰੋ ਪੈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੀ ਤਿਸ ਨਾਮ ਕੀ ਕੀਮਤ ਕਹੋ, ਤਹਾਂ ਕਹੋ-

ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਤਿਲੁ ਵਡਿਆਈ ॥ ਆਖਿ ਥਕੇ ਕੀਮਤਿ ਨਹੀ ਪਾਈ ॥

(ਸਾਚੇ ਇਤਿ) ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪੁ ਵਾਚਕ ਸਤ੍ਯ ਨਾਮ ਕੀ ਤਿਲ ਮਾਤ੍ਰੁ ਜੋ ਵਡਿਆਈ ਨਾਮ ਮਹਤ੍ਰੁ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਸੰਪੂਰਣ ਰਿਖਿ ਮੁਨਿ ਕੀਮਤ ਆਖ ਥਕੇ, ਕਥਨ ਕਰ ਥਕਤ ਹੋ ਗਏ ਪਰੰਤੁ ਤਿਨ ਕੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਈ। ਥਕ ਕਰ ਅੰਤ ਕੋ ਸਭਨੇ ਯਹੀ ਕਹਯਾ, ਨਾਮ ਕੇ ਕਿੰਚਤ ਮਾਤ੍ਰੁ ਮਹਤ੍ਰੁ ਸਾਥ ਭੀ ਕੋਈ ਸ੍ਰਰਗ ਸੁਕਤੀ ਬਰਾਬਰੀ ਨਹੀ ਪਾਵੇ ਅਧਿਕ ਸਾਥ ਕਿਆ ਕਹੇ। ਯਾ ਤੇ ਸਮਗ੍ਰ ਮਹਤ੍ਰੁ ਕੀ ਕੀਮਤ ਕੋਨ ਕਹੇ ਭਾਵ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਹ ਸਕੇ ਯਦ ਵਾ ਸਾਚੇ ਨਾਮ ਕੀ ਵਡਿਆਈ ਆਖ ਥਕੇ ਤਿਲ ਕੀਮਤ ਨਹੀ ਪਾਈ ਯਹ ਅਨੂਯ ਕਰ ਅਰਥ ਕਰ ਲੇਨਾ॥ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਾਮ ਕੀ ਕੀਮਤ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਕੀਮਤ ਮੈ ਪ੍ਰਿਬ੍ਰਿਤ ਭਯੋ ਕਰ ਅਪਨੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਅਪ੍ਰਸੰਸਾ ਸੇ ਵਹੁ ਨਾਮ ਅਧਿਕ ਨਜੂਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਕਹੋ-

ਜੇ ਸਭਿ ਮਿਲਿ ਕੈ ਆਖਣ ਪਾਹਿ ॥ ਵਡਾ ਨ ਹੋਵੈ ਘਾਟਿ ਨ ਜਾਇ ॥ ੨ ॥

(ਜੇ ਇਤਿ) ਜੇਕਰ ਸੰਪੂਰਣ ਰਿਖਿ ਮੁਨਿ ਮਿਲਕੇ ਨਾਮ ਵਡਾ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਹੈ ਜਿਸ ਨੇ ਅਜਾਮਲ ਆਦਿਕ ਮਹਾਪਾਪੀ ਮੁਕਤ ਕੀਯੇ। ਆਖਣ ਪਾਹ ਨਾਮ ਈਸਰ ਕੀ ਐਸੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੋਂ ਤਬ ਵਹੁ ਨਾਮ ਕੁਛ ਨਾ ਬਡਾ ਹੋਵੇ ਨਾਮ ਅਧਿਕ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਪੁਨਾ ਕਹੇ ਤਬ ਘਾਟਿ ਨ ਜਾਹ ਨਾਮ ਨਜੂਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ॥੨॥ ਕਿੰਚ ਅਧਿਕ ਨਜੂਨ ਨਾ ਹੋਨੇਵਤ ਨਾਮੀ ਨਾਸ ਹੁਯਾ ਬੀ ਨਾਮ ਮਾਤ੍ਰੁ ਕੋ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੋਨੇ ਤੇ ਯਹ ਅਬਿਨਾਸੀ ਨਾਮੀ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਸਰਬਦਾ ਅਬਿਨਾਸੀ ਰਹੇ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹੋ-

ਨਾ ਓਹੁ ਮਰੈ ਨ ਹੋਵੈ ਸੋਗੁ ॥ ਦੇਦਾ ਰਹੈ ਨ ਚੁਕੈ ਭੋਗੁ ॥

(ਨਾ ਇਤਿ) ਨਾ ਓਹ ਮਰੈ ਕਹੀਯੇ ਵਹੁ ਸਚਾ ਨਾਮ ਕਬੀ ਨਾਸ ਕੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਤਿਸਕੇ ਜਪਨੇ ਵਾਲੇ ਭਕਤੋਂ ਕੋ ਤਿਸ ਕੇ ਨਾਸ ਕੇ ਭੈ ਸੇ ਕਬੀ ਸੋਕ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਲਟਾ ਯਹ ਨਾਮ ਭਕਤੋਂ ਕੋ ਬਾਂਛਾਨੁਸਾਰ ਭੋਗ ਨਾਮ ਭੋਗਾਦਿ ਦੇਤਾ ਰਹੇ ਹੈ। ਦੇਨੇ ਸੇ ਕਬੀ ਨ ਚੁਕੈ ਨਾਮ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਯਹ ਜਾਨ ਕਰ ਹਰਖ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਈਹਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ। ਘਟਾਦੀ ਨਾਮੀਯੋ ਕੇ ਨਾਸ ਹੁਯਾ ਨਾਮ ਤੇ ਘਟਾਦੀ ਬੀ ਨਹੀ ਨਾਸ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਸਤ੍ਯ ਨਾਮੀ ਵਾਲੇ ਨਾਮ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਨਾ ਕੈਮੁਤਕ ਨਜਾਜ ਸੇ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਤੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਸਚਾ ਹੈ। ਯਦਯਪਿ ਅਸਤਿ ਭਾਤਿ ਪ੍ਰਿਯ ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮ ਮੇ ਸੰਪੂਰਣ ਨਾਮ ਰੂਪ ਕੋ ਕਲਪਿਤ ਹੋਨੇ ਕੇ ਨੇਮ ਸੇ ਸਤ੍ਯ ਨਾਮ ਕੇ ਬੀ ਤਹਾਂ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਮੇ ਕਲਪਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਨਾਮ ਕਾ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨਾ ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ, ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਥਾਪਿ ਜੋ ਵਸਤੁ ਕਲਪਿਤ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਅਧਿਸ਼੍ਟਾਨ ਮੇ ਕਲਪਿਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਰਜਤ ਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਸੁਕਤਿ ਮੈ ਕਲਪਿਤ ਹੈ। ਜੋ ਕਲਪਿਤ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਕਲਪਿਤ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਜੈਸੇ ਸੁਕਤਿ ਮੇ ਕਲਪਿਤ ਨਹੀ ਤੈਸੇ ਸਤ ਵਸਤੁ ਕਲਪਿਤ ਹੋਵੇ ਤਬ ਤਿਸਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਕੀ ਅਪਨੇ ਮੇ ਅਪਨੀ ਕਲਪਨਾ ਕੋ ਪ੍ਰਸਿਧ ਨਾ ਹੋਨੇ ਤੇ ਅਸਤ ਅਧਿਸ਼੍ਟਾਨ ਮੈ ਕਲਪਿਤ ਕਹੇ ਸੇ ਸਤ ਵਸਤੁ ਕਲਪਿਤ ਨਹੀ ਐ ਅਸਤ ਵਸਤੁ ਆਪ ਹੀ ਅਸਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕਲਪਿਤ ਕਾ ਅਧਿਸ਼੍ਟਾਨ ਬਨੇ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਸਤ੍ਯ ਕੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਕੋ ਕਲਪਿਤ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਜੈਸੇ ਨਾਮੀ ਸਚਿਦਾਨੰਦ ਬ੍ਰਹਮ ਨਿਤ੍ਯ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਤਿਸਕਾ ਨਾਮ ਭੀ ਨਿਤ੍ਯ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਨਿਤ੍ਯ ਰੂਪ ਨਾਮ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਭਕਤੋ ਕੋ ਤਿਨ ਕੀ ਇਛਾਨੁਸਾਰ ਭੋਗਾਦਿ ਫਲ ਦੇਤਾ ਰਹੇ ਹੈ, ਕਬੀ ਦੇਨੇ ਸੇ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਯਹ ਤਿਸ ਨਾਮ ਮੇ ਪਰਮ ਗੁਣ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ:- ਯਹੀ ਤਿਸ ਮੇ ਗੁਣ ਹੈ ਵਾ ਔਰ ਬੀ ਹੈ, ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਕਰ ਏਕ ਹੀ ਚੰਦ੍ਰਤਮ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ ਤਾਰੇ ਹਜਾਰੇ ਸੇ ਕਿਆ ਕਾਮ ਹੈ ਯਾ ਨਜਾਯ ਸੇ ਇਸੀ ਗੁਣ ਸੇ ਕੋਈ ਨਿਤ੍ਯਾਦਿ ਕਰਮ ਤਿਸ ਸਮ ਫਲ ਦਾਤਾ ਗੁਣੀ ਨਹੀ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਗੁਣੁ ਏਹੋ ਹੋਰੁ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਨਾ ਕੋ ਹੋਆ ਨਾ ਕੋ ਹੋਇ ॥ ੩ ॥

(ਗੁਣੁ ਇਤਿ) ਤਿਸ ਨਾਮ ਮੇ ਗੁਣੁ ਏਹੋ ਨਾਮ ਬਡਾ ਗੁਣੁ ਯਹੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੇ ਸਮਾਨ ਔਰ ਤਿਸ ਮੇ ਕੋਈ ਨਹੀ। ਪਰੰਤੁ ਇਸੀ ਗੁਣੁ ਸੇ ਤਿਸ ਨਾਮ ਕੇ ਸਮਾਨ ਨਾ ਕੋਈ ਨਿਤ੍ਯਾਦਿ ਕਰਮ ਹੁਯਾ, ਨਾ ਫਲ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਯਦ ਵਾ ਈਹਾ ਕਾਕੂਕਤੀ ਹੈ ਤਿਸ ਨਾਮ ਮੇ ਯਹੀ ਗੁਣੁ ਹੈ, ਹੋਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਯਹ ਨਹੀ। ਕਿੰਤੁ ਤਿਸ ਨਾਮ ਮੇ ਪਰਮ ਕਾ ਔ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਦੇਨਾ ਆਦਿਕ ਔਰ ਭੀ ਗੁਣੁ ਬਹੁਤ ਹੈ ਜਿਨ ਗੁਣੇ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਨਾ ਕੋਈ ਔਰ ਯਗ ਦਾਨਾਦਿਕ ਕਰਮ ਪੀਛੇ ਤਿਸਕੇ ਤੁਲ੍ਯ ਹੁਯਾ ਨਾ ਆਗੇ ਕੋ ਹੋਵੇਗਾ॥੩॥ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਾਮ ਕਾ ਮਹਾਤਮ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਨਾਮੀ ਕਾ ਕਹੇ-

ਜੇਵਡੁ ਆਪਿ ਤੇਵਡੁ ਤੇਰੀ ਦਾਤਿ ॥ ਜਿਨਿ ਦਿਨੁ ਕਰਿ ਕੈ ਕੀਤੀ ਰਾਤਿ ॥

(ਜੇਵਡੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਕਹੇ ਮਹਤ੍ਵਾਨ ਨਾਮ ਵਾਲੇ ਨਾਮੀ ਈਸ਼ੁਰ ਜੇਤੇ ਮਹਤ੍ਵ ਵਾਲਾ ਤੂ ਆਪ ਹੈ ਤੇਵਡੁ ਤੇਰੀ ਦਾਤ ਨਾਮ ਤੈਸੇ ਮਹਤ੍ਵ ਵਾਲਾ ਹੀ ਤੇਰੀ ਜੀਵੇ ਪ੍ਰਤਿ ਇੰਦ੍ਰਯ ਪ੍ਰਾਣਪੁਨਾ ਅਨੁਕੂਲ ਪਵਨ ਜਲਾਦਿਕੋ ਕਾ ਦੇਨਾ ਰੂਪ ਦਾਤ ਹੈ ਕਿੰਚਿਤ ਮਹਤ੍ਵ ਕਹੇ-

(ਜਿਨਿ ਇਤਿ) ਜਿਸ ਸਮਰਥ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਤੂੰ ਅਪਨੀ ਇਛਾਨੁਸਾਰ ਜੀਵੇ ਕੇ ਬਿਚਰਨ ਹੇਤ ਸੂਰਯ ਕਾ ਦਰਸਨ ਰੂਪ ਦਿਨ ਕਰਕੇ ਪੁਨਾ ਜੀਵੇ ਕੇ ਸਯਨ ਹੇਤ ਸੂਰਯ ਕਾ ਨਾ ਦੇਖਨਾ ਰੂਪ ਰਾਤ ਕਰੀ ਹੈ, ਐਸੇ ਮਹਤ੍ਵ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਈਸ਼ੁਰ ਕਾ ਮਹਤ੍ਵ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਤਿਸ ਕੀ ਬਿਸਮ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਕੋ ਨੀਚਤਾ ਕਹੇ-

ਖਸਮੁ ਵਿਸਾਰਹਿ ਤੇ ਕਮਜਾਤਿ ॥ ਨਾਨਕ ਨਾਵੈ ਬਾਝੁ ਸਨਾਤਿ ॥ ੪ ॥ ੩ ॥

(ਖਸਮੁ ਇਤਿ) ਖਸਮ ਪਤਿ ਈਸ਼ੁਰ, ਕਮਜਾਤਿ ਨੀਚ ਜਾਤ ਨਾਮੀ ਵਡ ਨਾਮ ਬਿਸਮ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਕੋ ਭੀ ਨੀਚਤਾ ਕਹੇ- (ਨਾਨਕ ਇਤਿ) ਸਨਾਤਿ ਭੂਤਾਦਿ ਰੂਪ ਅਤਿ ਨੀਚ ਜਾਤੀ॥੪॥੩॥ ਪੂਰਬ ਜਿਸ ਨਾਮ ਕੀ ਬਿਸਮ੍ਰਿਤੀ ਵਾਲੇ ਕੋ ਅਤਿ ਨੀਚਤਾ ਕਹੀ ਅਬ ਤਿਸ ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਗੁਰੇ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਔ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਲਾਭ ਗੁਰੇ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸੇ ਹੋਵੇ ਔਰ ਗੁਰੇ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਹ ਬੋਧਨ ਹੇਤ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ-

ਰਾਗੁ ਗੁਜਰੀ ਮਹਲਾ ੪ ॥

ਹਰਿ ਕੇ ਜਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸਤਪੁਰਖਾ ਬਿਨਉ ਕਰਉ ਗੁਰ ਪਾਸਿ ॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

(ਹਰਿ ਕੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਸੰਪੂਰਣ ਪਾਪੋ ਕੇ ਨਾਸਕ ਹਰਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨੋ! ਹੇ ਸਤਗੁਰੂ ਨਾਮ ਸਤਪੁਰਖ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੋ! ਪੁਨਾ 'ਨਾਨਕ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਆਪਿ ਪਰਮੇਸੁਰ॥' ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਸੇ ਸਤਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਅਰਥਾਤ ਪਰਮਾਤਮ ਪੁਰਖ ਰੂਪ ਗੁਰੋ! ਮੈ ਤੁਮ ਗੁਰੋ ਕੇ ਪਾਸ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਕੇ ਉਪਾਯ ਹੇਤ ਬੇਨਤੀ ਕਰਤਾ ਹੋ ਸੋ ਕਿਰਪਾ ਕਰ ਸੁਨੋ, ਬੇਨਤੀ ਕਰੇ-

ਹਮ ਕੀਰੇ ਕਿਰਮ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਾਈ ਕਰਿ ਦਇਆ ਨਾਮੁ ਪਰਗਾਸਿ ॥ ੧ ॥

(ਹਮ ਇਤਿ) ਅੰਡੇ ਸੇ ਉਪਜੇ ਪਾਉ ਸੇ ਬਿਚਰਨੇ ਵਾਲੇ ਜੀਵ ਕੀਟ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਵਸਤੁ ਕੇ ਬਿਗੜਨੇ ਸੇ ਉਪਜੇ ਜੀਵ ਕ੍ਰਿਮ ਕਹੀਯੇ ਹੈ। ਅਤਿ ਤੁਛਤਾ ਕੀਟ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ, ਅਧਮਤਾ ਕਿਰਮ ਸਮਾਨਤਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਹਮ ਕੀਟਵਤ ਅਤਿ ਤੁਛ ਪੁਨਾ ਕਿਰਮ ਸਮਾਨ ਅਤਿ ਅਧਮ, ਆਪ ਕੀ ਸਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯੇ ਹੈ ਵਾ ਹਮ ਅਨੰਤ ਕੀਟ ਕਿਰਮਾਦਿ ਯੋਨੀਯੋ ਮੇ ਦੁਖ ਭੋਗਤੇ ਹੂਯੇ ਅਬ ਮਨੁਖਜ ਯੋਨਿ ਮੇ ਆਕਰ ਆਪ ਕੀ ਸਰਣ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯੇ ਹੈ, ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ। ਦੁਖੀ ਕਾ ਬਚਨ ਸੁਨ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੇ ਕਿਆ ਚਾਹਤਾ ਹੈ ਗੁਰੂ ਪੂਛੇ ਤਹਾ ਕਹੇ- (ਕਰਿ ਇਤਿ) ਦਯਾ ਕਰ ਮੇਰੇ ਕੋ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੋ॥੧॥ ਕੌਨ ਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਸੁਨ ਕਰ ਅਤਿ ਚਾਹ ਸੇ ਉਚਿਤ ਅਨੁਚਿਤ ਕਹਨੇ ਮੇ ਬਿਹੂਲ ਹੁਯਾ ਵਾ ਗੁਰਦੇਵ ਮਾਤਾ ਇਤਿਜਾਦਿ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸਰਬ ਰੂਪਤਾ ਗੁਰੂ ਮੈ ਮਾਨ ਕਰ ਨਾਮ ਰਾਮ ਕਾ ਕਹੋ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਮੇਰੇ ਮੀਤ ਗੁਰਦੇਵ ਮੋ ਕਉ ਰਾਮ ਨਾਮੁ ਪਰਗਾਸਿ ॥

ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮੁ ਮੇਰਾ ਪ੍ਰਾਨ ਸਖਾਈ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਹਮਰੀ ਰਹਰਾਸਿ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਮੇਰੇ ਇਤਿ) ਮੀਤ ਮਿਤ੍ਰਵਤ ਸੰਸਾਰ ਦੁਖ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਮੈ ਸਹਾਇਕ ਗੁਰੋ! ਨਾਮ ਸਾਥ ਤੁਮਾਰਾ ਕਿਆ ਸੰਬੰਧ ਹੈ, ਵਾ ਨਾਮ ਤੁਮਕੋ ਕੈਸਾ ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਕਹੇ-

(ਗੁਰਮਤਿ ਇਤਿ) ਗੁਰਮਤਿ ਨਾਮ ਕਹੀਯੇ ਗੁਰੋ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕੀਆ ਨਾਮ ਮੇਰਾ ਮੁਕਤਿ ਰੂਪ ਜੀਵਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੋਨੇ ਤੇ ਪ੍ਰਾਣੇ ਤੁਲਯ ਸਖਾ ਹੈ ਸੋ ਯਹ ਸਖਾ ਭਾਵ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਔ ਪ੍ਰਾਣੇ ਤੁਲਯ ਪਿਆਰਾ ਹੈ। ਯਾ ਹੀ ਤੇ ਹਰਿ ਕੀਰਤਿ ਕਹੀਯੇ ਹਰਿ ਇਸ ਨਾਮ ਕੇ ਕਥਨ ਹੇਤ ਵਾ ਹਰਿ ਇਸ ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੇਤ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਆਪ ਕੇ ਪਾਸ ਮੇਰੀ ਰਹਰਾਸਿ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ॥੧॥ ਨਾਮ ਸਾਥ ਸੰਬੰਧ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਤਿਸ ਮੇ ਸੂਧਾ ਔ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਮਹਾਭਾਗਯਾ ਕਹੇ-

ਹਰਿ ਜਨ ਕੇ ਵਡ ਭਾਗ ਵਡੇਰੇ ਜਿਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਸਰਧਾ ਹਰਿ ਪਿਆਸ॥

ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮੁ ਮਿਲੈ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਹਿ ਮਿਲਿ ਸੰਗਤਿ ਗੁਣ ਪਰਗਾਸਿ ॥ ੨ ॥

(ਹਰਿ ਇਤਿ) ਹਰਿ ਜਨ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਭਗਤੋਂ ਕੇ ਵਡ ਭਾਗ ਵਡੇਰੇ ਨਾਮ ਅਤਿ ਮਹਾਭਾਗਯ ਹੈ, ਜਿਨਕੋ ਬਾਰੰਬਾਰ ਹਰਿ ਹਰਿ ਐਸੇ ਨਾਮ ਜਪਨੇ ਮੇ ਬਿਸ਼੍ਵਾਸ ਹੈ॥ ਪੁਨਾ ਹਰਿ ਨਾਮ ਜਪਨ ਕੀ ਜਿਨ ਕੋ ਪਿਆਸ ਨਾਮ ਇਛਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜੋ ਬਾਰੰਬਾਰ ਹਰਿ ਹਰਿ ਐਸੇ ਨਾਮ ਕੇ ਮਿਲੇ ਲਾਭ ਸੇ ਹੀ ਤ੍ਰਿਪਤਾਸਹ ਨਾਮ ਤ੍ਰਿਪਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਪੁਨਾ: ਜੋ ਮਿਲ ਸੰਗਤ ਸਤਸੰਗ ਮੇ ਮਿਲਕਰ ਮੁਕਤਿ ਦਾਤਾ ਹਰਿ ਕੇ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਰੇ ਹੈ॥੨॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਹਰਿ ਜਨੋ ਕੀ ਧਨਯਭਾਗਤਾ ਕਹ ਕਰ ਹਰਿ ਨਾਮ ਬਿਮੁਖੋ ਕੋ ਨਰਕ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਹੇ-

ਜਿਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਨਾਮੁ ਨ ਪਾਇਆ ਤੇ ਭਾਗਹੀਣ ਜਮ ਪਾਸਿ ॥

ਜੋ ਸਤਿਗੁਰ ਸਰਣਿ ਸੰਗਤਿ ਨਹੀ ਆਏ ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵੇ ਪ੍ਰਿਗੁ ਜੀਵਾਸਿ ॥ ੩ ॥

(ਜਿਨ ਇਤਿ) ਜਿਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰਸੁ ਨਾਮ ਨ ਪਾਇਆ ਯਹ ਅਨੁਯ ਹੈ ਜਿਨ ਮਨਮੁਖੋ ਨੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਹਰਿ ਐਸਾ ਨਾਮ ਜਪਨੇ ਸੇ ਰਸ ਨਾਮ ਮੁਕਤਿ ਰੂਪ ਆਨੰਦ ਨਹੀ ਪਾਇਆ ਵਹੁ ਭਾਗਹੀਨ ਜਮ ਪਾਸ ਜਮ ਕੀ ਫਾਹੀ ਮੇ ਪੜੇ ਨਰਕ ਮੇ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜੋ ਭਾਗਹੀਨ ਸਤਿਗੁਰ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਵੇਤਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਰਣ ਹੋ ਕਰ ਸਦ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਬਿਚਾਰ ਹੇਤ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨੋ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਮੇ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਤਿਨਕੇ ਮਰਣ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਜੀਵੇ ਕੋ ਧਿਕਾਰ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਮਰਣ ਕਾਲ ਮੇ ਤਿਨ ਕੀ ਜੀਵਾਸਿ ਨਾਮ ਜੀਵਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕੋ ਧਿਕਾਰ ਹੈ॥੩॥ ਪ੍ਰਸੂ:- ਪਰਮ ਲਾਭ ਕਾ ਹੇਤੁ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸਰਣ ਕਿਨੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਕਿਨੋ ਕੋ ਨਹੀ, ਯਾ ਮੇ ਕਿਆ ਬੀਜ ਹੈ, ਤਹਾ ਕਹੇ-

ਜਿਨ ਹਰਿ ਜਨ ਸਤਿਗੁਰ ਸੰਗਿਤ ਪਾਈ ਤਿਨ ਧੁਰਿ ਮਸਤਕਿ ਲਿਖਿਆ ਲਿਖਾਸਿ ॥

ਧਨੁ ਧੰਨੁ ਸਤਸੰਗਿਤ ਜਿਤੁ ਹਰਿ ਰਸੁ ਪਾਇਆ ਮਿਲਿ ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਪਰਗਾਸਿ ॥ ੪ ॥ ੪ ॥

(ਜਿਨ ਇਤਿ) ਜਿਨ ਹਰਿ ਭਕਤੋ ਨੇ ਸਤਿਗੁਰੋ ਕਾ ਸੰਗ ਪਾਯਾ ਤਿਨ ਕੇ ਮਸਤਕ ਮੇ ਧੁਰਿ ਨਾਮ ਅਵਧਿ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਬਿਧਾਤਾ ਰੂਪ ਕਰ ਉਧਾਰ ਹੇਤ ਆਪ ਹੀ ਲਿਖਿਆ ਲਿਖਾਸ ਨਾਮ ਲਿਖਤ ਲਿਖੀ ਭਾਵ ਯਹ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸਾਧੁ ਕਰਮ ਕਰਤੇ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਿਨ ਸੇ ਉਧਾਰ ਕੀ ਇਛਾ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਆਪ ਹੀ ਕਰਾਵੇ ਹੈ ਉਕ੍ਰੁੰਚ 'ਆਪੇ ਉਝੜਿ ਪਾਇਦਾ ਪਿਆਰਾ ਆਪਿ ਵਿਖਾਲੇ ਰਾਹੁ॥' ਜਿਸ ਸੰਗਤ ਸੇ ਐਸਾ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤਾ ਕੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੇ-

(ਧੰਨੁ ਇਤਿ) ਧਨਜ ਧਨਜ ਹੈ ਵਹੁ ਸ਼੍ਰੋਸ਼ੋ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਜਿਤੁ ਨਾਮ ਜਿਸ ਸੇ ਹਰਿ ਰਸੁ ਕਹੀਯੋ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹਰਿ ਪਾਇਆ। ਪੁਨਾ ਜਿਸ ਮੇ ਮਿਲਕੇ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਜਨ ਕੋ ਨਾਮ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ॥੪॥੪॥

ਪੁਰਬ ਸਤਸੰਗ ਕਾ ਮਹਾਤਮ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਕਾਮਜ ਕੋਪਜ ਦੋਖੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋ ਕੇ ਤਿਸ ਮੇ ਰੁਚਿ ਵਾਲੇ ਧਨੀ ਭਕਤਿ ਕਰੇਂ ਐ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅਹਾਰਾਦਿ ਐ ਅੰਨ ਸੰਬੰਧੀਯੋ ਕੇ ਪੋਖਣ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਕਰ ਅਧਨੀ ਕਰੇ ਯਹ ਕਹੇ-

ਰਾਗੁ ਗੁਜਰੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਕਾਹੇ ਰੇ ਮਨ ਚਿਤਵਹਿ ਉਦਮੁ ਜਾ ਆਹਰਿ ਹਰਿ ਜੀਉ ਪਰਿਆ ॥

(ਕਾਹੇ ਰੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਤਸੰਗ ਕੀ ਇਛਾ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਤੂੰ ਮਨ ਵਿਖੇ ਅਹਾਰਾਦਿਕੋ ਕੇ ਉਦਮ ਕਾ ਚਿਤਵਨ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਕਰੇ ਹੈ, ਜਾ ਆਹਾਰਿ ਨਾਮ ਜਬ ਤੁਮਾਰੇ ਅਹਾਰਾਦਿਕੋ ਕਾ ਉਦਮ ਰਚਨੇ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੋ ਆਪ ਹੀ ਪੜ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੋ ਆਹਰ ਪੜਨਾ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਸੇ ਕਹੇ-

ਸੈਲ ਪਥਰ ਮਹਿ ਜੰਤ ਉਪਾਏ ਤਾ ਕਾ ਰਿਜਕੁ ਆਗੈ ਕਰਿ ਧਰਿਆ ॥ ੧ ॥

(ਸੈਲ ਇਤਿ) ਸੈਲ ਬਡੇ ਪਰਬਤੋ ਕੀ ਕਦਰਾ ਮੈ ਅਜਗਰਾਦਿਕ ਪੁਨਾ ਪਥਰ ਮਹ ਨਾਮ ਛੋਟੇ ਪਥਰੋ ਕੇ ਛਿਦ੍ਰੋ ਮੇ ਅਥਵਾ 'ਪਾਖਣਿ ਕੀਟੁ ਗੁਪਤ ਹੋਇ ਰਹਤਾ ਤਾ ਚੋ ਮਾਰਗੁ ਨਾਹੀ॥' ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਕੇ ਬਚਨ ਸੇ ਪਥਰ ਕੇ ਭੀਤਰ ਜੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੇ ਜੀਵ ਰਚੇ ਤਿਨ ਜੀਵੋ ਕਾ ਰਿਜਕ ਨਾਮ ਆਹਾਰ ਮ੍ਰਿਤ ਕਾ ਪਾਖਾਣਿ ਰੂਪ ਤਹਾਂ ਤਿਨਕੀ ਉਤਪਤੀ ਸੇ ਪਹਲੇ ਵਾ ਤਿਨ ਕੇ ਆਗੈ ਨਾਮ ਸਾਮਨੇ ਕਰਿ ਸ੍ਰਥਾਪਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਜੋ ਇਨ ਕੋ ਲੋਨੇ ਮੇ ਖੋਚਲ ਨਾ ਪੜੇ॥੧॥ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਸੇ ਅਹਾਰਾਦਿਕੋ ਕੇ ਉਦਮ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਦੂਰ ਕਰ ਸਤਸੰਗ ਕੇ ਮੇਲ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ-

ਮੇਰੇ ਮਾਧਉ ਜੀ ਸਤਸੰਗਤਿ ਮਿਲੇ ਸੁ ਤਰਿਆ ॥

(ਮੇਰੇ ਇਤਿ) ਮਾ ਲਖਮੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਧਵ ਤਿਸਕੇ ਪਤਿ ਬਿਸਨੁ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਧਵ ਕਾ ਧੋ ਬਨਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੇਰੇ ਮਾਧੋ ਜੀ ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਲਖਮੀ ਪਤਿ ਜੀ ਕੇ ਸਤਨਾਮ ਸ਼੍ਰੋਸ਼ੁ ਭਕਤੋ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਮੇ ਜੋ ਅਜਾਮਲਾਦਿ ਅਤਿ ਪਾਪੀ ਭੀ ਮਿਲਿਯਾ ਸੇ ਤਰਿਆ ਮੁਕਤ ਹੁਯਾ। ਕਹੀ ਵਾਰਤਾ ਪੁਨਾ ਸਪਸੁ ਕਰੇ-

ਗੁਰ ਪਰਸਾਦਿ ਪਰਮ ਪਦੁ ਪਾਇਆ ਸੂਕੇ ਕਾਸਟ ਹਰਿਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਗੁਰ ਇਤਿ) ਗੁਰੋਂ ਕੀ ਪਰਸਾਦ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸੰਨਤਾ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਲਾਭ ਦ੍ਵਾਰਾ ਜਿਨ ਪੁਰਖੋ ਨੇ ਪਰਮ ਪਦ ਮੁਕਤਿ ਰੂਪ ਅਸ੍ਰਥਾਨ ਪਾਇਆ ਹੈ ਵਹੁ ਸੂਕੇ ਕਾਸੁ ਕੋ ਹਰੇ ਭਾਵ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀਵਤ ਸੁਸਕ ਕਾਸਟ ਤੁਲਜ ਨਿਰਸਬੰਧਪਨੇ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨ ਕੋ ਤਜਾਗ ਕੇ ਸਰਸ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਰੂਪ ਹਰਿ ਆਪਨ ਪਾਵੇ ਹੈ॥੧॥ ਪਰਮ ਲਾਭ ਕੇ ਹੇਤੁ ਸਤਸੰਗ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤਾ ਹੇਤ ਅਪਨੇ ਕੋ ਸੰਬੰਧੀਯੋ ਕੇ ਪੋਖਣ ਕਾ ਆਸਰਾ ਮਾਨਨਾ ਦੂਰ ਕਰਾਵੇ ਹੈ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਜਨਨਿ ਪਿਤਾ ਲੋਕ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਕੋਇ ਨ ਕਿਸ ਕੀ ਧਰਿਆ ॥

(ਜਨਨਿ ਇਤਿ) ਜਨਨਿ ਮਾਤਾ ਅਰ ਪਿਤਾ, ਲੋਕ ਔਰ ਕੁਟੰਬ ਕੇ ਸੰਬੰਧੀ ਜਨ ਅਰ ਪੁਤ੍ਰ, ਇਸਤ੍ਰੀ ਇਨ ਸਭ ਜੀਵਨ ਮੇ ਕੋਈ ਜੀਵ ਕਿਸੇ ਕੀ ਆਜੀਵਕਾ ਮੈ ਨਹੀ, ਈਸਰ ਨੇ ਧਰਿਆ ਨਾਮ ਆਸਰਾ ਬਨਾਇਆ ਵਾ ਕੋਈ ਜੀਵ ਕਿਸੇ ਜੀਵ ਕੀ ਆਜੀਵਕਾ ਮੈ ਨਹੀ ਥਾਪਿਆ ਭਾਵ ਯਹ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਪੁਤ੍ਰ ਕੀ ਆਜੀਵਕਾ ਮੈ ਔ ਪੁਤ੍ਰ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਕੀ ਆਜੀਵਕਾ ਮੈ, ਪੁਤ੍ਰੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਕੀ ਆਜੀਵਕਾ ਮੈ, ਭਾਈ ਭਾਈ ਕੀ ਆਜੀਵਕਾ ਮੈ, ਈਸਰ ਨੇ ਕਾਰਣ ਨਹੀ ਬਨਾਇਆ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਜੀਵ! ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੁਟੰਬੀ ਲੋਕ ਅਰ ਪੁਤ੍ਰ ਇਸਤਰੀ ਕੀ ਆਜੀਵਕਾ ਕਾ ਆਪ ਕੋ ਆਸਰਾ ਮਾਨ ਕਰ ਮਤ ਇਸ ਮਨੁਖਜ ਜਨਮ ਕੋ ਬਿਤੀਤ ਕਰ, ਇਸੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੈ ਔਰ ਬਚਨ ਹੈ 'ਪੁਤ੍ਰ ਕਲਤ੍ਰ ਲੋਕ ਗ੍ਰਿਹ ਬਨਿਤਾ ਮਾਇਆ ਸਨਬੰਧੋਹੀ॥ ਅੰਤ ਕੀ ਬਾਰ ਕੋ ਖਰਾ ਨ ਹੋਸੀ ਸਭ ਮਿਥਿਆ ਅਸਨੋਹੀ॥' 'ਮਾਤ ਪਿਤਾ ਬਨਿਤਾ ਸੁਤ ਬੰਧਪ ਇਸਟ ਮੀਤ ਅਰੁ ਭਾਈ॥ ਪੂਰਬ ਜਨਮ ਕੇ ਮਿਲੇ ਸੰਜੋਗੀ ਅੰਤਹਿ ਕੋ ਨ ਸਹਾਈ॥' 'ਸੁਤ ਮੀਤ ਕੁਟੰਬ ਅਰੁ ਬਨਿਤਾ॥ ਇਨ ਤੇ ਕਹਹੁ ਤੁਮ ਕਵਨ ਸਨਾਥਾ॥' ਇਤਿਜਾਦਿ ਇਨ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਬਚਨੇ ਓਰ ਦੇਖੇ 'ਜਨਨਿ ਪਿਤਾ ਲੋਕ ਸੁਤ ਬਨਿਤਾ ਕੋਇ ਨ ਕਿਸ ਕੀ ਧਰਿਆ' ਕਹਨੇ ਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਯਹ ਸੂਚਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਚੌਰਾਸੀ ਚਕ੍ਰ ਮੈ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਦਰਵਾਜਾ ਮਨੁਖ ਜਨਮ ਪੁਰਖ ਕੋ ਬਾਰ ਬਾਰ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਔ ਮਨੁਖ ਜਨਮ ਮਿਲਨੇ ਕਾ ਪਰਮ ਲਾਭ ਧਨੀ ਅਰ ਅਧਨੀ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਯਹੀ ਹੈ ਜੋ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਬੰਧ ਸੈ ਛੂਟ ਜਾਵੇ। ਸੋ ਛੂਟਨਾ ਉਪਾਯ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਔ ਉਪਾਯ ਕਾ ਲਾਭ ਉਪਾਯ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕੀ ਇਛਾ ਕੇ ਅਧੀਨ ਹੈ ਔ ਇਛਾ ਉਪਾਯ ਕੇ ਪਾਵਨੇ ਕੀ ਤਬ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜਬ ਧਨੀ ਪੁਰਖ ਪਹਲੇ ਕਾਮਜ ਕੋਪਜ ਦੋਖ ਕੋ ਤਜਾਗੇ ਔ ਅਧਨੀ ਅਪਨੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਪਾਲਨ ਕੀ ਅਰ ਸੰਬੰਧੀਯੋ ਕੇ ਪਾਲਨ ਕੀ ਇਛਾ ਕੋ ਤਜਾਗੇ। ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਇਨ ਕੋ ਨਹੀ ਤਿਆਗੇਗੇ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਉਪਾਯ ਪਾਵਨੇ ਕੀ ਇਛਾ ਹੋਨੀ ਕਠਨ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਕਾਮਜ ਕੋਪਜ ਦੋਖੋ ਕੋ ਧਨੀ ਸਰਬਥਾ ਤਜਾਗੇ ਅਰ ਸਰੀਰ ਕੇ ਪੋਖਣ ਕਾ ਅਰ ਸੰਬੰਧੀਯੋ ਕੇ ਪੋਖਣ ਕਾ ਉਧਮ ਕਰਤੇ ਭੀ ਚਿਤ ਸੇ ਚਿੰਤਾ ਨਿ੍ਯਨ ਅਵਸਯ ਤਜਾਗੇ, ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ ਬਚਨ ਹੈ 'ਹਾਥ ਪਾਉ ਕਰਿ ਕਾਮੁ ਸਭੁ ਚੀਤੁ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਲਿ॥' ਚਿਤ ਸੇ ਚਿੰਤਾ ਕਰਨੀ ਹੀ ਪੂਰਬ ਉਪਾਯ ਕੀ ਇਛਾ ਕਾ ਪਰਮ ਬਿਰੋਧੀ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਸੇ ਉਦਮ ਕਰਨਾ ਬਿਰੋਧੀ ਨਹੀ। ਕਾਮਜ ਦੋਖ ਮਨੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਸਾਤਵੇ ਅਧਯਾਯ ਮੇ ਦਸ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰ ਕੋਪਜ ਆਠ ਕਹੇ ਹੈ। ਕਾਮਜ ਯੇ ਹੈ, ਸਿਕਾਰ ੧., ਜਿਸਕਾ ਵਰਜਨ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ 'ਹੇਰਾ ਰੋਟੀ ਕਾਰਨੇ ਗਲਾ ਕਟਾਵੈ ਕਉਨੁ॥' ਕਹਯਾ। ਜੂਆ ੨., ਜਿਸਕੇ ਖੇਲਨੇ ਸੇ ਪਾਂਡਵੋ ਨੇ ਬਿਪਤਾ ਭੋਗੀ। ਦਿਨ ਕੋ ਸੋਨਾ ੩., ਜੋ ਬਹੁਤ ਕਾਮੇ ਕੋ ਬਿਗਾੜਤਾ ਹੈ। ਨਿੰਦਾ ੪., ਜਿਸ ਕੇ ਕਰਨੇ ਸੇ ਪੁਰਖ ਪਰਾਯੇ ਪਾਪੋ ਕੋ ਧੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਹੀ ਤੇ ਬਚਨ ਹੈ 'ਹਮਰੇ ਕਪਰੇ ਨਿੰਦਕੁ ਧੋਇ॥' ਪੁਤ੍ਰੋਤਪਤੀ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਬਿਨਾ ਇਸਤਰੀ ਸੇ ਮੈਥਨ ੫., ਜਿਸ ਸੇ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕਾ ਪ੍ਰਾਕਰਮ ਔ ਇੰਦ੍ਰਿਯੋ ਕੀ ਸਕਤੀ ਨਸਟ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਬੋਸਯਾ ਗਮਨ ਮਹਾ ਨਿਖਿਧ ਹੈ। ਮਦਪਾਨ ੬., ਜਿਸ ਕੇ ਪੀਨੇ ਸੇ ਯਾਦਵੋ ਕਾ ਕੁਲ ਨਸ੍ਰੁ ਹੋ ਗਯਾ। ਨ੍ਰਿਤ (੧) ਗੀਤ (੮) ਵਾਜਾ ਯੇ ਤੀਨ ੯., ਜਿਨਕੇ ਦੇਖਨੇ ਸੁਨਨੇ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਸਦਾ ਬੋਸ੍ਰਾ ਮਰਾਸੀਯੋ ਕੇ ਸੰਗ ਮੇ ਹੀ ਖਚਤੇ ਰਤੇ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਥਾਟਨ ੧੦., ਨਿਸ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਫਿਰਨਾ ਜਿਸਸੇ ਅਨੇਕ ਜੀਵੋ ਕਾ ਮਰਨਾ ਹੋਵੇ। ਯੇ ਕਾਮਜ ਦਸ ਦੋਖ ਹੈ। ਕਾਮ ਈਹਾ ਸੁਖ ਕੀ ਇਛਾ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤਿਸ ਸੇ ਜਨਜ ਯੇ ਦਸ ਦੋਖ ਹੈ, ਸੋ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਧਰਮ ਔ ਅਰਥ ਕੋ ਸਦਾ ਬਿਗਾੜੇ ਹੈ ਅਰ ਸਤਸੰਗ ਕੇ ਔ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਜਾਪ ਕੇ ਪਰਮ ਬਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲਾ ਇਨ ਕੋ ਤਜਾਗੇ। ਕੋਪਜ ਆਠ ਯੇ ਹੈ- ਪਿਸੁਨਤਾ ੧., ਚੁਗਲੀ ਕਰਨੀ। ਸਾਹਸ ੨., ਨਿਰਦੋਖ ਪੁਰਖ ਕੋ ਕੈਦ ਮੈ ਪਾਵਨਾ। ਦ੍ਰੋਹ ੩., ਛਲ ਸੇ ਕਾਹੂ ਕਾ ਬਧ ਕਰ ਦੇਨਾ। ਈਰਖਾ ੪., ਦੂਸਰੇ ਕੀ ਬਡਿਆਈ ਨਾ ਸਹ ਸਕਨੀ। ਅਸੂਯਾ ੫., ਦੂਸਰੇ ਕੇ ਭਾਣੇ ਮੈ ਦੋਸ ਨਿਕਾਸਨੇ। ਅਰਥ ਦੂਖਣ ੬., ਅਨਯਾਯ ਸੇ ਕਿਸੇ ਕਾ ਦੂਬਜ ਲੇ ਲੇਨਾ ਔ ਦੋਨੇ ਯੋਗਜ ਥਾਨ ਮੇ ਨਾ ਦੇਨਾ। ਬਾਕਪਾਰੁਖਜ ੭., ਕੌੜਾ ਬੋਲਨਾ। ਦੰਡਪਾਰੁਖਜ ੮., ਏਕ ਰੁਪਯੋ ਕੇ ਦੰਡ ਯੋਗਜ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕੋ ਪਚਾਸ ਰੁਪਯੇ ਦੰਡ ਦੇਨਾ। ਯੇ ਕੋਪ ਸੇ ਜਨਜ ਆਠ ਦੋਖ ਹੈ ਸੋ ਭੀ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰੇ ਹੈ ਅਰ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਕੇ ਪਰਮ ਬਿਰੋਧੀ ਹੈ। ਮੂਲ ਇਨ ਦੋਨੋ ਦੋਖੋ ਕਾ ਲੋਭ ਹੈ। ਲੋਭ ਬਿਨਾ ਇਛਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਕਾਮਜ ਦੋਖ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਔ ਇਛਾ ਹੂਯੇ ਬਿਨਾ ਇਛਤ ਬਸਤੁ ਬਿਗੜ ਨ ਟਾਲੇ ਪੈ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਕੋਪ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਇਨ ਦੋਨੋ ਕਾ ਮੂਲ ਲੋਭ ਹੈ ਸੋ ਅਵਸਜ ਤਜਾਗਨੇ ਯੋਗਜ ਹੈ ਜੋ ਧਨੀ ਪੁਰਖ ਇਨ ਦੋਨੋ ਮੇ ਫਸੇ ਹੈ ਔ ਅਧਨੀ ਸਰੀਰ ਕੇ ਅਰ ਸੰਬੰਧੀਯੋ ਕੇ ਪੋਖਣ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਮੈ ਗਲਤਾਨ ਹੈ। ਤਿਨ ਕੋ ਪੁਰਬ ਕਹੇ ਉਪਾਯ ਕੀ ਇਛਾ ਹੋਨੀ ਕਠਨ ਹੈ। ਸੰਬੰਧੀਯੋ ਕੇ ਪੋਖਣ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਮੇ ਭੀ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਅਰ ਔਰ ਕੁਟੰਬੀ ਲੋਕੋ ਕੇ ਪੋਖਣ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਤੇ ਕੋਊ ਭਲੇ ਨਰ ਹੀ ਕਰੇ ਹੈ ਪਰੰਤੁ ਇਸਤਰੀ ਪੁਰਖ ਕੇ ਪੋਖਣ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਬਹੁਤ ਪੁਰਖ ਕਰੇ ਹੈ ਅਰ ਸਰੀਰ ਸੇ ਬਹੁਤ ਜੋਰ ਲਗਾਵੇ ਹੈ ਅਰ ਸੰਪੂਰਣ ਪੜੇ ਪੜਾਯੇ ਕਾ ਬਲ ਭੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਤ੍ਰੋ ਕੇ ਪੋਖਣ ਮੇ ਹੀ ਲਗਾਵੇ ਹੈ ਅਰ ਤਾਮ੍ਹ ਮੁਖ ਯਵਨੋ ਕੀ ਵਿਦਯਾ ਪੜੇ ਲੋ ਤੋ ਮੁਖ ਸੇ ਯਹ ਭੀ ਕਰੇ ਹੈ ਅਪਨਾ ਸੰਗ੍ਰਹ ਕੀਆ ਧਨ ਦਾਨ ਪੁੰਨ ਮੇ ਦੇਨਾ ਭੀ ਨਿਕੰਮੀ ਬਾਤ ਹੈ। ਜੇਤਾ ਬਨ ਪੜੇ ਅਪਨੇ ਪੁਤ੍ਰ ਇਸਤਰੀ ਕੋ ਦੇਨਾ ਚਾਹੀਯੇ ਪਰੰਤੁ ਬਡਾ ਆਸਚਰਯ ਹੈ ਵਹੁ ਬਿਚਾਰਹੀਨ ਯਹ ਨਹੀ ਧਯਾਨ ਕਰਤੇ ਜੋ ਹਮ ਮਨੁਖਜ ਜਨਮ ਪਾਯ ਕਰ ਕੇਵਲ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਤ੍ਰੋ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਕਰਨੇ ਮੇ ਜੋਰ ਲਗਾਵਤੇ ਹੂਯੇ ਕਬੀ ਕੁੱਕਟ ਕਾਕੋ ਸੇ ਬਢਕੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀ ਪਾਵੇਗੇ। ਪੁਤ੍ਰ ਇਸਤਰੀ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅਧਿਕਾਰ ਦੇਨਾ ਚਾਹੇਗਾ ਤਬ ਅਵਸਜ ਹਮ ਸੇ ਬਢਕੇ ਕੁੱਕਟ ਕਾਕੋ ਕੋ ਹੀ ਦੇਵੇਗਾ, ਕਿਉਂਕਿ ਪੰਖੀਯੋ ਨੇ ਅਪਨੇ ਪੁਤ੍ਰੋ ਕੀ ਕਮਾਈ ਖਾਨੇ ਕਾ ਭੀ ਸੰਕਲਪ ਨਹੀ ਰਖਾ। ਜੇਕਰ ਉਨਕੋ ਅਧਿਕਾਰ ਨਹੀ ਦੇਵੇਗਾ ਤਬ ਇਸਤਰੀ ਪੁਤ੍ਰੋ ਕੀ ਪਾਲਨਾ ਮੈ ਆਸਕਤੋ ਕੋ ਹਮ ਕੋ ਭੀ ਅਵਸਜ ਲਜਿਤ ਕਰੇਗਾ। ਜੋ ਤੁਮਨੇ ਮਨੁਖਜ ਜਨਮ ਪਾਯ ਕਰ ਕਿਆ ਇਨ ਸੇ ਬਢਕੇ ਪਾਲਨਾ ਕਰੀ ਜੋ ਇਨ ਸੇ ਨਾ ਬਨ ਪੜੀ ਕੁਛ ਤੁਮ ਨੇ ਬਢਕੇ ਨਹੀ ਕਰੀ, ਕੇਵਲ ਜੈਸੇ ਇਨੋ ਨੇ ਪਾਉ ਸੇ ਕੁਰੜੀ ਖੋਦ ਕੇ ਅਪਨੇ ਇਸਤ੍ਰੀ ਪੁਤ੍ਰੋ ਓਰ ਗੇਰੀ ਤੈਸੇ ਤੁਮਨੇ ਭੀ ਆਰੰਭ ਕੀਆ ਸੋ ਉਨਕੇ ਹੇਤ ਕੀਆ। ਅਬ ਉਨਸੇ ਹੀ ਸਦ ਗਤੀ ਚਾਹੋ ਜਿਨ ਕੇ ਲੀਯੇ ਤੁਮਨੇ ਅਨੇਕ ਯਤਨ ਕਰ ਬਹੁਤ ਲੋਗ ਠਗੇ ਅਰ ਅਪਨਾ ਆਪ ਖੋਯਾ। ਉਸ ਸਮੇ ਇਨ ਲੋਕੋ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰ ਖੁਲੋਗੇ ਅਰ ਪਛਤਾਵੇਗੇ, ਜੋ ਹਮਨੇ ਗੁਰੋਂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਸੁਨ ਬਾਲਮੀਕਵਤ ਸਭਸੇ ਬਿਰਕਤ ਹੋਕਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰੁ ਨਾ ਕੀਆ। ਯਦ੍ਰਪਿ ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਬਿਰਕਤ ਹੋਨੇ ਕਾ ਮਹਾਤਮ ਜਾਨ ਪੜੇ ਹੈ ਅਰ ਵੇਦ ਭੀ ਆਤਮ ਲਾਭ ਸਰਬ ਕੇ ਤਜਾਗ ਸੇ ਕਰੇ ਹੈ। ਤਥਾਪਿ ਗੁਰੁ ਜੀ ਕਾ ਤਾਤਪਰਯ ਈਹਾਂ ਬਿਚਾਰ ਯੁਤ ਕਰ ਚਿੰਤਾ ਤਜਾਗ ਕਰਵਾਇ ਕਰ ਭਜਨ ਕਰਾਵਨੇ ਮੈ ਹੈ, ਕੋਈ ਚਿੰਨ ਕਰਾਵਨੇ ਮੇ ਨਹੀ ਅਰ ਚਿੰਨ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਰਕਤ ਭੀ ਨਹੀ। ਬਿਰਕਤ ਵੇ ਹੀ ਹੈ ਜਿਸ ਕੋ ਚਿਤ ਸੇ ਗਿਲਾਨੀ ਹੈ, ਜਿਸ ਕੋ ਚਿਤ ਸੇ ਗਲਾਨੀ ਨਹੀ ਵਹੁ ਭਿਖਯਾ ਭੋਜਨ ਕਰਤਾ ਹੁਯਾ ਬਿਰਕਤ ਭੀ ਅਵਿਰਕਤ ਹੈ। ਤਿਨ ਅਵਿਰਕਤੋ ਕੀ ਗੁਰੁ ਬਹੁਤ ਨਿੰਦਾ ਲਿਖੇ ਹੈ 'ਤਜੈ ਗਿਰਸਤੁ ਭਇਆ ਬਨ ਵਾਸੀ ਇਕੁ ਖਿਨੁ ਮਨੁਆ ਟਿਕੈ ਨ ਟਿਕਈਆ॥' 'ਧੀਆ ਪੂਤ ਛੇਡਿ ਸੰਨਿਆਸੀ ਆਸਾ ਆਸ ਮਨਿ ਬਹੁਤੁ ਕਰਈਆ॥' ਜੋ ਪੁਰਖ ਚਿਤ ਸੇ ਵਿਰਕਤ ਹੈ ਤਿਨਕੀ ਗੁਰੁ ਗ੍ਰਿਸਤ ਮੇ ਭੀ ਪ੍ਰਸੰਸਾ ਕਰੇ ਹੈ ਜੈਸੇ 'ਵਿਚੇ ਗਿਰਹ ਉਦਾਸ ਅਲਿਪਤ ਲਿਵ ਲਾਇਆ॥' 'ਧਨੁ ਗਿਰਹੀ ਸੰਨਿਆਸੀ ਜੋਗੀ ਜਿ ਹਰਿ ਚਰਨੀ ਚਿਤੁ ਲਾਏ॥'

ਰਹੋ ਯਹ ਅਧਿਕ ਵਿਚਾਰ ਪ੍ਰਕਰਣ ਯਹ ਸਾਰ ਨਿਕਸਾ ਧਨੀ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਕਾਮਜ ਕੋਪਜ ਦੋਖ ਤਜਾਗ ਕੇ ਸਤਸੰਗ ਮੈ ਮਿਲ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਭਜਨ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੇ। ਅਧਨੀ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਸ੍ਰੈ ਸਰੀਰ ਕੇ ਪੋਖਣ ਕੀ ਅਰ ਸੰਬੰਧੀਯੋ ਕੇ ਪੋਖਣ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਤਜਾਗ ਕੇ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੇ। ਮਨੁਖਜ ਜਨਮ ਪਾਵਨੇ ਕਾ ਮੁਖਜ ਲਾਭ ਯਹੀ ਹੈ। ਇਸ ਲਾਭ ਕੋ ਛੇਡ ਕੇ ਆਜੀਵਨ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਾ ਰਖੇ। ਆਜੀਵਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਭ ਕਾ ਆਪ ਪਹੁਚਾਵੇ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹੋ-

ਸਿਰਿ ਸਿਰਿ ਰਿਜਕੁ ਸੰਬਾਹੇ ਠਾਕੁਰੁ ਕਾਹੇ ਮਨ ਭਉ ਕਰਿਆ ॥ ੨ ॥

(ਸਿਰਿ ਇਤਿ) ਸੰਬਾਹੇ ਭਲੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ਇਸ ਅਰਥ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ। ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਸਿਰ ਸਿਰ ਨਾਮ ਸਰੀਰ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਤਿ ਰਿਜਕ ਆਜੀਵਕਾ ਸੰਬਾਹੇ ਨਾਮ ਸਮਯਕ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੇ ਹੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਆਪ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹੀ। ਤਾ ਤੇ ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਸੰਬੰਧੀਯੋ ਕੀ ਆਜੀਵਕਾ ਹੇਤ ਕਿਸ ਵਾਸਤੇ ਮਨ ਮੇ ਭਯ ਕਰੇ ਹੈ। ਸ੍ਰ ਸਰੀਰ ਪੋਖਣ ਕੇ ਉਦਮ ਤਯਾਗ ਮੇ ਪਾਖਾਣ ਕੀਟਕਾਦਿ ਕਰ ਸੰਬੰਧੀ ਪੋਖਣ ਕਾ ਉਦਮ ਤਯਾਗ ਮੇ ਕੁੰਜ ਕੇ ਬਚੇ ਕਾ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਕਹੇ-

ਉਡੇ ਉਡਿ ਆਵੈ ਸੈ ਕੋਸਾ ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਛਰਿਆ ॥

(ਉਡੇ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਕੁੰਜ ਨਾਮ ਉਡੇ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇ ਅਧਯਾਹਾਰ ਕਰ ਪੁਨਾ ਮੂਲ ਕੇ ਤਿਸੁ ਪਾਛੈ ਬਚਰੇ ਛਰਿਆ ਪਾਠ ਕਾ ਤਿਸ ਬਚਰੇ ਪਾਛੈ ਛਰਿਆ ਅਨੂਯ ਕਰ ਤਿਸ ਬਚੇ ਕੇ ਪੀਛੈ ਅਪਨੇ ਆਲਣੇ ਮੇ ਛੋਡਕੇ ਤਿਸ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਕੁੰਜ ਪਖੀ ਉਡੇ ਹੈ ਔ ਉਡਕੇ ਸੈਕੜੇ ਕੋਸ ਚਲੇ ਆਵੇ ਹੈ।

ਤਿਨ ਕਵਣੁ ਖਲਾਵੈ ਕਵਣੁ ਚੁਗਾਵੈ ਮਨ ਮਹਿ ਸਿਮਰਨੁ ਕਰਿਆ ॥ ੩ ॥

ਯਾ ਤੇ ਤਿਨ ਨਾਮ ਤਿਸ ਛੋਟੇ ਬਚੇ ਕੇ ਕੌਨ ਖਲਾਵੇ ਲਡਾਵੇ ਪਨਾ ਕੌਨ ਚੋਗਾ ਚੁਗਾਵੇ ਭਾਵ ਕੋਈ ਨਹੀ ਖਲਾਯ ਚੁਗਾਯ ਸਕੇ। ਕਿੰਤੂ ਦੂਰ ਦੇਸ ਗਯੇ ਤਿਸ ਕੇ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਭੀ ਤਿਸ ਕਾਮਨ ਮੇ ਸਿਮਰਨ ਮਾਤ੍ਰ ਹੀ ਕਰਿਆ ਹੈ ਔਰ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਕੀ ਸਹਾਯਤਾ ਤਿਨ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਪੁਨਾ ਕਿੰਚਿਤ ਕਰ ਸਿਮਰਨ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਕੁਛ ਤਿਸ ਕਾ ਪੋਖਣ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ। ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਸੰਬੰਧੀਯੋ ਕੀ ਸਹਾਯਤਾ ਸੇ ਹੀਨ ਤਿਸ ਬਚੇ ਕਾ ਪਾਲਨ ਈਸ਼ਰ ਕਰੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਸਭ ਕਾ ਵਹੁ ਕਰੇ ਹੈ, ਚਿੰਤਾ ਮਤ ਕਰਹੁ। ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ:- ਅਪਨੀ ਸਮੁੱਥਪੁਨਾ ਸੰਬੰਧੀਯੋ ਕੀ ਸਹਾਯਤਾ ਰੂਪ ਜਿਸਕਾ ਜੀਵਨ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਨਹੀ ਨਿਗਾ ਆਵੇ, ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤਿਸਕੋ ਕੈਸੇ ਜੀਵਾਵੇ ਹੈ, ਤਹਾਂ ਕਹੇ-

ਸਭਿ ਨਿਧਾਨ ਦਸ ਅਸਟ ਸਿਧਾਨ ਠਾਕੁਰ ਕਰ ਤਲ ਧਰਿਆ ॥

(ਸਭਿ ਇਤਿ) ਸਭ ਨਿਧਾਨ ਕਹੀਯੋ ਸੰਪੂਰਨ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕੀ ਉਤਪਤਿ ਪਾਲਨਾ ਨਾਸ ਕਾ ਜੋ ਆਸ੍ਰਯ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸਭ ਨਿਧਾਨ ਨਾਮ ਨਵੇਂ ਨਿਧੀਆਂ ਪੁਨਾ ਦਸ ਅਸ੍ਰ ਸਿਧਾਨ ਕਹੀਯੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਪ੍ਰਕਾਮਾਦਿਕ ਅਠਾਰਾ ਸਿਧੀਆ ਜਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੇ ਕਰ ਹਾਥ ਕੇ ਤਲ ਉਪਰ ਧਾਰਣ ਕਰੀ ਹੁਈ ਹੈ, ਤਿਸਕੋ ਵਾ ਕਾ ਜੀਵਾਵਨਾ ਕੌਨ ਕਠਨ ਹੈ, ਉਕੁੰਚ 'ਪ੍ਰਭ ਭਾਵੈ ਬਿਨੁ ਸਾਸ ਤੇ ਰਾਖੈ॥' ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ:- ਆਹਾਰਾਦਿਕ ਚਿੰਤਾ ਤਯਾਗ ਕੇ ਐਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸਨਤਾ ਕੈਸੇ ਕਰੇ, ਤਹਾਂ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣ ਕਰ ਕਰੇ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਜਨ ਨਾਨਕ ਬਲਿ ਬਲਿ ਸਦ ਬਲਿ ਜਾਈਐ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਪਾਰਾਵਰਿਆ ॥ ੪ ॥ ੫ ॥

(ਜਨ ਇਤਿ) ਪਾਰਾਵਰਿਆ ਯਹ ਦੋ ਪਦ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਇਨ ਸਰਬ ਲੋਕੋ ਸੇ ਪਾਰ ਨਾਮ ਪਰੇ ਜੋ ਹਿਰਨਯਗਰਭ ਸੇ ਹੈ, ਅਵਰਿਆ ਨਾਮ ਉਰੇ ਜਿਸ ਸੇ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਥਵਾ ਪਾਰਾਵਾਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਪਾਰਾਵਾਰ ਕਾ ਪਾਰਾਵਰਿਆ ਹੈ॥ ਬਲ ਪਦ ਤੀਨ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤਨ ਮਨ ਧਨ ਤੀਨੋ ਕਾ ਅਰਪਣ ਕਰਨਾ ਕਹੇ ਹੈ। ਸਦ ਸਬਦ ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਸੋ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਭਾਖਾ ਮੈ ਸਦਾ ਕਾ ਹੈ। ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ, ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੇ ਜਨ! ਤਨ ਸੇ ਬਲ ਜਾਈਯੋ ਪੁਨਾ ਮਨ ਸੇ ਬਲ ਜਾਈਯੋ ਪੁਨਾ ਧਨ ਸੇ ਸਦਾ ਬਾ ਸੋ ਵਾਰੀ ਭਾਵ ਅਨੇਕ ਵਾਰ ਬਲ ਜਾਈਯੋ ਔ ਮੁਖ ਸੇ ਐਸੇ ਜਸ ਕਹੀਯੋ, ਹੇ ਪਾਰਾਵਰਿਆ ਨਾਮ ਇਨ ਲੋਕੋ ਕੀ ਅਪੇਖਾ ਕਰ ਪਰ ਜੋ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਵਹੁ ਹੈ ਅਵਰਿਆ ਉਰੇ ਜਿਸ ਕੇ ਐਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਤੇਰਾ ਦੇਸ ਕਾਲਾਦਿਕੋ ਸੇ ਕਾਹੂ ਕੋ ਅੰਤ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਵਾ ਪਾਰਾਵਰਿਆ, ਹੇ ਸਮੁਦ੍ਰ ਰੂਪ ਤੇਰਾ ਅੰਤ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ॥੪॥੫॥ ਪੂਰਬ ਦੇਸ ਕਾਲਾਦਿਕੋ ਸੇ ਅੰਤ ਰਹਿਤ ਕਹੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਕਹੇ-

ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੪ ਸੋ ਪੁਰਖੁ

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਸੋ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹਰਿ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰੰਜਨੁ ਹਰਿ ਅਗਮਾ ਅਗਮ ਅਪਾਰਾ ॥

(ਸੋ ਪੁਰਖੁ ਇਤਿ) ਸੋ ਪੁਰਖ ਕਹੀਯੋ ਵਹੁ ਦੇਸ ਕਾਲਾਦਿਕੋ ਸੇ ਅੰਤ ਰਹਿਤ ਪੁਰਖ ਨਿਰੰਜਨ ਨਾਮ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਰੂਪ ਦੁਖ ਸੇ ਰਹਿਤ ਸੁਖ ਰੂਪ ਹੈ ਯਾ ਮੇ ਹੇਤੁ ਕਹੇ- (ਹਰਿ ਇਤਿ) ਯਾ ਤੇ ਵਹੁ ਅਗਯਾਨ ਤਤ ਕਾਰਯ ਕਾ ਵਾਕਯ ਜਨਯ ਬ੍ਰਿਤਿ ਮੇ ਆਰੂਢ ਹੋਕਰ ਹਰਤਾ ਪੁਰਖ ਹੈ, ਤਾ ਤੇ ਦੁਖ ਰਹਿਤ ਸੁਖ ਰੂਪ ਹੈ ਭਾਵ ਵਾਕਯ ਜਨਯ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਬ੍ਰਿਤਿ ਮੇ ਦੁਖਾ ਭਾਵ ਸਹਿਤ ਸੁਖ ਸ੍ਰੂਪ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ:- ਵਾਕਯ ਜਨਯ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਐਸਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੁਯਾ ਬਾਣੀ ਕਾ ਵਿਖਯ ਹੁਯਾ ਔ ਵੇਦ ਤਿਸਕੋ ਮਨ ਬਾਣੀ ਕਾ ਅਵਿਖਯ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਹਾ ਕਹੇ- (ਹਰਿ ਇਤਿ) ਵਹੁ ਬ੍ਰਿਤਿ ਮੈ ਆਰੂਢ ਹੋ ਕਰ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਕਾ ਹਾਰਕ ਹਰਿ ਅਗਮਾ ਅਗਮ ਨਾਮ ਸਕਤਿ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਬਾਣੀ ਕਾ ਵਿਖਯ ਨਹੀ ਔ ਮਲਿਨ ਮਨ ਕਾ ਵਿਖਯ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਅਪਾਰਾ ਕਹੀਯੋ ਦੋਖੋ ਕੇ ਹੇਤੁ ਵਿਖਯਪਣੇ ਰੂਪ ਪਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਿਰਵਿਸੇਖ ਰੂਪ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਕੇ ਅਬ ਸਬਿਸੇਖ ਰੂਪ ਕਾ ਕਹੇ-

ਸਭਿ ਧਿਆਵਹਿ ਸਭਿ ਧਿਆਵਹਿ ਤੁਧੁ ਜੀ ਹਰਿ ਸਚੇ ਸਿਰਜਣਹਾਰਾ ॥

ਸਭਿ ਜੀਅ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਤੂੰ ਜੀਆ ਕਾ ਦਾਤਾਰਾ ॥

(ਸਭਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਮਾਯਾਵੀ ਹੋਕਰ ਸਿਰਜਣਹਾਰ ਸਚੇ ਹਰਿ! ਸੰਪੂਰਨ ਜੋ ਨਿਰਗੁਣੋਪਾਸਿਕ ਹੈ ਪੁਨਾ ਸੰਪੂਰਣ ਜੋ ਸਗੁਣੋਪਾਸਿਕ ਹੈ, ਵਹ ਸਭੀ ਤੁਧ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰਾ ਹੀ ਧਯਾਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਹੇ ਈਸ਼ਰ ਸੰਪੂਰਣ ਜੋ ਬੁਧਿ ਮੇ ਵਾ ਅਵਿਦਯਾ ਮੇ ਜੀਅ ਨਾਮ ਚਿਦਾਭਾਸ ਹੈ ਵਹੁ ਤੁਮਾਰੇ ਹੈ ਔਰ ਤੁਮ ਹੀ ਤਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਫਲ ਕੇ ਦਾਤਾ ਹੋ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸਬਿਸੇਖ ਨਿਰਬਿਸੇਖ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਨਿਰਣੇ ਕਰ ਪੁਨਾ ਤਾ ਸੇ ਜੀਵੋ ਕਾ ਸੰਭਵ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਮੁਮੁਖੁਯੋ ਪ੍ਰਤਿ ਦੁਖ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਹੇਤ ਤਾ ਕਾ ਧਯਾਨ ਕਰੋ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਹਰਿ ਧਿਆਵਹੁ ਸੰਤਹੁ ਜੀ ਸਭਿ ਦੂਖ ਵਿਸਾਰਣਹਾਰਾ ॥

ਹਰਿ ਆਪੇ ਠਾਕੁਰੁ ਹਰਿ ਆਪੇ ਸੇਵਕੁ ਜੀ ਕਿਆ ਨਾਨਕ ਜੰਤ ਵਿਚਾਰਾ ॥ ੧ ॥

(ਹਰਿ ਇਤਿ) ਸੰਤਹੁ ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਮੁਮੁਖੁਯੋ ਬਿਸਾਰਣਹਾਰਾ ਨਾਮ ਧਯਾਨ ਸੇ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋ ਕਰ ਬਿਸਰਾਵਨਵਾਲਾ ਵਾ ਸਾਰਣ ਨਾਮ ਨਾਸ ਕਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਧਯਾਨ ਕਰ ਤਾ ਕੇ ਅਧਯਾਤਮਾਦਿ ਦੁਖੋ ਕਾ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ॥ ਧਯਾਨ ਭੀ ਸ੍ਰੇ ਸ੍ਰੂਪ ਜਾਣ ਕਰ ਕਰਣਾ ਯਹ ਕਹੇ- (ਹਰਿ ਇਤਿ) ਹਰਿ ਆਪ ਹੀ ਠਾਕੁਰ ਨਾਮ ਸੇ ਬਯ ਰੂਪ ਹੈ ਪੁਨਾ ਆਪ ਹੀ ਸੇਵਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ, ਹਰਿ ਸੇ ਭਿੰਨ ਅਸਮਰਥ ਜੀਵ ਕਿਆ ਵਸਤੁ ਹੈ ਭਾਵ ਕਿਛ ਨਹੀ। ਯਾ ਤੇ ਅਪਨੇ ਸੇ ਅਭਿੰਨ ਹਰਿ ਕੋ ਧਯਾਨਾਰਥ ਰੂਪ ਜਾਨਣਾ ॥੧॥ ਏਕ ਕੋ ਸਰਬ ਰੂਪਤਾ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ ਤਾ ਕੋ ਸਰਬ ਬਯਾਪਕਤਾ ਕਹੇ-

ਤੂੰ ਘਟ ਘਟ ਅੰਤਰਿ ਸਰਬ ਨਿਰੰਤਰਿ ਜੀ ਹਰਿ ਏਕੋ ਪੁਰਖੁ ਸਮਾਣਾ ॥

ਇਕਿ ਦਾਤੇ ਇਕਿ ਭੇਖਾਰੀ ਜੀ ਸਭਿ ਤੇਰੇ ਚੋਜ ਵਿਡਾਣਾ ॥

(ਤੂੰ ਇਤਿ) ਘਟ ਘੜੇ ਕਾ ਔ ਚੇਸਟਾ ਕੇ ਆਸ੍ਰਯ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਹਿਤ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਅਹਿਤ ਕੇ ਪਰਿਹਾਰ ਹੇਤ ਜੋ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕਰੀ ਜਾਵੇ ਤਿਸ ਕਾ ਨਾਮ ਚੇਸ੍ਰਾ ਹੈ। ਸੋ ਚੇਸ੍ਰਾ ਸਰੀਰੋ ਮੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਘਟ ਈਹਾ ਸਥੂਲ ਸੂਖਮ ਸਰੀਰੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਰਰ! ਤੂੰ ਘਟ ਨਾਮ ਚੇਸ੍ਰਾਸ੍ਰਯ ਸਥੂਲ ਕੇ ਪੁਨਾ ਘਟ ਚੇਸ੍ਰਾਸ੍ਰਯ ਸੂਖਮ ਕੇ ਅੰਤਰ ਪੁਨਾ ਸਰਬ ਮਾਯਾ ਅਵਿਦਯਾ ਰੂਪ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰੋ ਕੇ ਨਿਰ ਨਾਮ ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਅੰਤਰ ਏਕ ਹੀ ਅਸ੍ਰ ਪੁਰੀਯੋ ਮੇ ਸਯਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਸਮਾਣਾ ਬਯਾਪਕ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ। ਪੰਜੇ ਸੂਖਮ ਭੂਤ, ਅਵਿਦਯਾ, ਕਰਮ, ਵਾਸਨਾ ਯੇ ਆਠ ਪੁਰੀਆ ਹੈ। ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ:- ਏਕ ਹੀ ਹੈ ਤਬ ਤਾ ਮੈ ਦਾਤਾ ਯਾਚਕ ਭੇਦ ਕੈਸੇ, ਤਹਾ ਕਹੇ-

(ਇਕਿ ਇਤਿ) ਏਕ ਉਤਮ ਕਰਮ ਸੇ ਦਾਤਾ ਕੀਯੇ ਪੁਨਾ ਏਕ ਨ੍ਯੂਨ ਕਰਮ ਸੇ ਭਿਖਯਾ ਮਾਗਨੇ ਵਾਲੇ ਕੀਯੇ। ਯੇ ਸਭ ਤੇਰੇ ਏਕ ਹੀ ਕੇ ਬਿਡਾਣਾ ਚੋਜ ਨਾਮ ਬਡੇ ਆਸਚਰਜ ਕਰਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਉਤਮ ਅਧਮ ਉਪਾਯੀਯੋ ਸੇ ਭੇਦ ਰਹੇ ਭੀ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਤੂੰ ਆਪੇ ਦਾਤਾ ਆਪੇ ਭੁਗਤਾ ਜੀ ਹਉ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥

ਤੂੰ ਪਾਰਬ੍ਰਹਮੁ ਬੇਅੰਤੁ ਬੇਅੰਤੁ ਜੀ ਤੇਰੇ ਕਿਆ ਗੁਣ ਆਖਿ ਵਖਾਣਾ ॥

ਜੇ ਸੇਵਹਿ ਜੇ ਸੇਵਹਿ ਤੁਧੁ ਜੀ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਣਾ ॥ ੨ ॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

(ਤੂੰ ਇਤਿ) ਭੁਗਤਾ ਨਾਮ ਦਾਤਾ ਸੇ ਲੇਕਰ ਭੋਗਨੇ ਵਾਲਾ ਭਿਖਕ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਅਵਰ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਸੇ ਭਿੰਨ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀ ਜਾਣਤਾ ਔਪਾਧਿਕ ਭੇਦ ਵਾਸਤਵ ਏਕਰੂਪਤਾ ਕੋ ਦੂਰ ਨਹੀ ਕਰੇ। ਯਾ ਤੇ ਮੈ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਦੂਸਰਾ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ ਯਹ ਭਾਵ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਏਕ ਰੂਪ ਕਰ ਧਯਾਨ ਹੇਤ ਸਰਬ ਰੂਪਤਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਕੇ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਤੂੰ ਨਿਰਬਿਸੇਖ ਸਬਿਸੇਖ ਦੋ ਹੀ ਰੂਪੋ ਸੇ ਕਥਨਾ ਯੋਗਯ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ-

(ਤੂੰ ਇਤਿ) ਜਿਸ ਸੇ ਹੇ ਈਸ ਵਸਤੁ ਤੇ ਤੂ ਅਵਿਦਯਾ ਤਤਕਾਰਯ ਤੇ ਪਾਰ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਯਾ ਹੀ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਨਾਮ ਨਿਰਪੇਖਕ ਬਯਾਪਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਬੇਅੰਤ ਦੇਸ ਤੇ ਅੰਤ ਸੂਨਯ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਬੇਅੰਤ ਕਾਲ ਤੇ ਅੰਤ ਸੂਨਯ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤੇਰੇ ਨ੍ਰਿਬਿਸੇਖ ਰੂਪ ਕੋ ਕਿਆ ਕਹਾ ਪੁਨਾ ਤੇਰੇ ਬਿਸੇਖ ਰੂਪ ਕੋ ਕਿਆ, ਮੈ ਸਤਯ ਸੰਕਲਪਾਦਿ ਗੁਣ ਕਥਨ ਕਰੋ, ਭਾਵ ਯਹ ਕੁਛ ਨਹੀ ਕਥਨ ਕਰ ਸਕਤਾ। ਨਿਰਬਿਸੇਖ ਨਿਰਗੁਣ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਸਬਿਸੇਖ ਸਗੁਣ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਧਯੇਯ ਕੀ ਆਤਮਨਿਵੇਦਨ ਭਕਤਿ ਕ੍ਰਿਮੁਤਕ ਸੇ ਕਹੇ-

(ਜੋ ਇਤਿ) ਜੋ ਸੇਵਨ ਕਰੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਕੋ ਪੁਨਾ ਜੋ ਸੇਵਨ ਕਰੇ ਹੈ ਤੇਰੇ ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਕੋ, ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਹੈ ਹੇ ਮੈ ਤਿਨ ਕੁਰਬਾਣਾ ਤਿਨ ਕੋ ਭੀ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣ ਕਰਤਾ ਹੋ। ਤੁਝ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੋ ਅਰਪਣ ਕਰਨਾ ਤੇ ਕਿਆ ਕਹੇ॥੨॥ ਅਬ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਧਯੇਯ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਧਯਾਨ ਕਾ ਫਲ ਕਹੇ-

ਹਰਿ ਧਿਆਵਹਿ ਹਰਿ ਧਿਆਵਹਿ ਤੁਧੁ ਜੀ ਸੇ ਜਨ ਜੁਗ ਮਹਿ ਸੁਖਵਾਸੀ ॥

ਸੇ ਮੁਕਤੁ ਸੇ ਮੁਕਤੁ ਭਏ ਜਿਨ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ਜੀ ਤਿਨ ਤੂਟੀ ਜਮ ਕੀ ਫਾਸੀ ॥

ਜਿਨ ਨਿਰਭਉ ਜਿਨ ਹਰਿ ਨਿਰਭਉ ਧਿਆਇਆ ਜੀ ਤਿਨ ਕਾ ਭਉ ਸਭੁ ਗਵਾਸੀ ॥

(ਹਰਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਹਰੇ ਜੋ ਤੁਧ ਸਗੁਣ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਧਯਾਵੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜੋ ਹੇ ਹਰੇ! ਜੋ ਤੁਧ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਕੋ ਧਯਾਵੇ ਹੈ ਸੇ ਜਨ ਵਹੁ ਜਨ ਜੁਗ ਮਹਿ ਨਾਮ ਸਤ ਆਦਿ ਜੁਗੋ ਮੇ ਤੇਰੇ ਸ੍ਰੂਪ ਮੇ ਵਾਸੀ ਹੁਯੇ। ਸੁਖ ਮੇ ਵਾਸੀ ਹੋਨਾ ਸਪਸ੍ਰ ਕਰੇ-

(ਸੇ ਇਤਿ) ਸੇ ਨਾਮ ਵਹੁ ਸਗੁਣ ਉਪਾਸਿਕ ਸਾਜੁਜਯਾਦਿ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਯੇ ਪੁਨਾ ਸੇ ਨਾਮ ਵਹੁ ਨਿਰਗੁਣ ਉਪਾਸਕ ਸਤਯਾਦਿ ਲੋਕ ਸੈ ਗਮਨ ਦ੍ਵਾਰਾ ਕੈਵਲਯ ਮੁਕਤਿ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ, ਜਿਨੋ ਨੇ ਸਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਹਰਿ ਕਾ ਧਯਾਨ ਕੀਆ ਪੁਨਾ ਮੁਕਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਹੀ ਤਿਨੋ ਕੀ ਟੂਟ ਗਈ ਜਮ ਕੀ ਫਾਹੀ। ਧਯਾਨੀਯੋ ਕੋ ਧਯੇਯਾਨੁਸਾਰ ਫਲ ਕਹੇ-

(ਜਿਨ ਇਤਿ) ਨਿਰਭਉ ਸਬਦ ਨਿਰਭਵ ਸੇ ਹੈ। ਭਵ ਜਨਮ ਕਾ ਅਰ ਮੁਕਤੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜਿਨ ਸਗੁਣੋਪਾਸਕੋ ਨੇ ਨਿਰਭਉ ਅਨਾਦਿ ਹੋਨੇ ਤੇ ਭਵ ਜਨਮ ਰਹਤ ਪਰਮਾਤਮਾ ਧਿਆਯਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜਿਨ ਨਿਰਗੁਣ ਉਪਾਸਕੋ ਨੇ ਅਗਯਾਨ ਤਤਕਾਰਯ ਹਾਰਕ ਹਰਿ ਨਿਰਭਉ ਨਾਮ ਬਿਸੇਖ ਕਰ ਕਲਯਾਣ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਧਿਆਇਆ ਹੈ। ਤਿਨ ਦੋਨੋ ਕਾ ਵਹੁ ਹਰਿ ਜਨਮਾਦਿਕੋ ਕਾ ਸੰਪੂਰਣ ਭਯ ਦੂਰ ਕਰੇ ਹੈ।

ਜਿਨ ਸੇਵਿਆ ਜਿਨ ਸੇਵਿਆ ਮੇਰਾ ਹਰਿ ਜੀ ਤੇ ਹਰਿ ਹਰਿ ਰੂਪਿ ਸਮਾਸੀ ॥

ਸੇ ਧੰਨੁ ਸੇ ਧੰਨੁ ਜਿਨ ਹਰਿ ਧਿਆਇਆ ਜੀ ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਤਿਨ ਬਲਿ ਜਾਸੀ ॥ ੩ ॥

ਪੁਨਾ ਜਿਨ ਸਗੁਣੋਪਾਸਿਕੋ ਨੇ ਸੇਵਿਆ ਤਥਾ ਜਿਨ ਨਿਗੁਣੋਪਾਸਕੋ ਨੇ ਸੇਵਿਆ ਮੇਰਾ ਸ੍ਵਾਮੀ ਵਹੁ ਹਰਿ ਰੂਪ ਹੋ ਕੇ ਹਰਿ ਕੇ ਰੂਪ ਮੇ ਜਲ ਮੇ ਜਲਵਤ ਸਮਾਵੇਗੇ॥ ਧਯਾਨੀਯੋ ਕੋ ਧਯਾਨ ਕਾ ਫਲ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਜਿਗਯਾਸੁਯੋ ਕੋ ਧਯਾਨੀਯੋ ਪੈ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣ ਕਰੋ ਬੋਧਨ ਹੇਤ ਤਿਨ ਕੀ ਧਨਯਭਾਗਤਾ ਕਹੇ-

(ਸੇ ਇਤਿ) ਜਿਨੋ ਨੇ ਹਰਿ ਕਾ ਧ੍ਰਾਨ ਕੀਆ ਵਹੁ ਸਗੁਣ ਨ੍ਰਿਗੁਣੋਪਾਸਿਕ ਦੋ ਹੀ ਧਨਯ ਹੈ। ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਜਿਗਯਾਸੁ ਜਨ ਮੋਖ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਤਿਨ ਬਲਿ ਜਾਸੀ ਤਿਨ ਕੋ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣ ਕਰੇ॥੩॥ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਧਯਾਨੀਯੋ ਕੀ ਧਨਯਭਾਗਤਾ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਭਗਤ ਵਹੁ ਮੁਖ ਹੈ ਜਿਸ ਪੈ ਈਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਕਥਨ ਕਰੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਤੇਰੀ ਭਗਤਿ ਭੰਡਾਰ ਜੀ ਭਰੇ ਬਿਅੰਤ ਬੇਅੰਤਾ ॥

ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਤੇਰੇ ਭਗਤ ਸਲਾਹਨਿ ਤੁਧੁ ਜੀ ਹਰਿ ਅਨਿਕ ਅਨੇਕ ਅਨੰਤਾ ॥

ਤੇਰੀ ਅਨਿਕ ਤੇਰੀ ਅਨਿਕ ਕਰਹਿ ਹਰਿ ਪੂਜਾ ਜੀ ਤਪੁ ਤਾਪਹਿ ਜਪਹਿ ਬੇਅੰਤਾ ॥

(ਤੇਰੀ ਇਤਿ) ਤੇਰੀ ਭਕਤਿ ਨਵਧਾ ਰੂਪ ਕੇ ਪੁਨਾ ਤੇਰੀ ਭਕਿਤ੍ ਪਰਾ ਰੂਪ ਕੇ, ਹੇ ਬੇਅੰਤਾ ਨਾਸ ਰਹਤ ਹਰੇ, ਬੇਅੰਤ ਭੰਡਾਰ ਭਰੇ ਨਾਮ ਅਨੇਕ ਭਕਤੋ ਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਖਜਾਨੇ ਪੂਰਿਤ ਹੈ ਵਾ ਬੋਧਕਤਾ ਕਰ ਅਨੇਕ ਬੇਦ ਰੂਪ ਖਜਾਨੇ ਪੂਰਿਤ ਹੈ। ਹੇ ਹਰੇ! ਤੇਰੇ ਅਨੇਕ ਸਗੁਣੋਪਾਸਿਕ ਭਗਤ ਪੁਨਾ ਹੇ ਅਨੰਤਾ ਹਰੇ! ਤੇਰੇ ਅਨੇਕ ਨਿਰਗੁਣੋਪਾਸਿਕ ਭਗਤ, ਤੁਧ ਤੇਰੇ ਕੇ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਸੇ ਸਲਾਹੇ ਹੈ ਤਥਾ ਹੇ ਹਰਿ ਜੀ ਗੁਣ ਕੀਰਤਨ ਰੂਪ ਉਸਤਤਿਵਤ ਅਨਿਕ ਭਗਤ ਤੇਰੀ ਖੋੜਸ ਬਿਧੋ ਸੇ ਪੂਜਨ ਰੂਪ ਭਕਤਿ ਕਰੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਅਨਿਕ ਤਪ ਤਾਪਹ ਅਨੇਕ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਅਲਪ ਭੋਜਨਾਦਿ ਰੂਪ ਤਪ ਕੇ ਤਾਪਹ ਕਰੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਬੇਅੰਤਾ ਅਨੇਕ ਜਪਨੇ ਯੋਗ ਜਪ ਕੇ ਜਪੇ ਹੈ।

ਤੇਰੇ ਅਨੇਕ ਤੇਰੇ ਅਨੇਕ ਪੜਹਿ ਬਹੁ ਸਿਮ੍ਰਿਤਿ ਸਾਸਤ ਜੀ ਕਰਿ ਕਿਰਿਆ ਖਟ ਕਰਮ ਕਰੰਤਾ॥

ਸੇ ਭਗਤ ਸੇ ਭਗਤ ਭਲੇ ਜਨ ਨਾਨਕ ਜੀ ਜੋ ਭਾਵਹਿ ਮੇਰੇ ਹਰਿ ਭਗਵੰਤਾ ॥ ੪ ॥

ਪੁਨਾ ਹੇ ਹਰੇ ਤੇਰੇ ਅਨੇਕ ਭਗਤ ਬਹੁ ਨਾਮ ਬੀਸ ਸਿਮ੍ਰਿਤੀਆ ਔ ਖਟ ਸਾਸਤੋ ਕੇ ਤੇਰੇ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ ਪੜੇ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਤੇਰੇ ਅਨੇਕ ਭਗਤ ਕਰ ਕਿਰਿਆ ਨਾਮ ਸ੍ਰਾਨਾਦਿ ਕਿਰਿਆ ਕਰਕੇ ਅਪਣੇ ਵਰਣ ਕੇ ਅਧਯਨ ਅਧਯਾਪਨਾਦਿ ਖਟ ਕਰਮੋ ਕੇ ਕਰੇ ਹੈ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ। ਚਾਰੋ ਭਗਤੋ ਮੇ ਗਯਾਨੀ ਭਗਤ ਮੇਰਾ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ ਔਰ ਲੋਕੋ ਸੇ ਮੇਰੇ ਸਭੀ ਭਗਤ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਹੈ ਐਸੇ ਗੀਤਾ ਬਚਨ ਤੁਲ੍ਹ ਈਹਾ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹੇ ਹੈ-

(ਸੇ ਇਤਿ) ਭਾਵਹਿ ਰੁਚੇ ਔ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਭਲੇ ਉਤਮ ਭਗਵੰਤ ਭਗੋ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਭਗ ਐਸ੍ਰਯ ੧., ਬਲ ੨., ਯਸ ੩., ਸ੍ਰੀ ੪., ਗਯਾਨ ੫., ਵੈਰਾਗਯ ੬., ਇਨ ਖਟੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ। ਯੇ ਖਟ ਪੂਰੇ ਈਸ ਮੇ ਰਹੇ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਭਗਵੰਤ ਹੈ ਅਥਵਾ ਭਗ ਸਬਦ ਸੇ ਖਟ ਯੇ ਲੇਨੇ, ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ੧., ਪ੍ਰਲਯ ੨., ਪ੍ਰਾਣੀਯੋ ਕਾ ਪ੍ਰਲੋਕ ਮੇ ਜਾਨਾ ੩., ਉਹਾਂ ਸੇ ਲੋਕ ਸੇ ਆਵਨਾ ੪., ਜੀਵੋ ਕੀ ਵਿਦਯਾ ੫., ਅਵਿਦਯਾ ੬.। ਇਨ ਖਟੋ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਭਗਵੰਤ ਹੈ ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ। ਸੇ ਨਾਮ ਪੂਰਬ ਸਲਾਹਨ ਵਾਲਯਾ ਸੇ ਆਦਿ ਲੋਕਰ ਕਹੇ ਜੋ ਸਭ ਭਗਤ॥ ਤਿਨ ਮੇ ਸੇ ਭਗਤ ਭਲੇ ਨਾਮ ਵਹੁ ਭਗਤ ਬਡੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਸਰਬ ਦੇਖ ਹਰਨੇ ਵਾਲੇ ਹਰੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਭਾਵੇ ਨਾਮ ਅਪਨਾ ਸ੍ਰੂਪ ਜਾਨਕਰ ਰੁਚੇ ਹੈ, ਉਕੁੰਚ ਦਾਸ ਅਨਨਯ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ਅਥਵਾ ਗੀਤਾ ਮੇ ਚਾਰੋ ਕੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਕਹਨੇ ਸੇ ਭਲੇ ਪਦ ਕਾ ਦੋਨੋ ਸਾਥ ਅਨ੍ਯ ਕਰ ਸੇ ਭਗਤ ਭਲੇ ਜੋ ਅਪਨੇ ਦੁਖਾਦਿਕੋ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੇਤ ਭਾਵਹਿ ਨਾਮ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਮੇਰੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਹਰੀ ਭਗਵਾਨ ਕੇ। ਪੁਨਾ ਸੇ ਭਗਤ ਭਲੇ ਨਾਮ ਵਹੁ ਭਗਤ ਭਲੇ ਹੈ ਜੋ ਭਾਵਹਿ ਨਾਮ ਅਪਨਾ ਆਪ ਜਾਨਕਰ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਹੈ ਮੇਰੇ ਹਰੀ ਭਗਵੰਤ ਕੇ, ਅਪਨਾ ਆਪ ਜਾਨਕਰ ਚਿੰਤਨ ਪੂਰਬ ਕਹਯਾ ਹੈ 'ਹਰਿ ਆਪੇ ਠਾਕੁਰੁ ਹਰਿ ਆਪੇ ਸੇਵਕੁ ਜੀ' ਇਤਿਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਅਥਵਾ ਸੇ ਭਗਤ ਭਲੇ ਜੋ ਨਿਰਗੁਣ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਅਪਨੀ ਰੁਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਾਵਹੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਹੈ ਹਰਿ ਭਗਵੰਤ ਕੇ ਪੁਨਾ ਸੇ ਭਗਤ ਭਲੇ ਜੋ ਸਗੁਣ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਹੈ ਹਰਿ ਭਗਵੰਤ ਕੇ॥੪॥ ਜਿਸ ਕੀ ਨਿਜ ਨਿਜ ਰੁਚੀ ਅਨੁਸਾਰ ਭਕਤਿ ਕਰਤੇ ਸਭੀ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਹੈ ਤਿਸ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਯਹ ਕਹੇ-

ਤੂੰ ਆਦਿ ਪੁਰਖੁ ਅਪਰੰਪਰੁ ਕਰਤਾ ਜੀ ਤੁਧੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਈ ॥

ਤੂੰ ਜੁਗੁ ਜੁਗੁ ਏਕੋ ਸਦਾ ਸਦਾ ਤੂੰ ਏਕੋ ਜੀ ਤੂੰ ਨਿਹਚਲੁ ਕਰਤਾ ਸੋਈ ॥

(ਤੂੰ ਇਤਿ) ਹੇ ਈਸ ਤੂੰ ਸੰਪੂਰਣ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕੋ ਕਾ ਆਦਿ ਮੂਲ ਰੂਪ ਪੁਰਖ ਹੈ ਵਹੁ ਤੇਰੇ ਸੇ ਉਤਰ ਹੈ ਸੋਈ ਕਹੇ- (ਅਪਰੰਪਰੁ ਇਤਿ) ਅਪਰ ਹੈ ਪਰਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਜਿਸ ਸੇ ਐਸਾ ਤੂ ਜਗਤ ਕੇ ਜਨਮਾਦਿਕੋ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ।

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਯਾਹੀ ਤੇ ਤੁਧੁ ਜੇਵਡੁ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਸਦਿਸ ਅਵਰ ਦੂਸਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿਕ ਕੋਈ ਨਹੀ, ਨਨੁ ਕਾਹੂ ਕਾਲ ਮੇ ਕੋਈ ਔਰ ਬੀ ਕਰਤਾ ਤਤ ਸਦਿਸ ਹੋਵੇਗਾ। ਯਾ ਤੇ ਕੈਸੇ ਕਹਯਾ ਤੁਧੁ ਜੇਵਡੁ ਅਵਰ ਨ ਕੋਈ ਤਹਾ ਕਹੇ-

(ਤੂੰ ਇਤਿ) ਹੇ ਈਸਰ ਤੂੰ ਜੁਗ ਜੁਗ ਸਤ ਤ੍ਰੇਤਾਦਿ ਜੁਗੋ ਮੈ ਏਕ ਹੈ ਪੁਨਾ ਯਾਹੀ ਤੇ ਤੂ ਸਦਾ ਨਾਮ ਭੂਤ ਭਵਿਖਯਤ ਵਰਤਮਾਨ ਕਾਲੋ ਬਿਖੇ ਸਦਾ ਨਾਮ ਨਿਤਯ ਰੂਪ ਏਕ ਹੈ ਔ ਯਾਹੀ ਤੇ ਬਿਰ ਰੂਪ ਕਰਤਾ ਤੂੰ ਵਹੀ ਰਹੇ ਹੈ। ਤੇਰੇ ਤੁਲਯ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਪੁਨਾ ਯਾ ਹੀ ਤੇ ਤੂੰ ਸ੍ਰੁਤੰਤੁ ਕਰਤਾ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ-

ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਵਰਤੈ ਜੀ ਤੂੰ ਆਪੇ ਕਰਹਿ ਸੁ ਹੋਈ ॥

ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਸ੍ਰਿਸਟਿ ਸਭ ਉਪਾਈ ਜੀ ਤੁਧੁ ਆਪੇ ਸਿਰਜਿ ਸਭ ਗੋਈ ॥

ਜਨੁ ਨਾਨਕੁ ਗੁਣ ਗਾਵੈ ਕਰਤੇ ਕੇ ਜੀ ਜੋ ਸਭਸੈ ਕਾ ਜਾਣੋਈ ॥ ੫ ॥ ੧ ॥

(ਤੁਧੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਈਸ! ਜੋ ਤੇਰੇ ਕੇ ਕਾਹੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਬਿਨਾ ਭਾਵਹੇ ਨਾਮ ਰੁਚੇ ਹੈ ਸੋਈ ਤੇਰੀ ਇਛਾ ਸੇ ਪਾਚ ਤਤੁਦਿ ਰਚਨਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜੋ ਤੂੰ ਕਾਹੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਬਿਨਾ ਆਪ ਕਰੇ ਹੈ ਵਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਾ ਸੇ ਅਧਿਕ ਨਜੂਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਉਕੁੰਚ 'ਕੋਈ ਛੇਵਾ ਕਰਿਉ ਜੇ ਕਿਛੁ ਕੀਤਾ ਹੋਵੈ॥' ਪੁਨਾ ਵਹੀ ਕਹੇ ਹੈ-

(ਤੁਧੁ ਇਤਿ) ਸਿਰਜਿ ਰਚ ਕਰ ਸਭ ਗੋਈ ਨਾਮ ਸਭ ਪਾਲਨ ਕਰੀ ਹੈ ਗੁਰੁ ਕਹੇ ਭਕਤ ਜਨੁ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕਰਤਾ ਈਸਰ ਕੇ ਸਤਯ ਸੰਕਲਪਾਦਿ ਗੁਣ ਗਾਵੇ ਜੋ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕਰਤਾ ਸਭਸੈ ਕਾ ਜਾਣੋਈ ਸਰਬ ਕਾ ਗਯਾਤਾ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਯਹ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਜਬ ਬੋਲੇ ਤਬ ਸੁਭ ਅਰ ਸੁਖ ਜਨਕ ਅਰ ਸਤਕਾਰ ਕਾ ਸਬਦ ਕਹੇ ਅਸੁਭ ਦੁਖ ਕਾ ਜਨਕ ਅਸਤਕਾਰ ਕਾ ਸਬਦ ਕਬੀ ਨਾ ਕਹੇ। ਯਹ ਸਿਖਾ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਇਸ ਸਬਦ ਕੀ ਤੁਕੋ ਮੇ ਤੁਧ ਜੀ, ਤੁਮਾਰੇ ਜੀ ਸੰਤਹੁ ਜੀ, ਸੇਵਕ ਜੀ, ਨਿਰੰਤਰਿ ਜੀ ਇਤਿਯਾਦਿਕ ਅਸੁਭਾਨੋ ਮੈ ਗੁਰੁ ਜੀ ਨੇ ਜੀ ਸਬਦ ਕਹਯਾ ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕੇ ਨਾਮੋ ਮੈ ਅਰ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕੇ ਬਰਨਨ ਮੈ ਤਿਸ ਸੰਬੰਧੀ ਬਸਤੁਯੋ ਮੈ ਸਦਾ ਸਤਕਾਰ ਸੇ ਬੋਲਨਾ। ਯਾ ਤੇ ਜਹਾ ਆਗੇ 'ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਉ' 'ਬਲਿਰਾਮ ਜੀਉ' ਆਵੇਗਾ ਤਹਾਂ ਭੀ ਜੀਉ ਸਬਦ ਸਤਕਾਰ ਹੇਤ ਹੈ। ਬਲ ਰਾਮ ਮੇ ਰਾਮ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਬਲ ਤਿਸ ਪੈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਨੇ ਕੇ ਕਹੈ ਹੈ। ਭਾਵ ਉਸਕਾ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਮੈ ਬਰਨਨ ਕਰਤਾ ਹੋ ਸਭੀ ਤੇਰੇ ਪੈ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋ ਹੋ ਕਰਤਾ ਹੋ। ਇਸ ਮੈ ਭੀ ਯਹ ਬੀਜ ਹੈ ਬਲਰਾਮ ਜੀ ਅਵਾਜ ਇਸਤਰੀਯੋ ਕੇ ਗੀਤੋ ਕੀ ਨਕਲ ਹੈ ਅਰ ਇਸਤਰੀਆ ਬਿਵਾਹ ਸਮੇ ਨ੍ਰਿਬਿਘਨਤਾ ਹੇਤ ਅਪਨਾ ਕੁਰਬਾਨ ਹੋਨਾ ਰਾਮ ਪੇ ਕਹਤੀ ਹੈ, ਵਹੀ ਉਨਕੇ ਹੇਤ ਗੁਰੋ ਨੇ ਰਖਾ ਹੈ॥੫॥

ਪੂਰਬ ਸਬਦ ਮੇ ਨਿਰਬਿਸੇਖ ਸਬਿਸੇਖ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਯਜਾਨ ਭਕਤਿ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਕਾ ਪਰਕਾਰ ਕਹ ਕਰ ਪੁਨਾ ਵਹੀ ਕਹੇ-

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੪ ॥

ਤੂੰ ਕਰਤਾ ਸਚਿਆਰੁ ਮੈਡਾ ਸਾਂਈ ॥

ਜੇ ਤਉ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਥੀਸੀ ਜੇ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਸੋਈ ਹਉ ਪਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਤੂੰ ਇਤਿ) ਸਚਿਆਰ ਵੇਦ ਰੂਪ ਬਾਣੀ ਕਾ ਯਥਾਰਥ ਵਕਤਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ਮੈਡਾ ਸਾਂਈ ਮੇਰਾ ਸ੍ਰਾਮੀ ਹੈ। ਸਚਿਆਰ ਪਦ ਸੇ ਸਰਬ ਕੇ ਧਰਮਾਧਰਮ ਕੀ ਉਪਦੇਸਕਤਾ ਔ ਸਾਂਈ ਸੇ ਸ੍ਰਾਮਿਪਨਾ ਸੂਚਨ ਕਰ ਅਬ ਸ੍ਰੁਤੰਤਰਤਾ ਔ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਫਲ ਕਾ ਦਾਤਾਪਨਾ ਕਹੇ-

(ਜੋ ਇਤਿ) ਤਉ ਭਾਵੈ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਕੋ ਰੁਚੇ ਥੀਸੀ ਹੋਵੇਗੀ ਭਾਵ ਯਹ ਕਰਣੇ ਨਾ ਕਰਣੇ ਅਨਯਥਾ ਕਰਣੇ ਕੋ ਸਮਰਥ ਕਾ ਨਾਮ ਈਸਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਕਰਣਾ ਨਾ ਕਰਣਾ ਅਨਯਥਾ ਕਰਣਾ ਤੁਝ ਸ੍ਰੁਤੰਤੁ ਕੋ ਰੁਚੇ ਹੈ ਸੋਈ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜੋ ਤੂੰ ਹੇ ਈਸ! ਜੀਵੋ ਕੇ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਦੇਵੇ ਹੈ ਸੋਈ ਹਮਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਵਾਲਾ ਤੂੰ ਹੇ ਈਸ! ਜਿਸ ਕੋ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੇ ਹੈ ਵਹੀ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਪਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ-

**ਸਭ ਤੇਰੀ ਤੂੰ ਸਭਨੀ ਧਿਆਇਆ ॥ ਜਿਸ ਨੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹਿ ਤਿਨਿ ਨਾਮ ਰਤਨੁ ਪਾਇਆ ॥
ਗੁਰਮੁਖਿ ਲਾਧਾ ਮਨਮੁਖਿ ਗਵਾਇਆ ॥ ਤੁਧੁ ਆਪਿ ਵਿਛੋੜਿਆ ਆਪਿ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ੧ ॥**

(ਸਭਿ ਇਤਿ) ਸੰਪੂਰਣ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਤੇਰੀ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਜੀਵੋ ਨੇ ਚਿਤ ਕੀ ਰੁਚਿ ਅਨੁਸਾਰ ਆਕ ਢਾਕ ਕਰੀਰ ਰੂਪ ਸੇ ਤੇਰਾ ਹੀ ਧਯਾਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਪਰੰਤੂ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਹੇਤੂ ਨਾਮ ਰਤਨ ਕਿਸੀ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ- (ਜਿਸਨੋ ਇਤਿ) ਯਾਹੀ ਤੇ ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਦੁਆਰਾ ਗੁਰਮੁਖੋ ਕੋ ਤੇਰਾ ਲਾਭ ਹੁਯਾ ਹੈ ਔ ਅਨਯ ਰੂਪ ਕਰ ਧਯਾਨ ਪਰਾਯਣ ਹੁਯੇ ਮਨਮੁਖੋ ਨੇ ਤੂੰ ਗਵਾਯਾ ਖੋਯ ਲੀਆ। ਭਾਵ ਯਹ 'ਭੈਰਉ ਭੂਤ ਸੀਤਲਾ ਧਾਵੈ॥' ਬਚਨਾਨੁਸਾਰ ਭੈਰਵਾਦਿ ਪੁਨਾ ਆਕ ਢਾਕਾਦਿ ਰੂਪ ਤੇਰਾ ਸਰਬ ਰੂਪ ਕਾ ਧਯਾਨ ਕਰਤੇ ਮਨੁਖੋ ਕੋ ਲਾਭ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਨਾਮ ਰਤਨ ਸੇ ਗੁਰਮੁਖੋ ਕੋ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਗੁਰਮੁਖ ਮਨਮੁਖੋ ਕੋ ਲਾਭਾਲਾਭ ਭੀ ਤੇਰੀ ਇਛਾਨੁਸਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ ਗੁਰੂ-

(ਤੁਧੁ ਇਤਿ) ਤੈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਨੈ ਆਪ ਹੀ ਅਸਾਧੁ ਕਰਮੋ ਮੇ ਲਗਾ ਕਰ ਮਨਮੁਖ ਜੀਵ ਵਿਛੋੜਿਆ ਵਿਯੁਕਤ ਕੀਆ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਆਪ ਹੀ ਸਾਧੁ ਕਰਮੋ ਮੇ ਲਗਾਕਰ ਗੁਰਮੁਖ ਮਿਲਾਇਆ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਸਾਥ ਅਭਿੰਨ ਕੀਆ ਹੈ, ਉਕ੍ਰੰਚ 'ਆਪੇ ਉਝੜਿ ਪਾਇਦਾ' ਇਤਿਯਾਦਿ॥੧॥ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਜੀਵੋ ਕੇ ਬੰਧ ਮੋਖ ਕੋ ਈਸਰਾਧੀਨ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਅਦ੍ਵੈਤ ਬੋਧਨ ਹੇਤ ਤਿਸ ਕੋ ਨਦੀ ਤਰੰਗ ਨਯਾਯ ਸੇ ਸਰਬ ਉਪਾਦਾਨਤਾ ਕਹੇ-

ਤੂੰ ਦਰੀਆਉ ਸਭ ਤੁਝ ਹੀ ਮਾਹਿ ॥ ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਕੋਈ ਨਾਹਿ ॥

ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਤੇਰਾ ਖੇਲੁ ॥ ਵਿਜੋਗਿ ਮਿਲਿ ਵਿਛੋੜਿਆ ਸੰਜੋਗੀ ਮੇਲੁ ॥ ੨ ॥

(ਤੂੰ ਇਤਿ) ਦਰੀਆਉ ਨਦੀ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਰੂਪ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਚਰਾਚਰਾਤਮਕ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਤਰੰਗੋਵਤ ਤੇਰੇ ਵਿਖੇ ਹੈ। ਯਾ ਹੀ ਤੇ ਤਰੰਗੋ ਕੋ ਜਲ ਰੂਪਤਾਵਤ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਪੰਚ ਤੇਰਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ- (ਤੁਝ ਇਤਿ) ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਤੇਰੇ ਸੇ ਭਿੰਨ ਸ੍ਰਤੰਤ੍ਰ ਸਤਾ ਵਾਲਾ ਦੂਸਰਾ ਚਰਾਚਰਾਤਮ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਿੰਤੁ ਸਭੀ ਪ੍ਰਿਥਕ ਸਤਾ ਸੂਨਯ ਹੋਨੇ ਤੇ ਅਧਿਸ਼ਾਨ ਰੂਪ ਹੈ। ਆਸੰਕਾ ਮਤ ਹੋਵੇ ਜੜ ਪਦਾਰਥ ਪ੍ਰਿਥਕ ਸਤਾ ਵਾਲੇ ਚੇਤਨ ਜੀਵ ਤੋ ਪ੍ਰਿਥਕ ਸਤਾ ਵਾਲੇ ਹੋਨੇ ਤੇ ਦੂਸਰੇ ਹੈ, ਤਹਾ ਕਹੇ-

(ਜੀਅ ਇਤਿ) ਜੀਅ ਉਤਮ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਜੰਤੁ, ਅਧਮ ਪਿਪੀਲਕਾਦਿ ਸਭ, ਮਧਯ ਮਨੁਖਯਾਦਿ ਯੇ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਯਬ੍ਰਹਮੋ ਮੈ ਯੋਗੀਵਤ ਤੇਰਾ ਏਕ ਕਾ ਹੀ ਬਿਨੋਦ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਸਤਾ ਵਾਲੇ ਨਹੀ ਨਨੁ ਮਤ ਹੋਵੇ ਪ੍ਰਿਥਕ ਸਤਾ ਸੂਨਯ ਹੋਨੇ ਤੇ ਭੇਵਾਥਤਾ ਤੇ ਭਿੰਨ ਪਰੰਤੂ ਭੇਦ ਭਾਵ ਨਾਮ ਅਭੇਦ ਭਾਵਨਾ ਜੀਵੋ ਕੋ ਕੈਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਹਾ ਕਹੇ- (ਵਿਜੋਗਿ ਇਤਿ) ਵਿਜੋਗਿ ਨਾਮ ਵਿਯੋਗੀ ਅਰਥਾਤ ਭੇਦਵਾਦੀ ਸਾਥ ਮਿਲਕੇ ਜੀਵ ਅਪਨੇ ਆਪਕੋ ਈਸ਼ੁਰ ਸੇ ਵਿਛੋੜਿਆ ਭਿੰਨ ਸਮਝੇ ਹੈ ਔ ਸੰਜੋਗੀ ਨਾਮ ਅਭੇਦਵਾਦੀ ਸਾਥ ਮਿਲਕੇ ਮੇਲੁ ਨਾਮ ਅਭੇਦ ਸਮਝੇ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਏਕ ਹੈ, ਤਬ ਸਭੀ ਕਾਹੇ ਨਹੀ ਜਾਣੇ, ਤਹਾ ਕਹੇ-

ਜਿਸ ਨੋ ਤੂ ਜਾਣਾਇਹਿ ਸੋਈ ਜਨੁ ਜਾਣੈ ॥

ਹਰਿ ਗੁਣ ਸਦ ਹੀ ਆਖਿ ਵਖਾਣੈ॥

ਜਿਨਿ ਹਰਿ ਸੇਵਿਆ ਤਿਨਿ ਸੁਖੁ ਪਾਇਆ ॥

ਸਹਜੇ ਹੀ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਇਆ ॥ ੩ ॥

(ਜਿਸ ਨੋ ਇਤਿ) ਜਿਸ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਕੋ ਹੇ ਈਸ ! ਤੂੰ ਗੁਰੂ ਮੂਰਤਿ ਹੋਕਰ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ ਵਹੀ ਪੁਰਖ ਤੇਰੇ ਕੋ ਅਪਨਾ ਆਪ ਕਰ ਜਾਣੇ ਹੈ ਔ ਜਾਣ ਕਰ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੁਯਾ। ਜੀਵਨ ਮੁਕਿ ਕੀ ਦ੍ਰਿਢਤਾ ਹੇਤ ਤੇਰੇ ਹਰਿ ਕੇ ਗੁਣੋ ਕੋ ਸਰਬਦਾ ਉਠਦਾ ਬੈਠਤਾ ਆਖ ਵਖਾਣਹ ਨਾਮ ਬਾਰੰਬਾਰ ਕਥਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਭਕਿ ਪੂਰਬਕ ਗਯਾਨ ਨਿਸ੍ਰਾ ਵਾਲੇ ਕਾ ਕੇਵਲ ਸੇ ਬਿਸੇਖ ਕਹੇ- (ਜਿਨਿ ਇਤਿ) ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਪੂਰਬ ਕਾਲਵਤ ਗਯਾਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਬੀ ਹਰਿ ਕੀ ਭਕਤਿ ਕਰੀ ਤਿਸ ਨੇ ਸਨਕਾਦਿਕੋਵਤ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤਿ ਕਾ ਸੁਖ ਪਾਇਆ। ਪੁਨਾ ਵਹੁ ਪੁਰਖ 'ਸਹਜੇ ਹੀ ਹਰਿ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਨਾਮਿ ਸਮਾਇਆ' ਕਹੀਯੇ ਪਾਤ੍ਰ ਸਿਧੀ ਪੀਛੇ ਬੀ ਕੁਲਾਲ (ਘੁਮਿਆਰ) ਚਕ੍ਰ ਕਾ ਤਾਹੀ ਓਰ ਭ੍ਰਮਣ ਦੇਖਨੇ ਸੇ ਸ੍ਰਭਾਵਕ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਨਾਮ ਮੇ ਹੀ ਖਚਿਤ ਰਹੇ ਹੈ॥੩॥ ਪੂਰਬ ਤੂੰ ਦਰੀਆਉ ਇਤਿਯਾਦਿਕ ਪਾਠ ਕਾ ਸ੍ਰਬੁਨੀਖਨਨ ਨਜਾਯ ਸੇ ਪੁਨਾ ਅਰਥ ਦ੍ਰਿਢ ਕਰੇ-

ਤੂੰ ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਤੇਰਾ ਕੀਆ ਸਭੁ ਹੋਇ ॥ ਤੁਧੁ ਬਿਨੁ ਦੂਜਾ ਅਵਰੁ ਨ ਕੋਇ ॥

ਤੂੰ ਕਰਿ ਕਰਿ ਵੇਖਹਿ ਜਾਣਹਿ ਸੋਇ ॥ ਜਨ ਨਾਨਕ ਗੁਰਮੁਖਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥

(ਤੂੰ ਇਤਿ) ਆਪੇ ਕਰਤਾ ਨਾਮ ਅਨਯ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਬਿਨਾ ਸ੍ਰੁਤੰਤ੍ਰ ਕਰਤਾ ਸਭ ਨਿਖਲ ਪ੍ਰਪੰਚ ਦੂਜਾ ਨਾਮ ਜੜ ਚੇਤਨ ਕੋਈ ਬੀ ਭਿੰਨ ਸਤਾ ਵਾਲਾ ਕਰ ਕਰ ਉਤਪਤੀ ਪ੍ਰਲਯਾਦਿਕੋ ਨੂ ਵੇਖਹਿ ਵਿਸੇਖ ਧਰਮੇ ਸੇ ਐ ਜਾਣਹਿ ਸੋਇ ਨਾਮ ਵਹੀ ਤੂੰ ਜਾਣੇ ਹੈ ਸਮਾਨਯ ਧਰਮੇ ਸੇ, ਪਰੰਤੂ ਐਸਾ ਤੂੰ ਆਤਮ ਰੂਪ ਕਰ ਸਾਧਨ ਸੰਪਨੋ ਕੇ ਕਹੀ ਅਪਰੋਖ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਕਰੇ ਗੁਰੂ- (ਜਨ ਇਤਿ) ਗੁਰੂ ਕਰੇ ਗੁਰਮੁਖੇ ਜਨੋ ਕੇ ਹੀ ਆਤਮ ਕਰ ਰੂਪ ਅਪਰੋਖ ਹੋਵੇ ਹੈ॥੪॥ ਮੁਮੁਖਯੋ ਕੇ ਅਦ੍ਰਿਤੀਯ ਬੋਧਨ ਹੇਤ ਤੂੰ ਦਰੀਆਉ ਸਬਦ ਸੇ ਕਹੇ ਉਪਾਦਾਨ ਕੋ, ਪੁਨਾ ਕਹੇ-

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਤਿਤੁ ਸਰਵਰੜੈ ਭਈਲੇ ਨਿਵਾਸਾ ਪਾਣੀ ਪਾਵਕੁ ਤਿਨਹਿ ਕੀਆ ॥

ਪੰਕਜੁ ਮੋਹ ਪਗੁ ਨਹੀ ਚਾਲੈ ਹਮ ਦੇਖਾ ਤਹ ਡੂਬੀਅਲੇ ॥ ੧ ॥

(ਤਿਤੁ ਇਤਿ) ਤਿਤੁ ਸਰਵਰੜੈ ਨਾਮ ਤਿਸ ਮਾਯੋਪਹਤ ਮਹਾਸਰੋਵਰ ਮੇ ਸੰਪੂਰਣ ਪ੍ਰਪੰਚ ਕਾ ਸਦੇਵ ਸੋਮਯੇਤ ਸ੍ਰੁਤਿ ਸੇ ਉਤਪਤਿ ਤੇ ਪੂਰਬ ਨਿਵਾਸ ਹੁਯਾ। ਪੁਨਾ ਜੀਵੋ ਕੇ ਅਦ੍ਰਿਸ਼ ਵਾਸਤੇ ਉਤਪਤੀ ਕਾਲ ਮੇ ਪਾਣੀ ਪਾਵਕ ਕਰ ਉਪ ਲਖਿਤ ਭੂਤ ਭੌਤਿਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਤਿਸ ਮਹਾਸਰੋਵਰ ਨੇ ਅਪਨੀ ਛਾਲਾ ਰੂਪ ਕੀਆ, ਜਿਸ ਮੇ ਪੜ ਕਰ ਅਗਜਾਨੀ ਜੀਵ ਬੰਧ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹੇ-

(ਪੰਕਜੁ ਇਤਿ) ਸ੍ਰੁਰੂਪ ਕੇ ਆਵਰਣ ਸੇ ਵਿਖਯ ਰੂਪ ਪੰਕ ਮੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮੋਹੇ ਨਾਮ ਆਸਕੁ ਹੋ ਰਹੇ ਹੈ ਵਹੁ ਮੋਖ ਮਾਰਗ ਕੇ ਉਪਯੋਗੀ ਵਹਿ ਰੰਗਾਦਿ ਸਾਧਨ ਰੂਪ ਅਨੇਕ ਪਾਦੋ ਮੇ ਏਕ ਸਾਧਨ ਕੇ ਨਹੀ ਧਾਰਣ ਕਰ ਸਕਤੇ। ਯਾਹੀ ਤੇ ਹਮ ਦੇਖਾ ਨਾਮ ਸੰਪੂਰਣ ਮਨਮੁਖ ਜੀਵੋ ਕੇ ਜਬ ਦੇਖੋ ਤਬੀ ਤਹਾ ਡੂਬੇ ਰਹੇ ਹੈ। ਅਰਥਾਤ ਕਿਆ ਹੈ ਮੋਖ ਮਾਰਗ ਕੇ ਗਮਨ ਸੇ ਯਹੀ ਸਾਰ ਸੁਖ ਹੈ। ਐਸੇ ਚਾਰਵਾਕਾਦਿ ਮਤਾਨੁਸਾਰੀ ਯੁਕਤੀਆ ਆਲੰਬਨ ਕਰ ਤਹਾ ਵਿਖਯ ਸੁਖ ਮੇ ਹੀ ਖਚਿਤ ਰਹੇ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤੀ ਸੇ ਮਨਮੁਖੋ ਕੀ ਰੀਤਿ ਕਹ ਕਰ ਗੁਰਮੁਖੋ ਕੀ ਰੀਤਿ ਕਹੇ-

ਮਨ ਏਕੁ ਨ ਚੇਤਸਿ ਮੂੜ ਮਨਾ ॥ ਹਰਿ ਬਿਸਰਤ ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਲਿਆ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਮਨ ਇਤਿ) ਗੁਰਮੁਖ ਲੋਕ ਗੁਰੋ ਸੇ ਸਿਖਯਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ ਸਰਬਦਾ ਮਨ ਪ੍ਰਤਿ ਯਹ ਸਿਖਯਾ ਕਰੇ ਹੈ, ਹੇ ਮੂਢ ਮਨ ! ਤੂੰ ਏਕ ਮਨ ਨਾਮ ਗਜਾਨ ਸ੍ਰੁਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਨਹੀ ਸਮਰਣ ਕਰਤਾ। ਆਸੰਕਾ ਸਮਰਣ ਨਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮੇਰੀ ਕਿਆ ਹਾਨੀ ਹੈ, ਤਹਾ ਕਹੇ-

(ਹਰਿ ਇਤਿ) ਹਰਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਬਿਸਮ੍ਰਿਤ ਹੁਯਾ ਸੰਪੂਰਣ ਤੇਰੇ ਮੋਖ ਕੇ ਉਪਯੋਗੀ ਸ੍ਰੇਸ਼੍ਠ ਦੈਵੀ ਸੰਪਦਾ ਕੇ ਗੁਣ ਗਲਿਆ ਨਸ੍ਰੁ ਹੋ ਗਏ। ਯਦਵਾ ਹਰਿ ਕੈ ਬਿਸਮ੍ਰਿਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਗੁਣ ਨਾਮ ਰੱਜੂ ਅਰਥਾਤ ਜਮੋ ਕੀ ਫਾਹੀ ਤੇਰੇ ਗਲਿਆ ਗਲ ਮੇ ਪੜੇਗੀ। ਯਹ ਤੇਰੀ ਹਾਨੀ ਹੋਗੀ। ਅਬ ਉਨ ਗੁਣੋ ਕੋ ਕੈਸੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰੂੰ ਵਾ ਉਨ ਕੀ ਰੱਜੂ ਕੋ ਕੈਸੇ ਨਾ ਪੜਨੇ ਦੇਵੇ, ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਬਤਾਵੇ-

ਨਾ ਹਉ ਜਤੀ ਸਤੀ ਨਹੀ ਪੜਿਆ ਮੂਰਖ ਮੁਗਧਾ ਜਨਮੁ ਭਇਆ ॥

ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਨਕ ਤਿਨ ਕੀ ਸਰਣਾ ਜਿਨ ਤੂੰ ਨਾਹੀ ਵੀਸਰਿਆ ॥ ੨ ॥ ੩ ॥

(ਨਾ ਇਤਿ) ਜਤੀ ਬ੍ਰਹਮਚਾਰੀ, ਸਤੀ ਸਤਯਵਾਦੀ, ਪੜਿਆ ਪੰਡਿਤ ਭਾਵ ਬ੍ਰਹਮਚਰਯ ਸਤ ਬੋਲਨਾ ਪੰਡਿਤਾਈ ਯੇ ਤੋ ਮੇਰੇ ਮੈ ਕੋਈ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਮੇਰਾ ਮੁਗਧਾ ਨਾਮ ਸੁੰਦਰ ਮਨੁਖਯ ਜਨਮ ਮੂਰਖ ਕਾ ਹੀ ਹੁਯਾ ਭਾਵ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਇਸ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਦਰਵਜੇ ਮਹਾ ਸੁੰਦਰ ਮਨੁਖਜ ਜਨਮ ਕੋ ਪਾਯ ਕਰ ਮੈ ਮੂਰਖ ਹੀ ਰਹਿਆ ਐਸੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਆਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੇ ਏਕ ਵਸਤੁ ਮਾਗੇ-

(ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਇਤਿ) ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਪ੍ਰਣਵਤਿ ਨਾਮ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰ ਐਸੇ ਯਾਚਨਾ ਕਰੇ ਜੋ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਮੇਰੇ ਕੋ ਤਿਨ ਕੀ ਸਰਣ ਦੇਹ ਜਿਨ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਕਬੀ ਭੀ ਤੇਰੇ ਸ਼ਰੂਪ ਕੀ ਬਿਸਮਿਤੀ ਨਹੀ ਹੁਈ॥੨॥੩॥ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਉਪਾਸਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪ੍ਰਤਿ ਸਮੇ ਬਤਾਵੇ-

ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਭਈ ਪਰਾਪਤਿ ਮਾਨੁਖ ਦੇਹੁਰੀਆ ॥

ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਇਹ ਤੇਰੀ ਬਰੀਆ ॥

(ਭਈ ਇਤਿ) ਦੇਹੁਰੀਆ ਦੇਹ, ਗੋਬਿੰਦ ਮਿਲਣ ਕੀ ਨਾਮ ਬੇਦ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਜ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਅਪਨਾ ਆਪ ਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਕੀ, ਯਹ ਮਨੁਖ ਦੇਹ ਹੀ ਬਰੀਆ ਨਾਮ ਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੇਰਾ ਅਵਸਰ ਹੈ, ਉਕੁੰਚ 'ਇਸ ਦੇਹੀ ਕਉ ਸਿਮਰਹਿ ਦੇਵ' ਇਤਯਾਦਿ, ਪੁਨਾ 'ਮਾਣਸ ਜਨਮ ਦੁਲੰਭ ਹੈ' ਇਤਯਾਦਿ ਐਸਾ ਉਤਮ ਦੇਹ ਪਾ ਕਰ ਬੀ ਸ੍ਰਗਾਦਿ ਪ੍ਰਾਪਤਯਰਥ ਕਾਮਯ ਕਰਮ ਵਾ ਔਰ ਸਕਾਮੀ ਪੁਰਖਨ ਕੇ ਸਾਥ ਮਿਲ ਕਰ ਭੈਰਵਾਦਿਕੋ ਕਾ ਹੀ ਨਾਮ ਨ ਲੇਹ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਅਵਰਿ ਕਾਜ ਤੇਰੈ ਕਿਤੈ ਨ ਕਾਮ ॥

ਮਿਲੁ ਸਾਧਸੰਗਤਿ ਭਜੁ ਕੇਵਲ ਨਾਮ ॥ ੧ ॥

(ਅਵਰਿ ਇਤਿ) ਅਵਰ ਕਾਜ ਨਾਮ ਸ੍ਰਗਾਦੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਸਕਾਮ ਕਰਮਾਦਿ ਕਾਰਯ ਤੇਰੇ ਕਹੀ ਕੰਮ ਨਹੀ ਆਵੇਗੇ, ਜਿਸ ਸੇ ਸ੍ਰਗਾਦਿ ਬਿਨਾਸੀ ਲੋਕੋ ਸੇ ਗਿਰਨੇ ਕਰ ਤੇਰੇ ਕੋ ਅਤੰਤ ਭਯ ਹੋਵੇਗਾ ਉਕੁੰਚ 'ਬ੍ਰਹਮ ਪੁਰੀ ਨਿਹਚਲੁ ਨਹੀ ਰਹਣਾ' ਵਾ ਅਵਰ ਕਾਜ ਭੈਰਵਾਦਿਕੋ ਕਾ ਨਾਮ ਲੇਨਾ ਰੂਪ ਕਾਰਯ ਭੈਰਵਾਦਿ ਸ਼ਰੂਪ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾ ਹੇਤੁ ਹੋਨੇ ਤੇ ਤੇਰੇ ਕਿਸੇ ਕਾਰਯ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਉਕੁੰਚ 'ਭੈਰਉ ਭੂਤ ਸੀਤਲਾ ਧਾਵੈ' ਇਤਯਾਦਿ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਦੋਨੋ ਮੇ ਦੇਖ ਦੇਖ ਕਰ ਤਿਨ ਸੇ ਵੈਰਾਗਯ ਧਾਰ ਕੇ ਸਾਧਸੰਗ ਮਿਲ ਔ ਮਿਲ ਕੇ, ਭਜ ਨਾਮ ਸੇਵਨ ਕਰ ਔਰ ਸਾਧਨ ਵਾ ਔਰ ਨਾਮ ਛੋਡ ਕਰ ਏਕ ਗੋਬਿੰਦ ਕੇ ਨਾਮ ਕੋ ਹੀ॥੧॥ ਕਹੇ ਉਪਾਇ ਕੀ ਪੁਨਾ ਦ੍ਰਿਢਤਾ ਕਰੇ-

ਸਰੰਜਾਮਿ ਲਾਗੁ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੈ ॥

ਜਨਮੁ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਰੰਗਿ ਮਾਇਆ ਕੈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਸਰੰਜਾਮਿ ਇਤਿ) ਸਰੰਜਾਮ ਲਾਗ ਨਾਮ ਉਪਾਯ ਮੇ ਲਗ, ਹੇ ਪੁਰਖ ! ਤੂੰ ਭਵਜਲ ਤਰਨ ਕੇ ਨਾਮ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁਦ੍ਰ ਤਰਨ ਕੇ ਯਾ ਤੇ ਜਨਮ ਬ੍ਰਿਥਾ ਜਾਤ ਨਾਮ ਤੇਰਾ ਅਤੰਤ ਦੁਰਲਭ ਜਨਮ ਨਿਸਫਲ ਜਾਵੇ ਹੈ। ਫੂਟੇ ਘਟ ਕੇ ਪਾਨੀਵਤ, ਰੰਗ ਮਾਯਾ ਕੇ ਨਾਮ ਆਨੰਦਮਾਯਕ ਵਿਖਯੋ ਕੇ ਮੈ॥੧॥ ਪੂਰਬ ਸਾਧ ਸੰਗ ਮੈ ਮਿਲ ਕਰ ਨਾਮ ਭਜ ਯਹ ਉਪਾਯ ਬਤਾਯੇ ਪੈ ਸਾਧਸੰਗਤ ਮੈ ਕੌਨ ਉਪਾਯ ਸੇ ਮਿਲੇ, ਯਹ ਪੁਛਤੇ ਪ੍ਰਤਿ ਨਮ੍ਹੁ ਹੋ ਕਰ ਪਸ੍ਚਾਤਾਪ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਯਹ ਬਤਾਵੇ-

ਜਪੁ ਤਪੁ ਸੰਜਮੁ ਧਰਮੁ ਨ ਕਮਾਇਆ ॥

ਸੇਵਾ ਸਾਧ ਨ ਜਾਨਿਆ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ॥

(ਜਪੁ ਇਤਿ) ਜਪ ਮੰਤ੍ਰ ਕਾ ਸੂਖਮ ਉਚਾਰਣ, ਤਪ ਚੰਦ੍ਰਾਯਣ ਬ੍ਰਤਾਦਿ, ਸੰਜਮ ਯਮ ਨਿਯਮਾਦਿ, ਧਰਮ ਕਾਮਨਾ ਰਹਿਤ ਯਾਗਾਦਿ, ਨਹੀ ਕਮਾਇਆ ਸਿਧ ਕੀਯਾ। ਪੁਨਾ ਸੇਵਾ ਸਾਧ ਨ ਸੰਤੋ ਕੀ ਸੇਵਾ ਨਹੀ ਕਰੀ ਔ ਨੰਨੇ ਕਾ ਦਿਹਲੀ ਦੀਪਵਤ ਆਗੇ ਭੀ ਸੰਬੰਧ ਕਰਨਾ, ਜਾਨਿਆ ਹਰਿ ਰਾਇਆ ਨਹੀ ਪਰੋਖ ਰੂਪ ਸੇ ਬੀ ਜਾਨਿਆ, ਕੋਈ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕਾ ਰਾਜਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਹੈ ਵਾ ਸੰਤੋ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਤਿਨਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਨਹੀ ਜਾਨਿਆ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪਤਿ ਕਿੰਤੂ ਪੂਰਬੋਕਤ ਸੁਭ ਛੋਡ ਕਰ ਕੇਵਲ ਨਿਖਿਧ ਹੀ ਕੀਯੇ ਹੈ, ਸੋਈ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਹਮ ਨੀਚ ਕਰੰਮਾ ॥

ਸਰਣਿ ਪਰੇ ਕੀ ਰਾਖਹੁ ਸਰਮਾ ॥ ੨ ॥ ੪ ॥

(ਕਹੁ ਇਤਿ) ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਹੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਤੂੰ ਅੰਤ ਮੈ ਐਸੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਜੋ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਮੈ ਸੰਪੂਰਣ ਸੁਭ ਛੇਡ ਕਰ ਕੇਵਲ ਨੀਚ ਕਰਮਾ ਨਾਮ ਨਿਖਿਧ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੋ, ਪਰੰਤੁ ਐਸਾ ਹੁਯਾ ਬੀ ਮੈ ਅਜਾਮਲਾਦਿਕੋਵਤ ਸਰਣ ਪੜਾ ਹੋ, ਯਾ ਤੇ ਸਰਣਾਗਤ ਕੀ ਸਰਮਾ ਨਾਮ ਲੱਜਾ ਅਰਥਾਤ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਮੇ ਭ੍ਰਮਣ ਸੇ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠਾ ਰਖ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ! ਆਪ ਕਾ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸੰਸਾਰ ਮੈ ਘਟੀ ਯੰਤ੍ਰਵਤ ਭ੍ਰਮਣ ਸੇ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਠ ਨਾ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਸਾਯੰਕਾਲ ਮੇ ਬੈਠ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਆਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੇ ਯਹ ਗੁਰੇ ਕੀ ਸਿਖਯਾ ਹੈ॥੨॥੪॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਰਬੇਸ਼ੁਰ ਸ੍ਰੀਮਤ ਪਰਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੋਕੁ ਬਾਣੀ ਤਾਤਪਰਯ ਪ੍ਰਕਾਸਿਕਾਯਾ
ਸ੍ਰੀਮਦ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਚਰਣ ਸਿਖਯਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਕ੍ਰਿਤਾਯਾਂ
ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ ਯਾ ਰਹਿਰਾਸ ਬਾਣੀ ਬਿਵਰਣੰ ਸਮਾਪਤੰ॥੧॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸੋਹਿਲਾ ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਦੀਪਕੀ ਮਹਲਾ ੧
ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥
ਜੈ ਘਰਿ ਕੀਰਤਿ ਆਖੀਐ ਕਰਤੇ ਕਾ ਹੋਇ ਬੀਚਾਰੇ ॥
ਤਿਤੁ ਘਰਿ ਗਾਵਹੁ ਸੋਹਿਲਾ ਸਿਵਰਿਹੁ ਸਿਰਜਣਹਾਰੇ ॥ ੧ ॥

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਮਹਾਰਾਜ ਪੂਰਬ ਪ੍ਰਾਤ: ਕਾਲ ਔ ਸਾਯੰ ਕਾਲ ਮੈ ਕਰਣੇ ਯੋਗਜ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਕਰ ਅਬ ਸਯਨ ਕਾਲ ਮੇ ਕਰਣੇ ਯੋਗ ਈਸ਼ਰ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ।

(ਜੈ ਘਰਿ ਇਤਿ) ਜੈ ਘਰਿ ਕੀਰਤਿ ਆਖੀਐ ਨਾਮ ਹੇ ਜਿਗ੍ਰਾਸੂ ਰੂਪ ਇਸਤ੍ਰੀਯੋ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਪਤਿ ਸਾਥ ਤੁਮਾਰੇ ਹਾਥ ਗ੍ਰਹਣ ਰੂਪ ਬਿਵਾਹ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਜਿਸ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨੋ ਕੇ ਸਤਸੰਗ ਰੂਪ ਘਰ ਮੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਪਤਿ ਕੀ ਗੁਣ ਕਥਨ ਰੂਪ ਕੀਰਤਿ ਕਥਨ ਕਰੀਦੀ ਹੋਵੇ ਪੁਨਾਂ ਕਰਤੇ ਕਾ ਨਾਮ ਉਤਪਤਯਾਦਿ ਕਰਤਾ ਪ੍ਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਲਖਣ ਤਟਸ੍ਥ ਲਖਣ ਸੇ ਹੋਇ ਬਿਚਾਰੇ ਨਾਮ ਜਹਾਂ ਬਿਬੇਕ ਹੋਤਾ ਹੋਵੇ। ਤਿਤ ਘਰ ਨਾਮ ਸਾਧਸੰਗ ਬੈਕੁੰਠੇ ਆਹ ॥ ਪੁਨਾ ਨਹੀ ਮੈ ਬਸਤਾ ਬੈਕੁੰਠ ਮੈ ਔ ਨਹੀਂ ਮੈ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾ ਜੋਗੀ ਜਨੋ ਕੇ ਹਿਰਦੇ ਵਿਖੇ ਮੇਰੇ ਭਕਤ ਮੇਰਾ ਜਹਾ ਗਾਯਨ ਕਰੇ ਹੈ ਤਹਾ ਮੈ ਨਿਵਾਸ ਕਰਤਾ ਹੋ, ਹੇ ਨਾਰਦ ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਮੇ ਕਹੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਸੁਥਾਨ ਰੂਪ ਤਿਸ ਸਤਸੰਗ ਘਰ ਮੈ ਬੈਠਕੇ ਹੇ ਜਿਗ੍ਰਾਸੂ ਜਨੋ ਅਪਨੀ ਕਲਯਾਣ ਹੇਤ ਗਾਵਹੁ ਸੋਹਲਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਗੁਣ ਕਥਾ ਕਥਨ ਕਰਹੁ ਪੁਨਾ ਸੋਹਲਾ ਕਥਨ ਮੈ ਸਕਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਬ ਸਿਵਰਿਹੁ ਨਾਮ ਚਿੰਤ ਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰਹੁ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕਰਤਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਜਿਹਬਾ ਸੇ ਕਥਨ ਕੀ ਸਮਰਥ ਹੋਵੇ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਜਪ ਕਰੋ ਜਬ ਜਪ ਮੈ ਥਕਤ ਹੋਨੇ ਸੇ ਸਮਰਥ ਨਾ ਰਹੇ ਤਬ ਚਿਤ ਮੈ ਚਿੰਤਨ ਕਰੋ ਜਬ ਉਸ ਸੇ ਉਦਾਸ ਹੋਵੇ ਤਬ ਫੇਰ ਜਪੋ ॥੧॥ ਕਹੇ ਸੋਹਲਾ ਕਥਨ ਕਾ ਪੁਨਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ-

ਤੁਮ ਗਾਵਹੁ ਮੇਰੇ ਨਿਰਭਉ ਕਾ ਸੋਹਿਲਾ ॥

ਹਉ ਵਾਰੀ ਜਿਤੁ ਸੋਹਿਲੈ ਸਦਾ ਸੁਖੁ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਤੁਮ ਇਤਿ) ਹੇ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਜਿਗ੍ਰਾਸੂ ਜਨੋ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਨਿਰਭਉ ਕਾ ਨਾਮ ਉਤਪਤੀ ਰਹਤ ਕਾ ਵਾ ਜਨਮ ਮਰਨ ਕੇ ਭਯ ਸੇ ਹੀਨ ਕਾ ਅਪਨੀ ਕਲਯਾਣ ਹੇਤ ਸੋਹਲਾ ਗਾਵਹੁ ਨਾਮ ਜਸ ਗਾਯਨ ਕਰਹੁ ॥ ਅਰ ਚਿਤ ਮੈ ਉਸ ਜਸ ਗਾਵਨ ਪੈ ਸਰੀਰਾਦਿ ਅਰਪਣ ਕਰਨਾ ਚਾਹੋ ਯਹ ਸਿਖਯਾ ਕਰੇ-

(ਹਉ ਇਤਿ) ਮਨ ਮੇ ਐਸੇ ਕਹੋ ਹਉ ਵਾਰੀ ਨਾਮ ਹਮ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣ ਕਰਤੇ ਹੈ ਉਸ ਜਸ ਗਾਯਨ ਪੈ ਜਿਸ ਸੋਹਲੇ ਕੇ ਗਾਯਨ ਸੇ ਹਮ ਜਿਗ੍ਰਾਸੂ ਜਨੋ ਕੇ ਸਦਾ ਸੁਖ ਹੋਯ ਨਾਮ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਨਿਤਜ ਸੁਖ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇਗੀ ॥੧॥ ਵਹੁ ਜਸ ਗਾਯਨ ਬੀ ਆਦਰ ਪੂਰਬਕ ਦੀਰਘ ਕਾਲ ਨਿਰੰਤਰ ਕਰੋਗੇ ਤਬ ਤੁਮਾਰੇ ਉਪਰ ਈਸ਼ਰ ਕੀ ਸੁਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਹੋਵੇਗੀ ਯਹ ਕਹੇ-

ਨਿਤ ਨਿਤ ਜੀਅੜੇ ਸਮਾਲੀਅਨਿ ਦੇਖੈਗਾ ਦੇਵਣਹਾਰੁ ॥

ਤੇਰੇ ਦਾਨੈ ਕੀਮਤਿ ਨਾ ਪਵੈ ਤਿਸੁ ਦਾਤੇ ਕਵਣੁ ਸੁਮਾਰੁ ॥ ੨ ॥

(ਨਿਤ ਨਿਤ ਇਤਿ) ਹੇ ਜਿਗ੍ਰਾਸੂਯੋ ਨਿਤ ਨਿਤ ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ ਅਰਥਾਤ ਦੀਰਘ ਕਾਲ ਆਦਰ ਸੇ ਨਿਰੰਤਰ ਜੀਅੜੇ ਚਿਤ ਮੇ ਸਮਾਲੀ ਯੇ ਸਮਰਣ ਕਰੋ। ਐਸੇ ਕਰਤੇ ਵਹੁ ਸਰਬਦਾ ਧਰਮ ਔ ਗਾਯਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕੀ ਇਛਾ ਰਖਤਾ ਕ੍ਰਿਪਾਲੁ ਈਸ ਅਵਸਯ ਤੁਮ ਕੋ ਯਹ ਉਧਾਰਣੇ ਯੋਗਯ ਹੈਂ, ਐਸੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਸੇ ਦੇਖੇਗਾ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਗਾਯਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਸੁਨ ਉਦਿਤ ਭਯੋ ਕੋ ਜਸ ਗਾਯਨ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ-

(ਤੇਰੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਜਿਗਜਾਸੁਯੋ ਐਸੇ ਗਾਯਨ ਕਰਹੁ ਜੋ ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤੇਰੇ ਪਰਮ ਐਸ੍ਵਰਜ ਵਾਲੇ ਕੇ ਦਾਨੇ ਕੋਸ ਕਾ ਕਾਹੂ ਸੇ ਮੋਲ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ ਜੋ ਇਤਨੇ ਕੋਟਿ ਕਾ ਤੇਰਾ ਖਜਾਨਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਐਸੇ ਕੋਸ ਵਾਲੇ ਕੀ ਤੇਰੀ ਦਾਤੋ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਦੇਨੇ ਕੀ ਕਿਆ ਗਣਤੀ ਹੈ ਜੋ ਤੂ ਏਤਿਆ ਕੋ ਏਤਾ ਕੁਛ ਦੇਤਾ ਹੈ ਭਾਵ ਸਮਗ੍ਰ ਜੀਵੋ ਕੋ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਦਾਨ ਕੀ ਬੀ ਕੁਛ ਮਿਤਿ ਨਹੀ॥੨॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸੋਹਲੇ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਮਹਾਤਮਾ ਰੂਪ ਸਖੀਆ ਪੈ ਪ੍ਰਾਰਥਨ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ-

ਸੰਬਤਿ ਸਾਹਾ ਲਿਖਿਆ ਮਿਲਿ ਕਰਿ ਪਾਵਹੁ ਤੇਲੁ ॥

ਦੇਹੁ ਸਜਣ ਅਸੀਸਤੀਆ ਜਿਉ ਹੋਵੈ ਸਾਹਿਬ ਸਿਉ ਮੇਲੁ ॥ ੩ ॥

(ਸੰਬਤਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨ ਰੂਪ ਸਖੀਯੋ ਅਤੰਤ ਦੁਰਲਭ ਮਨੁਖ ਦੇਹ ਰੂਪ, ਸੰਬਤ ਨਾਮ ਬਰਸ ਕਾ, ਮੇਰਾ ਸਾਹਾ ਨਾਮ ਬਿਵਾਹ, 'ਮਾਨਸ ਦੇਹ ਪਾਇ ਪਦ ਹਰਿ ਭਜ ਨਾਨਕ ਬਾਤ ਬਤਾਈ' ਇਤਯਾਦਿ ਬਾਕਨ ਮੇ ਲਿਖਿਆ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਤੁਮ ਯਹ ਕਰੋ ਜੋ ਮਿਲ ਕਰ ਨਾਮ ਸਤਸੰਗ ਮੈ ਇਕਤ੍ਰ ਹੋ ਕਰ ਮੇਰੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਦੇਹ ਪੈ ਤਾ ਕੀ ਸੁਧੀ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਕਾਮਯ ਨਿਖਿਧ ਕਰਮੋ ਮੈ ਦੋਖ ਕਹਤੇ ਹੁਏ ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਬਟਨਾ ਮਲੋ ਔ ਚਿਤ ਕੋ ਅਤੰਤ ਮੁਲਾਯਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਭਗਤੀ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਤੇਲ ਪਾਵੇ ਪੁਨਾ ਹੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਰ ਜਨੋ ਮੇਰੇ ਪਤਿ ਸਾਥ ਮੇਲ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੀ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਮਾ ਰੂਪ ਅਸੀਸਤੀਆ ਨਾਮ ਅਸੀਸਾ ਦੇਵਹੁ ਜਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੇਰਾ ਸਾਹਿਬ ਨਾਮ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੇ ਦ੍ਰਿਤ ਪਟਲ ਦੂਰ ਕਰ, ਮੇਲ ਨਾਮ ਅਭੇਦ ਹੋਵੇ॥੩॥

ਘਰਿ ਘਰਿ ਏਹੋ ਪਾਹੁਚਾ ਸਦੜੇ ਨਿਤ ਪਵੰਨਿ ॥

ਸਦਣਹਾਰਾ ਸਿਮਰੀਐ ਨਾਨਕ ਸੇ ਦਿਹ ਆਵੰਨਿ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

ਪੁਨਾ ਮੇਰੇ ਗੁਰੂ ਰੂਪ ਮਾਤਾ ਪਿਤਾ ਨੇ ਘਰ ਘਰ ਨਾਮ ਨਾਮ ਬਿਸੇਖ ਸਾਂਖ ਪਾਤੰਜਲ ਰੂਪ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਿਖੇ, ਏਹੀ ਪਾਹੁਚਾ ਨਾਮ ਬਿਵਾਹ ਕੀ ਪ੍ਰਤਿਕਾ ਪਤਿ ਕੀ ਓਰ ਸੇ ਭੇਜੀ ਦਿਖਾਈ ਹੈ ਜੋ ਤਿਨ ਤਿਨ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਵਿਖੇ ਜੀਵੋ ਕੋ ਗਯਾਨ ਭਕਤਿ ਸੇ ਸੀਘ੍ਰ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸਾਥ ਮਿਲੇ, ਐਸੇ ਸਦੜੇ ਬਚਨ ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ ਸੁਨਾਈ ਪੜਤੇ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਸਭੀ ਸਾਸਤ੍ਰਕਾਰ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਈਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਰੂਪ ਵੇਦ ਮੇ ਕਹੇ ਉਪਾਸਨਾ ਗਯਾਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਬਚਨ ਸੁਣਾਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਮਹਾਤਮਾ ਸਖੀਯੋ ਤੁਮ ਮੇਰੇ ਪਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰਹੁ ਜੋ ਗਯਾਨ ਭਕਤਿ ਸੇ ਮੇਰੀ ਸਰਣਿ ਆਵੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਪਤਿ ਕਾ ਸਮਰਣ ਕਰੋ, ਜਿਸ ਕਰ ਮੇਰੇ ਸੇ ਦਿਹ ਆਵੰਨ ਨਾਮ ਬਿਵਾਹ ਕੇ ਦਿਨ ਸੀਘ੍ਰ ਸਮੀਪ ਆਵੇ॥੪॥੧॥

ਪੂਰਬ ਸਬਦ ਮੇ ਘਰ ਘਰ ਏਹੋ ਪਾਹੁਚਾ ਤੁਕ ਮੇ ਕਹੇ ਘਰ ਕੇਤੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਤਿਨ ਘਰੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕੇਤੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਤਿਨ ਗੁਰੇ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕੇਤੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਤਿਨ ਗੁਰੁਯੋ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੇਤੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਤਿਨ ਗੁਰੇ ਕੇ ਵੇਸ ਕੇਤੇ ਹੈ, ਯਹ ਪੂਛਤੇ ਪ੍ਰਤਿ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਰਾਗੁ ਆਸਾ ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਛਿਅ ਘਰ ਛਿਅ ਗੁਰ ਛਿਅ ਉਪਦੇਸ ॥

ਗੁਰੁ ਗੁਰੁ ਏਕੋ ਵੇਸ ਅਨੇਕ ॥ ੧ ॥

(ਛਿਅ ਇਤਿ) ਛਿਅ ਘਰ ਸਾਂਖ ਪਾਤੰਜਲ ਨਾਮ ਬਿਸੇਖਕ ਮੀਮਾਂਸਾ ਬੇਦਾਂਤ ਖਟ ਸਾਸਤ੍ਰ ਰੂਪ ਛਿਅ ਘਰ ਹੈ ਔ ਛਿਅ ਤਿਨ ਸਾਸਤ੍ਰੋ ਵਾਲੇ ਕਪਲ ਪਤੰਜਲਿ ਗੋਤਮ ਕਣਾਦ ਜੈਮੁਨਿ ਬਯਾਸ ਯੇ ਸਿਖਨ ਕੋ ਹਿਤ ਉਪਦੇਸ੍ਯਾ ਗੁਰੁ ਹੈ ਔ ਛਿਅ ਨਾਮ ਖਟ ਹੀ ਤਿਨ ਕੇ ਸਿਖਯਨ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੇਤ ਉਪਦੇਸ ਹੈ ਤਥਾਹਿ ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ਪੁਰਖ ਕੇ ਵਿਵੇਕ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਚੌਥੀਸ ਤਤ੍ਵਵਾਦੀ ਕਪਲ ਕਹੇ ਹੈ। ਬ੍ਰਿਤਿ ਕੇ ਨਿਰੋਧ ਰੂਪ ਯੋਗ ਸੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਪਚੀਸ ਤਤ੍ਵਵਾਦੀ ਪਤੰਜਲਿ ਕਹੇ ਹੈ। ਪਦਾਰਥ ਤਤ੍ਵ ਗਯਾਨ ਸੇ ਪੁਰਖ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਸਪਤ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਗੌਤਮ ਕਹੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਯਹੀ ਖਟ ਪਦਾਰਥਵਾਦੀ ਕਣਾਦਿ ਕਹੇ ਹੈ। ਵੇਦ ਵਿਧਿ ਪੂਰਬਕ ਯਗਯਾਨ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਕਰਮਵਾਦੀ ਜੈਮੁਨਿ ਕਹੇ ਹੈ ਜੀਵ ਈਸ ਕੇ ਅਭੇਦ ਗਯਾਨ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਦ੍ਰਿਗਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਮਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਹੇ ਹੈ। ਕਲਪ ਰਿਖਿ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਚੌਥੀਸ ਤਤ੍ਵ ਯੇ ਹੈ- ਪ੍ਰਕ੍ਰਿਤਿ ੧., ਮਹੱਤਤ੍ਵ ੨., ਤ੍ਰਿਧਾਹੰਕਾਰ ੩., ਪੰਚ ਤਨ ਮਾਤ੍ਰਾ ੮., ਦਸੇ ਇੰਦ੍ਰਿਯ ਏਕ ਮਨ ੧੯., ਪਾਚੇ ਅਸਥੂਲ ਭੂਤ ੨੪., ਪੁਰਖ ਪਚੀਸਵਾ ਹੈ। ਸੇ ਤਤ੍ਵ ਨਹੀ, ਤਤ੍ਵ ਇਨ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਕਾਹੂ ਕੇ ਕਾਰਣ ਕਾ ਔ ਕਾਹੂ ਕਾਰਯ ਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਪੁਰਖ ਅਸੰਗ ਹੈ, ਸੋਨਾ ਕਾਹੂ ਕਾ ਕਾਰਣ ਹੈ ਨਾ ਕਾਹੂ ਕਾ ਕਾਰਯ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤਤ੍ਵ ਨਹੀ ਪਤੰਜਲੀ ਰਿਖਿ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਪਚੀਸਵੇ ਜਗਤ ਕੇ ਕਾਰਣ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤਤ੍ਵ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਹੈ। ਜੀਵ ਇਨ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਛਬੀਸਵਾ (੨੬) ਹੈ। ਗੌਤਮ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਦ੍ਰਬਜ ੧., ਗੁਣ ੨., ਕਰਮ ੩., ਸਮਾਨਜ ੪., ਬਿਸੇਖ ੫., ਸਮਵਾਯ ੬., ਅਭਾਵ ੭., ਯੇ ਸਾਤ ਪਦਾਰਥ ਹੈ। ਕਣਾਦ ਰਿਖਿ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਅਭਾਵ ਤੁਛ ਵਸਤੁ ਹੋਨੇ ਸੇ ਪਦਾਰਥ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਪਦਾਰਥ ਦ੍ਰਬਜਾਦਿ ਖਟ ਹੈ। ਜੈਮੁਨਿ ਰਿਖਿ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਬਿਹਿਤ ਨਿਖਿਧ ਦੇ ਕਰਮੇ ਕਾ ਨਿਰਣਯ ਹੈ ਬਿਹਿਤ ਕਰਮ- ਨਿਤਜ ੧., ਨੈਮਿਤਕ ੨., ਪ੍ਰਾਯਸਚਿਤ ੩., ਕਾਮਜ ੪.। ਭੇਦ ਸੇ ਚਾਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਹੈ, ਨਿਖਿਧ ਏਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੈ। ਬ੍ਰਹਮਾ ਰਿਖਿ ਕੇ ਮਤ ਮੇ ਦ੍ਰਸ਼ਾ ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਦੇ ਪਰਾਰਥੋ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਹੈ। ਦ੍ਰਸ਼ਾ ਬ੍ਰਹਮ ਹੈ, ਦ੍ਰਿਸ਼ਯ ਮਾਯਾ ਹੈ। ਸਾਂਖਯ ਮੇ ਕਹੇ ਮਹਤਤ੍ਵ ਸੇ ਲੇ ਅਸਥੂਲ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਤੇਈਸ ਤਤ੍ਵ ਮਾਯਾ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਮਾਯਾ ਰੂਪ ਹੈ ਜੀਵ ਈਸ ਬ੍ਰਹਮ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਬਿੰਬ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਬ੍ਰਹਮ ਰੂਪ ਹੈ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਪਦਾਰਥ ਦੇ ਹੈ। ਇਸ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਵਾਰਤਾ ਕਾ ਅਧਿਕ ਬਿਚਾਰ ਮੂਲ ਮੋਖ ਪੰਥ ਗੁੰਥ ਮੇ ਔ ਤਾ ਕੀ ਟੀਕਾ ਮੇ ਮੈਨੇ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਸੇ ਉਹਾਂ ਸੇ ਦੇਖ ਲੇਨਾ। ਰਹੇ ਅਧਿਕ ਬਿਸਤਾਰ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇ ਚਲੇ ਹੈ।

ਪੁਨਾ ਗੁਰੂ ਗੁਰੂ ਏਕੋ ਕਹੀਯੇ ਵਹੁ ਈਸ਼੍ਵਰ ਸਰਬ ਗੁਰੋ ਕਾ ਗੁਰੂ ਏਕ ਹੈ, ਐਸੇ ਪਾਤੰਜਲ ਸੂਤ੍ਰ ਮੇ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਏਕ ਹੀ ਈਸ਼੍ਵਰ ਤਿਨ ਸੰਪੂਰਣ ਉਪਦੇਸਕੋ ਕਾ ਪਰੰਪਰਾ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰਤਾ ਗੁਰੂ ਹੈ ਜੈਸੇ ਏਕ ਬ੍ਰਹਮਾ ਜੀ ਕਾ ਨਾਰਦ ਗੁਰੂ, ਨਾਰਦ ਕਾ ਬ੍ਰਹਮਾ ਗੁਰੂ, ਬ੍ਰਹਮਾ ਕਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਗੁਰੂ, ਐਸੇ ਔਰੋ ਕਾ ਭੀ ਵੇਦ ਕਰਤਾ ਈਸ਼੍ਵਰ ਗੁਰੂ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਏਕ ਹੀ ਜੇ ਸਿਵ ਬਿਸਨੁ ਸੂਰਯ ਸਕਿੰ ਗਣੇਸ ਰੂਪ ਯੇ ਅਨੇਕ ਵੇਸ ਹੈ ਜਿਨ ਮੇ ਸੈਵਾਦਿ ਲੋਕ ਈਸ ਤਾ ਕਾ ਬਿਵਾਦ ਕਰੇ ਹੈ। ਵਾ ਜੋ ਜੋ ਅਧਿਕ ਬਿਭੂਤਿ ਵਾਲਾ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਵਹੁ ਗੀਤਾ ਮੇ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਤਿਸ ਏਕ ਕੇ ਹੀ ਅਨੰਤ ਸ੍ਰੂਪ ਹੈ॥੧॥ ਪ੍ਰਸੰਨ ਸੰਪੂਰਣ ਘਰੇ ਕੀ ਜਿਗ੍ਰਾਸੂ ਵਡਿਆਈ ਸਮ ਰਖੇ ਵਾ ਨਜੂਨ ਅਧਿਕ ਤਹਾ ਕਹੇ-

ਬਾਬਾ ਜੈ ਘਰਿ ਕਰਤੇ ਕੀਰਤਿ ਹੋਇ ॥

ਸੋ ਘਰੁ ਰਾਖੁ ਵਡਾਈ ਤੋਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਬਾਬਾ ਇਤਿ) ਬਾਬਾ ਪੰਜਾਬ ਮੈ ਬਾਵਾ ਕੋ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਬਾਬਾ ਕੋਈ ਪਿਤਾ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ ਕੋਈ ਦਾਦਾ ਕੋ ਕਹੇ ਹੈ, ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਸੰਬੰਧੀ ਮਹਾਤਮਾ ਲੋਕ ਜਬ ਕਾਹੂ ਕੋ ਅਪਨੇ ਸੇ ਬਡਾ ਕਹਯਾ ਚਾਹੇ ਤਬ ਬਾਵਾ ਕਹੇ ਹੈ, ਜਬ ਸਮ ਕਹਨਾ ਚਾਹੇ ਤਬ ਭਾਈ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਜਬ ਛੋਟਾ ਕਹਨਾ ਚਾਹੇ ਤਬ ਬੇਟਾ ਕਹਤੇ ਹੈ, ਯਹ ਸਭ ਲੋਕ ਜਾਨਤੇ ਹੈ। ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਹੁਤ ਕਰ ਸਭ ਲੋਕੋ ਕੋ ਭਾਈ ਕਹਤੇ ਥੇ ਇਸ ਲੀਏ ਗੁਰੂ ਕੇ ਮਤ ਮੈ ਸਿਖੋ ਮੈ ਭਾਈ ਨਾਮ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੁਯਾ ਪਰੰਤੁ ਅਬ ਯਹ ਨਾਮ ਭਜਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਲੋਕੋ ਮੇ ਕਹਯਾ ਜਾਤਾ ਹੈ, ਅਨਯ ਮਤੋ ਕੇ ਅਨਜਾਨ ਲੋਕ ਔਰੋ ਕੋ ਭੀ ਕਹ ਦੇਤੇ ਹੈ। ਕਬੀਕ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬਾ ਭੀ ਕਹਤੇ ਥੇ ਸੇ ਈਹਾਂ ਕਹਯਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਬਾਬਾ ਕਹੀਯੇ ਹੇ ਪਾਮਰ ਬਿਖਯੀ ਜੀਵੋ ਸੇ ਬਡੇ ਜਿਗ੍ਰਾਸੂ ਜਨ ਜਿਸ ਸਾਸਤ੍ਰ ਮੇ ਉਤਪਤਿ ਥਿਤਿ ਪ੍ਰਲਯ ਕਰਤੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕਾ ਕੀਰਤਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰੂਪ ਤਟਸ੍ਥ ਲਖਣੋ ਸੇ ਜਸ ਬਰਣਨ ਹੋਵੇ।

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸੋ ਕਹੀਯੋ ਵਹੁ ਘਰ, ਹੇ ਜਿਗੜਾਸੁ ਤੂੰ ਵਡਿਆਈ ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਿਸ੍ਰਾ ਸੇ ਰਖ ਅਰਥਾਤ ਸਾਰ ਗ੍ਰਾਹਤਾ ਨਾਮ ਸੇ ਜਿਨ ਸਾਂਖ ਮੀਮਾਂਸਾ ਸੇ ਸਰਬਥਾ ਈਸ਼ਰ ਕਾ ਜਸ ਨਹੀ ਤਿਨ ਕਾ ਪੁਨਾ ਜਿਨ ਨਾਮ ਬੈਸੇਖਕ ਮੈ ਕਿੰਚਿਤ ਹੈ ਤਿਨ ਕਾ ਕਹੜਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਤਾ ਭੀ ਮੁਖ ਵਾਂਹੀ ਯੋਗ ਵੇਦਾਂਤ ਕਾ ਕਹੜਾ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰ, ਵੇਸੋ ਕੇ ਅਨੇਕ ਹੁੜਾ ਭੀ ਗੁਰ ਕੀ ਏਕਰੂਪਤਾ ਮੇ ਤੁਲਯ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਕਹੇ-

ਵਿਸੁਏ ਚਸਿਆ ਘੜੀਆ ਪਹਰਾ ਬਿਤੀ ਵਾਰੀ ਮਾਹੁ ਹੋਆ ॥

ਸੂਰਜੁ ਏਕੋ ਰੁਤਿ ਅਨੇਕ ॥ ਨਾਨਕ ਕਰਤੇ ਕੇ ਕੇਤੇ ਵੇਸ ॥ ੨ ॥ ੨ ॥

(ਵਿਸੁਏ ਇਤਿ) ਜੋਤਸ ਗ੍ਰੰਥੋ ਮੈ ਕਾਲ ਕੇ ਦੋ ਰੂਪ ਕਹੇ ਹੈ ਏਕ ਮੂਰਤ ਦੂਸਰਾ ਅਮੂਰਤ। ਨੀਰੋਗ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸ੍ਰਾਸ ਕੇ ਆਵਨੇ ਜਾਵਨੇ ਕੇ ਭੀਤਰ ਕਾਲ ਕਾ ਨਾਮ ਪਲ ਹੈ, ਤਿਨ ਸਾਠ ਪਲੋ ਕਾ ਨਾਮ ਘੜੀ ਹੈ, ਤਿਨ ਸਾਠ ਘੜੀਯੋ ਕਾ ਦਿਨ ਰਾਤ ਹੈ, ਪਹਰ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਨਹੀ ਕਹੜਾ ਆਗੇ ਤਿਥੀ ਵਾਰਾਦਿ ਸਭ ਤੁਲਯ ਹੈ, ਯਹ ਮੂਰਤ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਕਹੜਾ ਹੈ। ਨੀਰੋਗ ਪੁਰਖ ਕੇ ਨੇਤ੍ਰੋ ਕੀ ਪਲਕ ਲਗਨੇ ਕਾ ਨਾਮ ਨਿਮੇਖ ਹੈ, ਅਠਾਰਾ ਨਿਮੇਖੋ ਕਾ ਨਾਮ ਕਾਸ੍ਰਾ ਹੈ, ਤੀਸ ਕਾਸ੍ਰਾ ਕਾ ਨਾਮ ਕਲਾ ਹੈ, ਤੀਸ ਕਲਾ ਕਾ ਨਾਮ ਘੜੀ ਹੈ, ਦੋ ਘੜੀ ਕਾ ਨਾਮ ਮਹੂਰਤ ਹੈ, ਸਾਠ ਘੜੀਯੋ ਕਾ ਵਾ ਤੀਸ ਮਹੂਰਤੋ ਕਾ ਰਾਤ ਦਿਨ ਹੈ। ਪਹਰ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪ ਇਸ ਬਿਚਾਰ ਮੇ ਭੀ ਨਹੀ ਲਿਖਾ। ਇਨ ਮੂਰਤ ਅਮੂਰਤ ਕਾਲੋ ਕੇ ਆਦਿ ਮੇ ਪਲ ਨਿਮੇਖ ਸੰਗੜਾ ਬਾਧਨੇਵਤ ਕਾਹੂ ਮਹਾਤਮਾ ਨੇ ਪੰਦ੍ਰਾ ਨਿਮੇਖੋ ਕਾ ਨਾਮ ਬਿਸੁਯਾ ਔ ਪੰਦ੍ਰਾ ਬਿਸੁਯੋ ਕਾ ਨਾਮ ਚਸਾ ਔ ਤੀਸ ਚਸਿਯੋ ਕਾ ਨਾਮ ਪਲ ਔ ਸਾਠ ਪਲੋ ਕੀ ਏਕ ਘੜੀ ਔ ਥੂਲ ਰੀਤਿ ਸੇ ਆਠ ਘੜੀਯੋ ਕਾ ਏਕ ਪਹਰ ਆਠ ਪਹਰੋ ਕਾ ਰਾਤ ਦਿਨ, ਬਰੀਕ ਖੋਜੇ ਸਾਢੇ ਸਾਤ ਘੜੀ ਕਾ ਪਹਰ, ਤਿਨ ਆਠ ਕਾ ਰਾਤ ਦਿਨ ਐਸੇ ਕਹੜਾ ਹੈ॥ ਯਹੀ ਰੀਤਿ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹੀ ਹੈ ਵਿਸੁਏ ਚਸਿਆ ਘੜੀਆ ਪਹਰਾ ਕੇ ਅਰਥ ਪੀਛੇ ਲਿਖੇ ਭੀ ਸੀਘ੍ਰ ਭਾਨ ਹੋਨੇ ਵਾਸਤੇ, ਪੁਨਾ ਲਿਖਤੇ ਹੈ ਪੰਚ ਦਸ ਵਾਰ ਨੇਤ੍ਰੋ ਕੀ ਪਲਕ ਲਗਨੇ ਕੋ ਵਿਸੁਯਾ ਕਹੇ ਹੈ, ਤਿਨ ਪੰਚ ਦਸੋ ਕਾ ਏਕ ਚਸਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਨ ਸਾਠ ਪਲੋ ਕੀ ਏਕ ਘੜੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਨ ਆਠ ਘੜੀਯੋ ਕਾ ਏਕ ਪਹਰ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਆਠ ਪਹਰੋ ਕੀ ਰਾਤਿ ਦਿਨ ਰੂਪ ਤਿਥਿ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਜਿਸ ਕਾ ਦਿਨ ਤਿਸੀ ਕੀ ਰਾਤਿ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਆਠ ਪਹਰ ਕਾ ਹੀ ਆਦਿਤਯਾਦਿ ਵਾਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਅਧਿਕ ਨਜੂਨ ਕਾ ਵਾ ਤਿਨ ਤੀਸ ਤਿਥੋ ਕਾ ਮਾਸ ਹੋਵੇ, ਐਸੇ ਅਧਿਕ ਨਜੂਨ ਵਾ ਤੀਸ ਵਾਰੋ ਕਾ ਸੂਰਯ ਕਾ ਮਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਨ ਮਾਘਾਦਿ ਦੋ ਦੋ ਮਾਸੋ ਕੀ ਸਿਸਰਾਦਿ ਖਟ ਰਿਤੁ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਮਾਘ ਫਾਗੁਣ ਸਿਸਰ, ਚੈਤ੍ਰ ਬੈਸਾਖ ਬਸੰਤ, ਜੇਸ੍ਰ ਆਖਾੜ ਗ੍ਰੀਖਮ, ਸ਼੍ਰਾਵਣ ਭਾਦ੍ਰੋ ਬਰਖਾ, ਅਸੁ ਕਤਕ ਸਰਦ, ਮਘ ਪੋਹ ਹਿਮ, ਤੀਨ ਰਿਤੁਯੋ ਕਾ ਅਯਨ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਦੋ ਅਯਨੋ ਕਾ ਬਰਖ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜੈਸੇ ਵਿਸੁਏ ਚਸੇ ਘੜੀ ਪਹਰ ਤਿਥਿ ਵਾਰ ਮਹੀਨੇ ਰੂਪ ਹੁੜਾ ਭੀ ਸੂਰਯ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਔ ਮਾਸਾਦਿ ਰੂਪ ਹੋ ਕਰ ਸੂਰਯ ਕਾ ਕੀਆ ਰਿਤੁ ਰੂਪ ਕਾਲ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ, ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕਰਤਾ ਈਸ਼ਰ ਕੇ ਭੀ ਸਿਵਾਦਿ ਰੂਪ ਅਨੰਤ ਵੇਸ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕ੍ਰਿਯਾਵਾਨ ਕਾ ਤਦਾਤਮ ਮਾਨ ਕਰ ਸੂਰਯ ਕੋ ਜੈਸੇ ਮਾਸਾਦਿ ਰੂਪਤਾ ਹੈ ਸ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਕਰਤਾ ਕੋ ਉਤਮਾ ਬਿਭੂਤਿ ਰੂਪ ਤੈਸੇ ਸਿਵਾਦਿ ਰੂਪਤਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸੰਪੂਰਣ ਸਿਵਾਦਿ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਮੂਰਤੀ ਭੇਦ ਰਹੇ ਭੀ ਵਾਸਤਵ ਤੇ ਤਿਨ ਕਾ ਭੇਦ ਨਹੀ ਯਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਾ ਭਾਵ ਹੈ। ਕ੍ਰਿਯਾ ਕ੍ਰਿਯਾਵਾਨ ਕਾ ਭੇਦ ਸਹਿਤ ਅਭੇਦ ਰੂਪ ਤਦਾਤਮ ਮੀਮਾਂਸਾ ਸਾਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਕਹੇ ਹੈ। ਅਨਿਰਵਚਨੀਯ ਭੇਦ ਬੇਦਾਂਤੀ ਮਾਨੇ ਹੈ॥੨॥੨॥ ਏਕ ਹੀ ਕੋ ਅਨੇਕ ਰੂਪ ਜਾਨ ਕਰ ਭਕਤਿ ਕਰੇ ਤੇ ਜਿਗੜਾਸੁ ਪ੍ਰਤਿ ਪ੍ਰਤਿਖ ਹੁਏ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੀ ਵਿਲਖਣ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਸੇ ਮਾਨਸੀ ਪੂਜਨ ਰੂਪ ਆਰਤੀ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ-

ਰਾਗੁ ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥

**ਗਗਨ ਮੈ ਬਾਲੁ ਰਵਿ ਚੰਦੁ ਦੀਪਕ ਬਨੇ ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲ ਜਨਕ ਮੋਤੀ ॥
ਪੂਪੁ ਮਲਆਨਲੋ ਪਵਣੁ ਚਵਰੋ ਕਰੇ ਸਗਲ ਬਨਰਾਇ ਫੁਲੰਤ ਜੋਤੀ ॥ ੧ ॥**

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

(ਗਗਨ ਇਤਿ) ਗਗਨ ਮੈਂ ਬਾਲ ਨਾਮ ਆਕਾਸ ਰੂਪ ਬਾਲ ਹੈ ਤਿਸ ਮੇਂ ਸੂਰਯ ਚੰਦ ਰੂਪ ਦੋ ਦੀਪਕ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਤਾਰਿਕਾ ਮੰਡਲਾ ਕਹੀਯੋ ਤਾਰਿਯੋ ਕਾ ਮੰਡਲ ਮਾਨੋ ਆਕਾਸ ਰੂਪ ਬਾਲ ਮੇਂ ਮੋਤੀ ਸ੍ਰਬਾਪਨ ਕੀਯੋ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਆਰਤਿ ਕਾਲ ਮੇਂ ਮਲਆਨਲੋ ਕਹੀਯੋ, ਮਲਯਗਿਰਿ ਕੇ ਚੰਦਨ ਮੇਂ ਪ੍ਰਜੁਲਿਤ ਹੂਈ ਆਗ ਹੀ ਅਪਨਾ ਸੁਗੰਧੀ ਵਾਲਾ ਧੂਮ ਫੈਲਾਵਤੀ ਤੇਰਾ ਧੂਪ ਹੈ। ਮਲਯ ਰਾਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਸਮੀਪ ਕੇ ਦੇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਤਿਸ ਦੇਸ ਕੇ ਪਰਬਤ ਕਾ ਨਾਮ ਮਲਯਗਿਰਿ ਹੈ। ਉਸ ਪਰਬਤ ਮੇਂ ਚੰਦਨ ਬਹੁਤ ਹੈ ਇਸੀ ਲੀਏ ਚੰਦਨ ਕਾ ਨਾਮ ਮਲਯਾਗਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੋ ਰਹਿਯਾ ਹੈ। ਲੋਕੋ ਮੇਂ ਇਸ ਦੇਸ ਕਾ ਨਾਮ ਮਲਯਵਾਰ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਆਰਤਿ ਕਾਲ ਮੇਂ ਪਵਨ ਕੋ ਹੀ ਹਮ ਚਵਰੋ ਕਰੇ ਨਾਮ ਚਵਰ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ ਵਾ ਪਵਨ ਹੀ ਹਮਾਰੀ ਆਰਤਿ ਕਾਲ ਮੇਂ ਤੇਰੇ ਚਵਰ ਕਰੇ ਹੈ ਤਥਾ ਸਗਲ ਬਨਰਾਯ ਨਾਮ ਸੰਪੂਰਣ ਬਨਸਪਤਿ ਕੇ ਫੂਲ ਹੀ, ਜੋਤਿ ਨਾਮ ਆਰਤਿ ਕਾਲ ਮੇਂ ਖਿਲੇ ਹੂਯੇ ਫੂਲ ਹੈ, ਯਦਵਾ ਜੋਤਿ ਸੰਬੋਧਨ ਹੈ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਕੀ ਆਰਤਿ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕਾ ਨਿਖੇਧ ਕਰਤੇ ਸੇਖ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕਹੇ-

ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਹੋਇ ॥ ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਤੇਰੀ ਆਰਤੀ ॥

ਅਨਹਤਾ ਸਬਦ ਵਾਜੰਤ ਭੇਰੀ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਕੈਸੀ ਇਤਿ) ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਤੇਰੀ ਕੈਸੀ ਆਰਤੀ ਹੋਯ ਯਹ ਅਨੂਯ ਕਰ ਹੇ ਅਪ੍ਰੋਖ ਹੋ ਕਰ ਭਕਤੋ ਕੇ ਸੰਸਾਰ ਭਯ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਤਾ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਤੇਰੀ ਐਸੀ ਵਿਲਖਣ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕਿਸ ਰੀਤਿ ਕੀ ਆਰਤੀ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਔਰ ਕਾਹੂੰ ਰੀਤਿ ਕੀ ਆਰਤੀ ਕੀ ਤੇਰੇ ਆਗੇ ਯੋਗੁਤਾ ਨਹੀ, ਯਾ ਤੇ ਔਰ ਨਹੀ ਹੋਵੇ। ਯਾਕੀ ਯੋਗਜਤਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਯਹੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਆਰਤੀ ਮੇਂ ਪੁਨਾ ਅਨਹਤਾ ਸਬਦ ਕਹੀਯੋ ਦਸਮ ਦੁਆਰ ਕਾ ਸਬਦ ਹੀ ਭੇਰੀ ਦੁੰਦ ਭੀ ਬਜੇ ਹੈ॥੧॥ ਆਰਤੀ ਮੇਂ ਅਨਾਹਤ ਦੁੰਦਭੀਵਤ ਉਸਤਤਿ ਪਾਠ ਕੌਨ ਹੈ, ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਸੁਨ ਸਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਪਾਦਕ ਵੇਦ ਵਾਕਯ ਉਸਤਤਿ ਪਾਠ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ-

ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਨਨ ਨੈਨ ਹਹਿ ਤੋਹਿ ਕਉ ਸਹਸ ਮੂਰਤਿ ਨਨਾ ਏਕ ਤੋਹੀ ॥

ਸਹਸ ਪਦ ਬਿਮਲ ਨਨ ਏਕ ਪਦ ਗੰਧ ਬਿਨੁ ਸਹਸ ਤਵ ਗੰਧ ਇਵ ਚਲਤ ਮੋਹੀ ॥ ੨ ॥

(ਸਹਸ ਇਤਿ) ਨਨ ਸਬਦ ਨਿਖੇਧ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਯਥਾ ਨਨਾਕਾਰ ਨ ਹੋਤਾ ਤਾਕੋ 'ਨਾਮੁ ਮੰਤ੍ਰੁ ਗੁਰਿ ਦੀਨੋ ਜਾ ਕਹੁ' ਨਿਖੇਧ ਅਭਾਵ ਕਾ ਅਰ ਰੋਕ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਈਹਾਂ ਨਨ ਪਦ ਅਭਾਵ ਕਾ ਬੋਧ ਕਹੈ। ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨ ਸਗੁਣ ਬਿਰਾਟ ਕੇ ਬੋਧਕ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਬ੍ਰਿਛੋ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਕੋ ਬਨ ਕਹੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਬ੍ਰਜਸ੍ਰੀਯੋ ਕੇ ਦੇਹ ਇੰਦ੍ਰਯਾਦਿਕੋ ਕੇ ਸਮੁਦਾਯ ਕੋ ਹੀ ਸਮਸ੍ਰੀ ਬਿਰਾਟ ਕੇ ਸਰੀਰ ਇੰਦ੍ਰਯਾਦਿਕ ਕਹੇ ਹੈ ਸੋ ਬ੍ਰਜਸ੍ਰੀਯੋ ਕੇ ਸਰੀਰਾਦਿਕ ਸਹਸੁ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਬਿਰਾਟ ਕੇ ਸਹਸੁ ਨੇਤ੍ਰੁ ਸਹਸੁ ਮੂਰਤੀ ਆਦਿਕ ਪੁਰਖ ਸੂਕ੍ਰੁ ਮੈਂ ਕਹੇ ਹੈ, ਸਹਸੁ ਪਦ ਭੀ ਅਸੰਖੇ ਪੈ ਜਾਨ ਲੇਨਾ। ਪੁਰਖ ਸੂਕ੍ਰੁ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਅਸਤੋਤ੍ਰੁ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜੋ ਅਸਤੋਤ੍ਰੁ ਬਿਰਾਟ ਕਾ ਵੇਦ ਮੈਂ ਲਿਖਾ ਹੈ। ਸਗੁਣ ਰੂਪ ਮੈਂ ਸੰਪੂਰਣ ਨੇਤ੍ਰਾਦਿਕੋ ਕਾ ਸੰਭਵ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਹਸੁ ਨੇਤ੍ਰਾਦਿਕੋ ਕੇ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਸਗੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹੈ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਮੈਂ ਸਰਬ ਕਾ ਅਸੰਭਵ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਨੇਤ੍ਰਾਦਿਕੋ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹਨੇ ਵਾਲੇ ਬਚਨ ਨਿਰਗੁਣ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਹੈ। ਨਿਰਗੁਣ ਸਗੁਣ ਦੋਨੋ ਰੂਪ ਪਰਮਾਤਮਾ ਏਕ ਹੀ ਵਸਤੁ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਦੋਨੋ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਬਚਨ ਤਿਸ ਕੀ ਉਸਤਤਿ ਪਾਠ ਹੈ, ਵੇਦ ਵਚਨੋ ਕੋ ਉਸਤਤੀ ਪਾਠ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਹਿਯਾ ਹੈ। ਈਹਾਂ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਪਰਮੇਸ਼੍ਵਰ ਕੀ ਆਰਤੀ ਗਗਨ ਮੈਂ ਬਾਲ ਇਤਯਾਦਿ ਦਿਬਯ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਸੇ ਬਰਨਨ ਕਰੀ ਔ ਪਾਠੋ ਮੈਂ ਦਿਬਯ ਪਾਠ ਗੁਰੁਬਾਣੀ ਸੇ ਪਹਲੇ ਵੇਦ ਹੀ ਹੈ, ਕਾਹੇ ਤੇ 'ਦੀਵਾ ਬਲੈ ਅੰਧੇਰਾ ਜਾਇ॥ ਬੇਦ ਪਾਠ ਮਤਿ ਪਾਪਾ ਖਾਇ' ਇਤਯਾਦਿ ਵਚਨੋ ਮੈਂ ਵੇਦ ਹੀ ਮਹਾਤਮ ਵਾਲਾ ਪਾਠ ਸੂਚਨ ਕੀਆ ਹੈ ਔਰ 'ਵੇਦਾ ਮਹਿ ਨਾਮੁ ਉਤਮੁ' ਹੈ ਐਸੇ ਅਨੇਕ ਥਾਨੋ ਮੈਂ ਵੇਦ ਕੀ ਉਸਤਤੀ ਕਹੀ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਵੇਦ ਕੇ ਬਚਨ ਆਰਤੀ ਕਾਲ ਮੈਂ ਉਸਤਤੀ ਪਾਠ ਹੈ ਸੋ ਆਰਤੀ ਮੈਂ ਦਿਖਾਵਨੇ ਚਾਹੀਯੋ, ਇਸ ਲੀਏ ਇਹਾਂ ਲਿਖੇ ਜਾਵੇਗੇ। ਮੂਲ ਕੀ ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ ਹੇ ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਸਹਸ ਤਵ ਨੈਨ ਕਹੀਯੋ ਸਗੁਣ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਬਿਰਾਟ ਰੂਪ ਕੇ ਤੇਰੇ ਹਜਾਰੇ ਨੇਤ੍ਰੇ ਹੈ। ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਸਹਸ੍ਰ ਸੀਰਖ: ਪੁਰਖ: ਸਹਸ੍ਰਾਖੁ: ਸਹਸ੍ਰਪਾਦ ਯਹ ਵੇਦ ਵਾਕਯ ਉਸਤਤਿ ਪਾਠ ਹੈ, ਵਹੁ ਬਿਰਾਟ ਪੁਰਖ ਹਜਾਰੇ ਸੀਰਖ: ਨਾਮ ਸਿਰੋ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਸਹਸ੍ਰਾਖੁ: ਨਾਮ ਹਜਾਰੇ ਨੇਤ੍ਰੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਔ ਸਹਸ੍ਰਪਾਦ ਨਾਮ ਹਜਾਰੇ ਪਾਓ ਵਾਲਾ ਹੈ, ਯਹ ਬੇਦ ਬਚਨੋ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਹੇ ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਨਨ ਨੈਨ ਹੈ ਤੋਹ ਕੋ ਕਹੀਯੇ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਤੇਰਾ ਨਿਰਗੁਣ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਏਕ ਭੀ ਨੇਤ੍ਰੇ ਨਹੀ। ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਿਕ ਅਚਖੁ: ਸੋਤ੍ਰੰ ਤਦ ਪਾਣਿਪਾਦੰ ਇਤਯਾਦਿ ਤਥਾ ਪਸਯਤਯਚਖੁ ਸਸਿਨੋਤਕਰਣ: ਇਤਯਾਦਿ ਵੇਦ ਵਾਕਯ ਉਸਤਤਿ ਪਾਠ ਹੈ, ਅਚਖੁ: ਸੋਤ੍ਰੰ ਨਾਮ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਚਖੁ ਸੋਤ੍ਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਤਦ ਪਾਣਿਪਾਦੰ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਹਾਥ ਪਾਉ ਸੇ ਹੀਨ ਹੈ ਯਹ ਪਹਲੇ ਬਚਨ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪਸਯਤਯਚਖੁ ਨਾਮ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇਤ੍ਰੇ ਸੇ ਹੀਨ ਹੁਯਾ ਨੇਤ੍ਰੇ ਕੋ ਦੇਖੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਸਸਿਨੋਤਕਰਣ: ਨਾਮ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾਨ ਸੇ ਰਹਤ ਹੁਯਾ ਸਰਬ ਸਬਦੋ ਕੋ ਸੁਨੇ ਹੈ ਯਹ ਦੂਸਰੇ ਬਚਨ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪੁਨਾ ਹੇ ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਸਹਸ੍ਰ ਮੂਰਤਿ ਕਹੀਯੇ ਸਗੁਣ ਸ੍ਰੂਪ ਕੀ ਤੇਰੀ ਹਜਾਰੇ ਬ੍ਰਹਮਾ ਸੇ ਲੇ ਚੀਟੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਮੂਰਤੀਆ ਹੈ, ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਸਬ੍ਰਹਮਾ ਸਸਿਵ: ਇਤਿਯਾਦਿ ਦੇਵ ਵਾਕਯ ਉਸਤਤੀ ਪਾਠ ਹੈ। ਸਬ੍ਰਹਮਾ ਨਾਮ ਵਹੀ ਵਿਰਾਟ ਈਸ੍ਰ ਚਾਰ ਮੁਖੋ ਵਾਲੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਮੂਰਤੀ ਹੈ, ਵਹੀ ਸਿਵ ਹੈ, ਵਹੀ ਇੰਦ੍ਰ ਹੈ, ਯਹ ਵੇਦ ਬਚਨ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਨਨ ਏਕ ਤੋਹੀ ਨਾਮ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਤੇਰੇ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਮੇ ਏਕ ਭੀ ਮੂਰਤੀ ਨਹੀ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਦਿਬਯੋਗ ਮੂਰਤ: ਪੁਰਖ: ਇਤਿਯਾਦਿ। ਵੇਦ ਵਾਕਯ ਉਸਤਤਿ ਪਾਠ ਹੈ, ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਯਹ ਪਰਮਾਤਮਾ ਦਿਬਯ ਹੈ। ਦਿਵਿ ਨਾਮ ਸ੍ਰੂਰਗ ਕਾ ਹੈ ਤਿਸ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੀ ਵਸਤੁ ਕੋ ਦਿਬਯ ਕਹੇ ਹੈ ਦਿਬਯ ਕਹਨੇ ਕਾ ਭਾਵ ਈਹਾ ਸਰਬ ਸੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਠ ਹੈ ਪੁਨਾ ਅਮੂਰਤ ਨਾਮ ਮੂਰਤੀ ਸੇ ਹੀਨ ਹੈ, ਯਹ ਵੇਦ ਬਚਨ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਸਹਸ੍ਰ ਪਦ ਬਿਮਲ ਕਹੀਯੇ ਹੇ ਭਵ ਖੰਡਨਾ ਤੇਰੇ ਸਗੁਣ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਹਜਾਰੇ ਚਰਣ ਹੈ, ਨਿਰਮਲ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਸਹਸ੍ਰਾਖ: ਸਹਸ੍ਰਪਾਤ ਇਤਯਾਦਿ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਵੇਦ ਵਾਕਯ ਉਸਤਤਿ ਪਾਠ ਹੈ ਪੁਨਾ ਨਨ ਏਕ ਪਦ ਕਹੀਏ ਵਾਸਤਵ ਤੇਰੇ ਨਿਰਗੁਣ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਨਹੀ ਏਕ ਭੀ ਚਰਣ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਅਚਖੁ ਸੋਤ੍ਰੰਤਦ ਪਾਣਿਪਾਦੰ ਇਤਯਾਦਿ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਵੇਦ ਵਾਕਯ ਉਸਤਤਿ ਪਾਠ ਹੈ ਪੁਨਾ ਗੰਧ ਬਿਨ ਕਹੀਯੇ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਤੇਰੇ ਨਿਰਗੁਣ ਰੂਪ ਮੈ ਕੋਈ ਗੰਧਾਦਿਕ ਨਹੀ ਰਹੇ ਵਹੁ ਸਰਬ ਗੰਧਾਦਿਕ ਗੁਣੋ ਸੇ ਹੀਨ ਹੈ ਇਸ ਵਾਰਤਾ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਕ ਅਸਬਦਮ ਸਪਰਸਮ ਰੂਪਮ ਬਯਯੰ ਤਥਾ ਸੰਨਿਤਯਮ ਗੰਧਵੱਚਯਤ ਇਤਯਾਦਿਕ ਵੇਦ ਵਾਕਯ ਉਸਤਤਿ ਪਾਠ ਹੈ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਨਾਦਿ ਹੈ ਔ ਅਨੰਤ ਹੈ ਪੁਨਾ ਅਸਬਦਮ ਸਪਰਸ ਨਾਮ ਸਬਦਮ ਪਰਸਾਦਿ ਗੁਣੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੈ ਔ ਅਰੂਪ ਆਕਾਰ ਸੇ ਹੀਨ ਹੈ ਅਬਯਯੰ ਅਬਿਨਾਸੀ ਹੈ ਤਥਾ ਰਸੰ ਤੈ ਸੇਰਸ ਗੁਣ ਸੇ ਹੀਨ ਹੈ ਪੁਨਾ ਅਗੰਧਵੱਚਯਤ ਨਾਮ ਜੋ ਨਿਤਯ ਹੀ ਗੰਧ ਸੇ ਹੀਨ ਸ੍ਰੂਪ ਵਾਲਾ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ ਬਚਨ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ ਪੁਨਾ ਸਹਸ੍ਰ ਤਵ ਗੰਧ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਸਗੁਣ ਕੇ ਨਾਸਕਾ ਸੇ ਗ੍ਰਹਣਹਤ ਹਜਾਰਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪੁਸਪੋ ਕੇ ਭੇਦ ਸੇ ਗੰਧ ਹੈ ਪਹਲੀ ਤੁਕ ਮੈ ਸਹਸ੍ਰ ਨੇਤ੍ਰ ਔ ਸਹਸ੍ਰ ਮੂਰਤੀ ਸਗੁਣ ਮੈ ਕਹੇ ਔ ਨਿਰਗੁਣ ਮੈ ਉਨ ਦੋਨੋ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹਯਾ ਦੂਸਰੀ ਤੁਕ ਮੈ ਪਹਲੇ ਸਹਸ ਚਰਣ ਕਹੇ ਪੀਛੇ ਤਿਨ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹਯਾ ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਸਗੁਣ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਸੰਪੂਰਣ ਇੰਦ੍ਰੇ ਔ ਸਰੀਰ ਕਾ ਸੰਭਵ ਕਹਯਾ ਔ ਨਿਰਗੁਣ ਮੈ ਸਰੀਰ ਇੰਦ੍ਰਯੋ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹਯਾ ਦੂਸਰੀ ਤੁਕ ਮੈ ਗੰਧ ਕਾ ਹੋਨਾ ਨਾ ਹੋਨਾ ਕਹਨੇ ਸੇ ਸਗੁਣ ਮੈ ਸਰੀਰ ਇੰਦ੍ਰਯੋਵਤ ਵਿਖਯੋ ਕਾ ਸਦਭਾਵ ਔ ਨਿਰਗੁਣ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਤਿਨ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹਯਾ ਯਹ ਵਿਸੇਖ ਜਾਨ ਲੋਨਾ ਭਾਵ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਸਾਰੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਕਾ ਯਹ ਹੈ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਵੇਦ ਪਾਠੋ ਸੇ ਸਗੁਣ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਸੰਪੂਰਣ ਸਰੀਰ ਇੰਦ੍ਰਯ ਵਿਖਯੋ ਕਾ ਭਾਵ ਕਹਯਾ ਅਰ ਨਿਰਗੁਣ ਸ੍ਰੂਪ ਮੈ ਸਰਬ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹਯਾ ਔ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਏਕ ਮੇ ਹੀ ਸਰੀਰਾਦਿਕੋ ਕੇ ਹੋਨੇ ਔ ਨਾ ਹੋਨੇ ਰੂਪ ਆਸਚਰਜ ਚਰਿਤ੍ਰੋ ਸੇ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਬਿਸੇਖ ਬਿਚਾਰਹੀਨ ਸਭ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਮੋਹੇ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ- (ਇਵ ਇਤਿ) ਇਵ ਚਲਤ ਕਹੀਏ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਉਸਤਤੀ ਪਾਠ ਮੈ ਕਹੇ ਚਰਿਤ੍ਰੋ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸੇ ਤੂੰ ਸਭ ਕੇ ਮੋਹਨ ਕਰਨੇ ਵਾਲਾ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਜੈਸੇ ਅਗਿਆਨ ਸੈ ਰਜੁ ਮੈ ਸਰਪ ਔ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਤਾਕਾ ਅਭਾਵ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲਾ ਮੋਹ ਕੇ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤੈਸੇ ਮਾਯਾ ਮੇਲ ਸੇ ਤਾਮੇ ਗੁਣ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਵਹੁ ਗੁਣਹੀਨ ਹੈ ਐਸੇ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਮੋਹ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਜਿਨ ਪੁਰਖੇ ਕੇ ਯਹ ਬਿਚਾਰ ਨਹੀ ਵਹੁ ਏਕ ਹੀ ਆਗ ਕੇ ਠੰਢੀ ਤਤੀ ਦੇ ਰੂਪ ਨਾ ਦੇਖਨੇ ਸੇ ਨੈਨਾਦਿਹੀਨ ਨਿਰਗੁਣ ਸਗੁਣ ਹੋਕਰ ਨੈਨਾਦਿ ਵਾਲਾ ਕੈਸੇ ਹੋ ਗਯਾ ਪੁਨਾ ਨੈਨਾਦਿਕੋ ਵਾਲਾ ਸਗੁਣ ਨਿਰਗੁਣ ਹੋਕਰ ਨੈਨਾਦਿਕੋ ਸੇ ਹੀਨ ਕੈਸੇ ਹੋ ਗਯਾ। ਐਸੇ ਅਗਿਆਨ ਸੇ ਮੋਹ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤਿਨਕੋ ਅਪਨੀ ਮਾਯਾ ਸਕਤੀ ਦੁਆਰਾ ਮੋਹਨ ਕਰੇ ਹੈ ਕਿਆ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਹੈ ਕਿਆ ਨਹੀ ਕਰਨਾ ਉਚਿਤ ਐਸੇ ਬਿਚਾਰ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੋਨਾ ਮੋਹ ਹੈ ਇਸ ਮੋਹ ਸੇ ਵਹੁ ਮੋਹੇ ਜਾਵੇ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਆਰਤੀ ਕਾਲ ਮੈ ਕਰਨੇ ਯੋਗਯ ਉਸਤਤੀ ਪਾਠ ਕਹ ਕਰ। ਅਬ ਗੁਰੂ ਜੀ ਆਰਤੀ ਕਾਲ ਮੈ ਜਗਾਵਨੇ ਜੋਗ ਜੋਤੀ ਕਹੇ ਹੈ-

ਸਭ ਮਹਿ ਜੋਤਿ ਜੋਤਿ ਹੈ ਸੋਇ ॥

ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਨਣਿ ਸਭ ਮਹਿ ਚਾਨਣੁ ਹੋਇ ॥

(ਸਭ ਮਹਿ ਇਤਿ) ਸਭ ਮਹਿ ਨਾਮ ਜੋ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਕੇ ਅੰਤਾਕਰਣੋ ਮੈ ਜੋਤਿ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਹੈ, ਆਰਤੀ ਕਾਲ ਮੈ ਅਪਨੀ ਆਰਤੀ ਵਿਖੇ ਵਹੁ ਆਪ ਹੀ ਜੋਤਿ ਹੈ, ਯਹੀ ਵਾਰਤਾ ਮੁੰਡਕ ਮੇ ਕਹੀ ਹੈ ਤੱਛ ਭੁੰਜੇ ਤਿਖਾਂ ਜੋਤਿ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸੁਭ ਸੂਛ ਹੈ ਅਰ ਪ੍ਰਕਾਸਕੋ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸਕ ਹੈ, ਆਰਤੀ ਕਾਲ ਕੀ ਜੋਤਿ ਸੇ ਸਰਬ ਪ੍ਰਕਾਸੋ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਹੇ-

(ਤਿਸ ਦੈ ਇਤਿ) ਤਿਸ ਦੈ ਚਾਨਣ ਨਾਮ ਆਰਤੀ ਕਾਲ ਕੀ ਜੋਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸੇ ਸੰਪੂਰਣ ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰ ਤਾਰੇ ਬਿਜਲੀ ਅਗਨਿ ਆਦਿਕ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰੂਪ ਪਦਾਰਥੋ ਮੈ ਭੀ ਚਾਨਣਾ ਹੋਯ ਨਾਮ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਹੀ ਵਾਰਤਾ ਮੁੰਡਕ ਮੈ ਕਹੀ ਹੈ, ਨਹੀ ਤਿਸ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਸਰੂਪ ਕੋ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਸੂਰਯ ਚੰਦ੍ਰ ਤਾਰੇ ਬਿਜਲੀ ਅਗਨੀ ਕਿੰਤੁ ਤਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸੇ ਹੁਏ ਯਹ ਪ੍ਰਕਾਸ ਰਹੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਕੇ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸੇ ਸਭ ਮੈ ਪ੍ਰਕਾਸ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਆਰਤੀ ਮੈ ਜੋਤਿ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਘ੍ਰਿਤ ਵੱਤੀ ਵਾਕ ਪੂਰਬਤ ਤਿਸ ਜੋਤਿ ਕੇ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਨੇ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਹੇ-

ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਜੋਤਿ ਪਰਗਟੁ ਹੋਇ ॥

ਜੋ ਤਿਸੁ ਭਾਵੈ ਸੁ ਆਰਤੀ ਹੋਇ ॥ ੩ ॥

(ਗੁਰ ਇਤਿ) ਗੁਰ ਸਾਖੀ ਕਹੀਯੇ ਗੁਰੋ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਵਹੁ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਇ ਨਾਮ ਅਪਰੋਖ ਹੋਵੇ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਜੈਸੇ ਘ੍ਰਿਤ ਵੱਤੀ ਵਾਕ ਪੂਰ ਰੂਪ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਸੈ ਵਹੁ ਜੋ ਤਿਪ੍ਰਕਟ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਸੇ ਯਹ ਅਪਨਾ ਆਪ ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਜੋਤਿ ਪ੍ਰਕਟ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੋ ਆਪਨੇ ਪੀਛੇ ਗਗਨ ਰੂਪ ਥਾਲਾਦਿ ਦਿਬਜ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਆਰਤੀ ਕਹੀ ਸੋਈ ਤਿਸ ਕੀ ਆਰਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੋ ਲੋਕ ਚਾਂਦੀ ਆਦਿਕੋ ਕੇ ਥਾਲਾਦਿਕੋ ਸੇ ਕਰੇ ਹੈ ਸੋ ਤਿਸ ਕੀ ਆਰਤੀ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਯਹ ਸੁਨ ਗੁਰੂ ਉਤਰ ਕਹੇ-

(ਜੋ ਇਤਿ) ਜੋ ਤਿਸ ਭਾਵੇ ਕਹੀਯੇ ਜੋ ਸੁਧਾ ਸੇ ਦੀਯੇ ਪੁਸਪ ਪਤ੍ਰ ਮਾਤ੍ਰੇ ਸੇ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੋ ਭਕਤ ਕਾ ਪ੍ਰੇਮ ਦੇਖ ਕਰ ਰੁਚੇ ਵਹੀ ਤਿਸ ਕੀ ਆਰਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਹ ਤੋ ਏਕ ਉਗ੍ਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਦਿਖਾਯਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਯਥਾ ਸਕਤਿ ਸੁਧਾ ਪ੍ਰੀਤਿ ਸੇ ਕਰੀ ਸਭੀ ਤਿਸ ਕੀ ਆਰਤੀ ਹੈ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਕੀ ਆਰਤੀ ਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਯੇ ਪਤਿ ਸੇ ਨਾਮ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੇ-

ਹਰਿ ਚਰਣ ਕਵਲ ਮਕਰੰਦ ਲੋਭਿਤ ਮਨੋ ਅਨਦਿਨੋ ਮੋਹਿ ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ ॥

ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਲੁ ਦੇਹਿ ਨਾਨਕ ਸਾਰਿੰਗ ਕਉ ਹੋਇ ਜਾ ਤੇ ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਵਾਸਾ ॥ ੪ ॥ ੩ ॥

(ਹਰਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਹਰੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਰੂਪ ਭ੍ਰਮਰ ਆਪ ਕੇ ਚਰਣ ਰੂਪ ਕਮਲੋ ਕੇ ਮਕਰੰਦ ਨਾਮ ਰਸ ਮੇ ਭਾਵ ਪ੍ਰੇਮ ਰੂਪ ਰਸ ਮੇ ਲੋਭੀ ਹੁਯਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਲੋਭਿਤ ਮਨੋ ਮੋਹ ਨਾਮ ਲੋਭੀ ਮਨ ਵਾਲੇ ਮੋਹ ਨਾਮ ਮੇਰੇ ਕੋ, ਅਨਦਿਨੋ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਨਾਮ ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੈ ਆਹੀ ਪਿਆਸਾ ਨਾਮ ਹੈ ਤ੍ਰਿਖਾ ਭਾਵ ਹੈ, ਇਛਾ ਆਪਕੇ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰੂਪ ਜਲ ਕੀ ਯਾ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ, ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ! ਆਪ ਕ੍ਰਿਪਾ ਰੂਪ ਜਲ ਦੇਵੋ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਰੂਪ ਸਾਰੰਗ ਕੇ ਨਾਮ ਚਾਤਕ ਕੋ, ਹੋਯ ਜਾ ਤੇ ਤੇਰੈ ਨਾਇ ਵਾਸਾ ਕਹੀਏ ਜਿਸ ਕ੍ਰਿਪਾ ਜਲ ਕੇ ਦੇਨੇ ਸੇ ਤਿਸ ਕਾ ਪਾਨ ਕਰ ਸੰਪੂਰਣ ਵਸਤੁਯੋ ਕੀ ਇਛਾ ਦੂਰ ਕਰ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਸੇ ਤਾਰਣੇ ਕੇ ਮੁਖ ਕਾਰਣ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਮੇ ਮੇਰਾ ਵਾਸਾ ਹੋਵੇ ਭਾਵ ਯਹ ਔਰ ਸਭ ਉਪਾਯ ਤਯਾਗ ਕਰ ਕੇਵਲ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਕਾ ਚਿੰਤਨ ਕਰੋ ਐਸੀ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰੋ॥੪॥੩॥ ਆਰਤੀ ਸੇ ਪੀਛੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਕੇ ਈਸ਼ੁਰ ਆਗੇ ਅੰਜਲੀ ਕਰ ਦੰਡਵਤ ਹੋਵੇ ਹੈ ਅਬ ਤਾ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਹੇਤ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਿਥਮ ਨਾਮ ਕੇ ਉਪਦੇਸ਼ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਮੇਲ ਕਾ ਫਲ ਕਹੋ-

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮਹਲਾ ੪ ॥

ਕਾਮਿ ਕਰੋਧਿ ਨਗਰੁ ਬਹੁ ਭਰਿਆ ਮਿਲਿ ਸਾਧੂ ਖੰਡਲ ਖੰਡਾ ਹੇ ॥

ਪੂਰਬਿ ਲਿਖਤ ਲਿਖੇ ਗੁਰੁ ਪਾਇਆ ਮਨਿ ਹਰਿ ਲਿਵ ਮੰਡਲ ਮੰਡਾ ਹੇ ॥ ੧ ॥

(ਕਾਮਿ ਇਤਿ) ਸਾਧ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਭੇਦ ਨਾ ਭਾਈ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਸੇ ਈਹਾ ਸਾਧ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਸ੍ਰੂਰੂਪ ਗੁਰੋ ਕਾ ਹੈ, ਖੰਡਲ ਨਾਮ ਖੰਡ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੈ, ਖੰਡ ਨਾਮ ਟੁਕੜੇ ਕਾ, ਚੀਨੀ ਖੰਡ ਕਾ, ਮਣੀ ਕੇ ਦੋਖ ਕਾ ਹੈ, ਲ ਨਾਮ ਗ੍ਰਹਣ ਕਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਮਣੀ ਕੇ ਦੋਖੋਵਤ ਅਪਨੇ ਮੈ ਅਨੇਕ ਕਾਮ ਕਰੋਧਾਦਿ ਦੋਖੋ ਰੂਪ ਟੁਕੜਿਯੋ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕਾ ਨਾਮ ਈਹਾਂ ਖੰਡਲ ਹੈ। ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ, ਨਾਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੋ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਜੋ ਕਾਮ ਕਰੋਧਾਦਿ ਰੂਪ ਆਸੁਰਿ ਸੰਪਤ ਕਰ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਨਗਰ ਬਹੁ ਭਰਿਆ ਅਤਯੰਤ ਪੂਰਤ ਹੋ ਰਹਯਾ ਥਾ ਅਬ ਵਹੁ ਮਿਲ ਸਾਧੂ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਰੂਪ ਗੁਰੋ ਕੋ ਮਿਲ ਕਰ ਤਿਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਖੰਡਲ ਨਾਮ ਅੰਤਾਕਰਣ ਖੰਡਾ ਕਹੀਏ ਸਾਖਾ ਕਟਣੇ ਸੇ ਬ੍ਰਿਛ ਕੇ ਦੂਰ ਕਰਨੇਵਤ ਆਸੁਰਿ ਸੰਪਤ ਕੇ ਛੇਦਨ ਕਰਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਜਾਨੋ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕੀਆ ਹੈ ਅਥਵਾ ਗੁਰੋ ਕੋ ਮਿਲ ਕਰ ਤਿਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਖੰਡ ਨਾਮ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਖੜਗ ਲ ਨਾਮ ਲੇਕਰ ਵਹੁ ਨਗਰ ਸੰਪੂਰਣ ਖੰਡਾ ਨਾਮ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਕੀਆ ਹੈ ਔ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕਰਕੇ ਮੁਮੁਖਯਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਦੈਵੀ ਸੰਪਤ ਸਾਧਨੋ ਕੋ ਪਾਯ ਕਰ ਜੋ ਪੂਰਬ ਅਨੰਤ ਜਨਮੋ ਕੇ ਸੁਭ ਕਰਮੋ ਅਨੁਸਾਰ ਬਿਧਾਤਾ ਨੇ ਉਤਮ ਗੁਰੂ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਕੀ ਲਿਖਿਤ ਨਾਮ ਅਖਰ ਮਸਤਕ ਮੇ ਲਿਖੇ ਥੇ ਤਿਨ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਜਬ ਗੁਰੂ ਪਾਇਆ ਤਬ ਤਿਸ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਮਨ ਹਰਿ ਕੀ ਲਿਵ ਏਕਤਾਨਤਾ ਰੂਪ ਧਯਾਨ ਮੰਡਲ ਮੇ ਮੰਡਾ ਨਾਮ ਭੂਖਿਤ ਹੁਯਾ ਭਾਵ ਹਰੀ ਕੇ ਧਯਾਨ ਪਰਾਯਣ ਹੁਯਾ ਜਿਮੇ ਧਯਾਨ ਪਰਾਯਣ ਹੁਯਾ ਗੁਰੋਵਤ ਤਿਸਕੋ ਭੀ ਅੰਜਲਿ ਸਹਿਤ ਅਸ੍ਰਾਂਗ ਦੰਡਵਤ ਕਰ ਯਹ ਕਹੋ-

ਕਰਿ ਸਾਧੂ ਅੰਜਲੀ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੇ ॥ ਕਰਿ ਡੰਡਉਤ ਪੁਨੁ ਵਡਾ ਹੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਕਰਿ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਸਾਧੂ ਨਾਮ ਸਾਧ ਨਾਮ ਨਿਰਮਲਤਾ ਕੇ ਕਰਮ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਸੇ ਜਿਗਯਾਸੁ ਕਾ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਾਧ ਕਹੀਯੇ ਹੇ ਨਿਰਮਲ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਜਿਗਯਾਸੁ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਆਗੇ ਅੰਜਲੀ ਨਾਮ ਸੂਧੇ ਕਰ ਹਾਥੋ ਕਾ ਜੋੜਨਾ ਕਰ ਯਹ ਬਡਾ ਪੁੰਨ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਪੀਛੇ ਅੰਜਲੀ ਕਰਕੇ ਤਾਸੇ ਪੀਛੇ, ਉਰ ੧., ਬਖਸ਼ਿਲ ੨., ਬਾਹਾ ੩., ਜਾਨੁ ੪., ਸਿਰ ੫., ਮਨ ੬., ਬਾਣੀ ੭, ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ੮, ਇਨ ਅਸ੍ਰ ਅੰਗੋ ਸੇ ਦੰਡਵਤ ਕਰ ਯਹ ਅਤਯੰਤ ਪੁੰਨ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਬੰਦਨ ਭਕ੍ਤੀ ਸੀਘ੍ਰ ਭਗਵਤ ਕੋ ਪ੍ਰਸੰਨ ਕਰਨ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਬਡਾ ਪੁੰਨ ਹੈ। ਯਹ ਗੁਰੂ ਸੂਚਨ ਕਰੇ ਹੈ ਅੰਗ ਸਾਧਨ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਨਮਸਕਾਰ ਮੈ ਬਾਣੀ ਔ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟੀ ਭੀ ਸਾਧਨ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਯੇ ਭੀ ਅੰਗੋ ਮੇ ਗਿਨੇ ਹੈ, ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਧਯਾਨਾਦਿ ਦੈਵ ਸੰਪਤ ਵਾਲੇ ਜਨੋ ਕੋ ਲਾਭਾਰਥ ਸਾਂਜਲੀ (ਅੰਜਲੀ) ਡੰਡਉਤ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਕੇ ਆਗੇ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤਿ ਵਾਲੇ ਜਨੋ ਕੋ ਹਾਨੀ ਕਹੋ-

ਸਾਕਤ ਹਰਿ ਰਸ ਸਾਦੁ ਨ ਜਾਣਿਆ ਤਿਨ ਅੰਤਰਿ ਹਉਮੈ ਕੰਡਾ ਹੇ ॥

ਜਿਉ ਜਿਉ ਚਲਹਿ ਚੁਭੈ ਦੁਖੁ ਪਾਵਹਿ ਜਮਕਾਲੁ ਸਹਹਿ ਸਿਰਿ ਡੰਡਾ ਹੇ ॥ ੨ ॥

(ਸਾਕਤ ਇਤਿ) ਸਕਤੀ ਕੇ ਪੂਜਨੇ ਵਾਲੇ ਵਾਮੀ ਲੋਕੋ ਕਾ ਨਾਮ ਸਾਕਿਕ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਸੇ ਯਹ ਨਾਮ ਬਨਾ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਵਹੁ ਲੋਕ ਬਡਾ ਖੋਟਾ ਆਚਾਰ ਰਖਤੇ ਹੈ, ਇਸ ਸੇ ਯਹ ਨਾਮ ਖੋਟੇ ਆਚਰਣ ਵਾਲੇ ਕਾ ਹੈ। ਹਉਮੈ ਨਾਮ ਅਹੰਤਾ ਕਾ ਹੈ, ਇਸ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਈਹਾਂ ਮਮਤਾ ਭੀ ਲੇਨੀ ਜੇ 'ਹਉ ਹਉ ਮੈ ਮੈ ਵਿਚਹੁ ਖੋਵੈ' ਪਾਠ ਮੇ ਮੈ ਮੈ ਸਬਦ ਸੇ ਕਹੀ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਾਕਤ ਨਾਮ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਨੇ ਗੁਰੋ ਕੇ ਮੇਲ ਬਿਨਾ ਹਰਿ ਕੇ ਰਸ ਨਾਮ ਆਨੰਦ ਸੂਰੂਪ ਕਾ ਸਾਦ ਨ ਜਾਨਿਆ ਕਹੀਯੋ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀ ਕੀਆ, ਯਾਹੀ ਤੇ ਤਿਸਕੇ ਅੰਤਰ ਕਹੀਯੋ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮੈ ਹਉਮੈ ਨਾਮ ਅਹੰਤਾ ਮਮਤਾ ਰੂਪ ਅਰਥਾਤ ਯਹ ਦੇਹਾਦਿ ਰੂਪ ਮੈ ਹੋ, ਪੁਨਾ ਯੇ ਗੁਰੁ ਖੇਤ੍ਰਾਦਿ ਮੇਰੇ ਹੈ ਐਸਾ ਪਰਮ ਜਨਮਾਦਿ ਦੁਖ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਏਕ ਅਹੰਤਾ ਮਮਤਾ ਕੰਟਕ ਹੈ॥ ਸੋ ਦੁਖ ਦੇਤਾ ਹੈ ਸੋਈ ਕਹੇ-

(ਜਿਉ ਇਤਿ) ਜਿਉ ਜਿਉ ਨਾਮ ਜਿਸ ਜਿਸ ਸੁਰ ਨਰ ਤਿਰਯਗਯੋ ਨਿਰੂਪ ਮਾਰਗ ਮੈ ਵਹੁ ਚਲੇ ਹੈ। ਭਾਵ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਜਨਮ ਧਾਰੇ ਹੈ ਤਹਾ ਤਹਾ ਹੀ ਵਹੁ ਅਹੰ ਮਮ ਰੂਪ ਕੰਟਕ ਚੁਭੇ ਨਾਮ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮੇ ਅਧਿਕ ਪ੍ਰਵੇਸ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਹੀ ਵਾਰਤਾ ਬ੍ਰਹਮ ਸੂਚਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਯੇ ਜੀਵ ਮਨ ਮੇ ਪਿਆਰੇ ਜਾਨ ਪਦਾਰਥੋ ਮੈ ਜੇਤੇ ਸੰਬੰਧ ਧਾਰਣ ਕਰੇ ਹੈ ਤੇਤੇ ਹੀ ਇਨ ਕੇ ਹਿੰਦਯ ਮੈ ਸੋਕ ਕੇ ਖੁੰਟੇ ਗੱਡੇ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਮੂਲ ਮੇ ਚੁਭੇ ਕਹਨ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਜਿਸ ਜਿਸ ਯੋਨਿ ਮੇ ਸਾਕਤ ਜੀਵ ਜਾਵੇ ਹੈ ਤਹਾ ਤਹਾ ਹੀ ਉਸ ਕੋ ਮੈ ਸੁਰ ਹੋ ਨਰ ਹੋ ਪੁਨਾ ਯਹ ਮੇਰੇ ਪੁਤ੍ਰਾਦਿਕ ਹੈ ਐਸਾ ਅਹੰ ਮਮ ਰੂਪ ਅਭਿਮਾਨ ਧਸ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੇ ਵਹੁ ਜੀਵ ਅਭਿਮਾਨ ਵਾਲੀ ਕਿੰਚਿਤ ਵਸਤੁ ਕੀ ਹਾਨੀ ਹੋਨੇ ਸੇ ਅਤੰਤ ਦੁਖ ਪਾਵੇ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਦੇਹਾਂਤ ਕਾਲ ਮੇ ਤਾਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਰਾਜ ਪੁਰਖ ਸੇ ਔ ਰਾਜਾ ਸੇ ਅਪਰਾਧੀਵਤ ਧਰਮ ਰਾਜ ਕੇ ਭੇਜੇ ਯਮ ਨਾਮ ਦੂਤ ਸੇ ਪੁਨਾ ਕਾਲ ਨਾਮ ਧਰਮਰਾਜ ਸੇ ਸਿਰ ਮੇ ਅਤੰਤ ਦੰਡ ਸਹਾਰੇ ਹੈ, ਸੋ ਯਹ ਸਾਕਤੋ ਵਾਲਾ ਦੁਖ ਗੁਰਮੁਖੋ ਕੋ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਉਲਟਾ ਸੰਪੂਰਣ ਲੋਕੋ ਮੈ ਸੋਭਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਹ ਪੁਨਾ ਸਿੰਘਾਵਲੋਕਨ ਨਜਾਯ ਸੇ ਕਹੇ-

ਹਰਿ ਜਨ ਹਰਿ ਹਰਿ ਨਾਮਿ ਸਮਾਣੇ ਦੁਖੁ ਜਨਮ ਮਰਣ ਭਵ ਖੰਡਾ ਹੇ ॥

(ਹਰਿ ਇਤਿ) ਹਰਿ ਜਨ ਨਾਮ ਹਰਿ ਕੇ ਭਗਤ ਜਨ ਹਰਿ ਪਰਮੇਸੁਰ ਨਾਮੀ ਮੇ ਔ ਤਿਸ ਨਾਮੀ ਕੇ ਹਰਿ ਇਸ ਨਾਮ ਮੇ ਸਮਾਣੇ, ਨਾਮ ਧ੍ਰਮ ਸੇ ਲੀਨ ਭਏ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਨਾਮ ਨਾਮੀ ਦੇਨੋ ਕੇ ਧ੍ਰਮ ਪਰਾਯਣ ਹੂਯੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਧ੍ਰਮ ਪਰਾਯਣ ਹੋਨੇ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਗ੍ਰਹਾਨ ਪਾਯ ਕਰ ਅਧ੍ਰਮਾਤਮਾਦਿ ਤੀਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਦੁਖ ਤਥਾ ਜਨਮ ਮਰਣ ਕਾ ਭਯ ਤਿਨੋ ਨੇ ਖੰਡਾ ਨਾਮ ਅਤੰਤ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕੀਆ ਹੈ। ਯਹੀ ਵਾਰਤਾ ਗੁਰੁ ਦਸਮ ਸੂਚਨ ਕਰੇ ਹੈ 'ਆਧਿ ਬ੍ਰਹਮਿ ਕੇ ਬੰਧਨ ਜੇਤਕ ਨਾਮ ਕੇ ਲੇਤ ਸਭੇ ਛੁਟ ਜਾਹੀ।' ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਅਧ੍ਰਮਾਤਮਾਦਿ ਦੁਖੋ ਮੈ ਆਤਮਗਤ ਦੁਖੋ ਕਾ ਨਾਮ ਅਧ੍ਰਮਾਤਮ ਹੈ, ਆਤਮਾ ਨਾਮ ਜੀਵਤ ਸਰੀਰ ਕਾ ਮਨ ਕਾ ਪ੍ਰਾਣ ਕਾ ਭੀ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਰੀਰ ਮੈ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਬ੍ਰਣ ਸਫੋਟ ਜੂਰ ਸੂਲਾਦਿਕੋ ਔ ਮਨ ਮੈ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਸੋਕ ਚਿੰਤਾਦਿ ਪ੍ਰਾਣ ਮੈ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਖੁਸਾ ਤ੍ਰਿਖਾਦਿਕੋ ਸੇ ਜਨਮ ਦੁਖੋ ਕਾ ਨਾਮ ਅਧ੍ਰਮਾਤਮ ਦੁਖ ਹੈ, ਭੂਤ ਈਹਾਂ ਦੁਖ ਦਾਤਾ ਪ੍ਰਾਣੀਯੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਿੰਘ ਬ੍ਰਹਮ ਸਰਪ ਬ੍ਰਿਸਚਕਾਦਿਕੋ ਸੇ ਜਨਮ ਦੁਖੋ ਕਾ ਨਾਮ ਅਧਿਭੂਤਕ ਦੁਖ ਹੈ, ਦੇਵ ਗ੍ਰਹਾਦਿਕੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਰਾਹੂ ਸਨਿ ਸਦਰਾਦਿ ਗ੍ਰਹੋ ਸੇ ਔਯਖ ਭੂਤ ਪ੍ਰੋਤਾਦਿਕੋ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਦੁਖੋ ਕਾ ਨਾਮ ਆਧਿ ਦੈਵਕ ਦੁਖ ਹੈ। ਮਨ ਕੇ ਦੁਖੋ ਕਾ ਨਾਮ ਆਧਿ ਹੈ, ਸਰੀਰ ਕੇ ਦੁਖੋ ਕਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਿ ਹੈ, ਭਯੰਕਰ ਜੀਵੋ ਸੇ ਔ ਗ੍ਰਹਾਦਿਕੋ ਸੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਦੁਖੋ ਕਾ ਨਾਮ ਉਪਾਧਿ ਹੈ। ਜੇ ਗੁਰੋ ਨੇ 'ਕਾਰੁ ਤੁਝੈ ਨ ਬਿਆਪਈ ਨਾਨਕ ਮਿਟੈ ਉਪਾਧਿ' ਪਾਠ ਮੈ ਕਹੇ ਹੈ, ਕਾਰਾ ਸਬਦ ਸੇ ਈਹਾਂ ਆਧਿ ਬ੍ਰਹਮਿ ਦੁਖ ਜਾਨ ਲੇਨੇ। ਇਨ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਸਰਬ ਦੁਖੋ ਕਾ ਪੂਰਾ ਖੰਡਨ, ਇਨ ਦੁਖੋ ਕੇ ਪਰਮ ਕਾਰਣ ਕੇ ਨਾਸ ਕਰਨੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ ਬਿਨਾ ਨਾਸ ਕੀਏ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਔ ਪਰਮ ਕਾਰਣ ਇਨ ਦੁਖੋ ਕਾ ਖੋਜਨੇ ਸੇ ਅਗ੍ਰਹਾਨ ਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਸੋਈ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ। ਦੁਖ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੈ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਜੀਵੋ ਕੇ ਉਤਮ ਮਧ੍ਰਮ ਅਧਮ ਸਰੀਰ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਸਰੀਰੋ ਸੇ ਦੁਖ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਾ ਤੇ ਦੁਖੋ ਕਾ ਕਾਰਣ ਸਰੀਰ ਹੈ ਔ ਸਰੀਰ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੈ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਇਨ ਕੇ ਕਾਰਣ ਪੁਨਮ ਪਾਪਾਦਿ ਕਰਮ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਪਾਪਾਦਿ ਕਰਮੋ ਸੇ ਸਰੀਰ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਯਦਯਪਿ ਦੇਵਨ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੰਵਲ ਪੁੰਨਯ ਕਰਮੋ ਸੇ ਗੁੰਥੋ ਮੈ ਕਹੇ ਹੈ ਅਰ ਮਨੁਜਨ ਕੇ ਪੁਨਮ ਪਾਪ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ। ਪਸੁ ਪੰਖੀ ਕ੍ਰਿਮੋ ਕੀਟੋ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੇਵਲ ਪਾਪ ਕਰਮ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਭ ਸਰੀਰ ਕੋ ਪਾਪਾਦਿ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ ਤਥਾ ਪਿਸਤੀ ਸਰੀਰ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਕਰਮੋ ਕੇ ਫਲ ਹੈ, ਕੋਈ ਸਰੀਰ ਕੇਵਲ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਨਹੀ। ਜੇਕਰ ਦੇਵਨ ਕੇ ਸਰੀਰ ਕੇਵਲ ਪੁੰਨਜ ਕਰਮ ਸੇ ਹੋਵੇ ਤਬ ਪੁੰਨਜ ਕਰਮ ਕੇ ਪ੍ਰਤਾਪ ਸੇ ਸਦਾ ਤਿਨ ਕੋ ਸੁਖ ਹੀ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਯੇ, ਦੁਖ ਨਾ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਯੇ ਔ ਹੋਵੇ ਦੁਖ ਭੀ ਪ੍ਰਸਿਧ ਹੈ ਔਰੋ ਕੀ ਤੋ ਕਿਆ ਕਹੇ। ਪ੍ਰਥਮ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ ਗੋਤਮ ਕੇ ਸ੍ਰਾਫ ਸੇ ਮਹਾ ਦੁਖ ਲਿਖਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤਿਨ ਕੇ ਸਰੀਰ ਭੀ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਕਰਮ ਕਾ ਫਲ ਹੈ। ਏਤਾ ਬਿਸੇਖ ਹੈ ਪੁੰਨ ਅਧਿਕ ਹੈ, ਪਾਪ ਨਜੂਨ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਦੇਵਨ ਕੋ ਸੁਖ ਅਧਿਕ ਰਹੇ ਹੈ। ਅਧਿਕ ਪੁੰਨਜ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਹੀ ਦੇਵ ਸਰੀਰ ਪੁੰਨਜ ਕਾ ਫਲ ਕਹੇ ਹੈ। ਮਨੁਖਯੋ ਕੋ ਸੁਖ ਦੁਖ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਰਹੇ ਹੈ, ਮਨੁਖਯਨ ਮੇ ਭੀ ਅਧਿਕ ਸੁਭ ਕਰਮ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਮਨੁਖੋ ਕੀ ਦੇਵਨ ਸੀ ਗਤਿ ਹੈ, ਅਧਿਕ ਅਸੁਭ ਕਰਮੋ ਵਾਲੇ ਮਨੁਖਯ ਕੀ ਪਸੁ ਪੰਖੀਯੋ ਸੀ ਗਤਿ ਹੈ। ਪਸੁ ਪੰਖੀਯੋ ਮੇ ਭੀ ਜੋ ਸੁਖ ਭਾਨ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੋ ਪੁੰਨਜ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਭ ਕੇ ਸਰੀਰ ਤਿਬਿਧ ਕਰਮੋ ਸੇ ਜਨਯ ਹੈ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤੋ ਕਰਮ ਰਹੇਗੇ ਸਰੀਰ ਨਹੀ ਮਿਟੇਗੇ ਯਾ ਤੇ ਸਰੀਰੋ ਕੇ ਕਾਰਣ ਕਰਮ ਹੈ ਔ ਕਰਮ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੈ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਕਰਮੋ ਕੀ ਕਾਰਣ ਵਿਹਿਤ ਨਿਖਿਧ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ। ਜੋ ਵੇਦ ਮੈ ਯਗਯਾਦਿ ਸੁਭ ਕ੍ਰਿਯਾ ਵਿਹਤ ਨਾਮ ਵਿਧਾਨ ਕਰੀ ਹੈ ਤਾ ਸੇ ਪੁੰਨਜ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਜੋ ਜੀਵ ਹਿੰਸਾਦਿ ਨਿਖਿਧ ਨਾਮ ਨਿਖੇਧ ਕਰੀ ਹੈ ਤਾ ਸੇ ਪਾਪ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਵਿਹਿਤ (ਵਿਧੀ ਨਾਲ ਸਮਝਾਇਆ ਹੋਇਆ, ਕਰਨ ਯੋਗ ਨਿਸ਼ਚਿਤ ਕੀਤਾ ਹੋਇਆ) ਨਿਖਿਧ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਸੇ ਮਿਸ੍ਰਿਤ ਪੁੰਨਜ ਪਾਪ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੈ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਕਰਮ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ॥ ਔ ਵਿਹਿਤ ਨਿਖਿਧ ਕ੍ਰਿਯਾ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੈ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਖ ਹੈ, ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਖ ਰਹੇ ਪੂਰਬਲੀ ਵਿਹਿਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਦੂਰ ਭਯੋ ਭੀ। ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਖ ਮਿਸ੍ਰਿਤੋ ਸੇ ਵਾਕੇ ਵਲੋ ਸੇ ਸ੍ਰਭਾਵਕ ਕ੍ਰਿਯਾਵਤ ਨਈ ਵਿਹਿਤ ਨਿਖਿਧ ਕ੍ਰਿਯਾ ਔਰ ਭੀ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਏਤਾ ਬਿਸੇਖ ਹੈ ਉਤਮ ਬਸਤੁ ਮੈ ਰਾਗ ਹੋਵੇ ਤਹਾਂ ਤਿਸ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤ ਕੇਵਲ ਵਿਹਿਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਸ੍ਰਾਰਗ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਤ ਯਗਯਾਦੀ। ਮੰਦ ਵਸਤੁ ਮੈ ਰਾਗ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਕੇ ਲਾਭ ਹੋਤ ਨਿਖਿਧ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਬੇਸਯਾ ਗਵਨ ਸੁਰਾ ਪਾਨ ਹੋਤ ਹੂਆ ਚੋਰੀ ਆਦੀ। ਏਵੰ ਜਹਾਂ ਉਤਮ ਵਸਤੁ ਮੈ ਦ੍ਰੋਖ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤ ਨਿਖਿਧ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਭਲੇ ਪੁਰਸੋ ਕਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹੋਤ ਤਿਨ ਕੀ ਨਿੰਦਾਦਿ ਜਹਾਂ ਮੰਦ ਵਸਤੁ ਮੈ ਦ੍ਰੋਖ ਹੋਵੇ ਤਿਸ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤ ਵਿਹਿਤ ਕ੍ਰਿਯਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਹੋਤ ਦੈਵ ਗੁਣੇ ਕਾ ਧਾਰਨ ਐਸੇ ਔਰ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨੇ। ਵਿਹਿਤ ਨਿਖਿਧ ਕ੍ਰਿਯਾ ਕੇ ਮੂਲ ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਖ ਤਥਾ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੈ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪਦਾਰਥੋ ਮੈ ਇਸ੍ਰ ਸਾਧਨ ਗਯਾਨ ਔ ਅਨਿਸ੍ਰ ਸਾਧਨਤਾ ਗਯਾਨ ਹੈ ਸੁਖ ਕੇ ਸਾਧਨ ਕਾ ਨਾਮ ਇਸ੍ਰ ਸਾਧਨ ਹੈ ਦੁਖ ਕੇ ਸਾਧਨ ਕਾ ਨਾਮ ਅਨਿਸ੍ਰ ਸਾਧਨ ਹੈ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਮੇ ਪੁਰਖ ਕੋ ਯਹ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਯਹ ਮੇਰੇ ਸੁਖ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ, ਉਸ ਵਸਤੁ ਮੈ ਰਾਗ ਕਰੇ ਹੈ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਮੈ ਪੁਰਖ ਕੋ ਯਹ ਗਯਾਨ ਹੋਵੇ ਯਹ ਮੇਰੇ ਦੁਖ ਕਾ ਸਾਧਨ ਹੈ ਤਿਸ ਮੈ ਦ੍ਰੋਖ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਯੇ ਦੋ ਗਯਾਨ ਹੈ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਰਾਗ ਦ੍ਰੋਖ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ। ਇਨ ਦੋ ਗਯਾਨੋ ਕੇ ਨਾਮ ਹੀ ਅਨਕੂਲ ਗਯਾਨ ਅਰ ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਗਯਾਨ ਕਹੇ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਭਲਾ ਅਧਯਾਸ ਅਰ ਬੁਰਾ ਅਧਯਾਸ ਕਹੇ ਹੈ, ਇਸ੍ਰ ਸਾਧਨਤਾ ਗਯਾਨ ਔ ਅਨਿਸ੍ਰ ਸਾਧਨਤਾ ਗਯਾਨ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੈ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪੁਰਖ ਕੋ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰੂਪ ਸੇ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਭੇਦ ਗਯਾਨ ਹੈ, ਭੇਦ ਗਯਾਨ ਬਿਨਾ ਇਸ੍ਰ ਸਾਧਨਤਾ ਗਯਾਨ ਵਾ ਅਨਿਸ੍ਰ ਸਾਧਨਤਾ ਗਯਾਨ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਕਾਹੇ ਤੇ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਕੋ ਪੁਰਖ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰੂਪ ਸੇ ਭਿੰਨ ਜਾਨੇ ਹੈ ਜੇਕਰ ਵਹੁ ਅਨਕੂਲ ਹੋਵੇ ਤਬ ਉਸ ਕੋ ਸੁਖ ਕਾ ਸਾਧਨ ਜਾਨੇ ਹੈ, ਪ੍ਰਤਿਕੂਲ ਹੋਵੇ ਤਬ ਦੁਖ ਕਾ ਸਾਧਨ ਜਾਨੇ ਹੈ, ਭਿੰਨ ਜਾਨੇ ਬਿਨਾ ਉਸਕੋ ਸੁਖ ਕਾ ਵਾ ਦੁਖ ਕਾ ਸਾਧਨ ਭੀ ਨਹੀ ਜਾਨੇ, ਜੈਸੇ ਸੁਖ ਰੂਪ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕੋ ਕੋਈ ਭੀ ਸੁਖ ਕਾ ਸਾਧਨ ਵਾ ਦੁਖ ਕਾ ਸਾਧਨ ਨਹੀ ਜਾਨੇ ਸੋ ਯਹ ਭੇਦ ਗਯਾਨ ਬਿਪਰਯ ਗਯਾਨ ਹੈ ਕਾਹੇ ਤੇ ਕੋਈ ਵਸਤੁ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰੂਪ ਸੇ ਭਿੰਨ ਨਹੀ, ਸਭੀ ਅਭਿੰਨ ਹੈ। ਅਭਿੰਨ ਕੋ ਭਿੰਨ ਜਾਨਨਾ ਬਿਪਰਯ ਹੈ, ਇਸੀ ਕਾ ਨਾਮ ਦ੍ਰੋਖ ਹੈ ਦੁਬਿਧਾ ਹੈ ਦੁਤੀਆ ਭਾਉ ਹੈ। ਸੋ ਯਹ ਭੇਦ ਗਯਾਨ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਹੈ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਪੁਰਖ ਕੋ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਅਪਨੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਅਗਜਾਨ ਹੈ, ਕਾਹੇ ਤੇ ਅਗਜਾਨ ਕਾਲ ਮੇ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮ ਸੇ ਭਿੰਨ ਜਗਤ ਕੀ ਔ ਤਿਸ ਕੇ ਗਜਾਨ ਕੀ ਬਿਤੀ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਅਗਜਾਨ ਦੂਰ ਹੂਯੇ ਸਭੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪਰੰਪਰਾ ਕਰ ਸਰਬ ਦੁਖੇ ਕਾ ਪਰਮ ਮੂਲ ਅਗਜਾਨ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਦੁਖੇ ਕਾ ਅਤਿ ਸੈ ਨਾਸ ਤਬ ਹੋਵੇ ਜਬ ਅਗਜਾਨ ਕਾ ਨਾਸ ਹੋਵੇ ਸੋ ਅਗਜਾਨ ਸ੍ਰੂਪ ਕੇ ਗਜਾਨ ਸੈ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾਮੈ ਯਹ ਨੇਮ ਹੈ ਜਿਸ ਵਸਤੁ ਕਾ ਅਗਜਾਨ ਹੋਵੇ ਸੋ ਤਿਸੀ ਕੇ ਯਥਾਰਥ ਗਜਾਨ ਸੈ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੈਸੇ ਰਸੀ ਕਾ ਅਗਜਾਨ ਰਸੀ ਕੇ ਗਜਾਨ ਸੈ ਦੂਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਔਰ ਉਪਾਯ ਸੈ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇ। ਇਸ ਨੇਮ ਸੇ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਗਜਾਨ ਹੀ ਦੁਖੇ ਕੇ ਪਰਮ ਮੂਲ ਅਗਜਾਨ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਦੁਆਰਾ ਦੁਖੇ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਕਾ ਔ ਭਯ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਕਾ ਹੇਤੂ ਹੈ ਸੋ ਸ੍ਰੂਪ ਕਾ ਗਜਾਨ ਹਰਿ ਜਨ ਨਾਮ ਮੈ ਸਮਾਯ ਕਰ ਪਾਵੇ ਹੈ। ਔ ਤਿਸ ਗਜਾਨ ਕੇ ਪਾਯ ਕਰ ਤ੍ਰਿਬਿਧ ਦੁਖੇ ਕੇ ਔ ਭਯ ਕੇ ਖੰਡਨ ਕਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਤਿਸੀ ਸ੍ਰੂਪ ਗਜਾਨ ਸੈ ਨਿਤਯ ਸੁਖ ਕੇ ਪਾਵੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖੁ ਪਾਇਆ ਪਰਮੇਸਰੁ ਬਹੁ ਸੋਭ ਖੰਡ ਬ੍ਰਹਮੰਡਾ ਹੇ ॥ ੩ ॥

(ਅਬਿਨਾਸੀ ਇਤਿ) ਹਰਿ ਜਨੋ ਨੇ ਨਾਮ ਮੇ ਲੀਨ ਹੋ ਕਰ ਗਜਾਨ ਲੇ ਅਬਿਨਾਸੀ ਪੁਰਖ ਨਾਮ ਬਿਨਾਸ ਰਹਿਤ ਪਰਮ ਸੁਖ ਸ੍ਰੂਪ ਪੁਰਖ ਪਾਇਆ ਭਾਵ ਦੁਖ ਨਿਬ੍ਰਿਤੀ ਸਹਿਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਰੂਪ ਮੁਕਤੀ ਪਾਈ। ਯਾਹੀ ਤੇ ਫਲ ਹੇਤ ਲਗਾਯੇ ਬ੍ਰਿਛ ਕੀ ਅਰਥ ਤੇ ਛਾਯਾਵਤ ਮੁਕਤਿ ਲਾਭ ਸੇ ਪੀਛੇ ਸਨਕਾਦਿਕੋਵਤ ਤਿਨ ਕੀ ਭਾਰਤਾਦਿ ਖੰਡੋ ਮੇ ਪੁਨਾ ਨਿਖਲ ਬ੍ਰਹਮੰਡ ਸੇ ਅਤਯੰਤ ਸੋਭਾ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੋ ਯਹ ਪਰਮ ਲਾਭ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਜਿਗ੍ਰਾਸੁ ਕੇ ਸਿਖਯਾ ਹੇਤ ਤਿਸ ਆਗੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਹੇ-

ਹਮ ਗਰੀਬ ਮਸਕੀਨ ਪ੍ਰਭ ਤੇਰੇ ਹਰਿ ਰਾਖੁ ਰਾਖੁ ਵਡ ਵਡਾ ਹੇ ॥

ਜਨ ਨਾਨਕ ਨਾਮੁ ਅਧਾਰੁ ਟੇਕ ਹੈ ਹਰਿ ਨਾਮੇ ਹੀ ਸੁਖੁ ਮੰਡਾ ਹੇ ॥ ੪ ॥ ੪ ॥

(ਹਮ ਇਤਿ) ਹਮ ਜਿਗ੍ਰਾਸੁ ਜਨ ਖਾਨ ਪਾਨਾਦਿ ਬਜਵਹਾਰੇ ਮੇ ਦੁਖੀ ਜੋ ਗਰੀਬ ਤਿਨੋ ਸੇ ਭੀ ਜਨਮਾਦਿਕੋ ਕੀ ਭੀਤਿ ਕਰ ਡਰੇ ਮਸਕੀਨ ਨਾਮ ਅਤਿ ਗਰੀਬ ਹੇ ਸਮਰਥ ਤੇਰੇ ਹਾਂ, ਯਾਂ ਤੇ ਹੇ ਬਡ ਬਡਾ ਨਾਮ ਬ੍ਰਹਮਾਦਿ ਬ੍ਰਿਧੋ ਸੇ ਭੀ ਬ੍ਰਿਧ ਹਰੇ ਹਮਾਰੀ ਰਖਯਾ ਕਰ ਰਖਯਾ ਕਰ।

ਪੁਨਾ ਹੇ ਸਰਬ ਕੇ ਆਧਾਰ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਜਿਗ੍ਰਾਸੁਯੋ ਕੇ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਸਾਧਨ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਅਥਾਹ ਸ੍ਰਥਾਨ ਤੇ ਅੰਧੇ ਕੋ ਲਕੜੀਵਤ ਟੇਕ ਨਾਮ ਆਸਰਾ ਹੈ, ਜਿਸ ਹੇਤ ਤੇ ਨਾਮ ਟੇਕ ਸੇ ਹੀ ਪੂਰਬ ਭਕਤੋ ਨੇ ਬੀ ਸੁਖ ਨਾਮ ਮੁਕਤੀ ਰੂਪ ਮੰਡਾ ਨਾਮ ਮੰਡਨ ਅਰਥ ਸੁ ਗਹਨਾ ਪਹਰਯਾ ਹੈ॥੪॥੪॥ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਸਨਤਾ ਕਾ ਹੇਤੁ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੰਤ ਸੇਵ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਸੇਵਾ ਕਾ ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਵ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ-

ਰਾਗੁ ਗਉੜੀ ਪੂਰਬੀ ਮਹਲਾ ੫ ॥

ਕਰਉ ਬੇਨੰਤੀ ਸੁਣਹੁ ਮੇਰੇ ਮੀਤਾ ਸੰਤ ਟਹਲ ਕੀ ਬੇਲਾ ॥

ਈਹਾ ਖਾਟਿ ਚਲਹੁ ਹਰਿ ਲਾਹਾ ਆਗੈ ਬਸਨੁ ਸੁਹੇਲਾ ॥ ੧ ॥

(ਕਰਉ ਇਤਿ) ਜੈਸੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਬਾਬਾ ਅਰ ਭਾਈ ਕਹਤੇ ਥੇ ਤੈਸੇ ਮੀਤ ਭੀ ਕਹਤੇ ਥੇ, ਸੋ ਈਹਾਂ ਕਹਯਾ ਹੈ। ਜੋ ਜੀਵ ਅਨੰਤ ਕਾਲਕ ਸੰਸਾਰ ਚਕ੍ਰ ਮੇ ਘਟੀ ਯੰਤ੍ਰਵਤ ਭ੍ਰਮਤੇ ਹੈ ਔ ਭ੍ਰਮਤੇ ਹੂਯੇ ਅਪਨੇ ਅਧਯਾਤਮਾਦਿਕ ਦੁਖੇ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਹੇਤ ਅਨੰਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਔਖਯੀ ਮੰਤ੍ਰ ਜਾਪਾਦਿ ਉਪਾਯ ਕਰਤੇ ਹੈ ਔ ਅੰਨਯ ਉਪਾਯ ਕਰਤੇ ਹੂਯੇ ਭੀ ਮੂਲ ਸੇ ਦੁਖੇ ਕਾ ਨਾਸ ਔ ਨਿਤਯ ਸੁਖ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਉਪਾਯ ਕੇ ਨਹੀ ਪਾਵਤੇ, ਤਿਨ ਕੀ ਓਰ ਦੇਖ ਕਰ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਉਤਮ ਮਾਰਗ ਛੋਡ ਕੁਮਾਰਗ ਜਾਤੇ ਕੇ ਜੈਸੇ ਕੋਊ ਦਯਾਲੂ ਮਿਤ੍ਰ ਭਾਵ ਸੇ ਸਮਝਾਵੇ ਤੈਸੇ ਗਜਾਨ ਉਪਾਯ ਕੇ ਛੋਡ ਕੇ ਅਨਯ ਉਪਾਯਨ ਮੈ ਫਸੇ ਜੀਵਨ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਹੈ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਮਿਤ੍ਰੋ ਮੈ ਤੁਮਾਰੇ ਭਲੇ ਹੇਤ ਤੁਮਾਰੇ ਆਗੇ ਉਪਾਯ ਕਾ ਅਵਸਰ ਜਾਨ ਕਰ ਬਿਨੰਤੀ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰਤਾ ਹੋ, ਤੁਮ ਮੇਰੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕੋ ਸੁਵਣ ਕਰੋ, ਪਰਮ ਹਿਤ ਕਾ ਬਚਨ ਸੁਵਣ ਕਰ ਜੋ ਆਪ ਕਹਯਾ ਚਾਹਤੇ ਹੈ ਸੋ ਕਹੀਯੇ ਐਸੇ ਤਿਨ ਜੀਵੋ ਕਾ ਕਥਨ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸੁਨ ਤਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਕਰਤਬਜ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ- (ਸੰਤ ਇਤਿ) ਸੰਤ ਟਹਲ ਕੀ ਬੇਲਾ ਕਹੀਯੋ 'ਸੰਤ ਰਾਮੁ ਹੈ ਏਕੋ' ਬਚਨ ਮੇ ਕਹੇ ਰਾਮ ਸ੍ਰੂਪ ਬ੍ਰਹਮਵੰਤਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਾ ਯਹ ਤੁਮਾਰਾ ਸਮਯ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਮਨੁਖਜ ਜਨਮ ਕਾ ਪਰਮ ਲਾਭ ਸਮਝਕੇ ਵੈਰਾਜਾਦਿ ਸਾਧਨ ਸਹਿਤ ਹੁਜੇ ਜੀਵ ਸਮਪਉ ਆਪਣਾ ਤਨ ਮਨ ਆਗੈ ਦੇਉ ਇਤਜਾਦਿ ਬਚਨੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਪ੍ਰਥਮ ਹਰਿ ਕੇ ਲਾਭਾਰਥ ਬ੍ਰਹਮ ਸ੍ਰੋਤ੍ਰੀ ਬ੍ਰਹਮ ਨੇਸ਼ੀ ਪਰਮ ਉਪਕਾਰੀ ਗੁਰੂ ਕਾ ਸੇਵਨ ਕਰੋ ਔ ਸੇਵਨ ਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਯੇ ਗੁਰ ਸੇ ਈਹਾਂ ਨਾਮ ਮਨੁਖ ਜਨਮ ਮੇ ਆਤਮ ਲਾਭ ਕੋ ਸਰਬ ਲਾਭੋ ਤੇ ਮੁਖ ਸਮਝ ਕੇ ਹਰੀ ਰੂਪ ਪਰਮ ਲਾਭ ਹੀ ਖਾਟ ਨਾਮ ਆਤਮ ਰੂਪਤਾ ਕਰ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰ ਚਲਹੁ ਨਾਮ ਬਿਚਰਹੁ ਕੇਵਲ ਗਿਆਨੀ ਵਾ ਜੀਵਨ ਮੁਕਤ ਹੁਯੇ ਜਿਸ ਸੇ ਆਗੇ ਕਹੀਯੋ ਦੇਹ ਪਾਤ ਸੇ ਅਨੰਤਰ ਵਸਨ ਸੁਹੇਲਾ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰਾ ਨਿਵਾਸ ਪੁਨਰਾਬ੍ਰਿਤਿ ਰਹਤ ਸੁਖ ਸੇ ਹੋਵੇ। ਬਿਸੁਤਾਰ ਸੇ ਕਹੀ ਬਾਤ ਕੋ ਸੁਬੁਣੀਖਨਨ ਨਜਾਯ ਸੇ ਦ੍ਰਿਢਤਾ ਹਿਤ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਕਹੇ-

ਅਉਧ ਘਟੈ ਦਿਨਸੁ ਰੈਣਾਰੇ ॥ ਮਨ ਗੁਰ ਮਿਲਿ ਕਾਜ ਸਵਾਰੇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਅਉਧ ਇਤਿ) ਮੋਖ ਕੇ ਪਾਤ੍ਰ ਮਨੁਖਜ ਸਰੀਰ ਕੀ ਬਾਲਾਦਿ ਅਵਸਥਾ ਰੂਪ ਅਉਧ ਦਿਨ ਰੈਣਾ ਨਾਮ ਰਾਤ੍ਰਿ ਦਿਨ ਮੇ ਛੂਟੇ ਘਟ ਕੇ ਜਲਵਤ ਖੀਣ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਮਿਤ੍ਰੋ ਮਨ ਮੇ ਅਵਸੁ ਜਾਨ ਕੇ ਗੁਰੂ ਕੋ ਮਿਲ ਕਰ ਤਾ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਅਪਨਾ ਮੁਕਤੀ ਕੇ ਮਾਰਗ ਗਿਆਨ ਕਾ ਪਾਵਨਾ ਰੂਪ ਕਾਰਯ ਸਵਾਰੇ ਨਾਮ ਸਵਾਰ ਲੇਵੇ, ਜਿਸ ਕਰ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਤਰ ਜਾਵੇ। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਤੇ ਕੌਨ ਉਪਾਯ ਸੇ ਕੌਨ ਤਰੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਕਿਸ ਕੋ ਵਹੁ ਤਾਰੇ ਹੈ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਰਜੂ ਸਰਪ ਜਨਜ ਦੁਖ ਭਯ ਸੇ ਰਜੂ ਗਿਆਨੀਵਤ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਭਯ ਦੁਖੇ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ਤਰੇ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਵਹੀ ਸਰਣਾਗਤੋ ਕੋ ਤਾਰੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਇਹੁ ਸੰਸਾਰੁ ਬਿਕਾਰੁ ਸੰਸੇ ਮਹਿ ਤਰਿਓ ਬ੍ਰਹਮ ਗਿਆਨੀ ॥

(ਇਹੁ ਇਤਿ) ਈਹਾਂ ਬਿਕਾਰੁ ਔ ਸੰਸੇ ਯਹ ਦੋਨੋ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਬਿਸੇਖਣ ਹੈ, ਬਿਕਾਰ ਨਾਮ ਕਾਰਯ ਔ ਭਾਵ ਰੂਪ ਵਸਤੁ ਕੀ ਖਟ ਅਵਸਥਾ ਕਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਕੀ ਖਟ ਅਵਸਥਾ ਯਾਸਕ ਮੁਨਿ ਨੇ ਯੇ ਕਹੀ ਹੈ, ਪਹਿਲੀ ਜਨਮ ਦੂਜੀ ਹੋਨਾ ਤੀਜੀ ਬਧਨਾ ਚੌਥੀ ਪਰਿਣਾਮ ਪਾਂਚਵੀ ਖੀਣ ਹੋਨਾ ਛਠੀ ਨਾਸ, ਯਦ੍ਰਿਪਿ ਨਾਸ ਕਾਲ ਮੈ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪੁ ਸੇ ਅਭਾਵ ਹੋ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਨਾਸ ਕੋ ਭਾਵ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ ਯਹ ਅਸੰਕਾ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਤਥਾਪਿ ਨਾਸ ਕੋ ਭਾਵ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਇਸ ਵਾਸਤੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਨਾਸ ਹੋਨਾ ਵਸਤੁ ਕਾ ਸ੍ਰੂਪੁ ਸੇ ਦੂਰ ਹੋਨਾ ਨਹੀ, ਕਿੰਤੁ ਜਿਸ ਕਾਰਣ ਮੇ ਸੇ ਛਪੀ ਹੁਈ ਵਸਤੁ ਉਤਪਤੀ ਕਾਲ ਮੈ ਪ੍ਰਕਟ ਹੁਈ ਥੀ ਉਸੀ ਮੇ ਪੁਨਾ ਛਪ ਜਾਨਾ ਰੂਪ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਨਾਸਵਤ ਉਤਪਤੀ ਭੀ ਤਿਰੋ ਭੂਤ ਕਾ ਆਵਿਰ ਭਾਵ ਰੂਪ ਹੈ। ਨਾ ਹੁਈ ਵਸਤੁ ਕਾ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਨਹੀ, ਨਾ ਹੁਈ ਵਸਤੁ ਕਾ ਹੋਨਾ ਰੂਪ ਉਤਪਤੀ ਹੋਵੇ, ਤਬ ਸਸੇ ਕੇ ਸੀਂਗ ਭੀ ਹੋਨੇ ਚਾਹੀਯੋ ਔ ਹੋਵੇ ਨਹੀ ਯਾ ਤੇ ਅਸਤ ਕਾ ਸਤ ਹੋਨਾ ਉਤਪਤੀ ਨਹੀ, ਛਪੇ ਹੁਏ ਕਾ ਪ੍ਰਗਟ ਹੋਨਾ ਹੀ ਉਤਪਤੀ ਹੈ ਔ ਪ੍ਰਗਟ ਹੁਯੇ ਕਾ ਅਪਨੇ ਕਾਰਣ ਮੈ ਛਪ ਜਾਨਾ ਨਾਸ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਨਾਸ ਭੀ ਭਾਵ ਕੀ ਅਵਸਥਾ ਹੈ। ਇਨ ਖਟ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਕਾ ਨਾਮ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਸੰਸਾਰ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਚਲਨਾ ਹੈ, ਸੰਪੂਰਣ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਇਨ ਖਟ ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਮੇ ਚਲਨਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਬਿਕਾਰ ਪਦ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਬਿਸੇਖਣ ਹੈ ਜੋ ਕੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਬਿਕਾਰ ਰੂਪ ਹੈ, ਪੁਨਾ 'ਸੰਸਾ ਇਹੁ ਸੰਸਾਰ ਹੈ' ਇਸ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਸੇ ਸੰਸਾ ਰੂਪ ਹੈ, ਸੰਸਾ ਰੂਪ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਸੰਸਾਰ ਕੋ ਇਸ ਲੀਏ ਕਹਿਆ, ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਇਸ ਪੁਰਖ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪੁ ਕਾ ਸੰਸਾ ਹੈ ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੇਰੇ ਸੇ ਭਿੰਨ ਹੈ ਵਾ ਅਭਿੰਨ ਹੈ ਪੁਨਾ ਯਹ ਬਿਪਰਯ ਹੈ ਜੋ ਮੈ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨਹੀ ਤਬੀ ਪ੍ਰਯੰਤ ਸੰਸਾਰ ਹੈ, ਜਬ ਸੰਸੇ ਬਿਪਰਯ ਦੂਰ ਹੋ ਜਾਵੇਗੇ ਤਬ ਸੰਸਾਰ ਨਹੀ ਰਹੇਗਾ, ਜੈਸੇ ਰਸੀ ਕੇ ਸ੍ਰੂਪੁ ਕੇ ਸੰਸੇ ਬਿਪਰਯੇ ਦੂਰ ਹੋਨੇ ਤੇ ਸਰਪ ਨਹੀ ਰਹੇ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸੰਸੇ ਬਿਪਰਯੇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਕਾਰਣ ਹੈ, ਸੰਸਾਰ ਇਨਕਾ ਕਾਰਯ ਹੈ। ਕਾਰਯ ਕਾਰਣ ਕੋ ਏਕ ਮਾਨ ਕੇ ਗੁਰੋ ਨੇ ਸੰਸਾ ਰੂਪ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਈਹਾਂ ਬਿਕਾਰਵਤ ਸੰਸਾ ਭੀ ਬਿਸੇਖਣ ਹੈ ਜੋ ਕੈਸਾ ਸੰਸਾਰ ਹੈ ਸੰਸਯ ਰੂਪ ਹੈ, ਮੂਲ ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਮ ਸਨਮੁਖ ਭਾਨ ਹੋਤੇ ਖਟ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਅਵਸਥਾ ਕੇ ਪ੍ਰਵਾਹ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਪੁਨਾ ਸੰਸੇ ਬਿਪਰਯ ਰੂਪ ਸੰਸਾਰ ਸੇ ਰਜੂ ਗਯਾਨ ਸੇ ਰਜੂ ਗਯਾਨੀਵਤ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਸੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਤਰੇ ਹੈ ਅਥਵਾ ਸੰਸਾਰ ਕਾ ਬਿਸੇਖਣ ਬਿਕਾਰ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ, ਸੰਸੇ ਬਿਸੇਖਣ ਨਹੀ, ਮੂਲ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ। ਇਹ ਨਾਮ ਪ੍ਰਤਖ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਤਾ ਜੋ ਬਿਕਾਰ ਨਾਮ ਅਗਯਾਨ ਕਾ ਕਾਰਯ ਰੂਪ ਜਨਮਾਦਿ ਸੰਸਾਰ ਇਸ ਕੇ ਅੰਤਰ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਮੇਯਾਦਿਕੋ ਮੇ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਮੁਕਤੀ ਮਾਰਗ ਕੇ ਬਿਘਨ ਰੂਪ ਸੰਸੇ ਮਹ ਨਾਮ ਸੰਸਿਯੋ ਕੇ ਮਯਯ ਤੇ ਗੁਰੂ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਸ੍ਰਵਣ ਮਨਨਾਦਿਕੋ ਸੇ ਪ੍ਰਮਾਣ ਪ੍ਰਮੇਯ ਕੇ ਸੰਸੇ ਦੂਰ ਕਰਕੇ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਪਾਯ ਕਰ ਤਿਸ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਉਪਾਯ ਸੇ ਗਯਾਨੀ ਤਰੇ ਹੈ ਔਰ ਕਰਮੀ ਸੰਸਾਰ ਮੇ ਹੀ ਮਗਨ ਰਹੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਵਹੁ ਬ੍ਰਹਮ ਗਯਾਨੀ ਤਾਰੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹੇ।-

ਜਿਸਹਿ ਜਗਾਇ ਪੀਆਵੈ ਇਹੁ ਰਸੁ ਅਕਥ ਕਥਾ ਤਿਨਿ ਜਾਨੀ ॥ ੨ ॥

(ਜਿਸਹਿ ਇਤ) ਜਿਸ ਸਾਧਨ ਸੰਪੰਨ ਹੋ ਕਰ ਅਪਣੀ ਸਰਣ ਆਏ ਅਧਿਕਾਰੀ ਪੁਰਖ ਕੋ ਅਗਯਾਨ ਨਿੰਦ੍ਰਾ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਸ੍ਰ ਸ੍ਰੂਪ ਜਾਗ੍ਰਤ ਮੇ ਜਗਾਯ ਕਰ ਪੀਆਏ ਇਹ ਰਸ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਆਪ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਹਰੀ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਾਵੇ ਹੈ ਤਿਸੀ ਪੁਰਖ ਨੇ ਅਕਥ ਨਾਮ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਅਵਾਚਯ ਬ੍ਰਹਮ ਕੀ ਲਖਣਾ ਸੇ ਬੋਧਨ ਰੂਪ ਕਥਾ ਜਾਨੀ ਹੈ ਔਰ ਕੋਈ ਨਹੀ ਜਾਨੇ, ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਮਿਤ੍ਰੋ ਆਤਮ ਲਾਭ ਸੇ ਪਰੇ ਔਰ ਲਾਭ ਨਾ ਸੁਣਨੇ ਸੇ ਵਹੀ ਗੁਰੂ ਸਾਹ ਸੇ ਖਰੀਦੋ ਔਰ ਫਲੋ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਯਤਨ ਨਾ ਕਰੋ ਸੋਈ ਕਹੇ-

ਜਾ ਕਉ ਆਏ ਸੋਈ ਬਿਹਾਝਹੁ ਹਰਿ ਗੁਰ ਤੇ ਮਨਹਿ ਬਸੇਰਾ ॥

ਨਿਜ ਘਰਿ ਮਹਲੁ ਪਾਵਹੁ ਸੁਖ ਸਹਜੇ ਬਹੁਰਿ ਨ ਹੋਇਗੋ ਫੇਰਾ ॥ ੩ ॥

(ਜਾ ਕਉ ਇਤਿ) ਜਿਸ ਆਤਮ ਲਾਭ ਹੇਤ ਤੁਮ ਇਸ ਉਤਮ ਮਨੁਖ ਦੇਹ ਮੇ ਆਏ ਹੋ ਵਹੀ ਹਰਿ ਰੂਪ ਪੁੰਜੀ ਗੁਰੂ ਤੇ ਵਿਹਾਝਹੁ ਨਾਮ ਗੁਰੂ ਸਾਹ ਸੇ, ਤਿਸ ਕੋ ਸਰਬ ਸ੍ਰੈ ਅਰਪਣ ਕਰ ਉਪਦੇਸ ਦ੍ਵਾਰਾ ਅਨੁਭਵ ਸੇ ਸੰਪਾਦਨ ਕਰੋ। ਪ੍ਰਸੂ ਵਹ ਕਹਾ ਵਾਸ ਕਰਤਾ ਹੈ ਸੁਨ ਕਰ ਉਤਰ ਕਹੇ- (ਮਨਹਿ ਇਤ) 'ਪੁਹਪ ਮਧਿ ਜਿਉ ਬਾਸੁ ਬਸਤੁ ਹੈ ਮੁਕਰ ਮਾਹਿ ਜੈਸੇ ਛਾਈ॥ ਤੈਸੇ ਹੀ ਹਰਿ ਬਸੇ ਨਿਰੰਤਰਿ ਘਟ ਹੀ ਖੋਜਹੁ ਭਾਈ' ਇਸ ਗੁਰੂ ਬਚਨ ਸੇ ਪੁਹਪ ਮੇ ਵਾਸ ਔ ਮੁਕਰ ਮੇ ਛਾਈਵਤ ਤੁਮਾਰੇ ਮਨ ਕੇ ਅੰਤਰ ਹੀ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਮੀਪ ਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰੋ। ਆਸੰਕਾ ਤਿਸ ਕੇ ਅਨੁਭਵ ਕਾ ਫਲ ਕਿਆ ਹੋਗਾ ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

(ਨਿਜ ਇਤਿ) ਮਹਲ ਮੰਦਰ ਵਾਚਕ ਸਬਦ ਕੀ ਥਿਤੀ ਮੇ ਲਖਣਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਨਿਜ ਸ੍ਰੂਪ ਭੂਤ ਧਾਮ ਮੇ ਮਹਲ ਨਾਮ ਥਿਤਿ ਪਾਵਹਗੇ, ਸੁਖ ਪੂਰਬਕ ਸਹਜੇ ਨਾਮ ਸ੍ਰਭਾਵਕ ਜਿਸ ਸੇ 'ਮਿਟਿ ਗਏ ਗਵਨ ਪਾਏ ਬਿਸ੍ਰਾਮ' ਪੁਨਾ ਨਹੀ ਵਹੁ ਪੁਨਾ ਆਵੇ ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨੋ ਸੇ ਤੁਮਾਰਾ ਪੁਨਾ ਜਨਮ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗਾ॥੩॥ ਸੋ ਯਹ ਪਰਮ ਲਾਭ ਈਸ੍ਰਵ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਕਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਭਏ ਸੰਤੋ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤਿਨ ਕੀ ਧੂਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੋ ਯਹ ਕਹੇ-

ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪੁਰਖ ਬਿਧਾਤੇ ਸਰਧਾ ਮਨ ਕੀ ਪੂਰੇ ॥

ਨਾਨਕ ਦਾਸੁ ਇਹੈ ਸੁਖੁ ਮਾਗੈ ਮੇ ਕਉ ਕਰਿ ਸੰਤਨ ਕੀ ਧੂਰੇ ॥ ੪ ॥ ੫ ॥

(ਅੰਤਰ ਇਤਿ) ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਬਹੁਤ ਲੋਗ ਭੀਤਰ ਕੀ ਬਾਤ ਜਾਣਨੇਵਾਲਾ ਜਾਣਤੇ ਹੈ ਸੋ ਸਰਬਗ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਹੈ, ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪਦ ਕਾ ਨਹੀ। ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪਦ ਕਾ ਅਰਥ ਭੀਤਰ ਹੋ ਕਰ ਪ੍ਰੇਰਣੇਵਾਲਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਕਹੀਯੇ ਹੇ ਸਰਬ ਕੇ ਅੰਤਰ ਬੈਠ ਕਰ ਪ੍ਰੇਰਣੇਵਾਲੇ। ਬਿਧਾਤੇ ਨਾਮ ਸਰਬ ਕੇ ਧਾਰਣ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖ ਮੇਰੇ ਚਿਤ ਕੀ ਸਰਧਾ ਪੂਰੇ ਨਾਮ ਪੂਰਣ ਕਰੋ। ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਦਾਸ ਯਹੀ ਸੁਖ ਨਾਮ ਸੁਖ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਚਿਤ ਕੇ ਆਨੰਦ ਸੇ ਮਾਗੇ ਹੈ ਜੋ ਮੇ ਕੋ ਕਰ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਪਤ ਕਰੋ ਸੰਤੋ ਕੇ ਚਰਣ ਕੀ ਧੂੜ, ਜਿਸ ਸੇ ਕਾਹੂੰ ਤਪ ਯਗਯਾਦਿ ਸਾਧਨ ਸੇ ਨਾ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਨੇ ਵਾਲੇ ਲਾਭ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ। ਯਹੀ ਵਾਰਤਾ ਭਾਗਵਤ ਕੇ ਪਾਂਚਵੇਂ ਸਕੰਧ ਕੇ ਬਾਰਵੇ ਅਧਯਾਯ ਕੇ ਬਾਰਵੇ ਸਲੋਕ ਮੈ ਜੜ ਭਰਤ ਰਹੂਗਣ ਕੇ ਸੰਬਾਦ ਮੈ ਲਿਖੀ ਹੈ। ਤਹਾਂ ਯਹ ਕਥਾ ਹੈ, ਰਾਜਾ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਰਹੂਗਣ ਕਪਲ ਜੀ ਸੇ ਉਪਦੇਸ ਲੇਨੇ ਚਲਾ, ਮਾਰਗ ਮੈ ਜਾਤੇ ਉਸਕੀ ਪਾਲਕੀ ਕੇ ਕਹਾਰ ਥਕਤ ਹੋ ਗਏ, ਰਾਜਾ ਨੇ ਆਗਯਾ ਦਈ ਪਾਲਕੀ ਉਠਾਨੇ ਹੇਤ ਕੋਈ ਔਰ ਪੁਰਖ ਪਕੜੋ। ਵਹੁ ਸਮੀਪ ਜੜ ਭਰਤ ਬੈਠਾ ਦੇਖ ਇਸੀ ਕੋ ਪਕੜ ਲਯਾਯੇ, ਪਾਲਕੀ ਕਾ ਬਾਂਸ ਇਸਕੇ ਕੰਧੇ ਰਖ ਆਪਨੇ ਸਾਥ ਚਲਾਯਾ। ਜੜ ਭਰਤ ਜਹਾਂ ਜੀਵ ਦੇਖੇ ਤਿਸ ਕੀ ਹਿੰਸਾ ਕੇ ਭਯ ਸੇ ਇਧਰ ਉਧਰ ਹੋ ਕਰ ਪਾਲਕੀ ਚਲਾਵੇ। ਰਾਜਾ ਨੇ ਕਹਾਰੋ ਕੋ ਕਹਾ ਤੁਮ ਸਮਝਕ ਕੜੁ ਨਹੀ ਚਲਾਵਤੇ, ਕਹਾਰੋ ਨੇ ਕਹਾ ਜੀ ਯਹ ਇਸ ਨਯੇ ਪੁਰਖ ਕਾ ਦੋਖ ਹੈ ਹਮਾਰਾ ਕੁਛ ਦੋਖ ਨਹੀ। ਸੁਨ ਕਰ ਰਾਜਾ ਨੇ ਜੜ ਭਰਤ ਕੋ ਕੁਤਰਕ ਕਾ ਬੰਗ ਬਚਨ ਕਹਯਾ, ਮੈ ਦੇਖਤਾ ਹੋ ਤੂੰ ਬਹੁਤ ਕ੍ਰਿਸ ਹੋ ਰਹਯਾ ਹੈ ਭਾਵ ਇਸ ਕਾ ਯਹ ਤੂੰ ਮੋਟਾ ਬਹੁਤ ਹੈ ਚਲਤਾ ਭਲੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਹੀ, ਆਗੇ ਕੋ ਐਸਾ ਚਲੇਗਾ ਤਬ ਤੇਰੇ ਕੋ ਤਾੜਨਾ ਕਰੇਗਾ। ਉਸ ਸਮੇ ਰਾਜਾ ਕੇ ਭਾਗ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਸੇ ਮੌਨ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਜੜ ਭਰਤ ਜੀ ਬੋਲੇ ਕਹਯਾ ਹੋ ਰਾਜਨ ਸਰੀਰ ਕੋ ਤਾੜਨਾ ਕਿਆ ਕਰੇਗਾ ਯਹ ਤੋ ਆਗੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਬਿਆਧੀਆ ਸੇ ਤਾੜਤ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ ਔ ਸ੍ਰੂਪ ਮੇ ਜਲ ਅਗਨਿ ਸਸਤ੍ਰੋ ਸੇ ਗਲਾਵਨਾ ਜਲਾਵਨਾ ਕਟਨਾ ਬਨੇ ਨਹੀ, ਯਾ ਤੇ ਤੂੰ ਕਿਸਕੋ ਤਾੜਨਾ ਕੀਆ ਚਾਹੇ ਹੈ। ਜੜ ਭਰਤ ਜੀ ਕਾ ਐਸਾ ਬਚਨ ਸੁਣ ਕਰ ਰਾਜਾ ਰਹੂਗਣ ਸੀਘ੍ਰ ਪਾਲਕੀ ਸੇ ਉਤਰ ਚਰਨੀ ਪੜਾ ਅਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਉਪਾਯ ਪੂਛਯਾ। ਉਸ ਸਮੇ ਜੜ ਭਰਤ ਜੀ ਨੇ ਕਹਯਾ ਹੋ ਰਾਜਨ ਰਹੂਗਣ ਯਹ ਪ੍ਰਮਾਤਮਾ ਚੰਦ੍ਰਾਯਣਾਦਿ ਤਪੋ ਸੇ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਪੁਨਾ ਵੇਦ ਮੈ ਕਹੇ ਯਗਯਾਦਿ ਕਰਮੋ ਸੇ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਪੁਨਾ ਅੰਨ ਜਲ ਕੇ ਦਾਨ ਸੇ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਪੁਨਾ ਪਰਉਪਕਾਰ ਸੇ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਪੁਨਾ ਵੇਦ ਪਾਠ ਕਾ ਅਭਯਾਸ ਕਰਨੇ ਸੇ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਤਥਾ ਜਲ ਅਗਨਿ ਆਦਿਕ ਤਤ੍ਵਕ ਉਪਾਸਨਾ ਕਰਨੇ ਸੇ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਏਵੰ ਔਰ ਭੀ ਤੀਰਥਾਟਨ ਮੌਨ ਸਾਧਨ ਜਟਾਧਾਰਨਾਦਿ ਕਾਹੂ ਉਪਾਯ ਸੇ ਨਹੀ ਮਿਲੇ ਕੇਵਲ ਮਹਾਤਮਾ ਕੇ ਚਰਣੋ ਕੀ ਰਜ ਕਾ ਮਸਤਕ ਮੈ ਤਿਲਕ ਕਰਨੇ ਸੇ ਮਿਲੇ ਹੈ ਭਾਵ ਰਜ ਕਾ ਤਿਲਕ ਉਪਾਯ ਬਤਾਵਨੇ ਕਾ ਯਹ ਹੈ ਜੜ ਭਰਤ ਜੀ ਨੇ ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਵਿਚਾਰਯਾ ਜਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਮੁਕਤੀ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲਾ ਪੁਰਖ ਮੋਖ ਮਾਰਗ ਕੇ ਮਹਾ ਬਿਘਨ ਅਹੰਕਾਰ ਕੋ ਤਯਾਗ ਕੇ ਮਹਾਤਮਾ ਕਾ ਸੇਵਕ ਭਾਵਨਾ ਧਾਰਨ ਕਰੇ ਤਬ ਪ੍ਰਯੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਕੀ ਦਯਾ ਕਾ ਪਾੜੁ ਨਹੀ ਬਨੇ ਔ ਮਹਾਤਮਾ ਕਾ ਸੇਵਕ ਭਾਵ ਪੁਰਖ ਮੇ ਤਬ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜਬ ਅਤੰਤ ਨਮ੍ਰੁ ਹੋਯ ਕੇ ਤੀਰਥੋ ਕੇ ਜਲ ਮ੍ਰਿਤਕਾਵਤ ਸੁਧੀ ਕਾ ਸਾਧਨ ਸਮਝਕੇ ਪਹਲੇ ਤਿਨ ਕੀ ਚਰਨ ਧੂਲੀ ਕਾ ਮਸਤਕ ਮੈ ਤਿਲਕ ਕਰੇ ਚਰਣੋਦਕ ਲੇਵੇ ਤਨ ਸੇ ਸੇਵਾ ਕਰੇ। ਮਨ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਰਖੇ ਬਾਣੀ ਸੇ ਉਸਤਤਿ ਕਰੇ ਨਮਸਕਾਰ ਕਰੇ ਐਸੇ ਚਿੰਨੋ ਬਿਨਾ ਸੇਵਕ ਭਾਵ ਨਹੀ ਪ੍ਰਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਯਾ ਤੇ ਮੋਖ ਮਾਰਗ ਕੇ ਮਹਾ ਵਿਘਨ ਅਹੰਕਾਰ ਕੋ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕਰਨੇ ਸੇ ਯਹ ਮਹਾਤਮਾ ਕੀ ਚਰਨ ਰਜ ਕਾ ਧਾਰਨ ਸਭ ਬਹਿਰੰਗ (ਬਾਹਰਲੇ) ਸਾਧਨੋ ਮੈ ਮੁਖ ਹੈ। ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਮੇ 'ਸੀਸੁ ਵਢੇ ਕਰਿ ਬੈਸਣੁ ਦੀਜੈ ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ' ਕਹਯਾ ਹੈ। ਸਿਰ ਸਬਦ ਕੀ ਈਹਾਂ ਉਚੇ ਅੰਗ ਸਿਰ ਤੁਲ ਅਹੰਕਾਰ ਮੈ ਲਖਣਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸੀਸ ਵਢ ਕਰ ਨਾਮ ਅਹੰਕਾਰ ਕੋ ਕਾਟ ਕਰ ਆਸਨ ਦੇਨਾਦਿ ਸੇਵਾ ਕਰੀਯੇ ਸੋਈ ਸਪਸ੍ਰੁ ਕਰੇ, ਵਿਣੁ ਸਿਰ ਸੇਵ ਕਰੀਜੈ, ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਹੁਇ ਸੇਵਾ ਕਰੀਯੇ। ਚਿਨ ਨਿਰਹੰਕਾਰ ਹੁਇ ਸੇਵਾ ਕਹਨ ਕੇ ਰਜ ਧਾਰਨਾਦਿਕ ਹੈ ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ 'ਤੇਰਿਆ ਸੰਤਾ ਜਾਚਉ ਚਰਨ ਰੇਨ॥ ਲੇ ਮਸਤਕਿ ਲਾਵਉ ਕਰਿ ਕ੍ਰਿਪਾ ਦੇਨ॥' ਐਸੇ ਔਰ ਗੁਰੂ ਬਚਨੋ ਮੈ ਕਥਨ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੋਖ ਕਾਮੀ ਪੁਰਖ ਸਯਨ ਕਾਲ ਮੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਸਯਨ ਕਰੇ, ਯਹ ਸਯਨ ਕਾਲ ਮੇ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਹੈ॥੪॥੫॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਰਬੇਸ਼੍ਵਰ ਸ੍ਰੀ ਪਰਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੋਕੁ ਬਾਣੀ ਤਾਤਪਰਯ
ਪ੍ਰਕਾਸਿਕਾਯਾਂ ਸ੍ਰੀਮਦ ਸਦ ਗੁਰੂ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਚਰਣ ਸਿਖੁਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਕ੍ਰਿਤਾਯਾਂ
ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾਯਾਂ ਆਰਤੀ ਸੋਹਿਲਾ ਸਮਾਪਤ: ॥੧॥

ਸੰਮਤ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹੀ ੪੧੨

ਬਕਲਮ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਲਖਾਰੀ, ਬਾਸੀ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਬ ਜੀ।

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ

ਜੇ ਸਾਤ ਹਜਾਰੇ ਸਬਦ ਰਹਰਾਸ ਆਰਤੀ ਸੋਹਲੇਵਤ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਸਾਹਬ ਜੀ ਨੇ ਜਪੁ ਸੇ ਪੀਛੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਕੇ ਬੀਚ ਨਹੀ ਲਿਖੇ, ਪਾਠ ਕਾ ਉਪਦੇਸ਼ ਅਵਸਯ ਐਸਾ ਹੀ ਕੀਆ ਹੈ ਜੈਸਾ ਪਰੰਪਰਾ ਆਏ ਗੁਰੁਦਾਸ ਕੇ ਬਚਨ ਮੇ ਹੈ, ਯਹ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਕਾ ਬਚਨ ਉਸ ਕੀ ਬਾਣੀ ਮੈ ਨਹੀ, ਬਾਣੀ ਸਮਗ੍ਰ ਭਾਈ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਕੇ ਹਜੂਰ ਪਹਲੇ ਸਮਾਪਤ ਕਰ ਦਈ ਥੀ ਅਰ ਯਹ ਬਚਨ ਛੋ ਗੁਰੇ ਕੀ ਆਗਯਾ ਸੇ ਬਨਾ ਹੈ। ਕਥਾ ਇਸ ਕੀ ਬ੍ਰਿਧੋ ਸੇ ਐਸੇ ਸੁਨੀ ਹੈ, ਗੁਰੂ ਹਰਿਗੋਬਿੰਦ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਨੇ ਏਕ ਦਿਨ ਜਪ ਕਾ ਪਾਠ ਕਰ ਸੀਘ੍ਰ ਕਹੀ ਕਾਰਜ ਮੈ ਜਾਨੇ ਹੇਤ ਘੋੜੇ ਪੈ ਸਵਾਰ ਹੋਨੇ ਕਾਲ ਮੇ ਆਗਯਾ ਕਰੀ ਕੋਈ ਉਤਮ ਸਿਖ ਜੇਤੀ ਦੇਰ ਮੈ ਘੋੜੇ ਪੈ ਸਵਾਰ ਹੋਵੇਗੇ, ਏਤੀ ਦੇਰ ਮੈ ਸਾਤ ਸਬਦੋ ਕਾ ਪਾਠ ਸੁਨਾਵੇ ਉਸ ਪੈ ਹਮ ਅਤਯੰਤ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋਵੇਗੇ। ਉਸ ਸਮੇਂ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਚਿਤ ਮੇ ਬਿਚਾਰਿਆ ਸਮਗ੍ਰ ਗ੍ਰੰਥ ਜੀ ਸੇ ਜੇ ਸਾਤ ਸਬਦ ਸਾਰ ਕਹੇ ਹੈ, ਸਾਤੋ ਮੇ ਇਨ ਕੀ ਪ੍ਰਥਮ ਤੁਕਾ ਸਾਰ ਹੈ। ਤੁਕਾ ਮੈ ਉਨ ਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਅਵਯਵ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਸਾਤ ਸਬਦੋ ਕੀ ਤੁਕੋ ਕੇ ਪ੍ਰਥਮ ਅਵਯਵ ਸੀਘ੍ਰ ਸੁਨਾ ਦੇਵੇ, ਏਕ ਬਚਨ ਰਚ ਕਰ ਸੁਨਾਏ ਦੀਏ। ਗੁਰੂ ਸਾਹਬ ਸੁਨ ਕਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੁਏ ਅਰ ਯਹ ਬਰ ਦੀਆ ਅਧਿਕ ਅਵਕਾਸ ਨਾ ਹੋਵੇ, ਇਨ ਕੋ ਪੜ ਲੇਵੇ, ਉਸ ਕੋ ਸਾਤ ਸਬਦੋ ਕੇ ਪਾਠ ਕਾ ਫਲ ਹੋਵੇਗਾ ਵਹੁ ਬਚਨ ਗੁਰੁਦਾਸ ਜੀ ਕਾ ਯਹ ਹੈ- ਸੁਲਤਾਨੇ ਮੀਆ - ਜੀਉ ਡਰਤ ਹੈ - ਇਆਣੀ ਮਾਣ ਕਾਹ ਕਰੇ - ਇਹੁ ਤਨ ਮਾਯਾ ਸੁਪਨਾ - ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰਦਰਸ ਕੋ - ਕਵਣ ਤਰਾਜੂ ਹੋਇ - ਮਨ ਮੰਦਰ ਤਨ ਵੇਸ ਮੈ ਪੇਖ ਰਮਈਆ ਸੋਇ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਸੇ ਇਸ ਬਚਨ ਮੇ ਬਿਪਰੀਤ ਕ੍ਰਮ ਹੈ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਮੇ ਇਸ ਕਾ ਕ੍ਰਮ ਐਸੇ ਹੈ ਪਹਲੇ ਮਾਝ ਰਾਗ ਪੀਛੇ ਧਨਾਸਰੀ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਤਿਲੰਗ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਸੂਹੀ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਬਿਲਾਵਲ। ਗੁਰਦਾਸ ਬਚਨ ਮੈ ਪਹਲੇ ਏਕ ਬਿਲਾਵਲ ਕਾ ਸਬਦ ਪੀਛੇ ਧਨਾਸਰੀ ਕਾ ਪੀਛੇ ਤਿਲੰਗ ਕਾ ਪੀਛੇ ਮਾਝ ਕਾ ਪੀਛੇ ਸੂਹੀ ਕਾ ਤਾ ਸੇ ਪੀਛੇ ਫੇਰ ਬਿਲਾਵਲ ਕਾ। ਐਸੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਕੇ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਬਿਪਰੀਤ ਹੈ ਅਰ ਇਸ ਬਿਪਰੀਤ ਕ੍ਰਮ ਕਾ ਬੋਧਕ ਯਹ ਬਚਨ ਹੀ ਏਹੀ ਸਾਤ ਸਬਦ ਜਪੁ ਸੇ ਪੀਛੇ ਪੜਨੇ ਇਸ ਬਾਰਤਾ ਕਾ ਸੂਚਕ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀਵਤ ਯਹ ਬਿਪਰੀਤ ਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਪੰਜ ਗ੍ਰੰਥੀ ਮੈ ਬਿਪਰੀਤ ਕ੍ਰਮ ਐਸੇ ਹੈ, ਜਪੁ ਰਹਰਾਸ, ਆਰਤੀ ਸੋਹਲੇ ਸੇ ਪੀਛੇ ਗੁਰੂ ਰਾਗੋ ਕੋ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਲਿਖਤੇ ਤਬ ਪਹਲੇ ਗਉੜੀ ਰਾਗ ਕੀ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਐ ਸੁਖਮਨੀ ਬਾਣੀ ਤਿਨ ਸੇ ਪੀਛੇ ਆਸਾ ਰਾਗ ਕੀ ਆਸਾ ਕੀ ਵਾਰ ਤਿਸ ਸੇ ਪੀਛੇ ਰਾਮਕਲੀ ਰਾਗ ਕੇ ਓਅੰਕਾਰ ਸਿਧ ਗੋਸਟ ਆਨੰਦ ਜੀ ਲਿਖਨੇ ਚਾਹੀਏ ਥੇ, ਲਿਖੇ ਬਾਵਨ ਅਖਰੀ ਸੇ ਪਹਿਲੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਬ ਜੀ ਸੇ ਬਿਪਰੀਤ ਕ੍ਰਮ ਹੈ। ਸੋ ਜੈਸੇ ਯਹ ਬਿਪਰੀਤ ਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ, ਤੈਸੇ ਗੁਰੁਦਾਸ ਬਚਨ ਕਾ ਬਿਪਰੀਤ ਕ੍ਰਮ ਪ੍ਰਮਾਣ ਹੈ। ਟੀਕਾ ਮੈ ਇਨ ਕਾ ਇਸੀ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਸੰਬੰਧ ਮੇਲ ਕੇ ਲਿਖੇ ਜਾਵੇਗੇ। ਗ੍ਰੰਥ ਸਾਹਿਬ ਜੀ ਕੇ ਪਾਠ ਕੀ ਸਮਾਪਤੀ ਕੇ ਸਮੇ ਪੜ੍ਹੇ ਉਲਟਾਵਨ ਕੀ ਖੇਚਲ ਸੇ ਇਨਕੋ ਸੀਧੇ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਭੀ ਪੜ੍ਹਤੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜਿਸਕੋ ਸੀਧੇ ਕ੍ਰਮ ਸੇ ਪੜ੍ਹਨਾ ਭਲਾ ਭਾਸੇ ਵਹੁ ਵੈਸੇ ਭੀ ਪੜ੍ਹੇ ਸੀਧੇ ਕ੍ਰਮ ਕਾ ਸੰਬੰਧ ਜੇ ਸਬਦ ਜਹਾਂ ਜਹਾਂ ਆਵੇਗੇ ਉਹਾਂ ਉਹਾਂ ਇਨਕੇ ਅਗਲੇ ਪਿਛਲੇ ਸਬਦੋਂ ਸੇ ਮੇਲੇਗੇ ਸੋ ਉਹਾਂ ਦੇਖ ਲੇਨਾ। ਅਬ ਮੂਲ ਕਾ ਅਰਥ ਲਿਖਤੇ ਹੈ, ਹੇ ਮੇਰੇ ਰੂਪ ਜਿਗਯਾਸੂ ਲੋਗਨ ਕੋ ਸਿਛਾ (ਸਿਖਿਆ) ਹੇਤ ਮੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਕਹੁ, ਐਸੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਆਗਯਾ ਸੁਣ ਕਰ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਆਗਯਾ ਮਾਨ ਜਿਗਯਾਸੂਯੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ ਹੈ-

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ

ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਰਾਗੁ ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੧ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੧ ॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਤੂੰ ਸੁਲਤਾਨੁ ਕਹਾ ਹਉ ਮੀਆ ਤੇਰੀ ਕਵਨ ਵਡਾਈ ॥

(ਤੂੰ ਇਤਿ) ਸੁਲਤਾਨ ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਪਾਤਸਾਹ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਈਹਾਂ ਵਕੀਲ ਕਾ ਅਰ ਸਾਮਾਨ ਲੋਕੋ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਹਿੰਦੀ ਮੈ ਲਾਲਾ ਹੈ ਸੁਲਤਾਨ ਅਰ ਹੋਮੀਆ ਪਾਠੋ ਕੇ ਮਧ ਕੇ ਕਹਾ ਪਦ ਕਾ ਦੇਹਲੀ ਦੀਪਵਤ ਦੇਉ ਓਰ ਸੰਬੰਧ ਹੈ ਤੁਕ ਕਾ ਯਹ ਅਰਥ ਹੈ, ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਹਾ ਤੂੰ ਸੁਲਤਾਨ ਕਹੀਯੋ ਸ੍ਰਫ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧਿ ਵਾਲਾ ਸਰਬਗ੍ਯ ਸ੍ਰੁਤੰਤ੍ਰ ਸਤ੍ਯ ਸੰਕਲਪਾਦਿ ਪੂਰਣ ਐਸ੍ਵਰਯ ਵਾਲਾ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਪਾਤਸਾਹ ਤੁਲਲ੍ਯ ਐ ਕਹਾ ਮੈ ਮਲਿਨ ਅਵਿਦ੍ਯਾ ਉਪਾਧੀ ਵਾਲਾ ਅਲਪਗ੍ਯਤਾ ਪਰਾਧੀਨਤਾਦਿ ਕਿੰਚਤ ਐਸ੍ਵਰਯ ਵਾਲਾ ਮੀਆਂ ਨਾਮ ਸਾਮਾਨ੍ਯ ਪੁਰਖ ਲਾਲਾ ਲੋਕ ਤੁਲ੍ਯ ਯਾ ਤੇ ਚਕ੍ਰਵਰਤੀ ਕੀ ਬਿਭੂਤੀ ਕੇ ਚਿੰਤ ਸੇ ਭੀ ਨਾ ਜਾਨਨੇ ਵਾਲੇ ਲਾਲਾ ਲੋਕਵਤ ਮੈ ਤੇਰੀ ਅਨੁਪਮੇਯ ਕੀ ਕੌਨ ਸੀ ਉਪਮਾ ਦੇ ਕਰ ਵਡਿਆਈ ਨਾਮ ਮਹਤ੍ਵ ਕਥਨ ਕਰੋਂ ਭਾਵ ਯਹ ਤੇਰੀ ਕੰਸ ਛੇਦਨਾਦਿ ਵਡਿਆਈਯੋ ਕੋ ਅਲਪ ਸਮਝ ਕੇ ਮੈ ਕੋਈ ਨਹੀ ਕਹ ਸਕਤਾ ਜੇਕਰ ਯਦ੍ਯਪਿ ਐਸੇ ਹੈ ਤਥਾਪਿ ਸਿਖ੍ਯਾ ਹੇਤ ਕਛੁ ਕਹੁ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਐਸੇ ਕਹੇ ਤਹਾ ਕਹੇ-

ਜੋ ਤੂੰ ਦੇਹਿ ਸੁ ਕਹਾ ਸੁਆਮੀ ਮੈ ਮੂਰਖ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ ॥ ੧ ॥

(ਜੋ ਇਤਿ) ਹੇ ਸੁਆਮੀ ਜੋ ਤੂੰ ਦੇਹ ਨਾਮ ਜਿਸ ਵਡਿਆਈ ਕੇ ਕਥਨ ਕਾ ਤੂੰ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਉਪਦੇਸ ਦੇਹ ਵਹੁ ਜੀਵੋ ਕੀ ਮੁਕਤਿ ਹੇਤ ਅਪਨੀ ਜਿਹਬਾ ਪਵਿਤ੍ਰ ਕਰਣਾਰਥ ਕਥਨ ਕਰੋ, ਜੇਕਰ ਤੂੰ ਉਪਦੇਸ ਨਾ ਕਰੇ ਤਬ ਮੈ ਮੂਰਖ ਕਹਣੁ ਨ ਜਾਈ ਨਾਮ ਮੁਝ ਬਿਸੇਖ ਗ੍ਯਾਨਹੀਨ ਸੇ ਅਰਥਾਤ ਯਹ ਕਹੋਂ ਵਾ ਯਹ ਕਹੋਂ ਐਸੇ ਨਿਰਣੇ ਰੂਪ ਬਿਸੇਖ ਗ੍ਯਾਨ ਸੁਨੁ ਸੇ ਤੇਰੀ ਕੋਈ ਵਡਿਆਈ ਨਹੀ ਕਹੀ ਜਾਵੇਗੀ॥੧॥ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਉਪਦੇਸ ਬਿਨਾ ਕਥਨ ਮੈ ਅਸਮਰਥਤਾ ਦਿਖਾਕਰ ਅਬ ਪੁਨਾ ਕਥਨਾਰਥ ਉਪਦੇਸ ਮਾਗੇ-

ਤੇਰੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਦੇਹਿ ਬੁਝਾਈ ॥ ਜੈਸੇ ਸਚ ਮਹਿ ਰਹਉ ਰਜਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਤੇਰੇ ਇਤਿ) ਦੇਹ ਬੁਝਾਈ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ ਦੇਹ ਭਾਵ ਉਪਦੇਸ ਕਰ, ਵਹੁ ਉਪਦੇਸ ਭੀ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਅਸਤ ਮੈ ਫਸਾਵਨੇ ਵਾਲਾ ਨਾ ਕਰਨਾ ਜੈਸਾ ਨਾਸਿਕੋ ਕੋ ਬੁਧ ਭਗਵਾਨ ਨੇ ਕੀਆ, ਕਿੰਤੂ ਯਥਾਰਥੋਪਦੇਸ ਕਰਨਾ ਯਹ ਕਹੇ-

(ਜੈਸੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਰਜਾਈ ਸੂਤਿ ਰੂਪ ਆਗਿਆਵਾਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੇਰੇ ਕੋ ਨਕਾਦਿਕੋ ਕੋ ਹੰਸ ਰੂਪਵਤ ਯਥਾਰਥ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਜਿਤ ਪ੍ਰਕਾਰ ਮੈ ਸਚ ਮਹਿ ਨਾਮ ਸਤ੍ਯਵਾਦ ਮੈ ਰਹੋ ਬੁਧ ਕੇ ਸਿਖਨਵਤ ਅਨ੍ਰਿਤਵਾਦ ਮੇ ਨਾ ਹੋਵੋਂ॥੧॥ ਜੇਤੇ ਜਗ ਕੇ ਉਤਪਤਿ ਥਿਤਿ ਪਾਲਨਾ ਹੈ, ਸਭ ਤੇਰੇ ਸੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਸਭ ਕੋ ਸਤਾ ਸਫੁਰਤਿ ਦੇਨੇ ਸੇ ਸਭ ਮੇ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰੀਤਿ ਹੈ, ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਕਹੁ, ਯਹ ਮਨ ਮੇ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਕੀ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਰੂਪ ਉਪਦੇਸ ਸਮਝ ਕੇ ਕਹੇ-

ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਆ ਸਭੁ ਕਿਛੁ ਤੁਝ ਤੇ ਤੇਰੀ ਸਭ ਅਸਨਾਈ ॥

(ਜੋ ਇਤਿ) ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਇਆ ਨਾਮ ਜੇਤੇ ਜਗਤ ਕੇ ਉਤਪਤਿ ਆਦਿਕ ਕਾਰਯ ਹੁਯੇ ਹੈ ਸੋ ਸਭ ਤੇਰੇ ਹੁਯੇ ਹੈ ਪੁਨਾ ਸਭ ਕੋ ਸਤਾ ਸਫੁਰਤੀ ਦੇਨੇ ਸੇ ਤੇਰਾ ਸਭ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ ਬਡੇ ਛੋਟੇ ਮੈ ਬਿਸੇਖ ਨਹੀ, ਯਹ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਹੈ। ਬਡਾ ਕੁਛ ਅਭਿਮਾਨ ਕਰੇ ਤਬ ਤਿਸੀ ਕੀ ਬਾਤ ਤੂੰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪੀਛੇ ਸੁਨੇ ਹੈ ਛੋਟੇ ਕੀ ਪਹਲੇ ਸੁਨੇ ਹੈ, ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੁਰੂ ਦਸਮ ਜੀ ਕਾ ਬਚਨ ਹੈ 'ਹਾਥੀ ਕੀ ਪੁਕਾਰ ਪਲ ਪਾਛੈ ਪਹੁਚਤ ਤਾਹਿ ਚੀਟੀ ਕੀ ਚਿੰਘਾਰ ਪਹਲੇ ਸੁਨੀਅਤੁ ਹੈ' ਚੀਟੀ ਕੀ ਚਿੰਘਾਰ ਪਹਲੇ ਸੁਨੇ ਹੈ। ਇਸ ਕਹਨੇ ਕਾ ਭਾਵ ਯਹ ਹੈ ਸਰਬ ਕਾ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਬਡੇ ਛੋਟੇ ਜੀਵੋ ਕੀ ਅਵਾਜ ਏਕ ਸਮੇ ਹੀ ਸੁਨੇ ਹੈ ਤੋਂ ਭੀ ਅਭਿਮਾਨੀ ਓਰ ਦ੍ਰਿਸ੍ਟਿ ਸੂਲਪ ਕਰੇ ਹੈ। ਯਹੀ ਵਾਰਤਾ ਕੇਨ ਉਪਨਿਖਦ ਮੈ ਸਪਸ੍ਰ ਹੈ ਤਹਾਂ ਯਹ ਕਥਾ ਹੈ ਦੇਵਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਨੇ ਦੇਵਨ ਕਾ ਅਸੁਰੋ ਸੇ ਬਿਜਯ ਕਰਾਯਾ ਦੇਵਤਾ ਤਿਸ ਬਿਜਯ ਮੈ ਅਪਨਾ ਪ੍ਰਭਾਵ ਮਾਨਤੇ ਹੁਯੇ। ਈਸ੍ਵਰ ਨੇ ਤਿਨ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਜਹਾ ਵੇਦ ਸਭਾ ਥੀ ਉਹਾ ਸਮੀਪ ਆਯ ਕਰ ਏਕ ਬਡਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਕਾ ਪੁੰਜ ਰੂਪ ਅਪਨਾ ਸ੍ਰੂਪ ਬਨਾਯਾ, ਉਸ ਰੂਪ ਕੋ ਦੇਖ ਕੇ ਸਭੀ ਦੇਵਤਾ ਚਕਿਤ ਹੁਯੇ ਅਰ ਉਸ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ ਸਭੀ ਦੇਵਤਾ ਅਗਨਿ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਕੋ ਆਗਯਾ ਦੇਤੇ ਹੂਯੇ ਤੇਰੇ ਜੈਸਾ ਪ੍ਰਕਾਸ ਸਮਯਰੂਪ ਹੈ, ਤੂ ਹੀ ਇਸ ਕੀ ਪਹਚਾਨ ਹੇਤ ਗਮਨ ਕਰ। ਦੇਵਨ ਕੀ ਆਗਯਾ ਸੇ ਅਗਨਿ ਉਸ ਕੇ ਸਮੀਪ ਗਯਾ। ਉਸਨੇ ਅਗਨਿ ਕੋ ਪੂਛਾ ਤੇਰਾ ਕਿਆ ਨਾਮ ਹੈ ਅਰ ਤੇਰੇ ਮੈ ਕਿਆ ਬਲ ਹੈ, ਅਗਨਿ ਨੇ ਕਹਯਾ ਅਗਨਿ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਰ ਸਰਬ ਕੋ ਭਸਮ ਕਰ ਸਕਤਾ ਹੋਂ ਜੋ ਕਿਛੁ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੇ ਹੈ ਯਹ ਮੇਰੇ ਮੈ ਬਲ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਅਗਨਿ ਕੇ ਆਗੇ ਏਕ ਤ੍ਰਿਣ ਰਖਾ ਅਰ ਕਹਯਾ ਇਸ ਕੋ ਜਲਾ ਅਗਨਿ ਨਾ ਜਲਾ ਸਕਾ ਲੱਜਿਤ ਹੋ ਕਰ ਹਟ ਆਇਆ, ਆਇ ਦੇਵਨ ਕੋ ਕਹਿਆ ਮੈ ਉਸਕੋ ਨਹੀ ਜਾਨ ਸਕਤਾ ਵਹੁ ਕਿਆ ਹੈ। ਸੁਨ ਕਰ ਦੇਵਨ ਨੇ ਤਿਸ ਕੇ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ ਵਾਯੂ ਕੋ ਭੇਜਿਆ। ਉਸਨੇ ਵਾਯੂ ਕੋ ਨਾਮ ਅਰ ਬਲ ਪੂਛਿਆ, ਇਸਨੇ ਬਤਾਯਾ ਵਾਯੂ ਮੇਰਾ ਨਾਮ ਹੈ ਅਰ ਸਭਕੋ ਉਡਾ ਸਕਤਾ ਹੂ ਜੋ ਕਿਛੁ ਪ੍ਰਿਥਵੀ ਮੇ ਹੈ ਯਹ ਮੇਰੇ ਮੇ ਬਲ ਹੈ। ਉਸਨੇ ਵਹੀ ਤ੍ਰਿਣ ਇਸਕੇ ਆਗੇ ਰਖਾ, ਨਾ ਉਡਾ ਸੱਕਿਆ, ਲੱਜਿਤ ਹੋ ਕਰ ਹਟ ਆਇਆ॥ ਆਇ ਦੇਵਨ ਪੈ ਕਹਿਆ ਮੈ ਨਹੀ ਜਾਨ ਸਕਤਾ ਵਹੁ ਕਿਆ ਹੈ। ਤਬ ਸਭ ਦੇਵਨ ਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ ਕਹਿਆ, ਇੰਦ੍ਰ ਉਸਕੇ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ ਗਇਆ। ਉਸਨੇ ਇੰਦ੍ਰ ਕੋ ਬਡਾ ਅਭਿਮਾਨੀ ਜਾਨ ਕੇ ਅਪਨਾ ਰੂਪ ਹੀ ਛੁਪਾਇ ਲੀਆ, ਸੰਭਾਖਨ (ਬਾਤ ਚੀਤ) ਕਰਣਾ ਤੋ ਕਹੀ ਰਹਿਆ ਯਾ ਤੇ ਸਿਧ ਹੂਆ ਅਭਿਮਾਨੀ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੀ ਵਾਰਤਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਪ੍ਰਥਮ ਤੋ ਸੁਨੇ ਹੀ ਨਹੀ ਸੁਨੇ ਤੋ ਪੀਛੇ ਸੁਨੇ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਮੂਲ ਤੁਕ ਸੇ ਤੂ ਸਰਬ ਕਾ ਕਰਤਾ ਹੈ ਤੇਰਾ ਸੰਪੂਰਣ ਕਾਰਯੋ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਹੈ, ਏਤੀ ਵਡਿਆਈ ਕਹ ਕਰ ਗੁਰੁ ਅਬ ਅਧਕ ਵਡਿਆਈ ਕਥਨ ਕਰ ਅੰਤ ਲੇਨੇ ਮੈ ਕੋਈ ਸਮਰਥ ਨਹੀ ਯਹ ਕਹੇ,

ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬ ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਕਿਆ ਚਤੁਰਾਈ ॥ ੨ ॥

(ਤੇਰਾ ਇਤਿ) ਜਾਣਾ ਕੇ ਆਗੇ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ਵੇਦ ਨੇ ਯਹ ਸੇਖ ਕਰ ਲੇਣਾ, ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਨਾਮ ਹੇ ਮੇਰੇ ਸੁਆਮੀ! ਤੇਰਾ ਦੇਸ ਕਾਲਾਦੀ ਭੇਦ ਸੇ ਹੀਨ ਕਾ, ਵਡਿਆਈਆ ਸੇ ਅੰਤ, ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ਰੂਪ ਵੇਦ ਨੇ ਭੀ ਨਹੀ ਜਾਣਿਆ, ਯਾ ਤੇ ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਨਾਮ ਮੁਝ ਬਿਸੇਖ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ ਪਾਸ ਕੌਨ ਸੀ ਬੇਦ ਸੇ ਅਧਿਕ ਚਤੁਰਾਈ ਹੈ ਜੋ ਜਾਣੇ ਭਾਵ ਯਹ ਬਯਾਕਰਣਾਦੀ ਖਟ ਅੰਗੇ ਸੈਂ ਸਮਰਥ ਹੋ ਕਰ ਤਾਤਪਰਯ ਕੇ ਨਿਰਧਾਰਕ ਖਟ ਚਿੰਨੋ ਸੇ ਤੇਰਾ ਪ੍ਰਤਿਪਾਦਨ ਕਰਤਾ ਹੂਯਾ ਭੀ ਵੇਦ ਵਾਸਤਵ ਸੇ 'ਮਹਿਮਾ ਨ ਜਾਨੇ ਵੇਦ' ਇਤਯਾਦਿ ਵਚਨੋ ਸੇ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਨਹੀ ਜਾਣੇ, ਯਾ ਤੇ ਮੈ ਤੇਰੀ ਬਾਣੀ ਸੇ ਬਥ ਕੇ ਅਪਨੀ ਬਾਣੀ ਸੇ ਕਿਆ ਕਹੋ ਭਾਵ ਕੁਛ ਨਹੀ ਕਹਿ ਸਕਤਾ॥੨॥ ਮੈ ਅੰਧੁਲੇ ਕਿਆ ਚਤੁਰਾਈ ਸੇ ਕਹੀ ਬਾਤ ਪੁਨਾ ਸਪਸ੍ਰ ਕਰੇ-

ਕਿਆ ਹਉ ਕਥੀ ਕਥੇ ਕਥਿ ਦੇਖਾ ਮੈ ਅਕਥੁ ਨ ਕਥਨਾ ਜਾਈ ॥

ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਆਖਾ ਤਿਲੁ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ॥ ੩ ॥

(ਕਿਆ ਇਤਿ) ਕਥਾ ਵਾਲੇ ਕਾ ਨਾਮ ਕਥੀ ਹੋਵੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਹਉ ਕਥੀ ਕਿਆ ਕਥੇ ਯਹ ਅਨੂਯ ਕਰ ਮੈ ਗਯਾਨਹੀਨ ਬਕਤਾ ਕਿਆ ਕਹਾਂ ਭਾਵ ਕੁਛ ਨਹੀ ਕਹ ਸਕਤਾ ਅਰ ਔਰ ਆਚਾਰਯੋਵਤ ਕਥ ਭੀ ਦੇਖਾ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ। (ਕਥਿ ਦੇਖਾ ਇਤਿ) ਕਥ ਦੇਖਾ ਕਹੀਯੋ ਪੂਰਬ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਇਆ ਇਤਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਮੈਨੇ ਬੀ ਕਥ ਦੇਖਿਆ ਪੁਨਾ ਔਰ ਆਚਾਰਯੋ ਨੇ ਭੀ ਤੇਰਾ ਸ੍ਰਰੂਪ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਕਥ ਦੇਖਾ ਪਰੰਤੂ ਤੂੰ ਅਕਥ ਨਾਮ ਨਿਖਲ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸੇ ਅਵਾਚ ਸ੍ਰਰੂਪ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਨਾ ਕਥਨਾ ਜਾਈ ਨਾਮ ਕਾਹੂ ਸੇ ਨਹੀ ਕਹਯਾ ਜਾਵੇ। ਈਹਾ ਤੂ ਅਕਥ ਹੈ ਕਾਹੂ ਸੇ ਨਹੀ ਕਹਯਾ ਜਾਵੇ ਇਸ ਗੁਰੁ ਬਚਨ ਕਾ ਭਾਵ ਐਸੇ ਹੈ ਅਦ੍ਵੈਤਵਾਦੀ ਲਖਣਾ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਕਥਨ ਮਾਨੇ ਹੈ, ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਤਾ ਕੋ ਅਕਥ ਮਾਨੇ ਹੈ, ਸੋਈ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ ਜਾਤੀ ਗੁਣ ਕ੍ਰਿਯਾਹੀਨ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਕੋਈ ਸਬਦ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਬੋਧਨ ਨਹੀ ਕਰੇ ਸਭੀ ਸਬਦ ਲਖਣਾ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਰਬ ਸਬਦੋ ਸੇ ਅਕਥ ਹੈ ਕਾਹੂ ਸੇ ਕੋਈ ਧਰਮ ਲੋ ਕਹਯਾ ਨਹੀ ਜਾਵੇ। ਉਪਦੇਸ ਕਾਲ ਮੈ ਸਿਖ ਕੋ ਗੁਰੁ ਉਪਦੇਸ ਲਖਣਾ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਲਖਣਾ ਸੇ ਕਹਯਾ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਲਖਣਾ ਸੇ ਭੀ ਕਹਨਾ ਨਾ ਮਾਨੇ ਉਪਦੇਸਹੀਨ ਹੀ ਕਰ ਸਕੇਗੇ ਔ ਉਪਦੇਸ ਪ੍ਰਸਿਧ ਕਰੇ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਜਹਾਂ ਅਕਥ ਕਹਯਾ ਹੈ ਤਹਾਂ ਸਰਬਤ੍ਰ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਕੇ ਭਾਵ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸੇ ਕਹਿਯਾ ਹੈ, ਜੈਸੇ ਅਸੁਧ ਮਨ ਕੇ ਭਾਵ ਸੈ ਮਨ ਕਾ ਅਗੋਚਰ ਕਹਿਯਾ ਹੈ ਜਹਾਂ ਵੇਦ ਮੈ ਜਿਸ ਕੇ ਉਪਨਿਖਦ ਰੂਪ ਵੇਦ ਹੀ ਕਹੇ ਹੈ ਐਸੇ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸੂਰੂਪ ਕੇ ਮੇਰੇ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੋ, ਐਸੇ ਕਹਿਯਾ ਹੈ ਤਹਾਂ ਲਖਣਾ ਕੇ ਭਾਵ ਸੇ ਕਹਿਯਾ ਹੈ। ਜੈਸੇ ਸੁਧ ਮਨ ਕੇ ਭਾਵ ਸੇ ਮਨ ਹੀ ਦੇਖਿਯਾ ਜਾਵੇ ਹੈ ਐਸੇ ਮਨ ਕਾ ਗੋਚਰ ਕਹਿਯਾ ਹੈ। ਐਸੇ ਅਦ੍ਵੈਤਵਾਦੀ ਅਕਥ ਕਹਨੇ ਕਾ ਭਾਵ ਕਹੇ ਹੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਪਨੇ ਵਾਚਕ ਸਰਬ ਸਬਦੋ ਕੀ ਸਕਤੀ ਸੇ ਕਹਿਯਾ ਜਾਵੇ ਹੈ, ਤਿਸ ਮੈ ਲਖਣਾ ਮਾਨਨੇ ਕਾ ਕੋਈ ਕਾਮ ਨਹੀ ਸੋਈ ਦਿਖਾਵੇ ਹੈ, ਜੇਕਰ ਪਰਮਾਤਮਾ ਮੇ ਸਬਦੋ ਕੀ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਨਾ ਹੋਵੇ ਤਬ ਸਕਤੀ ਬਿਨਾ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਕਾਹੂ ਪਦ ਕਾ ਸਕਯ ਨਾ ਸਿਧ ਹੋਨੇ ਤੇ ਸਕਯ ਸੰਬੰਧ ਰੂਪ ਲਖਣਾ ਭੀ ਤਾ ਮੇ ਨਹੀ ਬਨੇਗੀ, ਯਾ ਤੇ ਲਖਣਾ ਕੀ ਸਿਧੀ ਹੇਤ ਤਾਮੇ ਸਕਤੀ ਮਾਨੇ ਸਕਤੀ ਸੇ ਸਕਯ ਰੂਪ ਕਰ ਸਿਧ ਹੋਨੇ ਤੇ ਪੀਛੇ ਲਖਣਾ ਕਾ ਅੰਗੀਕਾਰ ਨਿਸਪ੍ਰਯੋਜਨ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਸਕਤੀ ਬ੍ਰਿਤੀ ਸੇ ਨਹੀ ਕਹਿਯਾ ਜਾਵੇ। ਇਸ ਭਾਵ ਸੇ ਤਾਕੇ ਅਕਥ ਕਹਨਾ ਨਹੀ ਬਨੇ ਕਿੰਤੂ ਯਾ ਭਾਵ ਸੇ ਬਨੇ ਹੈ ਅਦ੍ਵੈਤਵਾਦੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੋ ਕੇਵਲ ਆਨੰਦ ਸੂਰੂਪ ਮਾਨੇ ਹੈ ਔ ਜੀਵ ਸੇ ਅਭਿੰਨ ਮਾਨੇ ਹੈ ਹਮ ਆਨੰਦ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਔ ਜੀਵ ਸੇ ਭਿੰਨ ਮਾਨੇ ਹੈ ਔ ਵੇਦ ਕਾ ਪਰਮ ਤਾਤਪਰਯ ਭੀ ਹਮਾਰੇ ਕਹੇ ਅਰਥ ਮੇ ਹੀ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਜਿਸ ਰੂਪ ਸੇ ਵਹੁ ਕਹੇ ਹੈ, ਉਸ ਰੂਪ ਸੇ ਬਿਚਾਰ ਕੀਏ ਕਹਿਯਾ ਨਾ ਜਾਨੇ, ਸੈ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਕਥ ਹੈ ਅਰ ਜਿਸ ਰੂਪ ਸੇ ਹਮ ਕਹੇ ਹੈ ਉਸ ਰੂਪ ਸੇ ਕਹਿਯਾ ਜਾਨੇ ਸੇ ਕਥ ਹੈ, ਐਸੇ ਅਦ੍ਵੈਤਵਾਦੀ ਅਕਥ ਕਹਿਨੇ ਕਾ ਭਾਵ ਕਹੇ ਹੈ। ਤੀਸਰੇ ਪੁਰਖ ਅਕਥ ਕਹਿਨੇ ਕਾ ਭਾਵ ਐਸੇ ਕਹੇ ਹੈ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਮਨੁਖ ਨੇ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਘਰ ਵਾ ਦਰ ਦੇਖਾ, ਨਾ ਰੂਪ ਰੰਗ ਦੇਖਾ, ਨਾ ਮੋਟਾ ਪਤਲਾ ਪਨ ਦੇਖਾ, ਨਾ ਉਸ ਕੀ ਕੋਈ ਨਿਸਾਨੀ ਦੇਖੀ, ਨਾ ਸਮਾਨਤਾ ਦੇਖੀ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਪਾਸ ਉਸਨੇ ਅਪਣੀ ਬਾਣੀ ਭੇਜੀ, ਨਾ ਕੋਈ ਉਸਕੇ ਪਾਸ ਪਹੁਚਾ, ਨਾ ਕਿਸੇ ਨੇ ਉਸਕੇ ਆਨੰਦ ਸਰੂਪ ਨਿਸਚੇ ਕੀਆ, ਨਾ ਆਨੰਦ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਨਿਸਚੇ ਕੀਆ, ਯਾ ਤੇ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਾ ਕਹਿਯਾ ਜਾਨੇ ਤੇ ਵਹੁ ਪਰਮਾਤਮਾ ਅਕਥ ਹੈ, ਕੋਈ ਸ੍ਰੁਤੰਤ੍ਰ ਪੁਰੀ ਐਸੇ ਕਹੇ ਹੈ ਏਤਾ ਬਿਸੇਖ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਦੋਨੋ ਮਤੋ ਮੇ ਕਹਨੇ, ਨਾ ਕਹਨੇ ਕੀ ਦੋਨੋ ਬਜਵਸਥਾ ਬਨੇ ਹੈ ਇਸ ਮਤ ਮੇ ਨਾ ਕਹਨੇਵਤ ਕਹਨੇ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੋਈ ਬਤਾਵੇਂ ਨਹੀ, ਯਾ ਤੇ ਯਹ ਸ੍ਰੁਤੰਤ੍ਰ ਪੁਰੀਯੋ ਕਾ ਮਤ ਹੈ ਅਕਥ ਕਹਣਾ ਯੇ ਭੀ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਕਹੇ ਹੈ ਜਹਾ ਕਹੀ ਅਕਥ ਕਹਣਾ ਹੋਵੇਗਾ। ਸੋ ਸਰਬਤ੍ਰ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਮਤੋ ਕੇ ਭਾਵ ਸੇ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਪ੍ਰਕਰਣ ਮੇ ਯਹ ਬਾਤ ਸਿਧ ਭਈ ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤੇਰਾ ਸੂਰੂਪ ਔਰ ਆਚਾਰਯੋਵਤ ਮੈਨੇ ਭੀ ਕਥ ਦੇਖਾ ਪਰੰਤੂ ਹੈ ਤੂੰ ਸਭ ਕੀ ਬਾਣੀ ਸੇ ਅਕਹ ਸੂਰੂਪ ਯਾ ਤੇ ਪਹਲੇ ਮਤ ਸੇ ਕਾਹੂੰ ਸੇ ਤੂ ਸਕਤੀ ਸੇ ਨਹੀ ਕਹਿਯਾ ਜਾਵੇ, ਦੂਸਰੇ ਮਤ ਮੇ ਕਾਹੂ ਸੇ ਤੂੰ ਆਨੰਦ ਸੂਰੂਪ ਹੈ ਔ ਜੀਵ ਸੇ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ ਐਸੇ ਨਹੀ ਕਹਿਯਾ ਜਾਵੇ, ਤੀਸਰੇ ਮਤ ਮੇ ਕਾਹੂ ਸੇ ਤੂ ਐਸਾ ਹੀ ਹੈ, ਐਸੇ ਨੇਮ ਕਰ ਨਹੀ ਕਹਿਯਾ ਜਾਵੇ, ਅਨਯਥਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸੂਰੂਪ ਕੇ ਨਿਰਣੇ ਮੈ ਕਾਹੂ ਕਾ ਬਿਵਾਦ ਨਾ ਹੋਵੇਗਾ ਔਲਿਯਾਦ ਪ੍ਰਸਿਧ ਦੇਖੀਯੇ ਹੈ, ਕੋਈ ਆਨੰਦ ਰੂਪ ਕਹੇ ਹੈ, ਕੋਈ ਆਨੰਦ ਗੁਣ ਵਾਲਾ ਕਹੇ ਹੈ, ਕੋਈ ਜੀਵ ਸੈ ਅਭਿੰਨ ਕਹੇ ਹੈ, ਕੋਈ ਭਿੰਨ ਕਹੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤੂ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਹੀ ਹੈ ਔਰ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਾ ਨਹੀ, ਐਸੇ ਕਾਹੂ ਸੇ ਨਹੀ ਕਹਿਯਾ ਜਾਵੇ। ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਦਸਮ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਕਹਿਯਾ ਹੈ 'ਪਚ ਹਾਰੇ ਪੰਡਿਤ ਤਪੰਤ ਹਾਰੇ ਤਾਪਸੀ' ਇਤਯਾਦਿ। ਤਦਯਪਿ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਐਸਾ ਤੇਰੇ ਸੂਰੂਪ ਕਾ ਮਹਤ੍ਵ ਹੈ ਜੋ ਕਹਿਆ ਨਹੀ ਜਾਵੇ ਤਥਾਪਿ ਅਪਣੀ ਬੁਧਿ ਅਨੁਸਾਰ ਸਭ ਕੋਈ ਕਹੇ ਹੈ ਔ ਤੇਰੇ ਕੋ ਭਾਵੇ ਹੈ।

ਯਾ ਤੇ ਮੈ ਭੀ ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਜੋ ਤੇਰੇ ਕੋ ਰੁਚੇ ਹੈ, ਸੋ ਜੇਤੇ ਜਗਤ ਕੀ ਉਤਪਤੀ ਥਿਤੀ ਪ੍ਰਲਯ ਹੈ ਸਭ ਤੇਰੇ ਸੇ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਪੁਨਾ ਤੇਰੀ ਹੀ ਸਭ ਮੈ ਪੂਰਣ ਪ੍ਰੀਤੀ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕੀ ਨਹੀ, ਐਸੇ ਜੋ ਕਿਛੁ ਹੋਯਾ ਸਭ ਕਿਛੁ ਇਤਿਯਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਪੂਰਬਾਚਾਰਯੋਵਤ ਆਖਾ ਨਾਮ ਕਹਿਯਾ ਤਿਲ ਤੇਰੀ ਵਡਿਆਈ ਨਾਮ ਤਿਲ ਮਾਤ੍ਰ ਤੇਰਾ ਮਹਤ੍ਵ ਜੇਕਰ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਹੋਵੇ ਔਰ ਬੀ ਕਿਛੁ ਕਹੁ ਤਬ ਹੇ ਨਾਥ ਜੈਸੇ ਬੁਧਿ ਅਨੁਸਾਰ ਕਹ ਕਰ ਵਹੁ ਬਿਗਾਨ ਹੁਯੇ ਤੈਸੇ ਇਤਨਾ ਕਰ ਹੀ ਸੰਸਾਰ ਭੈ ਕੀ ਸੰਕਾ ਸੇ ਰਹਿਤ ਹੁਯਾ ਜਾਨ ਕਰ ਮੈ ਭੀ ਬੇਗਾਨ ਹੁਯਾ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਏਤੇ ਕੂਕਰ ਹਉ ਬੇਗਾਨਾ ਭਉਕਾ ਇਸੁ ਤਨ ਤਾਈ ॥

ਭਗਤਿ ਹੀਨੁ ਨਾਨਕੁ ਜੇ ਹੋਇਗਾ ਤਾ ਖਸਮੈ ਨਾਉ ਨ ਜਾਈ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

(ਏਤੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤੇਰੇ ਏਤੇ ਕੂ ਨਾਮ ਤਿਲ ਮਾਤ੍ਰ ਮਹਤ੍ਰ ਕੋ ਕਰ ਨਾਮ ਕਥਨ ਕਰਕੇ। ਹਉ ਮੈ ਭੀ ਏਕ ਚਿਤ ਜਿਹ ਇਕ ਛਿਨ ਧਿਆਇਓ ਪੁਨਾ ਜਿਸ ਪੁਰਖ ਨੇ ਏਕ ਵਾਰ ਹਰਿ ਯੇ ਦੋ ਅਖਰ ਉਚਾਰਣ ਕੀਯੇ ਤਿਸ ਨੇ ਮੋਖ ਹੇਤ ਪੱਕਾ ਕਮਰਕਸਾ ਕਰ ਲੀਆ, ਇਤਯਾਦਿ ਬਚਨ ਸੇ ਬੇਗਾਨਾ ਗਾਯਨ ਰਹਿਤ ਹੂਯਾ ਜੋ ਭਯ ਕਾ ਨਾਮ ਮ੍ਰਿਤੁ ਆਦਿਕੋ ਕੀ ਭੀਤਿ ਕਿਆ ਹੈ ਅਬ ਇਸ ਮੇਰੇ ਅਜਰ ਅਮਰ ਆਤਮ ਰੂਪ ਸਰੀਰ ਪ੍ਰਤਿ ਭਾਵ ਕਿਛ ਨਹੀ ਕਿੰਚਿਤ ਕਰਤਾ ਕੋ ਨਾ ਕਰਤਾ ਤੁਲਜ ਹੀ ਹੋਨੇ ਤੇ ਥੋੜੀ ਭਗਤੀ ਕਰਤਾ ਭੀ ਤੂੰ ਭਗਤਿ ਹੀਨ ਹੋਵੇਗਾ ਯਹ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਓਰ ਸੇ ਸੰਕਾ ਸੁਨ ਕਿੰਚਿਤ ਕਰਤੇ ਹਰਿ ਭਕੂ ਨਾਮ ਨਹੀ ਦੂਰ ਹੋਵੇਗਾ। ਹਮਾਰੇ ਉਧਾਰ ਹੇਤ ਵਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ-

(ਭਗਤਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਜੇਕਰ ਅਧਿਕ ਨਾ ਕਰਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਮੈ ਭਗਤਿਹੀਨ ਬੀ ਹੋਵੇਗਾ ਤੋ ਭੀ ਨਾਮ ਤੋ ਹਰਿ ਕਾ ਭਗਤ ਹੈ ਯਹੀ ਰਹੇਗਾ ਹਮ ਕੋ ਵਹੀ ਬਹੁਤ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਤੂੰ ਅਪਨੇ ਹਰਿ ਭਗਤ ਨਾਮ ਕੀ ਲੱਜਾ ਸੇ ਹੀ ਤਾਰੇਗਾ ਇਸ ਕਹਨੇ ਸੇ ਯਹ ਸੂਚਨ ਕੀਆ, ਅਧਿਕ ਨਾ ਬਨ ਪੜੇ ਤਬ ਜੇਤੇ ਸੇ ਭਗਤ ਨਾਮ ਪੜ ਜਾਯੇ ਏਤੀ ਭਗਤੀ ਅਵਸਯ ਕਰੇ॥੪॥੧॥ ਪਰਮ ਕ੍ਰਿਪਾਲੂ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੂ ਪੂਰਬ ਸਬਦ ਮੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਪਨੀ ਹਰਿ ਭਗਤ ਛਾਪ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਭੀ ਉਧਾਰ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਹ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਤੁਮ ਭੀ ਉਸ ਪਾਸ ਮੁਖ ਸੇ ਹਮ ਕੋ ਤ੍ਰਾਸ ਨਿਵਾਰਣ ਹੇਤ ਤੂ ਹੀ ਆਸਰਾ ਹੈ ਐਸੇ ਕਹੋ, ਯਹ ਬਤਾਵੇ-

ਧਨਾਸਰੀ ਮਹਲਾ ੧ ਘਰੁ ੧ ਚਉਪਦੇ

ੴ ਸਤਿ ਨਾਮੁ ਕਰਤਾ ਪੁਰਖੁ ਨਿਰਭਉ ਨਿਰਵੈਰੁ ਅਕਾਲ ਮੂਰਤਿ

ਅਜੂਨੀ ਸੈਭੰ ਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਜੀਉ ਡਰਤੁ ਹੈ ਆਪਣਾ ਕੈ ਸਿਉ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ॥

ਦੁਖ ਵਿਸਾਰਣੁ ਸੇਵਿਆ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਾਤਾਰੁ ॥ ੧ ॥

(ਜੀਉ ਇਤਿ) ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਅਨੇਕ ਵਿਰੋਧੀ ਵਸਤੁਯੋ ਯੁਕੁ ਸੰਸਾਰ ਸਮੁੰਦ੍ਰ ਸੇ ਵਾ ਸੰਸਾਰ ਰੂਪ ਮਹਾ ਬਨ ਸੇ ਮੇਰਾ ਮਨ ਤ੍ਰਾਸ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤਿਸ ਤ੍ਰਾਸ ਕੇ ਨਿਵਾਰਣ ਹੇਤ ਤੇਰੇ ਸਮਰਥ ਬਿਨਾ ਕੈ ਸਿਉ ਕਰੀ ਪੁਕਾਰ ਕਿਸ ਅਨਯ ਦੇਵਤਾ ਪਾਸ ਮੇਰੀ ਰਖਯਾ ਕਰ ਐਸੀ ਪੁਕਾਰ ਕਰੋ ਭਾਵ ਅਨਯ ਦੇਵਨ ਸੇ ਅਪਨੀ ਮੁਕ੍ਰਿ ਰੂਪ ਰਖਯਾ ਨਾ ਦੇਖਤਾ ਹੁਯਾ ਕਾਹੂ ਪਾਸ ਨਹੀ ਕਰਤਾ, ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਦੁਖ ਬਿਸਾਰਣ ਕਹੀਯੇ ਅਪਰੋਖ ਹੋ ਕਰ ਭਕਤੋ ਕੇ ਦੁਖੋ ਕੀ ਬਿਸਮ੍ਰਿਤਿ ਕਰਾਵਨੇ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਮੈ ਤੈਨੂ ਹੀ ਪੂਰਬ ਭਕਤੋਵਤ ਸੇਵਿਆ ਹੈ, ਜਿਸ ਤੇ ਤੂੰ ਸਦਾ ਸਦਾ ਨਾਮ ਜਬ ਜਬ ਭਕੋ ਕੋ ਬਾਂਛਾ ਹੋਵੇ ਤਬ ਤਬ ਹੀ ਤਿਨ ਕੇ ਪ੍ਰਤਿ ਬਾਂਛਤ ਫਲ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ॥੧॥ ਪੁਰਾਨਪਨ ਦੇਖ ਸੇ ਅਨਯ ਦਾਨੀਯੋਵਤ ਵਹੁ ਭੀ ਕਬੀ ਦੇਤਾ ਹੋਗਾ ਕਬੀ ਨਹੀ, ਯਹ ਤਟਸੁਥ ਕੀ ਸੰਕਾ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਸਾਹਿਬੁ ਮੇਰਾ ਨੀਤ ਨਵਾ ਸਦਾ ਸਦਾ ਦਾਤਾਰੁ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਸਾਹਿਬੁ ਇਤਿ) ਸਮਰਥ ਪ੍ਰਭੂ ਹਮਾਰਾ ਵਹੁ ਸਰਬ ਦਾ ਖਟ ਵਿਕਾਰੋ ਸੇ ਰਹਿਤ ਨਯਾ ਹੈ, ਕਬੀ ਪੁਰਾਨਾ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਯਾ ਤੇ ਭਕੋ ਕੋ ਸਦਾ ਸਦਾ ਹੀ ਬਾਂਛਿਤ ਕਾ ਦਾਤਾ ਹੈ, ਕਬੀ ਦੇਵੇ ਕਬੀ ਨਾ ਦੇਵੇ ਐਸਾ ਨਹੀ॥੧॥ ਐਸੇ ਸਾਹਿਬ ਕੋ ਪ੍ਰਤਿ ਦਿਨ ਫਲ ਹੇਤ ਸੇਵਨਾ ਚਾਹੀਯੇ ਯਹ ਕਹੇ-

ਅਨਦਿਨੁ ਸਾਹਿਬੁ ਸੇਵੀਐ ਅੰਤਿ ਛਡਾਏ ਸੋਇ ॥

ਸੁਣਿ ਸੁਣਿ ਮੇਰੀ ਕਾਮਣੀ ਪਾਰਿ ਉਤਾਰਾ ਹੋਇ ॥ ੨ ॥

(ਅਨਦਿਨੁ ਇਤਿ) ਅਨਦਿਨੁ ਨਾਮ ਦਿਨ ਦਿਨ ਮੇ ਦਾਸ ਭਾਵ ਸੇ ਸਮਰਥ ਪ੍ਰਭੂ ਕੋ ਸੇਵੀਯੇ ਸੇਵਨ ਕਰੋ ਵਹੁ ਤੁਮ ਕੋ ਅੰਤ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਣੋ ਕੇ ਬਿਯੋਗ ਕਾਲ ਮੇ ਛਡਾਏ ਨਾਮ ਯਮਾਦਿ ਭਯ ਦੂਰ ਕਰ ਮੁਕਤ ਕਰੇਗਾ ਵਾ ਅੰਤ ਨਾਮ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਯਮ ਕਾ ਹੈ, ਤਿਸਤੇ ਛੁਡਾਵੇਗਾ ਸੇਵੀਯੇ ਕਥਨ ਸੁਨ ਸੇਵਨ ਪ੍ਰਕਾਰ ਪੂਛਤੇ ਪੁਰਖੇ ਪ੍ਰਤਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸਨਮੁਖ ਅਵਾਹਨ ਕਰ ਐਸੇ ਕਹੋ ਯਹ ਕਹੇ-

(ਸੁਣਿ ਇਤਿ) ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਸ੍ਰਵਣ ਕਰ ਹਮਾਰੀ ਅਤਿ ਪ੍ਰੀਤਿ ਯੁਤ ਨਮ੍ਰਤਾ ਰੂਪ ਕਾਮਣ ਵਾਲੀ ਕਾਮਣੀ ਬਾਣੀ ਜਿਸ ਕੇ ਸੁਨ ਕਰ ਹੁਯੀ ਤੇਰੀ ਪ੍ਰਸਨਤਾ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਕੇ ਪਾਰ ਤੀਰ ਤੇਰੇ ਸ੍ਰਰੂਪ ਮੇ ਹਮਾਰਾ ਉਤਾਰਾ ਨਾਮ ਉਤਰਨਾ ਹੋਵੇ॥੨॥ ਕਾਮਣ ਕਹੇ-

ਦਇਆਲ ਤੇਰੈ ਨਾਮਿ ਤਰਾ ॥ ਸਦ ਕੁਰਬਾਣੈ ਜਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਦਇਆਲ ਇਤਿ) ਹੇ ਦਯਾਲ ਦੀਨੋ ਕੀ ਰਖਯਾ ਕਰਣੇ ਵਾਲੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ, ਮੇਰੇ ਪਰ ਯਹ ਦਯਾ ਕਰ ਜੋ ਮੈ ਕਲਿ ਮੈ ਬੇਰੁਤੇ ਅਨਯ ਸਾਧਨੋ ਮੇ ਚਿਤ ਨਾ ਲਗਾਵੇ, ਕਿੰਤੁ ਯਹੀ ਨਿਸਚੇ ਰਖੋ ਜੋ ਤੇਰੇ ਨਾਮਿ ਤਰਾਂ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਮਹਾ ਪੋਤ ਸੇ ਸੰਸਾਰ ਸਾਗਰ ਸੇ ਤਰੇ। ਪੁਨਾ ਯਹ ਦਯਾ ਕਰ ਜੋ ਅਨਯ ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣ ਕੀ ਇਛਾ ਨਾ ਕਰੇ ਕਿੰਤੁ ਤੇਰੇ ਹੀ ਸਦ ਸੋ ਵਾਰੀ ਵਾ ਸਰਬਦਾ ਕੁਰਬਾਣ ਜਾਵੇ, ਯਹ ਬੁਧਿ ਰਖੇ॥੧॥ ਅਨਯ ਦੇਵਨ ਸੇ ਮੇਰੇ ਮੈ ਕਿਆ ਵਿਸੇਖ ਹੈ ਜੋ ਮੇਰੇ ਨਾਮ ਸੇ ਹੀ ਤਰਨਾ ਚਾਹਤੇ ਹੋ ਔ ਕੁਰਬਾਣ ਜਾਤੇ ਹੋ, ਯਹ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਓਰ ਸੇ ਆਸੰਕਾ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਸਰਬੰ ਸਾਚਾ ਏਕੁ ਹੈ ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ॥ ਤਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਸੋ ਕਰੇ ਜਾ ਕਉ ਨਦਰਿ ਕਰੇ ॥ ੩ ॥

(ਸਰਬੰ ਇਤਿ) ਸਰਬੰ ਸਾਚਾ ਏਕ ਹੈ ਕਹੀਯੇ ਸੰਪੂਰਣ ਵਸਤੁਯੋ ਮੇ ਤੀਨੋ ਕਾਲੇ ਮੇ ਨਾ ਨਾਸ ਹੋਨੇ ਵਾਲਾ ਤੂ ਏਕ ਹੀ ਬ੍ਰਹਮਾ ਪਕ ਹੈ, ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਅਨਯ ਕੇ ਅਭਾਵ ਤੇ ਦੂਸਰਾ ਕੋਈ ਦੇਵਾਦਿ ਨਹੀ। ਯਾਹੀ ਤੇ ਤਾ ਕੀ ਨਾਮ ਤਿਸ ਐਸੇ ਸਤ ਸ੍ਰਰੂਪ ਕੀ ਤੇਰੀ ਤਰਣੇ ਹੇਤ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣ ਰੂਪ ਸੇਵਾ ਵਹੀ ਕਰੇ ਹੈ ਜਾ ਕੇ ਨਦਰ ਕਰੇ ਨਾਮ ਜਿਸ ਪਰ ਤੂੰ ਯਹ ਤਾਰਣਾ ਹੈ, ਐਸੇ ਸੁਦ੍ਰਿਸ਼ ਕਰੇ, ਨਹੀ ਤੋ ਅਨਯ ਦੇਵਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਉਨਹੀ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਗੀਤਾ ਮੇ ਕਿਸਨੁ ਕਹੇ ਹੈ ਭੂਤੋ ਕੇ ਪੂਜਨੇ ਵਾਲੇ ਭੂਤੋ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਦੇਵਨ ਕੇ ਪੂਜਨੇ ਵਾਲੇ ਦੇਵੋ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਮੇਰੇ ਭਕੁ ਮੇਰੇ ਕੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਦ੍ਰਪਿ ਸਰਬੰ ਸਾਚਾ ਮੈ ਹੀ ਹੋ, ਤਥਾਪਿ ਅੰਨ੍ਹ ਦੇਵਤਾ ਥੋੜੀ ਭਕਤੀ ਸੇ ਸੀਘ੍ਰ ਪ੍ਰਸੰਨ ਹੋ ਕਰ ਸੀਘ੍ਰ ਫਲ ਦੇਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਸੀਘ੍ਰ ਫਲ ਦਾਤਾ ਜਾਣ ਕਰ ਤਿਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਰ ਵਹੁ ਤੇਰੇ ਕੋ ਐਸੀ ਵਡਿਆਈ ਦੇਵੇਗੇ ਜਿਸ ਤੇ ਤੇਰਾ ਚਿਤ ਉਨਕੇ ਨਾਮ ਸੇ ਲਾਗ ਰਹੇਗਾ। ਯੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਓਰ ਸੇ ਸੁਨ ਕਰ ਕਹੇ-

ਤੁਧੁ ਬਾਝੁ ਪਿਆਰੇ ਕੇਵ ਰਹਾ ॥ ਸਾ ਵਡਿਆਈ ਦੇਹਿ ਜਿਤੁ ਨਾਮਿ ਤੇਰੇ ਲਾਗਿ ਰਹਾਂ ॥

ਦੂਜਾ ਨਾਹੀ ਕੋਇ ਜਿਸੁ ਆਗੈ ਪਿਆਰੇ ਜਾਇ ਕਹਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਤੁਧੁ ਇਤਿ) ਅਮੋਲ ਰਤਨ ਤਯਾਗ ਕੇ ਬੁਧਿਮਾਨ ਕੋ ਕੋੜੀ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਤਾ ਨਾ ਦੇਖ ਕਰ ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੈ ਤੁਝ ਸਚੇ ਸੇ ਬਿਨਾ ਅਨਯ ਦੇਵਨ ਕੀ ਸੇਵਾ ਮੇ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਰਹੇ ਭਾਵ ਨਹੀ ਰਹ ਸਕਤਾ, ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਮੇਰੇ ਕੋ ਕੋਈ ਸਖਾ ਭਾਵਾਦਿ ਅਪਨਾ ਭਕੁਪਨਾ ਰੂਪ ਭਾਵ ਕੋਈ ਅਪਨਾ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨਾਦਿ ਨਾਉ ਰੂਪ ਵਡਿਆਈ ਨਾਮ ਮਹਤ੍ਰ ਦੇਵੇ ਜਿਤ ਨਾਮ ਜਿਸ ਮਹਤ੍ਰ ਕੋ ਪਾਯ ਕਰ ਮੈ ਔਰੋ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਛੋਡ ਕਰ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਮੇ ਹੀ ਲਗਾ ਰਹੋ ਔਰ ਕਾਹੂ ਸੇ ਪੂਛ ਕੇ ਸੁਨ ਲੇ ਐਸੇ ਚਿਤ ਮੇ ਪ੍ਰੇਰਣਾ ਕਰਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਅੰਤਰਯਾਮੀ ਪ੍ਰਤਿ ਕਹੇ-

(ਦੂਜਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤੇਰੇ ਸੇ ਅਧਿਕ ਤੋ ਕਿਆ ਹੋਨਾ ਹੈ ਤੇਰੇ ਸਮਾਨ ਹੀ ਦੂਜਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇਵਾਲਾ ਕੋਈ ਨਹੀ, ਜਿਸ ਕੇ ਆਗੇ ਮੈ ਉਪਦੇਸ ਹੇਤ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਾ ਬਚਨ ਜਾਯ ਕਰ ਕਹੋ॥੧॥ ਸ੍ਰਬੁਨੀਖਨਨ ਨਯਾਯ ਸੇ ਤੁਝ ਬਾਝ ਸੇ ਲੇਕਰ ਕਹੀ ਬਾਤ ਕੋ ਦ੍ਰਿਢ ਕਰੇ-

ਸੇਵੀ ਸਾਹਿਬੁ ਆਪਣਾ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਚੰਉ ਕੋਇ ॥

ਨਾਨਕੁ ਤਾ ਕਾ ਦਾਸੁ ਹੈ ਬਿੰਦ ਬਿੰਦ ਚੁਖ ਚੁਖ ਹੋਇ ॥ ੪ ॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

(ਸੇਵੀ ਇਤਿ) ਦਾਸ ਭਾਵ ਸੇ ਸੇਵੋਗਾ ਮੈ, ਪੂਛਨੇ ਹੇਤ ਤੁਝ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਕੋ ਤੇਰੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕਾਹੂ ਪਾਸ ਨਹੀ ਜਾਚੇ ਨਾਮ ਹਿਤ ਉਪਦੇਸ ਕਾ ਮਾਗਨਾ ਕਰੋਗਾ, ਜਿਤ ਤੇ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਮੈ ਤਾ ਕਾ ਨਾਮ ਤੁਮਾਰਾ ਹੀ ਦਾਸ ਹੋ, ਯਾ ਤੇ ਹਿਤ ਉਪਦੇਸ ਹੇਤ ਤੁਮਾਰੇ ਪੈ ਹੀ ਬਿੰਦ ਬਿੰਦ ਨਾਮ ਖੁਣ ਖੁਣ ਮੇ ਚੁਖ ਚੁਖ ਨਾਮ ਟੁਕੜੇ ਟੁਕੜੇ ਹੋਵੋਗਾ ਭਾਵ ਤੁਮਾਰੇ ਪੈ ਹੀ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣ ਕਰਤਾ ਹੋ ਔਰ ਪੈ ਨਹੀ॥੪॥ ਤੁਮਾਰੇ ਪੈ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣਵਤ ਤੁਮ ਸੇ ਪਰਮ ਉਪਕਾਰੀ ਜਾਣ ਕਰ ਤੁਮਾਰੇ ਨਾਮ ਪੈ ਭੀ ਕਰਤਾ ਹੋ ਸੋਈ ਕਹੇ-

ਸਾਹਿਬ ਤੇਰੇ ਨਾਮ ਵਿਟਹੁ ਬਿੰਦ ਬਿੰਦ ਚੁਖ ਚੁਖ ਹੋਇ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥

(ਸਾਹਿਬ ਇਤਿ) ਹੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਤੁਮਾਰੇ ਨਾਮ ਕੇ ਵਿਟਹੁ ਨਾਮ ਉਪਰਹੁ ਭੀ ਮੈ ਖੁਣ ਖੁਣ ਵਿਖੇ ਟੁਕ ਟੁਕ ਹੋ ਬਲਿਹਾਰ ਬਲਿਹਾਰ ਜਾਤਾ ਹਉ॥੧॥ ਪੂਰਬ ਸਬਦ ਮੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਬਿਨਾ ਔਰ ਸਰਣ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਤਿਸ ਪਰਮ ਸਰਣ ਰੂਪ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪਤਿ ਕੇ ਬਿਯੋਗ ਕਾਰਕ ਆਸੁਰਿ ਸੰਪਤ ਕਾ ਤਜਾਗ ਕਰ ਦੈਵ ਗੁਣੇ ਸੇ ਸਮੀਪ ਤਾਕਾ ਅਨਭਵ ਕਰੋ ਯਹ ਕਹੇ-

ਤਿਲੰਗ ਮਃ ੧ ॥

ਇਆਨੜੀਏ ਮਾਨੜਾ ਕਾਇ ਕਰੇਹਿ ॥

ਆਪਨੜੈ ਘਰਿ ਹਰਿ ਰੰਗੋ ਕੀ ਨ ਮਾਣੇਹਿ ॥

ਸਹੁ ਨੇੜੈ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਬਾਹਰੁ ਕਿਆ ਢੂਢੇਹਿ ॥

(ਇਆਨੜੀਏ ਇਤਿ) ਇਆਨੜੀਏ ਕਹੀਯੋ ਰੇ ਬਿਬੇਕ ਸੂਨਯ ਅਬਿਬੇਕੀ ਜੀਵ! ਤੂ ਮਾਨੜਾ ਨਾਮ ਵਿਦਯਾ ਧਨਾਦਿਕੋ ਕਾ ਅਭਿਮਾਨ ਕਿਉ ਪਤਿ ਆਗੇ ਕਰਤਾ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਇਨ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨ ਕੋ ਤਜਾਗ ਕਰ ਅਪਨੇ ਘਰ ਨਾਮ ਹਿੰਦੇ ਦੇਸ ਮੇ ਬਿਤ ਜੋ ਹਰਿ ਤਾ ਕੇ ਰੰਗੋ ਨਾਮ ਆਨੰਦਕੋ ਕੀ ਨ ਮਾਣਹ ਕਿਉ ਨਹੀ ਅਨੁਭਵ ਕਰਤਾ। ਪੁਨਾ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪੁਸਪ ਮੇ ਵਾਸਨਾ ਔ ਮੁਕਰ ਮੇ ਛਾਈਵਤ ਹੇ ਧਨ ਕੰਮਲੀਏ ਨਾਮ ਪ੍ਰਮਾਦੀ ਜੀਵ ਅਤਿ ਸਮੀਪ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਨਿਜ ਨਾਭੀ ਮੇ ਬਿਤ ਕਸਤੂਰੀ ਕੇ ਅਗਯਾਨੀ ਮ੍ਰਿਗਵਤ ਤੂ ਅਗਯਾਨੀ ਮ੍ਰਿਤਕਾ ਸਿਲਾਦਿਕ ਮੂਰਤੀਯੋ ਮੇ ਔ ਅਸ੍ਰਥਾਦਿ ਬ੍ਰਿਛੇ ਮੇ ਪੁਨਾ ਤੀਰਥੋ ਕੇ ਜਲੋ ਮੇ ਬਾਹਰ ਕਿਆ ਖੋਜਤਾ ਹੈ। ਭਾਵ ਯਹ ਪਤਿ ਸੇ ਬਿਮੁਖ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਆਸੁਰ ਭਾਵ ਕਾ ਤਜਾਗ ਕਰਕੇ ਹਿੰਦੇ ਦੇਸ ਮੇ ਬਿਤ ਅਪਨੇ ਪਤਿ ਈਸ਼੍ਵਰ ਕੇ ਆਨੰਦ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰ, ਵਹੁ ਤੇਰੇ ਅਤਿ ਸਮੀਪ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੇ ਪ੍ਰਮਾਦੀ ਜੀਵ ਨਿਜ ਪਤਿ ਕੋ ਤਜਾਗ ਅਨਯ ਪਤਿ ਮੇ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰਤੀ ਬਯਭਿਚਾਰਣੀ ਹੋਵੋਗੀ, ਐਸੇ ਸਮਝ ਕੇ ਤੂੰ ਅਨਯ ਦੇਵਨ ਕੋ ਪਤਿ ਜਾਨ ਕੇ ਉਪਾਸਨਾ ਹੇਤ ਮਤ ਖੋਜ ਵਾ ਸਚੇ ਪਤਿ ਕੋ ਛੋਡ ਤਿਸਕੀ ਕਾਸ੍ਰ ਪਾਖਾਣਾਦਿ ਮੂਰਤੋ ਕੋ ਹੀ ਪਤਿ ਮਾਨ ਕੇ ਉਪਾਸਨਾ ਹੇਤ ਮਤ ਖੋਜ, ਕਿੰਚ ਅਭਿਮਾਨ ਤਜਾਗ ਅੰਤਰ ਖੋਜਨੇ ਮਾਤ੍ਰ ਸੇ ਭੀ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇਤ੍ਰ ਸਿੰਗਾਰ ਅੰਜਨ ਔ ਅਨਯ ਦੇਹ ਕੇ ਸਿੰਗਾਰ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਖਣ ਬਿਨਾ ਤੇਰੇ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਨਹੀ ਕਰੇਗਾ, ਯਾ ਤੇ ਸੁਹਾਗਣ ਹੋ ਕਰ ਪਤਿ ਕੇ ਮਿਲਨੇ ਹੇਤ ਯਹ ਕਰ, ਸੋਈ ਕਹੇ-

ਭੈ ਕੀਆ ਦੇਹਿ ਸਲਾਈਆ ਨੈਣੀ ਭਾਵ ਕਾ ਕਰਿ ਸੀਗਾਰੋ ॥

ਤਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਜਾਣੀਐ ਲਾਗੀ ਜਾ ਸਹੁ ਧਰੇ ਪਿਆਰੋ ॥ ੧ ॥

(ਭੈ ਇਤਿ) ਹੇ ਜੀਵ ਤੂ ਓਹ ਬੇਰਾ ਨਹ ਬੁਝੀਐ ਪੁਨਾ 'ਭੈ ਵਿਚਿ ਸੂਰਜੁ ਭੈ ਵਿਚਿ ਚੰਦੁ' ਇਤਿਜਾਦਿ ਵਾਕਯਨ ਸੇ ਯਮੋ ਕੀ ਭੀਤਿ ਪੁਨਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਭੀਤਿ ਰੂਪ ਅਪਨੇ ਮਨ ਬੁਧਿ ਦੋਨੋ ਨੇਤ੍ਰੋ ਮੈ ਸਲਾਈਆ ਨਾਮ ਸਲਾਕਾ ਦੇਹ, ਜਿਨ ਕੇ ਦੇਨੇ ਕਰ 'ਜਿਉ ਬੈਸੰਤਰਿ ਧਾਤੁ ਸੁਧੁ ਹੋਇ ਤਿਉ ਹਰਿ ਕਾ ਭਉ ਦੁਰਮਤਿ ਮੈਲ ਗਵਾਇ' ਇਤਿਜਾਦਿ ਬਚਨ ਸੇ ਤੇਰੇ ਭਯ ਯੁਕੁ ਅੰਤਹਕਰਣ ਸੇ ਸੀਖੁ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤਿ ਨਿਕਾਸ ਹੋ ਕਰ ਵਹੁ ਸੂਖਮ ਕੇ ਦੇਖਣੇ ਯੋਗਯ ਸੁੰਦਰ ਹੋ ਜਾਵੇ, ਪੁਨਾ ਭਾਵ ਕਾ ਕਹੀਯੋ ਭਾਵਨਾ ਕਾ ਅਰਥਾਤ ਬਸਤ੍ਰ ਸ੍ਰਥਾਨਾਪਨ ਨਵਧਾ ਭਕੁੀ ਕਾ ਔ ਭੂਖਣ ਸਥਾਨਾਪਨ ਪਰਾਭਕਿ ਕਾ, ਸਿੰਗਾਰ ਧਾਰਣ ਕਰ ਪੁਨਾ ਕਹੀ ਚੀਤਿ ਕੇ ਸਿੰਗਾਰ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਧਾਰਨ ਮਾਤ੍ਰੁ ਸੇ ਹੀ ਅਪਨੇ ਕੇ ਸੁਹਾਗਣ ਮਤ ਮਾਨ ਲੇਨਾ, ਕਿੰਤੁ ਸਿੰਗਾਰ ਕੇ ਦੇਖ ਕਰ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤੁਮਾਰੇ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ ਤਬ ਮਾਨਣਾ ਯਹ ਕਹੇ-

(ਤਾ ਇਤਿ) ਤਾ ਨਾਮ ਤਬ ਸੁਹਾਗ ਵਾਲੀ ਸ੍ਰੁਤੀ ਪਤਿ ਸਾਥ ਲਾਗੀ, ਮਿਲੀ ਜਾਣੀਯੇ ਜਬ ਪਤਿ ਤੁਮਾਰੇ ਮੈ ਪ੍ਰੇਮ ਕਰੇ, ਅਨਯਥਾ ਸਿੰਗਾਰ ਨਿਸਫਲ ਹੈ॥੧॥ ਪੂਰਬ ਅਭਿਮਾਨ ਤਯਾਗ ਪਤਿ ਕੇ ਸਮੀਪ ਦੇਖ ਕੇ ਭੀ ਭਕਿ ਰੂਪੁ ਸਿੰਗਾਰ ਧਾਰ ਕੇ ਪਤਿ ਕੇ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁਯਾ ਦੇਖੇ ਤਬ ਸ੍ਰੇਸ੍ਠ ਸੁਹਾਗਣ ਹੈ, ਅਨੁਥਾ ਨਹੀ। ਯਹ ਕਹਯਾ ਅਬ ਸ੍ਰੁਥੁਣੀਖਨਨ ਨਯਾਯ ਸੇ, ਪੁਨਾ ਵਹੀ ਕਹੇ-

ਇਆਣੀ ਬਾਲੀ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜਾ ਧਨ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ॥

ਕਰਣ ਪਲਾਹ ਕਰੇ ਬਹੁਤੇਰੇ ਸਾ ਧਨ ਮਹਲੁ ਨ ਪਾਵੈ ॥

ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਿਛੁ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਜੇ ਬਹੁਤੇਰਾ ਧਾਵੈ ॥

(ਇਆਣੀ ਇਤਿ) ਹੇ ਅਵਿਵੇਕੀ ਮੂਰਖ ਜੀਵ ਤੂ ਕਿਆ ਕਰੇ ਜੇਕਰ ਆਸੁਰਿ ਸੰਪਤਿ ਕੇ ਤਯਾਗ ਕੇ ਦੈਵੀ ਧਾਰੇ ਬਿਨਾ ਪਤਿ ਕੇ ਅਪਾਤ੍ਰ ਜਾਨ ਕੇ ਨਾ ਭਾਵੇ, ਨਾਮਨਾ ਰੁਚੇ, ਉਕੁੰਚ 'ਨਾਨਕ ਕਾਮਿ ਕ੍ਰੋਧਿ ਕਿਨੈ ਨ ਪਾਇਓ ਪੂਛਹੁ ਗਿਆਨੀ ਜਾਇ' ਨਨੁ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤਿ ਕੇ ਨਾ ਛੋਡਤਾ ਭੀ ਮੈ ਕਰਣਾ ਰਸ ਕੇ ਪ੍ਰਲਾਪ ਕਰਨੇ ਮਾਤ੍ਰੁ ਸਸ੍ਥਾਨ ਪਾਵੇਗਾ ਤਹਾ ਕਹੇ-

(ਕਰਣ ਇਤਿ) ਕਰਣ ਪਲਾਹ ਨਾਮ ਕਰੁਣਾ ਕੇ ਪ੍ਰਲਾਪ ਭਾਵ ਦੀਨ ਹੋ ਕਰ ਰੋਨਾ। ਬਹੁਤੇਰੇ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸ ਜਾ ਕਰ ਤੂ ਕਰਤਾ ਹੈ, ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਸ੍ਰੁਰੂਪ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਪਰੰਤੁ ਬਿਨਾ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤਿ ਕੇ ਤਯਾਗੇ ਉਤਨੇ ਮਾਤ੍ਰੁ ਸੇ ਹੇ ਜੀਵ ਤੂੰ ਮਹਲ ਨਾਮ ਨਿਜ ਸ੍ਰੁਰੂਪ ਭੂਤ ਧਾਮ ਕੇ ਕਬੀ ਨਹੀ ਪਾਇ ਸਕਤਾ ਯਾ ਤੇ ਆਸੁਰਿ ਭਾਵ ਤਯਾਗ ਕੇ ਸੁਭ ਗੁਣ ਧਾਰ ਜਿਨ ਸੇ ਸ੍ਰੁਰੂਪ ਕਾ ਲਾਭ ਹੋਵੇ ਅਨਯਥਾ ਇਧਰ ਉਧਰ ਬਿਚਰਤੇ ਕੇ ਕਛੁ ਨਹੀ ਮਿਲੇਗਾ ਯਹ ਕਹੇ-

(ਵਿਣੁ ਇਤਿ) ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮੋ ਕਾ ਬੋਧਕ ਕਰਮ ਸਬਦ ਈਹਾ ਸੁਭ ਗੁਣੋ ਕਾ ਉਪਲਖਣ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਵਿਣੁ ਕਰਮਾ ਕਹੀਯੇ ਬਿਨਾ ਕਰਮ ਉਪਲਖਿਤ ਸੁਭ ਗੁਣੋ ਸੇ ਕਛੁ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਜੇਕਰ ਅਨੰਤ ਮਹਾਤਮਾ ਪਾਸ ਬੀ ਗਮਨ ਕਰੀਯੇ ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਕਹੀ ਬਾਰਤਾ ਕੋ ਸਪਸ੍ਰੁ ਕਰ ਕਹੇ-

ਲਬ ਲੋਭ ਅਹੰਕਾਰ ਕੀ ਮਾਤੀ ਮਾਇਆ ਮਾਹਿ ਸਮਾਣੀ ॥

ਇਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਨਾਹੀ ਭਈ ਕਾਮਣਿ ਇਆਣੀ ॥ ੨ ॥

(ਲਬ ਇਤਿ) ਲਬ ਲੋਭ ਮੂਲ ਟੀਕਾ ਰੂਪ ਵਾ ਪ੍ਰਯਾਯ ਸਬਦ ਅਤਿ ਲੋਭ ਬੋਧਨ ਹੇਤ ਹੈ, ਮਾਯਾ ਈਹਾ ਛਲ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਅਤੰਤ ਲੋਭ ਅਹੰਕਾਰ ਕਾ ਮਤਾ ਹੁਯਾ ਜੋ ਤੂ ਹੇ ਜੀਵ ਮਾਯਾ ਨਾਮ ਛਲ ਰੂਪ ਵਿਖਯੋ ਮੇ ਅਸਕ੍ਰੁ ਹੋ ਰਹਯਾ ਹੈ, ਸੋ ਇਨੀ ਬਾਤੀ ਕਹੀਯੇ ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੀ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤੀ ਕੀ ਅਸਕ੍ਰੁ ਸੇ ਕਬੀ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਿ ਨਹੀ ਹੋਵੇਗੀ, ਯਾ ਤੇ ਤੂ ਇਨ ਕੋ ਧਾਰ ਕਰ ਹੇ ਜੀਵ ਪਤਿ ਕੇ ਪਾਵਨੇ ਕੀ ਆਸਾ ਕਰੇ ਹੈ। ਸੋ ਭਈ ਕਾਮਣਿ ਇਆਣੀ ਕਹੀਯੇ ਤੂ ਕੇਵਲ ਅਬਿਵੇਕੀ ਹੁਯਾ ਹੈ।੨। ਹੇ ਗੁਰੋ! ਜੇਕਰ ਇਨ ਬਾਤੋ ਸੇ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਤਬ ਜਿਨ ਬਾਤੋ ਸੇ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ, ਵਹੁ ਬਾਤ ਕੋਨ ਸੇ ਪੂਛੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਰ ਕਹੇ-

ਜਾਇ ਪੁਛਹੁ ਸੋਹਾਗਣੀ ਵਾਹੈ ਕਿਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ॥

ਜੋ ਕਿਛੁ ਕਰੇ ਸੋ ਭਲਾ ਕਰਿ ਮਾਨੀਐ ਹਿਕਮਤਿ ਹੁਕਮੁ ਚੁਕਾਈਐ ॥

ਜਾ ਕੈ ਪ੍ਰੇਮਿ ਪਦਾਰਥੁ ਪਾਈਐ ਤਉ ਚਰਣੀ ਚਿਤੁ ਲਾਈਐ ॥

ਸਹੁ ਕਹੈ ਸੋ ਕੀਜੈ ਤਨੁ ਮਨੋ ਦੀਜੈ ਐਸਾ ਪਰਮਲੁ ਲਾਈਐ ॥

ਏਵ ਕਹਹਿ ਸੋਹਾਗਣੀ ਭੈਣੇ ਇਨੀ ਬਾਤੀ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ॥ ੩ ॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

(ਜਾਇ ਇਤਿ) ਹੇ ਜਿਗਜਾਸੁ ਜਨ ਜੋ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੀ ਭਕ੍ਰੀ ਭੀਤੀ ਰੂਪ ਸਿੰਗਾਰ ਯੁਤ ਸੁਹਾਗ ਵਾਲੇ ਬਿਬੇਕੀ ਪੁਰਖ ਹੈ ਤੂ ਵਾਹੈ ਨਾਮ ਵਹੁ ਬਾਤੇ ਤਿਨ ਸੇ ਜਾਯ ਕਰ ਪੂਛੇ ਨਾਮ ਬੂਝੇ ਜੋ ਕਿਨੀ ਬਾਤੀ ਨਾਮ ਕੋਨ ਉਪਾਯੋ ਸੇ ਪਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੋਵੇ, ਪ੍ਰਸਨ ਸੁਨ ਕਰ ਬਿਬੇਕੀਯੋ ਕਾ ਕਹਯਾ ਉਤਰ ਕਹੇ-

(ਜੋ ਇਤਿ) ਅਪਨੇ ਕਰਮੋ ਅਨੁਸਾਰ ਜੋ ਕਿਛ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਸੁਖ ਦੁਖ ਦੇਵੇ ਹੈ ਸੋ ਨਿਜ ਕਰਮੋ ਕਾ ਫਲ ਦੀਯਾ ਜਾਣ ਕਰ ਅੰਗੀਕਾਰ ਕਰੀਯੋ, ਤਿਸ ਮੇ ਸਮਦਰਸੀ ਕਹਾਵਤੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਹਮ ਕੋ ਦੁਖ ਦੇਨਾ ਔਰੋ ਕੋ ਸੁਖ ਦੇਨਾ ਯਹ ਪੰਕਤੀ ਭੇਦ ਰੂਪ ਵਿਖਮਤਾ ਕਿਉ ਕਰੀ ਇਤਯਾਦੀ, ਹਿਕਮਤ ਨਾਮ ਤਰਕਾ, ਪੁਨਾ ਸਮਦਰਸੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਨੇ ਕਾਹੂ ਕੋ ਸੁਖ ਕਾਹੂ ਕੋ ਦੁਖ ਨਾ ਦੇਨਾ ਚਾਹੀਯੋ ਕਿੰਤੁ ਸਭ ਕੋ ਸਮ ਕਰਨਾ ਚਾਹੀਯੋ ਐਸਾ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਜੁਮੇ ਹੁਕਮ, ਚੁਕਾਈਐ ਨਾਮ ਦੂਰ ਕਰੀਯੋ ਭਾਵ ਯਹ ਉਸ ਅਤਰਕਨੀਯ ਰਚਨਾ ਵਾਲੇ ਕੀ ਇਛਾਨੁਸਾਰ ਰਹਨਾ ਚਾਹੀਯੋ, ਉਸ ਸੇ ਵਿਰੁਧ ਨਾ ਹੋਨਾ ਚਾਹੀਯੋ। ਯਹ ਏਕ ਤਿਸ ਕੇ ਅਨੁਕੂਲ ਵਰਤਨਾ ਰੂਪ ਪਹਲੀ ਬਾਤ ਹੈ ਔਰ ਯਹ ਹੈ।

ਜਾ ਕੇ ਨਾਮ ਜਿਸ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਪਰਾ ਭਕ੍ਰਿ ਰੂਪ ਪ੍ਰੇਮ ਸੇ ਪਦਾਰਥ ਨਾਮ ਕਾਮਾਦਿ ਚਤੁਸ੍ਰਯ ਵਾ ਪਰਮ ਪਦਾਰਥ ਮੋਖ ਪਾਈਐ, ਤਉ ਨਾਮ ਤਿਸ ਕੇ ਚਰਣੋ ਮੈ ਅਤਯੰਤ ਕਰ ਚਿਤ ਬ੍ਰਿਤਿ ਲਗਾਈਯੋ, ਯਹ ਦੂਸਰੀ ਬਾਤ ਹੈ ਔਰ ਯਹ ਹੈ ਜੋ ਕਿਛ ਵਹੁ ਪਤਿ ਕਹੇ ਨਾਮ ਸੁਭ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਅਸੁਭ ਕਾ ਤਯਾਗਾਦਿ ਆਗਯਾ ਕਰੇ, ਸੇ ਕਰੀਯੋ। ਪੁਨਾ ਤਨਾਦਿ ਤਿਸ ਕੋ ਅਰਪਣ ਕਰੀਯੋ ਯਹ ਪਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰਸਨਤਾ ਕਾਰਕ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮੇ, ਪਰਮਲ ਨਾਮ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਖਣ ਪਹਰ ਕਰ ਗੰਧ ਲਗਾਈਯੋ, ਯਹ ਤੀਸਰੀ ਬਾਤ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਅਭਿਮਾਨ ਤਯਾਗ ਪਤਿ ਕੋ ਸਮੀਪ ਦੇਖ ਕੇ ਤਿਸ ਕੀ ਅਨੁਕੂਲਤਾ ਹੇਤ ਭਯ ਕਾ ਅੰਜਨ ਭਾਵ ਕੇ ਬਸਤ੍ਰ ਭੂਖਣ ਪਹਰ ਕੇ ਪਤਿ ਕੀ ਆਗਯਾ ਮਾਨਣਾ ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਕੇ ਚਰਣੋ ਮੇ ਪ੍ਰੀਤਿ ਰਖਣੀ ਔਰ ਬਚਨਾਨੁਸਾਰ ਵਰਤਨ ਰੂਪ ਗੰਧ ਲਗਾਈਏ ਤਬ ਪਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ ਸੋਈ ਕਹੇ-

(ਏਵ ਇਤਿ) ਏਵ ਕਹੇ ਸੁਹਾਗਣੀ ਕਹੀਯੋ ਜੋ ਕਿਛ ਕਹੇ ਇਤ੍ਰਾਦਿ ਪਾਠ ਸੇ ਬਿਵੇਕੀ ਪੁਰਖ ਕਹੇ ਹੈ ਜੋ, ਹੇ ਭੈਣੇ ਨਾਮ ਈਸ੍ਵਰ ਔ ਤਿਸ ਕੀ ਮਾਯਾ ਸਕਤੀ ਰੂਪ ਸਮਾਨ ਪਿਤਾ ਮਾਤਾ ਵਾਲੇ ਜਿਗਜਾਸੁ ਜਨ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਬਾਤੋ ਸੇ ਵਹੁ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ॥੩॥ ਨਨੁ ਰਹੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾ ਸਾਧਨ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਬਾਤੋ ਪੁਨਾ ਔਰ ਭੀ ਕੋਨ ਚਤੁਰਾਈ ਹੈ ਜਾ ਸੇ ਮਿਲੇ, ਯਹ ਸੁਨ ਕਹੇ-

ਆਪੁ ਗਵਾਈਐ ਤਾ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਅਉਰੁ ਕੈਸੀ ਚਤੁਰਾਈ ॥

(ਆਪੁ ਇਤਿ) ਆਪੁ ਗਵਾਈਐ ਨਾਮ ਮੈ ਪੰਡਿਤ ਹੋ, ਮੈ ਗੁਨੀ ਹੋ, ਮੇਰੀ ਤੁਲਯ ਕੋਈ ਬੀ ਨਹੀ, ਜੋ ਮੁਝ ਕੋ ਸਿਖਯਾ ਕਰੇ, ਐਸੇ ਅਹੰਕਾਰ ਕੋ ਦੂਰ ਕਰੀਯੋ। ਤਬ ਮਹਾਤਮਾ ਕੀ ਸਿਖਯਾ ਸੇ ਸਹੁ ਪਾਈਐ ਨਾਮ ਪਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਅਹੰਕਾਰਾਦਿ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤਿ ਕੇ ਤਯਾਗ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕੈਸੀ ਨਾਮ ਕਿਸ ਰੀਤਿ ਕੀ ਪਾਵਨੇ ਮੈ ਚਤੁਰਾਈ ਕਹੇ ਭਾਵ ਯਹ ਔਰ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਕੀ ਚਤੁਰਾਈ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤੇ, ਕਿੰਤੂ ਬਿਯੋਗ ਮੇ ਕੇਵਲ ਅਹੰਕਾਰ ਬੀਜ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਤਾ ਕੇ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਕੀਯੋ ਸ੍ਰਯਮੇਵ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਕੇ ਉਪਾਯਨ ਸੇ ਪਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਵਾਲੇ ਕੋ ਕ੍ਰਿਤ ਕ੍ਰਿਤਯਤਾ ਕਹੇ ਹੈ-

ਸਹੁ ਨਦਰਿ ਕਰਿ ਦੇਖੈ ਸੋ ਦਿਨੁ ਲੇਖੈ ਕਾਮਣਿ ਨਉ ਨਿਧਿ ਪਾਈ ॥

ਆਪਣੇ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ ਸਾ ਸੋਹਾਗਣਿ ਨਾਨਕ ਸਾ ਸਭਰਾਈ ॥

ਐਸੇ ਰੰਗਿ ਰਾਤੀ ਸਹਜ ਕੀ ਮਾਤੀ ਅਹਿਨਿਸਿ ਭਾਇ ਸਮਾਣੀ ॥

ਸੁੰਦਰਿ ਸਾਇ ਸਰੂਪ ਬਿਚਖਣਿ ਕਹੀਐ ਸਾ ਸਿਆਣੀ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥ ੪ ॥

(ਸਹੁ ਇਤਿ) ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਉਪਾਯਨ ਸੇ ਜਬ ਪਤਿ ਅਨੁਕੂਲ ਹੁਯਾ ਅਪਨੀ ਸੋਭਨ ਦ੍ਰਿਸ੍ਰਿ ਸੇ ਦੇਖੇ ਤਬ ਸੋ ਦਿਨ ਲੇਖੇ ਨਾਮ ਵਹੀ ਦਿਨ ਜੀਵ ਕੇ ਜੀਵਨ ਕਾ ਹਿਸਾਬ ਅੰਦਰ ਹੈ ਔਰ ਸਭ ਲੁਹਾਰ ਕੀ ਖਾਲਵਤ ਸ੍ਰਾਸ ਲੇਤੇ ਬੀ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਬਜਰਬ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਵਾਹੀ ਦਿਨ ਮੈ ਜਿਗੜਾਸੂ ਨੇ ਕਛਪਾਦਿ ਨਵੇ ਨਿਧੀਆ ਭਾਵ ਸੰਪੂਰਣ ਐਸ੍ਰਯ ਪਾਯ ਲੀਆ।

ਪੁਨਾ ਜੋ ਅਪਣੇ ਕੰਤ ਪਿਆਰੀ ਨਾਮ ਅਪਨੇ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕੋ ਸੁਭ ਗੁਣ ਧਾਰਣ ਸੇ ਪ੍ਰਿਯ ਹੈ, ਵਹੀ ਜਿਗੜਾਸੂ ਸੁਹਾਗਣ ਨਾਮ ਸ੍ਰੋਸ੍ਰ ਭਾਗੋ ਵਾਲਾ ਹੈ। ਤੈਸੇ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਵਹੀ ਸਭਰਾਈ ਨਾਮ ਭਾਈ ਸਹਿਤ ਹੈ ਭਾਵ ਵਹੀ ਮਨ ਕੇ ਸੰਜਮ ਰੂਪ ਭ੍ਰਾਤ ਉਪਲਖਿਤ ਦੈਵੀ ਸੰਪਤ ਰੂਪ ਸ੍ਰੋਸ੍ਰ ਕੁਟੰਬ ਵਾਲਾ ਹੈ।

ਪੁਨਾ ਜੈਸੇ ਜੋ ਪਤਿ ਕੋ ਪਿਆਰ ਹੈ ਵਹੀ ਸ੍ਰੋਸ੍ਰ ਭਾਗ ਔ ਕੁਟੰਬ ਵਾਲੇ ਹੈ ਐਸੇ ਨਾਮ ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਜੋ ਤਿਸੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕੇ ਰੰਗ ਮੇ ਰਤੇ ਹੁਯੇ ਅਰਥਾਤ ਤਿਸੀ ਕੇ ਪ੍ਰੇਮ ਮੇ ਮਗਨ ਹੁਯੇ, ਪੁਨਾ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਸਹਜ ਕੀ ਮਾਤੀ ਨਾਮ ਤਿਸੀ ਕੇ ਗਯਾਨ ਮੇ ਮਤੇ ਹੁਯੇ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਅਹਨਿਸਿ ਭਾਇ ਸਮਾਣੀ ਰਾਤ੍ਰਿ ਦਿਨ ਤਿਸ ਕੀ ਭਾਵਨਾ ਅਰਥਾਤ ਚਿੰਤਨ ਮੇ ਸਮਾਇ ਰਹੇ ਹੈ, ਸਾਇ ਸੁੰਦਰਿ ਸਰੂਪ ਵਹੀ ਸ੍ਰੋਸ੍ਰ ਬਿਬੇਕਾਤਮ ਰੂਪ ਵਾਲੇ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਵਹੀ ਬਿਚਾਛਨ ਤਤ੍ਰ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਚਤੁਰਾਈ ਵਾਲੇ ਹੈ। ਯਾਹੀ ਤੇ ਸਾਇ ਸਿਆਣੀ ਨਾਮ ਵਹੀ ਗਯਾਨੀ ਕਹੀਯੇ ਹੈ॥੪॥੩॥ ਪੂਰਬ ਸਬਦ ਮੇ ਆਸੁਰ ਸੰਪਤਿ ਵਾਲੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਾ ਅਭਾਵ ਔ ਭੀਤਿ ਭਕ੍ਰਿ ਆਦਿ ਦੈਵ ਵਾਲੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਕਰ ਕਰ ਪੁਨਾ ਬੀ ਆਸੁਰਿ ਵਾਲੇ ਕੋ ਅਪ੍ਰਾਪਤਿ ਦੈਵ ਵਾਲੇ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੇਤ ਕਹੇ-

ੴ ਸਤਿਗੁਰ ਪ੍ਰਸਾਦਿ ॥

ਇਹੁ ਤਨੁ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ ॥

ਮੇਰੈ ਕੰਤ ਨ ਭਾਵੈ ਚੋਲੜਾ ਪਿਆਰੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਏ ॥ ੧ ॥

(ਇਹੁ ਇਤਿ) ਬਸਤ੍ਰ ਕੋ ਰੰਗ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਪਹਲੇ ਜੋ ਕਾਹੂ ਵਸਤੁ ਕੀ ਪੁੱਠ ਦਈ ਜਾਵੇ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪਾਹ ਹੈ। ਮਜੀਠ ਕਾ ਰੰਗ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਫਰਵਾਰ ਬ੍ਰਿਛ ਕੇ ਕਲੋ ਕਾ ਪਾਹ ਦੇਵੇ ਹੈ, ਉਸ ਕਾ ਨਾਮ ਪੰਜਾਬ ਮੈ ਮਾਂਈ ਅਰ ਮਾਇਆ ਕਹੇ ਹੈ। ਉਸ ਮਾਯਾ ਕੇ ਸਮਾਨ ਈਹਾ ਮਾਯਾ ਛਲ ਕਪਟ ਹੈ, ਤਨ ਸਬਦ ਸੇ ਈਹਾ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮਾਤ੍ਰ ਕਾ ਗ੍ਰਹਣ ਹੈ, ਪਿਆਰੇ ਮੀਤਾਵਤ ਸਿਖਯਨ ਕੋ ਸੰਬੋਧਨ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਇਹੁ ਤਨ ਮਾਇਆ ਪਾਹਿਆ ਪਿਆਰੇ ਕਹੀਯੇ, ਗੁਰੂ ਜੀ ਕਹੇ ਹੈ, ਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀ ਜਨੋ ਯਹ ਅੰਤਾਕਰਣ ਰੂਪ ਚੋਲਾ ਤੁਮ ਨੇ ਛਲ ਕਪਟ ਮੈ ਪਾਹਿਆ ਨਾਮ ਪਾਹ ਰਖਾ ਹੈ ਔ ਛਲ ਕਪਟ ਮੈ ਪਾਹ ਕਰ ਪੀਛੇ ਸੇ, ਲੀਤੜਾ ਲਬਿ ਰੰਗਾਏ ਕਹੀਯੇ ਕੁਸੰਗੀਯੋ ਕੇ ਸੰਗ ਸੇ ਲੋਭ ਰੂਪ ਮਜੀਠ ਮੈ ਰੰਗਾਯ ਲੀਆ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਕੁਸੰਗੀ ਪੁਰਖੋ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਜਬ ਤੁਮਾਰੇ ਚਿਤ ਮੈ ਲੋਭ ਕਾ ਅੰਕੁਰ ਉਦੇ ਹੁਯਾ ਤਬ ਪਹਲੇ ਤੁਮ ਨੇ ਅਨੇਕ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਹੇਤ ਛਲ ਕਪਟ ਕੀਯੇ ਔ ਛਲ ਕਪਟ ਕਰ ਪਸਚਾਤ ਅਧਿਕ ਦੁਬਕ ਕੇ ਗ੍ਰਹਣ ਕੀ ਇਛਾ ਰੂਪ ਲੋਭ ਬ੍ਰਿਤਿ ਮੈ ਚਿਤ ਕੋ ਲਾਲ ਕਰ ਲੀਆ ਅਰਥਾਤ ਦੈਵ ਸੰਪਤ ਕਾ ਲੇਸ ਨਹੀ ਰਖਿਆ ਅਰ ਲੋਭਾਦਿ ਅਰ ਸੰਪਤ ਸੈ ਚਿਤ ਕੋ ਅਤ੍ਰੰਤ ਆਬ੍ਰਿਤ ਕਰ ਲੀਆ ਹੈ, ਸੇ ਐਸੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਬਸਤ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕਾ ਮੇਲ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਯਹ ਕਹੇ-

(ਮੇਰੈ ਇਤਿ) ਜੈਸੇ ਸ੍ਰਫ ਰਹਨੇ ਵਾਲੇ ਪਤਿ ਕੋ ਮਲਿਨ ਬਸਤਰੋਂ ਵਲੀ ਇਸਤ੍ਰੀ ਨਹੀ ਰੁਚੇ ਤੈਸੇ ਮੇਰੇ ਸ੍ਰਫਤਾ ਕਰ ਲੇ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕੋ ਨਾ ਭਾਵੇ ਨਾਮ ਨਹੀ ਰੁਚੇ। ਤੁਮ ਜੀਵੋ ਕਾ ਚੋਲੜਾ ਨਾਮ ਲੋਭਾਇਆ ਸੁਰ ਸੰਪਤ ਮੈ ਰੰਗੜਾ ਹੁਯਾ ਅੰਤਾਕਰਣ ਰੂਪ ਬਸਤਰ ਅਰਥਾਤ ਨਹੀ ਰੁਚਦੇ ਤੁਮ ਐਸੇ ਮਲਨ ਬਸਤਰ ਵਾਲੇ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਜੀਵ॥ ਯਾ ਤੇ ਕਿਉ ਧਨ ਸੇਜੈ ਜਾਇ ਨਾਮ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਤੁਮ ਮਲਿਨ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੈ ਬਿਤ ਪਤਿ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰੋ ਭਾਵ ਯਹ ਪਾਮਰ ਬਿਖਯੀ ਜੀਵੋ ਕੇ ਸੰਗ ਸੇ ਬਾਹੜ ਬੁਧੀ ਹੁਯੇ ਤੁਮ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਸੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਮੈ ਬਿਤਿ ਅਪਨੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਈਸ੍ਰ ਕਾ ਦੈਵ ਗੁਣ ਧਾਰ ਕਰ ਅਧਿਕਾਰੀ ਹੁਯੇ ਬਿਨਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀ ਕਰ ਸਕਤੇ॥੧॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਮਲਿਨ ਬਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਅਨਧਿਕਾਰੀ ਜਨੋ ਕੋ ਮੇਲ ਕਾ ਅਭਾਵ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਸੁਧ ਬਸਤਰੋ ਵਾਲੇ ਅਧਿਕਾਰੀ ਜਨੋ ਕੋ ਮੇਲ ਕਥਨਾਰਥ ਪ੍ਰਬਮ ਜਿਨ ਮਹਾਤਮਾ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਮੇਲ ਯੋਗੁ ਹੋਨਾ ਹੈ, ਪਰਮੇਸ੍ਰ ਕੋ ਸਨਮੁਖ ਕਰ ਤਿਨ ਕੀ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣ ਭਕ੍ਰਿ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ॥

ਹੰਉ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ਤਿਨਾ ਕੈ ਲੈਨਿ ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ॥

ਲੈਨਿ ਜੋ ਤੇਰਾ ਨਾਉ ਤਿਨਾ ਕੈ ਹੰਉ ਸਦ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਹੰਉ ਇਤਿ) ਹੇ ਮਿਹਰਵਾਨਾ ਨਾਮ ਦਯਾਲੁ ਈਸ਼ਰ, ਮੈ ਤਿਨ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨੋ ਕੋ ਸੇਵਾਦਿ ਦੂਰਾ ਸੁਥੁਲ ਸਰੀਰ ਅਰਪਣ ਕਰਤਾ ਹੋ ਤਬਾ ਹਉ ਕੁਰਬਾਨੈ ਜਾਉ ਮੈ ਤਿਨ ਮਹਾਤਮਾ ਜਨੋ ਕੋ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਵਤ ਪ੍ਰੀਤਿ ਕਰਨੇ ਕਰ ਮਨ ਅਰਪਣ ਕਰਤਾ ਹੋ, ਪੁਨਾ ਮੈ ਤਿਨ ਮਹਾਤਮਾ ਕੇ ਮਿਲਨੇ ਹੇਤ ਸਰਬ ਸ੍ਰ ਤਯਾਗਨੇ ਸੇ ਤਿਨਾ ਕੋ ਧਨ ਅਰਪਣ ਕਰਤਾ ਹੋ ਪ੍ਰਿਥਕ ਪ੍ਰਿਥਕ ਕਹੇ ਤੀਨੋ ਕੋ ਮਿਲਾ ਕਰ ਕਹੇ-

(ਲੈਨਿ ਇਤਿ) ਜੋ ਪੁਰਖ ਤੇਰੇ ਨਿਜ ਸ੍ਰਰੂਪ ਕੋ ਸਮਝਕ ਜਾਨ ਕਰ ਜਨੋ ਕੋ ਸਿਖਯਾ ਹੇਤ ਤੇਰਾ ਨਾਮ ਲੇਤੇ ਹੈ ਤਿਨਾ ਕੋ ਮੈ ਸਰਬਦਾ ਵਾ ਸੋ ਵਾਰੀ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣ ਕਰਤਾ ਹੋ॥੧॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਪਤਿ ਪ੍ਰਾਪਤਿ ਹੇਤ ਈਸ਼ੁਰਵਤ ਉਪਦੇਸ਼ਾ ਕੀ ਸੇਵਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰ ਅਬ ਤਿਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਸੁਧ ਬਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਜਿਗਯਾਸੁਯੋ ਕੋ ਈਸ਼ੁਰ ਕੋ ਮੇਲ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ-

ਕਾਇਆ ਰੰਛਣਿ ਜੇ ਥੀਐ ਪਿਆਰੇ ਪਾਈਐ ਨਾਉ ਮਜੀਠ ॥

ਰੰਛਣ ਵਾਲਾ ਜੇ ਰੰਛੈ ਸਾਹਿਬੁ ਐਸਾ ਰੰਗੁ ਨ ਡੀਠ ॥ ੨ ॥

(ਕਾਇਆ ਇਤਿ) ਰੰਗਣ ਉਸ ਪਾਤ੍ਰ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ ਜਿਸ ਮੈ ਬਸਤ੍ਰ ਕੋ ਰੰਗੇ ਹੈ। ਸੇਵਾਦਿ ਕਰ ਸੁਧ ਕੀਯਾ ਸੁਥੁਲ ਸਰੀਰ ਜੇਕਰ ਰੰਗਣ ਨਾਮ ਰੰਗ ਦੇਨੇ ਯੋਗ ਪਾਤ੍ਰ ਹੋਵੇ, ਪੁਨਾ ਵੈਰਾਗਯ ਸੇ ਪਾਹੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਬਸਤ੍ਰ ਕੋ ਰੰਗ ਹੇਤ ਜੇਕਰ ਤਿਸ ਰੰਗਣ ਕੇ ਕੰਠ ਹਿਰਦੇ ਦੇ ਸੋਮੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਉਪਦੇਸ ਸੇ ਲੱਭਾ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕਾ ਨਾਮ ਰੂਪ ਮਜੀਠ ਪਾਈਯੋ ਐ ਤਿਸ ਅਪਨੇ ਨਾਮ ਮਜੀਠ ਕਾ ਰੰਛਣ ਵਾਲਾ ਨਾਮ ਰੰਗ ਦੇਨੇ ਵਾਲਾ ਰੰਗਰੇਜ ਜੇਕਰ ਅਪਨੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਜੀਵ ਕਾ ਉਧਾਰ ਚਾਹਨੇਵਾਲਾ ਸਾਹਬ ਨਾਮ ਪਤਿ ਈਸ਼ੁਰ ਆਪ ਹੀ ਹੋਵੇ ਤਬ ਐਸਾ ਰੰਗ ਆਵੇ ਹੈ ਜੈਸਾ ਕੁਸੰਗਾਦਿ ਮੇਲ ਸੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮੇ ਕਬੀ ਭੀ ਨ ਡੀਠ ਪੂਰਬ ਦੇਖਾ ਨਹੀ, ਉਕੁ ਰੰਗ ਸਹਤ ਬਸਤ੍ਰ ਵਾਲੇ ਕੋ ਪਤਿ ਕੀ ਸੁਲਭਤਾ ਕਹੇ-

ਜਿਨ ਕੇ ਚੋਲੇ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਕੰਤੁ ਤਿਨਾ ਕੈ ਪਾਸਿ ॥

ਧੂੜਿ ਤਿਨਾ ਕੀ ਜੇ ਮਿਲੈ ਜੀ ਕਹੁ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸਿ ॥ ੩ ॥

(ਜਿਨ ਕੇ ਇਤਿ) ਜਿਨ ਕੇ ਚੋਲੇ ਰਤੜੇ ਪਿਆਰੇ ਨਾਮ ਹੇ ਜਿਗਯਾਸੁਯੋ ਜਿਨ ਉਤਮ ਭਾਗੋ ਵਾਲੇ ਪੁਰਖੋ ਕੋ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਚੋਲੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਮਜੀਠ ਕੇ ਰੰਗ ਮੈ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪਤਿ ਕੇ ਰੰਗੇ ਹੁਯੇ ਹੈ, ਕੰਤੁ ਤਿਨਾ ਕੇ ਪਾਸਿ ਕਹੀਯੋ ਪਤਿ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਤਿਨੋ ਕੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਮੇ ਅਪਰੋਖ ਹੋ ਕਰ ਸਮੀਪ ਹੈ, ਅਨਾਧਿਕਾਰੀਯੋਵਤ ਦੂਰ ਨਹੀ। ਬਾਹਯ ਬਸਤਰੋ ਕੀ ਅਪੇਖਾ ਕਰ ਗਲ ਕਾ ਬਸਤਰ ਚੋਲਾ ਜੈਸੇ ਅੰਤਰ ਹੋਵੇ ਹੈ ਤੈਸੇ ਸਥੁਲ ਸਰੀਰ ਇੰਦ੍ਰਯ ਪ੍ਰਾਣੋ ਕੀ ਅਪੇਖਯਾ ਅੰਤਾਕਰਣ ਅੰਤਰ ਹੈ, ਇਸ ਲੀਏ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੋ ਚੋਲਾ ਕਹਿਆ ਹੈ, ਯਹ ਚੋਲਾ ਕਹਨ ਕਾ ਭਾਵ ਜਾਨ ਲੇਨਾ। ਜਿਨ ਰਤੇ ਚੋਲੇ ਵਾਲੇ ਜਿਗਯਾਸੁਯੋ ਕੇ ਕੰਤੁ ਸਮੀਪ ਹੈ ਅਬ ਪੂਰਬਲੇ ਗਯਾਨੀਯੋਵਤ ਤਿਨ ਕੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਭੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੋ, ਯਹ ਔਰ ਜਿਗਯਾਸੁਯੋ ਕੋ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਗੁਰੂ-

(ਧੂੜਿ ਇਤਿ) ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਹੈ ਹੇ ਪ੍ਰੇਮੀਯੋ ਤੁਮ ਐਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਆਗੇ ਬੇਨਤੀ ਕਰੋ ਜੋ ਹੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਜੇਕਰ ਪੂਰਬਲੇ ਮਹਾਤਮਾਵਤ ਜਿਨ ਔਰੋ ਕੋ ਭੀ ਪਤਿ ਕਾ ਲਾਭ ਹੁਯਾ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੇ ਚਰਨੋ ਕੀ ਧੂੜ ਭੀ ਹਮ ਜੀਵਨ ਕੋ ਮਿਲੇ ਤਬ ਹਮ ਪਵਿਤ੍ਰ ਹੋਵੇ। ਯਾ ਤੇ ਪੁਰਾਤਨ ਗਯਾਨੀਯੋਵਤ ਨਯੇ ਗਯਾਨੀਯੋ ਕੀ ਚਰਨ ਧੂੜ ਕੇ ਲਾਭ ਹੇਤ ਭੀ ਏਕ ਹਮਾਰੀ ਤੇਰੇ ਪੈ ਹੀ ਅਰਦਾਸ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ ਔਰ ਪੈ ਨਹੀ॥੩॥ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਰਤੇ ਚੋਲੇ ਕਾ ਲਾਭ ਈਸ਼ੁਰ ਕੀ ਅਨੁਗ੍ਰਹ ਸੇ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਰਬਥਾ ਜੀਵ ਤਿਸ ਕੀ ਆਗਯਾ ਮੈ ਵਰਤੇ, ਯਹ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਆਪੇ ਸਾਜੇ ਆਪੇ ਰੰਗੇ ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ॥

ਨਾਨਕ ਕਾਮਣਿ ਕੰਤੈ ਭਾਵੈ ਆਪੇ ਹੀ ਰਾਵੇਇ ॥ ੪ ॥ ੧ ॥ ੩ ॥

(ਆਪੇ ਇਤਿ) ਆਪੇ ਸਾਜੇ ਕਹੀਯੋ ਆਪ ਹੀ ਈਸ਼ਰ ਰਚੇ ਹੈ ਸਰੀਰ ਰੂਪ ਰੰਗਣ, ਪੁਨਾ ਆਪ ਹੀ ਅਪਣੀ ਦਯਾ ਸੇ ਤਿਸ ਮੇ ਨਾਮ ਰੂਪ ਮਜੀਠ ਪਾਇ ਕਰ ਤਿਸ ਮਜੀਠ ਮੇ ਅੰਤਹਕਰਣ ਰੂਪ ਬਸਤ੍ਰ ਕੋ ਰੰਗੇ ਹੈ ਤਥਾ ਆਪੇ ਨਦਰਿ ਕਰੇਇ ਨਾਮ ਆਪ ਹੀ ਤਿਸ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕੋ ਅਪਨੇ ਮੇਲ ਯੋਗੜ ਸਮਝ ਕੇ ਦ੍ਰਿਸ਼ਿ ਕਰੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਜਬ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਕਹੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਸੇ ਕਾਮਣ ਕੰਤੇ ਭਾਵੇ ਨਾਮ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕੋ ਯਹ ਜੀਵ ਮੇਲ ਯੋਗੜ ਹੈ ਐਸੇ ਰੁਚੇ ਹੈ, ਤਬ ਆਪ ਹੀ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਰਾਵੇਇ ਨਾਮ ਤਿਸ ਸਾਥ ਏਕ ਰੂਪ ਸੇ ਰਮਣ ਕਰੇ ਹੈ। ਭਾਵ ਅਪਨੇ ਸਾਥ ਅਭਿੰਨ ਕਰ ਲੇਵੇ ਹੈ॥੪॥੪॥

ਪੂਰਬ ਸਬਦ ਮੇ ਉਤਮ ਲਾਭ ਹੇਤ ਜੀਵ ਸਰਬ ਸਕਤੀ ਸੰਪੰਨ ਪਰਮੇਸ਼ਰ ਕਾ ਆਗਯਾਕਾਰੀ ਹੋਵੇ, ਯਹ ਕਹਯਾ। ਅਬ ਜਿਸ ਕੀ ਈਸ਼ਰ ਮੇ ਪਰਮ ਭਕਿ ਹੈ ਪੁਨਾ ਈਸਰਵਤ ਹੀ ਗੁਰੂ ਮੇ ਭਕਤੀ ਹੈ ਵਹੁ ਗਯਾਨ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਐਸੇ ਸੂਤਿ ਬਚਨ ਸੇ ਪੰਚਮ ਗੁਰੂ ਨਿਜ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਸੇ ਗੁਰਦੇਵ ਕੋ ਸਰਬ ਸੱਜਨਾ ਦਾ ਰੂਪ ਰਹਤੇ ਤਾ ਕੀ ਅਤਜੰਤ ਭਕਿ ਕਹੇ-

ਮਾਝ ਮਹਲਾ ੫ ਚਉਪਦੇ ਘਰੁ ੧ ॥

ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ॥ ਬਿਲਪ ਕਰੇ ਚਾਤ੍ਰਕ ਕੀ ਨਿਆਈ ॥

(ਮੇਰਾ ਇਤਿ) ਯਹ ਸਬਦ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਲਾਹੌਰ ਮੈ ਆਰੰਭ ਕੀਆ, ਕਥਾ ਇਸ ਕੀ ਸਮੈ ਬਹੁਤ ਹੈ। ਸੰਖੇਪ ਸੇ ਯਹ ਹੈ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਨੇ ਸ੍ਰੀ ਅਰਜਨ ਜੀ ਕੋ ਲਾਹੌਰ ਕੁਟੰਬੀ ਲੋਕੋ ਕੇ ਬਿਵਾਹ ਮੇ ਭੇਜਯਾ ਅਰ ਭਕਤ ਪਰਖਨੇ ਹੇਤ ਬਚਨ ਕੀਯਾ ਹਮਾਰੇ ਬੁਲਾਯੇ ਬਿਨਾ ਨਹੀ ਆਵਨਾ। ਦੋ ਬਰਸ ਵਹਾ ਬਿਤੀਤ ਹੋਨੇ ਪੀਛੇ ਗੁਰੂ ਅਰਜਨ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪਹਲੀ ਪੌੜੀ ਚਿਠੀ ਲਿਖੀ, ਬਡੇ ਭਾਈ ਪ੍ਰਿਥੀਆ ਜੀ ਨੇ ਗੁਰੋਂ ਪਾਸ ਪਹੁਚਨੇ ਨਾ ਦਈ, ਆਪ ਰਖ ਲਈ। ਫੇਰ ਦੂਸਰੀ ਲਿਖੀ ਸੋ ਭੀ ਪਾਸ ਰਖੀ, ਤੀਸਰੀ ਲਿਖੀ ਸੋ ਗੁਰੂ ਜੀ ਪਾਸ ਪਹੁਚੀ। ਵਾਚ ਕੇ ਲਾਹੌਰ ਸੇ ਮਗਵਾਯੇ, ਦੋ ਪਤ੍ਰਕਾ ਪਿਛਲੀਆ ਭੀ ਪ੍ਰਿਥੀ ਚੰਦ ਜੀ ਸੇ ਲੇ ਕਰ ਦਈਆ, ਗਦੀ ਦਈ। ਗਦੀ ਦੇਨੇ ਸਮੇ ਚੌਥੀ ਪੌੜੀ ਕਹੀ, ਯਹ ਇਸ ਕੇ ਬੁਨਨੇ ਕੀ ਸਾਖੀ ਸੁਨਾਈ, ਅਬ ਅਰਥ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਮੇਰਾ ਮਨ ਲੋਚੈ ਨਾਮ ਚਾਹੇ ਹੈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਤਾਈ ਗੁਰੂ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਕੋ ਚਾਹ ਹੀ ਕਰੇ ਹੈ, ਕੁਛ ਔਰ ਬੀ ਕਰੇ ਹੈ ਤਹਾਂ ਕਹੇ-

(ਬਿਲਪ ਇਤਿ) ਬਿਲਪ ਬਿਲਪ ਭਾਵ ਦੀਨਤਾ ਕੇ ਬਚਨ ਭੀ ਸ੍ਰਾਤੀ ਨਖੜ ਕੀ ਬੁੰਦ ਕੀ ਚਾਹ ਵਾਲੇ ਪਪੀਹੇ ਪੰਖੀਵਤ ਕਰੇ ਹੈ, ਨਨੁ ਦਰਸਨ ਬਿਨਾ ਕੌਨ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਨਹੀ ਸਿਧ ਹੋਵੇ ਜਿਸ ਤੇ ਬਿਲਪ ਸਹਿਤ ਚਾਹ ਕਰੇ ਹੈ ਤਹਾ ਕਹੇ-

ਤ੍ਰਿਖਾ ਨ ਉਤਰੈ ਸਾਂਤਿ ਨ ਆਵੈ ਬਿਨੁ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਗੁਰ ਦਰਸਨ ਸੰਤ ਪਿਆਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਤ੍ਰਿਖਾ ਇਤਿ) ਤਿਖਾ ਨ ਉਤਰੇ ਨਾਮ ਦਰਸਨ ਕੀ ਇਛਾ ਨਹੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਹੋਵੇ। ਪੁਨਾ ਸਾਂਤਿ ਦਰਸਨ ਜਨਜ ਆਨੰਦ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਵਾ ਤ੍ਰਿਖਾ ਨਾਮ ਅਨਾਤਮ ਪਦਾਰਥੋ ਕੀ ਤ੍ਰਿਸਨਾ ਨਿਬ੍ਰਿਤ ਨਹੀ ਹੋਵੇ ਔ ਸਾਂਤਿ ਨਾਮ ਅਗਯਾਨ ਨਾਸ ਪੂਰਬਕ ਪਰਮ ਸੁਖ ਕਾ ਲਾਭ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇ ਬਿਨਾ ਪ੍ਰੀਤਮ ਸੰਤੋ ਕੇ ਦਰਸਨ ਸੇ ॥੧॥ ਕਹੇ ਪ੍ਰਯੋਜਨ ਵਾਲੇ ਦਰਸਨ ਹੇਤ ਬਿਲਪ ਸਹਤ ਚਾਹ ਹੀ ਨਹੀ ਕਰੇਂ, ਕਿੰਤੁ ਤਨਾਦਿਕ ਬੀ ਅਰਪਣ ਕਰੇ ਹੈ ਯਾ ਕਹੇ।

(ਹਉ ਇਤਿ) ਘੋਲੀ ਪਦ ਅਰਪਣ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਹਉ ਘੋਲੀ ਨਾਮ ਮੈ ਤਨ ਧਨ ਅਰਪਣ ਕਰਤਾ ਹੋ, ਪੁਨਾ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਨਾਮ ਮਨ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਾਣ ਅਰਪਣ ਕਰਤਾ ਹੋ, ਗੁਰ ਨਾਮ ਹਿਤ ਉਪਦੇਸ ਕਰਨੇ ਵਾਲੇ ਪਰਮ ਪ੍ਰੀਤਮ ਜੀ ਕੇ ਦਰਸਨ ਪੈ॥੧॥ ਪ੍ਰਮ ਪ੍ਰੀਤਮ ਗੁਰੂ ਕੇ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਕਰੇ-

ਤੇਰਾ ਮੁਖੁ ਸੁਹਾਵਾ ਜੀਉ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਬਾਣੀ ॥ ਚਿਰੁ ਹੋਆ ਦੇਖੇ ਸਾਰੰਗਪਾਣੀ ॥

ਧੰਨੁ ਸੁ ਦੇਸੁ ਜਹਾ ਤੂੰ ਵਸਿਆ ਮੇਰੇ ਸਜਣ ਮੀਤ ਮੁਰਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੨ ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਹਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਗੁਰ ਸਜਣ ਮੀਤ ਮੁਰਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

(ਤੇਰਾ ਇਤਿ) ਹੇ ਗੁਰੋ! ਤੁਮਾਰਾ ਮੁਖ ਪਰਮ ਸੋਭਾਵਾਨ ਹੈ, ਜਿਸ ਸੇ ਸਹਜ ਧੁਨਿ ਨਾਮ ਸੁਭਾਵਕ ਬੀਣਾਦਿਕੋ ਕੀ ਮਨੋਹਰ ਧੁਨਿਵਤ ਬਾਣੀ ਨਾਮ ਤਤ੍ਰ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਰੂਪ ਮਨੋਹਰ ਬਾਣੀ ਨਿਕਸੇ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਹੇ ਸਾਰੰਗਪਾਣੀ ਨਾਮ ਬਿਸਨੁ ਰੂਪ ਗੁਰੋ ਤੁਮਾਰੇ ਦਰਸਨ ਹੁਯੇ ਕੋ ਬਿਲੰਬ ਹੁਯਾ ਹੈ, ਇਸ ਸਿਖੜ ਪ੍ਰਤਿ ਅਬ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਸੀਘ੍ਰ ਦਰਸਨ ਦੇਵੇ। ਇਸ ਰੀਤਿ ਸੇ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਸਹਿਤ ਦਰਸਨ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰ ਅਬ ਜਾ ਸ੍ਥਾਨ ਮੋ ਗੁਰੁ ਵਾਸ ਕਰੇ, ਵਹੁ ਸ੍ਥਾਨ ਭੀ ਤੀਰਥ ਰੂਪ ਹੈ ਯਹ ਕਹੇ-

(ਧੰਨੁ ਇਤਿ) ਧੰਨੁ ਸੁ ਦੇਸ ਕਹੀਏ ਧੰਨ ਵਹੁ ਤੀਰਥ ਰੂਪ ਸ੍ਥਾਨ ਹੈ, ਜਹਾ ਤੁਮਨੇ ਨਿਵਾਸ ਕੀਆ ਹੇ ਮੇਰੇ ਸਜਨ ਨਾਮ ਸ੍ਰੇਸ੍ਠ ਜਨ ਰੂਪ ਮਿਤ੍ਰੋ ਮੇ ਪਰਮ ਮਿਤ੍ਰ ਮੁਰਾਰੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਰੂਪ ਗੁਰੁ ਜੀਉ॥੨॥ ਨਿਵਾਸ ਸ੍ਥਾਨ ਕੋ ਤੀਰਥ ਰੂਪ ਕਰਤਾ ਗੁਰੋ ਕੇ ਮੈ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣ ਕਰਤਾ ਹੇ ਯਹ ਕਹੇ॥੧॥ (ਹਉ ਇਤਿ) ਪੂਰਬ ਦਰਸਨਾਰਥ ਗੁਣਾਨੁਵਾਦ ਕਹ ਕਰ ਅਬ ਸਰਬਦਾ ਸਰਣ ਰਹਣਾ ਚਾਹੀਯੇ, ਯਹ ਸੂਚਨ ਹੇਤ ਗੁਰੁ ਸੇ ਬਿਯੁਕ੍ਤ ਸਮਯਕੋ ਨਿਖਿਧਤਾ ਕਹਤੇ ਮੇਲ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੇ-

ਇਕ ਘੜੀ ਨ ਮਿਲਤੇ ਤਾ ਕਲਿਜੁਗੁ ਹੋਤਾ ॥ ਹੁਣਿ ਕਦਿ ਮਿਲੀਐ ਪ੍ਰਿਅ ਤੁਧੁ ਭਗਵੰਤਾ ॥

ਮੋਹਿ ਰੈਣਿ ਨ ਵਿਹਾਵੈ ਨੀਦ ਨ ਆਵੈ ਬਿਨੁ ਦੇਖੇ ਗੁਰੁ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੩ ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਤਿਸੁ ਸਚੇ ਗੁਰੁ ਦਰਬਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਇਕ ਇਤਿ) ਪੂਰਬ ਆਪ ਕੀ ਸਮੀਪਤਾ ਰੂਪ ਸਤਯੁਗ ਸਮੇ ਮੇ ਜੇਕਰ ਹੇ ਗੁਰੋ! ਏਕ ਘੜੀ ਮਾਤ੍ਰ ਨਾ ਮਿਲਤੇ ਤਬ ਹਮ ਕੋ ਵਹੁ ਬਿਯੋਗ ਕਾ ਸਮਯ ਕਲਿਜੁਗੁ ਅਰ ਅਬ ਬਹੁਤ ਸੀ ਘੜੀ ਵਾਲੇ ਕਈ ਮਾਸੋ ਕਾ ਬਿਯੋਗ ਰੂਪ ਬਹੁਤ ਦੁਖ ਦਾਤਾ ਅਤੰਤ ਨਿਖਿਧ ਕੇਵਲ ਕਲਿਜੁਗੁ ਹੀ ਹੋ ਗਯਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਹੁਣ ਨਾਮ ਅਬ ਤੁਧੁ ਪਿਆਰੇ ਉਤਮ ਐਸ਼ਵਰਯ ਵਾਲੇ ਭਗਵੰਤ ਕੋ ਕਬ ਮਿਲੇ, ਯਹ ਕ੍ਰਿਪਾ ਕਰ ਕਹੋ। ਕੁਛ ਦੇਰ ਮੇ ਮਿਲ ਜਾਵੇਗੇ, ਯਹ ਗੁਰੋ ਓਰ ਸੇ ਚਿਤ ਮੇ ਕਥਨ ਕਲਪ ਕਰ ਸੀਘ੍ਰ ਮਿਲਨ ਹੇਤ ਕਹੇ-

(ਮੋਹਿ ਇਤਿ) ਮੇਰੇ ਕੋ ਰੈਣ ਨ ਵਿਹਾਵੇ ਨਾਮ ਬਿਯੋਗ ਰੂਪ ਰਾਤ੍ਰਿ ਨਹੀ ਬਿਤੀਤ ਹੋਵੇ, ਪੁਨਾ ਨੀਦ ਨ ਆਵੇ, ਚਿਤ ਮੇ ਸਾਂਤਿ ਰੂਪ ਨਿਦ੍ਰਾ ਨਹੀ ਆਵੇ। ਬਿਨਾ ਦੇਖੇ ਗੁਰੁ ਕਾ ਦਰਬਾਰ ਸਭਾ ਵਾ ਸ੍ਥਾਨ॥੩॥ ਜਿਨ ਕੇ ਦੇਖਨੇ ਸੇ ਹੀ ਸੁਭ ਸਮਯ ਔ ਬਿਯੋਗ ਰੂਪ ਰਾਤ੍ਰਿ ਕੀ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਹੋਵੇ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੋ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣ ਕਰੇ॥ (ਹਉ ਇਤਿ) ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਕੀ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਸੇ ਸਾਖ੍ਰਾਤ ਭਏ ਗੁਰੁ ਪੈ ਆਨੰਦ ਲਾਭ ਸਹਿਤ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹੇ-

ਭਾਗੁ ਹੋਆ ਗੁਰਿ ਸੰਤੁ ਮਿਲਾਇਆ ॥ ਪ੍ਰਭੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਘਰ ਮਹਿ ਪਾਇਆ ॥

ਸੇਵ ਕਰੀ ਪਲੁ ਚਸਾ ਨ ਵਿਛੁੜਾ ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ੪ ॥

ਹਉ ਘੋਲੀ ਜੀਉ ਘੋਲਿ ਘੁਮਾਈ ਜਨ ਨਾਨਕ ਦਾਸ ਤੁਮਾਰੇ ਜੀਉ ॥ ਰਹਾਉ ॥ ੧ ॥ ੮ ॥

(ਭਾਗੁ ਇਤਿ) ਭਾਗੁ ਹੁਯਾ ਨਾਮ ਬਡਾ ਪੁੰਨਯ ਕੋਈ ਪੂਰਬ ਕੀਆ ਹਮਾਰਾ ਉਦੇ ਹੁਯਾ ਜਿਸ ਨੇ ਗੁਰੁ ਸੰਤੁ ਮਿਲਾਯਾ ਕਹੀਯੇ ਸ੍ਰੇਸ੍ਠ ਗੁਰੁ ਹਮ ਕੋ ਮਿਲਾਯਾ, ਜਿਸ ਕੇ ਮੇਲ ਸੇ ਹਮ ਨੇ ਪ੍ਰਭੁ ਅਬਿਨਾਸੀ ਕਹੀਯੇ ਨਾਸ ਰਹਿਤ ਸਮਰਥ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਘਰ ਮੇ ਨਾਮ ਰਿਦੇ ਦੇਸ ਮੇ ਹੀ ਅਪਰੋਖ ਕਰ ਲੀਆ। ਯਾਹੀ ਤੇ ਅਬ ਕ੍ਰਿਤਘਨਤਾ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਹੇਤ ਗੁਰੋ ਪੈ ਯਹ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਹੈ ਜੁ ਮੈ ਅਵਸ੍ਥਾ ਭਰ ਨਿਰੰਤਰ ਐਸੀ ਸੇਵਾ ਕਰੇ ਜੁ ਪਲ ਨਾਮ ਘੜੀ ਕਾ ਸਾਠਵਾਂ ਹਿਸਾ, ਪੁਨਾ ਚਸਾ ਨਾਮ ਪਲ ਕਾ ਤੀਸਵਾ ਭਾਗ ਬੀ ਨਾ ਵਿਛੁੜਾ, ਜਿਸ ਤੇ ਗੁਰੁ ਅਰਜਨ ਕਹੇ ਹੇ ਗੁਰੁ ਰਾਮਦਾਸ ਜੀ ਹਮ ਦਾਸ ਆਪ ਕੇ ਹੈ॥੪॥

ਜਿਨ ਕੀ ਕ੍ਰਿਪਾ ਸੇ ਪ੍ਰਭੁ ਕਾ ਅਪਰੋਖ ਹੁਯਾ ਤਿਨ ਆਗੇ ਤਨਾਦਿ ਅਰਪਣ ਕਰੇ। (ਹਉ ਇਤਿ)॥੧॥੮॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਸ੍ਰੀ ਗੁਰੁ ਮਹਾਰਾਜ ਗੁਰੁ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਾ ਪ੍ਰਕਾਰ ਕਹ ਕਰ, ਅਬ ਹੇ ਅਮੋਲਕ ਲਾਲ ਹਰੇ ਤੇਰਾ ਵਾਸਤਵ ਸ੍ਰੂਪ ਕੈਸੇ ਜਾਨੋ, ਯਹ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਪਾਸ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਰੂਪ ਜਿਗਯਾਸੁ ਮੁਖ ਸੇ ਪ੍ਰਸੂ ਕਹੇ-

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸੂਹੀ ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਕਉਣ ਤਰਾਜੀ ਕਵਣੁ ਤੁਲਾ ਤੇਰਾ ਕਵਣੁ ਸਰਾਫੁ ਬੁਲਾਵਾ ॥

ਕਉਣੁ ਗੁਰੂ ਕੈ ਪਹਿ ਦੀਖਿਆ ਲੇਵਾ ਕੈ ਪਹਿ ਮੁਲੁ ਕਰਾਵਾ ॥ ੧ ॥

(ਕਉਣੁ ਇਤਿ) ਤਰਾਜੀ ਤੋਲ ਰੂਪ ਮਾਪ ਕੀ ਚੀਜ਼ ਕਾ ਸਾਮਾਨਜ ਨਾਮ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪ੍ਰਕਰਣ ਤੇ ਤਰਾਜੀ ਕਹੀਯੋ ਹਰਿ ਰੂਪ ਲਾਲ ਕੇ ਵਜਨ ਜਾਨਨੇ ਹੇਤ ਕਉਣੁ ਸਾ ਕੰਡਾ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਤਰਾਜੂ ਮੈ ਦੂਸਰੇ ਪਾਲੜੇ ਮੇ ਰਖ ਕਰ ਜਿਸ ਸੇ ਵਜਨ ਕਰੇ ਵਹੁ ਤੁਲਾ ਕਹੀਯੋ ਮਾਸਾ ਤੋਲਾਦਿ ਰੂਪ ਵਾਟ ਕੌਨ ਹੈ। ਪੁਨਾ ਤਿਸ ਲਾਲ ਕੇ ਤੁਲਾਵਨ ਹੇਤ ਸਰਾਫ ਕੌਨ ਸਾ ਬੁਲਾਵਾ, ਤੈਸੇ ਤਿਸ ਲਾਲ ਕੇ ਤੋਲਨੇ ਵਾਲੇ ਸਰਾਫ ਕੀ ਕੌਨ ਗੁਰੂ ਕੈ ਨਾਮ ਕੌਨ ਸੇ ਗੁਰੂ ਕੇ ਪਹਨਾਮ ਪਾਸ ਤੇ ਦੀਖਾ ਨਾਮ ਉਪਦੇਸ ਲੇਵਾ ਜੋ ਲਾਲ ਕੇ ਤੋਲ ਵਾਲਾ ਸਰਾਫ ਅਮੁਕਾ ਹੈ ਔ ਕੈ ਪਹ ਮੁਲ ਕਰਾਵਾ ਨਾਮ ਕਿਸ ਦੂਸਰੇ ਪੁਰਖ ਸੇ ਸਰਾਫ ਕੇ ਬਤਾਵਨ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਕਾ ਮੋਲ ਕੀਮਤ ਅਰਥਾਤ ਪਰੀਖਯਾ ਕਰਾਵੇ ਜੋ ਪਹਲੇ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਰਾਫ ਸਚਾ ਬਤਾਯਾ ਹੈ ਵਾ ਬੂਠਾ ਬਤਾਯਾ ਹੈ॥੧॥ ਪਰੀਖਾ ਕੀ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਕਾ ਪ੍ਰਸੂ ਕਰ ਪ੍ਰਥਮ ਅਪਨੇ ਕੋ ਲਾਲ ਕਾ ਅਗਯਾਨ ਕਹੇ-

ਮੇਰੇ ਲਾਲ ਜੀਉ ਤੇਰਾ ਅੰਤੁ ਨ ਜਾਣਾ ॥

ਤੂੰ ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਭਰਿਪੁਰਿ ਲੀਣਾ ਤੂੰ ਆਪੇ ਸਰਬ ਸਮਾਣਾ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਮੇਰੇ ਇਤਿ) ਹੇ ਸਰਬਾਤਮਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਮੇਰੇ ਨਿਜ ਰੂਪ ਲਾਲ ਜੀ ਮੈ ਤੇਰਾ ਦੇਸ ਕਾਲਾਦਿਕੋ ਸੇ ਸੂਨਯ ਕਾ ਦੇਸਾਦਿ ਭੇਦ ਰੂਪ ਅੰਤ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ, ਜਿਸਤੇ ਤੂੰ ਬਯਾਪਕ ਔ ਨਿਤਯ, ਪੁਨਾ ਸਰਬਾਤਮਾ ਹੈ ਬਯਾਪਕਤਾ ਔ ਸਰਬਾਤਮਾ ਸਪਸ੍ਰ ਕਰੇ-

(ਤੂੰ ਇਤਿ) ਭਰਪੁਰ ਕਾ ਮੂਲ ਪਰਿਪੂਰਣ ਹੈ, ਹੇ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਤੁਮ ਜਲ ਮੇ ਥਲ ਮੇ ਭਰਪੁਰ ਨਾਮ ਪਾਰੇ ਪੂਰਣ ਅਰਥਾਤ ਬਯਾਪਕ ਹੋ ਕਰ ਲੀਣਾ ਨਾਮ ਲੈ ਕੋ ਅਰਥਾਤ ਦਾ ਕਰਤਾ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹੇ ਹੋ, ਯਾਹੀ ਤੇ ਹੇ ਅਪਰੋਖ ਹਰੇ ਤੂੰ ਆਪ ਹੀ ਸਰਬ ਮੈ ਘਟਾਦਿ ਵਿਕਾਰੋ ਮੈ ਮ੍ਰਿਤਕਾਵਤ ਤਦਾਤਮ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹਯਾ ਹੈ ਭਾਵ ਯਹ ਜਲ ਥਲ ਉਪ ਲਖਿਤ ਭੂਤ ਭੌਤਕ ਪ੍ਰਪੰਚ ਮੇ ਬਯਾਪਕ ਹੋ ਰਹਯਾ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਸਰਬ ਸੇ ਤਦਾਤਮ ਕੋ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋ ਰਹਯਾ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਤੇਰਾ ਦੇਸ ਸੇ ਔ ਵਸਤੁ ਸੇ ਭੇਦ ਕੌਨ ਕਹ ਸਕੇ॥੧॥ ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਲਾਲ ਕੋ ਅਮੋਲਕਤਾ ਦੋਯੋ ਤਨ ਕਰ ਅਬ ਪੂਰਬ ਜਿਗਯਾਸੁ ਮੁਖ ਸੇ ਕੀਯੇ ਪੰਚ ਪ੍ਰਸੂ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਮਨੁ ਤਾਰਾਜੀ ਚਿਤੁ ਤੁਲਾ ਤੇਰੀ ਸੇਵ ਸਰਾਫੁ ਕਮਾਵਾ ॥

(ਮਨੁ ਇਤਿ) ਨਿਸਕਾਮ ਕਰਮ ਸੇਵਾ ਹਠ ਯੋਗ ਸੇ ਸੁਧ ਕਰੀ ਅੰਤਹਕਰਣ ਕੀ, ਮਨਨਾਤਮ ਬ੍ਰਿਤਿ ਰੂਪ ਮਨ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਲਾਲ ਕੇ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਤੋਲ ਕਾ ਤਰਾਜੀ ਨਾਮ ਕੰਡੇ ਤੁਲਯ ਕੰਡਾ ਹੈ, ਯਹੀ ਭਾਵ ਸੇ ਮਨ ਸੇ ਹੀ ਪਰਮਾਤਮਾ ਕਾ ਜਾਨਨਾ ਵੇਦ ਕਹੇ ਹੈ। ਐਸੇ ਪ੍ਰਥਮ ਪ੍ਰਸੂ ਕਾ ਉਤਰ ਦੇਕਰ ਦੂਸਰੇ ਕਾ ਦੇਵੇ- (ਚਿਤੁ ਇਤਿ) ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕੇ ਧਯਾਨ ਸੇ ਧਯੇਯਕਾਰ ਭਯੀ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੀ ਚਿੰਤਨ ਬ੍ਰਿਤਿ ਰੂਪ ਚਿੰਤ ਹੀ ਪਰਮੇਸ੍ਵਰ ਕਾ ਮਹਤ੍ਰ ਰੂਪ ਬੋਝ ਨਿਰਣਯ ਹੇਤ ਮਾਸਾਦਿ ਬਾਟ ਤੁਲਯ, ਤੁਲਾ ਨਾਮ ਮਾਸਾ ਤੋਲਾਦਿ ਰੂਪ ਬਾਟ ਹੈ, ਸਰਾਫ ਲੋਕ ਮਾਸਾ ਤੋਲਾਦਿ ਵਜਨ ਕੀ ਚੀਜ਼ਾ ਕਾ ਨਾਮ ਬਾਟ ਕਹਤੇ ਹੈ। ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਦੂਸਰੇ ਪ੍ਰਸੂ ਕਾ ਉਤਰ ਦੇਕਰ ਤੀਸਰੇ ਕਾ ਉਤਰ ਦੇਵੇ- (ਤੇਰੀ ਇਤਿ) ਮਨ ਕੋ ਤਰਾਜੂ ਭਾਵ ਔ ਚਿਤ ਕੋ ਤੁਲਾ ਭਾਵ ਸਿਧ ਕਰਨੇ ਵਾਲੀ ਤੇਰੀ ਸੇਵ ਨਾਮ ਤੇਰੀ ਭਕ੍ਰੀ ਹੀ ਸਰਾਫ ਹੈ, ਬਿਨਾ ਭਕਤੀ ਸੇ ਨਾਮ ਨ ਗਯਾਨ ਯੋਗਯ ਹੋਵੇ ਹੈ ਨਾ ਚਿਤ ਧਯਾਨ ਯੋਗਯ ਹੋਵੇ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਭਕਤੀ ਕੋ ਹੀ ਮੈ ਹਰੀ ਰੂਪੀ ਲਾਲ ਕੇ ਤੋਲਨੇ ਵਾਲਾ ਸਰਾਫ, ਅਪਨੇ ਚਿਤ ਮੈ ਕਮਾਵਾ ਨਾਮ ਪਰਿਸ੍ਰਮ ਸੇ ਸਿਧ ਕਰਤਾ ਹੂੰ। ਕਹੀ ਰੀਤਿ ਸੇ ਤੀਸਰੇ ਪ੍ਰਸੂ ਕਾ ਉਤਰ ਦੇ ਕਰ ਅਬ ਤੋਲਨੇ ਵਾਲੇ ਸਰਾਫ ਕੀ ਦੀਖਯਾ ਕਿਸ ਸੇ ਲੇਵੋ ਯਹ ਚੌਥੇ ਪ੍ਰਸੂ ਕਾ ਉਤਰ ਕਹੇ-

ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰਿ ਸੇ ਸਹੁ ਤੋਲੀ ਇਨ ਬਿਧਿ ਚਿਤੁ ਰਹਾਵਾ ॥ ੨ ॥

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

(ਘਟ ਹੀ ਇਤਿ) ਘਟ ਹੀ ਭੀਤਰ ਸੋ ਸਹੁ ਨਾਮ ਪੁਸਪ ਮੇ ਗੰਧ ਔ ਮੁਕਰ ਮੈ ਛਾਈਵਤ ਤੁਮਾਰੇ ਅੰਤਾਕਰਣ ਕੇ ਭੀਤਰ ਹੀ ਵਹੁ ਅੰਤਰਜਾਮੀ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਪਤਿ ਤੋਲਨੇ ਯੋਗਜ ਤੋਲੀ ਵਸੇ ਹੈ, ਜਿਸ ਕਾ ਸਰਾਫ ਸੇ ਤੋਲ ਕਰਾਯਾ ਚਾਹਤੇ ਹੋ। ਜੋ ਤੁਮ ਕੋ ਐਸਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ ਤਿਸ ਗੁਰੂ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਲਾਲ ਕੇ ਤੋਲਨੇ ਵਾਲੇ ਸਰਾਫ ਕੀ ਦੀਖਯਾ ਲੇਵੇ ਭਾਵ ਉਸ ਸੇ ਭਕਤੀ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਲੇਵੇ ਔਰ ਸੇ ਨਾ ਲੇਵੇ। ਐਸੇ ਚੌਥੇ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨ ਕਾ ਉਤਰ ਦੇ ਕਰ ਪੰਚਮ ਕਾ ਉਤਰ ਦੇਵੇ- (ਇਨ ਬਿਧਿ ਇਤਿ) ਇਨ ਬਿਧਿ ਨਾਮ ਇਸੀ ਪ੍ਰਕਾਰ ਚਿਤ ਕੇ ਰਖਨਾ ਜੋ ਵਹੁ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਲਾਲ ਅਪਨੇ ਘਟ ਮੇ ਹੀ ਹੈ ਔ ਗੁਰੂ ਕੇ ਬਤਾਏ ਭਕਤੀ ਰੂਪ ਸਰਾਫ ਸੇ ਉਸ ਕਾ ਤੋਲ ਹੋਵੇ ਹੈ ਜੋ ਤੁਮ ਕੋ ਐਸਾ ਕਰੇ ਤਿਸ ਕੇ ਪਾਸ ਉਸ ਪਹਲੇ ਗੁਰੂ ਕੀ ਪਰੀਖਯਾ ਕਰਾਵੇ, ਵਹੁ ਦੂਸਰਾ ਪਰੀਖਕ ਤੁਮ ਕੋ ਕਹ ਦੇਵੇਗਾ ਜੋ ਭਕਤੀ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਦੇਨੇ ਵਾਲੇ ਗੁਰੂ ਪਾਸ ਤਨਾਦਿਕ ਵੇਚ ਕਰ ਖਰੀਦ ਲੇਵੇ, ਉਕੁੰਚ 'ਮਨੁ ਬੇਚੈ ਸਤਗੁਰ ਕੈ ਪਾਸਿ॥ ਤਿਸੁ ਸੇਵਕ ਕੇ ਕਾਰਜ ਰਾਸਿ' 'ਸੇਵਾ ਕਰਤ ਹੋਇ ਨਿਹਕਾਮੀ॥ ਤਿਸ ਕਉ ਹੋਤ ਪਰਾਪਤਿ ਸੁਆਮੀ' ਇਤਿਜਾਦਿ ਈਹਾ ਯਹ ਭੀ ਜਾਨ ਲੇਨਾ ਤਰਾਜੁਪਨਾ ਮਨ ਕੋ ਹਰੀ ਲਾਲ ਕੇ ਗਜਾਨ ਰੂਪ ਤੋਲ ਕੀ ਕਾਰਣਤਾ ਸੇ ਹੈ, ਬਾਟ ਰੂਪਤਾ ਚਿਤ ਕੋ ਪਯੋਯਾਕਾਰ ਹੋ ਕਰ ਘੜੇ ਕਚੇ ਤਨ ਕੀ ਬਰਾਬਰੀ ਮੇ ਹੈ, ਸਰਾਫ ਰੂਪਤਾ ਭਕਤੀ ਕੋ ਮਨ ਚਿਤ ਰੂਪ ਤਰਾਜੁ ਬਾਟ ਦੇਨੋ ਕੋ ਅਪਨੇ ਅਪਨੇ ਕਾਰਯੋ ਕੇ ਯੋਗਜ ਕਰਨੇ ਸੇ ਹੈ, ਦੀਖਯਤਪਣਾ ਗੁਰੂ ਕੋ ਭਕਤੀ ਰੂਪ ਸਰਾਫ ਕੀ ਦੀਖਯਾ ਦੇਨੇ ਸੇ ਹੈ, ਪਰੀਖਯਤਪਨਾ ਔਰ ਗਜਾਨੀਯੋ ਕੋ ਗੁਰੂ ਨੇ ਸਚਾ ਸਰਾਫ ਬਤਾਯਾ ਇਸ ਬਾਤ ਕੋ ਪਰਖ ਕਰ ਕਹਨੇ ਸੇ ਹੈ, ਲਾਲ ਰੂਪਤਾ ਹਰਿ ਕੋ ਅਮੋਲਤਾ ਸੇ ਹੈ, ਸੌਦਾਗਰਪਣਾ ਜਿਗਜਾਸੁ ਕੋ ਗੁਰੂ ਸੇਵਾ ਕਰ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਲਾਲ ਕੇ ਖਰੀਦਨੇ ਸੇ ਹੈ, ਯਹ ਗੁਰੂ ਜੀ ਨੇ ਰੂਪਕ ਅਲੰਕਾਰ ਸੇ ਬੋਧਨ ਕੀਆ ਹੈ। ਪੂਰਬ ਸਿਖ ਕੇ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਪ੍ਰਸ਼੍ਨੋ ਕੇ ਅਨੁਸਾਰ ਤਿਸ ਕੋ ਸਭੀ ਰੂਪ ਭਿੰਨ ਭਿੰਨ ਬਤਾਯ ਕਰ ਅਬ ਵਾਸਤਵ ਸੇ ਪੂਰਬ ਕਹੇ ਤਰਾਜੁ ਆਦਿਕ ਸਭ ਵਹੀ ਹੈ, ਯਹ ਅਦੁਤੀ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਕਰੇ-

ਆਪੇ ਕੰਡਾ ਤੋਲੁ ਤਰਾਜੀ ਆਪੇ ਤੋਲਣਹਾਰਾ ॥

ਆਪੇ ਦੇਖੈ ਆਪੇ ਬੂਝੈ ਆਪੇ ਹੈ ਵਣਜਾਰਾ ॥ ੩ ॥

(ਆਪੇ ਇਤਿ) ਕੰਡਾ ਈਹਾਂ ਤਰਾਜੀ ਕੀ ਟੀਕਾ ਹੈ ਅਰ ਤੋਲ ਪਦ ਪੂਰਬ ਤੁਲਾ ਸਬਦ ਸੇ ਕਹੇ ਵਾਟ ਕਾ ਵਾਚਕ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਆਪ ਹੀ ਵਹੁ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਮਨ ਤਰਾਜੀ ਰੂਪ ਕੰਡਾ ਹੈ ਪੁਨਾ ਆਪੇ ਤੋਲ ਨਾਮ ਤੁਲਾ ਅਰਥਾਤ ਚਿਤ ਰੂਪ ਵਾਟ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਆਪ ਹੀ ਅਪਨੀ ਸੇਵਾ ਰੂਪ ਤੋਲਨਹਾਰਾ ਸਰਾਫ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਆਪ ਹੀ ਸੇਵਾ ਰੂਪ ਸਰਾਫ ਕੀ ਦੀਖਿਆ ਦੇਨ ਹੇਤ ਦੇਖੇ ਹੈ ਸਿਖਯ ਕੋ, ਪੁਨਾ ਆਪ ਹੀ ਪਰਖਨੇ ਵਾਲਾ ਤਟਸਥ ਹੋ ਕਰ ਬੂਝੇ ਨਾਮ ਸਿਖ ਕੋ ਸਚਾ ਗੁਰੂ ਬਤਾਵਨੇ ਹੇਤ ਜਾਣੇ ਹੈ ਪਹਲੇ ਗੁਰੂ ਕੋ॥ ਪੁਨਾ ਆਪ ਹੀ ਵਣਜਾਰਾ ਨਾਮ ਜਿਗਜਾਸੁ ਹੋਕਰ ਖਰੀਦਨੇ ਵਾਲਾ ਬਨੇ ਹੈ ਹਰਿ ਲਾਲ ਕਾ॥੩॥ ਅਬ ਪੂਰਬ ਕਹੀ ਸੰਪੂਰਣ ਸਾਮਗ੍ਰੀ ਬਿਦਯਮਾਨ ਹੋਤੇ ਬੀ ਮੰਦ ਪੁਰਖ ਕੇ ਸੰਗੀ ਕੋ ਲਾਲ ਪਰੀਖਯਾ ਕਠਨ ਹੈ ਯਹ ਲਾਲ ਪਰੀਖਯਾ ਕੇ ਲਾਭ ਕੋ ਦੁਰਲਭਤਾ ਕਹੇ-

ਅੰਧੁਲਾ ਨੀਚ ਜਾਤਿ ਪਰਦੇਸੀ ਖਿਨੁ ਆਵੈ ਤਿਲੁ ਜਾਵੈ ॥

ਤਾ ਕੀ ਸੰਗਤਿ ਨਾਨਕੁ ਰਹਦਾ ਕਿਉ ਕਰਿ ਮੂੜਾ ਪਾਵੈ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥ ੯ ॥

(ਅੰਧੁਲਾ ਇਤਿ) ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਾਂਤ ਸੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਨੇਤ੍ਰਹੀਨ ਹੈ ਜਾਤੀ ਸੇ ਨਜੂਨ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਬਿਦੇਸੀ ਹੈ ਔ ਟਿਕਕੇ ਨਹੀ ਰਹਨੇ ਵਾਲਾ, ਤਿਸ ਕੇ ਸੰਗੀ ਕੋ ਸੁਭ ਸੰਗ ਨਾ ਹੋਨੇ ਸੇ ਲਾਲ ਪਰੀਖਯਾ ਕਾ ਲਾਭ ਨਹੀ ਹੋਵੇ, ਤਦਵਤ ਜੋ ਪੁਰਖ ਸ੍ਰੁਤੇ ਚੈਤਨਜ਼ਹੀਨਤਾ ਸੇ ਅੰਧ ਪੁਨਾ ਸੁਕ੍ਰ ਸ੍ਰੋਣਤ ਰੂਪ ਨੀਚ ਵਸਤੁ ਸੇ ਉਪਜਣੇ ਕਰ ਨੀਚ ਤਥਾ ਪਰਦੇਸੀ ਨਾਮ ਆਤਮ ਦੇਸ ਸੇ ਹੀਨ ਅਨਾਤਮ ਦੇਸੀ ਪੁਨਾ ਖਣ ਖਣ ਮੇ ਜਨਮ ਮ੍ਰਿਤਜੁ ਵਾਲਾ ਜੋ ਨਰ ਦੇਵਾਦਿ ਸੰਘਾਤ ਗੁਰੂ ਕਹੇ ਜੋ ਪੁਰਖ ਤਿਸ ਕੀ ਸੰਗਤ ਨਾਮ ਤਾ ਕੇ ਤਦਾਤਮ ਮੇ ਹੀ ਮੈ ਦੇਹ ਹੋ ਐਸੇ ਅਸਕੁ ਰਹੇ ਹੈ ਵਹੁ ਮੂੜਾ ਨਾਮ ਮੂਰਖ ਤਿਸ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਲਾਲ ਕੀ ਪਰੀਖਯਾ ਕਿਵ ਕਰ ਨਾਮ ਕਿਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਪਾਵੇ ਭਾਵ ਕਾਹੂ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸੇ ਨਹੀ ਪਾਵੇ ਕਿੰਤੁ ਜੋ ਵੈਸੇ ਕਾ ਸੰਗ ਛੋਡ ਕਰ ਸ੍ਰੋਸੁ ਕਾ ਸੰਗ ਕਰੇ ਵਹੀ ਪਾਵੇ ਹੈ॥੪॥੨॥੯॥ ਪੂਰਬ ਸਬਦ ਮੇ ਜੋ ਕੁਸੰਗ ਕੋ ਛੋਡ ਕਰ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਸਤਸੰਗ ਕਰੇ ਹੈ ਵਹੀ ਪਰੀਖਯਾ ਪਾਵੇ ਹੈ ਯਹ ਕਹਯਾ ਅਬ ਜੋ ਪਰੀਖਯਾ ਪਾਵੇ ਹੈ ਵਹੁ ਬਾਹਰ ਤੀਰਥ ਸਨਾਨ ਕਰ ਮੰਦੋ ਮੇ ਦੇਵ ਦਰਸਨ ਕਰਕੇ ਜਨਮਾ ਭਾਵ ਸਿਧ ਕਰਨ ਕੀ ਇਛਾ ਨਹੀ ਰਖੇ, ਕਿੰਤੁ ਅੰਦਰ ਹੀ ਸਭ ਲਾਭ ਸਮਝੇ ਹੈ, ਯਹ ਤਿਨ ਕੀ ਦ੍ਰਿਸ਼੍ਟਿ ਕਰੇ-

ਬਿਲਾਵਲੁ ਮਹਲਾ ੧ ॥

ਮਨੁ ਮੰਦਰੁ ਤਨੁ ਵੇਸ ਕਲੰਦਰੁ ਘਟ ਹੀ ਤੀਰਥਿ ਨਾਵਾ ॥

ਏਕੁ ਸਬਦੁ ਮੇਰੈ ਪ੍ਰਾਨਿ ਬਸਤੁ ਹੈ ਬਾਹੁੜਿ ਜਨਮਿ ਨ ਆਵਾ ॥ ੧ ॥

(ਮਨੁ ਇਤਿ) ਆਤਮਾ ਰੂਪ ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਨਿਵਾਸ ਹੇਤ ਮਨ ਮੰਦਰ ਨਾਮ ਦੇਵਾਲਯ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਬਿਚਾਰਸੀਲ ਪੁਰਖੋ ਨੇ ਜੋ ਸਰੀਰ ਕੇ ਸਿੰਗਾਰ ਛੇਡ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਹੇਤ ਸਾਧਾਰਣ ਬੇਸ ਰਖਨਾ ਵਹੀ ਤੀਰਥ ਯਾਤ੍ਰੀਯੋ ਕੇ ਅਵਧੂਤੀ ਸੇ ਵੇਸ ਤੁਲਯ ਤਨ ਕਾ ਕਲੰਦਰ ਨਾਮ ਅਵਧੂਤੀ ਵੇਸ ਹੈ ਕਲੰਦਰ ਪਾਰਸੀ ਮੈ ਅਵਧੂਤ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਅਵਧੂਤ ਬਰਣ ਆਸ਼੍ਰਮ ਕੇ ਅਭਿਮਾਨੀ ਹੀਨ ਮਸਤ ਗਯਾਨੀ ਕਾ ਨਾਮ ਹੈ, ਪੁਨਾ ਸੁਧ ਹੋ ਕਰ ਦੇਵ ਪੂਜਨੇ ਹੇਤ ਜੋ ਤੀਰਥ ਮੇ ਸਨਾਨ ਹੋਵੇ ਸੋ ਮਨ ਮੰਦਰ ਮੈ ਆਤਮ ਦੇਵ ਕੇ ਦਰਸਨ ਹੇਤ ਮੈ ਘਟ ਹੀ ਤੀਰਥ ਨਾਵਾ ਨਾਮ ਹਿੰਦੂ ਦੇਸ ਮੇ ਹੀ ਗਯਾਨ ਰੂਪ ਤੀਰਥ ਮੇ ਅਗਯਾਨ ਰੂਪ ਮਲ ਦੂਰ ਕਰਨੇ ਹੇਤ ਸਨਾਨ ਕਰਤਾ ਹੋ, ਪੁਨਾ ਸਨਾਨ ਕਰ ਜੋ ਦੇਵਤਾ ਕੇ ਉਸਤਤਿ ਪਦ ਪੜਨੇ ਹੈ, ਤਿਨ ਕੀ ਜਗਾ ਏਕ ਸਬਦ ਕਹੀਯੇ ਮੇਰੇ ਸੋਹੰ ਰੂਪ ਸਬਦ ਹੀ ਪ੍ਰਾਣ ਨਾਮ ਸ੍ਰਾਸੋ ਵਿਖੇ ਨਿਵਾਸ ਕਰੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਗਯਾਨ ਤੀਰਥ ਮੇ ਸਨਾਨ ਕਰਕੇ ਸੋਹੰ ਕਾ ਉਚਾਰਣ ਕਰਤਾ, ਮਨ ਮੰਦਰ ਮੈ ਆਤਮ ਦੇਵ ਕਾ ਪੂਜਨ ਕਰਤਾ ਹੁਯਾ, ਪੁਨਾ ਜਨਮ ਕੋ ਨਹੀ ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੋਵੇਗਾ ਭਾਵ ਯਹ ਦੁਖ ਨਿਬ੍ਰਿਤਿ ਸਹਤ ਪਰਮਾਨੰਦ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਰਤਾ ਹੁਯਾ ਕਾਹੂ ਦੁਖ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਨਹੀ ਕਰੇਗਾ। ਨਨੁ ਮਤ ਕਰੀਯੋ ਬਿਦੇਹ ਕਾਲ ਮੇ, ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਮੇ ਤੋ ਦੇਹ ਸਹਿਤ ਕੋ ਮਨੋ ਨਾਸ ਵਾਸਨਾ ਖੈ ਕੇ ਪ੍ਰਭਾਵ ਸੇ ਨਿਜ ਦੁਖੋ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਨਾ ਹੋਤੇ ਭੀ ਪਰੋ ਕੇ ਦੁਖੋ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਅਵਸਯ ਹੋਵੇਗਾ ਯਹ ਸੁਨ ਕਰੇ-

ਮਨੁ ਬੋਧਿਆ ਦਇਆਲ ਸੇਤੀ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ॥

ਕਉਣੁ ਜਾਣੈ ਪੀਰ ਪਰਾਈ ॥ ਹਮ ਨਾਹੀ ਚਿੰਤ ਪਰਾਈ ॥ ੧ ॥ ਰਹਾਉ ॥

(ਮਨੁ ਇਤਿ) ਹੇ ਮੇਰੀ ਮਾਈ ਨਾਮ ਮਾਤਾਵਤ ਰਛਕ ਮੇਰੇ ਗੁਰੋ ਜੀਵਨ ਕਾਲ ਵਿਖੇ ਭੀ ਮੇਰਾ ਮਨ ਦਯਾਲੂ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰ ਕੇ ਗੁਣ ਚਿੰਤਨ ਸੇ ਤਿਸ ਮੈ ਬੋਧਿਆ ਨਾਮ ਆਸਕਤ ਹੋ ਰਹਿਆ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਪਰ ਕੇ ਦੁਖੋ ਕੋ ਕੌਨ ਅਨੁਭਵ ਕਰੇ ਭਾਵ ਯਹ ਪੂਰਬ ਓਰ ਹੂਯੇ ਨੇਤ੍ਰ ਸੇ ਪਛਮ ਓਰ ਕੇ ਪਦਾਰਥੋ ਕਾ ਭਾਨ ਨਾ ਦੇਖਨੇ ਸੇ ਪਰਮੇਸ਼ੁਰਾਕਾਰ ਹੂਯੇ ਮਨ ਸੇ ਪਰ ਦੁਖੋ ਕਾ ਅਨੁਭਵ ਕਾਹੂ ਰੀਤਿ ਸੇ ਨਹੀ ਹੋ ਸਕੇ॥ ਸੋਈ ਸ੍ਰੁਥੁਣੀ ਖਨਨ ਨਯਾਯ ਸੇ ਕਰੇ-

(ਹਮ ਇਤਿ) ਪਰ ਮੈ ਚਿੰਤ ਲਗਨੇ ਕਰ ਹਮ ਕੋ ਪਰਾ ਪਰਾਦ੍ਰਿਸ਼ੀ ਹੀ ਨਾ ਰਹਨੇ ਸੇ ਕਾਹੂ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀ ਰਹੇ, ਨਨੁ ਐਸੇ ਏਕ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਚਿੰਤਨਵਾਨੋ ਕੇ ਤੁਮਾਰੇ ਸਰੀਰ ਕੇ ਨਿਰਬਾਹ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਕੌਨ ਕਰੇਗਾ ਯਹ ਸੁਨ ਗੀਤਾ ਮੈ ਕਹਯਾ ਉਤਰ ਕਰੇ-

ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਅਲਖ ਅਪਾਰਾ ਚਿੰਤਾ ਕਰਹੁ ਹਮਾਰੀ ॥

ਜਲਿ ਥਲਿ ਮਹੀਅਲਿ ਭਰਿਪੁਰਿ ਲੀਣਾ ਘਟਿ ਘਟਿ ਜੋਤਿ ਤੁਮਾਰੀ ॥ ੨ ॥

(ਅਗਮ ਇਤਿ) ਗੀਤਾ ਕੇ ਨਉਮੇ ਅਧਯਾਯ ਮੈ ਜੋ ਪੁਰਖ ਮੇਰੇ ਕੋ ਅਨਨਯ ਬ੍ਰਿਤਿ ਸੇ ਚਿੰਤਨ ਕਰੇ ਹੈ, ਤਿਨ ਅਪਨੇ ਮੇ ਜੁੜੇ ਪੁਰਖੋ ਕਾ ਯੋਗ ਖੇਮ ਮੈ ਚਲਾਵਤਾ ਹੂੰ, ਐਸੇ ਕਹਯਾ ਹੈ। ਯਾ ਤੇ ਜੋ ਪ੍ਰਮੇਸ਼ੁਰ ਬਾਣੀ ਸੇ ਅਗਮਯ ਪੁਨਾ ਮਨ ਕਾ ਅਗੋਚਰ ਹੈ ਵਹੀ ਮਾਯਾ ਉਪਾਧਿ ਵਾਲਾ ਈਸ਼ੁਰ ਅਪਨੇ ਬਚਨਾਨੁਸਾਰ ਅਲਖ ਅਪਾਰ ਰੂਪ ਹੁਯਾ ਬੀ ਯੋਗ ਖੇਮ ਨਿਰਬਾਹ ਹੇਤ ਹਮਾਰੀ ਬਾਲਕ ਕੀ ਮਾਤਾਵਤ ਚਿੰਤਾ ਕਰੋ, ਹਮ ਕੋ ਚਿੰਤਾ ਨਹੀ। ਅਪ੍ਰਾਪਤ ਵਸਤੁ ਕੀ ਪ੍ਰਾਪਤੀ ਕਾ ਉਪਾਯ ਕਰਨਾ ਯੋਗ ਕਹੀਯੇ ਹੈ, ਪ੍ਰਾਪਤ ਹੁਯੀ ਵਸਤੁ ਕੀ ਰਛਾ ਕਾ ਉਪਾਯ ਕਰਨਾ ਖੇਮ ਕਹੀਯੇ ਹੈ, ਇਨ ਦੋਨੋ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾ

ਵਾਤ ਤਾਕੀ ਚਿੰਤਾ ਹਮਾਰੀ ਈਸ਼ਰ ਕੋ ਹੈ ਹਮ ਕੋ ਨਹੀ ਮੈ ਭੀ ਤੁਮਾਰੀ ਚਿੰਤਾ ਕਾਹੇ ਕਰੋ, ਯਹ ਈਸਰ ਓਰ ਸੇ ਆਸੰਕਾ ਕਰ ਸਰਬ ਚਿੰਤ ਤੁਪ ਪਾਸੇ ਸੇ ਕੈਮੁਤਕ ਨਜਾਯ ਸੇ ਅਪਨੀ ਚਿੰਤਾ ਕਹਨੇ ਹੇਤ ਪ੍ਰਥਮ ਸਰਬ ਜੀਵੋ ਕੋ ਤਿਸ ਕੀ ਅੰਸ ਕਰੇ-

(ਜਲਿ ਇਤਿ) ਜਲ ਕੇ ਔ ਥਲ ਕੇ ਮਹੀਅਲ ਨਾਮ ਬੀਚ ਭਰਪੁਰ ਪਰਿਪੂਰਨ ਹੋ ਕਰ ਲੀਣਾ ਅਭਿੰਨ ਹੁਯੇ ਹੋ ਪੁਨਾ ਨਿਖਲ ਅੰਤਹਕਰਣੇ ਮੇ ਜੀਵ ਰੂਪ ਤੁਮਾਰੀ ਜੋਤਿ ਹੈ ਯਾ ਤੇ ਅਪਨੇ ਅੰਸ ਰੂਪ ਜੀਵੋ ਕੇ ਪਾਲਨ ਕਾ ਸੰਕਲਪ ਤੁਮ ਹੀ ਕਰੋ॥੨॥

ਸਿਖ ਮਤਿ ਸਭ ਬੁਧਿ ਤੁਮਾਰੀ ਮੰਦਿਰ ਛਾਵਾ ਤੇਰੇ ॥

ਤੁਝ ਬਿਨੁ ਅਵਰੁ ਨ ਜਾਣਾ ਮੇਰੇ ਸਾਹਿਬਾ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਨਿਤ ਤੇਰੇ ॥ ੩ ॥

ਪੁਨਾ ਤਿਨ ਜੀਵੋ ਪ੍ਰਤਿ ਸਿਖ ਨਾਮ ਕਰਮ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਤਥਾ ਮਤਿ ਨਾਮ ਉਪਾਸਨਾ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਔ ਸਭ ਬੁਧਿ ਸਭ ਏਕ ਰੂਪ ਹੈ, ਐਸਾ ਗਜਾਨ ਕਾ ਉਪਦੇਸ ਭੀ ਵੇਦ ਰੂਪ ਤਮਾਰਾ ਹੈ ਔ ਤਿਨ ਉਪਦੇਸੋ ਕੇ ਗ੍ਰਾਹਕ ਮੰਦਰ ਨਾਮ ਅੰਤਹਕਰਣੇ ਮੇ ਛਾਵਾ ਨਾਮ ਛਾਯਾ ਰੂਪ ਜੀਵ ਭੀ ਪੀਛੇ ਜੋਤਿ ਨਾਮ ਸੇ ਕਹੇ ਤੁਮਾਰੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਨਿਖਲ ਕੀ ਸਤਾ ਤੁਮਾਰੇ ਹੀ ਅਧੀਨ ਹੋਨੇ ਤੇ ਮੈ ਤੁਮਾਰੇ ਬਿਨਾ ਔਰ ਕਾਹੂ ਕੋ ਤਤ੍ਵ ਨਹੀ ਜਾਨਤਾ। ਹੇ ਮੇਰੇ ਸ੍ਰਾਮੀ ਯਾਹੀ ਤੇ ਗੁਣ ਗਾਵਾ ਨਿਤ ਤੇਰੇ ਕਹੀਯੇ ਪ੍ਰਤਿਦਿਨ ਤੇਰੇ ਹੀ ਪਤਿਤ ਪਾਵਨਾਦਿ ਗੁਣ ਕਾ ਕਥਨ ਕਰਤਾ ਹੋ॥੩॥ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਸੇ ਲੇ ਕਹੀ ਬਾਤ ਕਾ ਸੰਖੇਪ ਤੇ ਅਨੁਵਾਦ ਕਰਤੇ ਸਮਾਪਤਿ ਕਰੇ-

ਜੀਅ ਜੰਤ ਸਭਿ ਸਰਣਿ ਤੁਮਾਰੀ ਸਰਬ ਚਿੰਤ ਤੁਧੁ ਪਾਸੇ ॥

ਜੇ ਤੁਧੁ ਭਾਵੈ ਸੋਈ ਚੰਗਾ ਇਕ ਨਾਨਕ ਕੀ ਅਰਦਾਸੇ ॥ ੪ ॥ ੨ ॥

(ਜੀਅ ਇਤਿ) ਜੀਵ ਬਿਸੇਖ ਸੁਰ ਨਰ ਔ ਜੰਤੁ ਸਮਾਨਜ ਤਿਰਯਕ ਯੇ ਸਭੀ ਸਰਣਿ ਨਾਮ ਆਸਰੇ ਤੁਮਾਰੀ ਨਾਮ ਤੇਰੇ ਅਗਮ ਅਗੋਚਰ ਕੇ ਹੈ, ਯਾ ਤੇ ਸਰਬ ਮੈ ਲੀਨ ਹੋ ਕਰ ਬਜਾਪਕ ਹੋਨੇ ਸੇ ਕਰਮਾਨੁਸਾਰ ਫਲ ਦੇਨੇ ਹੇਤ ਸਰਬ ਕੀ ਚਿੰਤਾ ਤੁਮਾਰੇ ਪਾਸ ਹੈ, ਭਾਵ ਤੁਮ ਕੋ ਹੈ। ਇਸ ਤੇ ਜੇ ਤਿਨ ਕੋ ਅਦਿਸ੍ਰਾਨੁਸਾਰ ਭੋਗ ਮੋਖ ਦੇਨਾ ਤੁਮ ਕੋ ਰੁਚੇ ਹੈ, ਹਮਾਰੀ ਤੇ ਏਕ ਮਨ ਮੰਦਰ ਮੈ ਆਤਮ ਪੂਜਨ ਕਾਲ ਮੇ ਦੁਖੀ ਕੋਈ ਨਾ ਰਹੇ, ਸਭੀ ਸੁਖੀ ਹੋਵੇ ਐਸੇ ਸਰਬ ਕੇ ਹੇਤ ਆਸੀਰਬਾਦ ਕਰਤਯੋ ਕੀ ਅਰਦਾਸੇ ਨਾਮ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਮਾਤ੍ਰ ਹੈ। ਇਸ ਪ੍ਰਕਾਰ ਸਰਬ ਕੇ ਕੁਸਲ ਹੇਤ ਉਤਮ ਜਨ ਸਬਦੋ ਕੇ ਪਾਠ ਪੀਛੇ ਸਦਾ ਪ੍ਰਾਤਾਕਾਲ ਮੈ ਪ੍ਰਾਰਥਨਾ ਕਰੇ ਯਹ ਅਰਦਾਸੇ ਕਹਨੇ ਸੇ ਸੂਚਨ ਹੈ॥੪॥੧॥

ਇਤਿ ਸ੍ਰੀ ਸਰਬੇਸ਼ਵਰ ਸ੍ਰੀਮਤ ਪਰਮ ਗੁਰੂ ਨਾਨਕ ਪ੍ਰੋਕੁ ਬਾਣੀ ਤਾਤਪਰਯ ਪ੍ਰਕਾਸਕਾਯਾਂ

ਸ੍ਰੀਮਦ ਗੁਲਾਬ ਸਿੰਘ ਚਰਣ ਸਿਖਤ ਤਾਰਾ ਹਰਿ ਨਰੋਤਮ ਕ੍ਰਿਤਾਯਾਂ

ਗੁਰੂ ਭਾਵ ਦੀਪਕਾਯਾਂ ਹਜਾਰੇ ਸਬਦ ਬਿਵਰਣੰ ਸਮਾਪਤੰ

ਸੰਪੂਰਣ

੧

ਸੰਮਤ ਸ੍ਰੀ ਨਾਨਕ ਸਾਹੀ ੪੨੨

ਚੌਪਈ

**ਦੇਸ ਮਾਲਵਾ ਗੁਰੂ ਕੀ ਕਾਸੀ, ਸੁਖਦ ਦਮਦਮਾ ਸਾਹਿਬ ਵਾਸੀ
ਸ੍ਰੀ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਕਿਪਾ ਸੁਧਾਰੀ, ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਲਿਖਯੋ ਸੁਭ ਕਾਰੀ**

੧

**ਬ ਕਲਮ ਭਾਈ ਹੀਰਾ ਸਿੰਘ ਕਾਪੀ ਨਵੀਸਾ
ਚਰਣ ਸੇਵਕ ਸ੍ਰੀ ਮਹਾਰਾਜ ਭਾਈ ਬਘੇਲ ਸਿੰਘ ਜੀ ਕਾ**